Sven Wimnell 2 juni 2021: Finansministern om jämliket. Debattartiklar i DN 23 maj - 1 juni 2021 och inrikes och utrikes artiklar 21-27 maj 2021

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy28.pdf

Sven Wimnell 2 juni 2021:
Finansministern om jämliket. Debattartiklar i DN 23 maj - 1 juni 2021 och inrikes och utrikes artiklar 21-27 maj 2021
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy28.pdf

Sida Innehåll

5 **Kapitel 1: Finansministern om inkomstklyftor och förklaringar om levnadskostnader och hushålls-verksamheter**

6 Vi vill beskatta de rikaste med en miljonärsskatt.

8 Författarna tycks inte förstå hur inkomstskattesystemet är uppbyggt. Det blir därför nödvändigt att återigen förklara det.

9 Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

Regeringen och alla som sysslar med politik måste förstå, att inkomstskattesystemen 1970 och 1990 inte är efter skatteförmåga utan är kompromisser där tonvikten med hänsyn till skatteförmåga ligger på den vertikala fördelningen.

10 I det följande ska berättas om skatter och levnadskostnader o d med hänsyn till jämlikhet.

11 Levnadskostnader 2021, inkomstskatter och skattefördelning.
18 Årskostnader år 2021, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
19 Årskostnader år 2021, pensionärer.

20 2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
21 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna 2006 -2021

29 Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet
32 Sveriges regeringar under 100 år
34 Efter sekler av acceleration – nu måste människan sakta ner
37 1970 års skattereform
38 1990 års skatterefom
38 Levnadskostnader
42 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
44 Nyss har nämnts om kapital

44 Välfärd i hushållsverksamheterna
45 Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.
46 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar

47 Socialförsäkringsbalken
48 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer
48 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader
49 Skatteverket.se
49 Bostadstillägg för pensionärer
50 Exempel om pensionär med fritidshus.

51 Antal och andel personer och hushåll efter boendeform den 31 december 2020, SCB
52 Antal hushåll efter hushållstyp 2020
52 Barn och barnkostnader
53 Antalet barn 2020 enligt SCB. Riket.

54 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.
60 Riksnormen
61 Befolkningsstorlek per kommun

62 Välfärdspolitik i hushållen
64 Vänsterpartiets budgetmotion
64 Exempel om pensionär med fritidshus.
65 Statsminister Stefan Löfven (S) säger nej till en ny fastighetsskatt.

66 Sammanfattning:

För dem med bostadsbidrag och bostadtillägg:
Regeln om att 15% av kapital och taxeringsvärden ska tas upp som inkomst tas bort,

För icke-pensionärer med låga inkomster: bostadsbidrag för barnlösa ungdomar förlängs för åldrar över det som gäller för ungdomsbostadsbidrag och upp till pensionsålder. Enligt förslag. Det kompenserar för skattesystemets för höga skatter vid de lägsta inkomsterna och bör inte ses som bidrag

Arvs- och gåvoskatter bör inte införas. För fastigheter och förmögenheter bör tas ut bara skatter på verkliga avkastningar. Skatteverket bör förkasta kryphål som kan minska de verkliga avkastningarna. De med stora förmögenheter bör förmås att göra samhällsnyttiga investeringar.

67 Det som nu angivits är i stor sett det man behöver veta om levnadskostnader och hushållens verksamheter.

67 Bostäder, bostadskostnader och utbildning och information är viktiga delar som berör hushållsverksamheterna.

68 Marknadshyror kostar staten 35 miljarder i bostadsbidrag

70 Skolor sparar miljarder på att anställa obehöriga lärare

74 **Kapitel 2: Debattartiklar i DN 23 maj - 1 juni 2021**

127 **Kapitel: 3 utrikes och inrikes artiklar 21 - 27 maj 2021**

128 **Samhällsplaneringens problem**

129 **Utrikes artiklar om USA 21 - 27 maj 2021**

188 **Utrikes artiklar utom USA 21 - 27 maj 2021**

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Kapitel 1: Finansministern om inkomstklyftor och förklaringar om levnadskostnader och hushållsverksamheter

29 ”Vi vill beskatta de rikaste med en miljonärsskatt”

Vi lämnar nu en rad förslag för att långsiktigt minska inkomstklyftorna i Sverige. Bland annat vill vi införa en miljonärsskatt som träffar dem med stora förmögenheter. Att samhällets allra rikaste har råd att bidra mer till välfärden är uppenbart, skriver Socialdemokraternas arbetsgrupp för jämlikhet med Magdalena Andersson i spetsen.

DN. DEBATT 210529

Grunden för alla starka samhällen är jämlikhet. Genom en generell välfärd, breda trygghetssystem och en stark fackföreningsrörelse har vi socialdemokrater byggt Sverige till att bli ett av världens mest jämlika länder.

Men de senaste årtiondena har inkomstklyftorna ökat i Sverige, liksom i många andra västländer. Under alliansåren förstärktes den negativa utvecklingen genom aktiva politiska beslut. Den halvan av befolkningen som har de lägsta inkomsterna har ökat sin ekonomiska standard med drygt hälften sedan 90-talets början, men de 10 procenten med högst inkomster har mer än fördubblat sina inkomster och den rikaste procenten har ökat sina inkomster mer än trefaldigt. Resultatet är ökade inkomstskillnader.

Att ojämlikheten ökar beror framför allt på att kapitalinkomsterna har ökat i toppen. Samtidigt omfördelar vi mindre genom våra skatte-system och transfereringar. Otryggheten på arbetsmarknaden har ökat. Parallellt med detta har ett systemskifte skett inom välfärden med privatiseringar och vinstjakt som riskerar att urholka välfärdens omfördelande kraft.

Växande klyftor hotar tillit och sammanhållning. Ojämlikhet kan öka risken för att auktoritära och populistiska krafter får fäste.

Särskilt alarmerande är hur växande ojämlikhet drabbar barns uppväxtvillkor. Föräldrarnas bakgrund har fått allt större betydelse för barns möjligheter att klara skolan. Barn som växer upp med en betydligt lägre ekonomisk standard än övriga samhället löper stor risk för ohälsa och arbetslöshet senare i livet.

Förutom de orättvisor mellan människor som ökade klyftor innebär hotar ojämlikhet även vårt välstånd. När rikedom koncentreras till en liten elit, tenderar pengarna att läggas på hög snarare än att konsumeras. Att en ensamstående undersköterska tack vare höjt underhållsstöd har råd att köpa nya vinterskor till barnen är inte bara bra fördelningspolitik. Det är också mer rationell ekonomisk politik än att motsvarande belopp används för att sänka skatten för de allra rikaste.

Mycket av ojämlikheten beror på politiska beslut – eller avsaknad av politiska beslut. Men det visar också att politiken har makten att vända utvecklingen. Trots en högermajoritet i Sveriges riksdag har vi socialdemokrater beslutat om att höja pensionerna för de som slitit ett långt yrkesliv genom pensionstillägget, höjt barnbidraget och gjort rekordstora tillskott till välfärden. Men vi vill göra mer. Därför tillsatte Socialdemokraternas partistyrelse 2019 en arbetsgrupp med uppdrag att lämna förslag för att långsiktigt minska inkomstklyftorna i Sverige. Några av våra slutsatser är:

1 Alla barn måste ges jämlika förutsättningar för att färdas väl genom livet. Det kräver både minskade inkomstklyftor och högre likvärdighet och kvalitet i utbildningen. Arbetet måste börja redan i förskolan och fortsätta genom hela utbildningens gång. Samhällets förmåga att stötta alla barn och utjämna skillnader i uppväxtvillkor är tätt förknippat med utbildningssystemets förmåga att verka kompensatoriskt. Dagens skolval spär på effekterna av bostadssegregation och ojämlikhet och behöver därför reformeras i grunden. Vinstjakten ska stoppas.

2 Alla som kan jobba ska jobba. Jobbpolitik är jämlikhetspolitik. Att fler har jobb med bra villkor och lön stärker inte bara enskilda utan hela samhället. I dagsläget saknar många arbetslösa fullgjord gymnasieutbildning och bland långtidsarbetslösa är utrikesfödda överrepresenterade. Det kräver stärkt integration och en mer aktiv arbetsmarknadspolitik som möjliggör omställning och utbildning till bristyrken. SFI, yrkesvux och arbetsmarknadsutbildningar måste stärkas och byggas ut, liksom möjligheten att anvisa arbetslösa till reguljär utbildning.

3 Välfärden behöver stärkas. En stark välfärd som finansieras efter bärkraft och fördelas efter behov är vårt starkaste verktyg för ökad jämlikhet men har urholkats av årtionden av privatiseringar och avregleringar. Under pandemin har det blivit uppenbart för allt fler att välfärden står inför stora utmaningar. Framför allt visade sig äldreomsorgen inte vara tillräckligt rustad. I en tid när både antalet och andelen över 80 år ökar kommer det att krävas mer resurser men också en politik som säkerställer att skattepengar används till det som de är avsedda för. Behoven ska styra – vård, skola och omsorg ska inte vara en marknad.

För att möta framtidens behov av välfärd borde statsbidragen räknas upp årligen i relation till pris- och löneutvecklingen. Det skulle stärka välfärden och ge kommuner och regioner långsiktiga planeringsförutsättningar. Det är också tydligt att arbetsvillkoren behöver förbättras. Ett mål om att andelen tillsvidareanställda på heltid i välfärden inte får understiga 90 procent bör införas. Det skulle höja kvaliteten i välfärden och samtidigt gynna den ekonomiska jämställdheten.

4 Öka omfördelningen. Sveriges ekonomiska elit har i snitt inkomster som är 60 gånger högre än en genomsnittlig industriarbetarlön. Under den moderatledda regeringen infördes skattesänkningar och subventioner på hundratals miljarder, som delvis finansierades genom att inkomstskyddet vid sjukdom, arbetslöshet och ålderdom försämrades. Att samhällets allra rikaste har råd att bidra mer till välfärden är uppenbart.

En miljonärsskatt bör därför införas, som träffar de med stora förmögenheter men undantar bostäder och kombineras med ett tak.

En bredare översyn av skattesystemet för att stärka principen om skatt efter bärkraft är nödvändig.

Inkomstskyddet i socialförsäkringarna behöver stärkas – inte minst behöver taket i a-kassan höjas för att täcka fler löntagare. Ett långsiktigt arbete krävs för att höja pensionerna samtidigt som vi ser till att stärka ekonomin för dagens pensionärer.

Att vända en utveckling som pågått under flera årtionden går inte att göra på ett år eller ens en mandatperiod. De förslag på reformer som arbetsgruppen presenterar pekar ut en tydlig riktning men än viktigare är att fler lyfter blicken och frågar sig vilket samhälle de vill ha.

Ska även barn som växer upp i fattiga hem kunna klara skolan? Ska människor kunna bli sjuka eller arbetslösa utan att det innebär

privatekonomisk katastrof? Ska löntagare som jobbat och slitit ett helt arbetsliv också kunna försörja sig på sin pension?

För oss socialdemokrater är svaret självklart ja. Att minska klyftorna mellan människor är dessutom grundläggande för att kunna lösa i stort sett alla andra problem vårt samhälle står inför, vare sig det handlar om kriminalitet, tillväxt, folkhälsa, integration eller klimatomställning.

Regeringen har sedan 2014 lagt fram många reformer som har stärkt välfärden, ökat tryggheten och fått fler i arbete. Det har bidragit till att motverka den ökande ojämlikheten, men arbetet måste trappas upp. Varken ojämlikheten eller andra samhällsproblem går att lösa med fler breda skattesänkningar, privatiseringar och avregleringar utan genom att gemensamt bygga samhället starkare.

Socialdemokraternas arbetsgrupp för jämlikhet:

Magdalena Andersson (S), sammankallande i gruppen

Katrin Stjernfeldt Jammeh (S), kommunstyrelsens ordförande i Malmö

Bodil Hansson (S), kommunstyrelsens ordförande i Sundsvall

Fredrik Olovsson (S), tidigare riksdagsledamot

Philip Botström, ordförande SSU

Ola Pettersson, chefsekonom LO

Författarna tycks inte förstå hur inkoms-skattesystemet är uppbyggt. Det blir därför nödvändigt att återigen förklara det.

Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Wimnells hemsida på Internet, http://wimnell.com, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.
Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas i kronologisk ordning på hemidan http://wimnell.com med den senaste allra överst.

Regeringen och alla som sysslar med politik måste förstå, att inkomstskattesystemen 1970 och 1990 inte är efter skatteförmåga utan är kompromisser där tonvikten med hänsyn till skatteförmåga ligger på den vertikala fördelningen.

Den horisonella fördelningen gäller fördelningen mellan dem som har lika stora inkomster men har olika levnadskostnader. Jämlikhet med hänsyn till levnadskostnader får man om man sänker ensamståendes inkomstskatter med 3 500 kr per månad. (3 500 x12 = 42 000 kr)

Följande innehåller rimliga levnadskostnader enligt Konsumentverket:

Sven Wimnell 22 april 2021: Levnadskostnader 2021, skatter, skattefördelning, några samhällsproblem. vårbudget. Debattartiklar i DN 18-22 april 2021. Om samhällsplaneringens problem. Utrikes och inrikes artiklar15-18 april 2021. http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy22.pdf

Gällande system: Ensamstående är missgynnade 3 500 kr/månad= 42 000 kr/ år.
Årliga levnadskostnaderna är 2021 cirka 177 000 kr för ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn och för makar/ sambor tilllsammans cirka 271 000 kr (2x135 500). Om makarna

var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x 41 500 kr= 83 000kr mera disponibelt i plånboken sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.
Det räcker för årskostnaderna för två barn, men alla makar/ sambor har inte barn.

För pensionärer blir det:
Årliga levnadskostnaderna är 2021 cirka 162 000 kr för ensam pensionär utan barn och för makar/sambor tilllsammans cirka 240 000 kr (2x120 000). Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x42 000 kr= 84 000 kr mera disponibelt i plånboken sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats. Man kan räkna med att pensionärer inte har barn att försörja.

I det följande ska berättas om skatter och levnadskostnader o d med hänsyn till jämlikhet.

Inkomstskatterna bestäms av Skatteverket.
Rimliga levnadskostnaderna framgår av konsumentverkets beräkningar varje år, men de beaktas inte av myndigheterna, men beaktas i projektet om samhällsplaneringens problem. Det är det som gör problemet.

Inkomsterna beror på skattebetalarna och de varierar.
Inkomsterna minus skatterna bildar de pengar hushållen har för levnadskostnaderna, och de varierar, Om man från dem drar de rimliga lägsta levnadskostnaderna blir det överskott eller underskott.

I princip kan man jämföra underskott och överskott för ensamstående och makar/sambor.

Antalet ensamstående är 2020 enligt SCB 2269419
I princip har varje i plånbken efte skatt 42000 kr mindre än en make
Summa cirka 95 miljarder kr.

Antalet hushåll med makar/sambor utan barn är 1145562
och antal personer det dubbla. I princip har varje person i plånboken efter skatt 42 000 kr mer än en ensam och hushållen tillsammans cirka 92 miljarder kr mer i plånboken.

Inkomstskatterna är inte beräknade med hänsyn till levnadskostnaderna. Och det gör en skillnad på cirka 95 miljarder kr i köpkaft mellan ensamstående och makar/sambor

Från

Sven Wimnell 25 februari 2021: Levnadskostnader 2021, inkomstskatter och skattefördelning. Debattartiklar 8-19 februari. Utrikes och inrikes artiklar 13-19 februari 2021.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy15.pdf

Levnadskostnader 2021, inkomstskatter och skattefördelning.

Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna rädda världen?

Pojeket om Samhällsplaneringens problem har pågått sedan 1960-talet. Det har redovisata på hemsidan http://wimnell.com sedan den 29 april 1998. Det seanste året har coronakrisen tagit stor plats. Nu är det stora problem med vaccin mot coronasjukan. När alla såsmåningom fått vaccin och sjukdomen lagt sig hjålpligt måste andra problem få mer plats. Det är i första hand klimatets temperatur som måste tämjas.

I början av kapitel tre finns en översikt över samhällsplaneringens problem, som nyligen på slutet kompletterats med några viktiga kommentarer om klimat, miljö, energi och kunskaps- och demokratiproblem som bör observeras.

I kapitel tre finns efter den översikliga beskrivningen av samhällsplaneringens problem kopior av tidningsartiklar om utrikes och inrikes förhållanden ett visst antal dagar. Tidningsartiklar har förts in i redovsingarna av projektet under många år och isynnerhet det sista året i samband med coronakrisen.

Utrikesartklarna är vktiga för de svenska inre förhållandena och är sorterade i en grupp för USA och en grupp för övriga världen.

Inrikesartiklarna har på senare tid sorterats i ett tiotal grupper som är anknutna till riksdagens och ministrarnas verksamhetsområden, på sätt som famgår av texterna.

Det ska här kommenteras, att regeringen visserligen styr Sverige, men att kommunerna, regionerna och myndigheterna svarar för stor del av beslut som rör samhällsplaneringens problem. Regering kan i någon mån styra gemom länsstyrelserna, men antalet kommuner och regioner är så stort att regeringens möjligheter att effektivt styra den vägen är små. I projektet har förslagits att regeringen skaffar sig sex regionstyrelser enligt tidigare förslag som avfärdats men som systematiskt kan göra de planeringar för Sverige som behövs och som nu på ett oklart sätt sker i kommissioner o d av olia slag.

Kommunerna och regionerna kan vara kvar i huvudsak som de är, men regionerna kan kanske göras större till förslagsvis sex stycken som svarar mot de föreslagna statliga regionstyrelserna. Man bör observera kort sagt att kommuner och regioner ska svara för vissa beslut och att staten ska svara för planering.

Efter alla planeringar om olika problem ska beslut om pengar fattas på olika vägar till det som önskas i den svenska demokratin. Och det är folket som ska betala.

Det dyker ofta upp skatteförslag som gjorts av nationalekonomer. Det är inte svårt att föreslå skatter och nationalekonomerna förbiser att det viktiga för folket är kvar sedan skatterna betalats. Det som blir kvar efter skatterna ska gå till levnadskostnaderna. Riksdagen och de politiska partierna, regeringen, kommunerna, regionerna och så vidare har inga uppgifter om levnadskostnaderna och fördelningen av pengarna i samhället blir därefter, det vill säga trots alla resonemang som förs om det mycket oklara.

Därför har inom projektet om samhällsplaneringen problem sedan 1960-talet ständigt gjorts beräkningar av levnadskostnaderna som underlag för skattesystem.

I det följande ska först redovisas levnadskostnader 2021 och därefter upprepas delar av tidiare texter om skattehistorien.

Från Konsumentverkets hemsida"Koll på pengarna 2021"

Konsumentverkets beräkningar 2021

Konsumentverket gör varje år en beräkning av vad som är rimliga kostnader för hushåll av olika storlek. Siffrorna kan vara en utgångspunkt när du vill gå igenom din ekonomi. Du kan också jämföra våra beräkningar med dina egna.

Konsumentverkets beräkningar baseras på ett basbehov av varor och tjänster och visar exempel på kostnader för detta. De individuella kostnaderna är en beräknad genomsnittskostnad för män och kvinnor. I beräkningarna förutsätts att du inte har några funktionsnedsättningar eller sjukdomar som innebär extra utgifter för till exempel hjälpmedel, särskild kost eller mediciner. Det förutsätts också att du bor i lägenhet och inte har några utgifter för trädgård eller reparationer. Observera att inte alla hushållskostnader ingår i beräkningarna. Kostnader som inte i går in är till exempel boende, resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas, alkohol, måltider på restaurang, tobak och spel.

Använd beräkningarna
Skriv in ditt hushållskostnader i tabellen eller använd Konsumentverkets siffror om du är osäker på hur mycket du gör av med. Flytta sedan över dina kostnader till budgeten på sidan 5. Beloppen i tabellerna har avrundats till jämna tiotal kronor.

Läs mer om Konsumentverkets beräkningar på **konsumentverket.se**

Detta innehåller kostnadsposterna

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengöringsmedel, toalett- och hushållspapper med mera.

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator, surfplatta med mera. Vitvaror som disk- och tvättmaskin ingår inte.

Medier: Kostnad för bredband, abonnemang för mobiltelefon, streamingtjänster, dagstidning med mera.

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkrings-belopp och bostadsort.

Storstad: över 200 000 invånare.
Mellanstor stad: 50 000–200 000 invånare.
Mindre tätort: under 50 000 invånare.

All mat lagas hemma: alla måltider för både barn och vuxna lagas hemma, baserat på Konsumentverkets nya matsedel. Det är en fyraveckors basmatsedel som är mer hållbar för både hälsa, klimat och miljö. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och två mellanmål. Du hittar matsedeln på Konsumentverkets webbplats.

All mat lagas hemma utom lunch vardagar: Lunch fem dagar per vecka är borträknad. Barnen äter i skolan. Du får själv lägga till vad dina luncher kostar.

Övriga matkostnader: Kostnader för exempelvis festmåltider och extra fika ingår inte i beräkningarna. Du får själv lägga till den kostnaden.

Kläder och skor: Ett basbehov av kläder och skor som används till vardags, på fritiden och vid festligare tillfällen. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.

Fritid och lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift med mera.

Mobiltelefon: Kostnad för köp av mobiltelefon.

Personlig hygien: Gäller sådant som tvål, tandkräm, mensskydd, blöjor, hårklippning med mera samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Barn-/ungdomsförsäkring: Kostnad för sjuk-och olycksfallsförsäkring som även omfattar fritid.

Kostnader. Förvärvsarbetande i åldrar 18-65 år. 2021

Boverkets grundprincip för bostadsytor innebär kök och vardagsrum samt ett rum per person.
Det betyder 2 rok för ensamstående och 3 rok för makar/sambor.

Hyreslägenheter 2020. Riket
2 rok 5954 kr per månad.
3 rok 7347

År 2020 ökning säg1,9% (ökning 2020 1,9%)
2 rok 6067 säg 6100 = 73200/år för ensamstående (utan barn)
3 rok 7487säg 7500 = 90000/år för makar/sambor (utan barn)

Gemensamma kostnader enligt Konsumentverket

	1 person	2 personer
Förbrukningsvaror	**130**	**160**
Hemutrustning	**590**	**690**
Medier	**1490**	**1660**
Hemförsäkring		
storstad	**160**	**190**
mellanstor stad	**110**	**130**
mindre tätort	**100**	**110**
Summa gemensamma kostnader		
storstad	**2370**	**2700**
mellanstor stad	**2320**	**2640**
mindre tätort	**2310**	**2620**

Medier innehåller familjeabonnemang för mobiltelefon. För hushåll som har barn under 8 år minskas kostnaden för dessa med 190 kr per månad.

Individuella kostnader per månad

	18-30år	31-60år	61-74år	75-år>
Alla mat lagas hemma	**2920**	**2750**	**2470**	**2490**
Alla mat lagas hemma utom lunch vardagar	**2250**	**2120**	**1900**	**1890**

Matkostnaden beräknas med hjälp av de nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2012) som visar dagsbehov av energi och näring för olika åldersgrupper. Det rekommenderade dagsbehovet av energi sträcker sig endast upp till 74 år. Konsumentverket kan därför inte presentera några matkostnader från 75 år och uppåt.

Övriga individuella kostnader per månad

	18-25år	26-49år	50-64år	65+år
Kläder och skor	**520**	**510**	**510**	**490**
Fritid och lek	**660**	**640**	**640**	**570**
Mobiltelefon	**150**	**150**	**120**	**90**
Personlig hygien	**700 ***	**660**	**640**	**600**
Summa kostnader, exklusive livsmedel	**2030**	**1960**	**1910**	**1750**

* För 18-23-åringar ska kostnaden minskas med 70 kr/månad på grund av fri tandvård.

Genomsnittliga kostnader per månad 2021
för åldrar 18-65 år
Enligt konsumentverket

Individuella kostnader:

All mat lagas hemma	2837 kr
Kläder och skor	503
Fritid och lek	654
Mobiltelefon	264
Personlig hygien	484
Summa	4742

Gemensamma kostnader, storstad:
En person 2370 kr
Två personer 2700 kr
Med individuella kostnader:
En person 2370+ 4742 =. 7112 kr per månad = 85344 kr per år
Två personer: 2700+4742 +4742= 12184 kr per månad = 145208/ år

Med hyra för bostad:
Ensam: 84120+ 73200= 157320
Två personer: 145200+ 900000 = 235200

Hushållets gemensamma kostnader per månad

	1 pers	2 pers	3 pers	4 pers	5 pers	6 pers	7 pers	Mitt hushåll per månad: Mina kostnader
Förbrukningsvaror	130	160	250	290	350	410	470	
Hemutrustning	590	690	870	970	1 100	1 240	1 340	
Medier[1]	1 430	1 660	1 880	2 190	2 380	2 570	2 860	
Hemförsäkring								
storstad	160	190	220	270	310	340	350	
mellanstor stad	110	130	140	180	200	210	210	
mindre tätort	100	110	130	150	170	190	190	
Summa gemensamma kostnader								
storstad	**2 310**	**2 700**	**3 220**	**3 720**	**4 140**	**4 560**	**5 020**	
mellanstor stad	**2 260**	**2 640**	**3 140**	**3 630**	**4 030**	**4 430**	**4 880**	
mindre tätort	**2 250**	**2 620**	**3 130**	**3 600**	**4 000**	**4 410**	**4 860**	

[1] Medier innehåller familjeabonnemang för mobiltelefon. För hushåll som har barn under 8 år minskas kostnaden för dessa med 190 kr per månad.

Individuella matkostnader per månad

	6–11 mån	1 år	2–5 år	6–9 år	10–13 år	14–17 år	18–30 år	31–60 år	61–74 år	75+ år[2]	Mina kostnader
All mat lagas hemma	1 100	960	1 220	1 760	2 220	2 670	2 920	2 750	2 470	-	
All mat lagas hemma utom lunch vardagar	840	720	950	1 350	1 700	2 050	2 250	2 120	1 900	-	

[2] Matkostnaden beräknas med hjälp av de nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2012) som visar dagsbehov av energi och näring för olika åldersgrupper. Det rekommenderade dagsbehovet av energi sträcker sig endast upp till 74 år. Konsumentverket kan därför inte presentera några matkostnader från 75 år och uppåt.

Övriga individuella kostnader per månad

	0 år	1–3 år	4–6 år	7–10 år	11–14 år	15–17 år	18–25 år	26–49 år	50–64 år	65+ år	Mina kostnader
Kläder och skor	730	700	930	940	700	560	520	510	510	490	
Fritid och lek	110	200	410	540	540	620	660	640	640	570	
Mobiltelefon				70[3]	100	150	150	150	120	90	
Personlig hygien	400	660	180	190	390	680	700[4]	660	640	600	
Barn- och ungdomsförsäkring	190	190	190	190	190	190					
Summa kostnader	**1 430**	**1 750**	**1 710**	**1 930**	**1 920**	**2 200**	**2 030**	**1 960**	**1 910**	**1 750**	

[3] Gäller för barn från 8 år.
[4] För 18-23-åringar ska kostnaden minskas med 70 kr/månad på grund av fri tandvård.

El ingår inte i konsumentverkets beräkningar

El. 2010 angavs: Den här posten är en uppskattad genomsnittlig förbrukning i kilowatt i hyreslägenhet: 1 person 180 kWh per månad, 2 personer 240 kWh.

Fortum - ELLEVIO 2021 El i Stockholm, treårskontrakt: fast avgift
el 35 kr/månad inkl moms
nät 67 kr/månad inkl moms
Summa 102 kr/månad inkl moms
Energiskatt inkl moms 46 öre/kWh

Gör:
1 person per månad 102 kr + 180x 0.46 =102 +83= 185 kr/månad= 2220 /år
2 personer :per månad 102 kr + 240x 0.46 = 102+ 110 kr = 212kr/ mänad = 2544 /år

Övrigt
Kostnader för förvärvsarbetande: konsumentverkets förslag:
Resor med lokaltrafik 600 kr per månad= 7200 kr/år
Medlemskap i fack och a-kassa 510 kr per månad =6120 kr per år

Kollektivtrafik.Månadskort på SL i Stockholm:
30 dagar**:** 950 kronor för vuxna, 640 kronor för pensionär, student, ungdom.
Biljettt för enkelresa:vuxen 37 kr, pensionär,studentm ungdom 25 kr

Säg arbetsresor för förvärvsarbetende vuxen 950 kr per månad, för 11 månader 10450 kr, säg 10000 kr som ligger under de 11000 kr som gäller i skatteverket för reseavdrag.

Konsumentverket 2021

Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring med egen inkomst

Utgifter per månad	**Bo hos föräldrar**	**Eget boende**
All mat lagas hemma utom lunch vardagar	2 250	2 250
Förbrukningsvaror	70*	130
Hemutrustning	240*	590
Medier**	550*	1 430
Hyra	2 270*	5 700
Hemförsäkring	40*	110
Summa hushållsutgifter	**5 420**	**10 210**
Övriga utgifter		
Personlig hygien	700	700
Kläder och skor	520	520
Fritid	660	660
Mobil	150	150
Äta lunch ute (20 ggr/ månad)	1 960	1 960
Resor med lokaltrafik	600	600
Medlemskap i fack och a-kassa	510	510
Summa övriga utgifter	**5 100**	**5 100**
TOTAL SUMMA UTGIFTER	**10 520**	**15 310**

Bostadskostnader

Enligt Diagram 10.2, sid 225 i SCBs Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok 2008, hade i hyreslägenheter 2002:

Hushåll med en person
- 64 år i genomsnitt ca 1,8 rok (1,77),
65 - år cirka 2,0 rok (2,08).
Hushåll med makar, 2 personer
- 64 år cirka 2,8 rok (2,72),
65 - år cirka 3,0 rok (2,98).
(Siffrorna inom parentes från tabell 10.7 på sid 230 i årsboken).

I bostadsrättslägenheter, tab 10.7 ungefär som i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 1,95 rok,
65- år 2,46.
Makar - 64 år 2,92 rok,
65- år 3,14 rok.

I småhus är rumsantalen cika 2 rum större än i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 4,17 rok,
65 - år 4,19.
Makar - 64 år 4,72,
65 - år 4,64 rok.

Mot bakgrunden av dessa siffor är det rimligt att räkna med
2rok för ensam och
3rok för makar. (Utan barn).

<u>Boverkets grundprincip för bostadsytor innebär kök och vardagsrum samt ett rum per person.</u>

<u>Det betyder 2 rok för ensamstående och 3 rok för makar/sambor.</u>

Hyreslägenheter 2018 (SCB)	**2 rok**		**3 rok**	
Riket	**5591**		**6904 per månad**	
Stor-Stockholm	**6244**	**112%**	**7705**	**112%**
Stor-Göteborg	**5704**	**102%**	**6859**	**99%**
Stor-Malmö	**6257**	**112%**	**7520**	**109%**
Kommuner med > 75000 inv	**5683**	**102%**	**6893**	**100%**
Kommuner med< 75000 inv	**5005**	**98%**	**6245**	**90%**
		% av riket		

Stor-Stockholm och Stor-Malmö ligger cirka 10% över riket.
De andra ligger ungefär på riket.

Månadskostnader år 2021, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2837	5674
Hygien	484	968
Kläder och skor	503	1006
Lek och fritid	654	1308
Mobiltelefon	264	528
Förbrukningsvaror	130	160
Hemutrustning	590	690
Medier	1490	1660
Hemförsäkring	160	190
Hushålls-el	185	212
Summa per månad 2021	7297	12396
Per år	87564	148752

Medlemskap i fack och a-kassa 510 kr per månad =6120 kr perår

Säg arbetsresor för förvärvsarbetende vuxen 930 kr per månad, för 11 månader 10230 kr, säg 10000 kr som ligger under de 11000 kr som gäller i skatteverket för reseavdrag.

Årskostnader år 2021, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Summa per månad 2020 enligt månadsedovisningen.	7297	12396
2021 per år:	87564	148752
Bostadshyra per år säg : Ensam 2rok, 12x 6100	73200	
2 personer 3rok, 12x 7500		90000
Summa per år 2021, bostad + övrigt	160764	238752
Förvärvsarbetande:arbets-resor+ fackavgifter säg	16120	32240
Summa per år 2021: bostad + övrigt	176884	270992
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.		
Säg för enkelhets skull, avrundat	177000	271000
2 personer 153 % av ensam. Per person:	177000	135500
		77% av ensam

177000-135500= 41500kr

Pensionärer 2021.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Livsmedel. Alla mål äts hemma	2490	4980
Hygien (personlig)	480	960
Kläder och skor	490	980
Lek och fritid	570	1120
Mobiltelefon	90	180
Förbrukningsvaror	130	160
Hemutrustning	590	690
Medier	1490	1660
Hemförsäkring	160	190
Hushålls-el	185	212
Summa per månad 2021	6675	11132

Kollektiva lokalresor i Stockholm kostar för åldespensionärer med enkelbiljett 25 kr. Månadsbiljett 640 kr per månad. Det motsvarar ungefär 3 tur och returresor i veckan med enkelbiljetter för 2x25 kr tur och retur,
Säg resor 300 kr per månad = 3600 kr per år= en lokalresa per vecka = 200 kr per månad + långresor 1200 kr per år

Sjukvård Stockholms län:
Vårdkostnad 1150 kr per år (gräns i försäkringen)
Läkemedelskostnad 2350 kr per år (gräns i försäkringen)
Vård + läkemedel per år per person 3500 kr

Hemtjänst: Säg (lågt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.

Årskostnader år 2021, pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam.	2 personer
Summa per månad 2020 enligt månadsedovisningen.	6675	11132
2021 per år:	80100	133584
Bostadshyra per år säg :		
Ensam 2rok, 12x 6100	73200	
2 personer 3rok, 12x 7500		90000
Summa per år 2021, bostad + övrigt	153300	223584
Resor	3600	7200
Vård, läkemedel	3500	7000
Hemtjänst.	1200	1800
Summa per år 2021: bostad + övrigt	161600	239584
Säg för enkelhets skull, avrundat	162000	240000
2 personer 148 % av ensam. Per person	162000	120000
		74% av ensam
Pensionärer i % av förvärvsarbetande:	92%	89%

2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 6100 kr per mån = 73200 kr per år för ensam och 7500 kr per mån för makar/sambor= 90000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 177 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 271000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam

Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i% av inkomst	Årsinkomst per person
6001	694	8328	5307	63684	-113316	11,6	72 000
7001	825	9900	6176	74112	-102888	11,8	84 000
8001	1046	12552	6955	83460	-93540	13,1	96 000
9001	1267	15204	7734	92808	-84192	14,9	108 000
10001	1489	17868	8512	102144	-74856	18,9	120 000
11001	1711	20532	9290	111480	-65520	15,6	132 000
12001	1935	23220	10066	120792	-56208	16,1	144 000
13001	2177	26124	10824	129888	-47112	16,7	156 000
14001	2469	29628	11532	138384	-38616	17,6	168 000
15001	2751	33012	12250	147000	-30000	18,3	180 000
16001	3033	36396	12968	155616	-21384	19,0	192 000
17001	3315	39780	13686	164232	-12768	19,5	204 000
18001	3598	43176	14403	172836	-4164	20,0	216 000
19001	3880	46560	15121	181452	4452	20,0	228 000
20001	4190	50280	15811	189732	12732	20,9	240 000
21001	4472	53664	16529	198348	21348	21,3	252 000
22001	4755	57060	17246	206952	29952	21,6	264 000
23001	5046	60552	17955	215460	38460	21,9	276 000
24001	5336	64032	18665	223980	46980	22,2	288 000
25001	5627	67524	19374	232488	55488	22,5	300 000
26001	5917	71004	20084	241008	64008	22,8	312 000
27001	6207	74484	20794	249528	72528	23,0	324 000
29001	6788	81456	22213	266556	89556	23,4	348 000
30001	7079	84948	22922	275064	98064	23,6	360 000
35001	8654	103848	26347	316164	139164	24,7	420 000
40001	10304	123648	29697	356364	179364	25,7	480 000
45001	12040	144480	32961	395532	218532	26,8	540 000
50001	14690	176280	35311	423732	246732	29,4	600 000
55001	17385	208620	37616	451392	274392	31,6	660 000
60001	20185	242220	39816	477792	300792	33,6	720 000

2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 6100 kr per mån = 73200 kr per år för ensam och 7500 kr per mån för makar/sambor= 90000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 177 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 271000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam

Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Makar lika ink. Översskott/år	Årsinkomst per pson
6001	694	8328	5307	63684	-113316	-143632	72 000
7001	825	9900	6176	74112	-102888	-122776	84 000
8001	1046	12552	6955	83460	-93540	-104080	96 000
9001	1267	15204	7734	92808	-84192	-85384	108 000
10001	1489	17868	8512	102144	-74856	-66712	120 000
11001	1711	20532	9290	111480	-65520	-48040	132 000
12001	1935	23220	10066	120792	-56208	-29416	144 000
13001	2177	26124	10824	129888	-47112	-11224	156 000
14001	2469	29628	11532	138384	-38616	-5768	168 000
15001	2751	33012	12250	147000	-30000	23000	180 000
16001	3033	36396	12968	155616	-21384	40232	192 000
17001	3315	39780	13686	164232	-12768	57464	204 000
18001	3598	43176	14403	172836	-4164	74672	216 000
19001	3880	46560	15121	181452	4452	91904	228 000
20001	4190	50280	15811	189732	12732	108464	240 000
21001	4472	53664	16529	198348	21348	125696	252 000
22001	4755	57060	17246	206952	29952	142904	264 000
23001	5046	60552	17955	215460	38460	159920	276 000
24001	5336	64032	18665	223980	46980	176960	288 000
25001	5627	67524	19374	232488	55488	193976	300 000
26001	5917	71004	20084	241008	64008	211016	312 000
27001	6207	74484	20794	249528	72528	228056	324 000
29001	6788	81456	22213	266556	89556	262112	348 000
30001	7079	84948	22922	275064	98064	279128	360 000
35001	8654	103848	26347	316164	139164	361328	420 000
40001	10304	123648	29697	356364	179364	441728	480 000
45001	12040	144480	32961	395532	218532	520064	540 000
50001	14690	176280	35311	423732	246732	576464	600 000
55001	17385	208620	37616	451392	274392	631784	660 000
60001	20185	242220	39816	477792	300792	684584	720 000

Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

Vad ingår i skattetabellerna?

I beräkningen av skattetabellerna ingår kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift, begravningsavgift och avgift till registrerat trossamfund. Även public serviceavgiften är inkluderad. Avdrag och skattereduktioner för grundavdrag, allmän pensionsavgift, jobbskatteavdrag och skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning ingår också i tabellerna.

Kolumn 1

Avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 65 år om inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag. Tabellen ska tillämpas oavsett om allmän pensionsavgift ska betalas eller inte.

Ensamstående förvärvarbetande är missgynnade i förhållande till makar/sambor.

Ensamståendes levnadskostnader per år 2021 är 177 000 kr. En makes/sambos kostnad är 135 500 kr, dvs 41500 kr lägre och därför blir överskottet för en make 41 500 kr högre än för en ensamstående. Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 83 000 kr högre överskott än en ensam

Underskott tillsammans för ett par makar blir på motsvarande sätt 83 000 kr lägre än för en ensamstående

2006-2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnadskostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	2006 Över-skott/år	2014	Skillnad		2021
6001	-64356	-80536	-16180	Underskottet har ökat	-113316
7001	-55524	-71200	-15676	Underskottet har ökat	-102888
8001	-46692	-61864	-15172	Underskottet har ökat	-93540
9001	-37920	-52528	-14608	Underskottet har ökat	-84192
10001	-29880	-43192	-13312	Underskottet har ökat	-74856
11001	-22176	-34072	-11896	Underskottet har ökat	-6552o
12001	-14532	-25612	-11080	Underskottet har ökat	-56208
13001	-6888	-17524	-10636	Underskottet har ökat	-47112
14001	756	-8716	-9472	Överskottet har minskat	-38616
15001	8400	-268	-8668	Överskottet har minskat	-30000
16001	16044	8180	-7864	Överskottet har minskat	-21384
17001	23688	16280	-7408	Överskottet har minskat	-12768
18001	31332	25076	-6256	Överskottet har minskat	-4164
19001	38976	33524	-5452	Överskottet har minskat	4452
20001	46200	41624	-4576	Överskottet har minskat	12732
21001	53844	50072	-3772	Överskottet har minskat	21348
22001	61488	58520	-2968	Överskottet har minskat	29952
23001	69132	66968	-2164	Överskottet har minskat	38460
24001	76776	75416	-1360	Överskottet har minskat	45980
25001	84420	83864	-556	Överskottet har minskat	55488
26001	92124	92324	200	Överskottet har ökat	64008
27001	98424	100772	2348	Överskottet har ökat	72528
29001	109704	117668	7964	Överskottet har ökat	89556
30001	115344	126008	10664	Överskottet har ökat	98064
35001	143544	166208	22664	Överskottet har ökat	139164
40001	171240	196712	25472	Överskottet har ökat	179364
45001	196440	224912	28472	Överskottet har ökat	218532
50001	221640	253112	31472	Överskottet har ökat	246732
55001	246840	278972	32132	Överskottet har ökat	274392
60001	272040	304172	32132	Överskottet har ökat	300792

2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4200 kr per mån = 50400 kr per år för ensam och 5100 kr per mån för makar/sambor= 61 200kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 120 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 180 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**		**Årsinkomst per person**
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Överskott/år		Överskott/år		
6001	1364	16368	4637	55644	-64356		-68712 (55644x 2-180000)		
7001	1628	19536	5373	64476	-55524		-51048		84 000
8001	1892	22704	6109	73308	-46692		-33384		96 000
9001	2161	25932	6840	82080	-37920		-15840		108 000
10001	2491	29892	7510	90120	-29880		240	kris-	120 000
11001	2849	34188	8152	97824	-22176		15648	gräns	132 000
12001	3212	38544	8789	104468	-14532		20936		144 000
13001	3575	42900	9426	113112	- 6888		46224		156 000
14001	3938	47256	10063	120756	756	kris-	61512		168 000
15001	4301	51612	10700	128400	8400	gräns	76800		180 000
16001	4664	55968	11337	136044	16044		92088		192 000
17001	5027	60324	11974	143688	23688		107376		204 000
18001	5390	64680	12611	151332	31332		122554		216 000
19001	5753	69036	13248	158976	38976		137952		228 000
20001	6151	73812	13850	166200	46200		152400		240 000
21001	6514	78168	14487	173844	53844		167688		252 000
22001	6877	82524	15124	181488	61488		182976		264 000
23001	7240	86880	15761	189132	69132		198264		276 000
24001	7603	91236	16398	196776	76776		213552		288 000
25001	7966	95592	17035	204420	84420		228840		300 000
26001	8324	99888	17677	212124	92124		244248		312 000
27001	8799	105588	18202	218424	98424		256848		324 000
29001	9859	118308	19142	229704	109704		279408		348 000
30001	10389	124668	19612	253344	115344		290688		360 000
35001	13039	156468	21962	263544	143544		347088		420 000
40001	15731	188772	24270	291240	171240		402480		480 000
45001	18631	223572	26370	316440	196440		452880		540 000
50001	21531	258372	28470	341640	221640		503280		600 000
55001	24431	293172	30570	366840	246840		553680		660 000
60001	27331	327972	32670	392040	272040		604080		720 000

2008. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4300 kr per mån = 51 600 kr per år för ensam och 5200 kr per mån för makar/sambor= 62 400kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 124 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 186 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**		
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Överskott/år		Överskott /år		
6001	836	10032	5165	61980	-62020		-62040 (61980x2-186000)		
7001	1074	12888	5927	71124	-52876		- 43752		**Ensams**
8001	1338	16056	6663	79956	-44044		-26088		**förbättring**
9001	1602	19224	7399	88788	-35212		-8424		**på skatten**
10001	1910	22920	8091	97092	-26908		8184	kris-	**2006 - 2008**
11001	2230	26760	8771	105252	-18748		24504	gräns	3428
12001	2551	30612	9450	113400	-10600		40800		3932
13001	2872	34464	10129	121548	- 2452		57096		4436
14001	3193	38316	10808	129696	5696	kris-	73392		4940
15001	3513	42156	11488	137836	13856	gräns	83672		5456
16001	3834	46008	12167	146004	22004		106008		5960
17001	4155	49860	12846	154152	30152		122304		6464
18001	4475	53700	13526	162312	38312		138624		6980
19001	4796	57552	14205	170460	46460		154920		7484
20001	5149	61788	14852	178224	54224		170448		8024
21001	5470	65640	15531	186372	62372		186744		8528
22001	5790	69480	16211	194532	70532		203064		9044
23001	6111	73332	16890	202680	78680		219360		9548
24001	6435	77220	17569	210892	86828		235784		10052
25001	6766	81192	18235	218882	94820		251764		10400
26001	7097	85164	18904	226848	102848		267696		10724
27001	7428	89136	19573	234876	110876		283752		12452
29001	8247	98964	20754	249048	125048		312096		15344
30001	8777	105324	21224	254688	130688		323376		15344
35001	11427	156468	23574	282888	158888		379776		15344
40001	14077	168924	25924	311088	187088		436176		15848
45001	16874	202488	28127	337524	213524		489048		17084
50001	19774	237288	30227	362724	238724		539448		17084
55001	22674	272088	32327	387924	263924		589848		17084
60001	25574	306888	34427	413124	289124		640248		17084

2009. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4450 kr per mån = 53 400 kr per år för ensam och 5420 kr per mån för makar/sambor= 65 040kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 130 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 195 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år	
6001	729	8748	5272	63264	-66736		-68472 (63264x2-195000)	
7001	977	11724	6024	72288	-57712		- 50424	**Ensams**
8001	1225	14700	6776	81312	-48688		-32376	**förbättring**
9001	1474	17688	7527	90324	-39676		-14352	**på översk.**
10001	1745	20940	8256	99072	-30928		3144 kris-	**2006 - 2009**
11001	2055	24660	8946	107352	-22648		19704 gräns	- 472
12001	2365	28380	9636	115632	-14368		36264	+164
13001	2676	32112	10325	123900	- 6100		52800	788
14001	2986	35832	11015	132180	2180	kris-	69360	1424
15001	3297	39564	11704	140448	10448	gräns	85896	2048
16001	3607	43284	12394	148728	18728		102456	2684
17001	3918	47016	13083	156996	26996		118992	3308
18001	4228	50736	13773	165276	35276		135552	3944
19001	4539	54468	14462	173544	43544		152088	4568
20001	4881	58572	15120	181440	51440		167880	5240
21001	5191	62292	15810	189720	59720		184440	5876
22001	5502	66024	16499	197988	67988		200976	6500
23001	5812	69744	17189	206268	76268		217536	7136
24001	6123	73476	17878	214536	84536		234072	7760
25001	6437	77244	18564	222768	92768		250536	8348
26001	6768	81216	19233	230796	100796		266592	8672
27001	7100	85200	19901	238812	108812		282624	10388
29001	7761	93132	21240	254880	124880		314760	15176
30001	8091	97092	21910	262920	132920		330840	17576
35001	10444	125328	24557	294684	164684		394368	21140
40001	13094	157128	26907	322884	192884		450768	21644
45001	15759	189108	29242	350904	220904		586808	24464
50001	18659	223908	31342	376104	246104		557208	24464
55001	21559	258708	33442	401304	271304		557208	24464
60001	24459	293508	35542	426504	296504		658008	24464

2010. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år	
6001	687	8244	5314	63768	-70232		-73464 (63768x2-201000)	
7001	918	11016	6083	72996	-61004		- 55008	**Ensams**
8001	1149	13788	6852	82224	-51776		-36552	**förbättring**
9001	1380	16560	7621	91452	-42548		-18096	**på översk.**
10001	1644	19728	8357	100284	-33716		-432 kris-	**2006 - 2010**
11001	1943	23316	9058	108696	-25304		16392 gräns	-3128
12001	2244	26928	9757	117084	-16916		33168	-2384
13001	2545	30540	10456	125472	- 8528		49944	-1640
14001	2846	34152	11155	133860	- 140	kris-	66720	-896
15001	3147	37764	11854	142248	8248	gräns	83496	-152
16001	3448	41376	12553	150636	16636		100272	592
17001	3749	44988	13252	159024	25024		117048	1336
18001	4050	48600	13951	167412	33412		133824	2080
19001	4351	52212	14650	175800	41800		150600	2824
20001	4682	56184	15319	183828	49828		166656	3628
21001	4983	59796	16018	192216	58216		183434	4372
22001	5284	63408	16717	200604	66604		200208	5116
23001	5585	67020	17416	208992	74992		216984	5860
24001	5886	70732	18115	217380	83380		233760	6604
25001	6201	74412	18800	225600	91600		250200	7180
26001	6532	78384	19469	233628	99628		266256	7504
27001	6863	82356	20138	241656	107656		282312	9232
29001	7524	90288	21477	257724	123724		314448	14020
30001	7854	94248	22147	265764	131764		330528	16424
35001	10134	121608	24867	298404	164404		395808	20860
40001	12784	153408	27217	326604	192604		452208	21364
45001	15434	185208	29567	354804	220804		508608	24364
50001	18323	219876	31678	380136	246136		559272	24496
55001	21223	254676	33778	405336	271336		609672	24496
60001	24123	289476	35878	430536	296536		660072	24496

2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år
6001	680	8160	5321	63852	-70148		- 73296
7001	911	10932	6090	73080	-60920		- 54840
8001	1142	13704	6859	82308	-51692		- 36384
9001	1373	16476	7628	91536	-42464		- 17928
10001	1630	19560	8371	100452	-33548		- 96 kris-
11001	1930	23160	9071	108852	-25148		16704 gräns
12001	2231	26772	9770	117240	-16760		33480
13001	2532	30384	10469	125628	- 8372		50256
14001	2833	33996	11168	134016	16 kris-		67032
15001	3134	37608	11867	142404	8404	gräns	83808
16001	3435	41220	12566	150792	16792		100584
17001	3736	44832	13265	159180	25180		117360
18001	4037	48444	13964	167568	33568		134136
19001	4338	52056	14663	175956	41956		150912
20001	4669	56028	15332	183984	49984		166968
21001	4970	59640	16031	192372	58372		183794
22001	5271	63252	16730	200760	66760		200520
23001	5572	66864	17429	209148	75148		217296
24001	5873	70476	18128	217536	83536		234072
25001	6181	74172	18820	225840	91840		250680
26001	6510	78120	19491	233892	99892		266784
27001	6843	82116	20167	242004	108004		283008
29001	7504	90048	21497	257964	123964		314928
30001	7834	94008	22167	266004	132004		331008
35001	9931	119172	25070	300840	166840		400680
40001	12581	150972	27420	329040	195040		457080
45001	15231	182772	29770	357240	223240		513480
50001	18054	216648	31947	383364	249364		565728
55001	20954	251448	34047	408564	274564		616128
60001	23854	286248	36147	433764	299764		666528

2012. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4900 kr per mån = 58 800 kr per år för ensam och 6000 kr per mån för makar/sambor= 72 000 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 142 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 216 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år
6001	660	7920	5341	64092	-77908		- 87816
7001	891	10692	6110	73320	-73178		- 69360
8001	1122	13464	6879	82548	-59452		- 50904
9001	1353	16236	7648	91776	-50224		- 32448
10001	1591	19092	8410	100920	-41080		- 14160 kris-
11001	1891	22692	9110	109320	-32680		2640 gräns
12001	2192	26304	9809	117708	-24492		19416
13001	2493	29916	10508	126096	-15904		36192
14001	2794	33528	11207	134484	-7516	kris-	52968
15001	3095	37140	11906	142872	872	gräns	69744
16001	3396	40752	12605	151260	9260		86520
17001	3697	44364	13304	159648	17648		113296
18001	3998	47976	14003	168036	26036		120072
19001	4299	51588	14702	176424	34424		136848
20001	4630	55560	15371	184452	42452		152904
21001	4931	59172	16070	192840	50840		169680
22001	5232	62784	16769	201228	59228		186456
23001	5533	66396	17468	209616	67616		217296
24001	5834	70008	18167	218004	76004		203232
25001	6135	73620	18866	226392	84392		236784
26001	6451	77412	19550	234600	92600		253200
27001	6782	81384	20219	242628	100628		269256
29001	7445	89340	21556	258672	116672		301344
30001	7775	93300	22226	266712	124712		317424
35001	9565	114780	25436	305232	163232		394464
40001	12215	146580	27786	333432	191432		45o864
45001	14865	178380	30136	361632	219632		507264
50001	17578	210396	32423	389076	247076		562152
55001	20478	245736	34523	414276	272276		612552
60001	23378	280536	36623	439476	297476		662952

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	575	6900	5426	65112	-79888		- 89776
7001	779	9348	6222	74664	-70336		- 70672
8001	982	11784	7019	84228	-60772		- 51544
9001	1185	14220	7816	93792	-51208		- 32416
10001	1388	16656	8613	103356	-41080		- 13288 kris-
11001	1651	19812	9350	112200	-32800		4400 gräns
12001	1916	22992	10085	121020	-23980		22040
13001	2180	26160	10821	129852	-15148		39704
14001	2445	29340	11556	138672	-6328	kris-	57344
15001	2683	32196	12318	147816	2816	gräns	75632
16001	2948	35376	13053	156636	11636		93272
17001	3240	38880	13761	165132	20132		110264
18001	3504	42048	14497	173964	28964		127928
19001	3769	45228	15232	182784	37784		145568
20001	4060	48720	15941	191292	46292		162584
21001	4325	51900	16676	200112	55112		180224
22001	4590	55080	17411	208932	63932		197864
23001	4855	58260	18146	217752	72752		215504
24001	5120	61440	18881	226572	81572		233144
25001	5384	64608	19617	235404	90404		250808
26001	5655	67860	20346	244152	99152		268304
27001	5946	71352	21055	252660	107660		285320
29001	6529	78348	22472	269664	124664		319328
30001	6819	81828	23182	278184	133184		336368
35001	8269	99228	26732	320784	175784		421568
40001	10654	127848	29347	352164	207164		484328
45001	13104	157248	31897	382764	237764		545528
50001	15554	186648	34447	413364	268364		606728
55001	18244	218928	36754	441084	296084		662168
60001	20944	251328	39057	468684	323684		717368

2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6200 kr per mån för makar/sambor= 74 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 222 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	629	7548	5372	64464	-80536		- 93072
7001	851	10212	6150	73800	-71200		- 70672
8001	1073	12876	6928	83136	-61864		- 55728
9001	1295	15540	7706	92472	-52528		- 37056
10001	1517	18204	8484	101808	-43192		- 18384 kris-
11001	1757	21084	9244	110928	-34072		-144 gräns
12001	2052	24624	9949	119388	-25612		16776
13001	2378	28536	10623	127476	-17524		32952
14001	2644	31728	11357	136284	-8716	kris-	50568
15001	2940	35280	12061	144732	-268	gräns	67464
16001	3236	38832	12765	153180	8180		84360
17001	3561	42732	13440	161280	16280		100560
18001	3828	45936	14173	170076	25076		118152
19001	4124	49488	14877	178524	33524		135048
20001	4449	53388	15552	186624	41624		151248
21001	4745	56940	16256	195072	50072		168144
22001	5041	60492	16960	203520	58520		185040
23001	5337	64044	17664	211968	66968		201936
24001	5633	67596	18368	220416	75416		218832
25001	5929	71148	19072	228864	83864		222000
26001	6224	74688	19777	237324	92324		218808
27001	6520	78240	20481	245772	100772		269544
29001	7112	85344	21889	262668	117668		303336
30001	7417	89004	22584	271008	126008		320016
35001	9067	108804	25934	311208	166208		400416
40001	11525	138300	28476	341712	196712		461424
45001	14175	171700	30826	369912	224912		517824
50001	16825	201900	33176	398112	253112		574224
55001	19670	236040	35331	423972	278972		625944
60001	22570	270840	37431	449172	304172		676344

2016 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5300 kr per mån = 63 200 kr per år för ensam och 6450 kr per mån för makar/sambor= 77 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 149 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 232 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	630	7560	5371	64452	-84548		- 103096
7001	852	10224	6148	73788	-75212		- 84424
8001	1074	12888	6927	83124	-65876		- 65752
9001	1296	15552	7705	92460	-56540		- 47080
10001	1518	18216	8483	101796	-47204		- 28408 kris-
11001	1760	21120	9241	110892	-38108		-10216 gräns
12001	2056	24672	9945	119340	-29660		6680
13001	2352	28224	10649	127788	-21212		23576
14001	2647	31764	11354	136248	-12752	kris-	40496
15001	2943	35316	12058	144696	-4304	gräns	57392
16001	3239	38868	12762	153144	4144		74288
17001	3535	42420	13466	161592	12592		91184
18001	3831	45972	14170	170040	21040		108080
19001	4127	49524	14874	178488	29488		124976
20001	4452	53424	15549	186588	47588		141176
21001	4748	56976	16253	195036	46036		158072
22001	5044	60528	16957	203484	54484		174968
23001	5340	64080	17661	211932	62932		191864
24001	5636	67632	18365	220380	71380		208760
25001	5932	71184	19069	228828	79828		225656
26001	6228	74736	19773	237276	88276		242552
27001	6524	78288	20477	245724	96724		259448
29001	7115	85380	21886	262632	113632		293264
30001	7423	89076	22578	270936	121936		309872
35001	9073	108876	25928	311136	166208		390272
40001	11376	136512	28825	343500	194500		455000
45001	14026	168312	30975	371700	222700		511400
50001	16682	200184	33319	399828	250828		567656
55001	19581	234972	35420	425040	276040		618080
60001	22631	271572	37370	448440	299440		664880

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	622	7464	5379	64548	-90452		- 109904
7001	844	10128	6157	73884	-81116		- 91232
8001	1066	12792	6435	83220	-71780		- 72560
9001	1288	15456	7713	92556	-62444		- 53888
10001	1510	18120	8491	101892	-53108		- 35216
11001	1743	20916	9258	111096	-43904		-16808 kris-
12001	2038	24456	9963	119556	-35444		112 gräns
13001	2334	27888	10667	128004	-26996		17008
14001	2630	31560	11371	136452	-18548		33904
15001	2926	35112	12075	144900	-10100	kris-	50800
16001	3222	38664	12779	153348	-1652	gräns	67696
17001	3518	42216	13483	161796	6796		84592
18001	3814	45768	14187	170244	15244		101488
19001	4110	49320	14891	178692	23692		118384
20001	4435	53220	15566	186792	31792		134584
21001	4731	56772	16270	195240	40240		151480
22001	5027	60324	16974	203688	48688		168376
23001	5323	63876	17678	213136	57136		187272
24001	5619	67428	18382	220584	65584		202168
25001	5915	70980	19086	229032	74032		219064
26001	6211	74532	19790	237480	82480		235960
27001	6507	78084	20477	245928	90928		252856
29001	7096	85152	21905	262860	107860		286720
30001	7394	88728	22607	271284	116284		303568
35001	9044	108528	25957	311484	156484		383968
40001	11199	134388	28802	345624	190624		452248
45001	13849	166188	31152	373824	218824		518648
50001	16499	197988	33502	402024	247024		565048
55001	19333	231996	35668	428016	273016		617032
60001	22383	268596	37618	451416	296416		663832

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.

Ensam Mån. lön	Över-skott/år		Makar lika inkomst Överskott /år		per person ensam-	skillnad en make
6001	-90452		- 109904		-54952	35500
7001	-81116		- 91232		-45616	35500
8001	-71780		- 72560		-36280	35500
9001	-62444		- 53888		-26944	35500
10001	-53108		- 35216		-17608	35500
11001	-43904		-16808	kris-	-8404	35500
12001	-35444		112	gräns	56	35500
13001	-26996		17008		8504	35500
14001	-18548		33904		16952	35500
15001	-10100	kris-	50800		25400	35500
16001	-1652	gräns	67696		33848	35500
17001	6796		84592		42296	35500
18001	15244		101488		50744	35500
19001	23692		118384		59192	35500
20001	31792		134584		67292	35500
21001	40240		151480		78740	35500
22001	48688		168376		84188	35500
23001	58136		187272		93636	35500
24001	65584		202168		101084	35500
25001	74032		219064		109532	35500
26001	82480		235960		117980	35500
27001	90928		252856		126428	35500
29001	107860		286720		143360	35500
30001	116284		303568		151784	35500
35001	156484		383968		191984	35500
40001	190624		452248		226124	35500
45001	218824		508648		254324	35500
50001	247024		565048		282524	35500
55001	273016		617032		308516	35500
60001	296416		663832		331916	35500

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Makar lika inkomst Överskott/år	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500		-140000	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236		-121472	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960		-102920	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684		-84368	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408		-65816	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168		-47336	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952		-28904	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204		-11408 *	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804		5392	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296		22408	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776		39448	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268		56464	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	*	73504	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772		90544	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932		106864	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252		123904	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960		140920	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480		157960	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000		175000	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508		192016	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028		209056	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536		226072	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576		260152	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084		277168	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836		358672	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036		439072	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628		504256	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828		560656	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044		615088	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472		665944	720 000

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i % av inkomst	
							1 1 008 kr/mån Decilgrupp
6001	622	7464	5379	64548	-90452	10,4	
7001	844	10128	6157	73884	-81116	12,1	
8001	1066	12792	6435	83220	-71780	13,3	2 8 252 kr/mån
9001	1288	15456	7713	92556	-62444	14,3	
10001	1510	18120	8491	101892	-53108	15,1	
11001	1743	20916	9258	111096	-43904	15,8	
12001	2038	24456	9963	119556	-35444	17,0	
13001	2334	27888	10667	128004	-26996	18,0	
14001	2630	31560	11371	136452	-18548	18,8	
15001	2926	35112	12075	144900	-10100	19.5	3 15 276 kr/mån
16001	3222	38664	12779	153348	-1652	20,1	
17001	3518	42216	13483	161796	6796	20.7	
18001	3814	45768	14187	170244	15244	21,2	
19001	4110	49320	14891	178692	23692	21,6	
20001	4435	53220	15566	186792	31792	22,2	4 20 802 kr/mån
21001	4731	56772	16270	195240	40240	22.5	
22001	5027	60324	16974	203688	48688	22,8	
23001	5323	63876	17678	213136	57136	23,1	* Medianinkomst
24001	5619	67428	18382	220584	65584	23,4	23 467 kr/månad
25001	5915	70980	19086	229032	74032	23,7	2017 enl SCB
26001	6211	74532	19790	237480	82480	23,9	(20-64 år)
27001	6507	78084	20477	245928	90928	24,1	* Medelinkomst
29001	7096	85152	21905	262860	107860	24,5	27 450 kr/månad
30001	7394	88728	22607	271284	116284	24.6	2017 enl SCB
35001	9044	108528	25957	311484	156484	25,8	
40001	11199	134388	28802	345624	190624	28,0	9 41 666 kr/mån
45001	13849	166188	31152	373824	218824	30.8	
50001	16499	197988	33502	402024	247024	33,0	
55001	19333	231996	35668	428016	273016	35,2	
60001	22383	268596	37618	451416	296416	37,3	10 67 442 kr/mån

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i% av inkomst	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500	10,4	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	12,2	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	13,5	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	14,5	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	15,3	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	16,0	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	16,6	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	17,4	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	18,3	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	19.0	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	19,7	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	20,2	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	20,7	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	21,2	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	21,7	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	22,0	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	22,3	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	22,7	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	22,9	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	23,2	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	23,4	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	23,6	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	24,0	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	24,1	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	25,3	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	26,2	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	28,4	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	30,7	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	33,0	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	35,1	720 000

Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet

Franska revolutionen 1789 är ett stort årtal i historien. Den ingick i försöken att avskaffa kejsares, kungars och furstars enväldiga makt och ersätta det med folklig makt. Drygt hundra år senare i början av 1900-talet bröt de demokratiska krafterna formellt igenom.

Svenske kungen Gustaf III i slutet av 1700-talet är mest känd för kulturella saker som teater. Han blev skjuten på operan och dog senare av det.

Hans son invecklade sig i krig med Ryssland, förlorade och Finland överlämnades till Ryssland. Finland blev en tämligen självständig del av Ryssland och har senare blivit en fri stat.

Den förlorande kungen avsattes och levde sedan utomlands som överste Gustafsson.

Sverige fick en ny kung, men ingen kronoprins och det skickades ut folk i Europa för att hitta en kronprins. En kom hem med ett förslag Bernadotte, som hade kompetens som stor krigare. Han gillades , blev kronprins och senare kung Karl IV Johan.

En del trodde att han skulle kunna återerövra Finland, men han hade andra tankar. Han ordnade så att han blev kung också över Norge, och Sverige och Norge gick in i en union, som senare upplöstes i början av 1900-talet.

Sverige styrdes av kungen hela 1800-talet och hade till en början hjälp av riksdagens fyra stånd, adel, präster, borgare och bönder.

Den industriella revolutionen sägs ha börjat i England med bl a vävstolar. Med var också ångmaskiner. ångbåtar och järnvägar med ånglok.

Sveriges 1800-tal var ett klssamhälle. Sverige var ett jordbrukarland men började bli mer industrialiserat.

Fotogenlampor gav ljus när det var mörkt. Den svenska folkskolan bildades 1842. Typografer bildade den första fackföreningen 1846. Strengnäs tidning bildades 1846, Dagens Nyheter 1864.

Darwin kom något senare än mitten av 1800-talet med sin bok om arternas uppkomst , som kastade omkull de kristna kyrkornas bud om mänsklighetens uppkomst.

I slutet av 1800-talet avskaffades de fyra stånden och Sverige fick 1865 en tvåkammarriksdag, men den innehöll regler om inkomst och kapital som gjorde att den nya arbetarklassen knappast kom in i riksdagen.

Det socialdemokratiska arbetarpartiet bildades 1889 med första mål åtta timmars arbetsdag och rösträtt för alla. Åttatimmarsdagen blev lag i slutet av 1910-talet och rösträtt för alla infördes på 1920-talet då alla kvinnor fick rösträtt.

Flickor fick före 1924 inte komma in på läroverk , en del kommuner hade istället kommunala flickskolor för dem som ville ha mer utbildning än folkskolan.

OscarII var den siste svenska kungen som var i union med Norge. Han tyckte om att vara ute i landet på invigningar av järnvägar, han dog i början av 1900-talet och efterträddes av Gustav V som spelade tennis långt upp i hög ålder. Han dog 1950 och ersattes av Gustav IV Adolf som var intresserad av arkeologi och på somrarna kunde vara utomlands i arkeologiska undersökningar.

Gustav IV Adolf dog 1973. Hans äldsta son som skulle blivit kung efter honom hade omkommit i en flygolycka i Köpenhamn och därför blev barnbarnet kung Karl XIV Gustav.

I mitten av 1910-talet ordnade Sveriges riksdag så att parlamentarismen infördes i Sverige, d v s att Sverige styrs av riksdag/ regering och inte av kungen. I fortsättningen blev det alltså så och kungarna vara bara formellt styrande. Det gällde till slutet av 1900-talet, 1974, då all makt togs bort från kungen , som nu bara är en dekoration. Vi kallar oss fortfarande demokrati . Senare har också arvsföljden för kungarna ändrats så att ädsta barnet blir kung/drottning.

I slutet av 1900-talet har Svenska kyrkan avskaffats och nu är en privat organisation utan makt i staten. Tidigsre hade Svenska kyrkan hand om folkbokföringen, men den sköts nu av staten.

Många är av tradition fortfarande med i den privata Svenska kyrkan och betalar en avgift till den som staten hjälper till att ta in på skattsedeln.

Parlamentarismen, allmänna rösträtten och avskaffandet av statskyrkan är stora förändringar under 1900-talet.

Det var socialdemkraterna och liberala som hjälptes åt med rösträtten.

Socialdemokraterna innehade (med ett litet undantag) statsministerposten från 1932 till 1976, 44 år.

Elektricitet och telefoner fanns i slutet av 1800-talet. Den första biografföreställningen anses ha gjors av bröderna Lumière i Paris 1895 (Svensk Uppslagsbok, kinematografi).

Den första flygningen anses ha gjots 1903. Titanic, den stora atlantångaren, sjönk 1912 i havet sedan den stött på ett isflak. Oympiska spel hölls i Sverige 1912. August Strindberg dog 1912.

De nu äldsta svenskarna, 100 år gamla, har varit med om världens och Sveriges utveckling under tiden efter första världskriget.

På bio kunde de se stumfilmer med Greta Garbo. På teatrar i landet Karin Swanströms föreställningar. På radio höra radionyheter från 1925, i apparater med hörlurar. och höra Sven Jerring med barnens brevlåda.

Från 1929 se ljudfilmer och den första ljudfilmen med Amerikanen Al Jolson, en vit underhållare som målade sig svart för att se ut som en svart. Höra Amerikanska grammofonskivor med Jazz från södra USA. Med musik av svarta som inte fick leva som vita

Det civila flyget fanns knappats på 20-talet. Stockholms kommun

började kunna starta och landa flygplan på sjön i norra Stockholm - och byggde i mitten på 30-talet Bromma Flygplats.

På 30- och 40-talen var bio och radio den vanligaste underhållningen. Det fanns många filmbolag och de kunde komma med nya filmer varje vecka. De som hade råd gick nog på bio åtminstone en gång i veckan. Biograferna kunde ha två filmer i veckan, enklare filmer i början och större filmer i slutet. Var det svensk film var det ofta fullsatt.

Till filmerna hörde förspel som ofta var aktuella journalfilmer som visade delar av Sverige och världen. Det blev nästan som nuvarande SVT-nyheter.

Det var alltid folk vid biograferna, isynnerhet ungdomar som snackade.

På 30- och 40-talen fanns det nazister som kunde skryta med att de var det , åtminstone före Hitlers bortfall. En stor del av svenska män var inkallade och var någonstans i Sverige. Kvinnor fick sköta det män vanligen gjort och det var ofta knapert i hushållskassan. Det var ransoneringar.

Vi följde krigen men var ändå utanför dem.

Samhället stod inte still. Saltsjöbadsandan gällde och Sverige fick sin första semesterlag 1938.

Torparsystemet var ett gammalt system som låste fast joebruksarbetare vid godsägarna genom att låta jorbruksarbetaren få bo på ett torp mot att han utförde dagsverken för godsägaren. Socialdemokraten Gunnar Sträng arbetade i unga år som jordbuksaretare och trädgårsarbetare och arbetade för att avskaffa torpsystemet. Det skedde 1943 enligt Svensk Uppslagsbok. Sträng var sedan i många år finansminister och glömde aldrig att i möjligaste mån förbättra för dem med låga inkomster.

Krigen tog slut och vi flaggade för det.

Stockholmsutställningen 1930 var en manifestation om nya tänkesätt på byggande. De gamla stilarna var föråldrade och det skulle byggas enkelt och byggas bostäder som de med låga inkomster hade råd med. Makarna Myrdal och ledande arkitekter var bland dem som förespråkade det. Inom byggmarknaden gjodes stora utredningar om samhällsutvecklingen.

Under kriget och länge därefter måste man ha tillstånd för att bygga och tillstånd gavs inte alltid för bostäder. För industrier och transporter m m behövdes ivesteringar och det uppstod svår bostadsbrist .

Under kriget var det samlingsregering. Stora socialdemorater var Statsministern Per Albin Hansson . Gustaf Möller, Ernst Wigfors m fl. Per Albin dog en dag när han klev av spårvagnen och man skulle välja ny statsminister. Efter många om och men föll valet på Tage Erlander. som sedan regerade i 29 år till 1969. Då Palme tog över.

Tage Erlander hade många år Bertil Ohlin, socialliberal folkpartist, som huvudfiende. Gunnar Helander var bondeförbundare med parollen "Vi gillar alla bra förslag."

Tage Erlander insåg såsmåningom att det var en stor bostadsbrist och föreskev att en miljon bostäder skulle byggas på tio år. Så gjordes men sedan föll intresset för bostadsbyggande.

Sveriges regeringar under 100 år

Nedan finner du en förteckning över de ca 40 olika regeringar som har styrt Sverige under de senaste 1900-talets början.

Årtal Statsminister Typ av regering

1900-09-12
1902-07-0 Fredrik von Otter Borgerlig

1902-07-05
1905-04-13 Erik Gustaf Boström Borgerlig

1905-04-13
1905-08-02 Johan Ramstedt Expeditionsministär

1905-08-02
1905-11-07 Christian Lundeberg Borgerlig samlingsregering

1905-11-07
1906-05-29 Karl Staaff Liberal

1906-05-29
1911-10-07 Arvid Lindman Höger

1911-10-07
1914-02-17 Karl Staaff Liberal

1914-02-17
1917-03-30 Hjalmar Hammarskjöld Höger

1917-03-30
1917-10-19 Carl Swartz Höger

1917-10-19
1920-03-10 Nils Edén Koalition: Liberal, Socialdemokratisk

1920-03-10
1920-10-27 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1920-10-27
1921-02-23 Louis De Geer (dy) Ämbetsmannaministär

1921-02-23
1921-10-13 Oscar von Sydow Ämbetsmannaministär

1921-10-13
1923-04-19 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1923-04-19
1924-10-18 Ernst Trygger Höger

1924-10-18
1925-01-24 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1925-01-24
1926-06-07 Rickard Sandler Socialdemokratisk

1926-06-07
1928-10-02 Carl Gustaf Ekman Koalition: Frisinnad, Liberal

1928-10-02
1930-06-07 Arvid Lindman Höger

1930-06-07
1932-08-06 Carl Gustaf Ekman Frisinnad

1932-08-06
1932-09-24 Felix Hamrin Frisinnad

1932-09-24
1936-06-19 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1936-06-19
1936-09-28 Axel Pehrsson (i Bramstorp) Bondeförbundet

1936-09-28
1939-12-13 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet

1939-12-13
1945-07-31 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet, Folkpartiet och Högern

1945-07-31
1946-10-06 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1946-10-11
1951-10-01 Tage Erlander Socialdemokratisk

1951-10-01
1957-10-31 Tage Erlander Koalition: Socialdemokratiskt, Bondeförbundet

1957-10-31
1969-10-14 Tage Erlander Socialdemokratisk

1969-10-14
1976-10-08 Olof Palme Socialdemokratisk

1976-10-08
1978-10-18 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1978-10-18
1979-10-12 Ola Ullsten Folkpartiet

1979-10-12
1981-05-19 Thorbjörn Fälldin
Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1981-05-19
1982-10-08 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Folkpartiet

1982-10-08
1986-02-28 Olof Palme Socialdemokratisk

1986-03-01
1990-02-26 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1990-02-26
1991-10-04 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1991-10-04
1994-10-07 Carl Bildt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokratiska samhällspartiet

1994-10-07
1996-03-22 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1996-03-22
2006-10-06 Göran Persson Socialdemokratisk

2006-10-06 Fredrik Reinfeldt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet

I september 2014 förlorade de borgerliga valet och en regering Stefan Löfven med socialdemokrater och miljöpartister trädde till.

" Efter sekler av acceleration – nu måste människan sakta ner

DN TORSDAG 30 JULI 2020

Människan har vant sig vid att kunna färdas allt hastigare genom världen. Från ångbåtar till järnväg och rymdskepp dröjde det bara ett par sekel. Författaren Björn Forsberg spårar en utveckling som, i ljuset av klimatkrisen, måste plana ut.

En värld av gränslös, fartfläktande mobilitet. Få ting definierar väl vår moderna tid som dess mobilitetskultur och den globala räckvidd den gett oss. Fyllda luftrum, miljarder vägfordon och armador av containerfartyg som tillsammans formar en i allt närvarande rörelse.

Kanske är det ändå först med inbromsningen under covid-19 som den fulla vidden av vårt beroende av all denna mobilitet riktigt sjunkit in. I min nyutkomna bok ”Fartrusiga” skildrar jag hur människan på 200 år gått från en värld som förflyttade sig med muskler och segel, via ljudbang och fartfylld global massmobilitet, till att sända rymdfarkoster bortom vårt solsystem. Allt tack vare fossil energi.

Vilka blir följderna när klimathotet nu gör det nödvändigt att återgå till en fossilfri lunk? Det som faktiskt är historiens normaltillstånd.

På sin semesterfärd till Spa i Vallonien sommaren 1780 ville kung Gustav III pröva fartgränserna. Längs resans första etapp, som gick landsvägen Stockholm–Ystad, hade skaror av bönder mobiliserats som med sina utvilade hästar hjälpte den kungliga sviten ta sig fram. Enligt historikern Ingmar Edvardsson krävde kungatransporten närmare 2 400 hästar, varav många kan ha stupat av det uppdrivna tempot, cirka 25 km/h. Hela denna manöver för att med knapp mopedhastighet möjliggöra en enda persons semestertripp till ett regnigt Vallonien. Detta var vad dåtidens fossilfria samhälle, pressat till det yttersta, kunde förmå i termer av snabba transporter.

Vårt fartfyllda tidevarv skulle väckas till liv med kraften från det stenkol som kom ur de milsvida europeiska kolfälten. Massproduktion av sådant som järnvägsräls hade varit på tok för dyrt innan den koldrivna industriella revolutionen. Men det var främst fossilkraftens potential som drivmedel som skulle frigöra människan från utmattningens tyranni. Utplåna rummet.

Allt inleddes på sjön.
En väldig publik hade samlats längs Saônes strand för att beskåda spektaklet. Inför åskådarledens förstummade blickar höll båten Pyroscaphe lovande god fart uppströms, tills plötsligen hela härligheten brakade samman under den mystiska ångmaskinens tyngd.

Uppfinnaren Claude de Jouffroy d’Abbans skapelse lämnade med andra ord en del att önska. Trots det kunde han glädjas. Publiken hade denna sommardag 1783 fått närvara vid självaste vernissagen till en ny tidsålder, en som skulle leda mot masstransporter och månlandningar.

Eftersom ångbåten var först satte den på gott och ont människans sinnen i svall kanske mer än någon senare mobilitetsrevolution.

Chockverkan var total, inte minst i Sverige, ett av ångbåtens verkliga pionjärländer. Att för första gången någonsin kunna fly fram med mekanisk kraft över vattnet! Turtrafik på Mälaren öppnades så tidigt som 1818 och snart hade linjenätet letat sig ut längs med Östersjöns kust. Landets ogina geografi hade med maskinkraftens hjälp mjukats

upp, vidsträckta distanser kunde plötsligt avverkas tre gånger så snabbt som tidigare.

Gratisnöjet att beskåda trafiken med hjulångare kolorerade 1820-talets Stockholm; alla, från tiggare till uppstassade borgarfamiljer och andra flanörer, samlades på Riddarholmskajen där en ny tid vädrades in.

Ändå var det järnvägen som skulle stå för den fossila acceleration som lämnade allt annat i ett moln av kolrök bakom sig. ”Du kan inte föreställa dig den märkliga känslan att färdas på denna bana, utan minsta synbara källa till rörelsen annat än den magiska maskinen!”

Skådespelerskan Fanny Kemble var fullständigt golvad efter att ha färdats på den nya intercitybanan mellan Liverpool och Manchester 1830. ”Att flyga med ögonen stängda var underbart märkligt bortom beskrivning och hur underligt det än låter kände jag inte den minsta fruktan.”

England hade på tröskeln till järnvägsåldern effektiviserat sitt diligenssystem till världens snabbaste. Men hästarna utgjorde ett högst jordnära hinder för fortsatta framsteg. De tidigaste brittiska passagerartågen höll 30–40 km/h, ibland något mer. Långsamt med våra mått, men ändå tre gånger hastigare än landets hästdiligenser.

Tåget var en projektil. Liknelsen florerar i artonhundratalslitteraturen och det är lätt att förstå varför. Tills nu hade rörligheten varit gripbar, resandet företagits på terrängens villkor. Varje vägpåle, minsta buske och stenröse uppfattades av sinnena. Med järnvägen hade geografin tvärt krympt till ingenting. Du kunde, obegripligt nog, stiga in i din tågkupé och stiga av på en fjärran plats utan att ens ta notis om färden. Fossilålderns hastigheter revolterade mot människans hela väsen.

Tanken att man på ett säkert sätt skulle kunna färdas i projektilfart genom rummet tycktes trotsa förnuftet. ”Vi flög med fruktansvärd fart utmed jordens yta”, förfasade sig en svensk resenär på nattågsresa genom Tyskland på 1840-talet. ”Maskinens dova skramlande var den enda musik som slog takten till vår dödsdans genom natten.”

Om rummet inte i bokstavlig mening upplösts, så var åtminstone tidens makt över geografin i rasande reträtt – tiden som en barriär vid genomfarandet av rummet, utsträckt och oförutsägbar, själva tidsaxeln. 1800-talsmänniskan levde mitt i en unik accelerationsfas. Ännu en bra bit in i detta århundrade segade sig samhället fram med samma fossilfria långsamhet som i alla tider. Mot seklets slut fanns 80 000 mil järnväg. Världen hade med fossil kraft förvandlats till oigenkännlighet.

Omkring 1890 stod de nyöppnande oljefälten i Nordamerika och ryska Baku – bröderna Nobels lukrativa verksamhet – redo att skjutsa mobilitetsrevolutionen in i nästa fas. Petroleum var överlägset stenkol i så gott som allt. Billig flödande olja var själva förutsättningen för att mänsklig ingenjörskonst skulle kunna omsättas i massbilism, luftfartsrevolution och rymdålder.

I symbios skulle olje- och bilindustrin snart omforma världen. Men det var luftfarten som mer än något annan skulle krympa den.

Långt innan massorna fick tillträde till passagerarflyget skulle Europa- och världskartan för de privilegierade komma att rymmas i fickformat. För mellankrigstidens flygande elit hamnade omvärldsmetropolerna inom allt närmare räckhåll. Med öppnandet av Bromma flygplats 1936 låg Berlin bara tre timmar bort från Stockholm. Men med komforten

var det si och så: stanken av ricinolja och spya låg tung över kabinerna, och ofta var passagerarna åksjuka mest hela tiden. Förändringen skyndade. Hösten 1958 fylldes amerikansk press av flygbolaget Pan Ams sensationella helsideslöfte: ”6 ½ Magic Hours to Europe.” Innan sextiotalet ens var kommet hade det ambitiösa flygbolaget satt upp ett globalt jetlinjenät. Man kunde, med Pan Ambossen Juan Trippes ord, inta sin frukost i London och toppa dagen med en simtur på Hawaii.

Jetåldern gav oss en ny berättelse om världen som sådan, men vårt fartfyllda tidevarv hade ändå inte lagt in överväxeln. Det skulle dröja till 1976. ”Detta är det största språnget i civilflygets historia!” utbrast Teddy Donaldson på The Daily Telegraph med munnen full av kaviar och champagne, bekvämt tillbakalutad i dubbla ljudhastigheten.

Concordens tid var här. För de få som i egen höjdfil kunde beundra jordens mjuka böjning hade världen aldrig varit närmare.
Men överljudsåldern blev bara en parentes. En kraschlandning påskyndade avvecklingen. Concorden togs ur trafik 2003 och ingenting talar för en återkomst.

Framstegsberättelsen är stark och förförisk. Den får oss att släta över även de mest uppenbara tecknen på tillbakagång. För nog var det en morgondag av fortsatta tekniksprång som hägrade, med rymdturism och flygande bilar? Visst har luftfartens trafikvolymer ökat remarkabelt fram till covid-19, men dagens jetpassagerare färdas varken snabbare eller mer komfortabelt än på 1950-talet. I själva verket börjar vi ana slutet på den fartfläktande epoken – och vi kommer behöva se oss om efter andra berättelser.

Det finns nämligen inga rimliga utsikter att med sol, vind och biobränslen upprätthålla dagens till 96 procent fossildrivna mobilitetskultur. Fossil energi är djupt inbäddat i allt som rör våra infrastrukturer, i framställningen av biodrivmedel, i tillverkningen av elbilar. Den nödvändiga återgången till en fossilfri tillvaro kommer helt enkelt bromsa in världen.

Vilken mobilitetskultur kan vi då vänta oss bortom fossilåldern?
En långsammare, mindre intensiv, inte lika globalt vittfamnande sådan. Kanske blir den även mer meningsfylld. När allt kommer omkring har möjligheten att sitta i timslånga bilköer eller stressa fram och tillbaka ovanför molnen inte i alla avseenden gjort vår tillvaro bättre. Desto större anledning att lyssna till äldre tiders fossilfria resenärer, som kunde tillmäta långsamheten ett värde. Man färdades med sinnespåslag, sögs in i landskapet, i själva reseupplevelsen. Bortsett från Gustav III då, som väl närmast betedde sig som en modern resenär.

Björn Forsberg. statsvetare och författare. Hans senaste bok heter ”Fartrusiga: om en gränslöst massmobil tid och vår fossilfria - morgondag” (Ord&visor förlag).

1970 års skattereform

Före andra värdskriget rådde en tradition att kvinnornas främsta uppgift var att bli gifta och försörjda av en man. De blev då "hemmafruar" med uppgift att sköta hushåll och barn, med hjälp av pigor om mannen hade hög inkomst.

Att föda barn utan att vara gift ansågs som skamligt. De som råkade ut för det försökte se till att de kunde föda i hemlighet någonstans, som "obemärkt". Tidningen Husmodern innehöll massor av annonser om det.

När de fått barnet gällde det att skaffa inkomster till försörjning eller adoptera bort. Det var ont om yrken för kvinnor: sjuksköterskor, sjukvårdsbiträden, barnmorskor. lärarinna på småskolor, hushållsarbete, butiksbiträde, serveringspersonal, enklare kontorsarbete, skrivmaskinsarbete o d, hantverk i kvinnovänligt arbete, sömmerska, textilarbetare, man kunde inte bli polis, militär eller präst. Blev man gift med en general eller prost blev man generalska eller prostinna.

Under kriget fick kvinnor överta mäns arbete när de var inkallade. I början av 1900-talet var jordbruket den största branschen. med teknikens utveckling miskade behovet av arbetskraft i jordbruket, städerna växte. Kvinnorna blev mer och mer självständiga.

Efter kriget beskattades makar gemensamt enligt regler om sambeskattning. Det ogillades mer och mer och det kom krav om särbeskattning.

Allmänna skatteberedningen gjorde en stor utredning om det men kom inte med förslag om hur det skulle gå till.

Ett par andra statliga utredningar gav heller inte förslag och finansminister Gunnar Sträng åtog sig att lösa problemet. Han kom med 1970 års skattereform. Förslaget minskade antalet statliga skatteskikt och marginalskatterna för de högsta inkomster sänktes. "Dynamiska effekter" skulle göra att statens skatteinkomster inte skulle bli för låga.

Skatteomläggningen borde i möjligaste mån ske så att skatten blev efter förmåga. Ett problem var att förvärvarbetande make med hemmafru utan inkomst skulle få samma skatt som förvärvs-arbetande ensamstående. Det löstes med ett hemmamakeavdrag. Avdraget var inte idexreglerat och realvärdet minskade vartefter med inflationen. När realvärdet kommit nära noll avskaffades det, men då hade de flesta hemmafruarna försvunnit.

Ett annat problem var att de lägsta rimliga levnadskostnaderna för förvärvsarbetande makar då som nu inte var dubbelt så stora som för förvärvsarbetande ensamstående utan bara cirka 150%. Det hade gått att lösa med olika storlekar på grundavdrag för makar och ensamma, men det accepterades inte. Grundavdraget blev lika stort per person, men det sattes relativt lågt. Det medförde att de med de lägsta lönerna fick orimligt höga skatter, något som partierna inte kompenserat tillräckligt för.

Ett annat problem var att kapitalinkomstskatten inte blev väl ordnad. Kvar blev att skuldräntor fick avdrag med den marginal-effekt som blev för arbetsinkomsterna och således större ju större inkomsterna var, vilket inte var bra. Det förbättrades något av statsminister Torbjörn Fälldin (C) i förslag 1982, som genomför-des av socialdemokraterna eftersom Fälldin förlorade valet 1982

1990 års skatterefom

I skattereformen 1990 fick kapitalinkomstskatten nuvarande form med statlig skatt 30% oavsett inkomstens storlek. Den sattes till 30% för att ungefär motsvara kommunalskatterna som ligger ungefär där.

De flesta betalar ingen statlig inkomstskatt, bara kommunal inkomstskatt. Kapitalinkomstskatten på 30 % är för de flesta ungefär som kommunalskatten.

Progessiviteten i inkomstskattesystemet ombesörjs av den staliga inkomstskatten I sista minuten 1990 gjordes i skattereformen på förslag av LO en ändring av reglerna för kommunalskatten. För att lindra skatten för de lägsta inkomsterna bestämes att grundavdraget vid låga inkomster skulle ökas ett antal procent upp till en viss inkomt över 100 000 kr per år, istället skulle sedan grundavdaget minska en viss procent vid inkomst däröver.

Inkomtsskattesystemet består enligt detta av en kommunalskatt som med nyss nämnda undantag är lika med den skatt kommunerna bestämmer samt en statlig skatt vid inkomst över en viss nivå som riksdagen avgör. Till det en kapitalinkomstskatt på 30% oavsett arbetsinkomstens storlek. Man bör observera, att skuldräntor (negativ kapitalinkomst) bör medge avdrag 30%.

Kvar står sedan att de med de lägta inkomsterna får orimligt höga skatter på grund av att grundavdraget inte når upp till lägsta rimliga levnadskostnader.

Levnadskostnader

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt bör utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rätttat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen borde ske efter bärkraft. Den borde ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikla fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Den vanligaste komplikationen i den horisontella fördelningen är förekomsten av barn. Oberoende av inkomstens storlek medför barn kostnader som det finns skäl att ta hänsyn till vid fördelningen av skatter och bidrag.

Eftersom vi har ett progressivt skattesystem som innebär att man procentuellt tar ut mer skatt vid högre inkomster än vid låga är det olämpligt att utforma hänsynen till barnkostnader som ett avdrag på inkomsten, det innebär att skattelättnad för barn blir större vid höga inkomster än vid låga. Därför sker hänsynen till barn genom barnbidrag som är lika stora oberoende av inkomstens storlek. Barnbidragen kan ses som en negativ skatt.

Före skattereformen 1970 sambeskattades makar. Det ville man komma ifrån och i reformen infördes särbeskattning, dvs makara beskattades var för sig efter sina inkomster. På den tiden var det vanligt att makar fördelade sina insatser så att mannen hade heltidsarbete med penninginkomster medan frun var hemma med barnen och stod vid spisen och tvättbaljan, utan penninginkomster, var hemmafru.

Vid övergång till särbeskattning uppstod problem för hemmafruarna. Mannen behövde kompensation för att han försörjde en hemmafru.

Hemmafrun kunde inte spara in på hushållsutgifterna till de kostnader hon förorsakade mannen. Man införde då ett hemmamakeavdrag som var en horisontell fördelningsfaktor och lika stor vid alla inkomster.

Hade man utformat det som ett avdrag på skatten skulle män med höga inkomster och större marginalskatter få större skattelättnader än de med låga inkomster.

När åren gick blev det färre hemmafruar och hemmamakeavdraget smälte i någon takt med det bort med inflationen. Till slut togs hemmamakeavdraget bort när hemmamakarna (hemmafruarna) var nära utrotade.

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalskatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög maginalskatt kunde få större skattelättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra.

I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direkören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Bostadsbidragen hör till de horisontella fördelningshänsynen, men är också dimensionerade efter inkomstens storlek. För barnfamiljerna trappas de av med 20% av ökande inkomst.

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska "utanförskapet". Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska forsätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna. Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.
Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet har framfört krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar. I en **utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skattefördeningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentverkets budgetar.**

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendeformer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor,

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta inkomsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en ensam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdra-

get så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushålls-kostnader är olika för ensamma och makar.

Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostadsbidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadbidrag, som dock tagits bort. Det är skäl att återin-föra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna makar och man måste då också ta med barntillsynskost-nader. Det är regeringens och riksdagens uppgift att följa barn-kostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnader-na för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnadena för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i Sven Wimnell 10+12

maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom.
http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf
Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år,

Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det.

2019 är kostnaden per barn cirka 46 000 kr per år inklusive antagna tillsynskostnader för småbarn.

Se senare utredning: Sven Wimnell 22 april 2019:
Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa.
Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

Reglerna för bostadstilläggen för pensionärer är orimliga och bör ändras på flera punkter. Det gäller bland annat reglerna för hur kapitalförekomst ska påverka.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borger-

liga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna

I det man bör göra ingår intresse och förbättringar för de lägsta inkomsterna och minskning av gapet mellan fövärvsarbetande och andra.

Vi har offentliga verksamheter och privata verksamheter för hushållen och för näringsverksamheter.

Socialdemokraternas fiender är inte näringsverksamheterna utan de andra partierna. Därför bör socialdemokraterna inte beskatta näringslivets kapital utan beskatta näringslivets kapitalinkomster. Till kapialinkomster hör vinster.

Alla verksamheter bör omges av lämpliga restriktioner som hindrar skador och leverans av onyttigheter. Näringslivet ska hålla god arbetsmiljö, goda löner och trygghet i anställning. Vinster bör beskattas, men att beskatta kapitalet lär inte ha mycket gott med sig, bara leda till onödigt krångel. När kapital säljs kan finns skäl att ta ut skatt, men då är ju kapitalet en vara.

Förbättringar för låginkomster har föreslagits genom införande av bostadsbidrag för barnlösa i förvärvsarbetande åldrar och genom att slopa den nuvarande TV-avgiften. TV-avgiften har avskaffats och ersatts med en särskild avgift.

Skattesystemet innehåller inte bara inkomstskatter utan också andra skatter, och välfärdsfördelningen beror också på gemensamma saker som bekostas med skattemedel, t ex skolor, försvar och bidrag av olika slag. Inkomstskattesystemet är en viktig faktor eftersom det reglerar hushållens tillgång till pengar som behövs för hushållens levnadskostnader.

Hur de gemensamma anordningarna påverkar välfärden för de olika hushållen är oklart och något som de politiska partierna inte försöker redovisa. men gärna spekulerar om.

De stora underskotten vid de lägsta inkomsterna beror på att inkomstskattesystemet inte är konstruerat efter bärkraft utan efter krav om särbeskattning. Grundavdraget är inte satt med hänsyn till levnadskostnader utan är en byråkratisk konstruktion som inte har med levnadskostnaderna att göra. Systemet är gjort med hänsyn till fördelningar vid högre inkomster. Det negativa utfallet vid de lägsta inkomsterna måste kompenseras med bidrag för att få bättre fördelning efter bärkraft. Bostadsbidrag är därvid lämpligt. Se utredningar för senare år.

Nyss har nämnts om kapital

"Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.
Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

Välfärd i hushållsverksamheterna

I början på mars 2020 sa regeringen vad jag minns: "Nu ska vi ta itu med välfärden. " Men Coronan kom och rubbade alla cirklar. Sedan en tid har regeringen några organisationer för klimat och corona och man kan börja med välfärden igen,

Men regeringen har ingen omfattande välfärdsplanering vad jag kan se, Jag har länge föreslagit regeringen att ordna hushållsverksamheterna som en grund för välfärden. Jag har föreslagit socialförsäkringsministern som ansvarig för hushållsverksamheterna eftersom socialfärsäkringarna inte kan utformas utan kunskap om hushållsverksamheterna och vad de kostar.

Socialförsäkringsministrarna har dock inte förstått detta utan fortsätter i de gamla spåren och bara tycker om socialförsäkringarna utan att beakta hushållsverksamheterna på ett synligt sätt.

I dagens läge mellan de vänsteranknutna partierna och de borgerliga partierna betyder regeringens inställning svårigheter för vänsterpartierna att få tillräckligt många röster i valen nästa gång. Rent ut sagt missköter regeringen och vänsterpartierna politiken så att det är stor risk att de förlorar valen och vi återigen får åtta långa år med högerpartier vid makten.

De många människor som har låga inkomster och inte får några förbättringar kan inte se att det är någon mening med att rösta vänster.

Att göra det möjligt att få fler röster var ett av skälen till förslaget att öka bostadsbidraget för barnlösa ungdomar till att omfatta även åldrarna över 29 år upp till pensionsåldern . Det bostadsbidraget har funnits tidigare men tagits bort. Det finns ingen anledning att missgynna de äldre åldrarna.

Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.

Skattereformen 1970 handlade om att ersätta det gamla sambeskattningssystemet med särbeskattning. Det hade varit möjligt att i någon mån göra fördelningen efter skatteförmåga, men det blev att inkomstskatten skulle vara lika för alla med samma inkomst men progressiv så att skatterna blev högre vid högre inkomst. En ledande folkpartist var vid fråga mycket noga med att det skulle vara så.

Det följde med vid 1990 års skattereform. Och politikerna har inga bekymmer med de svåra konsekvenser som uppstår.

Årliga levnadskostnaderna är 2021 cirka 177 000 kr för ensam förvärvsarbetande utan barn och för makar/sambor tilllsammans cirka 271 000 kr (2x135 500). Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x41 500 kr= 83 000kr mera disponibelt i plånboken sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Det räcker för årskostnaderna för två barn, men alla makar/ sambor har inte barn.

Det här gäller när ensamma har inkomster över cirka 19 000 kr per månad och makar var för sig cirka 15 000 kr per månad.

Vid lägre inkomster blir det underskott i hushållsbudgeterna. Underskotten beror bl a på låga grundavdrag som är högst cirka 36 000 kr år 2020, dvs högst cirka 20 % av lägsta rimliga levnadskostnader 177 000 kr för ensamma

Det hjälper inte att ändra grundavddrag. För att det ska bli någon förbättring för de lägsta inkomsterna måste införas något som gäller de horisontella fördelningarna och lämpligt är att införa regler om bostadsbidrag.

Det finns bostadsbidrag för barnlösa ungdomar under 29 år, med låga inkomster. En tid fanns bostadsbidrag också för barnlösa över 29 år men de avskaffades i ovist nit.

Bostadsbidrag för äldre barnösa upp till pensionsåldern bör snarast införas. De ska inte betraktas som bidrag utan som kompensation för alltför låga grundavdrag vid låga inkomster.

De kan göras i princip som för yngre där bostadsbidragen är gjorda med hänsyn till skillnaderna i bostadskostnad för ensamma och makar/sambor.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam.
16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar.
Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000 kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x39500kr= 79000 kr mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: 41000+49320= 90320 per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320= 170 680=14223kr/månad ska underskottet bli noll.

Kontroll: Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802= 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000
För makarna blir avtrappningsgänsen 164400x2 minus 49320= 279480. 139740 per make.
Kontroll: Inkomst 164400 minus skatt 29376 =134664 för varje make= 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker
För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.
För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.
Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa marginaleffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar. Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade marginaleffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Från sid 65 i

Sven Wimnell 18 december 2020: Skatter och skattesystem. Debattartiklar 8 - 12 och DN-artiklar utrikes 8-13 inrikes 8 - 12 december 2020.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy2.pdf

Socialförsäkringsbalken

Kapitel 97

"**Förmögenhet**

6 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor, avrundad nedåt till helt tiotusental kronor.

I den sammanlagda förmögenheten ingår förmögenhet för varje försäkrad samt för varje barn som avses i 96 kap. 4, 5 a och 9 §§. I fråga om barn som avses i 96 kap. 5 a § ska dock endast hälften av den förmögenhet som tillhör barnet ingå i den sammanlagda förmögenheten. *Lag (2017:1123).*

7 § Tillägg för makars förmögenhet ska fördelas på makarna i förhållande till deras respektive andel av den sammanlagda förmögenheten.

Tillägg för barns förmögenhet ska fördelas lika mellan makar.

8 § Förmögenheten beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner, om inte annat följer av 9 och 10 §§.

Förmögenheten beräknas per den 31 december det år som bostadsbidraget avser. "

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen bör avskaffas. Regeln bör avskaffas även för bostadsbidrag till personer utan barn och för pensionärernas bostadstillägg.

Detta bör gälla också för ungdomsbostadsbidragen och bidragen till äldre barnlösa

Bostadtillägg och garantipension för pensionärer.

Verkan av kapital

Varken promemorian, regeringen eller utredningarna behandlar inverkan av kapital enligt de gällande reglerna.

De gällande reglerna om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst vid bostadstilägg för pensionärer bör tas bort. Det är särskilt viktigt att taxeringsvärden för pensionärernas fritidshus tas bort.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15% ska tas upp som inkomst. Det innbär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereformen 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de har räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader, i förhållande till inkomster, skatter och bidrag som gör att det går att bedöma skäligheten i de regler som gäller.

När det gäller bostadstillägg finns i socialförsäkringsbalken följande:

- 99 kap. Innehåll
- 100 kap. Allmänna bestämmelser om bostadstillägg
- 101 kap. Rätten till bostadstillägg
- 102 kap. Beräkning av bostadstillägg
- 103 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadstillägg
- 103 a kap. Innehåll
- 103 b kap. Allmänna bestämmelser om boendetillägg
- 103 c kap. Rätten till boendetillägg
- 103 d kap. Beräkning av boendetillägg
- 103 e kap. Särskilda handläggningsregler för boendetillägg

Skatteverket.se

Till skatteverkets grundavdragstabell

https://skatteverket.se/download/
18.6de6b99e16e94f3973b799/1575288238992/
grundavdragstabell-2020.pdf

Förhöjt grundsvdrsg för personeröver 65 år
https://skatteverket.se/download/
18.6de6b99e16e94f3973b798/1575288238956/grundavdrag-forhojt-grundavdrag-2020.pdf

Bostadstillägg för pensionärer.

Från http://wimnell.com/omr36-39k.pdf. 060316

Sid
59 **Pensionärer med låga inkomster.**
61 I samband med småhus finns två sätt att bo.
62 Viktiga händelser i bostadstilläggens historia.
62 I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.
62 1995 föreslog regeringen att skärpningsregeln skulle tas bort.
63 Dråpslaget kom i prop 1995/96:150 och 1996/97:1,
mot pensionärer med fritidshus.
63 I intervju av Thomas Hempel i P1:statsminister Göran Persson sa, att han var beredd dra tillbaka förslagen
63 I prop 2000/01:140 har det istället blivit ytterligare försämringar.
64 Kommentar 051122:
65 Avskrift av brev Till statsminister Göran Persson.
66 Skattereduktion för fastighetsskatt.
67 Andra påpekanden o förslag.
68 Summa marginaleffekt 2004.
70 Ett alternativ med bara en faktor 57%_för avtrappning av bostadstillägg.
73 Innehållet i sidorna 3380-3459: Sven Wimnell 20040208: Pensionärer födda 1937 eller tidigare.
75 Påminnelser om pensionärsproblemen. Har gått till statsråd och partiledare.Flera gånger efter 8 april 2004.

Sidorna finns på sidorna77-98 i
http://wimnell.com/omr36-39zzzzo.pdf

Exempel om pensionär med fritidshus.

En ensam pensionär kan ha låg inkomst efter skatt. T ex 9 000 kr per månad = 108 000 kr per år. Rimlig lägsta levnadskostnad är 2019 174 000 kr. Det finns behov av bostadstillägg.

Men pensionären har ett fritidshus som hon köpte kanske för 20 000 kr för femtio år sedan. Huset är litet men tomten är värdefull och grannarna har fått sälja sina fastigheter så att taxeringsvärdet för hennes fastiget blivit 2 miljoner eller 3 miljoner.

Göran Persson införde att fastigheten ger en inkomst på 15% av taxeringsvärdet =300 - 450 000 kr per år, vilket naturligtvis gör att hon inte kan få något bostadstillägg och får leva på 108 000 kr för året när det rimliga är 174 000 kr.

Så är situationen sedan länge och varken socialdemokraterna elller vänsterpartisterna ser trots påpekande varja år sedan Göran Persson införde, att det är orimligt att anta att fastigheten kan ge en inkomst på 300-450 00 kr för året när fastigheten kan beräknas användas halva året.

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstillägg och bostadsbidrag o d bör avskaffas. Regeln bör avskaffas för pensionärernas bostadstillägg och för bostadsbidrag o d till personer med och utan barn.

Näringslivets och de anställdas organisationer har kommit överens om löner o d i en fortsättning av Saltsjöbadsöverenskommelsen 1936

Liberalernas partiledare Sabuni har menat att de med värnskatt betalat för hög skatt. Inkomstskatten för en sådan ensam person utan barn med inkomst 60 000 kr per månad har sänkts från 35,1 % 2019 till 33,6 % av inkomsten 2021 och har 300 792 kr i överskott i hushållsbudgeten. Ensam med 19 000 kr per månad som räcker till lägsta levnadskostnad utan något överskott betalar 20%.

Socialdemokraterna tycker att 300 792 kr är onödigt stort överskott i hushållsbudgeten.

Den liberale partidaren kan anses inte ha tillräckliga kunskaper om förhållandena och man kan undra om hon kan bli kvar som partiledare. Mnga ledande libera-ler har gått ur partiet. Sabuni hatar socialdemokraterna men ska vara kvar i januariöverens-kommelse. Sedan vill hon ha moderatledaren som statsminister. Men han vill ha minskat bistånd, vilket andra inte vill ha.

Sabuni vill inte ha Sverigedemkraterna i en regering. Men kan inte få en regering med moderatledaren som statsminister utan Sverigedemokraterna.

Det verkar som det måste bli en regering med socialdemokraternas Löfven som statsminister, med stöd av centern och miljöpartiet samt vänsterpartiet som inte kan komma i regering när Löfven får stöd av center.
Valet 2022 får avgöra hur det blir.

LO bör arbeta för att komma med i Saltsjöbadsavtalet.

Vänsterpartiet bör avstå från krav om fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Modertledaren vill ha mer kärnkraft och det bör ordnas.

Klimatproblemen bör ses i globalt perspektiv. Kina och USA är de största som måste bättra klimatpolitiken. Kina har mycket kolkraftverk som bör stängas och bäst ersättas av kärnkraftverk. Svenska regeringen bör förbättra forskningen om kärnkraftverk och bidra till att kärnkraftverk kan bildas över världen och såsmåningom också i Sverige.

Den svenska klimatpolitiken har visat sig vara otillräcklig i hanteringen av skog. Solceller och vindkraft räcker inte till det myckna el som behövs om man räknar in konsumtionens inflytande.

Antal och andel personer och hushåll efter boendeform den 31 december 2020, SCB

	Antal personer	Andel personer	Antal hushåll	Andel hudh.	Gen.snitt hushåll
Småhus					
Äganderätt	5 011 724	48,3	1 902 302	39.8	2.63
Bostadsrätt	222 173	2.1	91 558	1.9	2.43
Hyresrätt	166 994	1,6	73 021	1.5	2.29
Flerbostadshus					
Äganderätt	2 019	0.0	1 084	0.0	1.86
Bostadsrätt	1 776 130	17.1	988 129	20.7	1.80
Hyresrätt	2 629 452	25.3	1 358 560	28,4	1.94
Specialbostäder					
Studenter	102 400	1.0	77 032	1.6	1.33
Äldre funktions-hidrade	83 208	0.8	73 776	1.5	1.13
Övriga	13 090	0.1	8 910	0.2	1.47
Övrigt	120 279	1.2	63 704	1.3	1.89
Folkbokförda					
Ej i lägenhets-register	816	0,0	400	0.0	2.04
Ej folbokförda					
Men i hushåll	233 809	2.3	137 793	2.9	1.70
Ej i hushåll.	17 245	0.2	-	-	-
Samtliga	10 379 295	100.0	4 776 239	100.0	2.17

Antal hushåll efter hushållstyp 2020

Ensamstående utan barn	1 925 939
Ensamstående med barn 0-24 år	285 733
Ensamstående med barn 25+ år.	57 747
Sammanboende utan barn	1 145 562
Sammanboende med barn 0-24 år.	984 390
Sammanboende med barn 25+ år.	67 475
Övriga hushåll utan barn.	173 088
Övriga hushåll med barn. 0-24 år	127 540
Övriga hushåll med barn. 25+ år.	8 765

Men om man tittar på antal personer som ingår i de olika hushållstyperna ser det annorlunda ut. Flest personer tillhör hushållstypen sammanboende med barn 0–24 år, 37 procent av befolkningen. Många tillhör även hushållstypen sammanboende utan barn, 22 procent av befolkningen. Ensamstående utan barn utgör 19 procent av befolkningen. Av dem var 49 procent män och 51 procent kvinnor.

Barn och barnkostnader

Från Sven Wimnell 22 april 2019:

Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

Sida 26: Barnkostnader 2019. Sammanfattning. Inklusive tillsynskostnader för småbarn. Cirka 46 000 kr per barn och år.

Ensam

1 barn	**46362 per år**
2	**92667**
3	**138132**

Makar/sambor

1 barn	**46362**
2	**92667**
3	**138132**

Antalet med barn 0-19 år 2013. Tusental enligt SCB

	1 barn	2+barn	
Ensamma			
män med barn	**48**	**26**	
kvinnor med barn	**131**	**96**	
		2 barn	**3+barn**
Sammanboende par	**305**	**435**	**159**

Summa 301 000 ensamma med barn (25%)
Summa 899 000 par med barn (75%)
Summa 1 200 000 hushåll med barn (100%)

Antalet barn 2020 enligt SCB. Riket.

0-4 år
Män 305 880
Kvinnor 289 196

5-9 år
Män 319 463
Kvinnor 200 892

10-14 år
Män 320 338
Kvinnor 302 029

15-19 år
Män 298 045
Kvinnor 278 531
Summa 2 314 374 = 20 år = 115 719/ år

Antag::
Ensamstående med barn 25 %av 2 314 375 = 578 594 barn =
Makar/sambar med barn 75 %=. 1 735 780 barn
Summa. 2 314 374

Om varje barn kostar 46 000 kr blir det för 1 735 780 miljoner barn miljarder kr barnkostnader. 79, 845 miljarder kr.

Men staten lägger antagligen ut 75 miljarder = praktisk taget hela beloppet för makarna, enligt regeringskansliet. Siffran verkar vara för stor, men kan inte undersökas närmare nu.

Från regeringskansliet
Statens utgifter Miljarder kr 2020-2024.
Utgiftsområde 12

12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	100	103	105	106	108

Antag
För ensamstående 25% = 25 miljarder kr
För makar/sambor 75% = 75 miljarder kr

Sven Wimnell 20 augusti 2020:
Något om Sverige och svenskarna. Socialministern, Socialförsäkringsministern och Bostadsministern. Länsstyrelser, SCB, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Boverket, Sveriges kommuner och regioner och Jämlikhetskommissionen
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzk.pdf

Men en politik för hushållsverksamheterna rymmer mycket mer än det. I det följande visas sex sidor 36-41 som mycket kortfattat anger vad hushållsverksamheterna handlar om.

Sedan det följande skrevs har inträffat stora förändringar med anledning av coronakrisen. Sådant som hör till den krisen hamnar huvudsakligen i omrdet 640, som innehåller allmänt om hushållsverksamheter och bl a statistik om sjukdomar och deras hantering.

Området 647 har behandlats i

Sven Wimnell 22 april 2021: Levnadskostnader 2021, skatter, skattefördelning, några samhällsproblem. vårbudget. Debattartiklar i DN 18-22 april 2021. Om samhällsplaneringens problem. Utrikes och inrikes artiklar15-18 april 2021.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy22.pdf

Från sidorna 59-64 i 40zo (Maj 2018)

Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.

Politikområdet för hushållens verksamheter är det viktigaste för välfärden, politikområdet som i regeringen tyvärr inte har någon minister.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 640 Allmänt
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d. Tele. Vedeldning, vattenkraft, kärnkaft, solkraft, vindkraft, vågkraft, kolkraft, oljekraft, gaskraft.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) m m Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d. Utveckling av det egna livet. Psykologi och sociologi-
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

Här avses välfärdsförhållanden som anknyter till hushållsverksamheterna och inte välfärdsskapande service från insitutioner som skolor, sjukhus, polis, myndigeeter och särskilda byråkratier o d. Det gäller individernas användning, bl a till exempel tillgång till lekplatser.

641- 642 Det börjar med maten.

Till det kan räknas allt man stoppar i sig, bl a godis, sprit, tobak, droger. Man ska akta sig för farliga bakterier o d , inte äta för mycket. Äta mediciner o d. Vara vaccinerad. Anpassa sig efter sjukdomar o d. Inte äta malda elefantbetar så att djuren utrotas. Man ska röra på sig och hålla kroppen i form. Få lämplig mängd solljus.

Svenskarnas 10 miljarder måltider per år äts av alla åldrar med olika behov efter ålder och hälsotillstånd och hemma eller på arbetsplatser . skolor, på restauranger, på semestrar och resor på olika orter o s v.

Måltiderna ska vara näringsriktiga och ge avkoppling, gärna ihop med andra. Man kan laga maten själv eller äta det andra gjort.

Livsmedelsverket, folkälsomyndigheten och socialstyrelsen har mycket att säga om detta.

Enligt ett TV-program om åldrandets hemligheter i kunskapskanalen den 4 mars 2018 kl 15.30 beror människornas livslängd i världen enligt omfattande forskningar till 25% på gener och till 75% på miljön, dvs vad vi äter, hur vi bor och arbeter, dvs levnadssätt.

Sedan detta skrevs har det inträffat stora förändringar. Fr o m mars 2020 har coronakrisen kommit och det har kommit mycket krav om hushållens beteenden med hänsyn till sjukdomar m m Det är så mycket att det kan vara lämpligt lägga hushållens förhållanden med hänsyn till det i området 640. Ansvarig för hushållsverksamheterna tycks nu bäst ligga på socialdepartementet, socialministern och socialförsäkringsministern.

643. När det gäller bostaden har boverket krav om hur de bör vara.

I genomsnitt bor det cirka 2 personer per bostad.

Antal hushåll	2013
Med 1 person	37,7 % av alla hushåll
2 personer	31,3 %
3	12,4 %
4	12,3 %
5	4,3 %
6	1,2 %
7+	0,8 %

Antal rum som krävs för att inte anses trångbodd

Enboende		2 rum
2 personer		3
Ensamförälder och Samboende med	1 barn	3
	2 barn	4
	3 barn	5
	4 barn	6

Finns samboende i hushållet.redueras rumskravet med ett rum.

Man bör observera att många utöver permanentbostaden har fritidshus o d. Många är trångbodda. Det finns hemlösa och många bor i olika slags provisorier eller vårdhem o d. Statistiken över bostadsbrist är dålig. Det sägs att det behöver byggas 700 000 bostäder.

Det som byggs bör uppfylla boverkets krav, man ska inte i panik bygga sämre. Dåliga bostäder finns det tillräckligt av.

Utöver själva bostaden med rum och kök o d behöver hushållen förvaringsutrymmen, bl a garage och uppställningsplatser för hushållens bilar. Samt lekplatser för barnen o d.

644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.

Det finns uppgifter om sådant hos boverket.
Alla hushåll berörs av all energislag, bl a drivmedel till hushållens bilar. Energimyndigheten ger uppgifter om energi.
Med uppgörelsen om kärnkraften har det blivit mer klart om energiproblemen.

För bostädernas skötsel underhåll kan behövas hantverkare, i områdena för mänskliga verksamheter:
690 Allmänt.
691 Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).
692 Byggnadsdelar.
693 Murning, betonggjutning o d.
694 Byggnadsträarbeten.
695 Olika slags byggnader och anläggningar.
696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.
697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.
698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.
699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.

SKR har bestämmelser om sopor o d.

645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.

Möbler, belysningar, kylutrustningar radio, TV, mobiltelefoner, läsplattor, datorer, gräsklippare, cyklar, motorcyklar, bilar, köksapparater, hobbyutrustning, leksaker, symaskiner o s v, som behöver köpas och skötas.

Konsumentverket kan ha upplysningar om det.

646 Utveckling av de inre verkligheterna

Individens inre verklighet är det som finns i huvudet.
Individen vet nog inte själv allt hon har i huvudet, än mindre vet man vad andra har i huvudet. Det finns statistik om individernas utbildning i skolor o d och om kunnande och erfarenheter, men det säger inte mycket om vad kunskaper, åsikter o s v de har. Det finns forskningar med intervjuer där man försöker lista ut de inre verkligheterna, och det finns mycket spekulationer om det. Men på det hela taget är de inre verkligheterna mest okända för världen utanför. Man frågar och diskuterar för att få reda på kunskaper och åsikter. När man anställer folk görs intervjuer för att få veta om vad folk kan och tycker.
Inför valen görs det opininionsundersökningar om väljarnas tycken .
Så är läget.

Hushållsverksamheterna 641-645 och 647-649 handlar huvudsakligen om de materiella, yttre verkligheterna. Men en viktig resurs i hushållen är hushållsmedlemmarnas inre verkligheter, som är grunden för välfärden. Det vill säga att man uppfattar sig som en samhällsmedborgare som är minst lika mycket värd som alla andra.

På fritiden i hemmet bör man ha möjlighet att göra det man vill inom ramen för allmän moral så att man trivs. Man bör ha sociala kontakter och andra verksamheter så att de inre verkligheterna utvecklas , bl a med lämpliga kunskaper och värderingar om de ständigt pågående förändringarna i världen, och så att möjligheterna att anpassa sig och påverka andra utvecklas på lämpligt sätt.

Här handlar det om personlig hygien, kläder och hur vi umgås i hemmet med familj, släkt och vänner. Vi ser på TV, läser tidningar och böcker, skriver, har hund, katt, hobby med hantverk m m.
Vad gör arbetslösa och sjuka hemma hela dagarna?

Behöver de hjälp med att göra något nyttigt med tiden? Vad gör de

som på grund av sjukdom eller arbetslöhet o d inte har något arbete att gå till ? Och kriminella o d ?

Livsmedel o d , boende, vatten- och avloppsförjning, energitillgång, tillgång till prylar och pengar som ingår i områdena 641-649 är materiella resurser som måste kompletteras med välfungerande inre verkligheter som kan behandlas i område 646.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Välfärden beror av dessa fyra områden. Individernas inre verkligheter kan få det grundläggande utformat i förskolan, grundskolan och gymnasiet, men måste sedan under livet få kompletteringar i sina vardagliga verksamheter i hushållen.

Det räcker inte med att man har bostad, telefonledningar, telefoner. TV-abonemang, datorer, soffor, tidningar och skrivbord etcetera, det behövs också kunskaper för att kunna utnyttja det materiella, diskutera det med anhöriga och bekanta.

Som serviceområden till hushållen kan ses skolornas verksamheter.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

För de svenska barnen är det viktigt att de får kunskaper för de fyra roller de har , A1, A2, B1 och B2.

Utbildningen i samhällskunskap bör utgå från systemet för mänskliga verksamheter, som är en fullständig samhällsbeskrivning.

Förbättringar av undervisingen i de två ämnena är av stor betydelse för kultur och demokrati. Demokrati- och kulturministern har anledning att övertyga utbildningsministrarna om vikten av förbättringar.

Det är särskilt viktigt för invandrare att de får en bra samhällsbeskrivning som utgår från svenska förhållanden och också innehåller beskrivningar om samhällen utanför Sverige, så att invandrarna får kunskaper som passar till deras speciella förutsättningar.

Slutsats:
Grundskolor och gymnasier måste ge barnen kunskaper om sig själva och sina beteenden och världens problem så att de kan leva väl ihop med andra och med demokratin kan förbättra levnadsförhållandena för sig själva och alla andra.

Religioner ger gammalmodiga bilder av världen och om hur man bör bete sig, som inte fungerar idag. Religionsämnet bör utvidgas till att omfatta levnadskunskap om hur man kan utveckla sig själv och om hur man bör samverka med andra.

Ämnet om samhällskunskap måste göras mer fullständigt i både grundskolor och gymnasieskolor. Kunskaper i hemkunskap bör förbättras i grundskolorna och förmedlas också i gymnasierna.

Det här gäller de svenska barnen och också de nyanlända, invandrarna, för vilket det är särskilt viktigt att läroplanerna ger en bra modern utbildning i de nämnda ämnena, som passar till deras speciella förutsättningar.

Utbildningen ska direkt hjälpa de enskilda individerna och hjälpa dem att på politisk väg förbättra välfärden för alla.

De utbildningar som nu nämnts för skolorna är utbildningar som bör ske hela tiden genom verksamheterna i hemmet.

På fritiden sedan får man viktig information genom Sveriges television, Sveriges radio och Utbilningsradion.

Om religionsämnet ombildas till ett ämne med filosofi och psykologi kommer det ämnet att innehålla många universitetsämnen. Av ämnena kan man anse att religionen var först och om man lägger ämnena i en kronologisk och logisk ordning kan man börja med religion:

Religion och levnadskunskap. (Barnen lär också föräldrarna)

1. Religionskunskap.
2. Filosofihistoria.
3. Idé-och lärdomshistoria.
4. Vetenskapshistoria
5. Utbildnings- och skolhistoria.
6. Skolverkets läroplan för grundskolan.
7. Arkiv-och bibliotekskunskap.
8. Individernas kunskaper och erfarenheter.
9. Framtidsplanering. För Sverige och världen för kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer, med samhällsbeskrivning, sambandsforskning och demokratins krav.
10. Estetik och värderingar.
11. Livsåskådningar och världsåskådningar. Världsbilder.
12. Psykologi. Biologisk psykologi. Kognition. Utvecklingspsykologi.
13. Socialpsykologi.
14. Sociologi och informationskunskap.
15. Logik och vetenskapsteori.
16. Etik och moral.
17. Konsten att inte ha tråkigt. (Tillägg 18 feb 2014)
    Ämnet bör utformas i flera alternativ passade till utbildningsnivåerna. Enklare för lägre klasser och mer utvecklade för högre.

647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Det finns cirka 5 miljoner hushåll i Sverige. Om de anväder en timme om dagen för städning o d blir det för varje dag 5 miljoner timmar och för alla under ett år cirka 2 miljarder timmar.

649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

Socialtjänsten har hand om personer som har det särdeles besvärligt. I området 64 gäller det i första hand hushåll som vill och kan klara sig själva. Somliga kan få assistans vissa timmar genom socialtjänsten men får klara sig för övrigt själva.

Det här handlar om att sköta barn, uppfostra och leka med dem. uppfostra tonåringar och om rörelsehindrade, sjuka och äldre o d som vill klara sig själva men behöver stöd av anhöriga och vänner eller enklare hemtjänst.

"Regeringen. Mål för social omsorg
Det finns särskilda mål för de tre delområden som ingår i social omsorg: individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg.

Omsorg om äldre människor
Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg.

Kvaliteten i äldreomsorgen ska vara hög. Äldre och anhöriga ska kunna lita på att vården och omsorgen är bra och att det finns

tillräckligt med anställda med lämplig utbildning och erfarenhet.

Individ- och familjeomsorg
Målet är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn.

Socialtjänsten ska främja var och ens ekonomiska och sociala trygghet och hjälpa till med att skapa jämlika levnadsvillkor. På så sätt görs det möjligt för människor att aktivt delta i samhällsgemenskapen.

Delaktighet, självbestämmande och rättssäkerhet är grunden för en väl fungerande socialtjänst. Insatser inom socialtjänsten ska grundas på kunskap och ha god kvalitet. De ska även utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Kontinuitet och möjligheten att få välja hur omsorgen och stödet ska utformas och av vem man tar emot insatserna är en viktig del i detta.

Personer med funktionsnedsättning
Målen för området Personer med funktionsnedsättning är en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Hinder för människors delaktighet i samhället ska rivas. Det är en fråga om jämlikhet och rättvisa. Kvinnor, män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att verka i vardagen på lika villkor vad gäller delaktighet och tillgänglighet.

Publicerad 25 september 2014 · Uppdaterad 26 mars 2015"

Det kan vara lämpligt att i hushållsverksamheterna räkna kommunernas socialtjänster och de verksamheter som kan följa av socialförsäkringar, regioner och jämställdhetsministerns verksamheter och kan räknas som hushållsverksamheter. Verksamheter SW7951. Coronakrisen har ökat betydelsen av digitala verksamheter o d i hemmet.

Riksnormen

https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/riksnormen-for-forsorjningsstod-2020.pdf

SOCIALSTYRELSEN 2019-10-21 Dnr 4.3–32087/2019 2(2)
En person som bor i ett hushåll utan att vara sammanboende
En vuxen person kan ingå i en hushållsgemenskap med en eller flera andra vuxna personer, utan att räknas som sammanboende. Denne person är ett eget ärende. För att räkna ut riksnormen för honom eller henne lägger man ihop personens del av de gemensamma hushållskostnaderna med personliga kostnader för ensamstående.
För en person som bor i ett hushåll med 5 personer, skulle uträkningen se ut så här: 1 850 kr/5 personer + 3 150 kr = 3 520 kr

Riksnormen tar hänsyn till

- **hur många personer som finns i hushållet**
- **ålder på barn och skolungdomar**
- **om barn och skolungdomar äter lunch hemma**
- **om vuxna är ensamstående eller sammanboende.**

Riksnormen innehåller kostnader för

- **livsmedel**
- **kläder och skor**
- **fritid och lek**
- **hygien**
- **barn- och ungdomsförsäkring**
- **förbrukningsvaror**
- **dagstidning**
- **telefon.**

Socialtjänstförordningen (2001:937) fastställer inga enskilda belopp för dessa kostnadsposter, utan endast totalbeloppen för olika hushållstyper och åldersgrupper.

Årskostnader år 2020, förvärvsarbetande icke-pensionärer.

Enligt konsumentverkets beräkningar

Individuella respektive gemensamma kostnader:	**Ensam**	**2 personer**
Summa per månad 2020	**7000**	**11960**
enligt månadsedovisningen. 2020 per år:	**84000**	**143520**

Enligt riksnormen 2020

Individuella kostnader/mån	**3150**	**5680**
Gemensamma kostnader	**1010**	**1120**
Summa/månad	**4160**	**6800**
Summa/år	**49920.**	**81600**
Procent av Kosumentverket	**59.4%**	**56.9%**
Skillnad mellan KV och riksnormen kr/år	**34080**	**61920**

Utan barn. Levnadskostnader.

Enligt Kv-beräkningarna	**170 000**	**262 000**
Enligt Riksnormen	**- 34 080**	**- 61920**
Lika med. avrundat	**136 000**	**200 000**
		147% av136 000

Med genomsnittliga hyror. I storstäder kan hyrorna ligga cirka 10 %över och i småstäder cirka 10%under roksgenomsnittet.

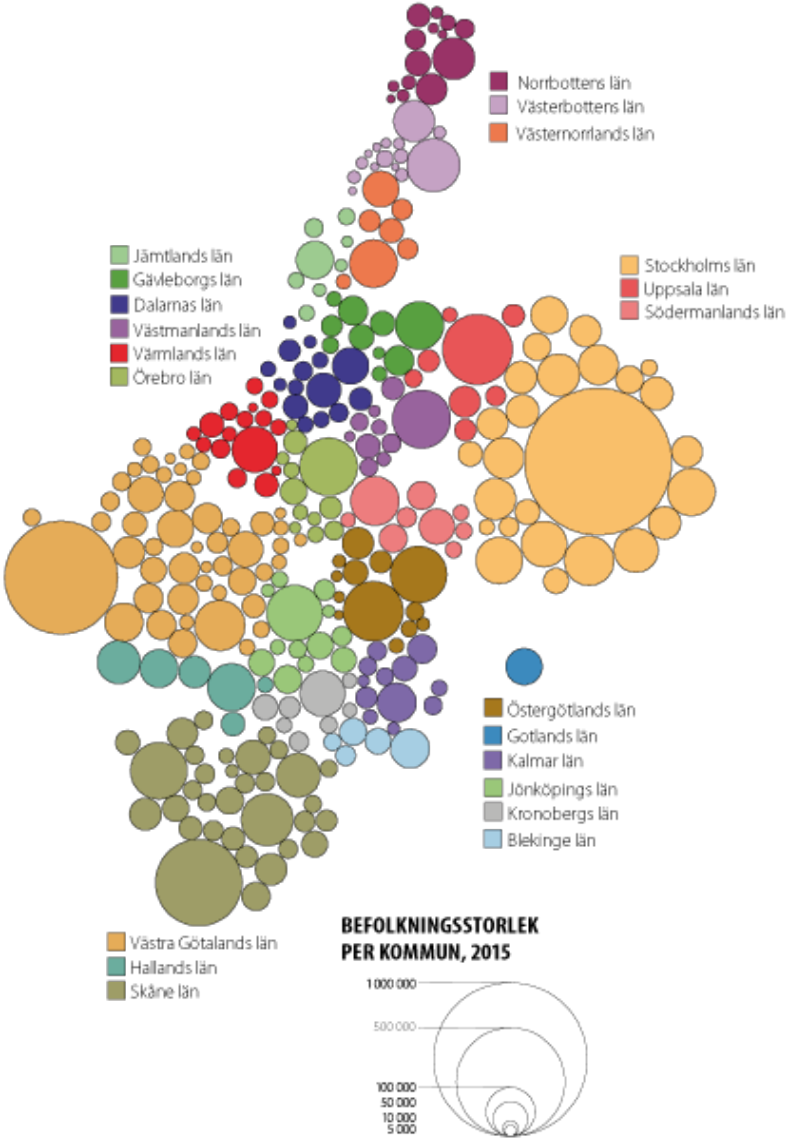

Befolkningsstorlek per kommun, 2015

Från SCB Publicerad: 2017-03-06 (http://www.scb.se/hitta-statistik/)
Klicka.
I kartan ser vi hur många kommuner som finns i varje län, det varierar från 1 i Gotlands län till 49 i Västra Götalands län. Men också att de flesta län har en befolkningsmässigt dominerande kommun, som Östersund i Jämtlands län eller Växjö i Kronobergs län. Det finns dock undantag där det är två kommuner som dominerar befolkningsmässigt, exempelvis Linköping och Norrköping i Östergötlands län samt Falun och Borlänge i Dalarnas län.

I norra Sverige finns flera av de större kommunerna vid kusten och mindre kommuner i länens inland. Men det finns också befolkningsmässigt mindre kommuner i de södra delarna av landet, exempelvis i gränstrakterna mellan Värmlands och Västra Götalands

län och diagonalt ned mot gränsen mellan Östergötlands ochKalmar
län. Klicka
Sida i **http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf** **Observera**
197 Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
197 Antal hushåll efter hushållstyp
202 De föreslagna nya lägenhetstyperna
204 Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
205 Bostad 2 rum och kök i större skala
206 Bostad 3 rum och kök i större skala
207 Fyra rum och kök.
208 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
209 Bostad 2 rum och kök med större sovrum
210 Bostad 2,3 och 4 r o k, beskrivning
211 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
212 Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
212 Det är viktigt med rejäla balkonger
213 Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
214 Trångboddhet

Välfärdspolitik i hushållen http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy25.pdf

Från tidigare sammanställningar:
Det kan vara lämpligt att socialminister Lena Hallengren blir ledare för regeringens välfärdspolitik i hushållen.

Politiken borde kunna utformas enligt det som nämnts om områdena 640- 649. Välfärdspolitiken för hushållen bör handla om hur det var, hur det är, hur det kan bli och hur det bör bli. Det bör sluta med propositioner hur det bör bli och scialdepartementet bör ta hjälp av andra departement där det behövs.

Här i korthet:

640 är det första området som gäller hushållsnedlemmarnas hälsa, sjukdomar och skavanker efter kön och älder, kropp och själ och beteende med hänsyn till det.

Här ingår det som hör till coronakrien, men det kan läggas i särskild del.

Utöver det finns mycket annat som bör behandlas. Andra sjukdomar och förhållanden. Sjukhusverksamheter o d ingår inte men väl tillgång tilll sjukhus på olika sätt på olika håll i Sverige. Regionerna och kommunerna kan ge anledning till förslag. Åldrarnas och könens olika förhållanden m m, diskriminering. Det är saker som socialdepartementet ska känna till.

641/642 gäller mat m m och servering. Och det gäller alla slags mathållningar. Hemma och på restauranger, i skolor, sjukhus, på arbetsplatser, korvkiosker o sv. Det gäller båda att laga och äta.

643 gäller boendet. Här gäller det bostadsbehovet. Det sägs att det behöver byggas 700 000 lägenheter och då är bostadsbristen ett stort problem. Vilka lägenheter behövs och var och när och hur? Hur har hushållsmedlemmarna det i olka delar av landet ?
Det är många problem som bör behandlas.

644 gäller teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi. telefon m m. Här får socialdeparementet ta hjälp av andra departement . Viktigt är bl a energiförsörjning med hänsyn till klimatet och bredband o d m**ed** hänsyn till att kopparnätet för telefoner avskaffas.

645 gäller att hushållen har utrustning av olika slag. T ex cykar, bilar TV-apparater och möbler. Det finns nog mycket att säga om det.

646 gäller kläder och personlig hygien men bör utvidgas till att gälla umgänge och samvaro med nära, kära, familjemedlemmar och vänner, titta på TV, höra radio, läsa tidningar och böcker, syssla med hobbyer och fritidsintressen av alla slag. Att utveckla de inre verkligheterna.

Här kan socialdepartementet behöva hjälp från andra departementet t ex kulturdepartementet. Det är verksamheter som i stort sett inte ingår departementens ansvar. Socialdepartementet har här en stor uppgift i att reda upp hushållsverksamheterna i 646 och ge bra förslag.

647 gäller allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
Socialförsäkringsministern bör reda ut socialförsäkringarnas utformning med hänsyn till levnadskostnaderna , vilket inte gjorts och inte görs nu. Någon i regeringen bör reda ut **förhållandet mellan inkomstskatter och levnadskostnader.**

648 gäller städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Det finns cirka 5 miljoner hushåll i Sverige. Om de anväder en timme om dagen för städning o d blir det för varje dag 5 miljoner timmar och för alla under ett år cirka 2 miljarder timmar.

649 gäller personvård: barn, hemsjukvård o d .

Socialtjänsten har hand om personer som har det särdeles besvärligt men i området 64 gäller det hushåll som vill och kan klara sig själva. Somliga kan få assistans vissa timmar genom socialtjänsten men får klara sig för övrigt själva.

Det här handlar om att sköta barn, uppfostra och leka med dem. uppfostra tonåringar och om rörelsehindrade, sjuka och äldre o d som vill klara sig själva men behöver stöd av anhöriga och vänner eller enklare hemtjänst.

Att leka med barn kan kanske hellre ingå i område 646.
Boendet i område 643 gäller huvudsakligen friska personer, både unga och gamla. Bl a boende i kommunala boenden utan särskild bohjälp. Om pensionärer har bohjälp kan det snarare höra till område 649.

Det kan vara lämpligt att i hushållsverksamheterna räkna kommunernas socialtjänster och de verksamheter som kan följa av socialförsäkringar, regioner och jämställdhetsministerns verksamheter och kan räknas som hushållsverksamheter. Verksamheter SW7951. Coronakrisen har ökat betydelsen av digitala verksamheter o d i hemmet.

Det som nu nämnts om områdena 640-649 är i stort sett det som bör ingå i socialdepartementets planering om välfärd i hushållens verksamheter.

Det bör följas av propositioner som innehåller fasta förslag som ger styrka åt regeringen välfärdspolitik. Men det är så många saker att det nog inte ryms i en enda proposition. Delas det upp kan man missa det samlade uttrycket för regeringens politik om hushållsverksamheterna. .

Därför bör en samlande information om hushållsverksamheterna finnas på regeringens hemsida. En information om områdenas olika innehåll utformad så att man ser sambandet mellan områdena, att det gäller hushållens egna verksamheter.

För den totala välfärdspolitiken komplettera välfärden med politiken för institutionerna utanför hushållen: skolor, sjukhus. kollektiva kommunikationsmedel, domstolar, polis. klimatpolitik, försvarsmakten, kommunernas, regionernas. länsstyrelsernas och myndigheternas verksamheter o s v.

Man ska kunna klicka sig in på regeringens hemsida, regeringen.se, och kunna läsa att regeringen bryr sig om att vi har det bra i våra vanliga verksamheter i hemmet.

Inkomstskatterna för de lägsta inkomsterna måste förbättras. De enda som har förmögenhetsskatt nu är de som har låga inkomster av socialförsäkringar, det måste bort. Regeln att 15% av kapital ska tas upp som inkomst måste tas bort.

Vänsterpartiet har i budgetmotionen för för första gången uppgifter om partiets åsikter om förmögenhetsskatt, fastighetsskatt och arv-och gåvoskatt. De innebär att regeln om 15% är oförenlig med vänsterpartiets politik.

Barnlösa äldre med låga inkomster måste få bostadsbidrag enligt förslag i det följande

Vänsterpartiets budgetmotion.

Vänsterpartiets budgetmotion innehåller för första gången uppgifter om partiets åsikter om förmögenhetsskatt, fastighetsskatt och arv-och gåvoskatt:

"En förmögenhetsskatt ska införas, som ett ytterligare instrument att vända utvecklingen mot ständigt stegrad ekonomisk ojämlikhet. Även denna ska vara progressiv och endast tas ut på sådana förmögenheter som förekommer i de allra översta skikten i förmögenhetsfördelningen. Var exakt de olika brytpunkterna ska ligga är någotsom behöver utredas närmare. En riktpunkt är dock att den högsta nivån ska bestämmas så att den delen av en förmögenhet som överstiger tusen prisbasbelopp (för närvarande ca 47 miljoner kronor) ska beskattas med fem procent årligen.

En ny fastighetsskatt är ytterligare verktyg som vi behöver för att bekämpa ojämlikheten. Eftersom syftet med skatten är att minska ojämlikhet i förmögenhet och inkomst ska den endast tas ut av dem som äger fastigheter med de allra högsta taxeringsvärdena, inte av de bredare folklagren. Liksom med förmögenhetsskatten behöver den exakta utformningen av skatten utredas närmare. Jag ser emellertid inget behov av att ta ut fastighetsskatt för innehav av fastigheter med taxeringsvärden som understiger 300 prisbasbelopp (för närvarande drygt 14 miljoner kronor).

Arvs- och gåvoskatt ska införas. Den ska, liksom förmögenhetsskatten, endast riktas mot gåvor och arv som förekommer i de högsta inkomstskiktens i samhället. Det får utredas närmare var exakt brytpunkterna för skatteuttag ska ligga och hur högskattesatsen ska vara. "

Exempel om pensionär med fritidshus.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15% ska tas upp som inkomst. Det innbär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereformen 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de har räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

En ensam pensionär kan ha låg inkomst efter skatt. T ex 9 000 kr per månad = 108 000 kr per år. Rimlig lägsta levnadskostnad är 2021 162 000 kr. Det finns behov av bostadstillägg.

Men pensionären har ett fritidshus som hon köpte kanske för 20 000 kr för femtio år sedan. Huset är litet men tomten är värdefull och grannarna har fått sälja sina fastigheter så att taxeringsvärdet för hennes fastiget blivit 2 miljoner eller 3 miljoner.

Göran Persson införde att fastigheten ger en inkomst på 15% av taxeringsvärdet = 300 - 450 000 kr per år, vilket naturligtvis gör att

hon inte kan få något bostadstillägg och får leva på 108 000 kr för året när det rimliga är 162 000 kr.

Så är situationen sedan länge och varken socialdemokraterna elller vänsterpartisterna ser trots påpekande varja år sedan Göran Persson införde, att det är orimligt att anta att fastigheten kan ge en inkomst på 300-450 00 kr för året när fastigheten kan beräknas användas halva året.

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstillägg och bostadsbidrag o d bör avskaffas. Regeln bör avskaffas för pensionärernas bostadstillägg och för bostadsbidrag o d till personer med och utan barn.

DN 6 maj 2021

"Statsminister Stefan Löfven (S) säger nej till en ny fastighetsskatt.

”Vanligt folk ska aldrig behöva oroa sig för att behöva gå från hus och hem om det område de bor i blir populärt”, skriver han i ett inlägg på Facebook.

Frågan har varit känslig för Socialdemokraterna och det tunga parti-distriktet i Göteborg har velat införa en progressiv fastighetsskatt.
I Skåne har man inte tagit ställning till frågan. Ordförande Niklas Karlsson konstaterar att S har ett kongressbeslut sedan fyra år tillbaka om att inte gå fram med en ny fastighetsskatt.

– Vi driver inte de kraven. Vi har sagt att man borde se över hela skattesystemet och göra det mer likvärdigt och rättvist.

Både Moderatledaren Ulf Kristersson och Kristdemokraternas Ebba Busch har lovat att riva upp en eventuellt ny fastighetsskatt. I en debattartikel i Aftonbladet förra veckan skriver de att M och KD ”på goda grunder” avskaffade den gamla fastighetsskatten.

”Ingen ska tvingas lämna sitt hem på grund av en skatt. En borgerlig regering som vinner väljarnas förtroende 2022 kommer att göra det igen”.
TT "

Sammanfattning i

Sven Wimnell 17 maj 2021:
Hur ska man kunna förbättra världen?
några artiklar i maj 2021. Debattartiklar.
Utrikes och inrikes artiklar 8 - 12 maj.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy26.pdf

För dem med bostadsbidrag och bostadtillägg:
Regeln om att 15% av kapital och taxeringsvärden ska tas upp som inkomst tas bort,

För icke-pensionärer med låga inkomster: bostadsbidrag för barnlösa ungdomar förlängs för åldrar över det som gäller för ungdomsbostadsbidrag och upp till pensionsålder. Enligt förslag. Det kompenserar för skattesystemets för höga skatter vid de lägsta inkomsterna och bör inte ses som bidrag

Arvs- och gåvoskatter bör inte införas. För fastigheter och förmögenheter bör tas ut bara skatter på verkliga avkastningar. Skatteverket bör förkasta kryphål som kan minska de verkliga avkastningarna. De med stora förmögenheter bör förmås att göra samhällsnyttiga investeringar.

Från Sven Wimnell 10 maj 2021

Förstamajtal, välfärdspolitik och några sena artiklar i aktuella konflikter. Debattartiklar 4 - 9 maj 2021. Utrikes och inrikes artiklar 1 - 7 (5) maj. http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy25.pdf

De borgerliga partierna filosofi är att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och att de med högre inkoster inte arbetar om de inte få högre bidrag. Om de med höga kapitalinkomster får 35 % skatt flyttar de utomlands

De borgerliga partierna vill öka jobbskatteavdragen vid höga inkomster, liberalpartiets ledare anser att 35 % inkomstskatt är för högt för dem med miljoninkomster samtidig som överskott i hushållsbudgetarna kan vara över en halv miljon kr och de med låga inkomster har stora underskott.

Fastighetsskatt, förmögenhetsskatt och arvs- och gåvoskatt bör ej införas.

Ensamstående är mycket missbehandlade i inkomstskattesystemet och det bör som tidgare nämnts kompenseras med bostadsbidrag vid låga inkomster som minskar skevheterna .

Att göra om inkomstskattesystemet så att det blir mer efter bärkraft i den horisontella fördelningen är nog inte möjligt.

Man bör komma ihåg att makar/ sambor i gällande system är gynnade med cirka 80 000 kr per år när man beaktar rimliga levnadskostnader.

Horisonell jämlikhet beror av justeringar av särskilda problemområden som gäller eller berör hushållsverksamheterna.

Det som nu angivits är i stor sett det man behöver veta om levnadskostnader och hushållens verksamheter.

DN har varje dag betydande artiklar om samhällsplaneringens problem och berättar mer om världen och Sverige än vad SVTs nyheter gör.

I kapitel 2 införs debattartiklar i DN och i kapitel 3 artiklar som vanligen sorteras i utrikes artiklar om USA och världen i övrigt samt inrikes artiklar enligt följande

Riksdagen och politiska partier

Statsrådsberedningen och statsministern

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Sedan text om de 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Bostäder, bostadskostnader och utbildning och information är viktiga delar som berör hushållsverksamheterna.

I runda tal en miljon av svenskarna hör dåligt och har svårt att höra Sveriges radio och SVT. För bättre jämlikhet bör Sveriges radio ha båttre mikrofoner och ha utbidning i talteknik för medarbetarna. SVT har inte text på de lokala programmen, men bör ha det.

Kommunerna bör ha behöriga lärare i skolorna.

För övrigt bör de politiska partierna stråva efter bra jämlikhet på alla områden-

I USA funderar man på att avskaffa dödsstraffet, som vi i Sverige gjort, men inte för så länge sedan.

DN 31 maj 2021

”Marknadshyror kostar staten 35 miljarder i bostadsbidrag”

När Finland införde marknadshyror tvingades man betala enorma summor i bostadsbidrag. Översatt till Sverige skulle svenska skattebetalare få betala 35 miljarder kronor mer för bostadsbidrag. Fastighetsägarna skulle naturligtvis vara glada, men för skattebetalarna vore det en enorm förlustaffär, skriver Nooshi Dadgostar (V) och Momodou Malcolm Jallow (V).

DN. DEBATT 210531

För många vanliga löntagare i Sverige är bostadsmarknaden hopplös. Trångboddhet och barn som inte kan flytta hemifrån är vardag för många. Anledningen är bostadsbrist, och att de redan i dag inte har råd att flytta till nyproducerade hyresrätter. Nu vill regeringen införa marknadshyror som kommer att driva upp hyrorna ytterligare. Det vi i stället borde göra är att återupprätta en bostadspolitik som säkrar att vanliga löntagare har råd med ett anständigt boende.

När de borgerliga partierna tog regeringsmakten i början av 90-talet lämnades bostadspolitiken över till den nyliberala marknadens osynliga hand. Bostaden gick från att ha varit en social rättighet, och kärnan i den svenska välfärdspolitiken, till att bli ett investeringsobjekt på en marknad. Efter att bostadspolitiken i praktiken avskaffades under 90-talet har trångboddheten ökat kraftigt. Särskilt för åldersgruppen 20 år till 40 år. Andelen unga vuxna som bor kvar hos sina föräldrar har sedan 90-talet ökat från 15 procent till 27 procent i dag.

Vi lever nu med bostadsbrist och enorma prisökningar på bostadsrätter. Det är ett fullständigt misslyckande för nyliberalismens föreställning att allt löser sig bara marknaden får styra. Konsekvenserna av detta misslyckande drabbar alla som inte har en egen välfylld plånbok eller rika föräldrar.

Nu vill regeringen förvärra situationen ytterligare genom att införa marknadshyror. Först i nyproducerade bostäder, men i förlängningen kommer hela systemet – och därmed hela hyresbeståndet – att påverkas. Det går inte att radikalt byta system på en del av bostadsmarknaden och påstå att det inte påverkar resten. Människor kommer att tvingas flytta från sina egna hem när de inte längre har råd med hyran. Statsminister Stefan Löfven har lovat att ingen villaägare ska behöva flytta på grund av beskattning, men något liknande löfte till hyresgästerna har inte hörts. I stället finns ”löftet” i januariavtalet om marknadshyror, som inte bara kommer att ge högre hyror utan också all makt åt fastighetsägarna.

Det är inte mer marknad som löser medborgarnas bostadsproblem, lika lite som det har gjort det de senaste trettio åren. Mer marknad kommer att leda till högre hyror i princip överallt, inte bara i storstäder och i attraktiva områden. Med marknadshyror krävs också alltid någon form av parallell hyresmarknad med ”fattigbostäder”, som subventioneras av staten för alla som inte har råd att bo på den ”vanliga” bostadsmarknaden. Dessutom kommer kostnaderna för bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd att öka kraftigt.

De som förespråkar marknadshyror lyfter fram Finland som exempel. De införde marknadshyror i nyproduktion 1991 och 1995 fortsatte de med alla hyresrätter. Under de följande fem åren sköt hyrorna i höjden – i Helsingfors steg de med mer än 40 procent.

För att få detta att fungera har Finland i dag en situation där de betalar enorma summor i bostadsbidrag. Kostnaderna för bostadsbidrag är åtta gånger högre per hyresgäst jämfört med i Sverige. Översatt till Sverige skulle det motsvara att svenska skattebetalare får betala 35 miljarder kronor mer för bostadsbidrag än i dag. Fastighetsägarna skulle naturligtvis vara glada för detta tillskott från svenska skattebetalare, men för alla oss andra vore det en enorm förlustaffär. Det är mer pengar än vad hela den svenska polisen kostar. På något sätt skulle det behöva betalas, med höjda skatter eller stora nedskärningar.

Höjda hyror skulle öka antalet vräkningar på grund av hyresskulder. Samma sak med trångboddheten för låg- och normalinkomsttagare. Erfarenheter från andra länder och gjorda studier visar att marknadshyror inte leder till ett ökat bostadsbyggande, utan bara omfördelar beståndet efter plånbokens storlek.

Varför skulle någon vilja införa en så huvudlös politik? Det finns en tydlig vinnare, fastighetsägarna.

En granskning av regeringens direktiv till marknadshyresutredningen visar att förslaget i princip är ett beställningsverk av Fastighetsägarna. Det är oacceptabelt att en så viktig fråga för medborgarna kidnappats av snäva särintressen, med benäget bistånd av januaripartierna.

Dagens bostadspolitik har lett till bostadsbrist i 9 av 10 kommuner. Men marknadshyror skulle inte lösa något problem, tvärtom. I stället borde vi diskutera förslag som faktiskt leder till ökat bostadsbyggande

Vänsterpartiet vill att Sverige tar fram en nationell bostadsförsörjningsplan. Det ska vara en nationell strategi som ligger till grund för den övergripande bostadspolitiken och säkerställer allas rätt till en bra bostad till en överkomlig kostnad. Ett nytt bostadspolitiskt mål bör ingå där boende- och bebyggelsemiljön ska utgå ifrån människors behov, bidra till jämlika förhållanden och särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar.

Det finns flera möjliga instrument för att öka byggandet. Vi har föreslagit statliga topplån för byggande av de hyresrätter som marknaden inte klarar att bygga. Genom att erbjuda topplån till fördelaktiga villkor, vilka ersätter större delen av det egna kapitalet för byggbolagen, tar staten över delar av risken för hyresrättens finansiering. Samtidigt möjliggör detta för fler mindre byggbolag att komma in på marknaden. Vårt förslag innebär en minimal kostnad för staten, men ger ett ökat byggande och bidrar till ökad konkurrens i en bransch som är i stort behov av det.

Ett annat verktyg är att använda delar av de statliga AP-fonderna för investeringar i bostadsbyggande. Fonderna ska se till att pensionärernas pengar tryggas, vilket bäst görs genom att AP-fonderna bidrar till att Sverige framöver har hög sysselsättning och en stark ekonomi. Att bygga bort bostadsbristen är centrala delar av detta.

Ytterligare en metod är att kraftigt öka dagens investeringsstöd och förbättra dess träffsäkerhet. Det stöd som finns i dag är inte tillräckligt för att få fart på byggandet och måste utvecklas för att ge tillräcklig effekt.

Vi diskuterar gärna dessa och andra sätt att se till att bostadsbristen byggs bort. Det viktiga är att hitta vägar framåt som faktiskt fungerar.

Till det kommer att vi i stället för att göra det dyrare att bo i hyresrätt, bör renovera och energieffektivisera de hyreshus som finns. För exempelvis 140 000 lägenheter som byggdes under miljonprogrammet är situationen akut. Staten bör bistå med ekonomiskt stöd, annars

riskerar hyresgästerna att drabbas av stora hyreshöjningar. En storsatsning som denna ger inte bara grönare och friskare hus utan även många arbetstillfällen och därmed ett viktigt bidrag till den omstart av svensk ekonomi som så väl behövs efter coronakrisen. Tillsammans med massiva investeringar för ökat bostadsbyggande skulle de ha stor effekt på sysselsättningen.

Vi kommer inte att acceptera att regeringen lägger fram ett förslag i riksdagen som innebär marknadshyror och som stänger dörren för hyresgästerna att förhandla kollektivt. Det skulle bara dramatiskt förvärra bostadsproblemen för vanliga hushåll och öka segregationen. I stället behöver vi skapa en statlig bostadspolitik värd namnet.

Nooshi Dadgostar (V), partiledare

Momodou Malcolm Jallow (V), bostadspolitisk talesperson

DN 31 maj 2021

Skolor sparar miljarder på att anställa obehöriga lärare

Det kan finnas ekonomiska motiv bakom att bara var tredje lärare är behörig i svenska skolan. En ny rapport från Lärarnas riksförbund visar att skolorna sparar mer än 3 miljarder kronor varje år på att anställa obehöriga lärare.

DN har besökt Grebo skola i Åtvidaberg – en kommun som anstränger sig för att anställa behöriga lärare.

ÅTVIDABERG. Trots att ett av de stora problemen i den svenska skolan är bristen på behöriga lärare så kommer ständiga larm om att skolor väljer bort behöriga lärare och anställer personer utan pedagogisk utbildning.

I dagarna släpps en rapport från Lärarnas riksförbund, ”Vem vill anställa en behörig lärare”, som bekräftar bilden av att skolor rekryterar och behåller obehöriga lärare även när det finns behöriga att tillgå.

Förbundet har samlat in fakta, analyserat statistik och intervjuat nästan 200 föreningsombud ute på skolorna, både i den privata och kommunala sektorn.

Enligt rapporten sparar landets alla skolor, från förskoleklass till gymnasium och vuxenutbildning, 3,3 miljarder kronor varje år genom att anställa obehöriga lärare.

Det beror på att outbildade lärare tjänar i genomsnitt 5 000–6 000 kronor mindre i månaden än behöriga lärare, även när hänsyn är taget till geografi (löner i storstäder är generellt högre), befattning och antal år i yrket.

Det finns alltså ekonomiska motiv till att välja outbildade framför utbildade lärare i skolorna. Var tredje föreningsombud uppger att skolhuvudmannen väljer att förnya tidsbegränsade anställningar av obehöriga eftersom ”det är billigare att anställa obehöriga på grund av löneläget och ansträngd budget”.

Fyra av tio säger att skolhuvudmannen har anställt en obehörig till en utlyst tjänst trots att det funnits behöriga sökande eller behöriga att tillgå inom organisationen.

– Parallellt med att vi hela tiden pratar om bristen på behöriga lärare så ser vi alltså att man kan tjäna pengar på att välja bort de utbildade lärare som ändå finns, säger Åsa Fahlén som är förbundsordförande vid Lärarnas riksförbund.

Friskolorna är sämst i klassen. Bland de tio procent högstadieskolor som har lägst andel behöriga lärare utgör friskolorna 67 procent, trots att de bara står för 26 procent av det totala antalet högstadieskolor, enligt LR:s beräkningsmodell.

Det stöds av siffror från Skolverket och även en rapport från riksdagens utredningstjänst som DN tidigare skrivit om.

– Friskolesektorn behöver ta ett mycket större ansvar för lärarförsörjningen än man gör i dag, säger Åsa Fahlén.

Enligt Ulla Hamilton, som är vd vid Friskolornas riksförbund, gör friskolorna vad de kan för att hitta behöriga lärare.

– Allt annat är bara ett sätt att försöka misstänkliggöra friskolor, och det handlar absolut inte om att friskolor försöker spara pengar, säger Ulla Hamilton.

Så varför visar det sig gång på gång att ni är sämst på att anställa behöriga?

– För att det är en brist på lärare rent generellt i Sverige, och att det för många äldre lärare kan upplevas som mindre attraktivt att jobba på en friskola, säger Ulla Hamilton.

En stor del av lärarkåren har negativa uppfattningar om friskolor vilket gör att det kan vara ett ideologiskt ställningstagande, menar Hamilton.

En anledning till att det finns pengar att tjäna på obehöriga lärare är att skolpengen är densamma oavsett vad lärarna har för löner och behörighet på en skola.

Tankesmedjan Arena Idé föreslog därför i en artikel DN Debatt i april i år att man behöver utreda hur skolpengen skulle kunna sänkas för skolor som har färre behöriga lärare.

Lärarnas riksförbund föreslår i stället en modell där skolor som anstränger sig för att ha många behöriga i stället blir belönade.

Den modellen som förbundet har tagit fram räknar fram hur mycket skolhuvudmannen anstränger sig genom att ta hänsyn till elevsammansättningen, eftersom det har visat sig vara svårare att locka välutbildade lärare till mer utsatta skolor.

I beräkningen tas också hänsyn till om skolan ligger i en landsbygdskommun eftersom det är svårare att hitta behöriga lärare ju längre från studieorterna som skolan befinner sig.

Den kommun som hamnar i topp i rankningen är Åtvidaberg i Östergötland som trots sina 7 000 invånare har 85 procent behöriga lärare i grundskolan, vilket kan jämföras med 70 procent som är siffran för hela landet.

När vi besöker lågstadiet på Grebo skola i Åtvidaberg är det fullt ös på skolgården och personalen har fullt upp att hålla koll på ungarna som rusar ut och in i de låga skolhusen.

Läraren Camilla Jacobson berättar att hon fick vikariera ett halvår när hon gått ut grundskollärarutbildningen i Linköping för tio år sedan eftersom det var anställningsstopp i kommunen.

Därefter flyttade hon till Växjö, fick ett fast jobb och blev kvar i sju år.

För tre år sedan flyttade hon tillbaka till Linköping men väljer ändå att pendla några mil varje dag för att kunna jobba på lilla Grebo skola i Åtvidaberg.

– Jag sökte mig hit för att man i annonsen var så tydlig med att man prioriterade kontinuitet och att läraren ska få följa samma elever i minst fyra år, säger Camilla Jacobson.

Det gör att man kan lägga en stabil grund i förskoleklassen som man sedan bygger vidare på under lågstadietiden, menar hon.

– Andra fördelar är att elevgrupperna är mindre än i större kommuner. Lönen är också viktig, säger Camilla Jacobson.

Skolchefen i Åtvidaberg, Karl-Johan Sjödin, berättar att han precis pratat med en lärare som sökt jobb i en annan mindre kommun i Mellansverige.

– Han tyckte att arbetsgivaren visade ett överdrivet intresse för vad han skulle lämna in för löneanspråk. Känslan han fick var att de skulle välja en obehörig om han lade sig för högt.

– Det ska vara en rimlig nivå så klart, men jag har aldrig varit med om att vi sagt nej till någon behörig på grund av löneanspråk, säger Karl-Johan Sjödin.

För att få kvalitet i undervisningen är det avgörande att lärarna har en adekvat pedagogisk utbildning, särskilt som lärarjobbet i dag har blivit så mycket mer komplext än det var tidigare, menar Karl-Johan Sjödin.

– Den som kliver in som obehörig i dagens skola, med läroplaner och kunskapsmål, riskerar att ganska snabbt gå vilse. Det påverkar också elevernas resultat i en negativ riktning, säger han.

Annika Görefält, som är rektor på Grebo skola, skakar på huvudet när vi frågar om det inte ändå finns pengar att spara på att anställa fler outbildade lärare.

– Har man ambitionen att driva en likvärdig skola, där alla elever ska kunna bli sitt bästa jag, så behöver man ha lärare som är utbildade pedagoger. Det handlar om att göra rätt ekonomiska prioriteringar.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Fakta. Därför anställs obehöriga lärare

I dagarna släpps rapporten ”Vem vill anställa en behörig lärare” från Lärarnas riksförbund, som har samlat in fakta, analyserat statistik och intervjuat nästan 200 föreningsombud på landets skolor, både i den privata och kommunala sektorn.

1 Vanligaste orsak till att huvudman eller rektor väljer att förnya tidsbegränsade anställningar av obehöriga är att det saknas behöriga lärare. Men vart tredje föreningsombud svarar att det beror på att det är billigare att välja obehöriga.

2 Fyra av tio svarar att de anställt en obehörig till en utlyst tjänst trots att det funnits behöriga sökande eller behöriga att tillgå inom organisationen.

3 Problemet är vanligast i grundskolan där den totala andelen obehöriga anställningar som tillsätts på nytt, utan att det görs försök att rekrytera behörig lärare, till 60 procent.

4 Sex av tio föreningsombud uppger att det sker på grund av att huvudmannen saknar kompetensförsörjningsstrategi eller att det är billigare att anställa obehöriga.

5 Lärartjänsterna blir heller inte utlysta som de ska. Bara åtta procent säger att det sker löpande under läsåret. Majoriteten svarar att de sker i samband med terminsstart eller att anställningstiden går ut.

6 I stället för att skolhuvudmännen aktivt söker behöriga lärare till de tjänster som finns, förnyar man ofta de tidsbegränsade anställningarna av obehörig lärare. 15 procent av ombuden säger att det sker ofta.

7 I större städer, där det finns en större tillgång till behöriga lärare, säger 65 procent av ombuden att det sker ofta, i tätorter är siffran 83 procent.

Källa: Lärarnas riksförbund

Kapitel 2:
Debattartiklar i DN
23 maj - 1 juni 2021

23 ”Läroplanen måste ge lärarna makten över pedagogiken”

I stället för att sätta kunskapsuppdraget i centrum är läroplanen fylld till brädden med andra mål som skolan och lärarkåren förväntas uppnå. Vi vill att en ny borgerlig regering ska renodla läroplanen, så att den fokusera på vad eleverna ska lära sig i skolämnena, inte hur lärarna ska arbeta, skriver Nyamko Sabuni (L).

DN. DEBATT 210523

Klassresan börjar i klassrummet. Det är därför Liberalerna alltid sätter kunskap och bildning i första rummet. En skola där alla elever får chansen att lyckas är grunden för ett Sverige där livschanser och möjligheter är något för alla och inte bara för några.

Därför kan vi inte acceptera att det i dag finns skolor i vårt land där mindre än hälften av eleverna når kunskapsmålen. Vi accepterar inte heller att vi har en regering som saknar reformvilja att stärka kunskapsresultaten. Det räcker inte med socialdemokrater som motvilligt genomför de kunskapsreformer Liberalerna förhandlade in i januariavtalet –

Sverige behöver efter valet 2022 en ny borgerlig regering som sätter ökade kunskapsresultat, stärkt likvärdighet och ett återupprättande av läraryrkets attraktivitet i fokus.

Liberalerna är motorn för en sådan regerings reformpolitik på skolområdet. En offensiv bildningspolitik måste vara ett fundament för en framtida liberal och borgerlig regering.

Därför presenterar vi i dag sju punkter som vi ser som centrala för sådan reformagenda: En ny start för skolan är grunden i en ny start för Sverige.

1. Svenska språket och kunskap öppnar dörrar. Med reformer som stärker det svenska språkets ställning i skolan kan fler elever – särskilt de med utländsk bakgrund – få bättre möjlighet att lyckas med studier och i arbetslivet. Det arbetet måste börja i tid, och därför bör det svenska språket prioriteras högre med start redan i förskolan.

Även lågstadiet behöver stärkas genom mer undervisningstid, mer lovskola och metoder som fångar upp även de yngsta eleverna som riskerar att inte lära sig läsa, skriva och räkna. Skolor som behöver ska särskilt kunna prioritera svenskämnet genom anpassningar i timplanen.

2. Låt alla elever växa från sina nivåer. Varje år misslyckas 15 000 elever med att nå tillräckliga kunskaper i grundskolan. De allra flesta av dessa hade kunnat hjälpas om det funnits tillgång till rätt stöd och resurser. Dessvärre har sådana särskilda insatser setts som stigmatiserande samtidigt som inkluderingsnormen har pressat in elever med

särskilda behov i vanliga klasser. Vi vill se en borgerlig regering som inte är obekväm med att hävda att alla elever inte kan stöpas i samma mall; elever med särskilda behov måste få särskilt stöd och elever som kan och vill ska få gå före.

Därför vill vi se fler särskilda undervisningsgrupper för elever som annars riskerar att halka efter – men också för de elever som annars riskerar att hållas tillbaka. Arbetet med fler spetsklasser i olika ämnen ska fortsätta och nationella ämnestävlingar, likt dagens matte-SM, ska införas där de främsta eleverna belönas med exempelvis stipendier för vidare studier.

3. Lärare måste bli ett framtidsyrke för akademiker. Att det råder en brist på lärare i den svenska skolan är ett allvarligt problem, men också förståeligt med tanke på hur lärarkåren har behandlats i den kommunaliserade skolan. Lärare måste värderas mer för deras ämneskunskap och undervisningsskicklighet.

Därför bör en ny borgerlig regering intensifiera insatserna för att öka andelen behöriga lärare, men även blicka framåt och ta steget för att utveckla både legitimationsreformen och karriärtjänsterna för lärare vidare. En del är att endast ämnesbehöriga lärare borde ha rätt att utfärda betyg i sina respektive ämnen, en annan att akademiska meriter och ämneskunskap alltid värderas högt vid tillsättning av karriärtjänster.

4. Låt skolan fokusera på kunskapsuppdraget. I stället för att sätta kunskapsuppdraget i centrum är läroplanen fylld till brädden med

andra mål som skolan och lärarkåren förväntas uppnå. Vi vill att en ny borgerlig regering ska fokusera på att renodla skolans uppdrag så att lärarna kan fokusera på det viktigaste: Kunskapsförmedling. Att läroplanen detaljstyr skolor med bestämmelser om hur både skolverksamheten och undervisningen ska bedrivas är ingen naturlag.

En borgerlig regering måste renodla läroplanen, så att den fokuserar på vad eleverna ska lära sig i skolämnena, inte hur lärarna ska arbeta. En reviderad läroplan måste ha ett tydligt fokus på kunskap och lämna de pedagogiska avvägningarna åt professionen.

5. Återupprätta ordning och reda i den svenska skolan. Skolan är i stort behov av ett genomgripande ordningslyft. Lärarnas auktoritet måste stärkas, så att de känner sig trygga med att ingripa mot elever som stör ordningen, förstör lektioner eller ger sig på sina klasskamrater. Det förutsätter dock att Skolinspektionen stöttar lärare, inte avskräcker dem från att ingripa i ordningssituationer.

Kravet på ordningsregler för varje skola som Liberalerna införde 2011 ska vidareutvecklas och få ett tillägg om krav på konsekvenstrappor för elever som bryter mot dem. Gemensamma, transparenta och fastställda konsekvenser för elever som bryter mot ordningsregler gynnar både skolpersonal samt elever och deras föräldrar. Vi vill även att alla skolor ska införa förväntansdokument som både elever och föräldrar ska skriva under vid skolstart.

6. Förstatligandet av skolan ska fortsätta. Våren 2022 presenterar en statlig utredning ett förslag på hur vi efter 30 år av en misslyckad

kommunalisering kan återförstatliga den svenska skolan.

Att ta det arbetet vidare och i mål ser Liberalerna som en central uppgift för en ny borgerlig regering. Ett statligt huvudmannaskap för skolan stärker både kvaliteten och ökar likvärdigheten. Ingen skola i Sverige ska vara en dålig skola.

7. Valfrihet, likvärdighet och höga krav på alla skolor. Det fria skolvalet och friskolorna har gett barnfamiljer en frihet som ska försvaras och utvecklas. Skolpengens utformning ska reformeras och ersättas av en nationell finansieringsmodell i en kommande statlig skola. Ett gemensamt skolval, där alla kommunala och fristående skolor deltar, ska införas.

Familjers valfrihet ska värnas – men kortsiktiga riskkapitalister ska inte kunna äga svenska skolor. En ledningsprövning ska införas så att skolor inte leds av rektorer och skolchefer som inte står upp för skolans värdegrund – extremister och islamister ska inte kunna vara rektorer. Likvärdigheten stärks och betygsinflationen motas genom nationella prov som rättas centralt.

Den förra borgerliga regeringen inledde arbetet med att återupprätta kunskapsskolan: Läroplanen reformerades, en ny skollag infördes, lärarutbildningarna gjordes om i grunden och stora statliga satsningar på fortbildning för lärare startades. Nu måste en ny borgerlig regering ta vid. Sverige förtjänar ett styre som sätter skolan först.

Nyamko Sabuni (L), partiledare

24 ”Miljardstöd till laddhybrider hindrar skiftet till elbilar”

Inom kort presenteras förslagen från utredningen om ett förbud mot försäljning av nya bensin- och dieseldrivna bilar. Förbudet är välkommet och årtalet behöver sättas i närtid. Dessvärre har regeringen gett utredaren i uppdrag att föreslå ett undantag för så kallade laddhybrider. Det kan bli ett historiskt misstag, skriver företrädare för miljöorganisationer.

DN. DEBATT 210524

I stället för ett undantag för laddhybrider behövs omedelbara åtgärder för att stoppa subventionen av dessa bilar. Förra året betalade staten ut minst en miljard kronor i stöd till bilar som släpper ut mer koldioxid än genomsnittet av nya bilar i EU. Lika brådskande är det att införa styrmedel som minskar transporterna och gör dem mer effektiva i enlighet med Klimatpolitiska rådets rekommendation.

För att minska utsläppen av koldioxid och förbättra luftkvaliteten i städer har ett tiotal länder i Europa beslutat att förbjuda eller på andra sätt helt fasa ut försäljningen av alla bilar med förbränningsmotor. Ett stort antal städer har också aviserat lokala åtgärder för att begränsa trafik med sådana bilar och Danmark har tagit initiativ till utfasning i hela EU.

Norge ligger ett par steg före. År 2010 såldes det fler elbilar i Sverige än i Norge, men den norska regeringen har systematiskt infört styrmedel som gynnar elbilar och byggt ut laddinfrastrukturen. Mellan 2016 och 2020 ökade elbilarnas andel av bilförsäljningen från 16 till 54 procent. Alla nya bilar som säljs efter 2025 ska ha nollutsläpp från avgasröret.

Biltillverkaren Volkswagen siktar på att 90 procent av försäljningen i Norge ska bestå av elbilar redan nästa år och 2023 ska de inte sälja några bilar med förbränningsmotorer alls i vårt grannland. Hela denna utveckling har skett tack vare politiska beslut.

Avståndet fågelvägen mellan Oslo och Stockholm är 42 mil, men ljusår när det gäller transportpolitik. I Sverige finns inget mål för elbilar och inget förbud mot bilar som drivs av bensin eller diesel. Man kan undra vad den stora skillnaden beror på.

Kanske har det med regeringens relation till den svenska fordonsindustrin att göra. Långsiktigt är det i så fall en destruktiv relation eftersom svensk innovationskraft skulle gynnas av att politiska styrmedel hjälper landets företag ur sitt fossilberoende så fort som möjligt.

Sverige är sena på bollen, men i januariavtalet enades till slut regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna om att det inte ska ”vara tillåtet att sälja nya bensin- och dieseldrivna bilar från 2030” och att en sådan lagstiftning ska antas senast år 2022. En utredning tillsattes för att bena ut hur ett förbud ska se ut.

En viktig fråga är naturligtvis vad ”bensin- och dieseldrivna bilar” betyder. En tydlig indikation

på regeringens uppfattning får vi av direktivet till utredaren. Enligt detta ska han föreslå hur laddhybrider ska kunna undantas från ett förbud.

Att införa ett sådant undantag kan bli ett historiskt misstag. Det riskerar att försena omställningen till bilar med nollutsläpp och i stället bygga fast Sverige i det fossilberoende som regeringen säger att den vill ta oss ur och göra Sverige till ”världens första fossilfria välfärdsland”.

På grund av brister i det rådande mätsystemet för bilars utsläpp, WLTP, får laddhybrider orealistiskt låga utsläppssiffror som gör dem politiskt attraktiva och berättigar dem till stora och oförtjänta klimatbonusar. Detta utnyttjas av biltillverkarna. I vad som verkar vara en medveten greenwash-strategi används de missvisande siffrorna för att sudda ut gränsen mellan fossildrivna bilar och elbilar. Vi ska tro att en fossilbil är en elbil.

Detta bromsar utvecklingen och försenar omställningen av transporterna. När laddhybrider miljömässigt jämställs med elbilar är det lätt för konsumenten att välja hybriden som är betydligt billigare och gör att köparen slipper så kallad räckviddsångest. Naturligtvis är den bästa medicinen mot eventuell räckviddsångest en väl utbyggd infrastruktur för elbilar – och det är just vad som bromsas av laddhybriderna.

I rapporten ”Bilar som steker planeten” presenteras färska undersökningar från de oberoende och välrenommerade instituten International Council on Clean Transportation (ICCT) och Transport & Environment (T&E).

Dessa undersökningar bekräftar tidigare rapporter, till exempel den från Greenpeace Tyskland från 2020, som tydligt visar att de populäraste laddhybriderna har nästan lika stora utsläpp av koldioxid som vanliga bensin- och dieselbilar.

En Volvo V60, Sveriges populäraste laddhybrid förra året, släpper i verkligheten ut 122 gram koldioxid per kilometer. Det är långt över genomsnittet för nya bilar i EU, 95 gram, och mer än en vanlig bensindriven Toyota Corolla utan laddteknik. Ändå betalade staten ut ungefär 200 miljoner kronor i stöd under förra året till 6 941 köpare av Volvo V60. De som köpte en Corolla fick däremot betala högre skatt.

Under 2020 betalade Transportstyrelsen ut över 1,1 miljard kronor i bonusar till de tio modeller som testades av ICCT. Om verkliga utsläppssiffror hade använts skulle de flesta i stället ge ägarna högre skatt.

Bonus-malus-systemet har blivit en av Sveriges största och onödigaste fossila subventioner. Stödet till laddhybrider ger begränsad klimatnytta och bidrar inte heller till ett teknikskifte. Tvärtom bevarar det en bilpark som skadar jordens klimat. Att ge ett undantag till dem skulle bygga fast Sverige i det fossilberoende som regeringen säger att den vill ta oss ur.

Bilindustrin menar att många som köper en laddhybrid väljer mellan en konventionell bil och laddhybrid, snarare än mellan laddhybrid och helelektrisk. Det saknas underlag för att avgöra om det stämmer, men oaktat vilket så är ekonomiskt stöd till att köpa laddhybrider ändå

felriktat eftersom bilarna har stora utsläpp och att de varken bidrar till omställning eller teknikutveckling.

Regeringens undfallenhet mot Volvo och den övriga fordonsindustrins önskemål håller på att göra Sverige sämst i klassen, ironiskt nog långt mycket sämre än våra oljeexporterande grannar i Norge, som utan bindningar till en inhemsk bilindustri verkar vara mer klartänkta i sin strategi för att ta sin bilpark ur fossilberoendet.

Regeringen och dess samarbetspartier måste genast reformera bonus-malus-systemet så att laddhybrider utesluts helt. För att påskynda utfasningen behövs även ett förbud mot reklam för fossilbilar och i synnerhet den aggressiva marknadsföringen av laddhybrider. När en bil väl har kommit ut i bilflottan har den en livslängd på 15–20 år. Omställning behöver därför göras här och nu.

Anna Jonsson, tankesmedjan New Weather Institute Sverige, tidigare ordförande för Fältbiologerna och Jordens Vänner

Gunnar Lind, New Weather Institute Sverige, tidigare aktiv i Greenpeace

Isadora Wronski, Sverigechef Greenpeace

Gustav Martner, talesperson reklam och marknadsrätt, Greenpeace

25 ”Politikernas fatala misstag bakom vildsvinsexplosionen”

Svenska vildsvin förökar sig snabbt och okontrollerat. De sprids nu också vidare till Norge. Läget är akut och nu krävs kraftfulla åtgärder. Vi vill bland annat att kameraförsedda drönare får användas vid jakt för att hitta vildsvin i tät vegetation och att fordon generellt får användas vid jakt på vildsvin, skriver Palle Borgström, LRF.

DN. DEBATT 210525

I stora delar av Sverige är det vildsvinen som bestämmer. Bönder lägger ner, eller tvingas välja grödor som svinen ratar. Trafikskador, sönderbökade gräsmattor, fotbollsplaner och golfanläggningar, vildsvinen är inte längre bara ett problem för landsbygden.

Nu konstaterar även våra grannar norrmännen att den svenska vildsvinsförvaltningen totalt har misslyckats. Vildsvinen är gränslösa och har börjat vandra in i Norge och gör lika stor skada där. Kan norrmännens raseri få riksdag, myndigheter och jägare att lyssna? Det borde kännas pinsamt när det svenska haveriet går på export.

Här hemma står den svenska livsmedelsförsörjningen på spel, via gränserna även hotet från den smittsamma virussjukdomen afrikansk svinpest. Sjukdomen sprids av vildsvin och riskerar hela tamgrisuppfödningen i de länder där den får

fäste. Kina tvingades avliva över 200 miljoner grisar som ett resultat av afrikansk svinpest.

Den majoritet i riksdagen som 1987 beslutade att vidsvin ska vara en del av den svenska faunan gjorde ett fatalt misstag. Jordbruksministern Mats Hellström (S) fastslog i riksdagen:

”Jag konstaterar att Naturvårdsverkets undersökning inte ger stöd för uppfattningen att vildsvinen skulle utgöra en särskilt allvarlig och svårbemästrad skaderisk för jordbruket.”

I dag bygger förvaltningen av vildsvinen därför på en naiv politisk förhoppning om att markägare och jägare ska kunna lösa problemet. En omöjlighet eftersom det inte finns någon gemensam uppfattning. Vildsvinen är ett ökande samhällsproblem som politikerna inte låtsas om. Den reglering av utfodringen som föreslås är ett steg i rätt riktning – men verkningslöst.

Svenska vildsvin förökar sig snabbt – och okontrollerat. Vildsvin är skygga, smarta och svårjagade eftersom de rör sig mest nattetid. Trots att avskjutningen har ökat till över 100 000 djur per år så växer stammen kraftigt och har nu med hjälp av olagliga utsättningar spridit sig ända upp till Jämtland. Siffror från 2015 beräknade att det då fanns 300 000 djur i Sverige. De årliga skadorna på lantbruket räknades då till 1,1 miljard kronor om året av SLU. Både vildsvinsstam och skador har ökat dramatiskt sedan dess.

Svenska bönderna får i dag stöd av oroliga kollegor i norska Bondelaget (Norges motsvarighet till LRF), vars vildsvinsexpert

Finn Erlend Øvergård inte skräder orden i ett samtal med LRF:

”Vi är oerhört besvikna på hur Sverige skött problemen med sin stam. 2005 kom de första vildsvinen in till oss via den svenska gränsen. Trots att Norges regering klassar vildsvinen som en invasiv art så är det väldigt svårt för oss att stoppa dem. Vi är helt beroende av Sveriges agerande för att djuren inte ska strömma in över gränsen.”

Norrmännen är, precis som vi svenska bönder, livrädda för att den afrikanska svinpesten ska komma till Sverige. Pesten finns bland annat i Polen, Tyskland, Baltikum och Ryssland, är oerhört smittsam och dödlig. Eftersom vildsvin bökar omkring i lantbruksgrödorna så sprids den lätt till tamsvinsbesättningarna som riskerar att slås ut.

Vi håller med norrmännen i kravet på att Sveriges regering och myndigheter borde inse att det är ett gemensamt ansvar att hålla Skandinavien fritt från afrikansk svinpest. Sverige måste exempelvis sätta ett tak för hur många djur som får finnas, precis som i Norge.

Det är stor skillnad på hur regeringarna i Sverige och Norge agerar kring vildsvinsfaran:

Enligt norsk lag gäller både utfodringsförbud och skottpengar (2 000 norska kronor per sugga och 500 kronor per galt eller ungdjur). I Norge är jägarna helt överens med lantbruket om att djurstammen måste begränsas både till antal och område. Norge har satt ett numerärt tak för detta.

Alla dessa kraftfulla åtgärder saknas i Sverige. I stället har riksdagen klassat vildsvin som ett

naturligt inslag. En del markägare och jägare har länge utfodrat djuren för att få ett nytt spännande vilt att jaga. Med resultatet att lantbrukare lägger ner eller anpassar sin odling. Lönsamma grödor byts mot mindre lönsamma, som svinen inte är lika förtjusta i.

Regeringens åtgärder är utsiktslösa, att begränsa utfodringen kommer inte att räcka. Den underlättade försäljning av vildsvinskött som landsbygdsministern tror ska lösa problemet, kommer inte att kunna realiseras förrän 2023. Myndigheterna jobbar alltför långsamt i frågan, och uppdragen som myndigheterna fick för att förbereda det förenklade försäljningssystemet ska slutrapporteras till regeringen först 2022.

Läget är akut, därför vill LRF:

Ändra i jaktförordningen så att kameraförsedda drönare får användas vid jakt för att hitta vildsvin i tät vegetation eller högväxt gröda.

Regeringen bör överväga om jaktförordningen ska ändras så att fordon generellt får användas vid jakt på vildsvin.

Subventionera trikin- och cesiumtester av vildsvinskött, som Livsmedelsverket föreslår.

Tillsätt en ny jaktlagsutredning. Den nuvarande jaktlagen, från 1987, är inte anpassad till dagens vildsvinstryck.

Naturvårdsverket måste tillåta fångst av vuxna vildsvin.

Nu hotar vildsvinen inte längre bara den svenska livsmedelproduktionen utan även allmänheten. Och inte bara i form av

sönderbökade planteringar och gräsmattor. Antalet trafikolyckor med vildsvin är nu över 7 000 varje år – de är nu fler än älgolyckorna.

Det är ett sorgligt resultat av att den svenska vildsvinsförvaltningen totalt misslyckats. Det gäller hela vägen från riksdagen, via ansvariga myndigheter och ned till jägarnivå.

Palle Borgström, förbundsordförande LRF

26 ”Så ska fler barn få rätt till personlig assistans”

Förändrad praxis har lett till att många – framför allt barn – inte längre får personlig assistans. I vår utredning, som är en del av januariavtalet, föreslår vi reformer för barn och vuxna med stora och varaktiga funktionsnedsättningar för totalt 2,7 miljarder kronor varav förbättringarna för barn är 1,3 miljarder kronor, skriver Fredrik Malmberg med flera.

DN. DEBATT 210526

Förändringar i praxis har lett till att många med omfattande behov, varav en hög andel är barn, har ramlat ur den personliga assistansen. Rättssäkerheten för barn som behöver personlig assistans är urholkad. Personer som behöver sjukvård i sin vardag är tvungna att acceptera att få den under otrygga former för att inte nekas assistans.

För att åtgärda de här problemen tillsattes vår utredning som en del av januariavtalet mellan regeringen och samarbetspartierna. I dag lämnar vi vårt betänkande ”Stärkt rätt till personlig assistans” till statsrådet Lena Hallengren. Vi föreslår reformer för barn och vuxna med stora och varaktiga funktionsnedsättningar för totalt 2,7 miljarder kronor varav förbättringarna för barn står för 1,3 miljarder kronor.

Personlig assistans är en av tio rättigheter som regleras i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, lss. Genom personlig assistans kan den enskilde ges möjligheter till självbestämmande och inflytande över sin egen livssituation. För att vara berättigad till personlig assistans ska man dels ha stora och varaktiga funktionsnedsättningar dels behöva hjälp med sina så kallade grundläggande behov.

Under ett antal år har det blivit allt svårare att få rätt till personlig assistans. Antalet personer med personlig assistans har minskat sedan år 2014 med anledning av bland annat förändringar i rättspraxis. Minskningen utgörs nästan till hälften av barn. Den största

minskningen har skett i åldersgruppen 0–6 år, där minskningen har varit över 70 procent.

Vi har i vår utredning sett att personer nekas assistans trots att de har behov av stöd under mer eller mindre all vaken tid för att förebygga att de fysiskt skadar sig själva eller någon annan, till exempel till följd av ett utagerande eller annars riskfyllt beteende. Vi har också sett att personer hamnar utanför assistansen trots att de har behov av stöd i princip dygnet runt för att inte komma till allvarlig skada på grund av medicinsk problematik, till exempel till följd av svåra krampanfall.

Det finns i dag också en risk att personer inte beviljas assistans trots att de till följd av sina funktionsnedsättningar är ur stånd att på egen hand klara sina mest basala behov, så som att få i sig den mat de behöver, sköta sin personliga hygien eller klä på sig. För alla dessa personer kan personlig assistans vara av avgörande betydelse för möjligheten att bo kvar i det egna hemmet och att även i övrigt leva sitt liv som andra.

Vår utredning visar också att det finns betydande problem med rättssäkerheten när bedömningar görs av barns rätt till personlig assistans. Det saknas förutsägbarhet, enhetlighet och transparens i bedömningarna när det gäller hur stort avdrag som ska göras med hänvisning till föräldrars ansvar.

Vi har i vår utredning också sett att det förekommer att den sammantagna effekten av avdraget för föräldraansvar blir mycket stor. Det händer att avdraget leder till att barn med omfattande funktionsnedsättningar hamnar utanför assistansen trots att de har så

omfattande svårigheter att de i praktiken behöver aktivt stöd dygnet runt.

Vi har träffat flera familjer där avsaknad av tillräckligt stöd gör att föräldrarna får ta ett oerhört stort ansvar – ett ansvar som pågår dag och natt, som sträcker sig över många års tid och som påverkar såväl föräldrarnas egen hälsa som deras möjligheter att förvärvsarbeta och att ägna tid åt att vara föräldrar till, snarare än vårdare av, familjens barn.

Därutöver visar vår utredning att det finns problem med det sätt som sjukvårdande insatser ges till personer med assistans och att de ofta får en mindre patientsäker vård än andra. Det kan till exempel handla om hantering av andningsapparatur, dosering av läkemedel eller hjälp vid måltider via sond.

Mot denna bakgrund föreslår vi en rad förbättringar:

1 Åtgärder som läker konsekvenserna av praxisförändring. Vi föreslår utökade möjligheter att beviljas personlig assistans så att personer med behov som beskrivs ovan kan beviljas insatsen. Våra förslag innebär förbättringar för en grupp i samhället där stöd i det dagliga livet är av avgörande betydelse.

Våra förslag beräknas leda till att 2 000 personer med omfattande stödbehov (varav 800 barn) kan bli berättigade till personlig assistans. Förslagen innebär att personer som till följd av stora och varaktiga funktionsnedsättningar har omfattande behov av stöd i sin vardag får stöd på ett sätt som väsentligt ökar deras möjligheter att bo kvar i det egna hemmet, delta i

samhällslivet och även i övrigt leva sitt liv på samma villkor som andra.

2 Ökad rättssäkerhet för barn. Vad gäller rätt till personlig assistans för barn så föreslår vi att omfattande medicinska behov ska undantas avdrag för föräldraansvar. Vi föreslår också en reglering av nivån på föräldraansvaret i syfte att bedömningarna ska bli lika och rimliga.

Våra förslag avseende stärkt assistans för barn beräknas leda till att ytterligare 460 barn med omfattande stödbehov blir berättigade till personlig assistans (totalt omfattas alltså 1 260 barn av förslagen). Barn som redan i dag har personlig assistans kommer att kunna beviljas fler timmar.

Förslagen ökar barns möjligheter att leva sitt liv på samma villkor som andra barn. Barnen ges också möjlighet till att ha föräldrar som utövar föräldraskap i stället för föräldrar som behöver ägna all sin tid åt assistansliknande insatser. Det kan också leda till att färre barn behöver bo utanför föräldrahemmet. Vårt förslag leder till minskad belastning, ökad jämställdhet, lägre sjukskrivningstal och ökat arbetsutbud för barnets föräldrar, vilket leder till utjämnade socioekonomiska villkor för barnet och dess syskon.

3 Tryggare sjukvårdande insatser. Vi föreslår ett ramverk för hälso- och sjukvården så att det blir mer tydligt vilket ansvar de har vid vård av personer med omfattande funktionsnedsättningar.

Med våra förslag får personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar och som i sin vardag har behov av sjukvårdande insatser

möjlighet till ett sammanhållet stöd utan att förlora sin personliga assistans. Förslagen leder till ökad patientsäkerhet, ökad patientmedverkan och större trygghet för dessa personer.

Våra förslag stärker sammantaget rätten till assistans för personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar som har hamnat, eller riskerar att hamna, utanför den personliga assistansen trots omfattande behov av stöd. Om våra förslag genomförs skulle detta innebära ett stort kliv i riktning mot att uppfylla de åtaganden som Sverige har åtagit sig genom internationella konventioner.

Fredrik Malmberg, särskild utredare

Tomas Agdalen, utredningssekreterare

Nina Karnehed, utredningssekreterare

Katarina Leffler, utredningssekreterare

27 ”Myndigheternas köpta utvärderingar är opålitliga”

Myndigheter som verkar inom närings- och innovationspolitiken finansierar i hög grad sina egna utvärderingar. Dessa är mer positiva än utvärderingar av oberoende aktörer. Men i mer än 90 procent av fallen håller de egna utvärderingar inte vetenskaplig kvalitet. Nu måste genomgripande förändringar

göras, annars riskeras tilliten, skriver åtta forskare.

DN. DEBATT 210527

Ny forskning visar att myndigheter inom näringsdepartementet i hög grad finansierar sina egna utvärderingar och att dessa är mer positiva än utvärderingar som genomförs av oberoende aktörer. Detta är anmärkningsvärt eftersom utvärderingarna i mer än 90 procent av fallen inte håller vetenskaplig kvalitet. En genomgripande förändring av hela utvärderingssystemet är på sin plats.

Resultaten sammanfattas i artikeln ”Utvärderingar av näringspolitik – en intressekonflikt mellan myndigheter, företag, politik och skattebetalare?” som publiceras i Ekonomisk Debatt nummer fyra. Vår studie vidareutvecklar Riksrevisionens vinterrapport som visade att endast tre av 37 utvärderingar inom näringspolitiken höll en tillfredsställande vetenskaplig nivå.

Vi har studerat vem som genomför utvärderingar av närings- och innovationspolitiken i Sverige, samt hur valet av utförare påverkar slutsatserna. Vi finner att en majoritet av utvärderingarna görs av utvärderingskonsulter anlitade av de myndigheter som själva ska utvärderas. Knappt en tredjedel av utvärderingarna genomfördes av tillsynsmyndigheter såsom Tillväxtanalys och Riksrevisionen.

Vi ser ett tydligt mönster: privata konsultföretag ger betydligt oftare positiva omdömen i sina programutvärderingar, jämfört med andra utvärderare. Över 80 procent av

konsultutvärderingarna resulterade i positiva utlåtanden och resterande var neutrala. Utvärderingar gjorda av tillsynsmyndigheter var positiva i endast 36 procent av fallen.

Skillnaderna i omdömen kan ha flera förklaringar. En förklaring kan vara att myndigheterna efterfrågar utvärderingar som framställer verksamheten på ett positivt sätt. I så fall förvanskas den bild av insatserna som kommuniceras till valda makthavare. En annan förklaring kan vara politisk. Riksrevisionen påpekade att regeringen i flera fall återgett resultat till riksdagen med positiva formuleringar som inte stod i proportion till utvärderingen. Ansvariga politiker har naturliga intressen att framställa den bedrivna näringspolitiken i en god dager, vilket kan innebära en press på myndigheter att kommunicera positiva resultat om dessa tillåts självutvärdera sin verksamhet.

Privata konsulters övervikt vid utvärderingar av näringspolitik är i sig ett problem. När konsultföretag konkurrerar med varandra om utvärderingsuppdrag står stora summor på spel. Chansen att vinna en upphandling ökar sannolikt om konsultföretaget är känt för att göra utvärderingar som behagar uppdragsgivaren. Incitamenten styr i så fall utvärderarna till att bli positiva.

Våra resultat ska dock inte primärt ses som en kritik av företag som genomför utvärderingar. Vi bör inte heller vara förvånade över att myndigheter anlitar konsulter för att ge dem positiva omdömen eller att de utför partiska självutvärderingar. Så länge myndigheter har möjlighet att påverka sina utvärderingar

kommer de utvärderingar som görs inte gå att lita på.

Problemet med bristande oberoende i utvärderingar gäller inte bara den studerade sektorn.

Under många år har grundskolan haft problem med betygsinflation. Myndigheter har därför beaktat den internationella Pisaundersökningen som ett bättre sätt att mäta elevers kunskapsnivå, och låtit oberoende forskare vid högskolorna genomföra denna. Den senaste Pisaundersökningen genomfördes för första gången av Skolverket. De brister som uppdagats i genomförandet innebar att resultatet blev alltför positivt.

Universiteten har sedan några år tillbaka fått möjlighet att utvärdera sig själva, med risk för samma sorts förvanskning av verkligheten även inom den högre utbildningen.

Exemplen illustrerar ett systemfel där den underliggande kvaliteten är omöjlig att bedöma. Samhället får en mängd problem där rekommendationer till förändring blir svåra att diskutera och argumentera för eftersom mätdata inte går att lita på. I förlängningen försvårar detta möjligheterna att utkräva ansvar av de politiker som är valda att styra samhället. Det finns starka skäl att ifrågasätta den nuvarande ordningen där myndigheter själva utser och finansierar sina utvärderare, alternativt utvärderar sin egen verksamhet.

Vi ser ett behov av ett antal reformer för att råda bot på den uppkomna situationen.

1 Myndigheter ska inte tillåtas att utvärdera sig själva eller finansiera externa parters utvärderingar av sin verksamhet. Såväl konsulter som forskare är i dag försatta i en beroendeställning där det är omöjligt att vara objektiv.

2 Tillsynsfunktionen behöver stärkas. Den behöver bygga ytterligare forskningskompetens internt och få mer resurser för att matcha alla de utvärderingar som myndigheter i dagsläget själva bekostar.

3 Departementen behöver stärkas i förhållande till myndigheterna. Ett sätt att göra detta vore att förlägga tillsynsverksamheten verksamhet inne i ansvarigt departement. Detta skulle stärka departementet och politikerna gentemot de myndigheter som ofta talar i egen sak.

Dagens utvärderingssystem är ur funktion. Utvärderingar av myndigheternas verksamheter går inte att lita på och framstår alltför ofta som partsinlagor. Tilltron till myndigheter och politiker riskerar att försvagas om inte genomgripande förändringar görs. På lång sikt är det ingen som tjänar på bristfälliga beslutsunderlag och undermåliga utvärderingar.

Elias Collin, forskningsassistent Ratio

Sven-Olov Daunfeldt, professor i nationalekonomi, Handelns forskningsinstitut

Olof Ejermo, professor i innovationsekonomi, Lund Universitet

Magnus Henrekson, professor i national-ekonomi, IFN

Christian Sandström, biträdande professor, Internationella handels-högskolan i Jönköping och Ratio

Siri Terjesen, professor, Florida atlantic university och Norwegian school of economics

Patrik Tingvall, professor i nationalekonomi, Södertörns högskola

Karl Wennberg, professor i företagsekonomi, Linköpings universitet och Handelshögskolan i Stockholm

28 ”Lärarfack ska utreda hur skolaktiebolagen kan fasas ut”

Trots ett tydligt motstånd hos allmänheten mot vinstuttag i skolan har regeringen på grund av partipolitiska låsningar varit passiv. För att komma vidare har nu Lärarnas riksförbund tillsatt mig som extern utredare. Jag ska i början av nästa år lämna förslag på hur aktiebolagen ska kunna fasas ut ur skolväsendet, skriver Anne-Marie Pålsson.

DN. DEBATT 210528

Vinstuttag i skolan liksom köp och försäljning av skolor har länge varit ett omdebatterat ämne. Lika länge har motståndet mot dessa företeelser varit tydligt hos allmänheten oavsett partisympati. Frågan om hur man ska få till stånd en bättre ordning utreddes för några år sedan av Malmös tidigare kommunalråd Ilmar Reepalu. Han lyckades inte presentera ett politiskt godtagbart förslag. Sedan dess har regeringen varit tämligen passiv framför allt på grund av partipolitiska låsningar. För att komma vidare har Lärarnas riksförbund tillsatt en extern utredare som ska lämna förslag på hur aktiebolagen ska kunna fasas ut ur skolväsendet.

Utredningen ska vara klar i mars 2022 och genomföras av undertecknad. Då frågan i allt väsentlig handlar om juridik har jag till utredningen knutit expertis på aktiebolagsrättens område.

Inom ramen för uppdraget kommer jag att lämna förslag på lämpliga associationsformer i skolan med fokus på de som bäst säkerställer att lagstiftarnas intentioner uppfylls och att de resurser som tillförs skolan används på ett sätt som är godtagbart från allmän synpunkt. Men jag kommer också att lämna förslag på hur de befintliga skolaktiebolagen kan fasas ut. Det är en angelägen fråga som behöver analyseras oavsett vilken inställning man har till aktiebolagen. Men samtidigt innebär skärpta regler för skolaktiebolag sänkta kapitalvärden.

Totalt sett kan dessa uppgå till miljardbelopp beroende på vilka restriktioner som föreslås. De skolor som berörs kommer att agera mycket bestämt för att förhindra varje försök till sådana

regelförändringar. Hur ska man komma runt denna problematik? Den som inte är beredd att ta sig an denna fråga får acceptera att leva med ett skolsystem som är ostyrbart och som av många anses rimma illa med utbildningsuppdraget där gemensamma resurser ska gå till undervisning av elever. Men just nu inte gör det.

Vad är då problemet med fristående skolor i aktiebolagsform? Om det nu är ett problem. Många ser det som oproblematiskt att samma logik gäller biltillverkning och skolor. De ser inget märkligt i det faktum att verksamheten i fristående skolor beskrivs med nyckeltal hämtade från den marknadsekonomiska logiken som organisk tillväxt, rörelseresultat, vinst per aktie, kassaflöde och finansiell ställning.

Men ”skolaktiebolag” är problematiska. Förenklat handlar det om att de bestämmelser som finns i skollagen på grund av sin vaghet inte kan skapa några restriktioner för dessa verksamheter. I stället är det aktiebolagslagens vinstkrav som kommer att dominera. Hur det påverkar skolledningens strategiska val vad avser verksamhetens omfattning och inriktning vet vi inget om. Lika lite som vi vet något om det spelar någon roll om vinsten fördelas till anonyma ägare som fallet är för bolag med noterade aktier, eller till en mindre grupp medlemmar i en ekonomisk förening.

Att skollagen inte skapar någon restriktion beror på att regering och riksdag beslutat att målstyrning och inte detaljstyrning ska gälla på skolans område. Målstyrning kan ha många förtjänster men för att fungera måste målen vara tydliga och mätbara. Så är inte fallet med

skollagen. Utbildningens mål hade kunnat vara att eleverna ska uppnå tydliga kunskapskrav. Men i stället är skollagens målkatalog en orgie i floskler och önsketänkande. Målen ska vara att eleverna inhämtar och utvecklar kunskaper, att det etableras en lust till livslångt lärande, respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar. Vidare betonas utbildningens betydelse för elevernas allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Hur ska dessa målsättningar avvägas mot varandra? Vem har rätt att prioritera? Hur ska en utvärdering ske?

Målen går inte att operationalisera och än mindre att mäta. Konsekvensen blir att svenska skolor – oavsett form och huvudman – inte går att styra. För skolor i aktiebolagsform innebär det därutöver att vinstsyftet inte utsätts för konkurrens från något annat mål som går att prissätta utan får gälla fullt ut som roder för verksamheten.

Offentlighetsprincipen gäller inte fristående skolor och meddelarskyddet bara med inskränkningar. I stället för den öppenhet som ska utmärka offentlig verksamhet har ledningen och anställda i aktiebolag att förhålla sig till en lojalitetsplikt mot aktiebolaget.

Ett avgörande villkor för tillstånd är att myndigheter ges insyn i den enskilda skolan. Detta krav har funnits med ända sedan den skolreform som genomfördes 1992. Men i praktiken har insynskravet inte gått att förverkliga. I ett yttrande från 2018 konstaterade Lagrådet att det satts ur spel av unionsrätten. Reglerna för informationsgivning

från bolag med noterade aktier – gemensamma för hela EU – är omfattande och restriktiva. Information som kan skada bolaget får inte lämnas ut. Inte ens om det begärs ut av en statlig tillsynsmyndighet.

Men konsekvensen av Lagrådets yttrande är mera långtgående än så. Då skollagens bestämmelser ska gälla lika för alla skolor befrias alla från kravet att lämna sådan information – inte bara de med noterade aktier. Trots detta fortsätter Skolinspektionen att dela ut tillstånd till skolaktiebolag. Om inte en skola kan uppfylla kraven på insyn, hur kan ett tillstånd då beviljas?

Friskolereformen har utretts och förändrats vid olika tillfällen. Inte mindre än ett tiotal propositioner har lämnats till riksdagen på detta område. Trots det har frågan om verksamhetsformer aldrig berörts. Den nämndes visserligen i en tidig proposition men sågs som ovidkommande och avfärdades med att: ”Den juridiska upplåtelseformen är i detta sammanhang utan betydelse” (Prop. 1991/92:95 s. 8).

Valet om verksamhetsform handlar om hur skolverksamhet ska bedrivas och vilken kontroll lagstiftarna behöver utöva över skolväsendet för att säkerställa ett gott resultat. Det säger sig självt att en skola i aktiebolagsform drivs av andra målsättningar än en i stiftelseform eller ideell förening. I själva verket går aktiebolagets vinstjakt, segregering av elevunderlaget, annan bristande likvärdighet och avsaknad av insyn inte att separera från aktiebolaget som associationsform.

Därför borde det ha varit en självklarhet att denna aspekt utreds ordentligt. Att nu LR tagit sig an uppgiften att låta utreda frågan om associationsformer i friskolesektorn är välkommet och nödvändigt.

Fakta. Utredningen

Lärarnas Riksförbund (LR) har tillsatt en extern utredare som ska lämna förslag på hur aktiebolagen ska kunna fasas ut ur skolväsendet.

Utredaren Anne-Marie Pålsson har fria händer i sitt arbete och är inte bunden av LR om vilka förslag som kan eller får lämnas.

Till utredningen har en expert på aktiebolagsrätt knutits.

Utredningen ska vara klar i mars 2022.

Anne-Marie Pålsson, docent i nationalekonomi, fd riksdagsledamot (M)

29 ”Vi vill beskatta de rikaste med en miljonärsskatt”

Vi lämnar nu en rad förslag för att långsiktigt minska inkomstklyftorna i Sverige. Bland annat vill vi införa en miljonärsskatt som träffar dem med stora förmögenheter. Att samhällets allra rikaste har råd att bidra mer till välfärden är uppenbart, skriver Socialdemokraternas arbetsgrupp för jämlikhet med Magdalena Andersson i spetsen.

DN. DEBATT 210529

Grunden för alla starka samhällen är jämlikhet. Genom en generell välfärd, breda trygghetssystem och en stark fack-föreningsrörelse har vi socialdemokrater byggt Sverige till att bli ett av världens mest jämlika länder.

Men de senaste årtiondena har inkomstklyftorna ökat i Sverige, liksom i många andra västländer. Under alliansåren förstärktes den negativa utvecklingen genom aktiva politiska beslut. Den halvan av befolkningen som har de lägsta inkomsterna har ökat sin ekonomiska standard med drygt hälften sedan 90-talets början, men de 10 procenten med högst inkomster har mer än fördubblat sina inkomster och den rikaste procenten har ökat

sina inkomster mer än trefaldigt. Resultatet är ökade inkomstskillnader.

Att ojämlikheten ökar beror framför allt på att kapitalinkomsterna har ökat i toppen. Samtidigt omfördelar vi mindre genom våra skattesystem och transfereringar. Otryggheten på arbetsmarknaden har ökat. Parallellt med detta har ett systemskifte skett inom välfärden med privatiseringar och vinstjakt som riskerar att urholka välfärdens omfördelande kraft.

Växande klyftor hotar tillit och sammanhållning. Ojämlikhet kan öka risken för att auktoritära och populistiska krafter får fäste.

Särskilt alarmerande är hur växande ojämlikhet drabbar barns uppväxtvillkor. Föräldrarnas bakgrund har fått allt större betydelse för barns möjligheter att klara skolan. Barn som växer upp med en betydligt lägre ekonomisk standard än övriga samhället löper stor risk för ohälsa och arbetslöshet senare i livet.

Förutom de orättvisor mellan människor som ökade klyftor innebär hotar ojämlikhet även vårt välstånd. När rikedom koncentreras till en liten elit, tenderar pengarna att läggas på hög snarare än att konsumeras. Att en ensamstående undersköterska tack vare höjt underhållsstöd har råd att köpa nya vinterskor till barnen är inte bara bra fördelningspolitik. Det är också mer rationell ekonomisk politik än att motsvarande belopp används för att sänka skatten för de allra rikaste.

Mycket av ojämlikheten beror på politiska beslut – eller avsaknad av politiska beslut. Men det visar också att politiken har makten att vända utvecklingen. Trots en högermajoritet i

Sveriges riksdag har vi socialdemokrater beslutat om att höja pensionerna för de som slitit ett långt yrkesliv genom pensionstillägget, höjt barnbidraget och gjort rekordstora tillskott till välfärden. Men vi vill göra mer. Därför tillsatte Socialdemokraternas partistyrelse 2019 en arbetsgrupp med uppdrag att lämna förslag för att långsiktigt minska inkomstklyftorna i Sverige. Några av våra slutsatser är:

1 Alla barn måste ges jämlika förutsättningar för att färdas väl genom livet. Det kräver både minskade inkomstklyftor och högre likvärdighet och kvalitet i utbildningen. Arbetet måste börja redan i förskolan och fortsätta genom hela utbildningens gång. Samhällets förmåga att stötta alla barn och utjämna skillnader i uppväxtvillkor är tätt förknippat med utbildningssystemets förmåga att verka kompensatoriskt. Dagens skolval spär på effekterna av bostadssegregation och ojämlikhet och behöver därför reformeras i grunden. Vinstjakten ska stoppas.

2 Alla som kan jobba ska jobba. Jobbpolitik är jämlikhetspolitik. Att fler har jobb med bra villkor och lön stärker inte bara enskilda utan hela samhället. I dagsläget saknar många arbetslösa fullgjord gymnasieutbildning och bland långtidsarbetslösa är utrikesfödda överrepresenterade. Det kräver stärkt integration och en mer aktiv arbetsmarknadspolitik som möjliggör omställning och utbildning till bristyrken. SFI, yrkesvux och arbetsmarknadsutbildningar måste stärkas och byggas ut, liksom möjligheten att anvisa arbetslösa till reguljär utbildning.

3 Välfärden behöver stärkas. En stark välfärd som finansieras efter bärkraft och fördelas efter

behov är vårt starkaste verktyg för ökad jämlikhet men har urholkats av årtionden av privatiseringar och avregleringar. Under pandemin har det blivit uppenbart för allt fler att välfärden står inför stora utmaningar. Framför allt visade sig äldreomsorgen inte vara tillräckligt rustad. I en tid när både antalet och andelen över 80 år ökar kommer det att krävas mer resurser men också en politik som säkerställer att skattepengar används till det som de är avsedda för. Behoven ska styra – vård, skola och omsorg ska inte vara en marknad.

För att möta framtidens behov av välfärd borde statsbidragen räknas upp årligen i relation till pris- och löneutvecklingen. Det skulle stärka välfärden och ge kommuner och regioner långsiktiga planeringsförutsättningar. Det är också tydligt att arbetsvillkoren behöver förbättras. Ett mål om att andelen tillsvidareanställda på heltid i välfärden inte får understiga 90 procent bör införas. Det skulle höja kvaliteten i välfärden och samtidigt gynna den ekonomiska jämställdheten.

4 Öka omfördelningen. Sveriges ekonomiska elit har i snitt inkomster som är 60 gånger högre än en genomsnittlig industriarbetarlön. Under den moderatledda regeringen infördes skattesänkningar och subventioner på hundratals miljarder, som delvis finansierades genom att inkomstskyddet vid sjukdom, arbetslöshet och ålderdom försämrades. Att samhällets allra rikaste har råd att bidra mer till välfärden är uppenbart.

En miljonärsskatt bör därför införas, som träffar de med stora förmögenheter men undantar bostäder och kombineras med ett tak.

En bredare översyn av skattesystemet för att stärka principen om skatt efter bärkraft är nödvändig. Inkomstskyddet i socialförsäkringarna behöver stärkas – inte minst behöver taket i a-kassan höjas för att täcka fler löntagare. Ett långsiktigt arbete krävs för att höja pensionerna samtidigt som vi ser till att stärka ekonomin för dagens pensionärer.

Att vända en utveckling som pågått under flera årtionden går inte att göra på ett år eller ens en mandatperiod. De förslag på reformer som arbetsgruppen presenterar pekar ut en tydlig riktning men än viktigare är att fler lyfter blicken och frågar sig vilket samhälle de vill ha.

Ska även barn som växer upp i fattiga hem kunna klara skolan? Ska människor kunna bli sjuka eller arbetslösa utan att det innebär privatekonomisk katastrof? Ska löntagare som jobbat och slitit ett helt arbetsliv också kunna försörja sig på sin pension?

För oss socialdemokrater är svaret självklart ja. Att minska klyftorna mellan människor är dessutom grundläggande för att kunna lösa i stort sett alla andra problem vårt samhälle står inför, vare sig det handlar om kriminalitet, tillväxt, folkhälsa, integration eller klimatomställning.

Regeringen har sedan 2014 lagt fram många reformer som har stärkt välfärden, ökat tryggheten och fått fler i arbete. Det har bidragit till att motverka den ökande ojämlikheten, men arbetet måste trappas upp. Varken ojämlikheten eller andra samhällsproblem går att lösa med fler breda skattesänkningar, privatiseringar och avregleringar utan genom att gemensamt bygga samhället starkare.

Socialdemokraternas arbetsgrupp för jämlikhet:

Magdalena Andersson (S), sammankallande i gruppen

Katrin Stjernfeldt Jammeh (S), kommunstyrelsens ordförande i Malmö

Bodil Hansson (S), kommunstyrelsens ordförande i Sundsvall

Fredrik Olovsson (S), tidigare riksdagsledamot

Philip Botström, ordförande SSU

Ola Pettersson, chefsekonom LO

30”Regler och skatter bromsar solenergisatsningar i Sverige”

Solenergin står bara för 1 procent av den svenska elproduktionen. Jämfört med länder med ungefär samma solinstrålning ligger Sverige rejält efter. Många i Sverige vill investera i solenergi, men de bromsas av hindrande skatter och regler. Nu när världen satsar stort på grön återhämtning måste vi hänga med, skriver företrädare för Svensk solenergi.

DN. DEBATT 210530

Klimatomställningen och digitaliseringen kommer att kräva storskalig elektrifiering, regeringen har själv uttalat att elbehovet snart är minst det dubbla mot dagens. Sverige behöver nu all fossilfri el vi kan producera, ju mer förnybar sådan desto bättre. Vi har helt enkelt inte längre varken tid eller råd att underskatta möjligheterna med solenergi, där Sverige fortfarande ligger efter konkurrerande länder.

Nu kan el från solenergi börja produceras i större industriell omfattning, såsom Sverige gjorde med vatten- och kärnkraft när industrin växte fram. Storskalig solenergi har potential att producera minst 10 procent av den svenska elen.

Inga stora statliga satsningar behövs, här finns redan god investeringsvilja från många olika aktörer. Men de nödvändiga satsningarna motverkas av hinder som regering och riksdag måste riva, i form av skatter och regler.

I dag står solenergin för endast 1 procent av den svenska elproduktionen, att jämföra med 3 procent i Danmark, 5 procent i Nederländerna och närmare 10 procent i Tyskland. Länder som till stora delar har ungefär samma solinstrålning som Sverige. Nu ligger Sverige rejält efter, i stället för att vara ett föregångsland som leder klimatarbetet.

Sverige har över 8 miljoner byggnader och över 400 miljoner kvadratmeter takyta som kan användas till elproduktion, och vi har knappt börjat använda fasaderna alls. Med solceller på tak och/eller på fasader kan förnybar energi produceras på och i direkt anslutning till många av Sveriges fastigheter, i estetiskt tilltalande

design alternativt i design som knappt syns. Detta med befintlig teknik som varken låter eller luktar i närmiljön eller kräver byggen av nya kraftverk. Därför kan solenergi med fördel användas även i områden med tät bebyggelse där den också har möjlighet att avlasta elnäten.

En vanlig invändning mot storskalig solenergi i Sverige just vårt klimat. Men den som tänker på kalla vintrar kan notera att solceller fungerar bättre i kyla än i värme. Den som tänker på att solen strålar från sidan i norr kan till exempel vända blicken mot Strandkajen i statsministerns eget Örnsköldsvik, där ett av många bra exempel på hur fasadytor används för att generera energi finns. På fasader fastnar heller inte snön på vintern, däremot kan snön bidra till bättre effekt i fasaden eftersom den reflekterar solljus. Och alla vi som är rädda om vår vackra natur kan se runt om i landet hur mark från nedlagda industrier eller gruvor kan få nytt liv med solenergiproduktion. System som ofta även går att kombinera med till exempel betesmark.

Med ny teknik, inklusive de möjligheter som batteri-, vätgas- och bränslecellsteknik kan ge oss, öppnas dessutom möjligheter som inte fanns för bara några år sedan. I norra Sverige, där tillgången på solljus är varierande över året, men där elbehovet från industrin samtidigt är stort, får det stor effekt att kunna lagra el över tid.

Redan i dag kan de flesta personer och företag göra lönsamma investeringar i egen solenergi på och i anslutning till sina fastigheter med omedelbart sänkta driftkostnader och möjlighet till högre fastighetsvärden. Även på marken finns potential. Över 97 procent av Sveriges

areal är obebyggd och få vill exploatera orörd natur, men med så lite som en park om 25 MW per kommun skulle solelen täcka 5 procent av dagens hela svenska elbehov.

Nu satsar hela världen stort på grön återhämtning. Såväl EU, som Kina och USA har nyligen höjt sina ambitioner och efterfrågan på hållbara investeringar ökar. Ytterligare 70 miljarder skulle satsas på solel i Sverige om vi fick liknande villkor som Danmark och Nederländerna, visar en rapport som Svensk solenergi varit med om att ta fram. Sverige har tidigare agerat klimatmässigt föregångsland och exempelvis varit drivande i det förhandlingsspel som ledde till en skärpning av utsläppshandelsreglerna inom EU. I de senaste partiledardebatterna är också de flesta partiledarna överens om allvaret i klimat- och miljöfrågan och både Löfven och Kristersson påtalar möjligheterna med solenergi. Trots detta gör fortfarande svenska regler och skatter det både svårare och dyrare att investera här än i viktiga konkurrentländer.

Sverige tar till exempel fortfarande ut skatt på egenanvänd el från stora solcellsanläggningar och gör det administrativt svårt för fastighetsägare som satsar på solel. Nu är det dags att politiken går från ord till handling och gör det möjligt att genom fyra enkla omedelbara steg utveckla solenergin i Sverige.

1 Avskaffa straffskatten på större solinvesteringar. I dag tillkommer en extra skatt på egenanvänd el från anläggningar som är större än ungefär två ladugårdstak (fyra från 1 juli), vilket gör större privata investeringar dyrare här än i konkurrerande EU-länder. När nu både budgetpropositionen och valrörelsen

närmar sig kan politikerna göra en insats för både klimatet och ekonomin, genom att i stället avskaffa detta effekttak helt. Om Sverige ska ha energiskatt alls är det inte rimligt att den straff-beskattar gröna investeringar.

2 Använd EU-reglerna för lokal användning. Enligt EU:s gemensamma regelverk ska el beskattas, men varje medlemsstat har redan i dag möjlighet att göra lokala undantag. Det gör Danmark, Nederländerna och flera andra jämförbara EU-länder. Sverige använder undantaget för vissa branscher som till exempel industriproduktion och, efter en lagändring i samband med Facebooks etablering i Luleå, även datorhallar. Men i ett samhälle där digitaliseringen och elektrifieringen förändrar hela samhället borde även egenanvändning av el omfattas. Handel, logistik och tjänstesektorns kontorsfastigheter är exempel på verksamheter som kan bidra stort till klimatomställningen om straffskatten försvinner. Sverige behöver använda EU-regelverkets möjlighet till undantag från energibeskattning maximalt.

3 Möjliggör maximal lokal användning av solenergi. Ett konkret exempel som försvårar utbyggnaden av solcellsanläggningar är kravet på nätkoncession för överföring av el mellan en fastighetsägares olika fastigheter, trots att dessa ligger bredvid varandra. Nordens största soltak-anläggning på Hisingen producerar till exempel 70 procent mer energi än vad som används i huset den sitter på, vilket hade räckt även till flera byggnader i närheten. Ju bättre fastighetsägare kan använda den energi som produceras lokalt, desto mindre blir belastningen på både elnät och klimat. Här finns redan direktiv från EU om så kallade

energigemenskaper, som Sverige bör implementera snarast och utan krångel.

4 Använd Sveriges röst i EU. Mycket av energibeskattningen är som sagt EU-reglerad, men EU är ett samarbete mellan demokratiska länder och har en mycket ambitiös återhämtnings- och klimatagenda. Sverige har en viktig röst i detta samarbete och den behöver höjas. Den rimliga hållningen i en union som menar allvar med grön återhämtning måste vara att släppa fram så mycket grön el som möjligt. Det måste vara utsläppen, inte gröna investeringar, som ska bekämpas.

Sverige står nu mitt i coronakris, ekonomisk kris, klimatkris och elkris. Men på vägen ur dem har vi vår stora chans att ställa om till bättre hållbarhet. Då har vi inte råd att avstå från solenergin.

Anna Kinberg Batra, ordförande, Svensk solenergi

Anders Hjärpe, vice ordförande, Svensk solenergi

Anna Werner, vd, Svensk solenergi

Svensk solenergi är en branschförening som representerar såväl den svenska sol-energibranschen som flera andra aktörer som verkar inom solenergiområdet.

31 ”Marknadshyror kostar staten 35 miljarder i bostadsbidrag”

När Finland införde marknadshyror tvingades man betala enorma summor i bostadsbidrag. Översatt till Sverige skulle svenska skattebetalare få betala 35 miljarder kronor mer för bostadsbidrag. Fastighetsägarna skulle naturligtvis vara glada, men för skattebetalarna vore det en enorm förlustaffär, skriver Nooshi Dadgostar (V) och Momodou Malcolm Jallow (V).

DN. DEBATT 210531

För många vanliga löntagare i Sverige är bostadsmarknaden hopplös. Trångboddhet och barn som inte kan flytta hemifrån är vardag för många. Anledningen är bostadsbrist, och att de redan i dag inte har råd att flytta till nyproducerade hyresrätter. Nu vill regeringen införa marknadshyror som kommer att driva upp hyrorna ytterligare. Det vi i stället borde göra är att återupprätta en bostadspolitik som säkrar att vanliga löntagare har råd med ett anständigt boende.

När de borgerliga partierna tog regeringsmakten i början av 90-talet lämnades bostadspolitiken över till den nyliberala

marknadens osynliga hand. Bostaden gick från att ha varit en social rättighet, och kärnan i den svenska välfärdspolitiken, till att bli ett investeringsobjekt på en marknad. Efter att bostadspolitiken i praktiken avskaffades under 90-talet har trångboddheten ökat kraftigt. Särskilt för åldersgruppen 20 år till 40 år. Andelen unga vuxna som bor kvar hos sina föräldrar har sedan 90-talet ökat från 15 procent till 27 procent i dag.

Vi lever nu med bostadsbrist och enorma prisökningar på bostadsrätter. Det är ett fullständigt misslyckande för nyliberalismens föreställning att allt löser sig bara marknaden får styra. Konsekvenserna av detta misslyckande drabbar alla som inte har en egen välfylld plånbok eller rika föräldrar.

Nu vill regeringen förvärra situationen ytterligare genom att införa marknadshyror. Först i nyproducerade bostäder, men i förlängningen kommer hela systemet – och därmed hela hyresbeståndet – att påverkas. Det går inte att radikalt byta system på en del av bostadsmarknaden och påstå att det inte påverkar resten. Människor kommer att tvingas flytta från sina egna hem när de inte längre har råd med hyran. Statsminister Stefan Löfven har lovat att ingen villaägare ska behöva flytta på grund av beskattning, men något liknande löfte till hyresgästerna har inte hörts. I stället finns ”löftet” i januariavtalet om marknadshyror, som inte bara kommer att ge högre hyror utan också all makt åt fastighetsägarna.

Det är inte mer marknad som löser medborgarnas bostadsproblem, lika lite som det har gjort det de senaste trettio åren. Mer

marknad kommer att leda till högre hyror i princip överallt, inte bara i storstäder och i attraktiva områden. Med marknadshyror krävs också alltid någon form av parallell hyres-marknad med ”fattigbostäder”, som subventioneras av staten för alla som inte har råd att bo på den ”vanliga” bostadsmarknaden. Dessutom kommer kostnaderna för bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd att öka kraftigt.

De som förespråkar marknadshyror lyfter fram Finland som exempel. De införde marknadshyror i nyproduktion 1991 och 1995 fortsatte de med alla hyresrätter. Under de följande fem åren sköt hyrorna i höjden – i Helsingfors steg de med mer än 40 procent.

För att få detta att fungera har Finland i dag en situation där de betalar enorma summor i bostadsbidrag. Kostnaderna för bostadsbidrag är åtta gånger högre per hyresgäst jämfört med i Sverige. Översatt till Sverige skulle det motsvara att svenska skattebetalare får betala 35 miljarder kronor mer för bostadsbidrag än i dag. Fastighetsägarna skulle naturligtvis vara glada för detta tillskott från svenska skattebetalare, men för alla oss andra vore det en enorm förlustaffär. Det är mer pengar än vad hela den svenska polisen kostar. På något sätt skulle det behöva betalas, med höjda skatter eller stora nedskärningar.

Höjda hyror skulle öka antalet vräkningar på grund av hyresskulder. Samma sak med trångboddheten för låg- och normalinkomsttagare. Erfarenheter från andra länder och gjorda studier visar att marknadshyror inte leder till ett ökat

bostadsbyggande, utan bara omfördelar beståndet efter plånbokens storlek.

Varför skulle någon vilja införa en så huvudlös politik? Det finns en tydlig vinnare, fastighetsägarna.

En granskning av regeringens direktiv till marknadshyresutredningen visar att förslaget i princip är ett beställningsverk av Fastighetsägarna. Det är oacceptabelt att en så viktig fråga för medborgarna kidnappats av snäva särintressen, med benäget bistånd av januaripartierna.

Dagens bostadspolitik har lett till bostadsbrist i 9 av 10 kommuner. Men marknadshyror skulle inte lösa något problem, tvärtom. I stället borde vi diskutera förslag som faktiskt leder till ökat bostadsbyggande

Vänsterpartiet vill att Sverige tar fram en nationell bostadsförsörjningsplan. Det ska vara en nationell strategi som ligger till grund för den övergripande bostadspolitiken och säkerställer allas rätt till en bra bostad till en överkomlig kostnad. Ett nytt bostadspolitiskt mål bör ingå där boende- och bebyggelsemiljön ska utgå ifrån människors behov, bidra till jämlika förhållanden och särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar.

Det finns flera möjliga instrument för att öka byggandet. Vi har föreslagit statliga topplån för byggande av de hyresrätter som marknaden inte klarar att bygga. Genom att erbjuda topplån till fördelaktiga villkor, vilka ersätter större delen av det egna kapitalet för byggbolagen, tar staten över delar av risken för hyresrättens finansiering. Samtidigt möjliggör detta för fler mindre byggbolag att komma in på marknaden.

Vårt förslag innebär en minimal kostnad för staten, men ger ett ökat byggande och bidrar till ökad konkurrens i en bransch som är i stort behov av det.

Ett annat verktyg är att använda delar av de statliga AP-fonderna för investeringar i bostadsbyggande. Fonderna ska se till att pensionärernas pengar tryggas, vilket bäst görs genom att AP-fonderna bidrar till att Sverige framöver har hög sysselsättning och en stark ekonomi. Att bygga bort bostadsbristen är centrala delar av detta.

Ytterligare en metod är att kraftigt öka dagens investeringsstöd och förbättra dess träffsäkerhet. Det stöd som finns i dag är inte tillräckligt för att få fart på byggandet och måste utvecklas för att ge tillräcklig effekt.

Vi diskuterar gärna dessa och andra sätt att se till att bostadsbristen byggs bort. Det viktiga är att hitta vägar framåt som faktiskt fungerar.

Till det kommer att vi i stället för att göra det dyrare att bo i hyresrätt, bör renovera och energieffektivisera de hyreshus som finns. För exempelvis 140 000 lägenheter som byggdes under miljonprogrammet är situationen akut. Staten bör bistå med ekonomiskt stöd, annars riskerar hyresgästerna att drabbas av stora hyreshöjningar. En storsatsning som denna ger inte bara grönare och friskare hus utan även många arbetstillfällen och därmed ett viktigt bidrag till den omstart av svensk ekonomi som så väl behövs efter coronakrisen. Tillsammans med massiva investeringar för ökat bostadsbyggande skulle de ha stor effekt på sysselsättningen.

Vi kommer inte att acceptera att regeringen lägger fram ett förslag i riksdagen som innebär marknadshyror och som stänger dörren för hyresgästerna att förhandla kollektivt. Det skulle bara dramatiskt förvärra bostadsproblemen för vanliga hushåll och öka segregationen. I stället behöver vi skapa en statlig bostadspolitik värd namnet.

Nooshi Dadgostar (V), partiledare

Momodou Malcolm Jallow (V), bostadspolitisk talesperson

01 ”Senast 2040 ska fossila drivmedel vara utfasade”

Vi föreslår i dag att fossila drivmedel ska vara utfasade i Sverige senast 2040. De stora förändringar som krävs hinner inte genomföras långt före dess, även om det vore önskvärt. Sverige bör också verka för att personbilar med förbränningsmotor fasas ut i nybilsförsäljningen i hela EU från 2030, skriver regeringens utredare Sven Hunhammar.

DN. DEBATT 210601

I dag överlämnas Utfasningsutredningens betänkande ”I en värld som ställer om – Sverige utan fossila drivmedel 2040” till regeringen. Utredningen har haft i uppdrag att föreslå ett årtal när användningen av fossila drivmedel är utfasad i Sverige. Drivmedel som i dag används i inrikes transporter och arbetsmaskiner och tillsammans står för knappt 40 procent av Sveriges utsläpp av växthusgaser.

Utredningen har också haft i uppdrag att analysera förutsättningarna för att förbjuda försäljningen av nya bensin- och dieseldrivna personbilar i Sverige och EU. Observera att frågan gäller nya personbilar och inte hela fordonsflottan eller begagnatmarknaden.

Utredningen föreslår att fossila drivmedel ska vara utfasade i Sverige senast 2040. En utfasning 2040 gör det lättare att nå målet om nettonollutsläpp i alla sektorer senast 2045 och gör Sverige till ett föregångsland. De stora förändringar som krävs bedöms inte hinna genomföras långt innan 2040, även om det vore önskvärt.

Klimatfrågan är global och Sveriges omställning sker i en värld som också ställer om. Sverige ska vara ett föregångsland, vilket betyder att utfasningen behöver genomföras på ett sätt som andra både vill och kan genomföra. Utfasningen behöver vara så hållbar och kostnadseffektiv som möjligt samtidigt som transportsektorn måste fortsätta att tillgodose tillgänglighet och konkurrenskraft för medborgare och näringsliv i hela landet.

Den övergripande strategin för utfasning är en kombination av förändringar inom tre områden: en omfattande elektrifiering, minskad trafik och en övergång till långsiktigt hållbara förnybara drivmedel. Särskilt vägtransporterna bör elektrifieras i så hög utsträckning som möjligt så att förnybara flytande och gasformiga drivmedel kan frigöras till arbetsmaskiner, flyg och sjöfart samt de tunga vägtransporter som kan vara svåra att elektrifiera.

Förnybara flytande och gasformiga drivmedel är en begränsad resurs globalt, framför allt när det gäller långsiktigt hållbara biodrivmedel. Med en snabb och omfattande elektrifiering kan utfasningen ske utan att användningen av förnybara drivmedel 2040 behöver bli särskilt mycket högre än i dag.

En snabb elektrifiering av vägtransporterna är alltså avgörande. Utredningen föreslår därför att Sverige bör verka för EU-omfattande nollutsläppskrav för nya personbilar i förordningen om nya bilars koldioxidutsläpp till 2030 eller så snart som möjligt därefter och senast 2035. Ett nollutsläppskrav innebär i praktiken att personbilar med förbrännings-motor fasas ut i nybilsförsäljningen i hela EU.

Ett ensidigt svenskt förbud mot nya bensin- och dieseldrivna personbilar bedöms strida mot EU:s regelverk och är därmed svårt att införa. På nationell nivå föreslås därför ett riksdagsbundet mål om endast nollutsläppsfordon (NUF) i nybilsförsäljningen av personbilar 2030. Ett NUF har inga koldioxidutsläpp vid körning, från ”avgasröret”.

Målet om nybilsförsäljningen kräver skarpare styrmedel än de som finns i dag. Dessa bör helst genomföras på EU-nivå men kan behöva kompletteras med nationella styrmedel om koldioxidkraven på EU-nivå inte skärps tillräckligt.

Även för nya lätta lastbilar och tunga fordon föreslår utredningen att Sverige bör verka för EU-omfattande nollutsläppskrav, om än något senare. För att ytterligare sänka livscykelutsläppen från eldrift behöver system för återvinning av batterier komma på plats.

För att elektrifieringen ska kunna hålla ett högt tempo är det viktigt att de offentliga insatserna för laddinfrastruktur samordnas bättre så att utbyggnadstakten ökar och att olika hinder röjs. Utredningen pekar på behovet av en plan för laddinfrastruktur både i transportsektorn och för arbetsmaskiner. Planen behöver utgå från en snabb elektrifieringstakt i hela landet. Förutsättningarna för hemmaladdning i flerbostadshus behöver exempelvis förbättras.

För att utfasning ska kunna ske i hela transportsektorn krävs även en kraftigare styrning inom sjöfart och flyg. Sverige bör verka för att sjöfarten ska omfattas av EU:s utsläppshandelssystem. Utsläppen av växthusgaser från inrikes sjöfart och fiskefartyg bör på sikt omfattas av reduktionsplikt.

Åtgärder för ett transporteffektivt samhälle leder till många olika nyttor lokalt, samtidigt som utfasningen av fossila drivmedel underlättas. Samhällsekonomiskt motiverade förslag i regeringens klimatpolitiska handlingsplan inom detta område bör därför genomföras. Det ger en förbättrad tillgänglighet

med andra färdmedel än bil och kan underlätta för hushåll och företag som påverkas negativt av högre drivmedelskostnader.

För att det ska vara möjligt att fasa ut fossila drivmedel även där det är svårt att elektrifiera behöver användningen av långsiktigt hållbara förnybara flytande och gasformiga drivmedel öka. Dessa drivmedel behöver fungera även i befintliga fordon, farkoster och maskiner, så kallad drop-in. Förnybar diesel finns redan i dag även om den långsiktigt hållbara råvaruresursen är begränsad. Förnybar bensin finns däremot bara på demonstrationsstadiet. Utredningen föreslår en särskild kvot för avancerade biodrivmedel och elektrobränslen i reduktionsplikten så att utvecklingen fram till kommersiell marknadsintroduktion får bättre stöd.

Utredningen föreslår vidare att reduktionsplikten bör ställa samma krav på reduktion från bensin och diesel. Rena och höginblandade flytande biodrivmedel bör också föras in under reduktionsplikten. Eftersom reduktionsplikten styr andelen förnybart i flytande drivmedel så skulle ett styrmedel som mer liknar ett handelssystem som begränsar den fossila delen behöva införas närmare utfasningsåret. Nationella styrmedel för utfasning behöver samverka med utvecklingen i EU och i andra medlemsländer. Här är det aviserade förslaget från EU-kommissionen om en europeisk utsläppshandel för transportsektorn av stor betydelse.

Den snabba tekniska utvecklingen på elektrifieringsområdet, gör att utfasningen kan ske lättare än vad som bedömdes möjligt bara för några år sedan. Förbränningsmotorer

kommer dock att behövas under mycket lång tid och bytet från fossila till förnybara flytande och gasformiga drivmedel kommer att innebära högre drivmedelspriser än i dag oavsett vilket styrmedel eller utfasningsår som väljs.

Högre drivmedelspriser blir en viktig drivkraft både för elektrifiering, energieffektivisering och minskad trafik. Åtgärder för ett transporteffektivt samhälle är därför angelägna.

Vägen mot en utfasning behöver vara robust och förutsägbar, men också flexibel eftersom utvecklingen är osäker. Även om den huvudsakliga kursen hålls fast kommer kontrollstationer att behövas för att justera styrmedelskombinationerna. Det går att nå en utfasning senast 2040, men det kräver ökade insatser från många olika aktörer redan i dag.

Fakta. Utredningen

Utfasningsutredningen (M 2019:04) överlämnas till regeringen i dag den 1 juni.

I korthet föreslår utredningen:

Fossila drivmedel utfasade i Sverige 2040.

Verka för nollutsläppskrav på nya fordon i EU, för nya personbilar från 2030.

Riksdagsbundet mål om endast nollutsläppsfordon (NUF) i nybilsförsäljningen 2030.

Snabb utbyggnad av laddinfrastrukturen.

Förnybara drivmedel genom en förändrad reduktionsplikt med sikte på ett handelssystem, i samspel med EU.

Sven Hunhammar, utredare, Utfasningsutredningen

Kapitel: 3 utrikes och inrikes artiklar 21 - 27 maj 2021

Samhällsplaneringens problem

En lång sammanfattning om samhällsplaneringens problem finns på sidorna 149 - 240 i

Sven Wimnell 22 april 2021: Levnadskostnader 2021, skatter, skattefördelning, några samhällsproblem. vårbudget. Debattartiklar i DN 18-22 april 2021. Om samhällsplaneringens problem. Utrikes och inrikes artiklar15-18 april 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy22.pdf

Utrikes artiklar om USA 21 - 27 maj 2021

21 Första ja till att utreda Kapitolium

USA:s representanthus röstade tydligt ja till att tillsätta en oberoende utredning av den dödliga stormningen av Kapitolium – 35 republikaner röstade med demokraterna.

252–175 blev resultatet i representanthusets omröstning kring utredningsförslaget som förhandlats i fyra månader.

Republikanernas gruppledare Steve Scalise hade i förväg skrivit till sina partikamrater att rösta emot det, men 35 valde alltså att trotsa uppmaningen.

Den stora tvistefrågan gäller utredningens omfattning.

Demokraterna vill att den ska fokusera enbart på omständigheterna runt stormningen av Kapitolium, medan Republikanerna vill inkludera även sommarens Black lives matter--demonstrationer, Antifa-rörelsen och rammandet av Kapitoliums avspärrningar den 2 april då en polis miste livet.

Nu är förslaget i senaten där Demokraterna måste få med sig minst tio republikaner.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

21 Oenighet när EU talar handel med USA och WTO

Hur öppet ska EU vara i världshandeln? Frågan väckte oenighet när handelsministrarna möttes för att tala med både Världshandelsorganisationen (WTO) och USA.

Efter ett år av digitala möten på grund av coronapandemin var torsdagens möte ett sällsynt tillfälle för medlemsländernas handelsministrar.

För en gångs skull fick man träffas i samma rum igen – och dessutom luncha tillsammans med WTO:s nya generaldirektör Ngozi Okonjo-Iweala.

Lite digitalt blev det ändå, då man fick med sig USA:s handelsrepresentant Katherine Tai via länk.

Med USA handlade samtalen naturligt nog mycket om den nystart för den ekonomiska relationen som Joe Bidens tillträde som president i Vita huset har inneburit, efter fyra konfliktfyllda år med företrädaren Donald Trump.

EU och USA har nyligen inlett formella diskussioner om framtiden för de stål- och aluminiumtullar som införts.

– Det är vår här i Bryssel och vi har en möjlighet att skapa en ny grund för den globala handelspolitiken med den nya amerikanska administrationen, sade Tysklands ekonomiminister Peter Altmaier optimistiskt på väg in till mötet.

Samtidigt finns det en hel del sprickor i den europeiska synen på världshandeln. Inför torsdagsmötet hade medlemsländerna inte kunnat enas om vilka ord som passar bäst för att uttrycka EU:s handelsambitioner.

Sverige tillhör de länder som trycker på för öppenhet och fler frihandelsavtal.

– Sverige är väldigt positivt när det gäller att hitta en handelspolitik som bygger på öppenhet och hur det också kan lyfta EU:s konkurrenskraft till en högre nivå, sade utrikeshandelsminister Anna Hallberg (S) i ett kort uttalande på engelska på väg in till mötet.

Andra länder är betydligt mer återhållsamma. Exempelvis vill Österrike inte godkänna föreslagna ord om ett framtida handelsavtal med Mercosurländerna i Sydamerika, som det österrikiska parlamentet redan sagt nej till på förhand.

Frankrike talar i sin tur flitigt om behovet av ”strategisk autonomi” i handelspolitiken.

– Vi vill ha den mer i linje med vår vilja att försvara våra företag och dem som arbetar där, säger utrikeshandelsminister Franck Riester på väg in till mötet.

TT

22 Kan USA vara på väg att avskaffa dödsstraffet?

Allmänhetens stöd för straffet sjunker – och ny teknik visar att många avrättade varit oskyldiga. Nu närmar sig en brytpunkt. Joe Biden är den första president som är uttalat mot dödsstraff.

I 23 år har Toforest Johnson väntat på att avrättas. Mot sitt nekande och utan teknisk bevisning fälldes han 1998, för mord på en sheriff i Alabama. Domen var döden.

Frågetecken runt ärendet fanns redan då, och det avgjordes först efter flera domstolsförhandlingar. Åklagarna prövade olika teorier. Avgörande blev till slut vittnesmålet från en ung kvinna som tyckte sig ha uppfattat ett erkännande av någon som kallat sig ”Toforest”, i ett telefonsamtal hon råkade höra om mordet. Vittnet hade aldrig träffat Toforest Johnson, än mindre hört hans röst. Delstaten belönade henne med 5 000 dollar för vittnesmålet.

Men engagemanget för hans fall har vuxit, och inkluderar nu högt uppsatta och välkända jurister.

– Min son, som också är jurist, insisterade på att jag skulle läsa handlingarna: ”pappa, snälla, jag ber dig, läs detta”. Jag drog ut på det, men så en dag när det hade varit snöoväder och jag var

instängd hemma, öppnade jag akten, säger Bill Baxley, demokrat och tidigare högsta åklagare i Alabama.

Efter bara några sidor häpnade han. Upprördheten växte under läsningen.

– Det var helt uppenbart att killen är oskyldig. Jag började genast ringa runt till jurister jag känner, och bad dem läsa.

Bill Baxley sitter i sitt hem i Birmingham, bakom honom prunkar gröna växter, det är vår.

Ett upprop har samlat politiker, jurister och medborgare för att Toforest Johnson, som är afroamerikan, ska beviljas en ny rättegång. Nationella medier följer fallet.

Fall som Toforest Johnsons bidrar till att stödet för dödsstraffet i USA sjunker. Det finns i dag i straffskalan i 27 amerikanska delstater. Antalet minskar: de senaste 16 åren har 11 delstater avskaffat det.

Dödsstraffet finns även på federal nivå, men hade inte tillämpats på 17 år – förrän Donald Trump återupptog det.

Under Trumps sista sju månader som president avrättades 13 personer. Många menar att datumen för avrättningarna visade att det handlade om politik, inte om att skipa rättvisa. Sex personer avrättades efter presidentvalet 2020, men före installationen av Joe Biden.

Den 13 januari gavs så en dödlig injektion till Lisa Montgomery, som blev den första kvinnan att avrättas i det federala systemet. Att det fanns starka belägg för att hon hade en mental funktionsnedsättning ignorerades.

Den sista avrättningen genomfördes fyra dagar innan Biden tillträdde.

Biden är uttalad motståndare till dödsstraffet, och på kampanjplattformen står att han vill verka för att avskaffa det federala dödsstraffet, och skapa incitament för delstaterna att följa samma väg. Hur han nu väljer att hantera frågan återstår att se, presidenten har ännu inte nämnt ämnet offentligt.

Om de federala avrättningarna nu varit fler än på mycket länge, har ett annat rekord slagits i delstaterna: inte en enda dödsdom har verkställts där sedan juli 2020.

Det har inte hänt på 45 år. I första hand beror uppehållet på pandemin, men det följer en långsiktig trend med färre avrättningar, och färre dödsdomar.

När Virginia i mars i år avskaffade dödsstraffet hade det stor symbolisk tyngd.

– Virginia är en sydstat, och den delstat som näst efter Texas har avrättat flest. I dag ses det som självklart att Virginia är demokratiskt – men hade du frågat mig för tio år sedan hade jag sagt ”Virginia? Aldrig!”, säger Samuel Gross, professor i juridik vid University of Michigan.

Demokratiska väljare är ofta motståndare till dödsstraffet, och de blir allt fler i Virginia, genom de många högutbildade invånarna i det växande storstadsområdet runt Washington DC.

Allmänhetens stöd för dödsstraffet i USA är det lägsta på nästan 50 år, enligt Gallup, även om det fortfarande stöds av en majoritet, eller 54 procent, av befolkningen. Man behöver dock inte ha moraliska grunder för att vara skeptisk

till att staten använder döden som straff. Med dna-tekniken blev det uppenbart att oskyldiga dömts; det skedde första gången 1989.

– Dna finns oftast i fall där en person våldtagit och mördat, det är fall med lång preskriptionstid och där kroppsvätskor är inblandade, säger Samuel Gross, som forskat särskilt på felaktigt dömda.

Insikten om att oskyldiga dömts har medfört ökade resurser för att granska tvivelaktigt utförda utredningar, och i dag frias de allra flesta oskyldigt dömda av andra skäl än dna-bevisning. Därutöver är kostnaden för att ha folk på *death row* många gånger högre än för vanliga fängelsestraff.

Argument som dessa passar även många konservativa amerikaner, som anser att staten ska hålla nere utgifterna och av princip inte lägga sig i människors liv. Det har skapat en brokig koalition av grupper – av demokrater, troende, libertarianer, konservativa, jurister – som anser att dödsstraffet är fel.

– Det sägs att ”stödet för dödsstraff är en kilometer brett och en decimeter djupt”. Folk kan säga att de är för det, men går man djupare in i det är de inte lika säkra längre, säger Jeff Kirchmeier, professor vid Cuny law school i New York.

De delstater som fortfarande genomför avrättningar står inför mer praktiska problem än en vikande opinion. Främst handlar det om att bristen på preparat för dödliga injektioner, vilket har lett till återupptagande eller införande av andra metoder.

Åtta delstater tillåter i dag elektriska stolen; i Tennessee har fem personer avrättats med ström sedan 2018. Några delstater godkänner arkebusering som alternativ till injektioner, en handfull delstater gas. Ofta får den dödsdömde själv välja.

Inga seriösa läkemedelsbolag säljer preparat som kaliumklorid till delstater som vill avsluta livet för de strängast dömda, och europeiska läkebolag exporterar inga varor avsedda att framkalla död. Delstaterna har haft allt svårare att hitta mindre nogräknade företag eller apotek som kan göra det.

Vid flera tillfällen har injektionerna lett till utdragna eller misslyckade avrättningsförsök. Mycket tyder på döden inte alls inträder lugnt och smärtfritt. Obduktioner av 200 personer visar till exempel att 84 procent av dem hade lungödem, ett smärtsamt symtom som kan ge en akut känsla av kvävning – men när det sker är den som ska avrättas redan förlamad, och kan inte visa att de känner smärta.

Några delstater är beredda att gå långt för att komma över preparat, och The Guardian avslöjade nyligen att Arizona, Tennessee och Missouri betalat stora summor för preparat från mindre nogräknade bolag. Priset motsvarar mellan 7 500 och 100 000 dollar per avrättning.

Ibland prövas nya preparat. I Nebraska, där dödsstraffet avskaffades 2015, bara för att återinföras tre år senare, avrättades en man 2018 med fentanyl. Det är en kraftfull opioid som annars ofta associeras med den enorma missbrukskrisen i USA (50 000 personer dog av en överdos av opioider 2019). Var delstatsregeringen hade fått tag på medlet har

den inte velat tala om. I Montana har bristen på de substanser som oftast används nyligen lett till ändrad lagstiftning, som tillåter att vad som helst sprutas in.

Robert Dunham, chef för det obundna Death penalty information center, kallar hela hanteringen av injektionerna olaglig, eftersom preparaten aldrig införskaffats med recept och myndigheternas tillstånd.

Syftet med injektion som metod var att ge dödandet en illusion av något humant, i alla fall kliniskt, nästan som vore det en medicinsk behandling. De jurister DN talar med tror att de nygamla, öppet våldsamma metoderna kan komma att påverka stödet för dödsstraffet.

Alla låter sig inte övertygas. I Alabama arbetar Bill Baxley visserligen för Toforest Johnsons fall, men han stöder dödsstraffet som princip.

– Men för att det ska utdömas anser jag att två saker måste vara uppfyllda. Det måste vara ett fruktansvärt brott; och skuldfrågan måste vara ställt utom allt tvivel. Det sista gällde ju inte i det aktuella fallet.

Han fortsätter:

– Jag har personliga skäl till att stödja dödsstraffet. När jag var ung advokat på 1960-talet blev vi tilldelade klienter av rätten, alla hade fått rätt till offentlig försvarare. Jag fick en klient som vägrade samarbeta med mig. Han var misstänkt för väpnat rån men sa ingenting. När jag talade om för honom att han kunde dömas till döden – på den tiden fanns

dödsstraff på straffskalan för väpnat rån i Alabama – trodde han mig inte. Han fortsatte obstruera tills jag läste upp lagtexten för honom. Då slutade han. Det fick mig att inse att dödsstraffet avskräcker en och annan.

Som högste jurist i Alabama, *attorney general*, verkade Baxley för att återinföra dödsstraffet 1976. Inga vetenskapliga studier visar dock att dödsstraffet har någon märkbar avskräckande effekt.

I april tog en domstol i Alabama upp kravet på en ny rättegång för Toforest Johnson. När ett besked kommer är ovisst.

Bill Baxley hoppas på framgång. Han är förbluffad över hur illa ärendet sköttes och hur en människa kunnat dömas på så svajig grund, men han tror att det är en anomali.

– Utan tvekan har etnicitet spelat en enorm roll i hur människor i USA behandlats genom historien, på alla sätt. Men jag tror att det mesta av det där är borta, och jag tror att de allra, allra flesta som döms får en rättvis dom.

Men Bill Baxley misstar sig. Under de senaste 48 åren har minst 185 dödsdömda bevisats oskyldiga. Det motsvarar en person per 8,3 avrättningar, enligt Death penalty information center.

I ett polariserat USA där värdeladdade frågor som rör liv och död, som abort och vapen, har stor betydelse, har dödsstraffet hamnat vid sidan av.

– Alla känner någon som har egna erfarenheter av abort, och frågan om skjutvapen undgår ingen. Nästan 40 000 personer i det här landet

dör av skjutvapenvåld varje år, säger Samuel Gross.

I jämförelse med det berör dödsstraffet få.

– Dödsstraffet var en mer polariserande fråga tidigare, på till exempel 1980-talet, men den allmänna opinionen har flyttat sig snabbare än beslutsfattarna, så politiken släpar efter, säger Robert Dunham, och fortsätter:

– Och utan tvekan har Trump gjort frågan mycket mer laddad.

Dödsstraffet har kvar en del av sin sprängkraft. Det politiseras nu genom politikens ökande inflytande i de amerikanska domstolarna. Ett fall i Högsta domstolen gör detta tydligt, och rör Dzhokhar Tsarnajev, som utförde terrorattentatet under Boston Maraton 2013. Han dömdes till döden år 2015. Men fem år senare omvandlade en federal domstol dödsstraffet till livstids fängelse, med motivet att de ursprungliga jurymedlemmarna inte granskats tillräckligt noggrant. Det sågs som en förmildrande omständighet.

Men under Trump inledde justitiedepartementet en process om att slå undan ändringsdomen, och återinrätta dödsstraffet för Tsarnajev. Målet nådde i vintras Högsta domstolen, som i mars beslutade att ta upp ärendet.

Om Högsta domstolen beslutar att dödsstraffet mot Tsarnajev kan återinföras, blir ärendet en potentiell fråga för Biden – som kan påverka användandet av det federala dödsstraffet.

President Biden har flera möjligheter att ta sig an frågan. Lättast är att låta bli att verkställa

dödsstraffen för de 47 som väntar på federala avrättningar. Han kan införa ett formellt moratorium, och lägga fram lagförslag i kongressen om att avskaffa det federala dödsstraffet. Det riskerar att stöta på patrull i senaten, där 60 röster krävs, men det kan ge delstaterna incitament och signaler.

Nu, när pandemin är på väg att klinga av, väntas avrättningarna återupptas. Nya datum har redan bokats in i flera delstater.

Hur lång tid det dröjer innan dödsstraffet är borta från USA vågar ingen jag talar med sia om. ”Mellan 10 och 20 år”, tror professor Samuel Gross, den enda som vågar uppge en tidsrymd.

– Men saker och ting kan förändras. Säg att vi får ett terrorbrott med många dödsoffer på amerikansk mark, då kan opinionen snabbt ändras, säger han.

Att Högsta domstolen, med sin konservativa majoritet, skulle agera mot dödsstraffet ses som osannolikt.

Åsikterna om Joe Bidens prioriteringar varierar bland de jurister jag talar med.

– Jag tror att han kommer att pressa kongressen. Presidenten har varit tydlig med vad han vill, och Biden är en man som håller ord, säger Cliff Sloan, som undervisar i juridik vid Georgetown University.

Han känner Biden personligen; under två år var han Obamas särskilda sändebud för Guantánamo. Cliff Sloan tror också att allmänhetens uppfattning är viktigare än på

länge – att det på lokala nivåer finns en politisk öppenhet för att avskaffa straffet.

Andra jurister jag talar med är mer tveksamma till att Biden kommer att lägga krut på lagstiftningsvägen. Andra frågor är mer angelägna. Mer sannolikt är, menar de, att dödsstraffet sakta ebbar ut, delstat för delstat.

Sanna Torén Björling

Fakta. Dödsstraffet

Genom ett beslut i Högsta domstolen avskaffades dödsstraffet i USA 1972. Det återinrättades 1976.

Över 40 procent av de dödsdömda är afroamerikaner, som utgör 13 procent av befolkningen.

De flesta dödsdomar och avrättningar kommer inte bara från enskilda delstater, utan från en handfull län. Ojämförligt flest sker i Harris county, utanför Houston, Texas. Området står för en tredjedel av samtliga avrättningar i hela USA.

Till brott med dödsstraff på straffskalan finns i första hand mord som ses som särskilt grovt; grova våldtäkter eller våldtäkter mot barn. Till motsvarande federala brott hör till exempel terrorism och högförräderi, brott som går över delstatsgränserna eller begås på federal mark.

USA är en av få demokratier som tillämpar dödsstraff, tillsammans med Japan och Indien.

22 15

procent bör vara minimum för bolagsskatt globalt, tycker USA i de internationella förhandlingar som pågår. USA:s finansminister Janet Yellen har tidigare propagerat för 21 procent. Andra länder som exempelvis Irland, som i dag är lite av ett skatteparadis för företag, vill ha en lägre minsta skattesats. Sverige har från i år sänkt bolagsskatten till 20,6 procent.

TT-Reuters

23 ”Jag känner Trump – han är en idiot – men om Kina hade han rätt”

Amerikanska företag har investerat miljarder i Kina med löften om att öppna marknader skulle leda till ett öppet samhälle. Men den förhoppningen kom på skam. Det hävdar Clyde Prestowitz, en av Washingtons mest erfarna Kina-kännare. I en ny bok underkänner han Kinapolitiken från hela det

utrikespolitiska etablissemanget. Och han säger att Donald Trump hade rätt – i denna fråga.

NEW YORK – I flera decennier stod Washington och Wall Street enade bakom övertygelsen att ökade investeringar skulle föra med sig liberalism och demokratiska värderingar. Det har alltid varit en historielös myt, säger Clyde Prestowitz till DN.

Han är en av Washingtons mest erfarna Kinaexperter. Sedan Ronald Reagans tid som president har Clyde Prestowitz regelbundet bjudits in till Vita huset som rådgivare i handelspolitiska och säkerhetspolitiska frågor som rör Kina och Östasien.

Men i en ny bok, ”The world turned upside down” (Världen vänd upp och ned) sågar han alla kollegor i det utrikespolitiska etablissemanget i Washington, såväl som näringslivets höjdare.

Clyde Prestowitz hävdar att de varit ansvariga för en ”fruktansvärt naiv” syn på Kina, där ökade investeringar och handelspolitiska relationer påstods leda till ökad öppenhet och stöd för demokratiska värderingar. En vision som visat sig vara en bluff, enligt Prestowitz.

– Kina har inte blivit mer öppet. I stället har öppna demokratier i väst blivit mer som Kina. Landets ekonomiska makt är nu så stark att de liberala demokratierna allt mer entusiastiskt börjat vika sig för Kinas auktoritära krav, säger Prestowitz.

Hans bok är en tragikomisk resa genom den politiska elitens salonger, tankesmedjor och

tjusiga konferenser i Aspen och Beverly Hills, där bergsäkra experter lovar att Kina, om vi bara låter pengarna rulla in i landet, snart kommer att bli precis som en västerländsk demokrati.

– Amerikanska företag såg hela Kina som en guldgruva och suktade efter kinesiska konsumenter. Samtidigt såg militären och det säkerhetspolitiska etablissemanget frihandel som ett sätt att stärka Nato och västerländsk liberalism. Till sist så har tankesmedjorna i Washington länge präglats av en tyst överenskommelse om att mer handel skulle leda till en mirakulös lösning på Kinas demokratiska och sociala problem, säger Prestowitz.

Boken tar avstamp i Kinas inträde i World Trade Organization, WTO, 2001 som följdes av euforiska prognoser om ett 2000-tal där demokrati och marknadsliberalism skulle vara globalt allenarådande.

USA:s tidigare utrikesminister Condoleezza Rice lovade då att Kinas medlemskap i WTO automatiskt skulle leda till en ”växande aptit för amerikanska värderingar”.

När Tony Blair besökte Kina som brittisk premiärminister ett par år senare valde han att ignorera rapporter från människorättsgrupper om dissidenter och journalister som fängslats och torterats. I stället sade en optimistisk Blair att handel och investeringar betyder att Kina ”nu befinner sig på en ostoppbar väg mot demokrati”.

– Det var närmast en doktrin. Från The Economist till New York Times ledarsidor och utrikespolitiska veteraner som Henry Kissinger,

Madeleine Albright och Francis Fukuyama, som skrev att liberal demokrati är det naturliga steget efter frihandel. Det var en väldigt stark och populär myt, säger Prestowitz.

– Men i stället för att liberalisera Kina så stärkte investeringarna kommunistpartiet. Det var en jackpot för Kina. De attraherade enorma utländska investeringar, absorberade sofistikerade lärdomar om modern ekonomi och teknik, utan att behöva anpassa sig politiskt till de liberala länderna från vilka pengarna kom, säger Prestowitz.

USA:s tidigare finansminister Henry ”Hank” Paulson gjorde minst 70 resor till Kina under början av 2000-talet, då han var vd för finansföretaget Goldman Sachs, för att uppmuntra amerikanska investeringar. Han jämförde då sin roll i Kina med den grekiska mytens Prometeus, som gav eld till mänskligheten. Elden var i hans metafor amerikanska investeringar. Men pengarna som skjutsades in i landet gynnande i stället statligt ägda kinesiska företag, militärindustrin och kommunistpartiet.

– Hank är fortfarande respekterad i USA, för att han är så rik. Men i Kina betraktas han snarast som en agent för Kinas intressen. Han tjänade en förmögenhet på att övertyga New York-börsen om att låta kinesiska statliga aktörer börsnoteras där. Kina älskar honom för det och de betraktar honom närmast som en egen propagandamaskin på Wall Street, säger Prestowitz.

Investeringarna i Kina fortsätter trots att USA:s befolkning blivit mer negativt inställd till landet.

Andelen amerikaner som säger sig ha en negativ bild av Kina har ökat från 35 till 72 procent de senaste fem åren. Bara Japan (85 procent), Sverige (81 procent) och Australien (78 procent) har fler invånare med en negativ bild av Kina, enligt Pew Research.

Men det hindrar inte utländska investeringar från att fortsätta strömma in. Enligt Wall Street Journal slog amerikanska pensionsfonder nytt rekord i investeringar i Kina förra året, trots Trumps handelskrig och eskalerande retorik mot landet.

Stora företag i såväl USA som EU väljer allt oftare att tysta kritiken som rör mänskliga rättigheter för att gynna affärerna med Kina. När H&M nyligen bojkottades i Kina efter att ha kritiserat bomullsproduktionen i Xinjiang slutade det med att företaget lade locket på och kritiken tystnade.

Flera andra företag, som Zara, North Face och Calvin Klein, raderade också kritiska meddelanden från hemsidor och sociala medier. Hugo Boss gick steget längre och skrev på Weibo, Kinas motsvarighet till Twitter, att de lovade att ”fortsätta köpa och stödja bomull från Xinjiang”. Ett tyskt bokförlag, Carlsen, drog nyligen in en barnbok om coronapandemin efter att Kinas ambassad i Tyskland klagat på att boken påstod att viruset först spreds i Wuhan.

– Inget av dessa företag kommer att förändra Kina. Tvärtom är det Kina som tvingar företagen att överge sin etik, säger Clyde Prestowitz.

I Washington har tonläget förändrats. Donald Trump stod för ett tydligt skifte i Washingtons relationer med Kina. Även om Clyde Prestowitz inte är någon anhängare av Trump kände han en viss lättnad över att en president talade om Kina som ett hot.

– Jag känner Trump personligen. Han är en idiot. Men Kina var en av de få frågor där han faktiskt hade rätt. Hans utrikespolitiska vision var alldeles för osammanhängande för att faktiskt stärka USA gentemot Kina, men han rekryterade ekonomer som åtminstone började utmana Kinas handelspolitiska dominans, som Bob Lighthizer och Peter Navarro. De har gjort det mer riskabelt att investera i Kina.

Clyde Prestowitz är nu försiktigt hoppfull om att Joe Bidens utrikespolitiska stab är på rätt väg. Biden försöker stärka relationerna med USA:s allierade och i synnerhet den koalition som kallas ”The Quad”, fyra länder som ska utgöra en motvikt till Kina i Stillahavsregionen: USA, Japan, Australien och Indien.

Prestowitz tror att 2020-talet kommer att präglas av en dragkamp mellan USA och Kina om lojaliteten från grannländerna.

Martin Gelin

Fakta. Clyde Prestowitz – rådgivare till Reagan

Clyde Prestowitz är född 1941 i den amerikanska delstaten Delaware.

Han har varit handelspolitisk rådgivare till presidenterna Ronald Reagan och Bill Clinton.

Grundare av tankesmedjan Economic Strategy Institute och frekvent medarbetare i Foreign Affairs, Foreign Policy och Washington Monthly.

Författare till sju böcker om relationerna mellan USA och Asien.

23 Få konkreta resultat med Trumps Kinapolitik

Tron på att handel och ökade investeringar i Kina skulle leda till en politisk förändring övergavs under Donald Trumps tid som president. Men rent konkret ledde hans politik inte till några större förändringar. USA:s handelsunderskott mot världen har ökat och några större eftergifter från kinesiskt håll har inte gjorts.

KOMMENTAR

PEKING. ”Wuhan-viruset” eller ”Kung-fu-viruset”. Donald Trump var långt ifrån diplomatisk i sitt tonläge mot Kina när han var president. Hur han benämnde covid-19 är bara ett exempel på det.

I praktisk politik övergav han tidigare tankar om att ökad handel och investeringar skulle leda till förändringar i det politiska systemet i Kina. En syn som inleddes efter att Richard Nixon besökte Kina på 1970-talet och som så småningom ledde till att Kina välkomnades in i Världshandelsorganisationen WTO 2001.

Men Kina fortsatte att åsidosätta internationella spelregler. Länder i väst anklagar landet för stöld av immateriella rättigheter, för att konkurrera på ojämlika villkor genom stats-subventionerade företag och för att inte erbjuda utländska företag samma rättigheter till den kinesiska marknaden som kinesiska har till deras länders marknad.

Under Trump var det USA först som gällde. Det är lätt att vinna handelskrig, sade Trump och började höja tullarna på kinesiska varor med miljarder dollar i flera omgångar.

Var det en lyckosam politik? Det beror på vem man frågar. Några konkreta förändringar i Kina har den inte lett till, förutom att regimen i allt högre grad har börjat tala om vikten att vara självförsörjande i alla led i den ekonomiska cykeln. Regimen har inte kommit med några eftergifter, vare sig ekonomiskt eller politiskt. Det auktoritära styret har kväst rättigheterna i Hongkong och utländska företag som tar ställning mot Kina, till exempel H&M, bojkottas.

Konkret blev det heller inte den lätta vinst som Donald Trump förutspådde. Handelsunderskottet mot Kina, som han var så fixerad vid, sjönk visserligen förra året.

Men jobben hamnade inte i USA. Företag vände sig i stället till leverantörer i andra asiatiska länder, och USA:s totala handelsunderskott ökade.

För amerikanerna betydde de höjda tullarna att varor importerade från Kina blev dyrare, i stället för att de kinesiska företagen sänkte sina priser, som Trump hade förutspått. Samtidigt led amerikanska bönder av de tullar som Kina införde som svar på de amerikanska tullarna. Som kompensation fick Trump-administrationen betala miljarder i bidrag till bönderna.

Men omsvängningen verkar vara här för att stanna. Det mesta av Trumps Kinapolitik har behållits av hans efterträdare Joe Biden, om än i en mer diplomatisk skepnad.

Marianne Björklund

23 Svåra samtal väntar Blinken när han kommer till Jerusalem

USA:s utrikesminister Antony Blinken anländer på onsdag till Mellanöstern, för samtal med egyptiska, israeliska och palestinska ledare.

Blinken och de egyptiska medlarna hoppas binda Israel och Hamas till ett formellt avtal som kan säkra fredagens eldupphör för längre tid.

KOMMENTAR

När vapnen tystnade efter elva dagars ömsesidigt bombardemang hade både Israel och Hamas överhopat de egyptiska medlarna med villkor och förbehåll – och förkastat alla motståndarens krav. Det enda löfte de gav var att avbryta attackerna klockan två fredag morgon, och det löftet har de hållit.

Men den eldfängda verklighet där krisen spirade är intakt. Ingen enighet ifråga om säkerhetsrutinerna kring moskéerna på Tempelberget i Jerusalem är i sikte. Inte heller ifråga om de vräkningshotade palestinierna i kvarteret Sheikh Jarrah.

Det är nära nog politiskt omöjligt för Hamas att finna sig i vräkningar – efter att man nu gått i krig för att stoppa dem. Lika omöjligt är det för

premiärminister Benjamin Netanyahu att acceptera några diktat på den punkten. Sheikh Jarrah blir en het potatis framöver. President Joe Biden har sagt i klartext att ”Det måste upphöra!”. Samtidigt har ett extremnationalistiskt bosättarparti som Netanyahu behöver för att bilda regering svurit att aldrig acceptera några eftergifter i Sheikh Jarrah.

Efter Bidens ord och omvärldens indignation gör Israel klokt i att diskret blåsa av vräkningarna. Gör man det kommer Hamas att slå sig för bröstet och ta äran åt sig. Det kan Israel stå ut med, men en större fråga är vad som då sker med dess Jerusalempolitik i stort. Ett långt mer ambitiöst vräkningsprojekt är på gång i den arabiska stadsdelen Silwan, där israeliska extremnationalister, stödda av - regeringen och staden, vill upprätta en park.

Om Sheikh Jarrah-fallet blir ett prejudikat, och Hamas, USA och omvärlden skaffar sig vetorätt beträffande vräkningar av palestinier, så berör det inte bara Jerusalem. I det så kallade C-området – 61 procent av Västbanken – är vräkningar av palestinier vardag.

Om Blinken skall kunna påverka denna snåriga verklighet så måste administrationen lägga hela sin kraft på detta. Men en av Bidens uttalade föresatser var just att inte dras in i den omöjliga Israel–Palestina-konflikten, den som kostade Obama-administrationen så mycken möda utan några resultat. Försvarsminister Benny Gantz sade på fredagen att Israel nu måste söka en politisk lösning och börja förhandla med den palestinske presidenten Mahmoud Abbas – just vad USA vill höra.

Men den som får sista ordet på den punkten blir av allt att döma inte Gantz utan Netanyahu, som vill se fortsatt Hamas-styre i Gaza och undvika förhandlingar om Västbanken.

Bägge parter har proklamerat seger, bägge med viss rätt. Trots att Hamas stod inför en oerhört överlägsen motståndare fortsatte dess eld oavbrutet. Men inga av Hamas-propagandans ”överraskningar” vållade Israel någon skada; inte deras drönare, inte deras marinkommando, inte deras tunnlar. En israelisk soldat dödades av en rysk pansarvärnsrobot – för övrigt var de israeliska offren just så många som statistiskt sett omkommer vid en så intensiv raketeld.

Israel förstörde väldiga tillgångar för Hamas, och Hamas var långt mer angeläget än Israel om ett slut på striderna. Men israeliska militär-källor erkände på fredagen att man inte lärt sig hitta och slå ut de underjordiska raketramper, täckta av gräs eller grus, som grävts intill snart sagt varje byggnad på Gazaremsan.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

23 Mexico City blev en tillflyktsort för amerikaner under pandemin

Under coronapandemin har Mexiko blivit en tillflyktsort för amerikaner. Landet kräver inte ens ett negativt covidtest vid inresa.

Uppskattningsvis har minst över en miljon amerikaner flytt coronarestriktioner på hemmaplan för att jobba på distans från Mexiko.

– Mexiko stängde aldrig ned. Det är klart att amerikaner kom, säger John Vance, pressekreterare på den amerikanska ambassaden i Mexico City.

Han har svårt att uppskatta hur många det rör sig om. Den enda tillgängliga siffran är att enbart i november förra året kom över en halv miljon amerikaner till Mexiko, uppger New York Times. En av dem som anlände då var Raoul Kouamou, rådgivare för en investmentbank på Wall Street. Han lämnade en trång lägenhet på Manhattan och hyrde en rymligare i Mexico City, trots att den amerikanska folkhälsomyndigheten avrådde från resor hit.

– När alla satt inomhus fanns det ingen anledning att vara kvar i New York. Här är det mer liv och rörelse, säger Raoul Kouamou.

Han trivs så bra att han bestämt sig för att stanna kvar. Han har inte ens behövt ändra sina rutiner.

– I New York brukade jag springa i Central Park om morgnarna. Här springer jag i Chapultepecparken.

I januari drabbades Mexico City, med sina 22 miljoner invånare, väldigt hårt av coronaviruset. Sjukhussystemet kollapsade och det rådde brist på syrgas. Blev du inte rädd att bli smittad?

– Klart jag var orolig, men alla mexikaner bär munskydd och jag höll mig för mig själv.

Varje amerikan får automatiskt ett visum på sex månader när de anländer till Mexiko. För mexikaner som vill resa till USA är det betydligt svårare.

– Jag tycker att mitt land gör fel. Vi borde vara lika öppna som Mexiko. Men jag ser inte det hända, säger Raoul Kouamou.

Redan före pandemin var det populärt bland trendmedvetna amerikaner att resa till Mexico City för att slippa höga hyror i New York och Los Angeles. De flesta söker sig till de angränsande stadsdelarna Roma och Condesa som med sina grönskande alléer, vackra arkitektur och fashionabla restauranger kallas för Mexico Citys ”hipsterkorridor” i amerikanska medier. Det är så gott som omöjligt att gå förbi en uteservering i dessa

stadsdelar utan att se en amerikan framför en laptop med hörsnäckor i öronen.

– För mig är Mexico City perfekt. Billigt och vänligt. Internet fungerar väl, säger Kevin Today, 29 år, från Chicago.

Han arbetar på ett amerikanskt techföretag som tillverkar digitala plattformar. När vinter kom till Chicago i november förra året flydde han de hårda coronarestriktionerna och var en av 50 000 amerikaner som den månaden landade på Mexico Citys internationella flygplats.

– Många har fördomar och tror att Mexikos huvudstad är farlig. Det är den inte alls, säger han.

Brottsligheten ligger på ungefär samma nivå som Chicagos, men när det gäller antalet mord per 100 000 invånare ligger Mexico City betydligt lägre än Chicago och Atlanta. Kartellernas våld på landsbygden har inte fått fäste i huvudstaden. En anledning anses vara att Mexico City är en av de städer i världen med flest antal poliser per capita. I snitt går det en polis på hundra invånare.

– Jag trivs väldigt bra här, säger Kevin Today som börjat ta spansklektioner.

Den amerikanska invasionen har däremot inte tagits emot lika väl av alla. Många har beskyllt grannfolket för att ha tagit med sig viruset till Mexiko och spritt det. Andra har kritiserat amerikaner för att inte använda munskydd. På lyktstolpar i stadsdelen Roma har invånare klistrat upp affischer där det står ”Turister: Respektera vår stad. Ta på er munskydd nu!”

Det finns också kritik mot att den ökade efterfrågan på lägenheter drivit upp hyrorna, vilket har tvingat invånare i Condesa och Roma att flytta ut. Nästa stadsdel att gentrifieras är San Rafael som ligger en kilometer från Roma Norte. Här finns många äldre fastigheter som köpts upp av investerare för att bli lägenhetshotell.

En av amerikanarna som flyttat in här är 27-åriga Raquel Fucheck. Hon arbetade som bartender i New York, men förlorade jobbet under pandemin.

– Jag kände att jag lika gärna kunde tillbringa min arbetslösa vinter i Mexico City.

Nu trivs hon så bra att hon bestämt sig för att stanna.

– Alla restauranger jag jobbat på i New York har latinos i köket. Jag är van vid att prata spanska, säger Raquel Fucheck som jobbar extra som cykelbud i Mexico City.

33-årige Ralph Rodne arbetar på den amerikanska investmentbanken Goldman Sachs och lämnade New York förra hösten för att arbeta från Mexico City. Han var inte bara trött på restriktionerna utan även på rasismen i USA.

– Efter att George Floyd kvävdes ihjäl blev jag radikal. Jag kunde knappt prata med en vit person. När jag kom till Mexiko insåg jag att n-ordet inte existerar här. Det finns ingen rasism mot svarta. Tvärtom. De vill ta selfies med mig, säger Ralph Rodne, 33, och skrattar.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. Öppna gränser

Det har inte gått att bekräfta hur många amerikaner som rest till Mexiko under coronapandemin, men enbart i november förra året kom en halv miljon.

Mexikos president Andrés Manuel López Obrador har hållit gränsen öppen för att rädda landets turistindustri. Andra populära platser i Mexiko för amerikaner att rida ut pandemin på har varit Oaxaca, Cancún, Tulum och Los Cabos.

Efter USA, Brasilien och Indien är Mexiko det land som haft flest antal avlidna i covid-19.

23 Återhämtningen går långsammare

Den amerikanska återhämtningen växlar ned, skriver ABN Amro i en analys, där de spår en snar rekyl ned för varukonsumtionen.

Restaurangbesöken fortsätter att öka, men alls inte lika snabbt som tidigare, och samma bild syns i antalet flygpassagerare, där återhämtningen nu går mycket långsammare än tidigare i år.

”De flesta makroindikatorer pekar därför mot en återhämtning som märkbart har skiftats ned”, skriver ABN Amro.

De tror att tillväxten växlar ned senare under året, men förblir väl över trend, då bland annat konsumtionen fortsatt har mycket kvar att återhämta. Detta gäller särskilt inom tjänstesektorn, bland annat sjukvård, där många behandlingar fått skjutas upp.

Direkt

23 5,85

miljoner bostäder kommer att säljas i USA i år, enligt en rapport från det amerikanska mäklarsamfundet. Siffran föll för tredje månaden i rad. Analytiker hade räknat med en ökning till 6,09 miljoner enheter i årstakt.

TT

23 Raka vägen in i den virvelvind som var Bob Dylans 60-tal

Sannolikt har ingen konstutövare under efterkrigstiden haft ett så stort inflytande som Bob Dylan. Och förmodligen kommer det mesta av den genomslagskraften från det han producerade fram till 1966. I morgon måndag fyller han 80 år. Johan Svedjedal läser Clinton Heylins nya biografi om de vitala ungdomsåren.

24 eller 25 år gammal – det var den ålder när många på sextiotalet trodde att det skulle ta slut för Bob Dylan. Drogerna, sömnlösheten, den skoningslösa kreativiteten, allt verkade driva honom mot det oåterkalleliga.

Nu fyller han 80 år, en äldre statsman inom rockmusiken och Nobelpristagare i litteratur – men fortfarande lika gåtfull och oförutsägbar som när han var med om att förvandla musiken under de första åren av 1960-talet. Omvärldens beundran består. Till och med Ulf Lundell kan överfallas av solidaritet med Svenska Akademien inför detta fenomen: ”Har vi nu gett Dylan Nobelpriset måste vi ändå vara / coolast i världen” (”Vardagar 5”, 18/6 2020).

Bland de många sätt på vilka Dylan har överraskat under senare år finns en serie omfattande utgivningar av tidiga studioinspelningar och konserter, hans självbiografiska ”Chronicles, vol. 1” (2004) – autofiktion lika lögnaktig som läsvärd – och hans överraskande beslut för fem år sedan att göra en stor mängd källmaterial tillgängligt för forskningen. De flesta hade väl trott att hans eget arkiv sedan länge skulle ha blåst bort i vinden. Men han verkar ha sparat det mesta sedan mitten av sextiotalet och nu finns det tillgängligt för forskningen via The Bob Dylan Archive, University of Tulsa.

Samtidigt har en oerhörd mängd inspelningar har gjorts tillgängliga, också sådant som Dylan har stoppat tidigare. En del är utgivet för kommersiell försäljning, annat i begränsade upplagor av rena copyrightskäl (om inspelningarna inte är ute inom femtio år blir de fria). För somliga är det som att plötsligt få tillgång till Shakespeares arbetsrum, med hyllorna bågnande av utkast, manuskript, att-göra-listor och egenhändiga karikatyrer..

En som gärna utforskar det nya materialet är Clinton Heylin (som faktiskt har skrivit en bok om Shakespeare). Han är författare till flera böcker om Dylan, bland annat standardbiografin ”Behind the shades” (1991; senare reviderad). Överflödet på nytt material gör att han nu har börjat om från början och tänker sig en biografi i två eller tre delar. Den just utkomna första delen täcker tiden fram till 1966, just det år när Dylan fyllde 25 och plötsligt ställde in allt för att isolera sig från omvärlden. Motorcykelolycka, hette det.

Född som Robert Zimmermann den 24 maj 1941. Konstnärligt begåvad med rock'n'rolldrömmar i fyrtio- och femtiotalets Minnesota. Judisk, med släktbakgrund ibland annat Ryssland och Litauen. Upptäcker country & western, blues, folkmusik. Kortvarig universitetsstudent. Kommer som tjugoåring till New York. Försöker bli Woody Guthrie, spelar på småklubbar, börjar skriva egna sånger, dras till medborgarrättsrörelsen och blir protestsångens första poetiska geni. Skrovliga sånger. Mässande, hypnotiska sånger. Kärleksaffärer, kärlekssånger. Tar under några år en serie poetiska sjumilasteg från Woody Guthrie och Robert Johnson till Brecht, Keats, Rimbaud och sedan till platser där ingen annan har vistats: huvudpunkterna i Dylans tidiga liv är väl kända. Vad kan Clinton Heylin tillföra?

Nya upplysningar och detaljer, visar det sig. Mängder av nya fakta som ger fördjupade kunskaper om Dylans litterära och musikaliska utveckling, men kanske mindre om hans personliga liv och drivkrafter. ”The double life of Bob Dylan” liknar därför inte riktigt andra biografier om Dylan. Där finns mindre av anekdoter och grävande i Dylans kärleksaffärer eller eventuella självbiografiska laddningar i hans texter. Tålmodigt och källkritiskt drar Heylin igenom frågor om influenser och kronologier, men han gör det främst utifrån de kompletta studiosessioner som han har haft tillgång till och utifrån lådor med manuskript.

På vägen demonterar han många myter, inklusive Dylans egna skildringar i ”Chronicles”. De må ha en känslomässig sanning, men när det gäller skildringar av faktiska händelser och orsakssamband har de sämre bärkraft än ett

grässtrå för en kråka. En annan fara, visar det sig, är den lukrativa förfalskningsindustri som handeln med Dylans manus har lockat fram.

Från Dylans första år som sångförfattare finns inte många manuskript kvar, men från några år in på 1960-talet börjar det flöda. Dylan-arkivet i Tulsa visade sig också innehålla mängder av manuskript till det som blev ”Tarantula”, Dylans enda och dubiösa roman. Den hade föregångare i andra bokplaner (däribland Bob Dylan ”Off the record”), men Dylans prosa utvecklades till allt mer av en rörig avantgarderoman där han ville tävla med både John Lennon och beatförfattarna.

Heylin visar också hur friformsprosan i ”Tarantula” inspirerade Dylans poetiska metod som sångförfattare från ungefär 1965, när många av sångerna blev en sorts paranoians absurda karnevaler som tog hans samhällskritik till nya nivåer. Men det fanns annat än prosaexperiment bakom hans utveckling som sångförfattare. Droger, till exempel (eller med Dylans omskrivning: ”stark medicin”). Liksom längtan efter att bräcka konstnärliga konkurrenter som The Beatles och Andy Warhol: Dylan drev med bägge i sina texter och intervjuer. Med ökande framgång blev Dylan också centralgestalten i ett gäng som utövade något av en mobbningskultur. Den bestod ofta i att rikta ”sanningsattacker” mot alla som inte var hippa nog för att vara värda att vistas i deras närhet.

Dylan började som akustisk artist, men på toppen av sin framgång i den egenskapen var han uttråkad och beslöt att gå över till rockmusik. Det sågs som ett svek av puristerna inom folk- och protesträrelsen, vilket i sin tur

inspirerade Dylan till flera hämndsånger – en ny sorts sanningsattacker. Och ju mer publiken protesterade, desto högre spelade bandet. Britterna visade sig minst mottagliga för hans nya musik, trots att riket då räknades som popens hemland. I Frankrike gick det bättre, och allra bäst faktiskt i Sverige och Danmark.

Historien har berättats många gånger, men Heylin kan fördjupa bilden av Dylans väg fram till den berömda kväll i maj 1966 när en röst ur publiken i Manchester ropade: ”Judas” och Dylan svarade med att sätta igång bandet i en glödgad ”Like a rolling stone”. Då hade han en vecka kvar till sin 25-årsdag. Hans begåvning började allt mer likna en kraftfull motorcykel som han inte riktigt kunde hantera.

Han hade rätt mycket att syssla med de här åren, unge Zimmy. För det första ville han revolutionera rockmusiken genom en ny och hårdare ljudbild, kombinerad med en ny sorts texter: absurdism, bluesfragment, poetiska aforismer, kedjor av blixtrande bilder. Aldrig har rocken varit vildare än då, hur mycket den än har bullrat i andra sammanhang. För det andra gjorde han presskonferenserna till en ny och bisarr konstform, en arena för att driva grymt med okunniga och inskränkta journalister. För det tredje försökte han bli klar med den evinnerliga ”Tarantula”, som han egentligen hade tröttnat på. För det fjärde försökte han göra en ny sorts film, en som närmade sig sanningen genom att vara fragmentarisk och osammanhängande – en sorts flimrande hemfilmer som nästan knastrar av illegala preparat. Ofta klippte han bort de bästa bitarna (Heylin har haft tillgång till också de bortklippta sekvenserna).

De bägge första ambitionerna lyckades han uppfylla på ett lysande sätt, de bägge senare knappast alls. Men allting är fascinerande, alltid med glimtar av briljans.

Bob Dylan visade sig tidigt ha förmågan att snabbt absorbera en sång, att göra den till sin egen och så småningom att ur sin egen inre sångsamling skapa nya sånger. Och allt han hörde satt djupt i hans minne. Många har berättat om att han alltid var den i rummet som kunde flest sånger. Hans citatminne överträffade det hos en allusionsjagande nykritiker på något av de universitet han fruktade och föraktade. Plus att han gärna la sig till med svårfunna skivor – till och med skivsamlingar – från sina vänner. Skivbacken var hans eget universitetsbibliotek när han skolade sig själv till textförfattare.

Dylan hade också en bred men sporadisk beläsenhet i tryckt litteratur. Han läste, lärde, lånade, stal, och körde sedan allt i sin egen mixer av konstnärliga ambitioner. Särskilt gillade han beatförfattarna. Hos dem hittade han sin egen roll av outsider och samhällskritiker, och han fann också en poesi som hade nära till talspråk och gatuspråk, liksom en spontankomponerad prosa. Vad gällde mer konventionell ”bildning” hade Dylan en antiintellektuell sida, som Heylin lyfter fram. Ett exempel är en intervju från 1966 där Dylan slår fast att T S Eliot var en bankmanspoet som är mycket sämre än Percy Sledge. ”Den litterära världen är endimensionell – bara människor som sitter kring cocktailbord och diskuterar saker.” Att fråga efter mening var meningslöst. Viktigare var hur saker kändes.

Clinton Heylin för oss rakt in i den virvelvind som var Bob Dylans sextiotal. Samtidigt utreder han tålmodigt detaljerna i mycket som inte här har kunnat tas upp. Bland det finns Dylans olika kontrakt inom branschen (som nästan alla dåtida rockstjärnor blev han svindlad), hans kärleksaffärer, hans dragkamper med producenterna under skivinspelningarna (Heylin har tillgång till hela studiobanden, också de samtal som har redigerats bort vid så kallade ”kompletta” utgivningar), enskilda sångers väg genom utkast, manuskript och ändringar.

Sannolikt har ingen konstutövare under efterkrigstiden haft ett så stort inflytande som Bob Dylan. Och förmodligen kommer det mesta av den genomslagskraften från det han producerade fram till 1966. Heylin lyckas också lyfta fram den konstnärliga kraften och ambitionsnivån i Dylans litterära insats, hur hårt han arbetade för att komma dit han gjorde och hur rastlöst han försökte överträffa sig själv.

Dylans yttre gestalt har förändrats genom åren – från ung luffare till beatnik, amfetaminmager rockare, blåbärspajsätande familjefar, kristen domedagsprofet, spelkortsfuskande flodbåts-charmör, överårig sheriff... Saker har förändrats. Själv säger Dylan att tiden inte har någon betydelse för honom. Men också en betydelselös tid kan rymma viktiga bemärkelsedagar i litteraturens värld. Så låt oss hylla Bob Dylan. Han kommer att göra oss ensammare när han försvinner.

Johan Svedjedal

kultur@dn.se

Biografi.

Clinton Heylin

”The double life of Bob Dylan. Vol. 1: 1941-66, A restless, hungry feeling”

London, Bodley Head, 520 sidor

23Moby Dick

Kalla mig Ishmael. Så börjar berättelsen av Herman Melville och berättaren är på väg att gå ombord på ett fartyg. Ishmael var Abrahams bortstötte son och ses som stamfader för araber. Bibelförankringen fortsätter med att en huvudperson i dramat heter Ahab, efter en israelisk kung, och är kapten på valfångarfartyget Pequod.

Den verkliga huvudgestalten är en stor vit kaskelot, som tagit Ahabs hand. Moby Dick är mystisk och nästan ondskefull. Det är inte konstigt att den film som gjordes 1956 hade manushjälp av sf-författaren Ray Bradbury. Den hämndbesatte Ahab spelades av annars välbalanserade Gregory Peck.

1956 kom också i USA en nyutgåva av den illustrerade klassikern ”Moby Dick”, utmärkt tecknad av Norman Nodel, som fångat dramatiken och ödet. Samma år, på hösten, kom den tidningen till Sverige.

1970 började Stjärnklassiker och först ut var ”Moby Dick”. Stjärnklassiker hade lite hårdare omslag än de tidigare klassikerna och kom ut med 65 nummer under fem år. De var alla repriser av ursprungliga tidningar med amerikanskt original och de utgavs parallellt med senare nya nummer gjorda i Europa. Den sista klassikern i stora sviten kom 1976 och hade nummer 228. **Olle Dahllöf**

24 Det brutala polisingripandet förde rivalerna samman

George Floyds död för ett år sedan fördjupade sprickan i ett splittrat och polariserat USA. Kan demokraten Karen Bass och republikanen Tim Scott överbrygga klyftan?

De avgör om kongressen i USA kan ta krafttag mot polisbrutalitet och rasism.

WASHINGTON. ”Jag kan inte andas”, vädjade George Floyd, gång på gång, innan han tystnade och dog vid ett polisingripande i

Minneapolis på den amerikanska helgdagen Memorial Day den 25 maj förra året.

Hans ord var som ett eko från offer från andra hårdföra polisinsatser runtom i USA.

”I can’t breathe” hade fungerat som en slogan för protesträrelsen Black lives matter i flera år, men videon med George Floyds sista minuter i livet gav orden ny kraft. Det var svårt att värja sig mot bilden av den hjälplöse mannen, nedtryckt mot asfalten, med polismannen Derek Chauvins knä mot sin hals.

”Jag kan inte andas”, upprepade Tim Scott på Twitter, när han slog fast att poliserna borde gripas för mord på George Floyd. ”Vi kan inte andas med ett knä mot vår hals”, förklarade Karen Bass i ett inlägg om rasismen i USA.

Tim Scott var och är senator från South Carolina och den enda svarta republikanen i senaten. Karen Bass är ledamot i representanthuset från Kalifornien, och var vid tidpunkten för George Floyds död även ordförande för den inflytelserika svarta parlamentarikergruppen CBC, Congressional Black Caucus. Inför årsdagen av tragedin i Minneapolis är de huvudpersoner i maktens korridorer. De kämpar in i det sista för att hitta en minsta gemensam nämnare mellan partierna i kampen mot rasism och polisbrutalitet.

Båda hamnade i strålkastarljuset efter Floyds död. Tim Scott berättade öppenhjärtigt om sin rädsla när han stoppats av polisen, både som ung bilist och som 55-årig senator. Karen Bass redogjorde för de bittra erfarenheterna från kravallerna i Los Angeles 1992, när fyra polismän friats från misshandeln av Rodney

King. Båda försökte också förgäves få igenom nationella reformer av polisen i juni förra året. Demokraterna dömde ut Scotts förslag i senaten som otillräckligt och Republikanerna betraktade Bass förslag i representanthuset som alltför radikalt. Partierna var bland annat oense om huruvida USA borde avskaffa det som kallas kvalificerad immunitet – och som innebär att det är mycket svårt att stämma representanter för poliskåren.

Samtidigt fanns det ett brett stöd i kongressen för att till exempel skärpa kontrollen av övergrepp inom poliskåren, öka användandet av kroppskameror och göra lynchning till ett federalt hatbrott.

– Man kan gråta av skam över att vanliga amerikaner inte får dra nytta av de delar av förslagen som vi faktiskt är överens om, sa Tim Scott på CNN i slutet av juni förra året.

Han tillade att han fortsatte föra samtal med just Karen Bass:

– Hon är mycket seriös.

Men med mindre än ett halvår kvar till presidentvalet i ett djupt polariserat USA fanns inget utrymme för kompromiss. Trots att opinionsmätningar visade att det fanns ett ganska brett stöd för protesterna blev demonstrationerna i stället en stridsfråga mellan den republikanske presidenten Donald Trump och demokratiske presidentkandidaten Joe Biden.

Trump försökte göra protesterna till en fråga om lag och ordning. Han hotade att skicka militär till USA:s storstäder för att kväsa

uppploppen. Joe Biden tog klivet ur sin coronakarantän för att hålla tal om kampen mot rasismen. Vid flera tillfällen visade han sin vördnad för USA:s svarta medborgare genom att gå ned på knä.

Under sommaren ökade även trycket på Biden att nominera en kvinna från någon av minoriteterna till vicepresident. Karen Bass seglade upp som en av toppkandidaterna – tills medierna började granska hennes tidigare stöd till Castro och diktaturen på Kuba.

Tim Scott fick tid i strålkastarljuset, när han försvarade Trump och Republikanerna mot anklagelser om rasism på partikonventet i slutet av augusti. Han beskrev hur hans familj rört sig från bomullsfälten till kongressen under en livstid.

I presidentvalet i november tog Joe Biden hem segern. Demokraterna behöll greppet om representanthuset och säkrade majoriteten i senaten med minsta möjliga marginal. I vintras presenterade kongressledamoten Karen Bass på nytt sitt reformpaket – The George Floyd Justice in Policing Act.

Nu leder hon en arbetsgrupp med Tim Scott och den demokratiske senatorn Cory Booker för att undvika att förslaget blockeras i senaten av filibustern – en 200-årig röstningsregel som i praktiken innebär att lagar behöver stöd av minst 60 av senatens 100 ledamöter.

Politiken är på många sätt minst lika polariserad som för ett år sedan. Joe Biden har inte prioriterat uppgörelser över partigränsen under sina första fyra månader som president. Samarbetsviljan från de politiska motståndarna

har också varit begränsad. Den senaste veckan har partitopparna i Republikanerna sagt nej till en oberoende kommission om stormningen av Kapitolium. De föreslår bland annat att kommissionen borde granska uppploppen och Black lives matter.

Men USA har också förändrats efter George Floyds död. I rättegången mot Derek Chauvin i april valde en rad poliser att bryta tystnadskulturen i kåren och vittna om övervåld. Polismannen fälldes för att ha vållat Floyds död.

I över 30 delstater har regelverken runt polisarbetet skärpts. Så sent som för några dagar sedan antog delstaten Washington en stor reform, med förbud mot strypgrepp och krav på att poliser ska förvarna om de gör räder i privata bostäder och ingripa om deras kollegor tar till övervåld.

Kanske blir det också en nationell reform, med en kompromiss om stridsfrågor som den kvalificerade immuniteten. President Biden som hoppades att förhandlingarna skulle bli klara till årsdagen har nu bjudit in George Floyds familj till Vita huset för att sätta press. Enligt förhandlarna går arbetet långsamt, men i rätt riktning.

– Vi kommer inte att bli klara till den 25 maj, men jag tror inte att det kommer ta månader, säger Karen Bass till reportrar på Kapitolium.

I splittringens USA kan hon och hennes motpart stå för en liten glimma hopp.

För några veckor sedan fick Tim Scott uppdraget att leverera Republikanernas replik,

när Joe Biden höll tal till kongressens båda kammare. Då publicerade Washington Post en granskning som visade att Scotts förfäder faktiskt haft det lite bättre ställt än vad som framgått av historien om bomullsfältet. Karen Bass ryckte ut till den republikanske senatorns försvar. ”Tim Scott är en hedersman”, skrev hon på Twitter och tillade att hans familjs resa förtjänar att firas, oavsett partitillhörighet.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

Fakta.

George Floyds död skakade en hel värld – men hans fall var ett i mängden.

Totalt avlider närmare 1 000 personer varje år i konfrontationer med polisen.

En fjärdedel av offren är svarta medborgare som därmed är tydligt överrepresenterade i statistiken.

24 Nervöst efter stigande inflation i USA

Inflationen i USA har stigit mer än väntat och det finns en nervositet på finansmarknaderna. Detta spiller över även på Europa och Sverige, och kan få effekter för Riksbanken.

Det sade vice riksbankschef Per Jansson till journalister efter ett webbinarium arrangerat av UBS i fredags.

– Vi har nu en situation där inflationen i USA är 4,2 procent och vi ser att nervositeten på marknaden är betydande. Att några i Fed bara antyder att de kan börja diskutera en tapering ger ganska betydande avtryck på räntorna, sade Per Jansson. **Direkt**

25 Madeleine Albright: USA och Europa måste ta nya tag för att lösa konflikten

USA:s förre utrikesminister Madeleine Albright tycker att USA:s och Europas ledare borde anstränga sig ännu mer för att lösa konflikten mellan Israel och Palestina.

Hon prisar president Joe Bidens bidrag till den vapenvila som slutits mellan Israel och palestinska Hamas.

– Jag tror på godheten i Amerikas styrka, säger Albright i en intervju med Dagens Nyheter.

Det är tidig fredagsförmiddag i Washington när DN ringer upp Madeleine Albright. Hon är på sitt kontor. Trots att Albright nyligen fyllt 84 arbetar hon mer än heltid. Dels på Albright Stonebridge Group, det internationella konsultföretag hon grundat, dels med föreläsningar och bokskrivande.

På måndagskvällen höll hon det Stockholmsbaserade fredsforskningsinstitutet Sipris årliga föreläsning om fred och säkerhet.

– Jag hade så gärna varit på plats i Stockholm, jag älskar ju att resa och att möta människor. Men covid-19 lägger ju hinder i vägen. Det har nästan varit det svåraste med pandemin för mig, att ställa om mig från en extrovert person till en introvert, säger Madeleine Albright.

Nu föreläser hon i stället över länk, passande nog på temat ”Demokrati i post-covid-världen”.

En fråga som Madeleine Albright annars är starkt förknippad med är Israel–Palestina-konflikten, som de senaste veckorna trängt undan covid-19-rapporteringen från nyhetssidorna. Medierna har fyllts med bilder på döda barn i Gaza och terroriserade invånare i Tel Aviv.

När Albright var amerikansk utrikesminister under president Bill Clinton, mellan 1997 och 2001, var hon djupt involverad i försöken att mäkla fred mellan israeler och palestinier. USA drev på den fredsprocess som inletts i Oslo år 1993. Osloavtalet skapade det första palestinska självstyret och skulle framemot sekelskiftet ha mynnat ut i en israelisk och en palestinsk stat, sida vid sida. En tvåstatslösning. Men Osloöverenskommelsen var bara ett ramavtal. Nu skulle detaljerna mejslas fram.

– Vi hade höga ambitioner och vi lade ned otroligt mycket tid på att lösa alla svåra frågor i direkta förhandlingar mellan israeler och palestinier: Jerusalems status, bosättningarna, flyktingarna, minns Madeleine Albright.

Sommaren år 2000 tillbringade de båda parternas ledare, Israels premiärminister Ehud Barak och Yassir Arafat, president för den palestinska myndigheten, två juliveckor på

residenset Camp David i amerikanska Maryland. President Bill Clinton och Madeleine Albright var deras värdar.

– Samtalen hade kunnat nå fram till en överenskommelse. Men när det kom till kritan blev det ett nej. Ehud Barak hade gjort ganska stora eftergifter, men Yassir Arafat ville ändå inte skriva under. Jag tror att han delvis såg sig själv mer som en frihetskrigare än en politiker. Men, vi trodde ändå att ett framtida avtal var möjligt.

Kort efter sammanbrottet på Camp David exploderade Israel och de palestinska områdena i den så kallade andra intifadan. Upproret tändes när den israeliske generalen och högerpolitikern Ariel Sharon, då i opposition, gick upp på det för muslimer så heliga Tempelberget i Jerusalem för att be. Fram till dess hade israelerna överlåtit platsen åt muslimer.

Den andra intifadan gav Osloavtalet en knäck som det aldrig hämtat sig från. Religiös och annan extremism har ersatt förnuftiga samtal. Kompromisser är omöjliga.

Amerikanska presidenter efter Clinton har försökt distansera sig från Israel–Palestina-konflikten. Amerikanska väljare har frågat sig varför USA över huvud taget ska blanda sig i?

– Jag tycker att det är viktigt att USA engagerar sig i Israel–Palestina-konflikten. Regionen är både strategiskt och moraliskt viktig. Vi har historiska band till Israel – Harry S Truman var år 1948 den första president som erkände staten Israel. Frågan är förstås *hur* USA är inblandat, och med vem. Vi måste forma partnerskap med

aktörerna. Och då inte bara med israeler och palestinier, utan också med Europa, säger Madeleine Albright.

Under sina år som ledande beslutsfattare i världens starkaste militärmakt USA stod Albright bakom avgöranden som fick stora konsekvenser, ibland dödliga konsekvenser. År 1994 var hon USA:s FN-ambassadör när folkmordet i Rwanda genomfördes: över 800 000 tutsier höggs ihjäl med machetes och spikklubbor. FN fick kritik för att ha reagerat alltför sent.

När hon fem år senare var amerikansk utrikesminister genomförde Nato med USA i spetsen en 78 dagar lång bombkampanj mot dåvarande Jugoslavien, från slutet av mars 1999 till början av juni. Några bombanfall riktades helt fel eller mot icke militära mål. Natos syfte var att stoppa fördrivningen av kosovoalbaner från Kosovo som då var en serbisk provins.

Men trots kritik och erkända felgrepp ser Madeleine Albright USA:s styrka som något gott.

Du har talat om ”godheten i den amerikanska styrkan”. Vad lägger du för betydelse i det?

– Av en händelse såg jag om filmen ”The Darkest Hour” i går kväll, den handlar ju om tiden (försommaren 1940) då Storbritannien såg ut att gå mot nederlag i kriget mot Tyskland. Winston Churchill, som då var helt ny som premiärminister, vände sig till (USA:s president) Roosevelt. I det skedet fick inte Storbritannien hjälp. Med det vill jag säga att det betyder något när USA agerar eller väljer att inte agera.

Det innebär också att USA har ett ansvar. Inte bara militärt. Vi talar om diplomati och ekonomi, kulturellt utbyte – där finns en amerikansk styrka som jag tror på och som kan förändra saker till det bättre om den används på rätt sätt.

– Det gläder mig mycket att Joe Biden haft avgörande inflytande på den vapenvila som nu råder mellan Israel och Hamas. (DN:s intervju gjordes i fredags). Jag vill understryka att jag inte har någon insiderinformation här. Jag vet bara vad som rapporterats i medierna. Men det är ju uppenbart att Joe Biden, som anklagats för passivitet, haft underhandskontakter med parterna under hela konflikten och oförtrutet arbetat med tyst diplomati.

President Biden förordar en tvåstatslösning. Detta diskuterade du och Bill Clinton med israeler och palestinier redan för 20 år sedan. Det enda som hänt hittills är att frågan urvattnats. Är en tvåstatslösning realistisk?

– Jag tror fortsatt på tvåstatslösningen, för jag kan inte se något annat alternativ. Jag säger inte att det är okomplicerat att åstadkomma, men olika former av en enstatslösning är ännu mer problematiska.

Om vi dröjer oss kvar vid era medlingsförsök för 20 år sedan och tittar på hur det ser ut i dag så är de grundläggande frågorna fortfarande olösta. Kommer vi att läsa samma nyheter om Israel–Palestina om 20 år, som vi tar del av i dag?

– Vi utomstående kan och bör engagera oss. Vi kan skapa förutsättningar för samtal och komma med förslag. Men det är ändå parterna

själva, deras ledare, som ska fatta de avgörande besluten. Sedan är det viktigt att komma ihåg att Mellanöstern som helhet ser mycket annorlunda ut i dag jämfört för 20 år sedan. En rad händelser har påverkat regionen och på sätt och vis förpassat Israel–Palestina-frågan ut i marginalen: kriget i Irak, den arabiska våren och konflikterna som följt, Turkiets och Rysslands ökade intresse.

– Men det finns ljuspunkter. Jag tror till exempel att Abrahamavtalet (normaliseringen mellan Israel och Förenade Arabemiraten) kan vitalisera de israeliska och palestinska relationerna. Egyptens roll i förhandlingarna om den vapenvila som nu råder är också intressant.

Det var Donald Trump som åstadkom Abrahamavtalet. Annars har du inte haft mycket till övers för Trumps Mellanösternpolitik?

– Nej, det är ingen hemlighet. Jag tycker att han gjorde ett gigantiskt misstag när han drog USA ur JCPOA-överenskommelsen (avtalet om kärnteknikbegränsning mellan Iran och ledande stormakter). Hoppas att Joe Biden lyckas reparera den skadan.

Medling i Mellanöstern i all ära, men det du kanske blivit allra mest känd för är ett numera bevingat uttryck: ”Det finns en särskild plats i helvetet för kvinnor som inte hjälper varandra.” Tycker du att dina ord har påverkat?

– Haha, ja, det hamnade i alla fall på en Starbucksmugg… Nej, men att jag sade så är ju grundat i mina egna erfarenheter. När mina

tvillingdöttrar var små och jag läste på universitetet fick jag ofta höra från andra kvinnor att jag borde vara hemma med mina barn på heltid i stället för att plugga. Jag fick kritik istället för stöd. Om citatet på något sätt kunnat ge vissa en tankeställare och bidra till att kvinnor börjat samarbeta mer, då är jag både stolt och hedrad.

Erik Ohlsson

Fakta. Madeleine Albright

Född i dåvarande Tjeckoslovakien 1937 som Marie Jana Korbel.

Familjen Korbel – pappan var diplomat – flydde två gånger innan de fick asyl i USA. Först i mars 1939, då Nazityskland invaderade Tjeckoslovakien, och de väntade ut kriget i London. Andra gången 1948, då kommunisterna grep makten i Tjeckoslovakien i den så kallade Pragkuppen.

Albright utbildade sig på elitskolorna Wellesley College och Columbiauniversitetet. Hon doktorerade i internationella relationer, engagerade sig politiskt och arbetade under Jimmy Carter i Vita huset med frågor om nationell säkerhet.

1993–1997 var hon USA:s FN-ambassadör och 1997–2001 utrikesminister, den första amerikanska kvinnan någonsin på den posten.

Därefter har Albright fortsatt att vara aktiv som rådgivare inom internationell politik, och med rad styrelseuppdrag.

Mellan 1959 och 1982 var hon gift med tidningsmannen Joseph Medill Patterson Albright. Hon har tre döttrar och sex barnbarn.

Fakta. Sipriföreläsningen

Sipri-föreläsningen är ett årligt evenemang som fokuserar på fred och säkerhet, i regi av Stockholms Internationella Fredsforskningsinstitut (Sipri). Evenemanget är en plattform där framstående globala ledare delar med sig av de värderingar som ligger till grund för Sipri, dess forskning och annan verksamhet.

Årets föreläsning med Madeleine Albright kan ses på Sipris Youtube-kanal sipriorg.

25 Michael Winiarski: ”Kärnkonflikten ” tillbaka på den motvillige Bidens bord

Kommer USA att åter axla rollen som aktiv medlare i konflikten Israel–Palestina?

Den förändrade verkligheten har förmått en motvillig Joe Biden att engagera sig. Det återstår att se hur mycket kraft Biden

är beredd att lägga ned för att pressa fram en ny fredsprocess.

Precis som Madeleine Albright slår fast i DN-intervjun är det ytterst konfliktens två parter som avgör huruvida det kan bli en uppgörelse mellan israeler och palestinier.

Den senaste av Albrights efterträdare på utrikesministerposten, Antony Blinken, bekräftade i en tv-intervju i söndags att president Joe Biden står fast vid en tvåstatslösning för Israel och Palestina: ”Det är det enda sättet att säkra Israels framtid som en judisk och demokratisk stat, och självklart, det enda sättet att ge palestinierna den stat som de är berättigade till”, sade Blinken.

Där kom alltså signalen om att USA är tillbaka på vad som var en konstant del av den amerikanska Mellanösternpolitiken från Bill Clinton, över George W Bush till Barack Obama. Denna konsensus om tvåstatslösning skrotades i realiteten av Donald Trumps ”fredsplan” i januari 2020.

Nöten att knäcka är att ingen av sidorna – till skillnad från år 2000 då Clinton och Albright diskuterade en uppgörelse med Yassir Arafat och Ehud Barak i Camp David – har visat intresse för en tvåstatslösning.

I Israel finns ingen politisk majoritet för det, oavsett vilken regering som kan komma att bildas under de kommande veckorna. Benjamin Netanyahu har inte den minsta avsikt att upphöra med sin politik av illegala bosättningar och landerövringar.

Palestinierna är lika splittrade. Fysiskt – mellan de som bor i staten Israel, den ockuperade Västbanken och Gaza – och politiskt, mellan Fatah och Hamas. Och den palestinska oenigheten ser inte ut att avta. Den islamistiska terrorrörelsen Hamas, som inte godtar Israels rätt att existera, har stärkt sin ställning i hela Palestina. Samtidigt som Fatah – och den korrumperade palestinska myndighetens president Mahmoud Abbas – har förlorat i auktoritet.

Utöver den interna sprickan bland palestinierna har deras ställning påverkats av Abrahamavtalet, alltså normaliseringen mellan Israel och fyra arabiska diktaturer.

Madeleine Albrights slutsats, att avtalet är en ljuspunkt som kan ”vitalisera de israeliska och palestinska relationerna”, är långt ifrån okontroversiell. Många palestinier betraktar snarare Abrahamavtalet som ett nytt svek från arabstaternas sida.

Avtalet grundades på kalkylen att den palestinska frågan blivit irrelevant i Mellanöstern. Den fromma förhoppningen har kullkastats av de senaste månadernas utveckling: Protester i Jerusalem och på Västbanken, sammandrabbningar mellan judar och araber inne i själva Israel och ett nytt förödande raket- och bombkrig Israel–Gaza.

Därmed är den traditionella ”kärnkonflikten” i Mellanöstern tillbaka på dagordningen. Dels har palestinierna tagit plats som en grundläggande faktor. Dels får de israeliska kränkningarna av palestiniernas rättigheter allt fler kritiker i Väst, även i USA och inte minst i Demokraternas så kallade progressiva falang.

Michael Winiarski

25 Radio City Music Hall öppnar för vaccinerade

Musik. Legendariska Radio City Music Hall i New York öppnar nästa månad med sin högsta publikkapacitet – för alla som är corona-vaccinerade, skriver NME.

Den 19 juni infaller öppningskvällen, och den sammanfaller med avslutningen på Tribeca filmfestival. Dess publik kommer inte att behöva ha ansiktsmask.

– Att Radio City Music Hall är tillbaka på hundra procent, utan masker, med människor som njuter av New York och stadens konstliv, är inte bara symboliskt och metaforiskt, det kommer också att betyda mycket för att få tillbaka den här staten, säger James Dolan, styrelseordförande i Madison Square Garden Company, som äger konsertlokalen.

Hur vaccineringarna ska kontrolleras är ännu oklart.

TT

27 Trump riskerar brottsanklagelser

USA. Åklagare i New York har sammankallat en särskild jury som väntas fatta beslut om huruvida formella brottsanklagelser ska riktas mot USA:s förre president Donald Trump, rapporterar amerikanska medier.

Beslutet att utse en åtalsjury kan innebära att Manhattans distriktsåklagare Cyrus Vance anser att det finns bevis för brott begångna av Trump eller någon i hans närhet, skriver The Washington Post.

Trump reagerar på uppgifterna och avfärdar i ett uttalande utredningarna mot honom som ”rent politiska” och som en del av den ”häxjakt” han länge ansett sig utsatt för. **TT**

27 Amazon köper filmjätte för 73 miljarder kronor

Film. E-handelsgiganten Amazon, med strömningstjänsten Amazon Prime Video, sätter press på konkurrenter som Netflix och Disney+ med ett nytt förvärv.

Amazon meddelar på onsdagen att man köper filmjätten MGM (Metro Goldwyn Mayers) för 8,45 miljarder dollar, motsvarande cirka 73 miljarder kronor. Förvärvet ger Amazon tillgång till ett omfattande bibliotek av filmer och tv-

program. Bland MGM:s produktioner finns exempelvis tv-serier som ”Fargo” och ”Vikings”, samt James Bond-filmerna.

TT

Utrikes artiklar utom USA 21 - 27 maj 2021

21 Vådan av att göra sig beroende av den kinesiska diktaturen

Med en travestering av Groucho Marx skulle Apples chefer kunna säga: ”Om Kina inte gillar våra principer, så har vi andra.”

Techjättens Iphone och Macdatorer används av miljarder människor. Medborgerliga fri- och rättigheter och personlig integritet sägs höra till företagets kärnvärden. Samtidigt är kommunistdiktaturen Kina en plattform som inte bara står för ansenliga intäkter. Nästan alla produkter för världsmarknaden tillverkas där.

New York Times publicerade i veckan (18/5) ett stort undersökande reportage om vilka obehagliga kompromisser Apple har underkastat sig, för att inte utsätta sig för regimens vrede. Det gäller särskilt efter att en ny cybersäkerhetslag infördes 2017.

Förut har Apple haft kontroll över alla användares personliga data. Nu har man accepterat att flytta de kinesiska kundernas uppgifter till Kina och servrar som ägs av ett statligt bolag. Därmed har amerikansk lag kringgåtts, och enligt intervjuade experter kan kinesiska myndigheter komma åt allt de vill ha. Storebrors övervakningssystem har berikats med ännu ett vapen.

Dessutom hjälper Apple till med censuren. Appar med information om massakern på Himmelska fridens torg 1989, taiwanesisk självständighet eller kritik mot Kommunistpartiet raderas. Och Apple har egna anställda som filtrerar bort misshagligt material, utan att invänta propåer från Peking. Sedan 2017 har 55 000 appar försvunnit.

Affärsmodellen innebär att ”gifta sig med Kina”, som en av Apples tidigare rådgivare säger till tidningen (vars app självklart inte är tillgänglig i landet).

Frågan hur långt det är rimligt att anpassa sig till en auktoritär regim är inte ny, däremot dimensionerna.

Kina är en väldig marknad (och fabrik) som få västerländska bolag vill vara utan.

Ibland har mobiltelefoner och sociala medier använts av demokratirörelser för att samla till protester, som under arabiska våren. Förtryckarstater har jagat dem med samma verktyg. Inte heller svenska företag är immuna mot faran att bli en medbrottsling.

Apple försvarar sig med att Kinas lagar måste följas. Telekomkoncernen Huawei brukar tvärtom låtsas att den inte behöver lyda diktatet om att alla kinesiska företag ska bistå landets underrättelsetjänst.

Sverige har tagit en risk genom att porta Huawei från våra 5G-nät. H&M tog en annan, genom att offentligt oroa sig för tvångsarbete i Xinjiang, och straffades med ”konsumentbojkott”. Dilemman uppstår med nödvändighet i kontakter med den kinesiska enpartistaten. Exemplet Apple visar hur farligt det är att göra sig beroende av despoterna.

Företagen har svårt att hantera Kina rakryggat. Men ingen har sagt att det ska vara lätt att tjäna miljarder.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

21 Konflikten rättfärdigar aldrig rasism mot judar

Att man inte ”får” diskutera antisemitism med rötter i Mellanöstern är en myt. Det är korrekt att denna fråga varit känslig, men det är många år sedan.

Några axplock: Redan 2003 presenterades på DN Debatt en forskningsrapport om ”en spridd och ohöljd fientlighet mot judar bland grupper av arabiska och muslimska elever”. Niklas Orrenius klassiska Sydsvenskanreportage om Malmörabbinen Shneur Kesselman som ständigt levde under hot publicerades 2010. 2015 kom ”Uppdrag gransknings” uppmärksammade reportage ”Judehatet i Malmö”. Två år senare uttryckte Stefan Löfven sin oro över ”växande antisemitism i invandrargrupper från Mellanöstern”.

Vi får prata om det. Frågan är vad vi gör åt det.

Ett av karaktärsdragen hos den antisemitism som finns bland svenskar med rötter i Mellanöstern är att den tenderar att öka kraftigt när konflikten mellan Israel och Palestina blossar upp.

Journalisten Sofie Löwenmark på Stiftelsen Doku är en av flera som lyssnat på vad som just nu sägs i sociala medier som på forumet Clubhouse: ”Vi saknar Hitler. Alla Israelvänner ska slaktas på torget. Judar äger världen.”

Svenska kommittén mot antisemitism, SKMA, redovisar flera exempel på hur judar i Sverige och Europa i dagarna blir måltavla för hat. Antalet antisemitiska incidenter i Storbritannien ökar ”markant”, bland annat har människor kört runt i judiska Londonkvarter med palestinska flaggor och slagord om att våldta judinnor.

Från Tyskland rapporteras om attacker mot synagogor och på propalestinska demonstrationer skanderas den rasistiska så kallade Khaybar-ramsan.

Det är heller inte bara bland människor med rötter i Mellanöstern det finns personer som ger svenska judar medansvar för den israeliska statens och arméns gärningar. På DN Kultur skriver Simon Strand om hur antisemitiska tankar och formuleringar ibland nästlar sig in i ”woke-vänsterns” språk på ett sätt som låter den förenas med delar av den gamla vänstern i en maktanalys som landar i att ”judarna” har oproportionerligt mycket makt – och därmed kan och bör rannsakas och klandras som kollektiv.

Det är förstås alldeles utmärkt att statsministern är orolig över judehatet. Men det krävs handling också. Judiska lokaler måste få tillräckligt skydd. Skolorna har ett särskilt ansvar att vara tung motvikt till den propaganda som många svenskar med Mellanöstern-bakgrund får med sig hemifrån.

Polis och åklagare måste vara på tårna – ingen ska kunna gömma rasism bakom ilska över ett krig som inte har med svenska judar att göra.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se

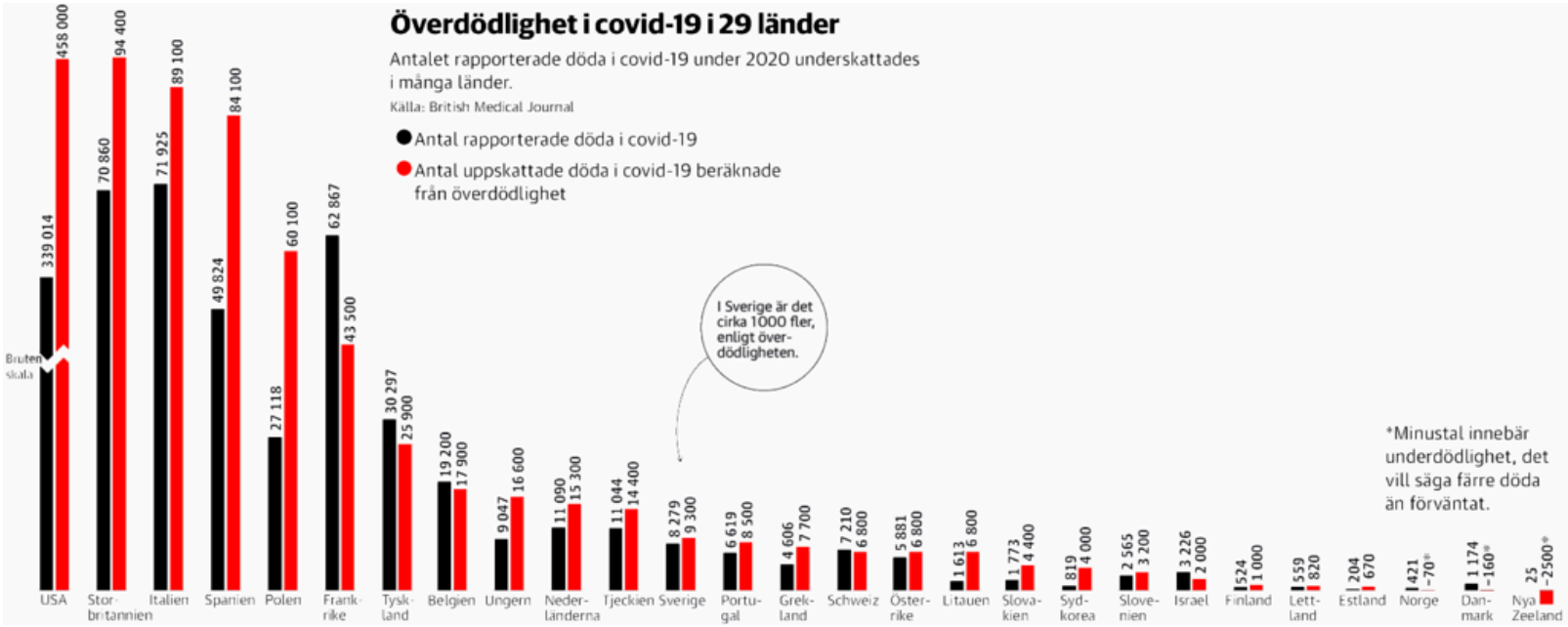
Överdödlighet i covid-19 i 29 länder
Antalet rapporterade döda i covid-19 under 2020 underskattades i många länder.
Källa: British Medical Journal
Antal rapporterade döda i covid-19
Antal uppskattade döda i covid-19 beräknade från överdödlighet
Bruten skala
I Sverige är det cirka 1000 fler, enligt överdödligheten.
*Minustal innebär underdödlighet, det vill säga färre döda än förväntat.
USA 339 014 458 000
Storbritannien 70 860 94 400
Italien 71 925 89 100
Spanien 49 824 84 100
Polen 27 118 60 100
Frankrike 62 867 43 500
Tyskland 30 297 25 900
Belgien 19 200 17 900
Ungern 9 047 16 600
Nederländerna 11 090 15 300
Tjeckien 11 044 14 400
Sverige 8 279 9 300
Portugal 6 619 8 500
Grekland 4 606 7 700
Schweiz 7 210 6 800
Österrike 5 881 6 800
Litauen 1 613 6 800
Slovakien 1 773 4 400
Sydkorea 819 4 000
Slovenien 2 565 3 200
Israel 3 226 2 000
Finland 524 1 000
Lettland 559 820
Estland 204 670
Norge 421 -70*
Danmark 1 174 -160*
Nya Zeeland 25 -2500*

21 Dödligheten i covid-19 har underskattats i många länder

Dödssiffran i covid-19 är kraftigt underskattad i många länder. En ny studie visar att dödligheten förra året i till exempel Östeuropa är större än rapporterat. Sverige har haft hög träffsäkerhet i rapporteringen av dödsfall.

Brittiska forskare vid universitetet i Oxford har undersökt överdödligheten under 2020 i 29 höginkomstländer, däribland Sverige. Studien, som publiceras i British Medical Journal, visar att nästan en miljon fler personer än förväntat dog förra året i de undersökta länderna. De största dödstalen i studien finns i USA, Storbritannien, Italien, Spanien och Polen.

Forskaren Nazrul Islam har tillsammans med sina kollegor räknat ut överdödligheten genom att jämföra antal avlidna under 2020 med antalet döda personer åren 2016–2019. De har tagit hänsyn till faktorer som - ålder, sjunkande förväntad dödlighet över tid och olika säsongsvariationer.

– Det är en välgjord studie som ger en sammanfattande internationell bild av överdödligheten i covid-19. Det är viktig kunskap, eftersom det är svårt för beslutsfattare och forskare att förhålla sig till olika studier med skilda metoder undersöker covid-19-dödlighet för enskilda länder, säger Martin Kolk, som är docent i demografi vid Stockholms universitet och Institutet för framtidsstudier.

Han har tidigare på uppdrag av Folkhälsomyndigheten undersökt överdödligheten i Sverige under 2020, och de svenska resultaten i den nya studien överensstämmer med hans forskning.

Bara Norge och Danmark hade dödstal som var på en förväntad nivå jämfört med 2016-2019. Nya Zeeland är

det enda landet i undersökningen som hade färre avlidna personer under 2020 jämfört med åren innan.

Men studien visar samtidigt att dödssiffrorna i covid-19 sannolikt är mycket underskattade i många länder, inte minst i Östeuropa.

– Studien visar att dödligheten har varit högre där än vad som har framgått av den officiella statistiken. Dödligheten jämfört med andra länder var särskilt hög bland yngre personer och under den andra vågen, säger Martin Kolk.

I de flesta länderna i studien är hög ålder som väntat en stor riskfaktor för död i covid-19. De flesta avlidna har varit över 75 år, följt av personer mellan 65-74 år.

Sverige är det land i studien där dödstalet i covid-19 och den förväntade överdödligheten stämmer bäst överens. Under förra året dog 8279 personer i covid-19, vilket kan jämföras med 9300 dödsfall enligt forskarnas mått för den förväntade överdödligheten. I Sverige underskattades dödligheten i covid-19 jämfört med överdödlighetsmåttet med 12 procent, medan samma mått till exempel var 122 procent i Polen. Även Finland har i studien kraftigt underskattat dödligheten.

En viktig förklaring till den svenska träffsäkerheten är enligt Martin Kolk vårt folkbokföringssystem.

– Våra personnummer gör det enkelt och säkert att rapportera dödsfall och dödsorsak. Träffsäkerheten blir därför hög jämfört med många andra länder, säger han.

Anna Bratt

21 Ann Linde kallas till riksdagen efter Belarusaffär

Utrikesminister Ann Linde (S) kallas till riksdagens utrikesutskott för att svara på frågor om den kritiserade tilltänkta affären mellan svenska företag och Belarus.

Anledningen är bland annat att Sveriges ambassadör i Minsk, Christina Johannesson, deltagit vid flera möten där kontrakt undertecknats om affären.

TT

21Därför har S svängt om Israel genom åren

Socialdemokraternas syn på Israel och Palestina har gått i vågor. Från Israelkärlek över till en varm relation till palestinierna, därefter närmare Israel igen fram till dess att regeringen Löfven punkterade förbindelsen genom att erkänna Palestina. Nu försöker Stefan Löfven åter närma sig Israel, men det finns interna hinder.KOMMENTAR

Nu pågår den blodigaste konflikten i Israel och Gaza sedan Gazakriget 2014.

Den svenska regeringen kan inte göra så mycket mer än att titta på och vara med på EU:s uttalanden, trots att Sverige vid några tillfällen tidigare har spelat en aktiv roll för att mäkla fred mellan parterna i konflikten.

År 1988 var utrikesminister Sten Andersson (S) med och skapade dialog mellan PLO och USA, för att förmå den palestinska organisationen att erkänna Israel. Sex år senare skapade Palmecentret en arena i Stockholm där israeliska och palestinska toppolitiker kunde mötas och förhandla. Statsminister Göran Persson (S) och hans dåvarande statssekreterare Pär Nuder lyckades våren 2000 få till stånd hemliga och konstruktiva samtal mellan parterna på Harpsund.

I dag kan Sverige inte längre föra någon sådan dialog, relationen till den ena parten, Israel, är förstörd och terrorstämplade Hamas företräder palestinierna i Gaza.

Den slingrade resa som socialdemokratin gjort i sin syn på Israel-Palestinafrågan har landat långt från där den började, med statsministern Tage Erlanders (S) hyllningar till Israel.

S-ledaren besökte landet 1962. Han flöt i Döda havet och uttryckte sin stora beundran för hur israelerna byggde en välfärdsstat med de israeliska socialdemokraterna i spetsen. Stödet fortsatte också under och efter sexdagarskriget 1967, trots ockupationen av palestinska områden. Men med Olof Palme som S-ledare kom en skarp svängning. Han träffade som förste västerländske statsminister den palestinske PLO-ledaren Yassir Arafat 1974. Samma år började Sverige arbeta för en tvåstatslösning, en israelisk och en palestinsk stat sida vid sida. Året efter fick PLO öppna kontor i Stockholm, under starka protester från Israel.

Pendeln svängde tillbaka igen när Göran Persson blev S-ledare. Hans engagemang för att få människor att minnas Förintelsen och ansträngningar för att knyta kontakter i Israel ledde till att Göran Persson blev den andre svenske statsministern som välkomnades till Israel 1999, den gången av Israels socialdemokratiske statsminister Ehud Barak.

Något nytt svenskt officiellt statsministerbesök har det inte blivit. När Stefan Löfven förra året var i Israel för att högtidlighålla 75-årsminnet av befrielsen av

Auschwitz Birkenau bjöd inte Israels regering in Löfven till något bilateralt möte.

En viktig orsak till dagens dåliga relation är den senaste stora svängningen i Sveriges och Socialdemokraternas Mellanösterpolitik.

Det första den rödgröna regeringen Löfven gjorde när den tillträdde 2014 var att erkänna Palestina. Beslutet fick kritik från borgerligt håll och möttes av ett ramaskri i Israel. Utrikesminister Margot Wallström (S) blev den enda av EU-ländernas 28 utrikesministrar som inte var välkommen att besöka landet.

Margot Wallström och Stefan Löfven ville med erkännandet söka sig tillbaka till Olof Palmes självständiga och aktivistiska utrikespolitik. De hoppades att andra EU-länder skulle följa efter Sverige, och en tvåstatslösning komma närmare.

Men inget EU-land följde efter. I en ny bok, ”Den perfekta konflikten” av Johan Berggren (Historiska media), är Margot Wallström självkritisk till hur erkännandet gjordes. Wallström önskar att hon haft ”mer tid för erkännandet – mer tid för att förbereda och jobba med partners”. Hon tillägger: ”Och kanske vi borde formulerat oss annorlunda”.

Det blev inte som regeringen hade tänkt sig. Nu har Sverige en ny utrikesminister sedan 2019 i Ann Linde (S). Hon deklarerade så fort hon tillträtt att hon vill förbättra relationen till Israel. Pendeln är på väg tillbaka i socialdemokratin.

Ann Linde besökte Israel under sin tid som handelsminister. Israel är en prioriterad exportmarknad och Sverige öppnade 2018 ett innovationskontor i Tel Aviv – det andra utanför Sveriges gränser.

”Förståelsen för Israels situation har vuxit över tid inom Socialdemokraterna”, säger Ulf Bjereld, som är professor i statsvetenskap och före detta ordförande för S-organisationen Tro & Solidaritet. Han beskriver hur den växande antisemitismen påverkat social-demokraternas syn, ingen vill formulera sin kritik mot

Israel på ett sådant sätt att de framstår som antisemiter.

Stefan Löfven ska i oktober vara värd för en ny internationell konferens för att minnas Förintelsen.

Än så länge har ansträngningarna inte belönats av Israel. Internt i socialdemokratin finns det skillnader i hur hårt man kritiserar Israel respektive Hamas.

Extremen hördes första maj 2019 i Malmö när SSU-demonstranter sjöng ”krossa sionismen”, och ordföranden för Malmös socialdemokrater, fick be judiska församlingen om ursäkt.

Det var knappast något som hjälpte Stefan Löfven i projektet att åter föra Sverige och Israel närmare varandra.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

21 ”De unga i Gaza har inget jobb, ingen framtid”

När 38-åriga Uppsalabon Mohammed Saleh Abuhassira och hans barn skulle besöka sin familj i Gaza började bomberna falla. Nu vågar han inte lämna området och försöker i stället verka som stöd för barn och unga på plats.

– Barnen säger alltid ”vi mår bra”, men man ser på dem att de inte gör det, säger han.

Stridigheterna mellan Israel och Hamas fortsätter, och Israels flygräder över Gazaremsan präglar dygnets alla timmar för människorna som bor där. Mohammed Saleh Abuhassira hade sett fram emot besöket hos sin familj – mamma, systrar, bröder och kusiner – i Gaza. Planen var att han och hans två barn skulle fira slutet av ramadan där och stanna i ungefär två veckor.

– När vi åkte från Sverige var allting lugnt. Men redan första dagen på plats kunde vi höra bomberna, berättar han.

Mohammed Saleh Abuhassira bor i Uppsala och arbetar med utvärdering av vård- och omsorgsinsatser. Han är också kampanjledare för Socialdemokraterna i staden.

Han berättar att han och hans familj just nu befinner sig nära centrala Gaza, vid ett hamnområde. Flera internationella medier har de senaste dagarna rapporterat om hur bland annat delar Al-Rimal-området, som enligt Mohammed Saleh Abuhassira ligger bara en kort promenad från huset de bor i, totalförstörts.

– Hela nätterna hör vi bomberna. Bara 600 meter härifrån har ett höghus slagits i spillror, säger Mohammed Saleh Abuhassira.

Mellan klockan sex på kvällen och åtta på morgonen stannar de inomhus.

– Då är det för farligt att gå ut. Hela huset skakar på natten. Det är väldigt skrämmande, säger Mohammed.

Men redan strax efter klockan fyra lokal tid, när intervjun med DN görs på onsdagen, hörs plötsligt en smäll. Sedan ett djupare dånande ljud.

– Det är så här vi har det. Jag vet inte var det är de bombar nu, säger Mohammed Saleh Abuhassira.

Innan han flyttade till Sverige 2003 jobbade Mohammed Saleh Abuhassira för det palestinska partiet Fatah. Nu säger han att han inte har något politiskt engagemang i området och betonar att det är vanliga, civila människor som drabbas av bomberna.

– Folk vill bara få leva utan att vara rädda att förlora sina liv.

Under de timmar på dagen som de vågar vara utomhus volontärarbetar Mohammed Saleh Abuhassira, som har viss har viss utbildning i samtalsstöd, i en förening som riktar sig till barn.

– Vi går runt och pratar med folk. Vem har inte sovit, vem mår dåligt, vem har panik. Jag försöker hjälpa dem så mycket jag kan. Barnen säger alltid ”vi mår bra”, men man ser på dem att de inte gör det.

Han berättar hur barnen i området har svårt att koncentrera sig och sitta stilla, de vill hela tiden vara i rörelse. Han hör hur de i sina lekar imiterar bombanfall och ropar ”nu bombar jag dig!”.

– Vi leker med dem, spelar musik och teater och försöker få dem att tänka på något annat, säger han.

Han blir nedslagen av tillvaron för hans familj och vänner i Gaza – även när de inte tvingas höra flygräderna. Många bor väldigt trångt och det råder brist på basala förnödenheter.

– Ungdomarna här har inget jobb, ingen framtid. Vatten finns kanske varannan dag och el under några timmar varje dag. Det är ett väldigt svårt liv.

Ljudet av bomberna gör att många inte kan sova, berättar Mohammed Saleh Abuhassira. Själv tar han sömnmedicin och lyckas få några timmars vila varje natt. Han vet ännu inte när han och hans barn kommer att kunna ta sig hem till Sverige.

– Jag mår så pass bra psykiskt att jag kan hjälpa till. Men det finns ett stort och akut behov av hjälp och psykiskt stöd till människorna här, säger han.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Fakta.

227 palestinier har dödats sedan konflikten blossade upp på nytt den 10 maj, enligt Gazas hälsomyndighet.

Tolv israeler har dödats, enligt polisen.

Från internationellt håll har reaktionerna varit många – men trots det har inte FN:s säkerhetsråd kunnat enas om ett uttalande för att kräva att stridigheterna upphör.

21 Ja till eldupphör – men hårda krav försvårar samtal om hållbart lugn

Israels säkerhetskabinett sade sent på torsdagskvällen ja till ett eldupphör i striderna kring Gaza. ”Vi har uppnått våra krigsmål, tillfogat Hamas stor skada och återupprättat vår avskräckningsförmåga gentemot organisationen”, hette det i kommunikén. Enligt nyhetsbyrån Reuters gäller eldupphöret båda parter.

KOMMENTAR

Israel uppgav att man planerat att upphöra med sina luftangrepp från klockan två på fredagsmorgonen. Om Hamas också inställer elden kan sedan förhandlingarna om villkoren för ett mer varaktigt lugn ta sin början. Den egyptiska säkerhetstjänsten, som samordnar dessa överläggningar, klagar över att parternas villkor går alltför vitt isär för att utgöra underlag för en stabil uppgörelse.

En annan svårighet har varit att flera av beslutsfattarna på Hamas sida stundtals varit omöjliga att nå. Hamas politiske ledare i Gaza, Yihia Sinwar, och de bägge ”överbefälhavarna” Muhammad Deif och Marwan Issa, har befunnit sig under jord och har av säkerhetsskäl inte använt mobiltelefoner.

Hamas krav på israeliska garantier ifråga om Jerusalem är populärt hos den palestinska allmänheten, men avfärdas utan resonemang av Israel. De israeliska kraven på en partiell nedrustning i Gaza, inklusive begränsningar av raketernas räckvidd, avvisas med samma eftertryck på palestinskt håll.

Premiärminister Benjamin Netanyahu, som mottagit en serie missnöjda telefonsamtal från USA:s president Joe Biden, har givit en mycket tillrättalagd bild av budskapet från Vita huset. ”Vi tackar presidenten för

att han står bakom oss!“, utropar Netanyahu var gång, utan att nämna något om Bidens allt sämre humör.

Netanyahu kunde inte i längden ignorera Biden, men det är tydligt att han inte varit angelägen om att runda av den tio dagar långa kampanjen. För var dag som går i krisens tecken, går också en av de 28 dagar som oppositionsledaren Yair Lapid har på sig att bilda regering. Om Lapid misslyckas, vilket nu verkar säkert, pekar mycket mot nyval i september, där Netanyahu hoppas kunna bygga sin valkampanj på ”segern” under operation ”Murarnas väktare” – den som Hamas kallar ”Jerusalems svärd”.

Det Netanyahu fruktar mest just nu är inte konkurrerande partier, utan den breda folkliga rörelse som motsätter sig varje uppgörelse som inte inkluderar ”de fyra”. De fyra är dels två soldater som föll i Gaza under det förra kriget mot Hamas 2014, dels två psykiskt sjuka israeler som i förvirring tagit sig in i Gaza. Hamas har sagt sig redo att förhandla om soldaternas kvarlevor och om de bägge fångna israelerna, men kräver i utbyte frigivning av många hundra palestinska fångar. De senaste dagarna har stora och dyra affischer dykt upp utmed Israels viktigare landsvägar, där regeringen varnas för att göra upp med Hamas utan att de fyra återbördas.

Det israeliska elverkets fackklubb anslöt sig på torsdagen till denna kampanj. Under striderna har Hamas raketer förstört ett tiotal av de högspänningsledningar som förser Gazaremsan med el. De israeliska elarbetarna säger nu att de vägrar reparera ledningarna om inte Hamas överlämnar soldaternas kvarlevor.

Israel har under striderna fortsatt att förse Gazaremsan med olika varor, bland annat bensin och dieselolja. Israeliska extremnationalister har protesterat ljudligt mot detta, men militären försvarar sig med att detta är nödvändigt för att inte elgeneratorerna på Gazas sjukhus skall stanna.

Också när kanonerna tystnat kvarstår de frågor som utlöste striderna; de många projekt Hamasregimen i Gaza kräver att Israel skall godkänna – men som Israel

vägrar resonera om förrän ”de fyra” återlämnats. Det gäller avloppsrening, avsaltning av havsvatten, investeringar i industriprojekt och mycket annat elementärt.

Israel kommer å sin sida inte att lova Hamas någonting ifråga om Jerusalem. Israel kan visserligen avstå från att vräka palestinier från kvarteret Sheikh Jarrah i Jerusalem, men gör man det kommer ett sådant beslut att ses som en eftergift till Hamas. Om man i stället verkställer vräkningarna måste Hamas, för att inte förlora ansiktet, attackera Israel på nytt.

Bezalel Smotrich, ledare för ett högerextremt bosättarparti, varnade på torsdagen Netanyahu:

– Varje tillstymmelse till eftergifter ifråga om Sheikh Jarrah eller Jerusalem i övrigt betyder att vi inte kommer att låta dig bilda regering, inte nu och inte i höst.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

21 Varningsskott vid azerisk gräns

Armenien/Azerbajdzjan. Armeniens försvarsdepartement meddelar att landets militär avfyrat varningsskott vid gränsen till Azerbajdzjan, vid ett område där det finns uppgifter om att azeriska styrkor tagit sig in på armeniskt område. Uppgifterna kommer från ryska nyhetsbyrån Ria.

Utvecklingen visar på den sköra vapenvila som råder mellan de två länderna efter de häftigt uppblossade, brutala strider om regionen Nagorno-Karabach som pågick under sex veckor i höstas.

Vapenvilan förhandlades fram av Ryssland.

TT-Reuters

21Pandemigranskare gripen

Bangladesh. En journalist som har rapporterat om hanteringen av covid-19 i Bangladesh har gripits. Hundratals reportrar har protesterat mot frihetsberövandet och den minskade pressfriheten i landet.

Den grävande journalisten Rozina Islam frihetsberövades i måndags, anklagad för att ha stulit dokument från hälsomyndigheterna.

Men Amnesty International menar att det är hennes rapportering om landets hantering av coronapandemin som är den verkliga anledningen.

TT

21 Abortgräns kan sänkas till vecka sex

USA. Texas guvernör Greg Abbott har skrivit under en ny abortlag som om den antas sänker gränsen för abort i den amerikanska delstaten till vecka sex.

Så tidigt vet många kvinnor inte ens om att de är gravida.

Guvernören skrev under lagen, som träder i kraft i september såvida den inte stoppas i domstol innan dess, vid en mindre ceremoni.

TT

21 25 000

människor evakuerades i Frankfurt i Tyskland på onsdagen sedan en bomb från andra världskriget hittats vid ett grävarbete i staden. En bombgrupp skickades till platsen för att oskadliggöra den 500 kilo tunga pjäsen.

Under natten arbetade de med att täcka bomben med 40 flak med sand för att sedan, under torsdagens första timmar, förstöra den genom en kontrollerad explosion. När dammet lagt sig återstod endast en tio meter bred och en tre meter djup krater som bildats av explosionen.

TT-AFP

21 Nio civila dödade av vägbomb

Afghanistan. Minst nio civila har dödats sedan de kört på en vägbomb i provinsen Helmand i den sydvästra delen av Afghanistan.

Bland offren finns kvinnor och barn, enligt vice provinsguvernör Baryalai Nazari.

Ingen hade tagit på sig dådet på torsdagskvällen men talibaner strider regelbundet med afghanska regeringsstyrkor i området.

TT-AFP

21Terrorledare uppges vara skadad

Nigeria. Den nigerianska terrorrörelsen Boko Harams ledare Abubakar Shekau sägs vara svårt skadad, enligt underrättelseuppgifter. Nigerianska medier skriver att han dött, men uppgifterna är inte bekräftade av oberoende källor.

Uppgifter om Shekaus död har florerat tidigare. Myndigheter eller militär har inte bekräftat de senaste uppgifterna om Shekau.

TT-AFP

21 Tusentals barn på flykt skapar kaos

Fler än tusen barn och tonåringar har de senaste dagarna simmat eller vadat över till den spanska enklaven Ceuta, i hopp om att finna en väg in i Europa.

Men på torsdagen upphörde strömmen av migranter plötsligt – efter att en spansk domstol kallat ledaren för västsahariska motståndsrörelsen Polisario Front till skranket.

PARIS. Stranden Tarajal delas i tu av ett högt stängsel som löper ut i Medelhavets vågor.

På ena sidan av stängslet: den spanska enklaven Ceuta. På den andra: Marocko, där pandemin slagit hårt mot turistnäringen och många som normalt sett jobbar på hotell och restauranger har gått utan inkomst i snart ett år.

I måndags och tisdags utspelade sig kaotiska scener här, då omkring 8 000 personer vadade och simmade förbi stängslet. Målet: att ta sig in på spanskt territorium, hitta jobb eller ansöka om asyl.

Omkring 1 500 av dem uppges ha varit minderåriga, och en del fick hjälp av spansk gränspolis. Bland annat ska Guardia Civil ha undsatt en kvinna som bar på ett spädbarn.

– Vi trodde först att kvinnan bar på en ryggsäck, men sedan såg vi att hon hade ett spädbarn på ryggen. Hon höll sig flytande med en sorts uppblåsbar leksak. Jag simmade ut och tog hand om barnet, medan min kollega hjälpte mamman, säger räddningsledaren Juan Francisco Valle till en spansk tv-kanal.

Bilden från insatsen har spridits i många medier.

Men det finns också andra bilder som är betydligt mindre smickrande för spanska myndigheter.

Åtskilliga så kallade ”pushbacks” – där nyanlända utvisas omedelbart, utan någon legal process – har rapporterats. I tisdags sattes militär in för att bevaka gränsen, och hjälporganisationer menar att många utvisningar skett illegalt.

Bilder sprids på sociala medier av soldater som eskorterar rader av unga män och ungdomar tillbaka mot gränsen. Omkring 5 600 personer ska hittills ha återsänts till Marocko, enligt spanska inrikes-departementet. El Diario citerar en soldat som uppger att militären fått order att omedelbart utvisa alla, och att det ”inte spelar någon roll om de är minderåriga”.

Enligt spansk lag måste ensamkommande minderåriga ges beskydd, föräldrarna kontaktas, och barnets egen vilja tas i beaktande innan ett beslut kan tas om återsändande. Minst 750 barn och tonåringar har också satts i ett läger i hamnen i Ceuta. Men hundratals barn har sovit på gatorna, och flera tvivelaktiga utvisningar har dokumenterats.

På torsdagen låg stranden i stort sett öde. Enda undantaget var migranter som återvände självmant till Marocko.

Den marockanska gränspolisen – som normalt sett är mycket hårdför – rapporteras ha varit påtagligt passiv i början av veckan.

I Spanien misstänker många att det beror på en diplomatisk konflikt om Västsahara som blossade upp i april, då det blev känt att den västsahariska motståndsrörelsen Polisario Fronts ledare Brahim Ghali fick vård på ett spanskt sjukhus för covid-19.

Polisario Front kämpar för ett självständigt Västsahara och är formellt sett i krig med Marocko, vars minister för mänskliga rättigheter i tisdags kväll antydde att landet hade all rätt att ”luta sig tillbaka” i migrationsfrågan.

När en spansk domstol i tisdags kväll meddelade att Brahim Ghali ska kallas till förhör i juni i ett mål om misstänkta krigsförbrytelser, tycks dock den marockanska regeringens vrede ha stillats en smula.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

21 30-årig kommunist blir Santiagos nya borgmästare

Kommunalvalet i Chile bjöd på en historisk skräll. Kommunistpartiets 30-åriga kandidat, Irací Hassler, blir huvudstaden Santiagos nya borgmästare.

Ett bevis på att den proteströrelse som bildades 2019 menar allvar med att den vill förändra samhället.

KOMMENTAR

– Vi är glada att vi i dag kan börja bygga en bättre välfärd i våra stadsdelar. Vi har en stor utmaning framöver, men tillsammans med er kommer vi att göra det möjligt, sa den 30-åriga ekonomen Irací Hassler när det stod klart att hon är Santiagos nya borgmästare.

Inga opinionsundersökningar gav en fingervisning om den sensation som det chilenska kommunistpartiet åstadkommit. Under Augusto Pinochets diktatur mellan 1973 och 1990 var kommunistpartiet förbjudet och dess medlemmar kastades från helikopter i Stilla havets kalla vatten. Nu har kommunistpartiet vunnit sin viktigaste post sedan poeten och Nobelpristagaren Pablo Neruda utsågs till Chiles ambassadör i Paris 1970.

Irací Hasslers mamma kommer från Brasilien och har flera släktingar som varit med i radikala vänsterpartier, men när hennes egen dotter gick med i det chilenska kommunistpartiet blev hon orolig. Irací Hasslers pappa är en företagare med schweiziskt ursprung och har en tydlig högerprofil, skriver den argentinska dagstidningen La Nación.

När studentupproren inleddes för tio år sedan i Santiago gick den då tjugoåriga Irací Hassler med i kommunistpartiet och krävde fria terminsavgifter till universitetet. Fem år senare blev hon invald i Santiagos kommunfullmäktige.

Att hon blir stadens nya borgmästare visar att protesträrelsen, som bildades när tunnelbaneavgifterna höjdes i huvudstaden hösten 2019, inte var en tillfällig missnöjesyttring. Chilenarna är trötta på den nyliberala ekonomiska politik som skapat de största sociala klyftorna av världens OECD-länder. Under förra helgens kommunalval gjorde högern och mittenpartierna sina sämsta val på länge.

Missnöjet med den sittande högerregeringen gjorde också att högern förlorade stort i valet till den församling som ska skriva om landets grundlag.

Inför valet hade högern och mittenpartierna gått samman för att få den tredjedel av rösterna som behövdes för att kunna blockera vänsterns lagförslag.

Många trodde att draget skulle lyckas. I stället fick partierna endast 24 procent. Det gör att vänstern och oberoende kandidater kan få genom kontroversiella lagar som stöper om Chile i grunden.

Vad som också visar på Chiles förändringsvilja är att alla de traditionella partierna tappade stort i valet till grundlagsförsamlingen.

Över 40 procent av ledamöterna som valdes tillhör inte något politiskt parti.

En av dem är den 46-åriga skolbusschauffören Giovanna Grandon som blev känd under protesterna när hon dansande runt på gatorna iklädd en uppblåsbar dräkt föreställande Pokémonfiguren Pikachu.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. Rösterna

Irací Hassler (bilden) fick 38,85 procent av rösterna i borgmästarvalet och slog den sittande borgmästaren Felipe Alessandri från högerpartiet RN. Han fick 35,26 procent.

21 ”Israel står för demokrati för alla”

FÖR

Terrororganisationen Hamas grundades för att utplåna staten Israel och fördriva eller döda den judiska delen av befolkningen. Att detta uttalade mål inte framhålls som det enskilt viktigaste skälet för kriget är besvärande för FN:s medlemsstater och svensk journalistik.

En andra orsak är att olika palestinska organisationer och klaner strider om makten internt. När Fatah ställde in det första valet sedan 2006, för att de enligt opinionsundersökningar skulle förlora stort mot terrororganisationen Hamas, tog Hamas i stället tillfället att bli palestiniernas okrönta ledare.

Vem hör talas om Fatah nu? Allt ljus är på Hamas, som verkar kraftfulla och kanaliserar folkets missnöje över den 87-årige Abbas diktatoriska och korrupta styre.

En tredje orsak är egentligen endast ett svepskäl för att starta raketregnet över Jerusalem och Tel Aviv, samtidigt som man vill elda på massorna genom att påstå att det sker en fördrivning. Sanningen är att arabiska invånare i fyra hus i Jerusalem vägrar att betala hyra i de hus de bor i, som ägs av judar.

Är en rättslig tvist om fyra hus värt ett fullskaligt krig? Hamas tycker det, eftersom de tjänar på krig. Ju fler civila palestinier de kan få dödade, desto mer arabisk och västerländsk sympati, makt och pengar får de. Så cynisktarbetar en terrororganisation.

Den fjärde av de fyra viktigaste orsakerna till dagens krig är ett gammalt antisemitiskt slagord – ”al-Aqsamoskén är hotad” – som togs fram när man av säkerhetsskäl begränsade antalet besökare i moskén till 90 000 på en och samma dag.

Sedan Israel tog över hela Jerusalem och Tempelberget efter att Jordanien anfallit landet 1967 har alla tre religioner fått säkra tillgångar till sina religiösa platser.

Det påhittade hotet är ett svepskäl, som manar massorna till jihad.

Israel står för demokrati, religionsfrihet och trygghet för alla. Det är detta som Israel kämpar för och hela tiden erbjudit muslimerna i området.

Anders Bjerkhoel, Israelföreningen

AFP

21 Eurovisions framtid – global fest eller krympt tävling?

Eurovision song contest lockar närmare 200 miljoner tv-tittare varje år. Men tävlingens framtid kan ligga bortom Europas gränser.

– Kanske kan det bli en världsfinal så småningom, säger Martin Österdahl som är högsta ansvariga för Eurovision.

Under senare år har tittarsiffrorna för Eurovision song contest pendlat mellan 195 miljoner 2014 och 182 miljoner 2019. Engagemanget varierar stort mellan länderna. När John Lundvik tävlade i Tel Aviv 2019 följde 79,1 procent av de svenska tittarna tävlingen, i Frankrike var siffran 30,2 procent.

Svenske Martin Österdahl är ansvarig för Eurovision song contest och skulle gärna se att tävlingen engagerade ännu fler. Men han pekar också på en rad svårigheter när det gäller att ta in nya länder. Att växa kostar pengar.

– En av de viktigaste frågorna är att göra det finansiellt hållbart för det land som ska arrangera Eurovision. Det får inte bli för dyrt. Alla som vinner måste kunna arrangera det, säger han.

I år deltar 39 länder. Saknas gör bland annat Ungern och Turkiet samt Armenien och Belarus. Men tävlingen börjar nå sitt tak och länder som vill vara med, som Kazakstan, kan få svårt att få plats i en tävling som sett allt fler ansluta sig efter Berlinmurens fall.

– Det finns inte plats för så många fler utan man måste göra en större förändring av upplägget från att vi i dag har två semifinaler och en final. Där är vi i stort sett så många som vi klarar av. Ibland är vi 43 länder och någonstans där går gränsen. Och 26 låtar i finalen är väldigt mycket, säger Martin Österdahl.

Några konkreta planer som alla medlemsländer står bakom finns inte just nu, säger han. Men ska man växa

är det tydligt att det skulle krävas ytterligare en semifinal för att få pusslet att gå ihop:

– Något sådant. I dag är schemat minuttajt och det går inte att pressa in så mycket mer utan att man lägger till veckor eller fler deltävlingar. Och det kostar pengar.

Men det är ingen självklarhet att tävlingen ska fortsätta expandera. Eurovision ägs av public service-organisationerna och frågan om vad public service ska ägna sig åt diskuteras på många håll. Kanske betyder det att anslagen på sikt blir mindre.

– Detta är också en fråga vi måste tänka på så att vi inte skapar något vi inte klarar av att fortsätta med. I slutändan måste vi vara relevanta och populära bland tittarna, säger Martin Österdahl.

Ett annat sätt att utveckla tävlingen skulle vara att expandera globalt. Årets upplaga sänds av 43 länder varav fyra utanför Europa – Australien, USA, Kanada och Kazakstan. Martin Österdahl har under flera år sett hur intresset ökat inte minst från Asien där det finns planer på att komma i gång med egna tävlingar. Och givetvis i USA där American song contest nu blir verklighet 2022.

– Att tävlingen expanderar till andra kontinenter är absolut en tänkbar framtid. Vi har sett att det finns ett jättestort intresse från hela världen, men vi får ta det stegvis. Kanske kan det bli en världsfinal så småningom, säger han.

I dag väljer en rad länder att handplocka en artist utan att engagera de egna tittarna, något som kan bidra till att intresset för tävlingen inte blir så stort. Där tävlingen är folkligt förankrad ökar också intresset, säger Martin Österdahl.

Kanske ligger expansionen därför närmast till hands på hemmaplan, i Europa, innan blickarna vänds mot världen i övrigt:

– En stor del handlar om hur länderna arbetar med sina nationella uttagningar. De nordiska länderna är de som tagit den uttagningen längst. Och det finns

många andra länder som tittar på liknande varianter, säger Martin Österdahl.

Tanken på att globalisera Eurovision och samla hela världen med låtar och artister från jordens alla hörn är något som engagerar Melodifestivalens tidigare producent Christer Björkman. Det är ingen slump att han nu flyttar över Atlanten för att driva American song contest. Precis som fotbollen knyter samman världen skulle musiken kunna göra det, menar han. Och han gillar jämförelsen med sport:

– I slutändan, om alla kontinenter skulle vara med, vore det häftigt med ett slutspel där hela världen möts. Jag drömmer om att det skulle kunna hända.

Under de år som Christer Björkman aktivt har följt tävlingen har Eurovision förändrats i grunden:

– Om vi går tillbaka riktigt långt så var det bara låten det handlade om. Den som var känd var orkesterledaren. Alla stora upphovsmän eller musiker hade en orkester. Sedan hade man en vokalist som stod längst fram och var som ett instrument. I mitten av 60-talet blev det en förskjutning då artisterna fick kliva fram, under 00-talet blev det ytterligare en förskjutning då numret, showen, blev central.

Grunden handlar om att få med så många som möjligt, oavsett bakgrund och musikalisk tradition, på det tåg som kallas Eurovision. Att ena människor som inte trodde att de faktiskt hade något gemensamt.

– Eurovision är passionsdrivet och man märker det på de länder som har en person som verkligen brinner för det och som älskar det genuint hela vägen ner i själen, säger Christer Björkman och det råder ingen tvekan om att han ser sig själv som en sådan person.

William Lee Adams som driver den största fan-sajten Wiwibloggs behöver inte tänka länge förrän han svarar på vilken väg han vill att Eurovision ska ta i framtiden:

– Jag tror att Eurovision har mycket att lära av Sverige där man har en kommersiell inställning och vill skapa så många hitlåtar som möjligt. Genom att göra det

breddar man basen för hela tävlingen. Då förstår folk att det inte enbart är en cirkus utan ett musikaliskt smörgåsbord med några lättare rätter som du kan tugga på men också huvudrätter som utvecklar din kropp och ditt huvud.

I dag är Melodifestivalen en hitmaskin. I år placerade sig 24 av 28 bidrag på topp 50 på Spotify. Så är det inte nödvändigtvis i Eurovision. Alla ger sig inte in i tävlingen för att vinna, säger William Lee Adams. Flera länder vill bara visa upp sin musikaliska identitet:

– Det kan handla om att visa upp den för det egna folket. Ta Armenien eller Azerbajdzjan som exempel, de har en helt andra motiv än Sverige. De vill visa sin kultur för världen.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

22 Status quo är inget framsteg

Det tog elva dagar av missiler och bomber innan vapenvilan kom, om den nu håller eller inte. Drygt 200 palestinier dödades, varav ett okänt antal medlemmar i terrororganisationen Hamas, och 12 israeler. Striderna var de värsta på sju år. Dessvärre tyder allt på att en repris bara är en tidsfråga.

Benjamin Netanyahus regering kommer inte att tillmötesgå Hamas krav på veto mot beslut som rör Jerusalem. Premiärministern har kammat hem lite goodwill, som han hoppas kunna utnyttja för att vinna nästa nyval och undvika att bli fälld för korruption. Och israeler i allmänhet håller med honom om att det inte finns någon palestinsk partner att tala fred med.

Hamas tänker för sin del inte rusta ned, utan struntar i hur det går för invånarna i Gaza. Enpartidiktaturen består, och siktar på att fylla raketlagren igen inför returmatchen. Utan våldet har terroristerna inget

existensberättigande, den palestinska saken hit eller dit.

President Joe Biden har tjatat på Netanyahu om att sluta skjuta, men kommer inte att överge Israel. USA letar efter ett sätt att byta återuppbyggnad av Gaza mot att Hamas begraver missilerna. Det är närmast definitionen av en hägring i öknen.

Tvåstatslösningen lever kvar som ett önsketänkande bland framför allt europeiska diplomater. Varken israeler eller palestinier är numera särskilt intresserade.

Likväl ”måste” något hända. För palestinierna är väpnad kamp en återvändsgränd, och med Hamas finns det inga förutsättningar att ta sig ur våldet och misären i Gaza. Israel kan inte fortsätta behandla palestinier som andra eller tredje klassens människor, om landet någonsin ska få uppleva varaktig fred och säkerhet.

Ingen har vunnit de tidigare Gazakrigen, och detsamma gäller nu. Dödandet har upphört. Men i övrigt har ett slut på konflikten inte kommit närmare.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se

22 Ledare: Världen är inte immun mot det gamla spöket

Coronapandemin förlamade världsekonomin, men nu spritter det desto mer i benen. Höga tillväxtsiffror i USA, respektabla sådana i Europa, överallt nollränta och stimulans i kubik – och vaccinet är i färd med att släppa ut konsumenter, ressugna och kroggäster på grönbete.

Men är det inte lite skugga här och där? Den senaste amerikanska inflationssiffran var 4,2 procent. Även på denna sida Atlanten stiger priserna.

Vargen kommer, har domedagsprofeter sagt om inflationen åtskilliga gånger sedan den kämpades ned på 80-talet. Särskilt sedan finanskrisen för drygt tio år sedan har centralbankerna snarare skrämts av tendenser till sjunkande priser. Men dagsläget präglas av okänd terräng.

Riksbanken och deras kollegor räknar med ”övergående” inflation, och visst ser många faktorer tillfälliga ut. Råvarupriserna ökar, men det gör de emellanåt, och alla jämförelser med bottennivån för ett år sedan haltar. Att hotell- och restaurangägare kan ta lite mer betalt är naturligt. Vanligt folk som suttit hemma och sparat har ett uppdämt behov av att spendera.

Värre är det med flaskhalsarna i internationella leverantörskedjor. Alla ropar på halvledare och datachips. När industrin växlar upp globalt har efterfrågan på otaliga insatsvaror ökat snabbare än utbudet. Och i USA rapporteras redan arbetskraftsbrist, trots att många går utan jobb, en obalans som kan börja pressa löner uppåt.

I lyckliga fall har centralbankerna rätt, vargen kommer inte, och problemen går över utan att inflationen behöver tämjas med räntehöjningar som kväver konjunkturen.

Men världsekonomin befinner sig i en aldrig skådad situation. Extremt låga räntor har rått ända sedan finanskrisen, och även i övrigt gäller mycket expansiv penningpolitik med inslag som massiva obligationsköp. I praktiken har sedelpressarna rullat i åratal.

Därtill har statskassor öppnats på vid gavel. Stimulanspaketen i USA motsvarar redan mer än 25 procent av bnp, och president Joe Biden vill hysta in ytterligare några tusen miljarder dollar. Ett redan skenande budgetunderskott har ökat takten.

EU:s återhämtningsfond är mer beskedlig, men tillsammans med medlemsländernas egen lånefest blir det i alla fall många nollor på beloppen. Räntorna är ju så låga att den som sätter sig i skuld ändå är fri. Eller?

Alltför många regeringar och vänsterteoretiker tror att gamla ekonomiska tyngdlagar har upphävts för evigt. Inflation är alltid och överallt ett politiskt fenomen, som Financial Times ekonomiske kommentator Martin Wolf skriver (19/5).

Kanske klarar sig de fartblinda genom kurvan. Men aktiemarknaden får blodstörtning när USA:s finansminister ens antyder att räntan möjligen måste upp något snäpp. Och om det blir dyrare att låna kommer såväl skuldtyngda länder som privata investerare att tvingas visa kreativitet.

Dessutom finns fler kalkyler att göra. Protektionismen dog inte ut med Donald Trumps avgång, tvärtom har Joe Biden ”köp amerikanskt” som framträdande devis. Kina är ingen godhjärtad handelspartner utan en diktatur som ställer alltmer orimliga krav. Båda dessa företeelser får effekter i form av ökade kostnader i världsekonomin.

Klimatomställningen skapar visserligen möjligheter. Men på kort och medellång sikt, när ny teknik ska fasas in och beteenden justeras, riskerar den att pressa priser uppåt.

De statliga stöden har varit nödvändiga för att ekonomin ska överleva covid-19. Men det betyder inte att våra resurser plötsligt blivit oändliga. Så småningom behöver budgetdisciplin och normalräntor återupprättas. Så kan också inflationen motas i grind.

DN 22/5 2021

22 Det är den dagliga kontrollen över tanken som karakteriserar diktaturen

Det finns i dag viktigare demokratiska frågor att diskutera än att mötesfriheten inskränks under en begränsad tid.

Min ryske gammelonkel Borja i Estland skämtade en gång om att de sovjetiska pansarvagnarna var gjorda av papp. Detta var på Stalins tid och någon anmälde skämtet till myndigheterna. Kanske av övertygelse, gammalt groll eller svartsjuka. Vem vet. Hur som helst fängslades Borja. Sedan tvångsförflyttades han till Sibirien.

Jag tänker ofta på Borja när hot mot demokratin debatteras. Den senaste tiden antas hotet komma från coronarestriktionerna. GP:s kulturchef Björn Werner drar paralleller mellan Sveriges inskränkta mötesfrihet och DDR (17/4). Kommittén ”Demokratin 100 år” skriver i UNT (12/5) att ”smittbekämpningen har satt våra demokratiska rättigheter på undantag”. I kommittén ingår epidemiologen Emma Frans. I hennes bok ”Alla tvättar händerna” framställs ”lockdowns” som ett diktatoriskt undantagstillstånd.

Men den största gemensamma nämnaren för olika lockdowns i stabila demokratier har varit att butiker och krogar tvingats stänga. Inte att medborgare hukat inomhus medan militären bevakat gatorna. I Storbritannien undantogs rent av politiska protester länge från de regler som förbjöd folksamlingar.

Jag tänker inte kalla någon för hobbystatsvetare, så som många i fjol beskylldes för att vara hobbyepidemiologer. En bred diskussion om demokrati är välkommen. Men då är det också viktigt att påminna om att demokratins främsta mått varken är antalet militärer eller demonstranter.

Denna bild säger i stället mer om nyhetsrapporteringen från diktaturer, som ofta blir

intensiv just när revolutioner äger rum. Skotten i Ådalen 1931, då den svenska militären sköt ihjäl flera demonstrerande arbetare, kanske också spökar i bakgrunden.

Men det dagliga förtrycket i en diktatur sker oftare i huvudet på medborgarna än i gatubilden. Det öppna våldet är undantaget. Bevakning, styrning och bestraffning av tankar och språk är regeln. Stasiagenterna i den tyska filmen ”De andras liv”, om DDR 1984, resonerar just så. Dissidenter tystas mest effektivt genom förstörda karriärer och uttrycksmöjligheter. En del begår rent av självmord då, behändigt nog för regimen.

”Jag är oskyldig”, säger en politisk fånge i början på filmen. ”Menar du alltså att vi fängslar människor godtyckligt? Om ni tror att vårt humanistiska system är kapabelt till det så rättfärdigar detta i sig er arrestering”, svarar förhörsledaren.

Senare i filmen möter vi en ung kille i matsalen på Stasis högkvarter. Han drar ett skämt om att när solen står i väst struntar den i Östtysklands ledare Erich Honecker. En överordnad hör honom: ”Du förlöjligade just partiet! Det är uppvigling!” I slutet av filmen sitter den unge mannen i ett källarrum, nedgraderad till att ånga upp brev. För i en diktatur måste även medborgarnas korrespondens noggrant granskas, rapporteras och ibland konfiskeras.

Att leva i en demokrati är att slippa göra en överslagsräkning på risker och fiender varje gång vi öppnar munnen. Att kunna berätta sanningen i brev eller på sociala medier – utan rädsla för att någon för bok över ens åsikter. Att inte behöva knyta näven i byxfickan, eller behöva låtsas att något som alla vet är undermåligt (som de sovjetiska pansarvagnarna) i själva verket är bäst i världen. Att våga lita på sin nästa – inte för att hon är bättre än människor i diktaturer, utan för att hon inte har skäl att agera angivare.

Demokratin kräver frimodighet: fri opinionsbildning, kritik och granskning av alla som har makt. Demonstrationer är bara ett av många sätt som det kan ske på. Men att det sker i någon form är viktigt, för

annars blir ansvarsutkrävandet lidande. Och då kan vi inte längre säga att all makt utgår från folket – för denna makt förutsätter debatt, åsiktsbrytning och transparens.

Det finns alltså mer centrala demokratiska frågor att ställa sig än huruvida mötesfriheten inskränks, så länge den inskränks lika för alla och under en begränsad tid. Till exempel: Hur ställer sig våra folkvalda och myndigheter till granskning och kritik?

Här finns oroväckande tendenser. En är försöken att mörka, radera eller sekretessbelägga offentliga handlingar. Det har vi sett hos Region Sörmland, Folkhälsomyndigheten och Arbetsmiljöverket under det senaste året.

En annan är att kritik mot myndigheter likställs med desinformation och säkerhetshot. Nu senast i en skrift om konspirationsteorier från MSB, där ”Sveriges påstådda oförmåga att hantera kriser” är ”ett konspiratoriskt narrativ” som äventyrar rikets säkerhet.

Lösningen består bland annat av ”motnarrativ” som ”kattungen, blomman och lägerelden – omge dig med bilder av hopp”. Eller ”brandsläckaren – släck dina rädslor!” ”Mänskligheten har överlevt i tiotusentals år”. ”Var i nuet och plantera ett träd.”

Men demokratin kräver att vi ser bortom nuet. Den dag brandsläckaren vänds mot klimataktivister är det för sent. Fråga vilken politisk flykting som helst. Jag menar det inte retoriskt. Fråga, på riktigt.

Invandrare som kritiserat Sverige under pandemin har ibland avfärdats med att de kommer från diktaturer. Men tänk om det är precis tvärtom. Tänk om de som själva känt förtryck inpå bara skinnet är just de vi ska lyssna på för att bäst slå vakt om demokratin.

Gina Gustavsson är docent i statskunskap och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Gina Gustavsson

22 Danskar får ta Astravaccin på egen risk

Alla vuxna danskar som vill kan anmäla sig för att få Astra Zenecas eller Janssens covidvaccin. Men den danska Läkarföreningen vill inte ordinera de ”skrotade” vaccinen och uppdraget har i stället getts till en privat aktör.

I går, fredag, fick ett privat vårdbolag formellt uppdraget att hålla i vaccinationen med Astra Zeneca och Janssen, skriver Sundhetsstyrelsen på sin hemsida.

Genom företaget Practio kommer alla som vill, oavsett ålder och riskfaktorer, kunna ställa sig i kö för att vaccinera sig på egen risk. Beslutet röstades igenom i Folketinget tidigare i maj.

Astra Zenecas och Janssens vaccin ströks ur Danmarks vaccinationsprogram tidigare i våras, på grund av den misstänkta biverkan – en rubbning av blodets koagulationssystem som leder till blodproppar, låga nivåer av blodplättar och ibland blödningar.

Den som vill ha doserna ska först rådgöra med en läkare, men den danska läkarföreningen har motsatt sig systemet. Föreningen anser att det inte finns tillräcklig information om biverkan för att kunna göra korrekta individuella bedömningar.

– Jag måste kunna luta mig mot medicinska bedömningar som säger mig vilka patienter som behöver det ena och det andra vaccinet och om det finns en skillnad på riskerna om du är man, kvinna, ung eller gammal, men vi har inte den kunskapen, säger Henrik Idriss Kise, ordförande i Läkarföreningen i Midjylland, till Danmarks radio.

I stället blir det Practios läkare som via videolänk ska kunna ordinera vaccinen och boka in vaccinationen. Denska läkemedelsverket, Statens serum institut, kommer leverera doserna.

Andra vaccinationsföretag har också tackat nej till uppdraget.

Astra Zenecas och Janssens vaccin mot covid-19 är fortsatt godkänt av EU:s läkemedelsmyndighet EMA, som bedömer att risken för koagulationsrubbning är 1 på 100 000 och att nyttan överstiger riskerna.

Statsepidemiolog Anders Tegnell ser det som otroligt att ett liknande system införs i Sverige.

– När man arbetar med vaccinationsprogram så jobbar man liksom inte med egen risk utan man gör riskbedömningar på befolkningsnivå. Det blir väldigt komplicerat, vilken information behöver folk få och hur ska man se på trycket som till exempel möjligheten att resa utgör. Jag tycker det är en svår diskussion, sade Anders Tegnell på torsdagens pressträff.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

22 Brist på resurser bakom hög dödlighet bland svårt sjuka

Dödligheten bland svårt sjuka i covid-19 i Afrika är betydligt högre än i övriga världen.

Orsaken är brist på resurser inom sjukvården, visar en ny studie för första gången.

– Studien visar en svår bild av läget i Afrika. Det är en viktig första kartläggning, som systematiskt studerar sjukvården i fattiga länder. Hittills har vi bara kunnat anta hur covidsjukvården fungerar i den här delen av världen, säger Johan von Schreeb, som är professor i katastrofmedicin vid Karolinska institutet.

Sydafrikanska forskare har i den nya studien som publiceras i vetenskapstidskriften The Lancet följt drygt 3100 vuxna med covid-19 som har fått intensivvård vid 64 sjukhus i tio länder i Afrika. Studien gjordes under perioden maj-december 2020 vid främst universitetssjukhus i framför allt afrikanska medelinkomstländer.

Forskarna kunde se att en månad efter påbörjad intensivvård hade nästan varannan person (48

procent) avlidit. Det kan jämföras med en global dödlighet på 31 procent inom intensivvården.

Förklaringen är enligt forskarna brist på sjukvårdsutrustning och intensivvårdspersonal.

Hälften av patienterna dog till exempel utan att ha fått syrgasbehandling.

Forskarna kommer fram till att tillgången till dialysbehandling hade behövt vara sju gånger större än i dag för att täcka vårdbehovet hos patienterna. För behandling med så kallad ecmo (syresättning utanför kroppen) hade tillgången behövt vara 14 gånger större. Vid vissa sjukhus fanns utrustning, men ingen personal som kunde vårda patienterna.

– Hur det ser ut i fattigare afrikanska länder och på mindre sjukhus vet vi inte eftersom det inte finns någon data. Men det är sannolikt allvarligare än vad vi tror. Dödlighet står i direkt proportion till sjukvårdsresurser, säger Johan von Schreeb.

Han menar att många patienter i studien sannolikt hade överlevt om de hade fått bättre tillgång till syrgasbehandling, vändning till magläge i sängen, kortisonbehandling och blodförtunnande läkemedel.

– Man kommer långt med de här fyra relativt enkla och billiga behandlingarna. Även mindre sjukhus kan ge dem till sina patienter.

Johan von Schreeb betonar också vikten av att de afrikanska länderna får tillgång till vaccin för att skydda både personal och sköra personer.

– Man behöver i första hand rikta vaccinationsinsatsen i Afrika mot riskgrupper, som ofta är äldre med något bättre ekonomi. De

har en livsstil som ger ökad risk för åkommor som diabetes och högt blodtryck, vilka är riskfaktorer för att avlida i covid-19, säger han.

Anna Bratt

anna.bratt@dn.se

Fakta. Studien

Den sydafrikanska forskaren Bruce Biccard och hans kollegor följde drygt 3100 svårt sjuka - covidpatienter som vårdades vid 64 sjukhus i Egypten, Etiopien, Ghana, Kenya, Libyen, Malawi, Moçambique, Niger, Nigeria och Sydafrika.

Patienterna var i genomsnitt 56 år, vilket är lågt i jämförelse med andra länder. Det beror främst på en relativt ung befolkning.

De vanligaste underliggande sjukdomarna var högt blodtryck, diabetes, hiv/aids, njursjukdom och hjärtkärlsjukdom.

22 Norge lättar på restriktionerna

Nästa vecka går Norge vidare med lättnader i coronarestriktionerna, dock med en rad förbehåll och det är upp till kommunerna själva att bestämma när man vill trappa ner.

Bland annat får fler elever vistas på skolor och restauranger får servera alkohol fram till midnatt. Dessutom införs ett coronapass för besök på större evenemang, kryssningar eller paketresor. Vad gäller inresor slopas krav på karantänhotell för resande från Storbritannien och ESS/Schengen-länder med låg smitta. **DN**

22 50 miljarder fåglar finns i världen

Det finns omkring 50 miljarder vilda fågelindivider i världen. Det innebär att för varje enskild människa går det sex fåglar, rapporterar Vetenskapsradion.

Den siffran har forskare nu kommit fram till efter att ha låtit folk rapportera in observationer till medborgarforskningsinitiativet Ebird. Sammanlagt tittade forskarna på över 800 miljoner inrapporterade fågelskådningar, vilket täcker in 90 procent av alla existerande fågelarter. Av det kunde forskarna sedan skapa

en algoritm som räknade ut hur vanligt förekommande den fågelarten borde vara.

Studien, som har publicerats i tidskriften PNAS, ger enligt forskarna viktig kunskap som kan bidra till bevarandearbete och förståelse för hur mängden fåglar förändras över tid. Bland annat konstaterades det att medan gråsparv och ladusvala var över en miljard vardera i antal hade många arter färre än 5 000 individer kvar.

TT

22 Drömmen om ett eget land har blivit än mer avlägsen

Eldupphör efter elva dagars sammandrabbning mellan Israels krigsmakt och palestinska Hamas. Som efter varje sammandrabbning mellan Israel och Hamas ställs frågan: ”Vem vann?”. Något bra svar finns inte, mer än att den palestinska drömmen om ett eget land har blivit än mer avlägsen.

KOMMENTAR

Det är inte förvånande att palestinierna gick ut på gatorna under natten till fredagen för att fira. Lättnaden är outsäglig efter elva dagar av död, skräck och förstörelse under det värsta bombkriget mot det belägrade Gaza sedan sommaren 2014.

Från Tel Aviv rapporterades samtidigt om partystämning från nattöppna barer. Inget mer regn av

raketer och ruscher till skyddsrummen varje gång flyglarmet tjuter.

Många har politiskt intresse av att proklamera seger. Såväl islamistiska Hamas som högernationalisten Benjamin Netanyahu har varit snabba med att hävda ”triumf över ockupanterna” respektive ”seger över terroristerna”.

Men är segeryran verkligen befogad? Och hur kan det vara en seger att fira – för båda parter? Med så många liv utplånade eller förstörda?

Ett slitet uttryck dyker upp – det som den grekiska fältherren Pyrrhus ska ha uttalat efter ett slag mot romarna år 279 före Kristus: ”En sådan seger till, och jag är förlorad.”

Här saknas inte förlorare: Självklart de 232 dödade Gazaborna (däribland 65 barn), de 12 dödade israelerna, de tusentals skadade och traumatiserade och tiotusentals som blev hemlösa som en följd av flygbombningarna. Inget tyder på att den senaste våldsexplosionen i Gaza var den sista.

Politiskt sett är den största förloraren den palestinska myndighetens president, Fatahledaren Mahmoud Abbas. Abbas har sedan länge varit försvagad, men har under de senaste två veckorna blivit en närmast irrelevant figur. När protesterna startade vid al-Aqsa-moskén i Jerusalem dominerade slagord och flaggor från Fatahs rival Hamas, och Abbas fördömdes som agent för USA och Israel.

När raket- och flygkriget inleddes kunde Hamas framställa sig som förkämpe för alla palestinier och de heliga platsernas försvarare. I överläggningarna om eldupphör, med Egypten och Qatar som medlare, spelade Abbas ingen roll, utan det var Hamas som företrädde den palestinska sidan. Bara det måste ses som en politisk vinst, att den terrorstämplade gruppen har etablerat sig som en part som de andra aktörerna nu inte bara måste räkna med utan också överlägga med, om än via ombud.

Militärt sett hade kriget en blandad utgång för Hamas. Rörelsen demonstrerade att de har långskjutande raketer som utgör ett dödligt hot mot större delen av Israel. Å andra sidan har ett stort antal, oklart hur många, av Hamas högre befäl dödats.

Israels militär framhåller att flygbombningarna har förstört kilometervis av Hamas tunnelsystem och annan infrastruktur. Den går dock att återskapa. Hamas kapacitet att tillverka fler raketer är på sin höjd tillfälligt reducerad. Men Israels mål med kriget var aldrig en ”slutseger”, utan att avskräcka Hamas från nya beskjutningar.

På den politiska minussidan för Hamas finns det faktum att det främsta kravet – skydd av al-Aqsa--moskén i Jerusalem och ett stopp för vräkningarna av palestinska familjer i bostadsområdet Sheikh Jarrah, vilka också var de utlösande orsakerna till att rörelsen började avfyra raketer mot Jerusalem den 10 maj – inte har uppnåtts.

För premiärminister Netanyahu var kriget, i varje fall kortsiktigt, en framgång. Den regeringsbildning – utan ”Bibi” – som ännu var möjlig för tolv dagar sedan har små chanser att bli av. Därmed kan han rädda sig kvar vid makten en tid till.

Men verkligheten har förändrats de senaste veckorna. Nu är det inte mer än Gaza och bosättningarna på den ockuperade Västbanken som Israels regering måste - hantera. Genom händelserna i Sheikh Jarrah och al-Aqsa har Jerusalem har hamnat i konfliktens centrum. Dessutom blottlades den djupa sprickan i själva Israel, när judiska och palestinska israeler drabbade samman i blandade städer. Om Israels högsta domstol ger klartecken till vräkningarna av palestinier i Sheikh Jarrah blir det sannolikt nya protester och våldsutbrott, inne i Israel, på Västbanken och i Gaza.

De senaste åren, särskilt efter Israels krig i Gaza 2014 och Donald Trumps tillträde som USA-president 2017, har utsikterna för en uppgörelse mellan Israel och palestinierna blivit allt dystrare. Efter att USA erkände Jerusalem som Israels huvudstad expanderade

bosättningarna på ockuperad palestinsk mark, krav växte på annektering av territorium på Västbanken och samtidigt kände sig palestinierna övergivna när flera arabstater normaliserade förbindelserna med Israel.

Extremister på båda sidor har stärkts av det senaste kriget. Det ser mörkt ut för en fredlig samlevnad mellan två folk med historiska anspråk på samma land, för att inte tala om en tvåstatslösning där Israel och Palestina lever sida vid sida. **Michael Winiarski**

22 ”Gazaborna känner inte igen sina kvarter”

Eldupphöret mellan Israel och Hamas innebär en stor lättnad för människorna på Gazaremsan. Men förödelsen efter bombningarna är stor och det är brist på såväl mat som mediciner.

– Vi behöver sjukvård och psykiskt stöd, särskilt till barn och kvinnor, säger Gazabon Hala Shaat.

På Gazaremsan togs nyheten om eldupphöret emot med glädje och lättnad. I elva dagar har människorna levt i skräck under Israels flygräder.

– Just nu festar folk, de firar, är glada och ute på gatorna, berättar Mohammed Saleh Abuhassira, 38, en Uppsalabo som var på besök i Gaza när bombningarna började.

Samtidigt är sorgen stor över förödelsen och de människor som dött eller skadats under attackerna.

– Jag har bara kunnat vara i mitt område och sett vad som bombats här, men jag ska åka ut i eftermiddag och se hur det ser ut på andra platser, säger Mohammed Saleh Abuhassira.

Han volontärarbetar för en organisation som heter Palestinian crescent society for relief and development, där Hala Shaat är föreståndare. Hon berättar hur det råder stor brist på mat, kläder och mediciner i området, men att bombningarna också lett till stora trauman, framför allt för barn.

– Den psykiska hälsan är väldigt dålig. Många är chockade. De behöver psykiskt stöd. Det finns inte heller tillräckligt med mat, kläder eller möjligheter till sjukvård.

Trots att många av de som arbetar i föreningen själva drabbats av bombningarna försöker de lägga allt fokus på barnen.

– Men vi behöver stöd, bland annat för att kunna göra matpaket. Vi håller också i hälsoutbildningar, för samtidigt pågår coronapandemin. Och vi fruktar att smittan kommer att öka, säger Hala Shaat.

När DN når en annan Gazabo, fotografen Hussain Abdul Jawad, är hans röst hes efter att ha tillbringat hela natten ute för att fotografera och delta i festligheterna.

– Glädjen var överväldigande, säger Abdul Jawad.

Han säger att det fanns en känsla av att döden var närmare än någonsin. Flera personer har dödats på platser dit de flytt för att söka skydd, berättar han.

– Men nu verkar mardrömmen vara slut.

Hussain Abdul Jawad betraktar vapenvilan som en seger, samtidigt som han inte är säker på att Israel kommer att hålla löftet om eldupphör.

När vapenvilan tillkännagavs återvände många personer till sina hem. De chockades av synen som mötte dem, berättar Hussain Abdul Jawad.

– Folk säger att de inte känner igen sina kvarter. Vissa av kvarterens landmärken har helt försvunnit.

Ingen av Abdul Jawads familjmedlemmar har skadats. Men hans arbetsrum förstördes, precis som delar av hans kamerautrustning, när hans hem bombades.

Nu arbetar han i vardagsrummet medan han tittar på sina sovande barn. I bakgrunden hörs grannarnas barn. Stämningen är helt annorlunda än hur det lät när DN kontaktade Hussain Abdul Jawad för några dagar sedan.

– Det är första gången mina barn sover djupt sedan början av bombningen.

Malmöbon Valley Ghanem har flera släktingar i Gaza. Framförallt har hon varit i kontakt med sin kusin som är författare och bor med sina två barn i Gaza stad.

Hon säger att hon och hennes släktingar har dubbla känslor inför vapenvilan.

– Dels lättnad då stridsplanens ljud har tystnat, dels en besvikelse över hur världssamfundet har svikit oss. Världens ledare har varit tysta eller haft fokus på att fördöma Hamas och proklamera Israels rätt till självförsvar, utifrån internationell lag. Det är absurt.

Hanna Rydén

hanna.ryden@dn.se

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

22 Tusentals evakueras efter jordskalv

Kina. Statliga nyhetsbyrån Nya Kina uppger att fyra skalv med magnituder över 5,0 skakade ett område i provinsen Yunnan i sydvästra Kina på fredagen. Minst två personer omkom och minst 17 skadades, skriver AFP.

Flera hus rasade samman och över 20 000 människor fick evakuerats, rapporterar AFP.

I provinsen Qinghai inträffade bara timmar senare ett skalv med magnituden 7,3. Sent på kvällen fanns dock inga rapporter om skadade därifrån.**TT**

22 Kanada: Nedskjutet plan var terror

Kanada. En kanadensisk domstol anser att nedskjutningen av ukrainska PS752 i Iran i januari 2020 ska klassas som ett terrordåd utfört av Iran. Det kan ge anhöriga möjlighet att kräva skadestånd.

Strax efter att flygplanet lyft från Teheran på väg mot Kiev kraschade det. Alla ombord omkom. Några dagar senare tvingades Iran erkänna att det var landets egna luftvärn som hade skjutit ned flygplanet av misstag.

Ombord fanns 176 personer, varav 85 var kanadensiska medborgare eller personer bosatta i landet.

TT-AFP

22 Militärjunta upplöser Suu Kyis parti

Myanmar. Militärjuntan i Myanmar förbjuder den fängslade folkvalda ledaren Aung San Suu Kyis parti: Nationella förbundet för demokrati (NLD).

Juntan störtade den demokratiskt valda regeringen den 1 februari, efter NLD:s jordskredsseger i novembervalet. Militärdiktaturen hävdar utan att presentera några bevis att NLD vann på grund av valfusk.

Den dåvarande valkommissionen tillbakavisade militärens påståenden. **TT-Reuters**

22 Nödig tågförare lämnade spakarna

Japan. Tåget rusade fram i 150 kilometer i timmen – då beslutade sig föraren att lämna cockpit för att gå på toaletten eftersom han hade ont i magen. 36-åringen bad en konduktör att täcka upp för honom och var borta i omkring tre minuter.

Det japanska tågbolaget JR Central har bett om ursäkt för händelsen, som inträffade på ett Shinkansen-tåg med omkring 160 passagerare ombord.

Toalettbesöket hade kunnat passera obemärkt – om inte tåget hade blivit försenat i en minut, vilket föranledde en utredning i ett land där punktlighet är viktigt.

TT-AFP

22 990

kilo hasch beslagtogs i ett tillslag mot misstänkta smugglare i Köpenhamn. Sex män mellan 30 och 57 år anhölls i onsdags misstänkta för smugglingen. Personerna greps efter en insats där dansk och svensk polis samarbetat. Det är oklart hur männen ställer sig till anklagelserna.

TT-Ritzau

22 Ny ledare vald i Katalonien

Spanien. Separatisten Pere Aragonès har valts till regional ledare för regionen Katalonien av det regionala parlamentets ledamöter. Aragonès betraktas som moderat separatist, han är 38 år och advokat. Han har tidigare uppmanat den spanska centralregeringen att organisera en oberoende folkomröstning om Kataloniens framtid.

Tidigare försök att frigöra sig från Spanien har misslyckats, och skapat politisk kris.

TT-AFP

22 Prinsen vill att omstridd intervju med Diana stoppas

Sönerna William och Harry riktar hård kritik mot BBC efter utredningen som visar att deras mor lurades att ge den famösa intervjun 1995. Prins William kräver nu att intervjun aldrig mer ska sändas.

”Vår mamma förlorade sitt liv på grund av detta, och ingenting har förändrats”, skriver prins Harry i sitt uttalande.

Den oberoende utredningen av BBC som presenterades i går, torsdag, konstaterar att den då 35-åriga prinsessan Diana pressades att ställa upp på intervjun 1995 genom lögner och förfalskade kontoutdrag som BBC:s dåvarande medarbetare Martin Bashir låg bakom. Hans vittnesmål gällande omständigheterna för intervjun beskrivs i utredningen som ”opålitliga och i vissa fall oärliga”.

Skandalintervjun är en av de mest sedda någonsin i Storbritannien och Diana berättade öppet om sina ätstörningar, sina psykologiska problem och maken prins Charles otrohet.

Nu har sönerna prins William och prins Harry uttalat sig, skriver The Guardian. Båda är starkt kritiska till hur intervjun kom till och vilken förödande effekt den haft sedan dess.

Prins William skriver att intervjun bidrog till att föräldrarnas förhållanden förvärrades och att den har ”skadat otaliga andra”. Ett par månader efter intervjun skilde sig Diana från kronprins Charles med tillstånd från drottning och premiärministern. Den spädde även på Dianas känsla av att vara förföljd och fick henne att isolera sig, enligt William.

Prins William kräver nu att BBC stoppar intervjun så att den aldrig mer sänds. ”Det är min fasta övertygelse att denna Panorama-intervju inte har någon legitimitet och aldrig bör sändas igen. Den etablerade en falsk berättelse som under mer än ett kvarts sekel har kommersialiserats av BBC och andra”, skriver han.

Prins Harry går till hård attack mot medier som han menar använder sig av oetiska metoder och exploaterar människors liv på ett sätt som ledde till Dianas död när han var tolv år. ”Vår mor förlorade sitt liv på grund av detta, och ingenting har förändrats. Genom att skydda hennes arv skyddar vi andra och upprätthåller hennes värdighet. Låt oss komma ihåg vem hon var och vad hon stod för.”

Harry har tidigare berättat om sin psykiska ohälsa i spåren av sin mors plötsliga död i en bilkrasch 1997 och vantrivseln som brittisk kunglighet. Ämnen som han åter tog upp när den serie han gör tillsammans med Oprah Winfrey hade premiär på Apple TV+ på torsdagen. Syftet är att bryta tabut kring psykisk ohälsa.

Prins Harry beskriver sitt liv mellan 28 och 32 år ”som en mardröm” och säger att han i många år led av panikattacker och svår ångest. Att

dricka sig redlös blev ett sätt att lindra såren efter mammans död.

– Jag var villig att dricka, ta droger eller försöka göra vad som helst som fick mig att komma bort från hur jag mådde, säger han i dokumentären.

BBC har bett sönerna prins William och prins Harry om ursäkt för den famösa intervjun.

Förra veckan lämnade Martin Bashir in sin avskedsansökan, enligt honom själv på grund av hälsoskäl.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

22 Lagarde: För tidigt att diskutera långsiktig plan

ECB-rådets möte i juni kommer att fokusera på att tillhandahålla gynnsamma finansieringsförhållander under hela corona-pandemin. Beslutsfattare bör erbjuda en bro över hela krisen. Det sade ECB-chefen Christine Lagarde efter eurogruppens möte på fredagen.

Hon fick frågan om det inte är dags för ECB att dra ned på det penningpolitiska stödet till ekonomin med tanke på att en stark återhämtning väntas.

”Det är alldeles för tidigt – och onödigt – att diskutera långsiktiga frågor nu”, sade hon.

Vid ECB-rådets möte den 10 juni ska ställning till läget tas mot bakgrund av en ny prognos. Inflationsutsikterna blir särskilt viktiga, sade hon.

Direkt

22 Tydlig ljusning i EU-ekonomin

Ekonomin i euroländerna växer nu snabbare än på tre år, visar nya siffror. Även tjänstesektorerna vaknar till liv när restriktionerna lyfts i land efter land.

Det månatliga inköpschefsindexet, en tydlig temperaturmätare av konjunkturen, steg till 56,9 i maj, enligt IHS Markit, från 53,8 i april. Klart bättre än ekonomernas förväntningar och också den högsta nivån sedan februari 2018, väl över nivån 50 som indikerar tillväxt.

TT-Reuters

22 Britter går på köpfest

Försäljningen i den brittiska detaljhandeln rusade med över 9 procent i april när det brittiska samhället öppnade igen. Jämfört med april i fjol var ökningen hela 42 procent.

Speciellt starkt gick klädhandeln när det äntligen gick att besöka affärerna fysiskt. Samtidigt sjönk den digitala handeln.

Försäljningen i detaljhandeln var i april till och med 10 procent högre än innan pandemin slog till i februari förra året, visar den officiella statistiken.

TT-Reuters

22 Fortsatt billigare i Japan

Japanska företag tänker inte täcka sina ökade kostnader med höjda priser.

Det så kallade kärnkonsumentprisindexet, där man räknar bort påverkan av färska livsmedel, sjönk 0,1 procent i april jämfört med april förra året, långt ifrån inflationsmålet på 2 procent. Det beror delvis på sänkta kostnader för mobilabonnemang, sedan regeringen uppmanat bolag att lätta kostnadsbördan för hushållen.

TT-Reuters

22 Människorna förlorar sin mänsklighet i arkiven

När författaren Kayo Mpoyis föräldrar - flyttade tillbaka till Kongo insåg hon att det fanns för stora hål i hennes släktberättelse, för mycket hon inte visste, för mycket som förtigits i de svenska arkiven. Här skriver hon om kampen för att få fatt i tystade minnen.

Jag var i föräldrahemmet i Brandbergen för att tömma och städa lägenheten. De hade flyttat tillbaka till Kongo och måste i sista stund packa ur för att priset för överlast var för högt. Pappa hade fått lämna en av sina tre väskor samt packa ur en tung pärm han sade innehöll hans biografi.

Mamma hade fått lämna en stor brun filt och en väska fylld med kastruller och porslin. Nerstoppad i den bruna filten låg en plastpåse med alla hennes fotografier. Det var fotografierna hon burit med sig från sin barndom i Lubumbashi, livet i Kinshasa i Kongo, min barndom i Dar es Salaam i Tanzania och genom alla boenden vi hade när vi kom till Stockholm; från Upplands Väsby till Brandbergen.

”Vad tror du mamma kände när det här fotot togs?” frågade jag min syster om bröllopsfotot från 1967. På bilden var mors knappt femton-åriga ansikte fångat i ett uttryck med

nedåtvända mungipor. Vi försökte minnas. En av oss mindes att mor skrattat när pappa berättat om bilen eller var det en motorcykel han försökte imponera på henne med? En viss förtjusning hade mor känt för sin unge make som precis hemkommen från Chicago, influerad av medborgarrättsrörelsen i USA, brann av idéer och aktivism. Inspirerad av kommunisterna (på Kuba), av den då döda premiärministern Lumumba och landets nyvunna självständighet, pratade han livligt om landets framtid. Han skrev ett manifest. Alla hans barn skulle utrustas med de största möjligheterna att göra något för landet.

Vi systrar kände till pappas berättelser om de släktingar som tvångsarbetade i hans barndom i kolonialismens Kongo, om de som dog i fångenskap generationer tillbaka, om de som försvann. De många berättelser som kom att bilda en karta, genom vilken vi kunde hitta till honom, höra hans röst även när han inte var med oss. Mamma ville inte berätta något om sig själv. En gång sade han, att när barnen frågade, skulle hon berätta för oss om hans historia. För hans historia var vår historia för barn hörde till faderns familj, enligt luba-tradition. Baluba är det folk min familj tillhör. Lubafolket finns i de södra delarna av Kongo och talar tshiluba.

Jag är besatt av historia, vår historia, min historia för jag tror inte jag kan gå vidare utan att försöka sätta ord på vad jag bär på. Jag kan inte skriva om annat. Även om pappa berättade mycket fanns där hål. Alla berättelser hade blivit myter, det övernaturliga fyllde i där - trauma trängt undan smärta och minnen. Och min mor som ingenting sa. Tystnaden, en fortsättning av en bristning i historien, en kollektiv oförmåga att absorbera ett sönderfall

av människors varande, ett trauma som spänner över generationer.

I en kurs om konsthistoria stötte jag på en text av Erica L Johnson som behandlar detta brutna förhållande till minne. Johnson beskriver i artikeln ”The neo-archive: Dionne Brand’s ’A map to the door of no return’”; om hur andra skönlitterära författare bearbetar tystnaden. Johnson beskriver hur kanadensisk-guyanska författaren Dionne Brand kämpar med att morfar/farfar inte kunde ge henne ett svar på var i Afrika de kom ifrån.

Brands förståelse av sig själv omöjliggörs av detta transgenerationella trauma, detta brott i minne och sammanhang. Johnson skriver att genom att skapa fiktion gör postkoloniala författare en omläsning av historien och bidrar på det sättet till ett nytt arkiv, *the neo-archive*. I artikeln visar Johnson hur Brand använder sig av kartor och av redogörelser från slavskeppen och skriver in dem i sin självbiografi, skapar fiktion och minns det som har glömts genom aktiv rekonstruktion.

Samma slags bearbetning av arkivmaterial gör jag. Jag har sökt mig till Etnografiska där jag håller på med ett projekt där jag får möta objekt i deras samling.

Intendenten Michael Barrett, med svensk-jamaikanskt ursprung, visar mig hur jag kan söka i arkiven. Jag hade läst på om lubafolket och sökte nu efter källor som kunde berätta mer om luba och hur de såg på världen. Jag hade hittat ett objekt i böckerna som jag ville veta om de hade i sitt arkiv. Lukasa är en minnesplatta, oftast av trä, där man kodade in folkets hela historia via pärlor i olika färger och storlekar.

Lukasa kunde bara läsas av ett speciellt initierat sällskap. Mary Nooters med flera skriver i början av boken ”Luba and memory” följande om Lubafolkets syn på minne: ”Minne är en dynamisk social process av erinran, rekonstruktion och fullständig uppfinning som skapas, provoceras och främjas av visuella bilder.”

Folkets historia var kodad i plattan men den ändrades beroende på vem som berättade. Det var en sorts performance, ett framförande. Lukasa bar historien och berättaren kom redo att tolka mönstret eller koden. Historien skapades där och då för att den var levande och den bar spår av allt som funnits innan trots att den anpassades efter den som berättade. Att minnas, säger Erica L Johnson, är att aktivt tolka och återskapa minnen.

Kan fiktion verkligen fylla tystnaden? Jag hittade ingenting om Lukasa i Etnografiskas samling. För detta måste jag resa till museet i Belgien. Men i Sverige har mycket samlats eller tagits från Kongo. Efter belgare och italienare var den svenska närvaron i Kongo störst, skriver journalisten Per Erik Tell i ”Detta fredliga uppdrag: om 522 svenskar i terrorns Kongo” (2005). De var där som administratörer, soldater, sjömän och missionärer.

Neo-arkivet fyller i hålen som finns i arkiven. Ett arkiv som består av kolonisatörers berättelser, deras redogörelser av varor, kartor och land, missionärsberättelser, fotografier samt stulna, plundrade eller beslagtagna objekt i museernas samlingar. Ett arkiv som i sin ensidighet i sig är en fiktion.

Kongoleserna som avbildats har inte skrivits in på bilderna i Etnografiska museets arkiv. Vem var flickan som ligger på mattan med en råtta som krälar vid hennes fötter? Är hon död? Vilka var de tre personerna som står i profil framför kameran? Och vad är det med den bilden som gör att det vrider sig i magen på mig? Vem var kvinnan som var klädd för en ceremoni och målad i ansiktet? En kita-kvinna, står det i arkiven. Vem var hon och hade hon hållit på med ceremonier länge? Mänsklighet förvägras kongoleserna i hur de beskrivs och hur de inte beskrivs. För det mesta står det stycke efter stycke om missionärerna, prästerna, officerarna som haft objekten i sitt ägo, som donerat bilderna och föremålen till Etnografiska.

Intendenten Michael Barett förstår mitt sökande och ofta vet han mer än det som står i arkivet. I ett samtal om ett av objekten berättar han för mig om nganga (helare) och ndoki (häxa): begrepp mina föräldrar fyllt med misstanke och motstånd för de hade med det traditionella och det gamla att göra.

Michael Barett berättar att nganga och helare också kunde ses som ritualmästare. Han berättar att de utförde ritualer för att hela, lugna och ge råd. Han berättar att de uppdrog konstnärer att skulptera fetischer som kunde användas i ceremonier. För mig betyder denna kunskap så mycket. Det är inte bara gudabilder som det står i arkivet, utan de är uttryck av en konstnär som tolkat kulturella traditioner och använt sin konstnärliga talang för att skapa något som en helare skulle använda i sin praktik. Vi pratar om att jag är en del av en ny sorts blick på arkivet, vi som inte kan skilja oss från de vi ser på bilden. Vi som är hemsökta av röster som söker ro och upprättelse. Vi som

växte upp med begrepp som nganga och ndoki men aldrig själva träffat en.

Sökandet efter min mors historia flätas ihop med mitt sökande efter folkets historia. Jag lade mors fotografier på rad och började dra trådar av ord, beskrivningar och känslor mellan dem. Jag sökte skapa en metod för att väcka liv i historiska objekt. Jag hade berättelserna, mina egna minnen, intentioner för att vägleda mig. Jag tänkte att jag var som arkeologen som förlitar sig på sin specialistkunskap för att skapa sig en bild av de lämningar som grävts upp. Jag var som lukasaläsaren som kom redo att avläsa koden. Genom att vara mors dotter kanske jag kom redo att läsa och förstå det jag såg framför mig. Var jag inte ett eko av historien? Kunde man inte hitta spåren av deras sår i mitt dna?

Lägenheten tömdes till slut. Trots städningen kunde jag fortfarande hitta avbrutna tandpetare efter mor. Det var en grej med henne, de fastnade i strumporna, trängde sig mellan sömmarna. Kanske hon som jag också hade lite för lite utrymme mellan tänderna så att tandpetarna alltid bröts av. Jag var trettio år och efter tjugo år i Sverige var hon nu längre bort från mig än hon någonsin varit. Hon hade plockat ur alla fotografierna ur fotoalbumet för att spara vikt, vadderat dem med en tjock filt. Nu låg de där i min hand. Vackra unga mamma i klackar och leopardmönstrad hårbonad på sjuttiotalet. Klädd i färggranna pagne med andra uppklädda diplomatfruar på åttiotalet. Klädd i jeans för första gången första vintern i Stockholm. Här var det ett helt liv, kanske hon också skrivit sin biografi och jag inte vetat hur jag skulle lyssna efter den?

Kayo Mpoyi är författare och debuterade 2019 med romanen ”Mai betyder vatten” (Norstedts), som belönades med Katapultpriset.

Kayo Mpoyi

Bakgrund. Varför trappades konflikten upp?

Våldseskaleringen i den israelisk-palestinska konflikten inleddes förra veckan och uppges ha krävt omkring 220 dödsoffer, nästan alla palestinier i Gaza.

Efter sammandrabbningar vid al-Aqsa-moskén i Jerusalem den 7 maj hotade islamistiska Hamas, som styr Gaza, med raketanfall om inte Israel drog tillbaka säkerhetsstyrkorna. Varningen ignorerades och Hamas inledde ett omfattande anfall, som följdes av israeliska flygräder.

Parallellt med bombningarna av Gaza och raketattackerna mot Israel har det varit oroligt

ute på gatorna i den av Israel ockuperade Västbanken och i en rad israeliska städer.

I bakgrunden som tändande gnista ligger en långvarig juridisk konflikt om bostadsområdet Sheikh Jarrah i de östra delarna av Jerusalem. Politisk instabilitet bidrar till spänningarna, med inställda palestinska val och frånvaron av en ny regering i Israel efter det senaste valet i slutet av mars.

Bakgrund. Antisemitismen i Malmö

Antisemitismen i Malmö är sedan länge en nyhetsstory över hela världen.

2012 skickade USA:s president Barack Obama sitt särskilda sändebud mot antisemitism, Hanna Rosenthal, till Malmö. Sändebudet ansåg att Ilmar Reepalu (S), Malmös dåvarande kommunstyrelseordförande, underblåste hatet.

– Jag vet inte vad som finns i hans huvud eller hjärta. Men jag vet att språket han använder är antisemitiskt, sa Hannah Rosenthal, efter att hon träffat Ilmar Reepalu.

Reepalu kritiserades även av Svenska kommittén mot antisemitism för flera uttalanden, som att judiska församlingen i Malmö skulle ha ”infiltrerats av Sverigedemokrater” och att han önskade att judiska församlingen skulle ta avstånd ”från Israels kränkningar av civilbefolkningen i Gaza”. Det sista sa Reepalu 2009, efter att Malmöjudar attackerats med flaskor och raketer på Stortorget.

Reepalu fick kritik av partivänner som Stefan Löfven och Mona Sahlin. Själv ansåg han sig feltolkad och fulciterad – men medgav att han ”inte markerat tillräckligt tydligt mot antisemitism”.

För judiska församlingen kom pudeln för sent. Förtroendet för Reepalu, som lämnade sin post 2013, var förbrukat.

De senaste åren har Malmö stads politiska ledning arbetat hårt för att bekämpa antisemitismen och återupprätta förtroendet hos stadens judiska minoritet. Mirjam Katzin, stadens samordnare mot antisemitism, och hennes rapport om situationen i skolorna är ett led i det.

23 Belarusisk aktivist avled i straffkoloni

En belarusisk demokratiaktivist har dött i en straffkoloni i östra Belarus där han avtjänade ett fängelsestraff för att ha deltagit i fjolårets protester mot landets diktator Aleksandr Lukasjenko.

Den 50-årige Vitold Asjurok dog av hjärtstillestånd, skriver nyhetssajten Nasja Niva.

Asjurok var medlem i oppositionspartiet Belarusiska folkfronten och samordnare för rörelsen För frihet. I januari dömdes han till

fem års fängelse för att ”grovt” ha stört den allmänna ordningen, och för våld mot tjänsteman. Rättegången hölls bakom stängda dörrar. ”Inte nog med att folk lider, folk dör på grund av regimen i Belarus”, skriver oppositionsledaren i exil Svetlana Tichanovskaja på Twitter.

Sedan det regisserade valet i Belarus i augusti i fjol, som Lukasjenko själv påstår sig ha vunnit, har demokratiaktivister antingen fängslats eller tvingats i exil. Hundratusentals belarusier har gått ut på gatorna i protester av aldrig tidigare skådad omfattning.

TT-AFP

23 Livstid för dåd mot homosexuella

Tyskland. En islamistisk extremist från Syrien har dömts till livstids fängelse i Tyskland för en knivattack mot ett homosexuellt par i Dresden i oktober i fjol. En av de knivhuggna männen avled av sina skador, medan den andre mannen skadades svårt i attacken.

Enligt domen hade 20-åringen ett extremistiskt motiv till dådet, som var specifikt riktat mot just homosexuella. Han kunde spåras med hjälp av dna-spår. När han greps, två veckor efter attacken, hade han en kniv i sin väska. **TT-AFP**

23 Premiärtur för Kinas Marsfordon

Kina. Kinas Marsbil Zhurong har tagit sin premiärtur på planeten. Klockan 10.40 Pekingtid (04.40 svensk tid) rullade det sexhjuliga fordonet, en så kallad rover, nerför rampen till landningsmodulen och ut på Mars yta.

Zhurong ska analysera planetens atmosfär och yta. Den ska även leta efter tecken på att det tidigare varit liv på Mars, bland annat genom att söka efter vatten och is under ytan.

TT-Reuters

23 11 arbetare döda efter giftolycka

Ryssland. Elva personer som arbetade vid ett reningsverk i Taganrog i sydvästra Ryssland har omkommit i en giftolycka, rapporterar ryska Interfax. Ytterligare fem personer fick intensivvårdas efter olyckan.

TT

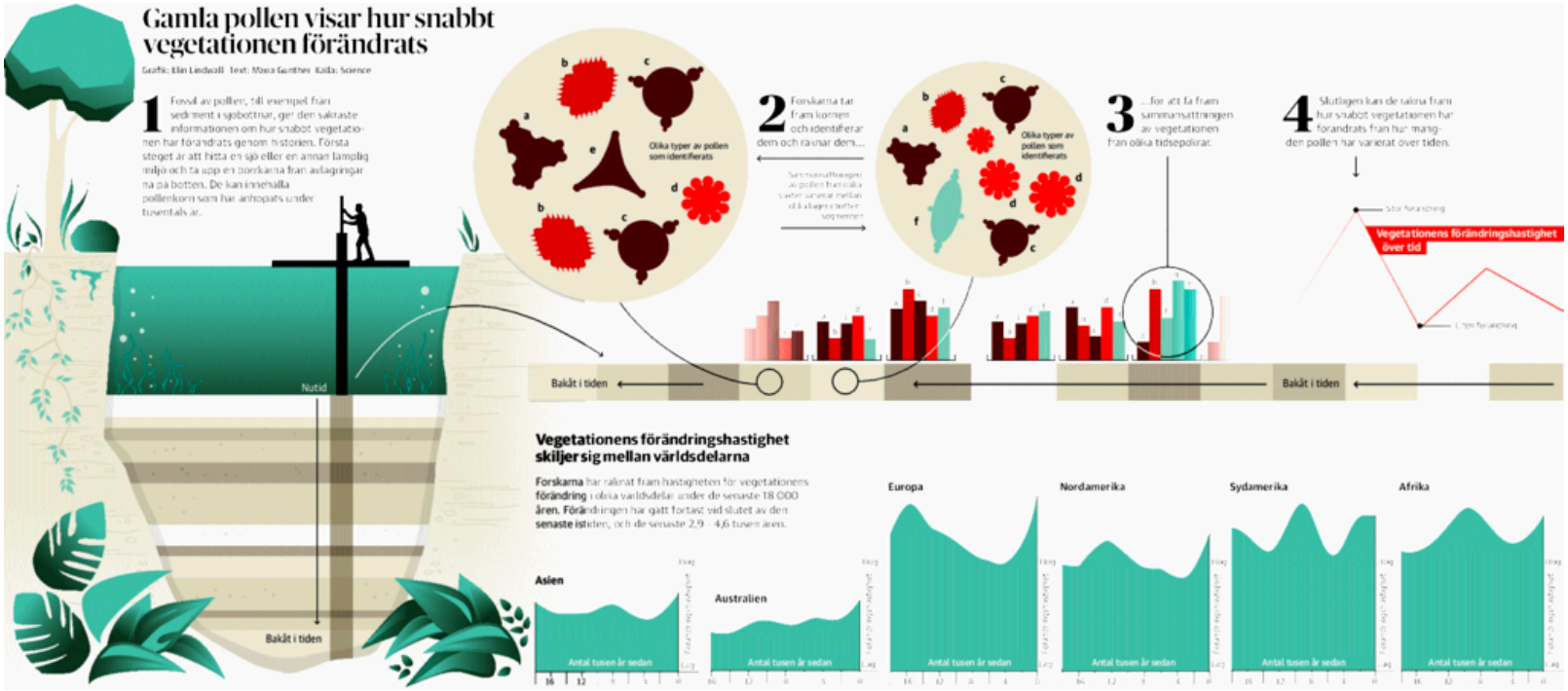
Gamla pollen visar hur snabbt vegetationen förändrats
Grafik: Elin Lindwall Text: Maria Gunther Källa: Science
1 Fossil av pollen, till exempel från sediment i sjöbottnar, ger den säkraste informationen om hur snabbt vegetationen har förändrats genom historien. Första steget är att hitta en sjö eller en annan lämplig miljö och ta upp en borrkärna från avlagringar nå på botten. De kan innehålla pollenkorn som har ankopats under tusentals år.
Nutid
Bakåt i tiden
Olika typer av pollen som identifierats
2 Forskarna tar fram kornen och identifierar dem och räknar dem...
Olika typer av pollen som identifierats
3 ...för att få fram sammansättningen av vegetationen från olika tidsepoker.
4 Slutligen kan de räkna fram hur snabbt vegetationen har förändrats från hur mangden pollen har varierat över tiden.
Vegetationens förändringshastighet över tid
Bakåt i tiden
Bakåt i tiden
Vegetationens förändringshastighet skiljer sig mellan världsdelarna
Forskarna har räknat fram hastigheten för vegetationens förändring i olika världsdelar under de senaste 18 000 åren. Förändringen har gått fortast vid slutet av den senaste istiden, och de senaste 2,9 – 4,6 tusen åren.
Asien
Australien
Europa
Nordamerika
Sydamerika
Afrika
Antal tusen år sedan

23 Världens växtlighet förändras snabbare än på 18 000 år

Fossil av pollen visar att den globala växtligheten förändras snabbare nu än när den senaste istiden tog slut. Ökningen började för omkring 4 000 år sedan, efter att människan gick över till jordbruk.

Något började hända för några tusen år sedan, över hela världen, något som får praktiska konsekvenser för hur vi ska kunna hantera klimatförändringarna.

– Vi ser att förändringen av vegetationen börjar ta fart överallt i världen för mellan tre och fyra tusen år sedan. Det är inte mycket, men det är då det startar. Och sedan ökar det, och i dag går det som allra snabbast, säger Suzette Flantua vid institutet för biovetenskap vid universitetet i Bergen.

Lagom till den biologiska mångfaldens dag den 22 maj publicerade hon och hennes medarbetare en studie i tidskriften Science om hur snabbt vegetationen har förändrats i världens alla världsdelar utom Antarktis under 18 000 år.

– Vid några tillfällen under perioden har mönstren sett likadana ut globalt. Men under de

senaste tre, fyra tusen åren är förändringarna synkroniserade på ett sätt som verkligen var häpnadsväckande även för oss, säger Suzette Flantua.

– Jag blev riktigt, riktigt förvånad. Vi kan se övergången när den senaste istiden tog slut i de olika världsdelarna, och vi kan se att mönstren ser olika ut, som vi hade förväntat oss. Men vart vi än tittar, i varje världsdel, så ser vi att förändringshastigheten börjar öka, och att det händer ganska tidigt. Det var verkligen överraskande, säger hennes kollega Ondřej Mottl.

Växtligheten i världen förändras snabbare nu än den någonsin gjort under 18 000 år, till och med fortare än när den senaste istiden tog slut för runt 12 000 år sedan, enligt forskarnas resultat. Hastigheten börjar öka för mellan 2 900 och 4 600 år sedan, mycket tidigare än vad forskarna hade väntat sig.

– Många tror att detta är något som har satt i gång under de senaste decennierna eller hundra åren. Men vi kan se att accelerationen börjar för flera tusen år sedan, och att den är global, säger Ondřej Mottl.

För omkring 6 000 år sedan började jordbruket att sprida sig över stora delar av världen. Än är det för tidigt att dra säkra slutsatser om att det är människan som är orsaken till att förändringen i växtligheten drog i gång efter det, menar forskarna.

– Vi undviker ännu att säga säkert om den ökande takten orsakas av människan eller av klimatet eller av båda. Jag är en person som vill utgå från vad data visar. Jag vill hitta belägg för

om det är människan som ligger bakom, men jag vill göra det på ett korrekt sätt. Det är nästa steg i vår forskning. Men det är ingen enkel sak, säger Ondřej Mottl.

– En anledning till att vi inte exakt kan säga att det bara beror människan är att det även har varit förändringar i nederbörd, särskilt i tropikerna. Så det kan ha flera orsaker. Men vi kan i alla fall se att det är en trend som började då och som har fortsatt fram tills nu, säger Suzette Flantua.

Suzette Flantua, Ondřej Mottl och deras medarbetare använder fossil av pollen, från nästan 1 200 borrkärnor från botten av sjöar, myrar och våtmarker i hela världen. Korn av pollen från olika växter samlas i avlagringar på sjöbottnar, och hur djupt ner de ligger i borrkärnorna visar hur gamla de är.

– Redan för flera decennier sedan kom de första initiativen till att skapa en global databas över pollenfossil. De här fossilen kommer från alla möjliga slags sediment och miljöer där pollen ansamlas. Hundratals forskare har samlat borrkärnor och registrerat vilka pollen de innehåller. Tack vare den öppna databasen kan man få fram hur växtligheten har förändrats genom historien, säger Suzette Flantua.

– Det är en enorm bedrift av alla dem som delar med sig av sina värdefulla data till den globala databasen som vem som helst kan använda för forskning.. Jag tycker det är fantastiskt, säger Ondřej Mottl.

Forskargruppen har utvecklat en ny metod för att på ett trovärdigt sätt kunna jämföra hur snabbt växtligheten förändras i olika delar av världen. Deras studie är den första globala

kvantitativa analysen av biologisk mångfald under en så lång tidsperiod.

– Det är ganska unikt att vi använder mer än tusen dataset, och att vi använder ett mått som kan jämföra olika regioner och kontinenter på global nivå, säger Suzette Flantua.

I samma nummer av Science skriver Jonathan Overpeck, professor vid institutionen för miljö och hållbarhet vid University of Michigan, om vad Ondřej Mottls och Suzette Flantuas resultat betyder för klimatarbetet.

– En av de praktiska konsekvenserna är att det kommer att bli mycket svårt framöver att hålla kvar koldioxid i skogar och ekosystem, och ännu mer att plantera nya skogar för att binda koldioxid, säger han.

Skogar är naturligt så kallade kolsänkor, som tar upp mer koldioxid från luften än de avger.

– Men det utmanas mer och mer av ökad träddödlighet, skogsbränder och avskogning. Människor har ju ägnat sig åt att fälla och bränna skog för att frigöra mark i tusentals år. Men nu har vi klimatförändringarna ovanpå det, och det gör situationen mycket värre. Med höga temperaturer och torka blir det fler skogsbränder. Därför måste vi utveckla nya strategier för att se till att skogarna förblir friska, säger Jonathan Overpeck.

Träd som är hundra eller flera hundra år gamla måste nu klara av ett varmare klimat än de är anpassade för.

– I många, många skogar runt om i världen är träden inte längre i jämvikt med sitt klimat. Det

gör det mycket svårare för dem att fungera optimalt.

Vi kan inte längre fortsätta att förvalta skogen på samma sätt tidigare, menar Jonathan Overpeck.

– Vi måste lära oss att hantera skogen så att den kan anpassas till ett förändrat klimat, säger han.

Det innebär bland annat att hitta sätt att förebygga skogsbränder, till exempel genom att gallra bort mindre träd och buskar för att bränder ska få svårare att sprida sig. Men sådant kostar pengar.

– Hur ska vi betala för det? Jo, skogar erbjuder ju alla möjliga typer av tjänster. De ger oss förstås en vacker natur. De ger oss virke. De ger möjlighet för jakt eller fiske och rekreation. Men de är också viktiga för vattenförsörjning, både kvantitet och kvalitet. De är viktiga för biologisk mångfald. Det ger djur och växter livsmiljöer. Och viktigast av allt i det här sammanhanget är att de är en stor kolsänka. Alla dessa tjänster är värda något. Om vi kan räkna ut värdet kan vi använda pengarna för att betala människor för att ta hand om skogarna som ger oss allt detta, säger Jonathan Overpeck.

En lösning han ser är kraftigt höjda priser på utsläpp av koldioxid.

– Priset i USA nu är runt 10 dollar per ton. Priset vi behöver är närmare 80 till 100 dollar per ton. Det blir mycket pengar, säger han.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

23 Karin Bojs: Vete fåglarna hur den epidemin ska gå

Värmen är här och smittan minskar. Äntligen är det slut på vintersäsongen 2020–2021 med det värsta utbrott som någonsin har drabbat Sverige. Talar jag om covid? Nej, om fågelinfluensa.

Krönikan är tillfogad en rättelse.

För bara några veckor sedan gapade hyllorna tomma i min närmaste livsmedelsaffär. Inga ägg fanns att köpa. Där hängde bara skyltar med text om att det rådde äggbrist i landet.

Nu kommer nya signaler. Statens veterinärmedicinska anstalt har lättat på restriktionerna. Vänner som håller hobbyhöns lägger ut filmer på sociala medier. Där visar de hur hönor och tuppar äntligen får lämna hönsgården och picka efter maskar och insekter i det fria, efter att ha varit inspärrade i många månader.

Om inte coronaviruset hade tagit så mycket uppmärksamhet i nyhetsflödet skulle vi säkert ha fått läsa mer om influensavirus H5N8.

Som i februari, när en gård i Linköping drabbades av smittan och uppfödaren tvingades avliva 14 000 ekologiska slaktkycklingar.

Eller samma månad, när WHO meddelade att sju anställda på en stor anläggning för värphöns i Kazakstan i Ryssland hade smittats med H5N8 i samband med att ett utbrott i december. På anläggningen fanns nästan en miljon höns. En tiondel dog av smittan och resten slaktades när den upptäcktes. De anställda klarade sig utan några märkbara symtom. Men det var första gången som mänskliga fall rapporterades av just denna variant av fågelinfluensa.

Den fågelinfluensa som kallas H5N1 har hittills orsakat 862 laboratoriebekräftade fall hos människor, varav 455 personer har dött, merparten i Egypten och Indonesien.

Det är en dödlighet på drygt 50 procent, att jämföra med kanske 0,5 procent totalt för covid-19 (som har brant stegring i takt med högre ålder och stor skillnad mellan män och kvinnor).

Den gren av viruset som ligger bakom båda fågelinfluensorna identifierades första gången hos gäss i Guangdong i Kina 1996. Sedan dess har det utvecklats många olika kombinationer med varianter av H, hemagglutinin, från 1 till 18, och N, neuraminidas, från 1 till 11.

Den version som kallas H5N8 isolerades först hos ankor på en marknad för färskvaror (varav många levande djur) i Jiangsu, Kina år 2010. Sedan dess har H5N8 spridit sig med flyttfåglar till en stor del av världen.

Forskare har olika uppfattning om i vilken utsträckning denna virusstam har potential att utvecklas till en pandemi hos människor.

I senaste numret av tidskriften Science skriver två forskare verksamma i Kina, Weifeng Shi och George F. Gao, att hotet från H5N8 måste tas på allvar, både med tanke på fjäderfän, vildfåglar och människors hälsa. Bland annat vill de minska småskaliga, familjedrivna hönsgårdar, hålla avstånd mellan människor och vilda fåglar och undvika fågeljakt.

Shi och Gao behöver verkligen inte ha rätt i sina förslag på förebyggande åtgärder. Men de lägger fram ett kvalificerat perspektiv.

Vad som i varje läge är lagom skyddsnivå får vi veta först i efterhand. Om ens någonsin.

Jag har ännu inte hunnit läsa boken ”Pandemier!” som DN:s före detta medicinreporter Amina Manzoor publicerade i veckan på Fri Tanke förlag. Däremot har jag läst ”Flocken” av Johan Anderberg som Albert Bonniers förlag gav ut förra månaden.

Kanske påverkas mitt omdöme av att jag själv får en släng i boken, när en intervjuad person utpekar mig som alltför ”alarmistisk” ifråga om bland annat fågelinfluensor. I vissa avsnitt framstår Anderbergs research som alldeles för grund, med en enstaka dagstidning som källa.

Men det finns också stora kvalitéer i hans bok. Som när han jämför alla dessa ständig uppblossande utbrott av olika smittor i Kina med mord i Mexiko. Tråkigt när det händer, men knappast någon stor nyhet som behöver påverka resten av världen.

Dock, ibland drabbas verkligen resten av världen, såsom i fallet covid-19.

Vilka utbrott som blir så fatala är omöjligt att veta i förväg. I framtiden kanske vi får facit som säger att Shi och Gao hade rätt när de ville förbjuda småskaliga hönsgårdar och fågeljakt.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

DN rättar

Det är Jordbruksverket som har lättat på restriktionerna för hobbybesättningar av fjäderfä. I vetenskapskrönikan anges felaktigt en annan myndighet.

23 Del av hennes arv ska gå till en skola i Betlehem

En skola för kristna och muslimska barn i Betlehem och en organisation som verkar för hjälp till självhjälp - Inga Persson har bestämt hur hon vill att arvet efter henne ska fördelas.

- Familjen kommer att få sådant som har anknytning till familjen. Resten kommer att gå till de här organisationerna, säger hon.

Inga Persson, 75 år och pensionerad präst i Älvdalen, har funderat igenom hur hon vill att hennes tillgångar ska fördelas efter hennes bortgång.

Hon har en stor familj i form av syskon och syskonbarn men inga bröstarvingar. Därför delar hon upp arvet i sitt testamente: saker som har affektionsvärde för familjen, som kommer från familjen, ska också gå tillbaka till den.

Resten ska gå till välgörande ändamål.

– Det är två lite udda organisationer som inte är så välkända, säger Inga Persson.

Den första är Individuell människohjälp (IM) och deras arbete i Mellanöstern. Organisationen arbetar med hjälp till självhjälp för att motverka fattigdom och utanförskap.

Inga Persson har känt till deras verksamhet länge.

– Det här kommer från att när jag var liten åkte familjen till IM i Vrigstad med urvuxna kläder och skor som vi lämnade till dem, berättar hon.

På slutet av 1970-talet åkte hon till Jerusalem och kom i kontakt med organisationens arbete där med att hjälpa människor med olika typer av funktionsnedsättningar.

– De gömdes ofta undan i garderoben förr. IM har jobbat med att plocka fram dem och med påverkansarbete. De jobbar med föräldrarna och samhället i övrigt, förklarar Inga Persson.

Det finns en bakgrund i familjen. Inga Persson hade en lillasyster som föddes 1952 med Downs syndrom. Föräldrarna fick beskedet att det vore

bäst om de lämnade bort barnet och fick också ett tips om ett hem för henne.

Men föräldrarna kunde inte lämna ifrån sig flickan.

– De åkte dit med min lillasyster – och kom tillbaka med min lillasyster. Och hon har betytt så mycket för vår familj, säger Inga.

I Jerusalem upptäckte hon att Individuell människohjälp hade startat en träningsskola för funktionshindrade.

– De fick sysselsättning och de kom delvis ut i arbetslivet, säger hon.

Helt i enlighet med IM:s policy har organisationen nu lämnat över ledningen för skolan, även om den är kvar i form av stöd.

Den andra organisationen är Den goda herdens skola i Betlehem. Det är en privat svensk friskola där huvudmannen är Svenska Jerusalemföreningen, som varit verksam i regionen sedan början av 1900-talet.

Skolan drivs dock av inhemsk personal och den följer den palestinska läroplanen.

– Det som fascinerar mig är att det är en kristen skola i ett muslimskt område – Betlehem är till största delen muslimskt – men de tar emot både kristna och muslimska elever, säger Inga Persson.

Skolans idé är att bidra till fred genom att barnen och ungdomarna lär känna varandra. Tanken är att om en kristen och en muslimsk elev sitter bredvid varandra och blir vänner

under 12 år, lär de inte börja slåss på det 13:e året.

Har du länge funderat på vad du ska göra med arvet och hur det ska fördelas?

– Ja, det har jag. IM har funnits med länge och sedan har Den goda herdens skola kommit med mer och mer efterhand som jag har lärt mig mer om den.

Vet familjen om ditt testamente?

– De vet att jag har skrivit ett testamente. Och några i min omgivning vet om ändamålen.

Arvet till organisationerna kommer att fördelas som en procentsats där Den goda herdens skola får något mer.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se

23 Netflix satsar på tv-spel

Netflix vill anställa en chef för att leda en expansion in i tv-spel.

Det rapporterar nyhetssajten The Information, och hänvisar till personer med insyn i frågan.

Hur en eventuell spelsatsning ska se ut är oklart, men the Information uppger bland annat att Netflix tittar på en lösning liknande Apples prenumerationstjänst Apple Arcade.

Direkt

24 ”Kontrollavtal med IAEA har löpt ut”

Iran. Ett avtal om kärnämneskontroll mellan Iran och Internationella atomenergiorganet (IAEA) löpte ut under lördagen, enligt Mohammad Baqer Qalibaf, talman i iranska parlamentet.

– Från och med den 22 maj, då tremånadersavtalet löper ut, kommer organet (IAEA) inte längre att ha tillgång till information som inhämtats från kameror inne på kärnenergianläggningarna, som fastslaget i avtalet, säger han enligt den iranska nyhetsbyrån Fars.

TT-Reuters

24 Flera döda i attack mot polisstation

Myanmar. Väpnade grupper uppger att de har dödat minst 13 soldater eller poliser i en attack på en polisstation i östra Myanmar, rapporterar lokala medier. Attacken ägde rum i staden Mobye. Filmer som sprids i sociala medier visar vad som ser ut att vara döda medlemmar ur säkerhetsstyrkorna.

Under söndagen utbröt även eldväxling mellan säkerhetsstyrkor och etniskt sammansatta milisgrupper i en stad vid gränsen mot Kina, enligt lokala medier. **TT-Reuters**

24 Pandemireporter släpps mot borgen

Bangladesh. En journalist som greps i måndags efter att ha rapporterat kritiskt om hanteringen av covid-19 i Bangladesh släpps fri mot borgen.

Den 42-åriga Rozina Islam har de senaste månaderna rapporterat om bland annat - korruption inom landets hälsomyndighet och mutor vid rekryteringen av läkare.

Rozina Islam är anklagad för att ha stulit dokument från hälsomyndigheterna.

Amnesty International anser dock att det är hennes rapportering om landets hantering av pandemin som är den verkliga anledningen till att hon greps. **TT**

24 Passagerarna i kabinen störtade mot döden

Minst 14 personer omkom och ett barn skadades allvarligt när en kabin på en linbana nära Stresa vid det populära turistmålet Maggioresjön i nordvästra Italien störtade mot marken på söndagen.

Bland de omkomna finns en 9-åring och en 2-åring.

Olyckan är en enorm tragedi, säger Piemontes regionpresident Stefano Allasia i ett uttalande som publicerats på Facebook.

”Å Piemontes regionråds vägnar uttrycker jag min medkänsla för dagens fruktansvärda tragedi som inträffade längs linbanan, som lämnar oss alla mållösa. Mina tankar går till anhöriga till de som har förlorat sina liv och jag inser att ingenting kan lindra så stor smärta”, skriver han och uppmanar invånarna att be för de barn som skadats.

Bilder från platsen visar att kabinen, som rymmer upp till 40 personer, ligger på sidan, demolerad bland träd.

Olyckan inträffade strax före klockan 13 på söndagen i alplandskapet vid Maggioresjön, ett populärt turistmål.

En linbana som förbinder orterna Stresa och Mottarone rasade av okänd anledning i närheten av Mottarone.

Räddningspersonal hade svårt att nå olycksplatsen. Bilder som den alpina räddningstjänsten publicerat visar att kabinen ligger i en brant backe. Ett uttryckningsfordon välte under färden till platsen, men ingen räddningspersonal kom till skada.

Alla vägar upp till bergstoppen stängdes tillfälligt efter olyckan.

Enligt La Repubblica går linbanan på en höjd på över 1 400 meter över havet. Avgångarna sker tre gånger per timme och resan mellan de två - orterna tar omkring 20 minuter. Under vintern används den vanligtvis av skidåkare.

Linbanan har varit avstängd under en längre tid på grund av strikta coronarestriktioner. Den öppnade åter för trafik den 24 april. Under söndagen rörde sig många turister i området, enligt tidningen La Stampa.

Linbanan, som togs i bruk första gången åt 1970, totalrenoverades mellan 2014 och 2016 och öppnade igen den 13 augusti 2016. Renoveringen kostade motsvarande över 40 miljoner svenska kronor och linbanan ska ha genomgått noggranna tester efter att arbetet var klart.

Linbanesystemet består enligt Rai av två sträckor: Stresa till Alpino på 2 351 meter och Alpino till Mottarone på 3 020 meters höjd. Italiens premiärminister Mario Draghi har kommenterat händelsen i ett meddelande på Twitter: ”Jag uttrycker hela regeringens kondoleanser till offrens familjer”, skriver han.

Regionen Piemonte gränsar till både Schweiz och Frankrike och även till regionerna Lombardiet, Ligurien och Emilia-Romagna. I området finns flera populära turistmål. Området var hårt drabbat av coronapandemin, framför allt under våren 2020. På grund av smittspridningen avrådde svenska utrikesdepartementet tidigare från icke nödvändiga resor till Italien, men den avrådan har hävts.

Det fanns på söndagen motstridiga uppgifter om hur många som befunnit sig i kabinen när olyckan inträffade.

Sent på kvällen fanns inga uppgifter om döda svenskar, enligt UD. Alla svenska medborgare

som befinner sig i området uppmanas att anmäla sig på den så kallade svensklistan på swedenabroad.se och att ta kontakt med sina anhöriga.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

24 Lukasjenkos fräckhet vet inga gränser

Den belarusiska diktatorn Aleksandr Lukasjenko agerar som en bandit. Att skicka upp ett Mig-29-jaktplan för att tvinga ner ett passagerarplan med en journalist ombord är att flagrant äventyra den europeiska flygsäkerheten. Nu hotas Raman Pratasevitj, 26, av upp till 15 år i fängelse.

KOMMENTAR

Raman Pratasevitj är en av grundarna till det oberoende belarusiska nyhetsmediet Nexta.

Under demonstrationerna mot valfusket och den belarusiska diktatorn Aleksandr Lukasjenko i höstas spelade Nexta, som rapporterar via Telegram, en viktig roll.

Lukasjenkos metoder mot oppositionen är väl kända. Han har systematiskt låtit gripa, misshandla och mörda de han uppfattar som ett hot. Han har gång på gång trakasserat och fängslat journalister som rapporterar om demonstrationerna.

Men att sända upp ett jaktplan för att tvinga ett passagerarplan att landa i fel stad är någonting han inte vågat sig på tidigare. Redan på flygplatsen i Aten rapporterade Raman Pratasevitj att han var skuggad. Tio minuter innan Ryanair-planet skulle landa i Vilnius ändrade det plötsligt kurs och landade i stället i närliggande Minsk. De belarusiska myndigheterna påstod att det fanns en sprängladdning ombord, tvingade alla passagerare genom en säkerhetskontroll och grep Pratasevitj.

Franak Viačorka, rådgivare till den belarusiska oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja, säger att Pratasevitj hotas av dödsstraff, vilket stämmer ifall han blir anklagad för terrorbrott. Än så länge är han bara anklagad för att ha organiserat massupplopp. Maxstraffet är 15 år i fängelse. Det bådar dock inte gott att de belarusiska myndigheterna påstår att det fanns en sprängladdning ombord – en uppenbar lögn, som måste ha haft ett syfte.

Litauens president kallar nedtvingandet av Ryanair-planet för ett dåd utan motstycke och kräver att Pratasevitj ska frias.

Frågan är nu vad EU tänker göra. De senaste månaderna har Belarus legat långt ned på EU:s prioriteringslista. Men Lukasjenko har flagrant äventyrat den europeiska luftfartens säkerhet. EU har inte råd att inte reagera, frågan blir hur starkt.

Anna-Lena Laurén

24 Vulkanutbrott vid miljonstad

Den kongolesiska vulkanen Nyiragongo har fått ett utbrott och lava strömmar ut ur berget som ligger intill miljonstaden Goma. Tusentals människor har flytt från staden i riktning mot grannlandet Rwanda.

– Alla är oroade för att ett större utbrott är på gång, säger Bally Mutumayi, boende i Goma.

Att vulkanen kan vara livsfarlig vet invånarna i Goma, miljonstaden vid Kivusjöns strand som

klövs i mitten av en lavaflod under 2002 års utbrott. Då dog 250 människor och 120 000 blev hemlösa och det är med dessa händelser i färskt minne som tusentals har flytt i panik under lördagskvällen.

Bally Mutumayi, boende i Goma som vanligtvis arbetar för FN i området, berättar på telefon för DN att hans familj under lördagskvällen packade ihop sina viktigaste tillhörigheter och flydde västerut mot grannstaden Sake.

– Men nu har vi återvänt till Goma när vi insett att vår sida av staden inte verkar hotad. Folk har flytt i alla riktningar, säger han.

Vulkanexperten Dario Tedesco befinner sig i Goma och sade först till Reuters att lavafloden - tycktes röra sig mot mer obefolkade områden, men senare var beskedet ett annat:

– Nu är Goma måltavlan. Det liknar 2002, jag tror att lavan är på väg mot stadskärnan.

Enligt Mutumayi har myndigheterna uppmanat ägare till bensinstationer att tömma sina tankar på bränsle som kan explodera vid kontakt med lavan.

– Men de vill inte sänka priset och därför händer inget.

Jordskalv inträffar var tionde minut och enligt Mutumayi skapar de ständiga skalven oro för ett eventuellt större utbrott i vardande.

– Det är klart att vi alla är oroade, men det finns även nyfikna som hört om tidigare utbrott men inte sett dem själva och de tar sig närmare för att bevittna det som sker.

Lavan från utbrottet nådde på lördagskvällen stadens flygplats, uppger Dario Tedesco. Lavan har blockerat huvudleden norrut mot staden Rutshuro och på bergets sluttningar har mindre byar förstörts. Rwandas katastrofmyndighet Minema meddelar att de minst 3 500 kongoleser som korsat gränsen ska inkvarteras i skolor eller i gudstjänstlokaler.

I området är bara närliggande Nyamulagira mer aktiv, men Nyiragongo är betydligt farligare för att den reser sig 3 470 meter rakt över Gomas stadskärna och i kratern finns världens största lavasjö. Under Kivusjön finns dessutom 60 miljarder kubikmeter metangas som skulle kunna utgöra ännu ett hot i samband med ett utbrott.

Trots dessa naturens faror är det ihållande konflikter, samt avsaknaden av en fungerande stat, som utgjort det största hotet i och kring Goma. I Goma ligger ett geologiskt observatorium, men finansiering motsvarande 16 miljoner kronor ströps nyligen av Världsbanken på grund av misstankar om korruption. I mars varnade geologer vid observatoriet för att Nyiragongos aktivitet hade ökat och förutspådde ett utbrott. Dock trodde de att det skulle ske först om några år.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

24 Tiktok siktar på nordiska annonsörer

Tiktok satsar i Norden och vill knyta fler lokala annonsörer till sig med nya sätt att annonsera.

Planen är att knyta till sig fler lokala kreatörer och annonsörer. I dagarna öppnade Tiktok en tjänst för små- och medelstora företag som vill nå ut via plattformen.

– Det här är vår första satsning i Norden som ska hjälpa små och medelstora företag att växa även utanför Sverige, säger Lisa Friedrich, chef för satsningen på små och medelstora företag på Tiktok Europa.

I dagsläget har Tiktok 20 anställda i Stockholm och avser att växa markant under det kommande året, enligt Nordenchefen Liv Sandberg.

– Vi investerar stort i den här regionen och anställer i hög hastighet, säger hon.

Tiktok, som låter användarna dela med sig av korta videoklipp om allt från dans till recept och aktivism, har på kort tid växt till en av de mest dominerande sociala medier-apparna globalt med över 100 miljoner användare bara i Europa.

Algoritmer som snabbt läser av användarnas beteenden och anpassar flödet har visat att inlägg snabbt kan få rekordstor spridning. Att

svenska företag vill finnas där, som en potentiell språngbräda för att nå ut globalt med nya sätt att annonsera, är naturligt, enligt mediestrategen Brit Stakston.

– Tiktok är väldigt dominerande i populärkulturen och en trendsättare. Det är en otroligt växande marknad och det finns inte ett globalt bolag som inte har en idé om hur Tiktok ska bli en del av deras strategi. Du kan gå från inget nätverk till ett enormt nätverk på en vecka, säger hon.

TT

25 Så agerar endast en skurkregim

Europas sista diktatur. Så brukade Belarus kallas. När grannländerna demokratiserades efter Sovjetunionens upplösning tog Aleksandr Lukasjenko ett järngrepp om makten i Minsk.

Nu för tiden används benämningen inte lika ofta. Inte för att förtrycket har minskat – det blev tydligt när Lukasjenko förra året först fuskade i presidentvalet och sedan brutalt slog ner de efterföljande protesterna. Däremot är Belarus inte längre Europas enda auktoritära regim. Vladimir Putin har sedan länge gjort slut

på det ryska experimentet med folkstyre. Även i Ungern och Polen har demokratin urholkats.

Söndagens kapning av Ryan Airs flight FR4978 från Aten till Vilniuatt vi måste betrakta Lukasjenkos styre på ett nytt sätt. Det handlar inte längre ”bara” om en diktatur, utan om en skurkregim – gränserna för var och hur förtrycket utövas har suddats ut.

Den belarusiske journalisten Raman Pratasevitj befann sig alltså på väg från Grekland till Litauen, där han lever i exil efter att ha varit med och grundat det oberoende nyhetsmediet Nexta. Enligt rapporter ska säkerhetsagenter ha skuggat honom i Aten samt funnits ombord på planet, som väl i belarusiskt luftrum tvingades ner efter att ett jaktplan skickats upp. På marken fängslades Pratasevitj, innan flyget tilläts fortsätta mot Vilnius.

Det är ett häpnadsväckande agerande: En stat som tar ett kommersiellt flygplan och dess passagerare som gisslan i jakt på en dissident. Det handlar om en typ av förakt för internationell lag och rätt som vi förknippar med Putins giftmordsförsök i Storbritannien och den saudiske kronprinsen Mohammed bin Salmans bestialiska beställningsmord på Jamal Khashoggi i Istanbul.

Det kräver en ny och tuffare hållning från EU och USA. Skarpa krav på att Raman Pratasevitj friges. Hårda sanktioner mot Lukasjenko och hans lakejer.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

25 EU stoppar alla flyg från Belarus

EU:s stats- och regeringschefer stoppar belarusiska flyg från att flyga till EU. I ett gemensamt uttalande från toppmötet på måndagskvällen uppmanas ministerrådet att ”vidta nödvändiga åtgärder för att förbjuda flygningar i EU:s luftrum av belarusiska flygbolag och hindra tillgång till EU-flygplatser för sådana flygplan”.

EU-länderna kräver dessutom att Raman Pratasevitj och hans flickvän Sofia Sapega släpps omedelbart. Man manar internationella civilflygsorganisationen ICAO att ”skyndsamt utreda denna unika och oacceptabla incident”.

EU:s ministerråd uppmanas samtidigt att utöka sanktionera mot Belarus vad gäller enskilda personer, men också i form av ”riktade ekonomiska sanktioner”.

EU:s rådsordförande Charles Michel kallar flygnedtvingandet i Belarus för en ”internationell skandal”.

Tidigare på måndagen uppmanade Transportstyrelsen svenska flygbolag att undvika belarusiskt luftrum. Beskedet gäller tills ”situationen och frågan stabiliserats”.

Omvärlden fördömer Belarus agerande efter tvångslandningen av ett passagerarplan och gripandet av den regimkritiska journalisten Raman Pratasevitj på söndagskvällen. Krav på

tuffare tag mot den auktoritära regimen i Minsk hördes från många länder

Statsminister Stefan Löfven förklarade vid ett samråd med EU-nämnden i riksdagen att EU vill se en skarp reaktion mot Belarus.

Inte minst är det motiverat eftersom syftet var att tvinga ner planet för att komma åt och gripa en regimkritisk journalist.

– Detta hemska agerande måste få konsekvenser, sade Stefan Löfven och fick full uppbackning från nämnden.

Sverige har också kallat upp Belarus ambassadör till UD i dag, tisdag.

Det internationella pilotförbundet, Ifalpa, och den europeiska pilotföreningen ECA kallar söndagens incident för en ”statligt sponsrad kapning”. De båda organisationerna kräver en oberoende utredning av händelsen.

Samma krav framfördes av USA:s utrikesminister Antony Blinken och EU:s utrikeschef Josep Borrell. En sådan utredning görs i sådana fall av FN-organet ICAO, som verkar för gemensamma regler för att underlätta flygningar mellan världens länder.

Även Ryanairs vd Michael O’Leary beskriver händelsen som en ”statssponsrad kapning”.

– Det tycks som att myndigheternas mål var att gripa en journalist och hans reskamrat. Vi tror att ett antal (belarusiska) KGB-agenter också lämnade planet på flygplatsen, säger O’Leary.

Irlands utrikesminister Simon Coveney uttryckte även han misstankar om att den belarusiska säkerhetstjänsten varit inblandad.

– Fem eller sex personer lämnade flygplanet. Bara en av dem greps, vilket tyder på att de andra var medlemmar av säkerhetstjänsten, säger Simon Coveney.

Ryanairs Flight 4978 från Aten hade inlett nedstigningen mot Litauens huvudstad på söndagen när belarusiskt stridsflyg fick det att vända mot Minsk. Enligt vittnesmål från flera passagerare fick de beskedet om ruttändringen genom ett kort meddelande från piloten, utan förklaring.

Regimkritikern Raman Pratasevitj ska i samma ögonblick ha förstått vad som var på väg att ske. En passagerare som talade med Reuters när planet slutligen nådde fram till Vilnius på söndagskvällen, säger att den 26-årige dissidenten omgående ställde sig upp i kabinen. Raman Pratasevitj ska sedan ha tagit fram en dator ur sitt handbagage som han gett till sin kvinnliga reskamrat, tillsammans med en mobiltelefon.

En annan passagerare, Monika Simkiene, säger till AFP att Pratasevitj drabbades av panik när han förstod att planet vänt tillbaka mot belarusiskt luftrum. Han sa att han riskerar dödsstraff i Belarus.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Pia Gripenberg

Ivan Solander

ivan.solander@dn.se

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

25 ”Lukasjenkos mål med gripandet är att sprida skräck”

Vem är den 26-årige Roman Pratasevitj, så farlig i Lukasjenkos ögon att den belarusiska diktatorn tvingar ner ett passagerarplan för att kunna gripa honom? Begåvad skolelev, veteran inom oppositionen, journalist – och bara 16 år när han första gången blev gripen.

– Lukasjenko vill straffa Raman Pratasevitj. Han bryr sig inte om vilka sanktioner det kan leda till från EU:s sida när han tvingar ned flygplan. Lukasjenko har helt andra prioriteter. Det här handlar om att hämnas, säger Artiom Schreibman till DN.

Han är kolumnist i Minsk för oberoende tut.by och knuten till tankesmedjan Carnegie i USA.

26-årige Pratasevitj är en veteran inom den belarusiska oppositionsrörelsen. Första gången han greps var han bara 16 år gammal. Året var 2011 och Pratasevitj deltog i fredliga protestaktioner mot Lukasjenkoregimen i Minsk.

Bilderna från 2011 visar en långhårig Pratasevitj med barnsligt runda kinder som leds bort av snaggade män i civila kläder. I en video som spelats in några månader senare berättar sextonåringen om sitt politiska uppvaknande.

– Jag har sett hur fem kravallpoliser misshandlar en kvinna, hur man griper en mamma med sitt barn. Efter det ändrades allt för mig, säger han.

Redan då utnyttjade regimen Pratasevitj för att statuera exempel. Den unga toppstudenten, som hade vunnit flera elevtävlingar i fysik och belönats med ett särskilt presidentstipendium, relegerades från det prestigefyllda gymnasiet Nationella tekniska universitetet i Belarus.

Pratasevitj tog sin examen från ett annat gymnasium och började studera journalistik. Han var aktivist inom oppositionella Molodoj front (Ung front). År 2012 greps han på nytt efter att ha administrerat oppositionella grupper på vKontakte, den rysskspråkiga motsvarigheten till Facebook. Han blev då relegerad från universitetet och började i stället jobba som reporter för USA-finansierade Radio Free Europe.

På grund av sina politiska övertygelser bröt Pratasevitj med sin familj. Hans pappa är yrkesofficer och undervisade på Krigsakademin i Minsk. Mamma är troende, och enligt den belaruska sajten belarusianpartisan.by tillkallade hon en exorcist för att driva ut djävulen ur sin son. Fadern har sedermera fråntagits sina militärordnar.

Hösten 2019 flyttade Pratasevitj till Polen där han ansökte om asyl. Därefter blev han chefredaktör för den belarusiska Telegram-kanalen Nexta, som han ledde från Warszawa. Nexta fick en avgörande roll under demonstrationerna mot Lukasjenko hösten 2020, då kanalen koordinerade demonstrationer.

– Nexta och flera andra Telegram-kanaler hade ett stort inflytande under protesterna. Lukasjenko stängde ner internet, men lyckades inte få bukt med Telegram. Tack vare Telegram-kanalerna kunde demonstranterna meddela sig med varandra. Men Nextas inflytande var stort bara så länge folk vågade gå ut på gatan. När folk slutade demonstrera förlorade Nexta en massa följare, säger Aljaksandr Klaskouski till DN.

Klaskouski leder Belapan, en oberoende nyhetsbyrå och tankesmedja i Minsk.

I en intervju från 2020 i Warszawa med den oberoende ryska journalisten Jurij Dud berättar Raman Pratasevitj om varför han valde journalistiken framför aktivismen.

– Jag förstod att man genom journalistiken verkligen kan göra nytta för samhället. Alla de som vägrar engagera sig har äntligen förstått att de själva har åstadkommit den här situationen genom sitt tigande, säger Pratasevitj till Jurij Dud.

Pratasevitj lämnade Nexta i september 2020, eftersom han inte var överens med kanalens grundare Stepan Putilo om vilket innehåll de skulle satsa på. Sedan dess har han lett en egen Telegram-kanal vid namn ”Belarus golovnogo mozga”.

Enligt Klaskouski var Lukasjenkos främsta mål med att gripa Pratasevitj enkelt: Att injaga skräck.

– Lukasjenko har visat att hans säkerhetstjänst har långa armar. Pratasevitj kommer han att

utnyttja för sin egen propaganda. KGB har många sätt att få honom att tala, till exempel kan de injicera psykofarmaka som gör honom medgörlig. Sedan kan de filma honom då han ”erkänner” att väst stod bakom protestvågen i höstas, konstaterar Aljaksandr Klaskouski.

Han blev snart sannspådd. Under måndagskvällen publicerade regimtrogna medier i Belarus en video där Pratasevitj säger att poliserna har agerat ”korrekt och enligt lagen”, att han samarbetar med förundersökningen, och han erkänner att han organiserat massupplopp.

Potentiellt hotas Raman Pratasevitj av dödsstraff, eftersom han finns på en lista över terrorister. Men Aljaksandr Klaskouski tror inte att han kommer att avrättas.

– Han är anklagad för tre brott, varav det allvarligaste är att ha organiserat massupplopp. Maximistraffet är 15 år i fängelse. Redan en så lång fängelsedom är mycket allvarligt. De hoppas förstås att han ska gå med på eftergifter för att slippa sitta fängslad så länge.

Anna-Lena Laurén

anna-lena.lauren@dn.se

25 De oppositionella i Belarus: fängslade, döda eller i exil

Det spektakulära gripandet av Raman Pratasevitj är bara det senaste av den belarusiska regimens tillslag mot dem som vågar protestera mot Lukasjenko. I stort sett hela oppositionen sitter i dag fängslad eller har flytt landet.

Svjatlana Tsichanouskaja, Lukasjenkos motståndare i det skandalomsusade presidentvalet 2020, såg sig tvungen att gå i exil två dagar efteråt. Hon leder sedan dess ett koordinationsråd från Vilnius.

Tsichanouskajas make, videobloggaren Siarhej Tsichanouski, fängslades redan i maj 2020, två dagar efter att han sagt att han ställde upp i presidentvalet.

Maria Kalesnikava, en annan tidigare presidentkandidat, vägrade lämna landet när Lukasjenkos agenter försökte tvinga henne. Hon rev sönder sitt pass vid gränsen och sitter fängslad sedan september 2020.

Veronika Tsapkala tog över valkampanjen efter att maken Valeryj Tsapkala stoppats som kandidat. Familjen lever nu i exil i Ukraina.

Även Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj, som varit starkt kritisk mot Lukasjenko,

tvingades flytta till Tyskland i höstas sedan hennes hem hade omringats av KGB-agenter.

Nästan alla politiker som tidigare har ställt upp mot Lukasjenko har oskadliggjorts av regimen. Mikola Statkevitj sitter i fängelse och Andrej Sannikau lever i exil i Polen.

Men tusentals aktivister på lägre nivå grips och döms regelbundet utan att det får särskilt stor uppmärksamhet. En av dem, 50-årige Vitold Asjurok, dog i fredags i sitt fängelse av en hjärtinfarkt.

Tidigare i maj dömdes den helt okände Aleksej Santjuk till sex års fängelse. Hans ”brott” var att han hade spelat trummor under protester mot Lukasjenko.

Andra, som Natalia Sivtsova-Sjadusjkina, har gripits för att de har strumpor i ”fel färg”, nämligen rött och vitt som den förbjudna belarusiska flaggan.

Hundratals journalister har gripits sedan presidentvalet. Många av dem vittnar om tortyr i häkten och fängelser. Ett tjugotal är inspärrade i dag, bland dem reportern Ljubou Kaspjarovitj och fotografen Tatsiana Kapitonava från oberoende sajten tut.by som greps tidigare i maj.

Ingmar Nevéus

25 Michael Winiarski: Diktatorn lär komma undan även med detta piratdåd

Kommentar.

Det är helt förväntat att kapningen av trafikflygplanet över Belarus och gripandet av den regimmotståndare som fanns ombord har utlöst skarpa internationella fördömanden. Men även om det blir EU-sanktioner lär diktatorn Aleksandr Lukasjenko komma undan även med detta uppenbara piratdåd.

Lukasjenkos regim är sedan länge, och än mer efter den brutala repressionen av de folkliga protesterna i Belarus efter fuskvalet sommaren 2020, en internationell paria. Han kan inte bli mycket mer utstött av omvärlden, vilket gör att hans överlevnad allt mer säkras av Vladimir Putin.

För Lukasjenko har det fördelen att han har mindre att förlora på att agera som en internationell terrorist.

Garvade flygexperter kan inte erinra sig att något liknande tidigare har inträffat i den internationella flygtrafiken, att ett stridsflygplan efter ett falskt bombhot tvingar ett civilt

passagerarplan att landa. Kapningar brukar annars ske inifrån flygkabinen, som vid al-Qaidas terrorattacker mot World Trade Center i New York och andra mål i USA den 11 september 2001.

Men enligt Tadeusz Giczan, chefredaktör för den oppositionella nyhetskanalen Nexta, som den kidnappade Raman Pratasevitj arbetade för, hade Lukasjenko kumpaner ombord på Ryanairs flight FR4978 från Aten till Vilnius, och de ska ha spelat en aktiv roll i operationen.

Giczan hävdar att ryska och/eller belarusiska säkerhetsmän skuggade och fotograferade Pratasevitj vid flygplatsen i Aten innan de gick ombord på planet. Över Belarus luftrum satte de i gång ett handgemäng med besättningen på planet och insisterade på att det fanns en sprängladdning ombord, vilket tvingade piloten att sända en nödsignal.

Det gav myndigheterna i Minsk en förevändning att begära att planet skulle landa på grund av det påstådda säkerhetshotet.

Med tanke på att själva kapningsoperationen var så komplex har det väckts aningar om att den skedde i samarbete mellan KGB, Belarus hemliga polis och någon av Rysslands säkerhetstjänster.

Fem eller sex av de passagerare som bordade planet i Aten fanns inte med när det till slut landade i Vilnius. De hade stannat i Minsk. Raman Pratasevitj och hans flickvän var två av dem, och de greps båda av belarusisk polis. De tre fyra övriga var enligt den belarusiske

oppositionsledaren Pavel Latusjko ryska säkerhetsagenter.

Det kan hänga samman med att Moskva inte tar avstånd från vad ett flertal ledare i EU och USA betecknar som ”statsterrorism”. Tvärtom försvarar ryska företrädare ingripandet och dumaledamoten Leonid Kalasjnikov säger till nyhetsbyrån RIA att ”Belarus har rätt att välja de metoder som man anser lämpliga för att bekämpa hot mot den nationella säkerheten”.

Lukasjenkos ökade isolering gör också allting enklare för Putin, som aldrig kan acceptera tanken på att förlora Belarus. Och nu är risken lika med noll att diktatorn i Minsk kommer att göra nya försök att luta sig mot Väst.

Under de snart 27 år som Lukasjenko har styrt den forna Sovjetrepubliken har han växlat mellan mjukare och hårdare auktoritarism. Men det senaste året har han tagit steget till en fullt utvecklad diktatur, som vilar på rå militär övermakt. Med det har han lyckats kväsa den belarusiska revolten, även om folkets frihetslängtan inte är krossad.

Som bundsförvant har Lukasjenko numera bara Ryssland, som allt mer börjar ta efter hans brutala metoder för att undertrycka politisk opposition.

Baksidan, om det nu är en olägenhet för Lukasjenko, är att denna vänskap med Putin kostar Belarus de sista små resterna av statlig suveränitet.

Michael Winiarski

25 Vulkanutbrottet ger Island nytt självförtroende

För första gången på 800 år upplever Island ett vulkanutbrott intill huvudstaden Reykjavik. Och det eldsprutande Fagradalsfjall kanske bara är början. Detta kan vara startskottet för ett århundrade av ökad vulkanisk aktivitet.

Men islänningarna är inte oroliga. De är stolta och entusiastiska.

Redan från hotellfönstret inne i centrala Reykjavik kan vi se det spektakulära vulkanutbrottet 30 kilometer bort – med sina ibland 300 meter höga plymer av glödande lava och gas.

Något liknande har knappt hänt sedan den norske vikingen Ingolf Arnarson år 874 slog ner sina bopålar i det öde land där huvudstaden nu ligger. Senaste utbrottet så här nära Reykjavik inträffade år 1241.

Men årets utbrott kom inte som en blixt från klar himmel.

Redan tidigt i vintras anade seismologerna att något dramatiskt skulle ske. I ett par månader hade Reykjaneshalvön i sydvästra Island drabbats av tusentals jordbävningar, vissa kraftiga men de flesta knappt märkbara.

Just genom denna halvö löper sprickan mellan två kontinentalplattor, den nordamerikanska och den eurasiska. Plattorna glider långsamt ifrån varandra, med en hastighet motsvarande en växande nagel.

Täta jordbävningar är en signal om att spänningen som byggts upp mellan plattorna behöver få utlopp. Till exempel genom ett vulkanutbrott.

Och fredagen den 19 mars i år, klockan kvart i nio på kvällen, bröt lavan igenom jordskorpan en dryg mil sydost om den internationella flygplatsen i Keflavik, i en öde dalgång intill berget Fagradalsfjall.

När DN vandrar till vulkanen i mitten av maj pågår utbrottet med oförminskad kraft. Vi har sällskap av ett par hundra islänningar och utländska turister.

Det är lätt att förstå vad som lockar hit dem. Vulkanen, sedd från några hundra meters håll, är en upplevelse för alla sinnen.

Lukten av svavel, som från utbrända fyrverkerier, hänger i luften. Värmen från lavaströmmen nedanför är som i en bastu, säkert minst 80 grader. Ljudet från den kokande lavan påminner om ett jetplan som startar, eller kanske stora vågor som slår mot en havsstrand.

Men framför allt är det synintrycket: den enorma flamman av glödande gas och lava som slungas rakt upp ur kratern med tio till tolv minuters mellanrum.

På sluttningen träffar vi Anna Pétursdóttir och Ingibjörg Sveinsdóttir från Reykjavik. De båda vännerna tar fnittriga selfies med lavaplymen i bakgrunden. De är klädda i träningskläder och har sprungit hela vägen uppför berget.

– Det här är femte gången jag är här, och det är annorlunda varje gång, säger Anna.

– Tänk att ha chansen till ett äventyr som det här varje dag. Man kan ta en tur hit efter jobbet.

Ingibjörg är läkare och arbetar med psykisk ohälsa i samband med coronapandemin. Hon ser vulkanutbrottet som en välsignelse för ett hårt prövat land.

– Jag tror att hela nationen kommer samman på grund av detta. Utbrottet är relativt ofarligt och lätt att ta sig till. När vi kommer hit och ser skönheten i vulkanen, då påminner det om att vi har kommit igenom pandemin.

Anna säger att utbrottet äntligen ger folk något positivt att prata om efter alla negativa rapporter om virusets framfart.

Och det verkar stämma att Fagradalsfjall enar islänningarna. Intresset är enormt. En tv-kanal direktsänder utbrottet dygnet runt från fasta kameror. Uppemot en femtedel av befolkningen sägs redan ha besökt platsen. Vi möter människor i alla åldrar, inklusive skröpliga äldre och barn i bärstolar på pappas eller mammas rygg.

Stämningen är på topp, nästan som om Island just har vunnit en match i fotbolls-VM. Vissa applåderar och jublar när vulkanen sprutar eld och lava.

Här inger vulkaner respekt, inte rädsla.

För många är skådespelet en påminnelse om det unika i Islands natur. Om urkrafterna som har skapat ön med sin karga skönhet.

På det sättet kan ett vulkanutbrott – i alla fall av den här ”snälla” typen – stärka en nations självförtroende.

Men är detta så säkert som alla säger?

På en bergsrygg en knapp kilometer från vulkanen träffar vi Gro Birkefeldt Möller, en lavaexpert från Islands universitet. Till skillnad från alla turister bär hon munskydd.

– Det är på grund av svaveldioxiden från vulkanen, förklarar hon.

– Vi som arbetar här har skydd för säkerhets skull, och vi mäter gasnivån konstant. Just i dag är den inte farlig.

Som forskare är Gro Birkefeldt Möller entusiastisk över vulkanutbrottet.

– Många tror att detta är början på en period av ökad vulkanisk aktivitet här på halvön. Det sker med intervall på 800 till 1 000 år, så vi har aldrig tidigare kunnat observera det med modern teknik.

Experterna tänker i geologisk tid och bollar med årmiljoner. Island är byggt av vulkanutbrott längs Mittatlantiska ryggen, en bergskedja på havets botten. Det är ett ”nytt” land med cirka 16 miljoner år på nacken – jämfört med exempelvis Skandinavien som är mer än 400 miljoner år gammalt.

Och utbrotten fortsätter att bygga Island.

Vissa av dem, även i modern historia, har varit förödande. Som utbrottet i Laki nära glaciären Vatnajökull, sommaren 1783.

Den gången dog runt 20 procent av Islands befolkning av bränder, översvämningar och framför allt askan från vulkanen som förgiftade växtligheten i ett enormt område. Hälften av landets boskap strök med.

Samma utbrott orsakade missväxt och hungersnöd i stora delar av Europa och Nordamerika när askan från Laki skärmade av solljuset i mer än ett år. Vissa historiker har rent av hävdat att nödåren i utbrottets spår var en av de faktorer som utlöste franska revolutionen 1789.

Men på den tiden såg nästan ingen någon koppling mellan hungersnöden och en avlägsen vulkan.

Historien har gjort islänningarna luttrade. De är vana att leva med hotet om plötsliga naturkatastrofer. Och klockan tickar för några av Islands största vulkaner.

Katla nära sydkusten är känd för våldsamma utbrott som har inträffat med 20 till 90 års intervall de senaste 1 000 åren. Nu har vulkanen varit i stort sett tyst sedan 1918.

Och så har vi Hekla, den mest ikoniska av landets vulkaner som under medeltiden fick öknamnet ”helvetets port” i Europa. Den har haft 19 utbrott under de drygt 1 000 år som Island har varit bebott, vissa av dem mycket kraftfulla.

Det senaste utbrottet år 2000 betecknades som relativt obetydligt och släppte ”bara” ut 0,2 kubikkilometer lava.

Ännu närmare i tiden ligger utbrottet i Eyafjallajökull våren 2010. Ingen dödades då, men askmolnet som blåste österut ledde till svåra störningar i flygtrafiken i hela Europa. Tio miljoner passagerare drabbades av inställda flyg.

Hur kan experterna vara så säkra på att det pågående vulkanutbrottet inte utvecklas till ett nytt Laki eller Eyafjallajökull?

Vi ställer frågan till Kristín Jónsdóttir, en av landets mest kända vulkanexperter på Vedurstofa, Islands motsvarighet till SMHI.

– Vi har haft lite tur med det här utbrottet, säger hon. Även om det ligger nära Reykjavik så är det ändå lite i mitten av ingenstans. Det är inte så mycket lava som kommer upp och den hotar ingen infrastruktur. Gaserna, som svaveldioxid, kommer heller inte i särskilt stora mängder.

Framför allt sprutar denna vulkan knappt ut någon aska.

Vulkanen i Eyafjallajökull var täckt av en tjock glaciär. Och när kall is möter het magma slår vattenångan sönder magman i miljarder ultralätta flagor. Detta är askan som kan sprida sig över stora områden med förödande konsekvenser.

Men Kristín Jónsdóttir ser inga tecken på att detta kan hända i Fagradalsfjall. Det beror också på de kemiska egenskaperna hos magman just under Reykjaneshalvön.

– Men vulkanutbrott är alltid farliga. Det är lava på 1 200 grader som kommer upp ur marken, påpekar hon.

Inte heller om den vulkaniska aktiviteten ökar på halvön ser hon några större risker.

– Det är stor sannolikhet att det blir likadana utbrott som det här, en spricka som öppnas och lava som rinner. Men det går förstås ändå inte att utesluta större utbrott, med mer aska och mer lava.

Några dagar efter vårt besök ökar lavaflödet i Fagradalsfjall, från 7 kubikmeter per sekund till ungefär det dubbla. Det isländska civilförsvaret börjar bygga skyddsvallar som ska förhindra att lavan rinner över ett bergspass och söderut mot havet och en viktig landsväg.

Men när flödet från vulkanen ökar får vallens höjd ökas från fyra till åtta meter.

Samtidigt fortsätter islänningar och turister att vallfärda till utbrottet. I Reykjavik har man börjat trycka upp t-tröjor med Fagradalsfjalls-motiv, och de näraliggande termiska baden Blue lagoon nyanställer personal.

Utbrottet lockar redan utländska turister. Staten har anlagt en stor parkeringsplats på vägen nedanför, komplett med korvkiosk. Och leden upp till utsiktsplatserna är prydligt utmärkt med skyltar på isländska och engelska.

På sluttningen ner mot vulkanen träffar vi Scott Clayton och sonen Liam som just har flugit hit från Salt Lake City i USA.

– Jag gav Liam resan i 13-årspresent. Hade det inte varit för vulkanen hade vi aldrig rest hit, berättar Scott.

Precis som de flesta islänningar går amerikanerna minst 100 meter förbi skyltarna

som förkunnar att närmare än så här bör man inte gå.

– Om vi är oroliga? Aldrig. Det här är en ”en gång i livet-grej”, då vill man njuta i fulla drag.

Ingmar Nevéus

Fakta. Kända vulkanutbrott på Island

Laki 1783–84

Katla 1918

Hekla 1947–48,

2000

Eldfell 1973

(på ön Heimaey)

Eyafjalla- jökull 2010

Bárðar-

bunga 2014–15

25 Läget allvarligt för enda överlevaren

Läget är allvarligt, men enligt sjukhusdirektören hoppfullt för den enda överlevaren från söndagens linbaneolycka i norra Italien. Den fem år gamla pojken har opererats och ligger nu nedsövd på barnsjukhuset i Turin.

13 personer, varav ett 2-årigt barn, dog direkt och en 9-åring avled senare på sjukhus efter olyckan, som skedde i ett populärt turistområde vid berget Mottarone i regionen Piemonte.

Ytterligare ett barn, en 5-årig pojke, skadades allvarligt i olyckan.

Barnet, vars föräldrar omkom i olyckan, fördes i ilfart till barnsjukhuset Regina Margherita i Turin där han vårdas för huvud- och benskador. Han har genomgått en operation och är nu nedsövd.

”Han hade en lugn natt, allt som återstår är att hoppas”, säger sjukhusdirektören Giovanni La Valle, enligt La Repubblica. Situationen är kritisk men hoppfull och pojken övervakas minut för minut, lägger han till.

Både Piemontes regionpresident Stefano Allasia och Italiens premiärminister Mario Draghi har utryckt sina kondoleanser till offrens familjer.

Dagen efter det inträffade kommenterar även provinschefen för alpinräddningen i Verbania, Matteo Gasparini den tragiska olyckan.

”Jag har varit volontär i 25 år och har sett mycket, men aldrig det här. Det kändes som en krigsplats”, säger han.

En utredning om vårdslöshet och vållande till annans död har efter olyckan inletts av åklagare i Milano. Utredarna har bland annat beslagtagit linbaneoperatörens underhållsdokumentation – men enligt den advokat som företräder företaget ska underhåll och kontroller av linbanan ha genomförts regelbundet.

Olyckan tros ha orsakats av att en av banans linor gått av, dessa var planerade att bytas 2029, skriver La Repubblica.

Övriga linor är intakta, men från en teknisk synpunkt är det för tidigt att säga vad som hänt, uppger Giorgio Santacroce, chef för den lokala polisen till den italienska nyhetsbyrån Ansa.

Hamilton Steiner

hamilton.steiner@dn.se

25 Jungs idégods är som skräddarsytt för vår tids smörgåsbord

Jungianismen har sipprat ner i de breda folklagren och gjort förklaringsmodeller som ”Ursäkta att jag inte svarade på ditt sms, jag är introvert” vanliga. Men där psykiatern Jungs idéer skulle behövas som mest lyser de med sin frånvaro, skriver Saga Cavallin.

Carl Gustav Jung, denna freudianska avfälling, har haft flera renässanser. Många av de idéer som under hans livstid avfärdades som ovetenskapliga och flummiga känns mer fräscha för varje gång de dammas av. De senaste åren har stjärnorna verkligen stått rätt för den astrologivurmande schweizaren, vars idégods är som skräddarsytt för vår tids osmakliga smörgåsbord där dogmatisk personlighetsanalys blandas hej vilt med new age-doftande flum.

C G Jungs tydligaste bidrag till nutidens obligatoriska glosor är att han var en av de första att dela in personer i ”introverta” och ”extroverta”, etiketteringar som ofta hinner dyka upp både en och två gånger i samtal under diverse middagar och ölningar. Själv har jag varit involverad i oräkneliga konversationer där människor högtidligt deklarerat: ”Jag är

introvert/extrovert”, för att sedan tillägga något i stil med: ”Det är därför jag är dålig på att svara på sms/tycker det är så tråkigt att plugga/inte kan ta kritik.” Tyvärr är det många lager och komplikationer som gått förlorade när jungianismen på detta sätt sipprat ner i de breda folklagren och in i tvåtusentalet.

I boken ”Psykologiska typer” från 1921, där introvert/extrovert och olika variationer av dessa lanserades, gjorde Jung tydligt att kategorierna aldrig var tänkta att förstås som fasta eller absoluta. Men efter att boken 1923 översattes till engelska dröjde det inte länge innan amatörpsykologerna Isabel Myers och Katharine C Briggs förvrängde dess innehåll till det bokstavskombinerande Myers-Briggs-, eller MBTI-testet. Och på den vägen är det – för den som är hugad finns en googling bort otaliga hemsidor som erbjuder testet.

För den som däremot börjar utforska Jungs idévärld vidare blir det snart uppenbart att hans mest centrala idé är att för varje sanning är motsatsen lika sann; det är aldrig antingen-eller, alltid både-och. Du är extrovert lika mycket som introvert, vilket läge som har överhanden skiftar livet igenom. Det kompensatoriska tänkandet – att psyket eftersträvar balans, försöker uppväga ensidighet i det medvetna med ett kompenserande motsatsförhållande i det omedvetna – är något han ständigt återkommer till.

Men trots att Jung är på modet lider vår tid akut brist på just det här flexibla, diplomatiska förhållningssättet. Jungs tankegods används i dag i stället för att ge teoretisk backning åt uppfattningen om individens absoluta statiskhet och essentialism. Jung skriver: ”fanatism är inget annat än överkompenserat tvivel”. Och

med tanke på med vilken fanatism alla i dag vill befästa sin karaktär genom att dela in den i en oändlig mängd kategorier – jag är extrovert, personlighetstyp ENTP, skorpion med lejon i ascendenten, pansexuell cis-kvinna, blå med drag av röd, högkänslig, Gryffindor, kroppspositiv queerfeminist med högfungerande autismspektrumdiagnos und so weiter – kan man utifrån Jung ställa diagnosen att samtiden verkar lida av en alarmerande grad av självtvivel.

”Vi tror kanske att vi har oss själva under kontroll, men en vän kan lätt berätta saker om oss som vi själva är okunniga om”, skriver Jung i ”Människan och hennes symboler”. Innebörden i det då helt harmlösa påståendet framstår nu som mycket kontroversiellt, nästan radikalt. Det är i dag helt fastslaget att själv är bäste dräng när det kommer till tolkningar av jaget.

Ett exempel på hur pass uppseendeväckande Jungs syn på identiteten blivit återfinns i en ofta citerad passage ur David Kirkpatricks bok ”The Facebook effect” från 2010. Mark Zuckerberg uttalar sig där negativt om att ha en växlande personlighet, exempelvis att anpassa sitt bemötande utifrån om man umgås med kollegor, familj eller barndomsvänner. ”Det tyder på en bristande integritet”, menar han. Och ett uttalat syfte med Facebook var just att strömlinjeforma personligheten, att en gång för alla fastslå vilka vi egentligen är.

Nästan allt nu levande människor tar sig för kräver någon typ av redogörelse av den egna personen, det gäller för jobbansökningar, dejtande och sociala medier. Och för att kunna

få hjälp och stöd av vården eller skolan krävs oftast en avgjord diagnos efter standardiserade, kategoriska formulär. Den här typen av personliga programförklaringar gör ånger eller förändring av identiteten i princip omöjlig – att erkänna tvivlet blir på sätt och vis att erkänna ett nederlag. Jaså, du hade inte ”hittat dig själv”, som det så kryptiskt heter, du hade hittat någon annan. Men vem är du då? Svara!

Jung står alltså mitt i samtidens strålkastarljus, men där hans idéer skulle behövas som mest lyser de med sin frånvaro. För som Jung själv menade uppvägs alltid ett ensidigt förhållningssätt av sin motsats i extrem. Nås ingen jämvikt tar motsatsen till slut över. Jag tror ingen är särskilt sugen på att behöva deala med det som gömmer sig i vårt samhälles mörkaste vrår. Kanske är det dags att lyssna lite mer på sina vänner. **Saga Cavallin**

25 Gangstern Lukasjenko kriminaliserar demokratin, skriver Per Svensson

I sommar är det 30 år sedan krigen i det sönderfallande Jugoslavien inleddes. Granatkrevaderna signalerade den aggressiva nationalismens breda comeback i Europa. Samtidigt slog projektilerna hål i den mur som i demokratiska rättssamhällen markerar gränsen

mellan legitim politisk maktutövning och gangstervälde.

I byarna och längs vägarna i ex-Jugoslavien var det inte sällan de laglösa som dikterade lagen. Det var som om Hells Angels hade fått polisbrickor.

Nu ser vi mönstret repriseras, dock på en betydligt högre nivå. Ryssland, fortfarande att betrakta som en global stormakt, styrs av en giftmördare, en bossarnas boss, med kalsongburet novitjok som ett, inte längre så hemligt, vapen. Och en av hans mer grovhuggna underbossar har i dagarna etablerat sig som luftpirat.

I söndags tvingade Aleksandr Lukasjenko, med hjälp av ett falskt bomblarm och ett jaktplan, ett Ryanairplan att landa i Minsk. Allt för att Lukasjenkos säkerhetsapparat skulle kunna gripa två av passagerarna, en ung regimkritisk journalist och hans flickvän.

Den demokratiska världen har uttryckt bestörtning och chock, men borde inte vara förvånad. Genom alla tider har rövarhövdingar överfallit resenärer, plundrat dem eller tagit dem som gisslan. På sätt och vis ska man kanske välkomna att Lukasjenko så öppet visar vem och vad han är: en gangster, men en gangster som kan skicka polisen på sina fiender.

I en demokratisk rättsstat hade han suttit i fängelse. I diktaturen Belarus är han alla fängelsers och alla tortyrcellers överdirektör. Det är uppochnedvända världen; bara de hederliga riskerar att gripas.

Den som de senaste åren följt nyhetsrapporteringen vet att somliga begår brott därför att de är hårdföra nationalister. Putin och Lukasjenko visar att det omvända också gäller: somliga scensätter sig själva som hårdföra nationalister därför att de begår brott och vill kamouflera den verksamheten. Folket plundras i folkets namn.

En av journalistikens centrala uppgifter i en demokrati är att granska makthavarna. Det gillas inte av dem som fyllt skattkammaren med stöldgods och fängelsehålorna med oskyldiga. Det är därför Lukasjenko låter sina knektar slå till mot nyhetsredaktionen tut.by och sätter in en Mig 29 i jakten på en ung reporter. Det är för att Putin och Lukasjenko är kriminella som de gör allt för att kriminalisera demokratin.

Raman Pratasevitj, journalisten som i söndags kidnappades av Lukasjenko, har varit med om att grunda nyhetsplattformen Nexta, som under medborgarprotesterna mot diktatorn förra året publicerade oräkneliga videor där polisvåldet dokumenterades. Nexta har också, berättar tidningen Die Zeit, offentliggjort en film om ”Lukasjenkos rikedomar”. Den har klickats i gång 6,4 miljoner gånger, i ett land med 9,4 miljoner invånare. Och i Ryssland väckte korruptionsjägaren och oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj i vintras sensation med en film om Putins palats.

Det är sådant som i gangstrarnas värld kallas ”terrorism” och ”uppvigling”. Det är för sådana brott personer som Navalnyj och Pratasevitj jagas och fängslas.

Per Svensson per.svensson@dn.se

26 Ledare: Ett fritt Ryssland ger ett tryggt Europa

Första gången som Raman Pratasevitj greps av den belarusiska polisen var han 16 år. ”Jag har sett hur fem kravallpoliser misshandlar en kvinna, hur man griper en mamma med sitt barn. Efter det ändrades allt för mig”, har han sagt om sitt politiska uppvaknande.

Nu är han 26 år och gripen igen; han var passagerare på ett Ryanair-flygplan mellan Aten och Vilnius som eskorterat av belarusiskt stridsflyg omdirigerades till huvudstaden Minsk. Regimen har redan visat upp Pratasevitj i tv där han ”erkänner” diverse brott han anklagats för. Filmklippen har lika mycket bevisvärde som om Aleksandr Lukasjenko, Belarus diktator, personligen hade skrivit dem på ett toalettpapper.

Lukasjenko har tidigare gjort sig känd som folkförtryckare, illegitim president och torterare. Nu kan han lägga ytterligare en titel på sitt cv: flygkapare. Att en regim under falska förespeglingar om bombhot avbryter en internationell flygning för att gripa en journalist och legitim kritiker är en handling som inte minst kommer att påverka luftsäkerheten för lång tid framåt.

”Sjöröveri i luften”, kallades det av flygbolaget Ryanair. ”Ett angrepp på demokratin, yttrandefriheten och den europeiska

suveräniteten”, sa EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen.

EU:s beslut om snabba sanktioner mot Belarus, riktade mot företag och oligarker, är en självklar början, liksom förbudet mot landets flygplan att komma in i unionens luftrum. Men det är inte nog. Landets oppositionsrörelse är stukad efter den massiva repressionen av regimen Lukasjenko, men den är inte besegrad. Den behöver allt stöd från väst. Samma sak gäller oppositionen i Ryssland.

Den amerikanska historikern och författaren Timothy Snyder är en av flera bedömare som spekulerar i ett scenario där Kreml inte bara varit möjliggörare för och tillståndsgivare till Lukasjenkos flygkapning utan till och med dess initiativtagare. EU och väst hade ingen annan möjlighet än att svara med skarpa åtgärder mot Belarus. Detta tvingar i sin tur Lukasjenko ännu högre upp i Vladimir Putins knä.

Dessutom är Raman Pratasevitj och den belarusiska oppositionen ett rött skynke för Putin och hans krets i Kreml. Fri journalistik, avslöjanden av regimens övergrepp och en verklig, livaktig opposition är en mardröm för despoter överallt.

Putin har tills vidare stuvat undan den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj i ett fångläger. Samma öde kan vänta Raman Pratasevitj. Under tiden trummar den ryska propagandan på med hyllningar av Aleksandr Lukasjenko och hans lyckade flygkapningsinsats mot den livsfarlige terroristen Pratasevitj.

Att leva med dagens Ryssland som granne innebär att ständigt tvingas ha beredskap för

diktatoriska nycker. Små gröna män kan dyka upp på fel sida gränsen, som i Ukraina. Massiva desinformationskampanjer kan riktas mot vilket demokratiskt land som helst. Civila flygplan kan tvingas landa i fel stad – eller till och med skjutas ner, som det malaysiska MH17 som träffades av en rysk robot sommaren 2014.

På tisdagen kom nyheten att USA:s president Joe Biden ska träffa Putin i juni. Det är av högsta vikt att Biden då ökar trycket på Kreml.

Ingenting skulle gynna säkerheten i Europa mer än att Putin förlorade makten och Ryssland åter demokratiserades. Men framför allt måste regimen Putin – liksom regimen Lukasjenko – förpassas till historien för de ryska och belarusiska folkens skull. De är värda ett oändligt mycket bättre öde. **DN 26/5 2021**

26 Svenska censurfabriken säljer teknik som hjälper diktaturer i förtrycket

Flera diktaturer använder teknik utvecklad i Sverige för att censurera internet. Utrustningen har sålts till bland annat Egypten, Belarus och Uzbekistan.

Spår i internettrafik från flera länder pekar mot ett bolag i en oansenlig

byggnad i Varberg. Affärerna med auktoritära stater har skapat oro ända upp på regeringskansliet, enligt mejl som DN har tagit del av.

– I händerna på en skurkstat kan tekniken göra så att folk blir kidnappade eller torterade, säger en tidigare anställd till DN.

Oktober 2020, någonstans i Egypten.

En man knappar in ett kommando i sin dator, ansluten via ett vanligt egyptiskt bredbandsnät. Kommandot börjar spara ner detaljer om internettrafiken på hans hårddisk, sådana som är dolda för vanliga användare. Sedan försöker han gå in på hemsidan för en människorättsorganisation.

Mannen är teknisk analytiker och samarbetar med aktivister mot censur i landet. Det han gjorde nu var ett experiment, med syfte att identifiera vilken utrustning som användes för att stoppa åtkomst till vissa webbplatser.

När han försöker gå in på människorättsorganisationens sajt tar det stopp. Som väntat, eftersom den har blockerats i landets internetcensur.

Men det viktiga här är vad som syns i den sparade internettrafiken. Fem små siffror som leder spåren från diktaturen till Sverige.

För ett otränat öga är loggfilen obegriplig – rad efter rad om ip-adresser och nätverkskopplingar. Men mannen vet vad han ska leta efter: Ett speciellt nummer, unikt som

ett fingeravtryck. Samma nummer dyker upp varje gång censuren blockerar en sajt: 13330.

Faktum är att sifferkombinationen bevisar en hel del om Sverige, en ljusskygg sida av teknikvärlden och dess relation till förtryckande regimer runt om i världen.

DN inleder i dag en granskning av hur svenskutvecklad internetteknik har blivit ett verktyg för diktaturer runt om i världen. I fokus står bolaget Sandvine, tidigare känt som Procera Networks. Det är okänt för de flesta, men i två decennier har företaget förfinat sina metoder för att kartlägga internettrafik.

Granskningen bygger på vittnesmål från tidigare anställda, läckta interna dokument och sparad internettrafik från diktaturer. Den svenska tekniken har sålts till flera länder som kränker mänskliga rättigheter, där den har använts för att censurera internet. Det framgår av både teknisk bevisning och från samtal med fler än tio tidigare anställda som arbetade på företaget någon gång mellan 2008 och 2020.

– Tekniken behöver inte vara farlig i sig. Men i händerna på en skurkstat kan tekniken göra så att folk blir kidnappade eller torterade, säger en tidigare anställd.

Flera av källorna vittnar om att de anställda reagerade kraftigt när de fick krav om att utveckla rena censur- och övervakningsfunktioner.

– Ägarna räknade med att folk bara skulle vika sig, säger en annan tidigare anställd.

Källorna vittnar även om specifika tillfällen där företaget gick hänsynslösa regimer till mötes. Mer om det senare.

Allt började med ett litet teknikbolag i Varberg, som genom flera uppköp har blivit en del av det internationella storföretaget Sandvine. Det säljer den kontroversiella tekniken för mångmiljonbelopp till myndigheter och internetoperatörer över hela världen.

Tekniken som Sandvine säljer är ett tveeggat svärd: Den bygger på mycket detaljerad analys av internettrafik, som gör det möjligt att identifiera dels vilka sajter som användarna besöker, dels se om de använder särskilda appar, krypterade meddelandetjänster och verktyg för att kommunicera säkert och ta sig förbi blockeringar.

Metoden brukar kallas *deep packet inspection* eftersom den blickar djupt in i nätverkstrafiken. I grunden är den utvecklad för att operatörer ska få nätet att fungera bättre. Genom att skilja på exempelvis videosamtal och nedladdning av filer kan man få allt att flyta smidigare. Men i händerna på en auktoritär regim blir den ett verktyg för både övervakning och censur.

Sandvines produkter har sålts till diktaturer och auktoritära stater, såsom Azerbajdzjan, Jordanien, Belarus, Egypten, Förenade arab-emiraten, Kazakstan, Ryssland och Saudiarabien. Det visar både företagsdokument och andra källor.

Genom åren har Sandvine, även under det tidigare namnet Procera Networks, fått kritik vid flera tillfällen. Affärstidningen Forbes skrev

2016 om hur anställda sade upp sig i protest mot ett kontroversiellt avtal med Turkiet. Bloomberg avslöjade nyligen hur Sandvine har hjälpt flera diktaturer. Bland annat användes företagets produkter i Belarus för censur i samband med presidentvalet i fjol, något som Sandvine då till slut bekräftade även för DN.

Tekniska spår, exempelvis de som mannen i Egypten hittade i oktober 2020, visar att Sandvines produkter har använts i flera av länderna för att kväsa demokratisk opposition – åtminstone fram till för bara några månader sedan.

Att censurera, eller helt stänga ner, internet i samband med val eller proteströrelser har blivit en vanlig metod för diktaturer och auktoritära stater över hela världen att kväsa uppror.

Bland de sajter som blockerats i dessa länder märks Wikipedia, nyhetssajter, samlingssajter för oppositionella och communities för hbtq-personer. Även en rad tjänster som används för att surfa anonymt och kringgå censur blockeras.

I flera av länderna som Sandvine har sålt utrustning till finns konkreta tekniska spår som visar att den har använts för internetcensur.

Tack vare nätaktivister i länderna finns data från så kallade sniffers, ett särskilt datorprogram som används för att visa hur internettrafiken ser ut under huven. Den har samlats in mellan 2018 och 2020 och innehåller mycket starka bevis för att det är Sandvines utrustning som används för censuren.

Det är här mannen i Egypten, hans experiment och sifferkombinationen 13330 kommer in i bilden.

Numret finns inte i någon officiell dokumentation av Sandvines produkter. Inte heller har företaget någonsin offentligt bekräftat dess betydelse. Men år 2018 gjorde en organisation i Kanada ett genombrott som kom att bli nyckeln till att spåra Sandvines roll i internetcensuren. Gruppen lyckades köpa ett begagnat exemplar av företagets viktigaste produkt: maskinen Packetlogic.

Det är en produkt med djupa svenska rötter. Det var den som började utvecklas i Varberg för nästan 20 år sedan, medan företaget fortfarande var helsvenskt. Sedan dess har det köpts upp två gånger, och hela tiden har Packetlogic följt med. Den ser ut som mycket annan nätverksutrustning, en svart låda med flera kontakter och lysdioder. Men den innehåller bland världens mest avancerade funktioner för att analysera, behandla och manipulera internettrafik.

Den kanadensiska gruppen heter Citizen Labs och är kopplad till universitetet i Toronto. När dess tekniker kom över ett exemplar av Packetlogic genomförde de ett experiment. De monterade upp maskinen, startade den och kunde se att den fungerade. Men också att den lämnade spår efter sig i den internettrafik den hanterade.

Bland annat syntes det helt unika numret 13330 i varje så kallat ”paket”, den minsta beståndsdelen i nätverkstrafik. Det är mycket udda – i all vanlig nätverkstrafik skulle en sifferkombination slumpas fram på nytt och

skilja sig från paket till paket. Även andra detaljer i trafiken är unika för Sandvines utrustning.

Det gör det möjligt att se när det är just Sandvines maskin som används för att censurera en sajt, eftersom ledtrådarna dyker upp i internettrafiken. Flera tidigare anställda har bekräftat för DN att metoden är tillförlitlig.

Och 13330 var alltså exakt vad mannen i Egypten kunde se varje gång han försökte besöka en censurerad sajt. Därmed är det så gott som bevisat att Sandvines teknik användes för internetcensur även i Egypten, så sent som i höstas.

En annan grupp som har bidragit med att kartlägga var Sandvines utrustning används är Qurium, en internationell organisation som upplåter serverplats åt hotade mediesajter.

– Sandvines tekniska plattform motverkar aktivt vårt arbete, säger en person på Qurium, specialiserad på att analysera internettrafik i repressiva stater.

Förutom i Egypten har spår från Sandvines utrustning hittats i internettrafik från Turkiet, Jordanien och Uzbekistan mellan 2018 och 2020. I övriga länder är det svårare att säga exakt hur Sandvines produkter har använts. I exempelvis Belarus har vi inte kunnat hitta de tekniska bevisen, men där har företaget ändå tvingats medge att utrustningen har använts för censur.

De senaste spåren syns alltså i loggfiler från andra halvåret i fjol. Sedan upphör de, vilket

betyder att maskinen nu är svårare att spåra. Enligt uppgift till DN beror det på en mjukvaruuppdatering som Sandvine har skickat ut till sina kunder.

Spåren från diktaturernas grymheter leder oss till en medelstor svensk stad. En oansenlig byggnad i Varberg hyser Sandvines svenska huvudkontor.

DN:s intervjuer med tidigare anställda ger en samstämmig bild: företaget har varit väl medvetet om att produkterna använts i diktaturer för internetcensur och i vissa fall ren övervakning.

– Vid ett tillfälle begärde en operatör i Turkiet att vi skulle bygga en funktion för att sniffa upp lösenord till servrar. Det kom in som en beställning från kunden. Och det finns verkligen ingen bra anledning till att göra det. Ingen alls, säger en källa.

Just Turkietaffären fick år 2016 flera anställda att säga upp sig i protest. Att fånga upp lösenord var ett klart etiskt övertramp, ansåg flera anställda.

Sandvines kunder är främst stora internetoperatörer. Dessa bolag har i sin tur krav på sig från myndigheterna i de aktuella länderna. Flera gånger har anställda reagerat på kundernas förfrågningar, som verkade skräddarsydda för rent internetspionage mot medborgarna.

Vid ett tillfälle kom en operatör i Kazakstan, enligt DN:s källor, med en förfrågan till företaget: att spara ner så kallade webbkakor. Även denna funktion är svår att tolka på något

annat sätt än att kunden vill ta del av uppgifter som går bortom vad som är rimlig nätverkshantering. Webbkakor är en typ av textfil som exempelvis hanterar inloggningen på lösenordsskyddade webbplatser. Med hjälp av dessa kan det till exempel gå att kapa inloggningen.

– Jag visste ju att de utvecklade produkter för deep packet inspection. Men det var betydligt mer specifikt än jag kunnat ana. På min anställningsintervju sa de att de inte sålde till diktaturer, men det visade ju sig sedan inte stämma. Det blev tydligt att vi sysslade med ”shady stuff”, berättar en källa.

DN har även sett intern dokumentation över hur bolagets system fungerar. Handlingarna visar att till och med anställda på Sverige-kontoret kunde få mycket detaljerad information om människor i flera länder, bland annat i Mellanöstern. Det kunde röra sig om både realtidsdata och historiska data över en specifik mobiltelefons geografiska position baserat på vilken mobilmast den är uppkopplad mot. Eller hur mycket en viss internetanslutning använde sig av Facebook, Youtube, Snapchat, Whatsapp, och så vidare.

DN kan även berätta att Sandvines samröre med auktoritära stater har fått larmklockorna att ringa på Regeringskansliet.

Den omstridda Turkietaffären 2016 fick viss uppmärksamhet, även i svenska medier. Det gjorde att en tjänsteman på närings-departementet fick upp ögonen för frågan och tipsade ISP, Inspektionen för strategiska produkter, som reglerar export av vapen och annan känslig utrustning.

ISP inledde en granskning, där även Försvarets radioanstalt kopplades in.

Frågan som myndigheterna ställdes inför var denna: Skulle Sandvines produkt, om den hamnar i fel händer, kunna göra sådan skada att den måste omfattas av särskilda exportregler?

Sådant kallas PDA, ”produkter med dubbla användningsområden”. Vissa kemikalier omfattas om de kan användas dels civilt, dels för att tillverka kemiska stridsmedel. Eller mekaniska komponenter som kan utgöra en liten del av en kärnvapenmissil. Men efter tipset från Regeringskansliet behövde ISP nu ta ställning till om Sandvines utrustning också skulle omfattas.

Christer Ahlström är tidigare generaldirektör för ISP, i dag chef för Utrikespolitiska institutet. Han vill inte kommentera det specifika fallet men säger generellt om it-produkter och exportkontroll:

– En produkt blir PDA-klassad när tekniken bedöms vara så känslig att man måste ha kontroll över exporten av den.

I nästan ett år korresponderade ISP med företaget. Delar av brevväxlingen är belagd med sekretess. Men i stort ser inte Sandvine ut att ha några invändningar mot att få sin utrustning PDA-klassad, även om en ISP-tjänsteman vid ett tillfälle antecknar att ”företaget verkar ovilligt att lämna ifrån sig detaljerade produktbeskrivningar”. I september 2017 skrev ISP ett mejl till Försvarets radioanstalt: ”Hur som helst verkar nu iaf ISP, FRA och företaget eniga om att företaget exporterar PDA-produkter”.

I slutet av 2017 fick Sandvines utrustning PDA-klassning. Men alla detaljer om beslutet är sekretessbelagda: Exakt vilken del av tekniken, varför den ses som känslig och om det är direkt kopplat till dess potential för digital övervakning.

Dokumenten visar att Sandvines svenska bolag bara registrerades för export till de länder som anses minst kontroversiella: EU och ytterligare några västerländska demokratier. Där finns inget tillstånd att exportera till länder som Egypten eller Turkiet, trots att den alltså har identifierats i censursammanhang där. Det behöver inte betyda att några svenska exportregler har brutits. En tänkbar förklaring är att exporten går via det USA-baserade ägarbolaget. Huruvida Sandvines teknik är exportreglerad även i USA enligt samma princip om dubbla användningsområden är hemligt. USA:s handelsdepartement redovisar inte ens om någon ansökan har lämnats in, meddelar departementet när DN frågar.

Klart är dock att Sandvine i mer slutna sammanhang har lyft fram affärer med diktaturer som en merit. Vid en kundkonferens i Dubai 2018 listades både turkiska Turkcell och Egyptens myndighet som reglerar internet bland kunderna. Detta framgick av en bild som Sandvine twittrade från sitt officiella konto. Den raderades snabbt, men inte snabbare än att kritiker hann inse vad den visade.

Dagens Nyheter har sökt Sandvine, både via bolagets amerikanska presstjänst och Sverigekontoret. De bekräftar att de tagit emot intervjuförfrågan men vill inte svara på frågor eller ge någon intervju, trots upprepade försök. I stället hänvisar företaget till en policy, där det

står att dess ”blockerings- och filtreringsteknik” är skapad för att skydda användare och stoppa kriminalitet. ”Dessa trafikhanteringsprodukter är inte avsedda att kränka mänskliga rättigheter eller blockera ett fritt informationsflöde.”

DN har även varit i kontakt med Sandvines ägarbolag Francisco Partners. Företaget har fått samma frågor men har inte heller ställt upp på någon intervju. I ett generellt uttalande skriver Francisco Partners att Sandvines utrustning syftar till att stoppa barnpornografiskt material, skadlig kod och annan kriminalitet. ”Faktum är att denna typ av teknik används över hela världen och säljs av dussintals stora företag”, skriver Francisco Partners. Bolaget skriver också att koncernen har ”ett affärsetiskt ramverk” som vid minst ett tillfälle har stoppat försäljning till ett land som är föremål för sanktioner.

Det rimmar illa med att företaget i fjol faktiskt medgav att utrustningen hade missbrukats i en diktatur – efter valet i Belarus. I ett mejl till DN i september skrev företaget att tekniken hade utnyttjats för att ”hindra fritt informationsflöde under valet” och lovade att sluta göra affärer med landet.

Detta dock en dryg månad efter det manipulerade valet i Belarus, som ledde till att diktatorn Aleksandr Lukasjenko behöll makten.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se

Om granskningen

DN:s granskning bygger bland annat på en genomgång av loggfiler från så kallade snifferprogram, på engelska tcpdump, som visar hur nätverkstrafiken ser ut under huven. I klartext visar den vilka så kallade paket som sänds och tas emot via ett nätverk som datorn är ansluten till.

Med hjälp av dessa filer går det med en specifik metod att identifiera Sandvines produkt. Det bygger på att den identifierar sig med ett särskilt nummer, 13330. Denna metod har bekräftats av källor, likaså i en rapport från Citizen Lab i Kanada som kommit över en Sandvine-maskin och därmed kunnat visa att just den enheten ger denna specifika signatur.

DN har tagit del av sådana loggfiler från bredbandsuppkopplingar i fyra länder – Turkiet, Egypten, Jordanien och Uzbekistan. Det bygger bland annat på data från organisationerna Qurium och Citizen Lab och med hjälp av aktivister som inte kan framträda med namn.

DN har också genomfört anonyma intervjuer med fler än tio tidigare anställda. De har gett samstämmiga vittnesmål om företagets verksamhet.

Vi har också läst ett stort antal dokument från myndigheten ISP, till exempel mejlkorrespondens, mötesprotokoll och myndighetsblanketter.

Linus Larsson är DN:s techredaktör och författare till flera böcker om teknik och digitalisering.

Kristoffer Örstadius är granskande reporter på DN, och har bland annat avslöjat it-skandalen på Transportstyrelsen.

Stefan Rothmaier är nyhetstecknare på DN:s grafikredaktion.

Veronika Ljung Nielsen är fotograf på DN:s Göteborgsredaktion.

Bakgrund. Belarus

Europas sista diktatur höll sommaren 2020 presidentval. Ett val präglat av fusk och manipulation.

Enorma demonstrationer mot diktatorn Alexandr Lukasjenko intog gatorna i Minsk och andra städer. Polisen slog brutalt mot demonstrationerna. Tusentals greps.

Samtidigt blockerades internet. En efter en blev nyhetssajter, sociala medier och meddelandetjänster omöjliga att nå.

”Syftet är utan tvekan att minska folks möjlighetet att organisera sig och demonstrera. Det gör det också mycket svårare att få ut information och bilder från övergreppen”, rapporterade Human Rights Watchs utsända strax efter valet.

Belarus är ett sällsynt exempel på där Sandvine har bekräftat att dess utrustning har använts för censur.

Bakgrund. Egypten

Den arabiska våren och protesterna på Befrielsetorget i Kairo gav inget demokratiskt Egypten. I dag är landet ett hårdför diktatur efter en kupp 2013.

Oppositionella förföljs. Men även sociala medier-användare som bara anses för utmanande, som Sama el-Masri som greps för sina inlägg på Tiktok och dömdes till tre års fängelse.

Filmskaparen Shady Habash greps för att ha gjort en satirisk musikvideo. Han hittades död i sin cell våren 2020.

Hundratals webbplatser censureras i Egypten, inte minst sådana som är kritiska mot regeringen.

Internettrafik från så sent som 2020 visar att Sandvines utrustning har använts för censuren.

26 Anna Bratt: Rapport ger nytt bränsle i frågan om labbläcka

Amerikanska Wall Street Journal har nyligen avslöjat detaljer ur en ny amerikansk underrättelserapport som påstår att anställda vid det kinesiska Wuhan-laboratoriet fick sjukhusvård för covid-19-lika symtom redan i november 2019. Det här har återigen väckt frågor om virusets ursprung. DN

medicinreporter Anna Bratt svarar på tre frågor om den nya rapportens betydelse.

1. Varför har frågan om covidvirusets ursprung blossat upp på nytt?

En artikel i amerikanska Wall Street Journal har nyligen avslöjat detaljer ur en ny amerikansk underrättelserapport. Enligt rapporten insjuknade tre anställda samtidigt vid det kinesiska Wuhan-laboratoriet och fick sjukhusvård för symtom som liknar covid-19 redan i november 2019. Det är några veckor innan de första kända coviddrabbade ska ha insjuknat i Wuhan.

Underrättelserapporten ger nytt bränsle i den infekterade frågan om sars-cov-2-virusets ursprung, och om det kan kopplas till virus-laboratoriet. Kan de tre anställda vara det första kända klustret av smitta? Kina fortsätter att förneka att viruset har spridits från labbet. Shi Zhengli, som är dess chef, hävdar att ingen av hennes anställda vid labbet har blivit sjuk eller har antikroppar mot viruset.

2. Ska vi ta avslöjandet på allvar?

De personer som intervjuas i Wall Street Journal ger en blandad bild av vikten av de nya uppgifterna i underrättelserapporten. Detaljerna är antingen ”av enastående kvalitet och mycket precisa” eller ”möjligen betydelsefulla” men behöver styrkas ytterligare.

WHO:s experter, som besökte Wuhan-labbet i januari i år tillsammans med kinesiska forskare, lyckades aldrig slå fast virusets ursprung, så den frågan är fortfarande obesvarad. I sin slutrapport, som presenterades i slutet av mars i

år, kom gruppen fram till att en labbläcka är en extremt osannolik förklaring och att viruset troligast spreds från fladdermöss via ett annat djur till människor.

WHO har dock betonat att Kina ännu inte har delat med sig av data och dokument från laboratoriet. WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus har också i intervjuer sagt att teorin om en labbläcka behöver granskas ytterligare. Det skulle inte vara första gången som virus sprids av misstag från ett laboratorium. Personal spred till exempel smittkoppsvirus av misstag vid tre tillfällen i Storbritannien under 1960- och 1970-talen. Det är dock viktigt att betona att säkerheten vid forskningslaboratorier är betydligt högre i dag.

Forskare har kartlagt sars-cov-2-virusets arvsmassa och kommit fram till att genmanipulation, det vill säga att viruset skulle vara skapat av människor, är mycket osannolikt. Det är viktigt att känna till virusets väg till människan. Det kan hjälpa forskarna att hålla koll på andra potentiellt farliga virus och upptäcka när de är på väg att utvecklas till ett nytt hot mot människor.

3. Vad händer nu?

Om detaljerna i avslöjandet i Wall Street Journal anses trovärdiga kan länder komma att uppmana WHO att göra en ny oberoende granskning av möjligheten att viruset läckt från laboratoriet. Vi får hoppas att Kina då delar med sig av rådata och ger större insyn i arbetet vid viruslaboratoriet i Wuhan.

Anna Bratt

anna.bratt@dn.se

26 Semestern kan innebära flera merkostnader för resenärer

Den 1 juli lanseras det svenska vaccinpasset och UD öppnar för semesterresor till allt fler länder. Men det flesta pandemirelaterade kostnaderna ingår inte i reseskyddet och stort ansvar ligger på resenären att ha koll på tester, spridning och restriktioner.

EU:s ”vaccinpass” ska öppna för semestrande mellan unionens länder. Passet, vars formella namn är det gröna beviset, ska fungera som en slags digital plånbok där intyg på vaccination, negativt covidtest och liknande ska finnas.

Svenskarna ska kunna få sitt gröna pass den 1 juli, tror digitaliseringsminister Anders Ygeman (S).

Men internationella sommarsemestrar kommer för många att innebära oundvikliga merkostnader och om något oförutsätt sker är det långt ifrån säkert att reseskyddet täcker.

Själva vaccinationsbeviset kommer att vara gratis. Men för den som inte är vaccinerad har de flesta länder krav på negativt covidtest vid inresa, något som resenärerna troligen kommer att få bekosta själva.

PCR-testerna kostar från 1 000 till 3 000 kronor hos privata aktörer. Antigentest, också kallat snabbtest, och friskintyg kostar mellan 500 och 1 000 kronor. Många europeiska länder, däribland Spanien, Frankrike, Italien och Grekland, kräver PCR-test.

Vanligtvis får inte provsvaret vara äldre än ett eller två dygn. Om flyget blir försenat, eller om svaret av annan anledning är för gammalt, täcks inte kostnaden för ett nytt test av reseskyddet i hemförsäkringen.

– Det viktigaste reseskyddet har du i din hemförsäkring och det gäller som vanligt så länge UD inte har en avrådan mot att resa till landet. Men för kostnader som rör att provsvar eller gröna pass inte är i sin ordning är det ungefär som när man missat att ansöka om visum, det täcker inte reseskyddet, säger Anna-Karin Baltzari Danfors, chef vid Konsumenternas Försäkringsbyrå.

Om provsvaret är positivt så bör man inte resa och avbokningsskyddet ska gälla.

– Reseskyddet ska täcka ombokning och avbokning vid akut sjukdom eller olycka. Så i dessa fall ska du få ersättning, säger Anna-Karin Baltzari Danfors.

Om smittspridningen ökar i landet du tänkt åka till eller nya restriktioner införs så kan du inte räkna med att din hemförsäkring ersätter avbokad resa.

Samma sak gäller om situationen förvärras när du är på plats: det finns ingen garanti för ersättning om du vill åka hem tidigare än eller om du inte kan komma med planerad hemresa på grund av smittspridning eller restriktioner.

– Jag vill inte avråda från att resa utomlands, men jag vill skicka med en varning: man måste ta stort ansvar själv, säger Anna-Karin Baltzari Danfors.

Blir du så pass sjuk under resan att du behöver vård så täcks det av reseskyddet, förutsatt att du inte varit sjuk innan avresa. Anna-Karin Baltzari Danfors rekommenderar att man tar kontakt med sitt försäkringsbolag innan avresa.

– Då kan man få en medicinsk förhandsbedömning och vara säker att reseskyddet gäller. Grundregeln brukar vara att man ska ha varit symtomfri och inte ha besökt läkare tre månader innan resan, det gäller alla sjukdomar.

Reseskyddet gäller sällan om UD avråder från resor till landet. Under pandemin införde UD en avrådan mot icke nödvändiga resor till samtliga länder, men allt fler länder har undantagits från den avrådan. Från UD:s sida är det fritt fram att resa till ett 30-tal länder, däribland alla EU-länder, Storbritannien och Norge.

Anna-Karin Baltzari Danfors betonar att en resenär inte kan vara säker på att få vård även fast det ingår i försäkringen, om smittspridningen är hög i landet och det är ett högt tyck på sjukvården.

– Det kan vara överbelastat på sjukhusen och man kanske inte får den bästa vården. Försäkringsbolaget försöker hjälpa till men du bör själv ha koll på läget i landet och kan inte ta för givet att du kan få all vård du egentligen har rätt till.

Amanda Dahl amanda.dahl@dn.se

Fakta. Så kommer det gröna beviset fungera

Det finns inga allmänna regler inom EU om vad som krävs för inresa. Det är upp till varje nation att bestämma om krav på vaccinationsbevis, karantän och negativt provsvar.

Det gröna beviset ska fungera som en slags digital plånbok där vaccinationsbevis ska finnas. Senare är även tanken att negativt provsvar och intyg på genomgången covidinfektion ska kunna hanteras i tjänsten.

Du kommer kunna beställa intyg på vaccination i det gröna bevisets e-tjänst. För det krävs en svensk e-legitimation. Intyget kommer att finnas i e-tjänsten i form av en QR-kod och det kommer även skickas till din digitala brevlåda.

Källa: Europeiska kommissionen, e-hälsomyndigheten

26 Mitt inflytelserika brottssyndikat växer. Jag begår fler och fler brott.

Den ryske oppositionsledaren Aleksej Navalnyj uppger att han delgivits misstanke om tre nya brott. Navalnyj, som förgiftades förra sommaren, är fånge i en straffkoloni för brott mot reglerna för en tidigare villkorlig dom. TT

26 Sju kandidater godkända i presidentvalet

Iran. Nu har Iran offentliggjort vilka som fått godkännande att ställa upp i presidentvalet i juni. Bland de huvudsakligen ultrakonservativa kandidaterna märks Ebrahim Raisi, chef för landets rättsväsende. Bland de stoppade finns den tidigare presidenten Mahmud Ahmadinejad och den tidigare talmannen i parlamentet Ali Larijani. Det är det icke-folkvalda Väktarrådet som avgör vem som får ställa upp.

TT-AFP

26 Europadomstolen klandrar brittisk avlyssning

Storbritannien. Det brittiska underrättelseorganet GCHQ har brutit mot Europakonventionen om mänskliga rättigheter genom massinsamling av information, slår Europadomstolen fast.

Enligt människorättsorganisationer var övervakningen varken nödvändig eller proportionerlig, och insyn har saknats. Enligt

den brittiska regeringen har den varit avgörande för att upptäcka hot mot nationell säkerhet.

TT-Reuters

26 Lovisa Herold: Kan något skada ”underbarnet” Sebastian Kurz?

”Du får allt du vill ha!”, skrev Österrikes förbundskansler Sebastian Kurz i ett sms till en vän. Kort därefter utsågs vännen till vd för ett av landets mäktigaste bolag.

Nu misstänks förbundskanslern för ett brott som kan ge tre års fängelsestraff.

Den skickliga maktspelaren Sebastian Kurz har länge verkat osårbar. Är han det?

Meddelandet från förbundskanslern till vännen Tomas Schmid kommer som ett svar på en fråga om det jobb som han är säker på att han ska få. Snart kommer han att utses till vd för ÖBAG – ett moderbolag för helt eller delvis statligt ägda företag i Österrike. Som svar på förbundskanslerns sms skriver Thomas Schmid:

”Jag är så lycklig. Jag älskar min förbundskansler!”

Den som vill förstå härvan som Österrikes förbundskansler Sebastian Kurz är intrasslad i kan börja med att lära sig ordet ”Posten-schacher”. I Österrike beskriver ordet en typ av vänskapskorruption som innebär att poster tillsätts utan att det är tydligt vilka kvalifikationer den anställde behöver ha, eller utan att tjänsten utlysts över huvud taget.

De helt eller delvis statligt ägda företag som ingår i moderbolaget ÖBAG värderas till sammanlagt 26,6 miljarder euro. Det motsvarar 270 miljarder svenska kronor. Posten som vd för bolaget utsågs, enligt den officiella beskrivningen, av ett oberoende tillsynsråd.

Men sms-konversationen mellan Thomas Schmid och Sebastian Kurz, som offentliggjorts av en kommission som har till uppgift att granska regeringen, ägde rum två veckor innan Thomas Schmids arbetsintervju med tillsynsrådet. Det är besvärande för förbundskanslern, eftersom han tidigare nekat till att ha varit inblandad i rekryteringen.

– Jag informerades, men var inte delaktig i övrigt, sa Sebastian Kurz förra sommaren, inför kommissionen.

Ett falskt vittnesmål kan i Österrike ge upp till tre års fängelse. Nu förväntas åklagarmyndigheten väckta åtal mot förbundskanslern. Själv säger Sebastian Kurz att han har ett ”rent samvete”, och att han inte kommer att lämna sin post, även om han skulle åtalas.

Men kan en brottsmisstänkt förbundskansler verkligen sitta kvar?

Lagen är tydlig – den som misstänks för ett brott ska betraktas som oskyldig tills motsatsen är bevisad. Det gäller även toppolitiker. Vad väljarna och Kurz partikollegor tycker är en annan sak.

Fabian Schmidt, politikreporter på österrikiska Der Standard, säger att en brottsmisstänkt toppolitiker skulle förväntas träda tillbaka i många andra länder.

– Men vi har sett flera exempel på hur gränserna har förskjutits – Trump kunde sitta kvar trots att han ställdes inför riksrätt och i Israel har ju Netanyahu åtalats för korruption.

Österrikes förbundskansler delar Donald Trumps förmåga att skaka av sig kritik från såväl politiska motståndare som rättsväsendet, genom att framställa sig själv som ett offer för personer som vill honom illa.

– När Kurz kritiseras försvarar han sig ofta med att säga att han är vald av folket och att det är det enda som räknas, säger Fabian Schmid.

Sebastian Kurz har tagit sig igenom skandaler förut. 2017 bildade hans ÖVP regering med högernationalistiska FPÖ, vilket innebar att Österrike fick en vicekansler som under 90-talet haft koppling till nynazister – Heinz-Christian Strache.

2019 avslöjade ett videoklipp att Strache strax före valet diskuterat hur han skulle kunna påverka valresultatet med hjälp av pengar från en rysk oligark. Regeringskrisen var ett faktum, men Sebastian Kurz tog avstånd från sin vicekansler, och lyckades bli omvald. Vid nyvalet 2019 bildade hans ÖVP regering med miljöpartiet De gröna.

Sebastian Kurz blev förbundskansler som 31-åring och har beskrivits som ett politiskt underbarn. Han bytte det konservativa partiets färg från svart till turkos, talade om partiet som ”en rörelse” och lyckades skapa engagemang för politik i nya väljargrupper. Att Kurz skulle lämna sin post frivilligt är osannolikt. Det skulle tolkas som ett erkännande och innebära att han riskerar att avsluta sin politiska karriär innan han hunnit fylla 35.

Trots brottsmisstankarna förblir ÖVP landets starkaste parti i opinionsmätningarna.

Men för underbarnet Sebastian Kurz har ett mörkt moln uppenbarats på en himmel som länge varit klarblå. Nyligen visade en undersökning från opinionsinstitutet Unique att väljarnas förtroende för partiet ÖVP var större än förtroendet för förbundskanslern. Det är första gången det sker under Kurz mandatperiod.

Om trenden förstärks riskerar han att utmanas av kollegor inom det egna partiet.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

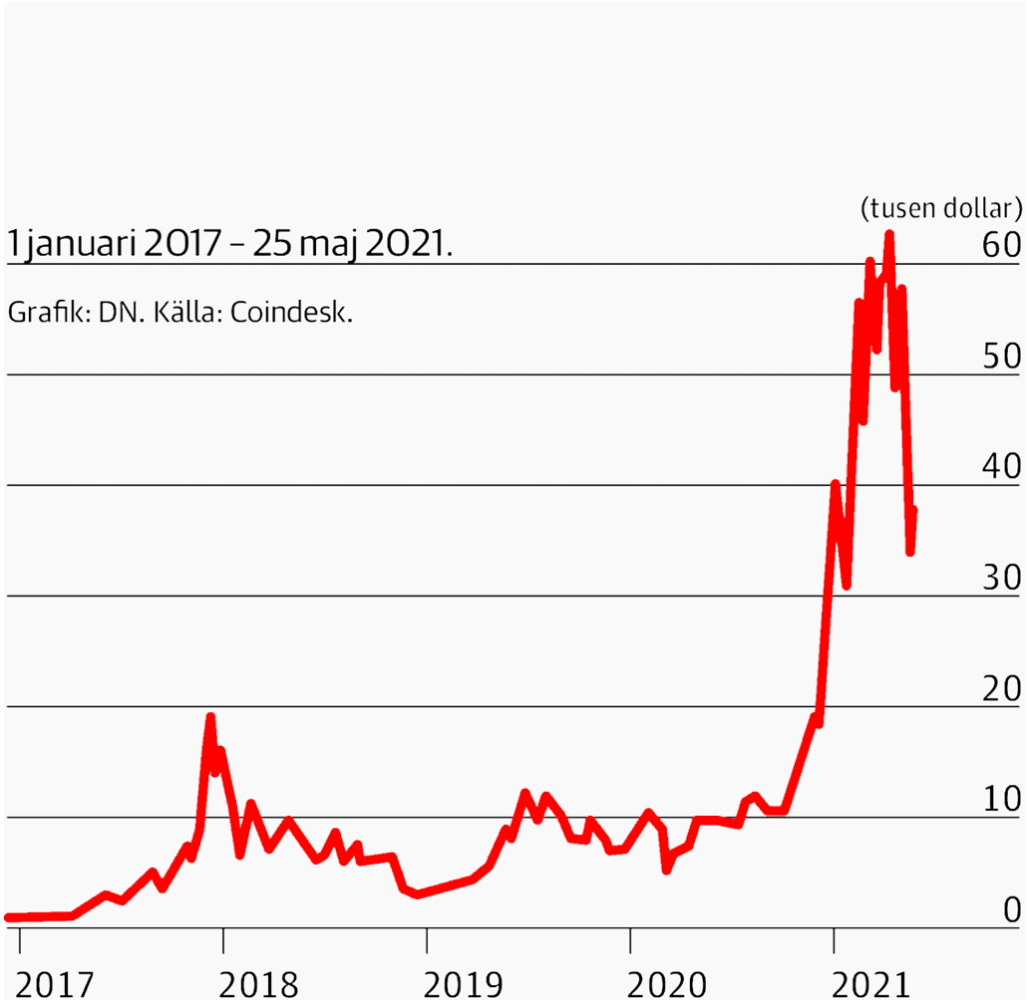
1 januari 2017 – 25 maj 2021.
Grafik: DN. Källa: Coindesk.
(tusen dollar)
60
50
40
30
20
10
0
2017
2018
2019
2020
2021

26 DN sammanfattar: 10 saker om/ Bitcoin

○**Värdet på kryptovalutan bitcoin har rasat efter ett halvår med rekordrusning. Elbilsmiljardären Elon Musk och Kina har båda var sitt finger med i spelet.**

1 Det är kryptovalutan bitcoin – och så fungerar framställningen

Bitcoin är en kryptovaluta. Pengarna finns inte i fysisk form och transaktioner är frikopplade från både bank- och myndighetskontroll.

Nya enheter av valutan framställs hela tiden av nätverkets användare, som med hjälp av extremt kraftfulla datorer tävlar mot varandra om att lösa avancerade matematiska problem. Den som löser problemet bidrar med en ny del i den så kallade blockkedjan, ett slags digitalt register, där transaktioner godkänns och sparas. Belöningen för detta är en förutbestämd summa av nyskapade bitcoin. Sättet att framställa valutan kallas för ”mining”, eller utvinning på svenska.

Valutan är jämfört med vanliga pengar svår att använda till vardags och ses nu därför av de flesta snarare som en tillgång att spekulera i. Ungefär som guld.

2 Handeln är det som har gett bitcoin dess värde

När kryptovalutan startade 2009 hade den inget värde alls. Först två år efter att bitcoin utvunnits för allra första gången handlades den för mer än en dollar. Med ett ökat intresse har dock kursen gått upp och 2014 nådde bitcoin 1 000 dollar.

Efter att ha stigit kraftigt i värde under hela hösten, vintern och våren – till rekordhöga 63 000 dollar per bitcoin – faller nu värdet dramatiskt. Det såg först ut som ett hack i kurvan eller en avkylning av den stekheta kryptovalutan. Men nu har värdet på bitcoin nära på halverats under bara ett par veckors tid. Om botten är nådd eller inte återstår att se. De senaste dagarna har värdet stigit något.

3 "Konsumentskyddet är otillräckligt och kryptotillgångar är svåra eller omöjliga att värdera på ett tillförlitligt sätt. Därför vänder vi oss till alla konsumenter med en varning för riskerna kring produkterna."

Erik Thedéen, Finansinspektionen

Generaldirektören har varnat spararna för kryptovalutor vid flera tillfällen. Så sent som i måndags skickade Finansinspektionen ut en ny varning.

4 Därför har Kina en viktig roll i hur det går för kryptovalutan

En stor del av den bitcoinutvinning som sker i världen sker i Kina. Utvinningen kräver enorm datorkraft och därmed även energi. I Kina är både datorkomponenter och el relativt billigt.

De senaste veckorna har Kinas tonläge mot aktörerna bakom bitcoingruvorna skärpts. Utvinningen har länge kritiserats för att vara en

stor miljöbov på grund av det stora energibehovet, och nu flaggar landet för att verksamheten ska stoppas i landet.

– Jag tror att de har känt att de riskerar att få en hel del kritik från resten av världen om detta fortgår, säger Totte Löfström, kryptovalutaexpert och vd för valutabörsen Trijo.

5 Elon Musk anklagas för att ha påverkat kursen genom twittrande

Elbilsmiljardären Elon Musk är en flitig förespråkare av kryptovaluta. Han är också en inflytelserik twittrare och har anklagats för att ha styrt Teslas aktiekurs via sitt Twitterkonto.

På samma sätt menar en del nu att han bidragit till värderaset för bitcoin. I februari uppgav Tesla-vd:n att bolaget köpt bitcoin för 1,5 miljarder dollar, och kort därefter gick han ut med att det skulle bli möjligt att köpa hans bilar med bitcoin.

Men så backade Musk plötsligt för två veckor sedan och sade att Tesla inte kommer ta emot några bitcoinbetalningar, med hänvisning till - energi- och miljöproblematiken som omgärdar kryptovalutan

6 "Det här är ett hot som har hängt över kryptovalutor sedan starten, att någon stat eller myndighet plötsligt ska vilja förbjuda fenomenet. Då är det game over."

Johan Javeus, SEB:s chefsstrateg

Om att det talas om att Kina kan tänka sig att - reglera utvinningen av Bitcoin.

7 Utvinningen av kryptovalutan ses av många som en miljöbov

Det handlar om att utvinningen är en energibov. Men när merparten sker i Kina där elen är billig och till stor del kommer från kolkraft blir det också en miljöbov.

Eftersom belöningen för utvinningen är ett fast antal enheter bitcoin blir incitamentet att satsa på mer datorkraft större ju högre kursen står.

En fyra år gammal studie från brittiska University of Cambridge pekade på att den digitala utvinningen av bitcoin år 2018 skulle dra mer ström än hela Danmark. Det uppnåddes och överträffades med råge. Totalt sett slukar superdatorerna i dag ungefär fyra gånger så mycket energi som Danmark gör på årsbasis, 113 terawattimmar, enligt en sajt som University of Cambridge byggt där man kan följa utvecklingen.

8 Så allvarlig är nedgången den senaste månaden

På drygt en månad har värdet på bitcoin fallit från toppnoteringen på 63 300 dollar till att ligga runt cirka 37 000 dollar.

Det är ”mer brutalt” än någonsin, som kryptovalutaexperten Totte Löfström beskriver det. Det är den största värdemässiga nedgången för bitcoin på kort tid. Procentuellt sett däremot har det varit betydligt värre i kryptovalutans historia.

– De första åren när det var en mindre marknad kunde det finnas nedgångar på uppemot 90 procent till och med, säger Totte Löfström.

9 Kan nedgången vara tecken på att bubblan har spruckit?

När rusningen började under sensommaren eller tidig höst 2020 stod kursen runt 10 000 dollar. I april i år nåddes toppen på drygt 63 000 dollar. Det är en ökning med över 500 procent på bara ett halvår innan vändningen kom och nedgångarna tog fart.

Alla stora uppgångar har i regel sättningar eller hack i kurvan på vägen upp. Frågan alla ställer sig nu är om detta är en stor sådan eller om bitcoinbubblan faktiskt spruckit.

– Det många, även jag, flaggat för är att vi sett en väldigt väldigt snabb uppgång på kort tid. Som alltid när det sker är risken för betydande korrektioner stor. Om man sedan kallar det för bubbla eller inte är en smaksak, säger Johan Javeus, chefsstrateg på SEB.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

26 Brant fall för Norwegian-aktien

Flygbolaget Norwegians aktie rasade drygt 18 procent på Oslobörsen.

Reaktionen kom efter nyemissionen som tillför bolaget 6 miljarder norska kronor.

Efter att ha varit handelsstoppad hela förmiddagen blev det brant fall för Norwegian-aktien när handeln återupptogs vid 13-tiden.

Aktien handelsstoppades redan före - börsöppningen efter att bolaget meddelat att den aviserade nyemissionen var klar. Enligt ett börsmeddelande var nyemissionen kraftigt övertecknad.

I och med emissionen blir den norska miljardären John Fredriksen, via bolaget Geveran Trading, storägare i det krisande flygbolaget. Geveran Trading tilldelades 139,8 miljoner aktier i nyemissionen och den totala - köpesumman beräknas till 875 miljoner norska kronor, enligt E24.no.

Norwegian lade fram prospektet med villkoren för nyemissionen i början på maj och emissionen är en del av bolagets senaste krisplan för att försöka överleva pandemin.

Samtidigt har Norwegian ansökt om konkurs för sitt svenska dotterbolag, rapporterar DI.

Planen var tidigare att bolaget skulle likvideras i den pågående rekonstruktionsprocessen inom

koncernen, men skulder som inte kunnat regleras har tvingat bolaget till konkurs, förklarar kommunikationschefen Charlotte -Holmbergh Jacobsson för tidningen.

Enligt henne har konkursförfarandet ingen påverkan på själva koncernen och flygdriften och var heller inte anledningen till handelsstoppet. Bolaget har inga anställda och konkursen ska inte påverka några kunder.

TT

26 Hemma hos Nationell samling. Men Härgestam borde låtit blicken vila lite längre på den förbisedda franska landsbygden

Fanny Härgestam

”En by i Champagne”

Natur & Kultur, 265 sidor

Det här är en bok man verkligen vill läsa. Den ska handla om det djupaste Frankrike, en liten

otillgänglig byhåla i Champagne sydöst om Paris med 61 invånare och en borgmästare. Här fanns en gång ett antal fabriker, ett blomstrande jordbruk och ett kloster, nu finns praktiskt taget ingenting. Postkontoret är stängt, befolkningen åldrad och klostret uppköpt av några holländare som nästan aldrig är där.

Missnöjet med tiden och sakernas tillstånd går nästan att ta på. Så röstar de flesta också med Marine Le Pen och hennes parti Nationell samling (tidigare Nationella fronten), en omständighet som satt det lilla Brachay på kartan. När Marine ville förnya faderns gamla rasistiska parti sökte hon nytt väljarstöd ute på landsbygden och valde några år därför att dra i gång sina valkampanjer just här. Brachay blev så symbolen för det förbisedda och frånåkta Frankrike.

Här hade partiet dessutom en hängiven anhängare i borgmästaren Gérard Marchand, som också driver byns enda kvarvarande jordbruk. I boken lär vi känna honom och hans fru Brigitte och deras intill döden trötta äktenskap. Runt dem lever Brachay sitt stilla liv, emellanåt omskakat av att Nationell samling drar in med journalister och partifolk, pukor och trumpeter.

”En by i Champagne” är skriven av Fanny Härgestam, som 2014 gav ut en spännande reportagebok om kvinnor i revolutionens Tunisien. Den lyckades på ett fascinerande sätt belysa den politiska utvecklingen underifrån genom att skildra människor och miljöer på mycket nära håll. En magi som här, på en helt annan plats och i ett annat sammanhang, tycks vara på god väg att uppstå igen. Man anar dofter och får lockande markkontakt i denna by som

kunde ha varit hämtad ur en film av Jacques Tati – fast 70 år senare, när festen är slut.

Tyvärr blir man inte kvar där så länge. Fanny Härgestam har nämligen också ambitionen att berätta historien om Le Pen och NS – på sätt och vis ingen oäven idé eftersom också det ju är en familj med inre slitningar och ett företag att sköta. Här möter vi alltså pappa Jean-Marie och dottern Marine på deras konfliktfyllda väg från marginalen in mot centrum av fransk politik. Man går med författaren på pressträffar med partiet och får samtala med Jean-Marie i släktgården Montretout i Paris.

Två hemma hos-reportage alltså, det ena i den lilla byn, det andra i ett förmöget Frankrike ljusår bort.

Och nog för att historien om Nationell samling är både häpnadsväckande och dramatisk – men den är också rätt väl känd; i sina konturer inte så olik framväxten av ett parti nära oss: en rörelse med utpräglat högerextremistisk profil som slipar ner kanterna och når folklig framgång med löften om att vrida globaliseringens alla skevheter rätt.

Politiska reportage finns det också rätt många av, det man som läsare är betydligt mer nyfiken på är det där specifikt franska, det avflagnade Champagne, och man ser sig därför längtansfullt över axeln varje gång författaren lämnar Brachay för partiintriger någon helt annanstans. Vilket hon gör allt oftare – möjligen för att det halvvägs in i boken inträffar något för reportaget fatalt: invånarna i byn vill inte längre tala med henne. Egentligen misstror de ju journalister, och nu tycks de ha bestämt

sig för att även den här nyss så trevliga människan ställer fel frågor.

Så plötsligt vill de inte öppna sina dörrar, och Brachay tonar alltmer bort ur bokens fokus.

I stället följer den Eric, en ung partiarbetare från en annan liten by som drömmer om en framtid som borgmästare, men innan boken är slut har han hoppat av partiet – liksom för övrigt även den nyss så trogne Gérard Marchand. Lite oklart varför, men på sistone tycks det ha varit svårare för NS att övertyga väljarna i det djupa Frankrike om att Marine verkligen kan ge dem bylivet åter.

Det är ett intressant socialt och politiskt landskap Fanny Härgestam leder läsaren igenom, men om det finns en dynamik mellan lokalt och nationellt, mellan Brachay och Paris, blir den aldrig riktigt synlig i boken. Så är det kanske inte heller de stora greppen som är författarens styrka, hon är först och främst en lyhörd iakttagare med sinne för detaljer – och även därför är det synd att hon inte låtit blicken vila lite längre på den förfallna franska landsbygd som är så exotisk och ändå så oroande lik vår egen.

Lars Linder

27 Därför tvingar regimen sina fiender att ”erkänna”

Först ”erkände” den gripne journalisten Raman Pratasevitj de brott regimen anklagar honom för i en video. Sedan gjorde hans flickvän samma sak.

Framtvingade bekännelser är en metod som Lukasjenko har använt förr. Han följer en sovjetisk tradition.

Först tvingar regimen i Belarus ner ett flygplan med 132 människor ombord, bara för att kunna gripa Raman Pratasevitj, en kritisk journalist den stämplar som terrorist.

Dagen därefter säger Pratasevitj – som nu riskerar dödsstraff – i en video att han erkänner att han har organiserat upplopp i Minsk, och prisar dessutom sina vakter för att de uppträder ”korrekt och i enlighet med lagen”.

Två dagar senare publiceras en liknande video med journalistens flickvän Sofia Sapega, som även hon ”erkänner” ett brott – nämligen att hon redigerar ”Belarus svarta bok”, en kanal i sociala medier där personuppgifter om belarusiska poliser läggs ut.

Ingen av bekännelserna är trovärdig. Vad annat än psykisk och fysisk press skulle få två uttalade motståndare till Lukasjenko att uttala sig så?

Många noterar att de belarusiska myndigheterna i praktiken håller Pratasevitjs flickvän som gisslan. Och hans föräldrar, liksom Sapegas, säger i intervjuer att ”erkännandena” måste ha tvingats fram.

– Man ser tydligt spår av att han blivit slagen och han är väldigt nervös. Han talar inte med sina egna ord, säger journalistens far Dmitrij Pratasevitj till tv-kanalen Nastojasjtjeje Vremja.

– Till och med vänner har ringt och sagt att det där inte är likt henne. Hon har ögonen i taket, som att hon är rädd att glömma något, säger Sagepas mor Anna Duditj till BBC.

Det är inte första gången som Lukasjenkoregimen släpper videor där dess motståndare till synes byter åsikt. Kort efter det omstridda presidentvalet i augusti 2020 framträdde exempelvis oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja i en filmsnutt där hon föreföll erkänna sig besegrad.

– Folket har gjort sitt val, sa hon och uppmanade sina landsmän att inte protestera mot Lukasjenko.

Videon spelades in i ett rum på Centrala valkommissionen, där Tsichanouskaja satt inlåst tillsammans med två säkerhetspoliser. Att hon utsattes för press är uppenbart.

Alltsedan hon kort därefter lämnade landet har hon sagt tvärtom: att valet var ogiltigt och att folk bör fortsätta protesterna mot den olagliga regimen.

Bekännelser framtvingade under tortyr och hot har en lång historia som sträcker sig åtminstone från den spanska inkvisitionens sträckbänkar,

via 1600-talets häxprocesser i Sverige och till 1930-talets skenrättegångar i Moskva mot Stalins rivaler.

I dag får liknande ”erkännanden” extra skjuts av internet och sociala medier, som sprider budskapet blixtsnabbt över hela världen.

Metoden har använts i modern tid av auktoritära regimer världen över, som Röda Khmererna i Kambodja och ayatollastyret i Iran.

Kina gör detta ofta, exempelvis i fallet med den svenske bokförläggaren Gui Minhai, vars ”bekännelse” sändes i kinesisk tv 2016.

Även i Putins Ryssland förekommer att oppositionella plötsligt träder fram och bekänner sina synder. Så sent som i januari i år släpptes en video där Roman Tregubov, en lokal medarbetare till den fängslade Aleksej Navalnyj, tog avstånd från oppositionsledaren och manade till bojkott av protestmarscher.

Tregubov har senare sagt att polisen tvingade honom till uttalandet. Vilket de flesta redan hade förstått.

Glappet mellan verkligheten och det som sägs under framtvingade bekännelser är ofta löjligt uppenbart. Ändå fyller ”bekännelserna” flera funktioner i en diktatur.

En är att regimens anhängare – ibland en inte obetydlig del av folket – behöver få sin uppfattning bekräftad: att oppositionen är brottslig och ofta styrd av utländska intressen.

En annan är att erkännandet i sig blir en del av straffet. Det är en förnedring av offret som bidrar till att bryta ner honom eller henne, samtidigt som det är en varning till andra.

Därför spelar det ur regimens synvinkel mindre roll att bekännelserna är så tydligt dikterade. Som när Raman Pratasevitj på byråkratspråk säger att han ”ska avlägga erkännande om organiserande av massoroligheter”.

Under Moskvaprocesserna i slutet av 30-talet trodde få utom de mest troende stalinisterna på de åtalades bekännelser om att de var tyska, brittiska eller japanska agenter som ville återupprätta kapitalismen.

Diktaturen ville statuera exempel, den struntade i om det var trovärdigt eller ej. Det är denna tradition Aleksandr Lukasjenko nu för vidare.

Ingmar Nevéus

27 Anställd sköt minst åtta kollegor

USA. Minst åtta personer vid det kommunala transportföretaget VTA sköts till döds av en annan anställd i San Jose i Kalifornien på onsdagseftermiddagen svensk tid.

Skottdramat inträffade vid 06.30-tiden lokal tid vid serviceanläggningen till stadens spårbundna kollektivtrafik.

Minst åtta personer hade på onsdagskvällen bekräftats döda, en person har också skadats livshotande. Även gärningsmannen dödades.

Bombexperter som sökte igenom området kunde oskadliggöra en bomb.

– Det är en fruktansvärd dag för vår stad, sa San Joses borgmästare Sam Liccardo i en kommentar.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

27 Tre misstänkta efter linbaneolyckan

Italien. Tre personer har frihetsberövats efter linbaneolyckan i Piemonte i norra Italien, rapporterar italienska medier.

Det rör sig om ägaren av det företag som driver linbanan, dess direktör och dess operative chef, skriver La Repubblica. Beslutet har fattats efter en intensiv utredning med en rad förhör. Misstankarna är relaterade till att linbanans nödbromssystem inte tycks ha fungerat som det skulle.

Katastrofen inträffade i söndags när kabinen med 15 personer var på väg uppför berget Mottarone. Kabinen började fara baklänges, accelererade och slungades mot en linbanestolpe. Efter att ha rasat i marken rullade vraket cirka 500 meter nedför berget. 14 personer omkom i olyckan.

TT

27 Ex-presidenten nekar till korruption

Sydafrika. Många anhängare och släktingar var på plats när rättegången mot Sydafrikas tidigare president inleddes i Pietermaritzburg. Jacob Zuma nekar till att ha gjort sig skyldig till korruption.

– Jag är inte skyldig, sade Zuma till rätten utan att tveka.

Zuma tvingades bort från presidentposten 2018 sedan stora delar av regeringspartiet ANC vänt

honom ryggen. Han står inför 16 åtalspunkter som handlar om korruption, penningtvätt och utpressning i samband med en stor vapenaffär på 1990-talet. Zuma, som vid den tiden var vicepresident, anklagas för att ha tagit emot mutor från den franska vapentillverkaren Thales.

TT-AFP

27 Bjud gärna med någon som har varit mycket ensam under pandemin.

Oslos hälsoborgarråd Robert Steen tycker att det kan vara läge att tänka på de människor som har varit ensamma under de många månaderna av nedstängning – apropå att pubar, restauranger och kaféer åter tilläts servera alkohol i Oslo på onsdagen.

TT

27 ”Journalisten planerade blodigt uppror”

Belarus auktoritära ledare Aleksandr Lukasjenko hävdar att han agerade helt lagenligt då han tvingade ett Ryanairplan att landa i Minsk, varpå den regimkritiske journalisten Raman Pratasevitj greps. Pratasevitj planerade att iscensätta ett ”blodigt uppror”, enligt presidenten.

– Jag agerade lagenligt för att skydda vårt folk, säger Lukasjenko enligt den statliga nyhetsbyrån Belta.

Han uppger att Pratasevitj greps på flygplatsen i Minsk eftersom han planerade ett ”blodigt uppror”, men Lukasjenko ger inga närmare detaljer om det uppror som journalisten anklagas för att ha försökt iscensätta.

Lukasjenko, som ofta kallas ”Europas sista diktator”, har mött kraftig kritik från omvärlden efter tvångslandningen, som många beskrivit som en ren flygplanskapning. Belarus påstod senare att palestinska terrorstämplade Hamas hade bombhotat flygplanet, men uppgiften har inte tagits på allvar i omvärlden och Hamas har kraftigt dementerat att så var fallet.

Kritiken har gått för långt, anser Lukasjenko.

– Som vi förutsåg har våra ovänner här hemma och utomlands ändrat sina metoder för att angripa vår stat, säger han.

– De har överträtt många röda linjer och gränser för sunt förnuft och mänsklig moral.

TT-AFP-Reuters

27 Domstol beslutar att Shell ska minska sina utsläpp kraftigt

En domstol i Nederländerna har beslutat att oljejätten Shell ska minska sina utsläpp betydligt mer än bolaget tidigare har planerat. Domen är banbrytande och kan få stor framtida betydelse.

En domstol i nederländska Haag slog på onsdagen fast att oljejätten Shell ska minska sina utsläpp med 45 procent till 2030. Det är nödvändigt om klimatmålen i Parisavtalet ska nås, fastslog domstolen.

Flera miljöorganisationer, däribland Greenpeace och den nederländska delen av Friends of the Earth, också känd som Milieu-defensie som företrädde drygt 17 000 nederländska invånare, stämde i april förra året Shell.

Miljöorganisationerna krävde att Shell skulle minska sina koldioxidutsläpp med 45 procent till år 2030 jämfört med 2019 års nivå. Den minskningen skulle vara i linje med vad som krävs för att nå det mest ambitiösa målet i Parisavtalet: att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader.

Shell har i dag som mål att minska utsläppen med 20 procent till 2030 jämfört med 2016 års nivå, enligt Reuters.

Domstolen i Haag, som är lägsta instans, gick på miljöorganisationernas linje och beslutade att Shell ska minska sina utsläpp med 45 procent till 2030. Som skäl för det hänvisade domstolen till scenarier från FN:s klimatpanel IPCC:s rapporter.

Den sa även att Shells nuvarande klimatpolicy inte är konkret utan full av olika villkor och inte räcker till, därför beordrade den en minskning av koldioxidutsläppen i absoluta tal.

– Domen är historisk, det är första gången som en domstol har beslutat att en stor förorenare måste minska sina utsläpp, säger Donald Pols, chef för Friends of the Earth i Nederländerna, till Reuters.

– Det här är en enorm seger för oss och för alla som påverkas av klimatförändringen.

Att ett företag döms att minska sina utsläpp för att nå målen i Parisavtalet är ytterligare en banbrytande dom i klimatmål som har avkunnats i Nederländerna.

Även om domen bara är legalt bindande i Nederländerna kan den få stor betydelse för kommande rättsfall i andra länder.

Till skillnad mot nederländska staten och andra stater så har inte företag som Shell skrivit under Parisavtalet, men miljöorganisationerna har hävdat att Shell ska hjälpa länder att nå målen i avtalet och anklagar företaget för att bryta mot mänskliga rättigheter genom att motarbeta

globala ansträngningar att hålla temperaturökningen till runt 1,5 grader.

Domen är det senaste av flera rättsfall som rör klimatförändringen. För några veckor sedan slog Tysklands högsta domstol fast att landets klimatlagstiftning måste skärpas för att säkra framtiden för de unga.

Det mest kända fallet är det så kallade Urgendafallet i Nederländerna, där landets Högsta domstol beslutade att landets regering inte hade gjort tillräckligt för att minska utsläppen av koldioxid.

Trenden är tydlig – allt fler har de senaste åren valt att ta till juridiken och gå till domstol för sin rätt till en trygg framtid. Världen över finns närmare 1 700 fall där regeringar och bolag ställs till svars för sitt agerande i samband med klimatkrisen.

Domen mot Shell kan överklagas – tidigare klimatfall har ofta gått hela vägen upp till högsta instans.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

27 ”Tiotusentals har dött i onödan i covid-19”

En i grunden felaktig analys, grupptänkande och rädsla för ifrågasättande gjorde att Storbritannien dröjde för länge med att stänga ned förra våren.

Det hävdade förre chefsstrategen Dominic Cummings i ett utskottsförhör på onsdagen:

– Idén att flockimmunitet skulle nås i september övergavs alldeles för sent. Tiotusentals människor har dött i onödan.

Det var årets mest emotsedda utskottsförhör, pågick i drygt sex timmar och bjöd på mängder av politiska rallarsvingar. Men Dominic Cummings – Boris Johnsons chefsstrateg fram till i november förra året – var också självkritisk under utfrågningen om pandemin.

– När folket behövde sin regering som mest, då misslyckades vi. Jag ber om ursäkt för att jag inte agerade i tid. Om jag gjort det skulle många människor fortfarande vara vid liv, sa Cummings.

Han beskriver en brittisk regering som gick från monumentalt ointresse för coronaviruset i

januari-februari – då Boris Johnson internt ska ha liknat covid-19 vid ”en ny svininfluensa” – till ett närmast kaosartat uppvaknande i mitten av mars förra året.

Ännu den 12 mars hade premiärministern dock svårt att finna tid till att diskutera en nedstängning.

– Grundhållningen var att sjukdomen skulle spridas till merparten av befolkningen hur vi än gjorde, och att vaccin inte skulle vara tillgängliga under 2020, säger Cummings.

Då, i mars förra året, ansåg brittiska myndigheter att alternativen var tre: att göra ingenting och få en stor smittovåg som överväldigade vården, att införa mindre restriktioner som ”plattade ut” kurvan och ledde till flockimmunitet i september, och att stänga ned samhället helt, vilket man trodde enbart skulle försena epidemin till hösten eller vintern.

– Ingen ville så klart att det skulle hända. Det sågs bara som oundvikligt att vi skulle nå flockimmunitet, sa Cummings.

På många sätt liknar diskussionen den som tycks ha förts på svenska myndigheter vid samma tid. En nedstängning skulle inte fungera i Storbritannien, menade man i den brittiska regeringen, eftersom befolkningen inte skulle acceptera det.

– Men den 12 mars förstod vi att beräkningarna var fel och att vi var mycket högre på kurvan än vi trott. Och att konsekvenserna skulle bli oacceptabla, sa Cummings, som hävdar att man då ”tryckte på panikknappen”.

Storbritannien införde lockdown den 23 mars. Bland forskare är åsikterna delade om hur effektiva nedstängningar varit i bekämpningen av covid-19, men enligt den brittiska regeringens vetenskapliga råd, Sage, skulle färre dödsfall ha krävts om man agerat snabbare i mars.

Att det dröjde så länge förklarar Cummings delvis med grupptänkande – att ingen vågade gå emot den gängse uppfattningen.

– Själv var jag rädd för att slå larm – för tänk om jag hade fel! sa han.

Boris Johnson var ännu i somras skeptisk till restriktioner och gränskontroller, enligt Cummings, som beskriver en velande premiärminister som också dröjde för länge med den andra nedstängningen.

– Det råder inget tvivel om att premiärministern gjorde flera allvarliga missbedömningar och fel, sa Cummings, som nu vill se en formell utredning av regeringens agerande.

Boris Johnson menar dock att det är för tidigt – pandemin pågår ännu.

– Inget av besluten under pandemin har varit enkelt, dit hör att införa lockdown. Vi har vid varje steg följt de bästa vetenskapliga råd som funnits att tillgå. Nu ger vi oss i kast med de utmaningar vi står inför och utvidgar vår vaccineringskampanj, sa Johnson i parlamentet.

Fler än 128 000 människor har avlidit i covid-19 i Storbritannien.

Erik de la Reguera erik@delareguera.se

JEMEN
DJIBOUTI
Djibouti
ETIOPIEN
25 mil

27 Fyra tidigare anställda på Ericsson riskerar fängelse för mutbrott

Fyra tidigare Ericssonsanställda, varav två chefer, åtalas för grov bestickning för att säkrat ett stort kontrakt på 200 miljoner i Djibouti. De riskerar upp till sex års fängelse, men förnekar själva brott.

– Det handlar om två chefer och två anställda närmare den operativa verksamheten i den region som kallades Mellanöstern och Afrika. Vi åtalar för tre utbetalningar till offentliga tjänstemän på sammanlagt drygt två miljoner kronor, säger kammaråklagare Mats Jansson vid Riksenheten mot korruption.

Åtalet sker vid Solna tingsrätt, eftersom Ericssons huvudkontor ligger i Kista och hör dit.

– Vi anser att brottsplatsen delvis är Kista, eftersom en betydande del av betalningarna har gjorts därifrån, säger Mats Jansson.

Samtliga åtalas för grov bestickning eftersom det handlar om stora belopp, om att mutorna har gått till ledande befattningshavare och eftersom det rör sig om en potentiellt stor order. Straffskalan är från sex månaders fängelse upp

till sex år. Alla åtalade är svenska medborgare. Samtliga förnekar brott.

– Vi har förhört andra som misstänkta, men de fallen är avskrivna, jag vill inte kommentera hur många det rör sig om, säger Mats Jansson.

Det aktuella brottet handlar om att de åtalade via ett konsultbolag betalat ut drygt 2 miljoner dollar till offentliga tjänstemän i Djibouti, för att säkra ett kontrakt på mobilsystem för runt 200 miljoner kronor.

Ericsson har som företag redan erkänt sig skyldigt till brott, genom sin överenskommelse med amerikanska myndigheter i december 2019.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

27 Norwegian har avvärjt hotet om konkurs

Det krisande flygbolaget är inte längre under konkursskydd.

Rekonstruktionsprocessen har varit lyckad, enligt Norwegian.

Häromdagen blev nyemissionen – som ger bolaget 6 miljarder norska kronor i nytt friskt kapital – klar. Även andra delar av den senaste krisplanen har genomförts, vilket har

möjliggjort för bolaget att avvärja ett konkurshot.

Beloppet som togs in i den kraftigt övertecknade nyemissionen var mer än vad domstolarna i Oslo och Dublin, där Norwegian har dotterbolag, hade krävt.

Bolaget kommer ur rekonstruktionen med betydligt lägre skulder och en mindre flygflotta. Osäkerheten gällande hur flygbranschen ska återhämta sig från pandemins dråpslag kvarstår dock.

Flygflottan uppgår nu till 51 flygplan, jämfört med 156 före pandemin. Skuldnivån har pressats från omkring 80 miljarder norska kronor till mellan 16–18 miljarder kronor, enligt bolaget.

På och av, om vartannat. Handeln med Norwegians aktie har de senaste dagarna åkt jojo. Efter nyemissionen handelsstoppades aktien under en stor del av tisdagen för att sedan falla brant när handeln återupptagits – som mest ned 37 procent för att avsluta dagen med en nedgång på 18 procent.

Även onsdagen blev stormig för aktien. Handeln inleddes med en rekyl uppåt, men efter en halvtimme stoppades handeln på nytt – för att lite senare öppna igen. Vid stängning hade aktien ökat 9,4 procent.

TT

Inrikes DN-artiklar
21 - 27 maj 2021

Riksdagen och de politiska partierna. Och övergripande de-lar av kuturministerns demokrati och kultur

www.riksdagen.se

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna. -932

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Revidering har skett 19 februari 2021 bara beträffande utskottens arbetsuppgifter. Enligt brev från riksdagen:

" I bilagan i riksdagsordningen hittar du utskottens ansvarsområden,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801

Vänliga hälsningar
Marianne Moström
Riksdagsinformation
Kommunikationsavdelningen
Riksdagsförvaltningen

020-349 000

riksdagsinformation@riksdagen.se
www.riksdagen.se "

Sveriges riksdag

https://www.riksdagen.se

Start
Ledamöter & partier
Utskotten & EU-nämnden
Debatter & beslut
Dokument & lagar
Så funkar riksdagen
Webb-tv

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden

Arbetsmarknadsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Civilutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

Finansutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

Försvarsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

Justitieutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

Konstitutionsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

Kulturutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

Miljö- och jordbruksutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

Näringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

Skatteutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/

Socialförsäkringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

Socialutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

Trafikutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

Utbildningsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

Utrikesutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

EU-nämnden http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om

a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
b) lagstiftning om radio, television och film,
c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
d) press- och partistöd,
e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, skiljande av riksrevisorn respektive riksrevisionsdirektören från uppdraget, åtal mot riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, Riksrevisionens årsredovisning och revision av Riksrevisionen,
f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
h) den kommunala självstyrelsen,
i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet, samt
j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
b) kredit- och fondväsendet,
c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
e) den kommunala ekonomin,
f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
i) budgettekniska frågor, samt
j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

a) skatteförfarandet,
b) folkbokföring,
c) exekutionsväsendet, samt
d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

h**ttps://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/**

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

a) domstolarna,
b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
c) åklagarväsendet,
d) polisväsendet,
e) rättsmedicinen,
f) kriminalvården,
g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, samt h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utsökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
b) försäkringsavtalsrätt,
c) associationsrätt,
d) skadeståndsrätt,
e) transporträtt,
f) konkursrätt,
g) konsumentpolitik,
h) internationell privaträtt,
i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,
l) vattenrätt,
m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet, samt
n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
b) internationellt utvecklingssamarbete,
c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

a) totalförsvar,
b) samhällets räddningstjänst,
c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
e) sjö- och kustövervakning, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
b) familjeförmåner,
c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
d) förmåner vid ålderdom,
e) förmåner till efterlevande,
f) bostadsstöd,
g) sjuklön,
h) socialavgifter,
i) migration,
j) svenskt medborgarskap, samt
k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
d) alkoholpolitiska åtgärder,
e) hälso- och sjukvård,
f) sociala ärenden i övrigt, samt
g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
b) kulturarv,
c) folkbildning,
d) ungdomsverksamhet,
e) internationellt kulturellt samarbete,
f) idrotts- och friluftsverksamhet,
g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning, samt
j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
c) studiestöd, samt
d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

a) vägar och vägtrafik,
b) järnvägar och järnvägstrafik,
c) hamnar och sjöfart,
d) flygplatser och luftfart,
e) post,
f) elektroniska kommunikationer,
g) it-politik, samt
h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
b) vädertjänst,
c) naturvård,
d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
b) industri och hantverk,
c) handel,
d) immaterialrätt,
e) energipolitik,
f) regional utvecklingspolitik,
g) statlig företagsamhet,
h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, samt
i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional utveckling, 21 Energi och 24 Näringsliv.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
c) integration,
d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
f) anslag inom utgiftsområdena 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.
Lag (2020:608).

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet

Ett utskott kan komma överens med ett eller flera andra utskott om att arbeta med en fråga tillsammans. Då bildas ett tillfälligt, så kallat sammansatt utskott. Ett exempel på ett sådant utskott som har bildats vid flera olika tillfällen är sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

EU-nämnden

Vilken linje ska ministrarna i regeringen driva i EU? I riksdagens EU-nämnd förankrar regeringen sin EU-politik. Det gör statsministern och övriga ministrar inför möten och beslut i olika sammansättningar av EU:s råd. EU-nämnden arbetar med alla EU:s samarbetsområden som till exempel utrikespolitik, jordbrukspolitik och polissamarbete.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

EU-nämnden (Ej reviderad)

EU-nämnden
9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).
EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton.
Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411).*
Tilläggsbestämmelse
10.9.1
Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332).*
Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU- nämnden
10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.
Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.
Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332).*

21 Ledare: Det är inte bara Annie Lööf som måste välja

Vänsterpartiet vill samarbeta med C, berättade Nooshi Dadgostar tidigare i veckan. Hon fick snabbt applåder på högerkanten: Nu finns det två block, Centerpartiet måste välja mellan dem. Från Annie Lööf fick V-ledaren däremot kalla handen. Hennes mål står fast – uppgörelser ska slutas i den breda mitten, inte med ytterkantspartierna.

”Fantasilinje”, menade Ebba Busch i Expressen. För att i samma intervju slå fast att i ett samarbete mellan M, KD och SD ska Sverigedemokraterna inte få inflytande i proportion till sin storlek och inte vara del av ett fullskaligt budgetsamarbete.

Ulf Kristersson konstaterar i sin tur i dagens DN att samarbetet ska gå ut på att ”samtala fördomsfritt och respektfullt” där ”vi tycker tillräckligt lika”.

Samtidigt insisterar Jimmie Åkesson på att SD ska ha det inflytande som ett parti av dess storlek förtjänar och att han vill ha ett heltäckande politiskt ”avtal”.

Självklart är det så att om M, KD och SD vinner en majoritet i nästa års val och ska få en regering på plats så kommer Kristersson och Busch att behöva göra eftergifter de helst vill undvika.

En annan realitet de inte låtsas om, men som de förr eller senare måste förhålla sig till, är att det inte alls är säkert att M, KD och SD får en majoritet. I dagsläget är en rad andra utfall minst lika troliga.

En möjlighet är att åtminstone ett mandat skiftar från de rödgröna till de borgerliga partierna. Den gamla Alliansen blir i så fall större än S, MP och V, förutsättningarna för att göra budget ihop är goda. Om Stefan Löfven erbjuder sig att släppa fram Ulf Kristersson – i utbyte mot att han regerar på det underlaget, håller dörren till SD stängd samt levererar ett knippe sakpolitiska eftergifter – är M-ledaren

beredd att ta det budet? Eller insisterar han på ett samarbete med Jimmie Åkesson?

Ytterligare ett tänkbart utfall är att Liberalerna räddar sig kvar i riksdagen. Och att M, KD och SD tillsammans med dem når 175 mandat. Men att Nyamko Sabuni blir varse att det inte går att jämka samman L:s och SD:s syn på asylrätt, bistånd och public service. Samtidigt finns ett möjligt budget-underlag i form av M, KD, C, L och MP, som S kan tänka sig att släppa fram – förutsatt att Kristersson drar igen dörren till SD och bjuder på lite sakpolitik. Kan M-ledaren tänka sig det, eller ska Jimmie Åkesson prompt med?

Blir den senaste tidens opinionsundersökningar verklighet åker L ut och C, S, MP och V får fler mandat än M, KD och SD. Om Annie Lööf kräver att Stefan Löfven sträcker ut handen till Ulf Kristersson i stället för till Nooshi Dadgostar, är M-ledaren beredd att ta den? Är han villig att sätta det politiska innehållet först, eller väljer Kristersson hellre att fullfölja lagbygget med Sverigedemokraterna under fyra år till i opposition?

Moderaterna hävdar att de inte vill ha ett nytt block med SD. I intervjun i DN säger Ulf Kristersson att partiet ska gå fram på egen hand i valet. Men M agerar ofta inte på det sättet. Moderata företrädare betonar likheter med Sverigedemokraterna och söker symboliska uppgörelser, även när de saknar praktisk politisk betydelse.

Fortsätter det så här genom valrörelsen och regeringsbildningen nästa år blir resultatet ett nationalkonservativt block. Där kommer i så fall Jimmie Åkesson att hålla i taktpinnen, eftersom M gjort sig av med alla alternativ till ett SD-samarbete.

Det är möjligt att Annie Lööf efter nästa val måste välja mellan att stödja ett sådant och att samarbeta med en socialdemokratisk statsminister som pratar med V – att möjligheterna till uppgörelser i mitten är borta.

Men så blir det endast om Ulf Kristersson först väljer det.

DN 21/5 2022

22 Miljöpartiet kan tänka sig att regera med S, V och C

Miljöpartiet är positivt till att regera tillsammans med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet efter nästa val.

– Vi har inte problem att förhandla med vare sig Centern eller Vänstern, säger MP:s språkrör Märta Stenevi, till Svenska Dagbladet.

Hon nämner klimatet och jämställdhet som viktiga frågor i ett sådant samarbete.

Däremot tror MP:s språkrör inte på Centerledaren Annie Lööfs idé om ett brett samarbete med S, MP och de fyra tidigare allianspartierna.

TT

22 Moderaterna vill minska biståndet till Palestina

Om det blir maktskifte i Sverige efter nästa val så kommer biståndet till Palestina av allt att döma att skäras ned, enligt Moderaternas utrikespolitiske talesperson Hans Wallmark.

– Vi vill ställa krav på utveckling mot demokrati och mänskliga rättigheter och att man arbetar mot korruption, i båda fallen kan man vara dyster i utvecklingen i Palestina, säger Wallmark till Ekot.

Det bistånd M vill skära i är långsiktigt utvecklingssamarbetet, inte det humanitära biståndet. KD, SD och L tycker samma sak.

TT

22 Jag tycker att den här gruppen borde avveckla sig själv, den är fullständigt dysfunktionell.

Sverigedemokraternas ekonomiskpolitiska talesperson Oscar Sjöstedt vill lägga ned den blocköverskridande pensionsgruppen som tar fram förslag om reformer av pensionssystemet. Gruppen består av företrädare från alla partier utom SD och Vänsterpartiet, och leds av social-försäkringsminister Ardalan Shekarabi (S).

24 SD kastar arbetslinjen överbord

När Jimmie Åkesson (SD) svarade på frågor i Ekots lördagsintervju var det en del som hörde en förhandlingsvillig partiledare (22/5). Den som lyssnade mer noggrant uppfattade snarare en kravmaskin som inte kommer att sälja sig billigt efter nästa val.

Visserligen verkar ministerposter inte vara särskilt viktigt. Men SD-ledaren har tidigare meddelat att partiet vill ha ett avtal som är mer omfattande än januariavtalet, där SD får inflytande i relation till sin storlek, och i

intervjun upprepades vikten av en gedigen överenskommelse.

Det kan jämföras med att Ulf Kristersson (M) har öppnat för ett avtal som han inte vill likna vid januariavtalet. Att Ebba Busch (KD) har sagt att hon inte tror på ett nytt januariavtal, utan vill ha ”ett politiskt ledarskap som är överens om grundbultarna för att förändra Sverige”. Och att Nyamko Sabuni (L) avvisar tanken på ett fullskaligt samarbete med SD i stil med januari-avtalet.

Går man vidare till den ekonomiska politiken, så har Åkesson lovat att hans parti ska agera bromskloss om övriga i det eventuella samarbetet drar för långt åt höger. I intervjun specificerade han med att a-kassan och pensionerna är frågor som SD kommer att lägga vikt på i en förhandling – och då i form av att öka pensionsavgiften (vilket även S och V vill) samt spika en högre nivå på a-kassan än den borgerliga arbetslinjen tillåter.

”Åkessons folk har inga spärrar när det gäller sjukförsäkringen eller pensionerna. I de frågorna är de sossar, nej, de är värre än sossar”, förklarade nyligen en moderat (Svenska Dagbladet 2/5).

Det understryker något som knappast är en nyhet, men som ofta glöms bort när ett M-KD-SD-samarbete diskuteras: Trion – eller för all del kvartetten – saknar gemensam riktning i den ekonomiska politiken.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

24 Ewa Stenberg: Nooshi Dadgostar behöver göra något för att inte förlora trovärdighet

Det nya förslaget om fri hyressättning är inte vilken utredning som helst. När Vänsterpartiet släppte fram Stefan Löfven till makten lovade partiet att avsätta honom igen – om regeringen lägger fram detta förslag i riksdagen.

Men hotet blir trubbigare ju närmare nästa års ordinarie val vi kommer.

Vi är vågmästare. Rör inte arbetsrätten och inför inte marknadshyror, för då smäller det!”, hotade Vänsterledaren Jonas Sjöstedt efter att ha släppt fram regeringen Löfven och deras januarisamarbete 2019. Han kallade det för misstroendelöftet.

Det var sättet för Vänsterpartiet att visa muskler i ett förnedrande läge. Partiet gav det nya regeringssamarbetet fri lejd, trots att det står i januariavtalet att Vänstern inte ska få något

inflytande alls och trots en politik som i delar ligger långt till höger.

Fri hyressättning i nyproduktion och liberaliserad arbetsrätt var reformerna som provocerade Vänstern allra mest.

Under torsdagens partiledarsamtal upprepade Nooshi Dadgostar hotet att driva fram en misstroendeomröstning om förslaget om fri hyressättning läggs fram. ”Då faller statsministern”, säger Dadgostar till Expressen.

Bostadspolitiken är den nya V-ledarens hemmaplan. Hon har organiserat en proteströrelse mot utförsäljning av allmännyttans hyresrätter i Alby, varit bostadspolitisk talesperson och statlig utredare av bostadsbyggande. Detta är en strid som passar henne.

I sak är utredningsförslaget som snart läggs fram ingen revolution. Hyresvärdar har redan möjlighet att under 15 års tid sätta en hyra i nya lägenheter som ger både kostnadstäckning och vinst. Med det nya förslaget ökar friheten för värdarna och tidsgränsen försvinner. Men det byggs bara en procent nya hyresrätter om året, så de flesta hyresrätter berörs inte direkt.

Nooshi Dadgostar behöver göra något ganska snart för att inte förlora trovärdighet och undergräva Vänsterpartiets möjligheter till inflytande nästa mandatperiod.

Som Vänsterpartiet ser det är förslaget ett steg mot marknadshyror för alla landets tre miljoner hyresgäster. Hyresgästföreningens rätt att förhandla hyror kan försvinna och hyrorna stiga dramatiskt. Med Liberalernas och Centerns synsätt däremot (det var de som fick med

förslaget i januariavtalet) kommer det att skapa nya flyttkedjor som ger unga en chans att få en bostad och leda till ökat byggande.

Nooshi Dadgostars parti kan avgöra regeringens framtid. Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna har tidigare sagt att de ställer upp och röstar bort regeringen, oavsett anledning.

Men som januaripartiernas tidsplan ser ut ska utredningen först ut på remiss, sedan ska proposition skrivas. Det är inte sagt när lagförslaget ska lämnas, men det kan bli så sent som i början av nästa år, alltså valåret 2022.

Då förlorar misstroendehotet mycket av sin udd. Driver V fram en regeringskris skulle ett eventuellt extraval komma strax före det ordinarie valet. Det skulle troligen ses som slöseri med tid och skattepengar och reta upp väljarna. Vänsterpartiet måste alltså agera snart om det menar allvar.

Genom historien har Vänsterpartiet och dess föregångare bara fällt en socialdemokratisk statsminister vid ett enda tillfälle. Det ska mycket till att göra om det. Å andra sidan har det ett högt pris att agera som en politisk dörrmatta. V har stärkts i opinionen när det gått ihop med högerpartierna och fällt regeringsförslag, som i fallet med privatiseringen av Arbetsförmedlingen.

Nooshi Dadgostar behöver göra något ganska snart för att inte förlora trovärdighet och undergräva Vänsterpartiets möjligheter till inflytande nästa mandatperiod.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se

24 Sabuni: ”Vet att alla inte var nöjda”

L-ledaren Nyamko Sabuni försökte i sitt vårtal peppa partiet inför valet. Såren efter splittringen om SD är ännu inte läkta.

– Jag vet att alla inte var nöjda med beslutet och jag vet att jag ännu inte övertygat alla, sade Sabuni i sitt tal på Liberalernas digitala riksmöte.

I mars beslutade L:s partiråd att stödja en borgerlig regering även om det kräver stöd från Sverigedemokraterna. Beslutet väckte starka känslor och nära en tredjedel av ombuden på partirådet röstade emot.

– Men jag känner lika fullt ett starkt stöd för den linje som nu är vår och en längtan från partilandet att vi tillsammans arbetar för den, sade Sabuni i vårtalet.

Hon vill nu att partiet blickar framåt.

– Med regeringsfrågan bakom oss finns nu utrymme att möta samhällsproblemen och utveckla Sverige, sade Sabuni.

Risken finns dock att de interna spänningarna består. Inför partikongressen, landsmötet, i november väntas kritikerna lämna in motioner som sätter gränser för vad en borgerlig regering som stöds av L ska kunna samarbete med SD om.

Riksmötet är en möjlighet för partiledningen att mobilisera kommunal- och regionpolitiker inför valet. Där fattas inga beslut.

Sabunis vårtal ägnades till största del att peka på Liberalernas viktigaste uppgifter framöver. En är integrationen. L har satt som mål att Sverige inte ska ha några utsatta områden 2 030 och kallar planen för att nå dit för ”Förortslyftet”.

I den planen ingår en plan för egen försörjning, bland annat genom att reformera försörjningsstödet.

– Ska utanförskapet brytas måste normen om hederligt arbete göras starkare, sade Sabuni.

En annan viktig uppgift för L är att bekämpa brottsligheten. L-ledaren tog upp bilbränderna i Eskilstuna, som gängkriminella tros ligga bakom.

Att stoppa våldsverkarna är en frihetsfråga inte bara för de som bor i utsatta områden utan för hela Sverige, enligt Sabuni.

– Samhället måste återta kontrollen, sade hon.

Liberalerna vill se ett kraftfullt lagpaket för att skydda vittnen.

En tredje viktig uppgift för L är att förbättra svensk skola.

L vill till exempel att en borgerlig regering inte är ”obekväm” med att barn som halkar efter sätts i särskilda undervisningsgrupper för extra stöd, samtidigt som arbetet med spetsklasser fortsätter.

TT

26 M förstår att pengar är frihet

I helgen klubbade Moderatkvinnorna flera förslag som kan ändra på att kvinnor bara har 69 procent av mäns pension, förutsatt att idéerna blir verklighet. Det handlar inte om att förändra något i grunden. Pensionssystemet är jämställt i bemärkelsen att det inte gör skillnad mellan könen. Om kvinnor och män förvärvsarbetar lika många timmar med lika hög lön får de alltså samma summa i pensionskuvertet.

Men nu är det inte så.

Visserligen jobbar män och kvinnor lika mycket. Men medan män i snitt lägger cirka en timme mer på betalt arbete på vardagar ägnar kvinnor ungefär lika mycket mer tid åt obetalt hemarbete. Vidare jobbar kvinnor oftare deltid, tar ut mer föräldraledighet och fler vab-dagar, gör fler avbrott för sjukdom och går i pension tidigare. Kombinerat med lägre lön leder det till att den genomsnittliga pensionen för kvinnor är 15 800 kronor per månad, medan män landar på 22 900.

Det finns flera sätt att ändra på det. Dels genom att höja lönen i kvinnodominerade yrken, underlätta för småbarnsföräldrar att jobba heltid, uppmuntra ett jämställt uttag av föräldradagarna och förbättra arbetsmiljön. Dels genom att anamma Moderatkvinnornas pensionsprogram.

Redan i dag kan en gift person överföra premiepension till sin partner för att

kompensera för lägre inkomst. Däremot kan man inte föra över tidigare intjänade pensionsrätter, vilket M-kvinnorna vill ändra, samtidigt som de menar att en delning bör ske automatiskt och även gälla sambos. Dessutom föreslås att den intjänade pensionen ska delas lika under vab och föräldraledighet, och att pensionen ska ingå i bodelningen vid skilsmässa.

Sammantaget är det flera bra förslag, som visar att privatekonomin inte bara behöver gå runt här och nu. Den som tar huvudansvar för det gemensamma hemmet i dag måste vid behov ha möjlighet att skaffa ett eget hem i morgon.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

26 Om detta är SD:s ”seriösa” retorik vill jag inte se den oseriösa

Författaren och journalisten Elaf Ali, aktuell med boken ”Vem har sagt något om kärlek?” om hederskultur, gjorde en observation. På Twitter skrev hon: ”Jag förstår nu varför svenskar gillar hundar så mkt. Det är enda gången de vågar prata med en främling utan alkohol i kroppen.”

Ni kan gissa vad som hände sedan. De flesta kommentatorer tyckte att det var träffsäkert.

Men obehagligt många älskade att påtala att skämtet var fördomsfullt och att Ali borde åka ”hem” om nu svenskar är så olidliga.

Svaret från en SD:are tillhörde de värre. Jag citerar det bara för att min text annars blir svårbegriplig: ”Jag förstår varför muslimer gillar får så mycket. Det är enda gången de vågar sätta på något utan slöja.”

Varför lyfta ”en SD:are”? Är hans ord representativa för partiets åsikt i islamfrågan? Tja, i alla fall är skribenten i fråga partiets gruppledare i skånska Ängelholm. Han sa efteråt att hans tweet (sedermera raderad) bara var ett försök att ”belysa Elafs tweet med ett tydligt och minst lika osmakligt konterexempel” och att den som enbart reagerar på hans ord, inte hennes, är en hycklare.

Om detta kan man göra två reflektioner. Den ena är att ”konterexemplet” är frapperande dåligt valt. En rättvisare parallell hade varit om SD-mannen hade bott inte i Ängelholm utan Beirut och konstaterat till exempel att ”vattenpipan är det enda som får libaneser att prata med främlingar”. ”Svenskar” och ”muslimer” är ingen bra analogi.

Ännu sämre är förstås ”prata med en främling” och ”sätta på ett får”. Den är så usel att liknelsepolisen, om den funnes, hade varit tvungen att skaffa extra tjocka arrestdörrar.

Den andra reflektionen rör partiet som sådant. Moderater som kritiserade SD-mannens uttalande möttes genast av konstaterandet: De är ert regeringsunderlag. Och saken är att hur mycket Sverigedemokraterna – eventuellt – kan slipas ner av samtal, kompromisser,

utskottsförhandlingar, regerandets monotona kvarnar, hur mycket deras politik än anpassas för att se bättre ut, så finns alltid en kärna kvar.

Den kärnan fångades rätt bra av partiets man i Ängelholm.

”SD:s retorik har blivit mer seriös”, sa M-ledaren Ulf Kristersson. Även om han inte har fel vad gäller partiets ledning så ser det annorlunda ut så snart man skrapar på den sorgfälligt polerade ytan.

Det går inte att förklara bort att M och KD sätter alla kort på att få regera med stöd av ett parti vars företrädare inte kan se en lättsam observation av det svenska kynnet utan att omedelbart, med en skorpions reflexer, börja fräsa om muslimer, slöjor, får, hyckleri.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se

27 Ewa Stenberg: Skjutningarna i Sverige kan sätta punkt för S-MP-regeringen

Brottsligheten har skjutit upp som en raket på väljarnas dagordning inför nästa års val. Den kan bli frågan som sätter punkt för Socialdemokraternas

och Miljöpartiets regeringstid, om inte regeringen kan visa handlingskraft och ett rejält trendbrott.

Sverige har gått från

botten till toppen bland Europas länder när det gäller dödsskjutningar, konstaterar Brottsförebyggande rådet (Brå) i en ny studie.

Den svenska utvecklingen är unik, i de flesta andra europeiska länder minskar i stället skjutningarna.

Brå visar hur det dödliga skjutvapenvåldet började öka i Sverige redan i mitten av 00-talet. Från 2013 tilltog ökningen.

Problemet har växt fram under både M- och S-ledda regeringar. Men skjutvapenvåldet, som är starkt kopplat till gängkriminaliteten, har blivit betydligt värre under denna regering.

Nervositeten växer i Regeringskansliet när valet närmar sig. Framför allt Socialdemokraterna är angelägna om att visa att skillnaderna inte är så stora mellan partierna i kriminalpolitiken, de inser att M och SD kan vinna röster på frågan annars.

Men oppositionen till höger om regeringen anser att skillnaderna är gigantiska i frågan.

”Regeringen har kapitulerat och totalt tappat greppet. Alla de åtgärder och de så kallade satsningar som presenteras hjälper inte”, skriver SD-ledaren Jimmie Åkesson på Facebook.

Moderaternas rättspolitiske talesperson Johan Forssell liknar de kriminella gängen vid

inhemska terrorister. Det antyder betydligt hårdare åtgärder där integritet och rättssäkerhetsaspekterna väger lättare än de tidigare har gjort.

M, KD, L och SD vill nu till exempel att anonyma vittnen tillåts i Sverige, något som S och MP är emot.

Regeringen brukar peka på att den ökat antalet polisanställda med ungefär 5 000 och genomfört en rad straffskärpningar och nya verktyg för polisen. Flera förslag väntar, så sent som på tisdagen tog justitieminister Morgan Johansson (S) emot ett lagförslag om att kronvittnen kan användas i rättegångar.

Brottsligheten var under många år en icke-fråga för de svenska väljarna. 2017 vände det och lag och ordning är nu den tredje viktigaste valfrågan, enligt DN/Ipsos.

Innan pandemin bröt ut förra våren var dödsskjutningarna en viktig orsak till att Socialdemokraterna och statsminister Stefan Löfven var nere på knäna i väljaropinionen.

Ska S inte hamna där igen behöver partiet övertyga väljarna om att regeringen kan bryta utvecklingen. Räkna med att S kommer att peka på överfulla fängelser och skärpta lagar medan oppositionen i stället pekar på den exceptionellt usla utvecklingen som varit av skjutvapenvåldet.

Det har synts tecken på ett minskat antal skottskadade och döda, men det återstår att se om utvecklingen står sig. Det kan bli mycket viktigt för valresultatet 2022.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se

27 Lars Adaktusson lämnar riksdagen

Kristdemokraternas utrikespolitiska talesperson Lars Adaktusson kandiderar inte till riksdagsvalet 2022, skriver han på Facebook.

”Efter en hel del funderande har jag bestämt mig för att lämna riksdagen i samband med nästa års val. Vad som arbetsmässigt följer därefter vet jag inte i dag, vad jag vet är att yrkesmässiga spårbyten inte sällan leder till spännande uppgifter och nya möjligheter.”

Han skriver att han även i fortsättningen ska vara ”engagerad och bilda opinion – dock inte i rollen som riksdagsledamot”.

TT

Statsrådsberedningen och statsministern

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigeter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartisteer och liberaler.

Regeroingen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Wimnell 2 november 2020: **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzt.pdf**

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:
Statsrådsberedningen
Arbetsmarknadsdepartementet
Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Infrastrukturdepartementet
Justitiedepartementet
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Näringsdepartementet
Socialdepartementet
Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet
Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken 5 febuari 2021
Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister. 17 dec 2020 + bistånd o d
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd. Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Per Olsson Fridh**
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsministerPer Bolund
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
i.registrator@regeringskansliet.se

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
i.registrator@regeringskansliet.se
'

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet,diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Märta Stenevi
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Åsa Lindhagen
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar
nooshi.dadgostar@riksdagen.se
F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.
Om Statsrådsberedningen

Relaterad navigering

- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Stefan Löfven
Statsminister

Hans Dahlgren
EU-minister
Genvägar

Genvägar

- **Globala målen och Agenda 2030**
- **Innovationsrådet**
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med gemensamma problem och privata problem.

Myndigheterna ändras. För att få det senaste, aktuella, använd adresserna till regeringen.

Statsrådsberedningen

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/

Myndigheter

- **Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps)**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

- **Harpsundsnämnden**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister
Statsrådsberedningen
"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes-departementet, för-svarsdeprtementet och miljödepartementet.

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna. -932

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för bistånds- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.
Områden

Områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Handelspolitik och främjande
- Internationellt utvecklingssamarbete
- Utrikes- och säkerhetspolitik

Om Utrikesdepartementet

Relaterad navigering

- Utrikesdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- UD:s reseinformation

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ann Linde
Utrikesminister
Anna Hallberg
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Per Olsson Fridh.Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Genvägar

Genvägar

Sveriges ordförandeskap i OSSE

- Sveriges diplomatiska förbindelser
- Swedish Foreign Policy Stories
- Sweden Abroad
- UD: presstjänst
- UD:s internationella presscenter
- UD Legaliseringar
- Misstanke om brott eller oegentligheter
- Klagomål mot utrikesförvaltningen
- UD:s rapporter om mänskliga rättigheter
- Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet 6 februari 2921

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/

Myndigheter

- **Business Sweden**
  02 september 2015 från Utrikesdepartementet

- **Sweden House**
  10 augusti 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC**
  26 maj 2015 från Utrikesdepartementet

- **Nordiska Afrikainstitutet**
  09 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Svenska institutet, SI**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Kommerskollegium**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- Inspektionen för strategiska produkter, ISP
  Utrikesdepartementet

- **Exportkreditnämnden (EKN)**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Folke Bernadotteakademin**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

Ann Linde

Utrikesminister

Utrikesdepartementet

”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Folkrätt
- Utrikes- och säkerhetspolitik

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Utrikesdepartementet
"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- **Handelspolitik och främjande**
- **Nordiska frågor**

SW . 653 Handelsverksamheter.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Per Olsson Fridh

Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Utrikesdepartementet

”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."
(Peter Erikssons förklaring)

Relaterad navigering

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Försvars-departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.
Områden

Områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

Om Försvarsdepartementet

Relaterad navigering

- **Försvarsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**
- **Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Peter Hultqvist
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Försvarsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet

- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsmakten**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets materielverk (FMV)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist

Försvarsminister
Försvarsdepartementet
"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljökvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

Områden

Områden

- **Miljö och klimat**

Om Miljödepartementet

Relaterad navigering

- **Miljödepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

Genvägar

Genvägar

- **Aktuella regeländringar**

Aktuellt från Miljödepartementet

Miljödepartementet 6 februari 2021

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
  02 februari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kemikalieinspektionen, KemI**
  27 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Statens geotekniska institut (SGI)**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Naturvårdsverket**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kärnavfallsfonden**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister
Miljödepartementet

Per Bolunds områden

Miljö och klimat

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

Genvägar

- **Per Bolund på Twitter**
- **Per Bolund på Instagram**

Aktuellt från Per Bolund

21 ”Klimatmålen kräver att elnätet byggs ut snabbare”

Behovet av el i Sverige kan komma att mer än fördubblas på 20 år enligt vår nya marknadsanalys. Det kräver omfattande investeringar och att dagens långa ledtider för nätutbyggnad kortas med hjälp ny lagstiftning. Energilagring och flexibilitet i elanvändningen är också avgörande för omställningen, skriver Lotta Medelius-Bredhe och Kristin Brunge, Svenska kraftnät.

DN. DEBATT 210521

En omfattande elektrifiering av samhället är nödvändig om vi ska uppnå Sveriges klimatmål om att senast 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Utvecklingen mot ökad elektrifiering går nu i Sverige liksom i andra länder mycket snabbt. I våra analyser av kraftsystemet år 2045 har elbehovet ökat kraftigt. En fördubbling eller mer jämfört med i dag är mycket möjligt.

De förändringar som följer av detta innebär att vi får ett annat kraftsystem än vad vi har i dag:

Elpriserna blir mer volatila och beror i stor utsträckning på variationer i elproduktionen – som blir mer väderberoende.

För att förhindra återkommande effektbrist krävs en efterfrågeflexibilitet i elanvändningen – alltså att den periodvis minskas eller flyttas till en annan tidpunkt.

Kraftsystemet blir mindre förutsägbart och utmaningarna med att upprätthålla kraftsystemstabiliteten ökar jämfört med hur det har sett ut historiskt.

Vägen till klimatmålet om noll nettoutsläpp av växthusgaser kräver att vi fasar ut användningen av fossila bränslen – olja, kol och gas. I dag är

förbrukningen av dem nästan lika stor som elförbrukningen.

Ska denna utfasning lyckas måste vi energieffektivisera men framför allt elektrifiera sektorer som i dag är beroende av fossila bränslen – som industrier och transporter. Det innebär ett kraftigt ökat elbehov i samhället.

I dag publicerar vi rapporten ”Långsiktig marknadsanalys” (LMA 2021). I den presenteras fyra scenarier som visar på olika utvecklingsvägar för kraftsystemet och vilka behov dessa kan medföra. Årsmedelbehovet av el uppgår i scenariot med högst elanvändning till 286 TWh för år 2045, vilket kan jämföras med dagens cirka 143 TWh. Det är en fördubbling av el på drygt 20 år. I scenariot med lägst förbrukning stannar årsmedelbehovet på 174 TWh år 2045.

I scenarierna med lägre elanvändning antas energieffektivisering och hushållande av resurser spela en stor roll för uppfyllelse av klimatmålet samt att förädling av råvaror, till exempel järnmalm, i större utsträckning sker utanför Sveriges gränser. I scenarierna med högre elanvändning antas i stället Sverige i hög grad exportera klimatneutrala produkter, vilket bidrar till att kraftigt minska utsläpp av växthusgaser som i dag sker utanför Sveriges gränser.

Hur kraftsystemet ser ut 2045 beror på en rad faktorer som politiska beslut, teknikutveckling, energipriser, energieffektivisering, digitalisering, importberoende visavi självförsörjningsgrad, biobränslens andel i energimixen, etcetera. De fyra scenarierna är inga prognoser. Däremot hjälper de oss att hantera stor osäkerhet och identifiera de mest robusta åtgärdsalternativen. De blir därför ett hjälpmedel i prioritering av åtgärder och investeringar.

Här nedan beskriver vi kortfattat de fyra olika scenarierna för år 2045.

De bygger på antagandet om att utbyggnaden av produktionskapaciteten går i takt med det ökade

behovet av fossilfri el, vilket är avgörande för att klara omställningen.

1 Ett småskaligt förnybart energisystem som präglas av lokal produktion. Skatteundantag och andra förmånliga villkor bidrar till en kraftig utbyggnad av solkraft och ett stort fokus på att hushålla med resurser och effektivisera energianvändningen. Elektrifieringen av transportsektorn och industrisektorn ökar men mindre omfattande än i övriga scenarier. Sveriges kärnkraftverk har avvecklats till 2045. Den landbaserade vindkraften fördubblas jämfört med i dag. Den havsbaserade vindkraften ökar marginellt.

2 Vindkraften byggs ut kraftigt, både den land- och havsbaserade. Solkraften växer också men inte lika mycket som i scenario 1. 2045 drivs två kärnkraftsreaktorer vidare. Produktion från kraftvärmeverk minskar då reinvesteringar inte är lönsamma. Elektrifieringen av transportsektorn hamnar på samma nivå som det småskaliga scenariot. Däremot ökar industrisektorns elanvändning mera. Sammantaget medför dessa förändringar att Sverige fortsatt är en stor nettoexportör av el.

De två återstående scenarierna innebär båda en mycket kraftigt ökad elproduktion och elanvändning. Den ökade elanvändningen drivs i stor utsträckning av omställning av järn- och stålindustrin, men även el som används inom kemiindustrin och framställning av gröna bränslen till luft- och sjöfart samt till tyngre trafik ökar. Transportsektorn elektrifieras i stor utsträckning. Sverige förädlar och exporterar fossilfria råvaror och produkter som vätgasreducerad järnsvamp och klimatneutrala cementprodukter.

3 En relativt hög andel planerbar elproduktion. Det beror till stor del på att det utförs investeringar för tillsvidaredrift av kärnkraften. Nya kärnkraftsreaktorer etableras i Svealand (SE3) och kraftvärmen byggs ut.

4 Den förnybara produktionen dominerar. Vindkraften mer än femdubblas i installerad kapacitet under tidsperioden. Den havsbaserade vindkraften ökar från 200 MW år 2020 till 28 500 MW år 2045. Däremot

har all kärnkraftsproduktion avvecklats. På förbrukningssidan har elektrifieringen av industrin gått än längre jämfört med scenario 3.

Gemensamt för de fyra scenarierna är att elproduktionen från vattenkraften förblir oförändrad med dagens nivå. Men detta är ett grovt antagande. Under kommande 20-årsperiod ska i stort sett alla vattenkraftverk omprövas enligt den nationella planen för moderna miljövillkor. Det är osäkert hur prövningarna påverkar vattenkraftens bidrag till kraftsystemet.

Sammanfattning och slutsatser.

En större andel icke planerbar elproduktion i kombination med ökad elanvändning ställer nya krav på kraftsystemet. Transmissionsnätet behöver byggas ut, investeringar i kraftelektronikkomponenter måste ske och nya marknadslösningar skapas för att effektivt kunna utnyttja systemets produktionsresurser. Det måste kunna hantera nya flöden som uppstår inom landet och mot grannländerna utifrån var elproduktionen och förbrukningen sker.

Men för att garantera driftsäkerheten i systemet och förhindra effektbrist räcker inte det. Energilagring och flexibilitet i elanvändningen – att den periodvis minskas eller flyttas till en annan tidpunkt – blir avgörande för att klara omställningen. Om så inte sker visar våra studier att Sverige i scenariot med högst elbehov 2045 får effektbrist i genomsnitt cirka 10 procent av tiden. När flexibilitet för industri, elbilar och serverhallar inkluderas ger samma scenario låg risk för effektbrist, i nivå med dagens läge.

Vi möter energiomställningen genom mycket omfattande investeringsplaner i upprustade och nya ledningar, men nätutbyggnad tar lång tid. Från beslut till att en ny ledning tas i drift går 10–12 år. Risken för att vi vidtar fel åtgärd eller att det sker för sent är påtaglig.

Det är därför avgörande att vi kan korta dagens ledtider för nätutbyggnad. I våras presenterade

regeringen en rad olika förslag – moderna tillståndsprocesser för elnät för att förenkla och förkorta tillståndsförfarandet att bygga nya elledningar. Men det krävs ytterligare förändringar i lagstiftningen. Sådana förslag har vi tidigare presenterat, och en del av dem hanteras i pågående utredningar och andra regeringsinitiativ.

Fakta. Rapporten

Svenska kraftnäts rapport ”Långsiktig marknadsanalys” tas fram vartannat år.

Rapporten gör en bedömning av hur elkraftsystemet kommer att se ut om 20-30 år. För att möta framtidens utmaningar med rätt åtgärder i rätt tid, är det viktigt att tidigt identifiera vilka behov som kan uppstå på längre sikt.

I rapporten presenteras scenarier för Nordeuropas kraftsystem. Med simuleringar i elmarknadsmodeller kan en tydligare bild skapas över framtidens behov av effekt, energi och överföring.

Huvudförfattare till årets rapport är Kristin Brunge.

Svenska kraftnät är ett statligt affärsverk som är systemansvarig myndighet för kraftsystemet i Sverige.

Lotta Medelius-Bredhe, generaldirektör, Svenska kraftnät

Kristin Brunge, kraftsystemanalytiker och rapportförfattare, Svenska kraftnät

21 Jag ser inget katastrof- scenario, men det är ett varningens tecken på att vi måste ta tag i klimatförändringarna.

Polarexperten Tom Arnbom om det isberg som är större än Mallorca som har lossnat från Antarktis kant och flyter ut i Weddellhavet.

TT

21 200 000

kronor blev kostnaderna för att ta hand om kadavret efter den knölval som strandat på sydöstra Öland. Att hantera kvarlevor av ett så stort djur är ovanligt med svenska mått mätt och extra kostsamt, anser Naturvårdsverket som därför skjuter till extra resurser för hanteringen

TT

22 ”I Stockholm hittas 30–60 utsläppta reptiler varje år”

Utsläppta exotiska djur är ett återkommande problem i Stockholmstrakten. Nyligen hittade en brandman en sköldpadda vid Drottningholm. Och i fjol upptäckte en hundägare en tre meter lång livs levande boaorm från Sydamerika på Floras kulle i Humlegården.

– Varje år hittar vi 30–60 utsläppta reptiler, alltifrån pytonorm till boaorm, och spindlar i Stockholmsnaturen, säger Jonas Wahlström vid Skansen-akvariet.

Nyheten om brandmannen Tommy som hittade en sköldpadda på stranden utanför Drottningholms slott i slutet av april blev uppmärksammad i många svenska medier när brandstationen la upp bilder på sköldpaddan på Instagram.

Tommy, som trodde att sköldpaddan var ett spräckligt löv tills den rörde på sig, tog med sig sköldpaddan till Ekerö brandstation där brandmännen byggde ett litet hus med vattenskål, spån och vattenbad till den. Sköldpaddan fick namnet Donatella efter en av Teenage Mutant Ninja Turtles (Donatello).

Tommy, som inte visste vad han skulle göra med sin upphittade sköldpadda, ringde först till Skansen och sedan till Djurskydd vid länsstyrelsen och bad om råd.

Länsstyrelsen gav beskedet att de skulle ta hand om den och artbestämma den och skickade ut sina mannar till stationen. Innan Tommy gick hem den dagen bad han sin kollega att framföra till Länsstyrelsen att Tommy ville ha sköldpaddan ifall ingen ägare hörde av sig.

– Jag vill att hon ska komma till den bästa reptilskötaren i hela staden. Drömmen skulle vara någon som har ett riktigt stort terrarium i källaren där hon kan njuta. Annars var det liksom ingen vits med att rädda henne, säger han till DN dagen efter att länsstyrelsen varit där och hämtat sköldpaddan.

Anledningen till att vattensköldpaddan Donatella var ute ensam vid Drottningholms slott var troligen att den ägare som en gång köpt den lilla sköldpaddan inte längre ville ha den.

Att släppa ut brådmogna sköldpaddor i naturen är tyvärr ett vanligt tillvägagångssätt bland husdjursägare i Stockholmstrakten som vill bli av med dem, berättar Jonas Wahlström på Skansen-akvariet.

– Det har blivit med sköldpaddorna som med sommarkatterna. När sköldpaddan blivit stora och otrevliga och börjar bita ilsket på barnens fingrar släpper man helt enkelt bara ut den. Men det är faktiskt djurplågeri och det sämsta man kan göra mot ett djur, säger Jonas Wahlström.

Vattensköldpaddor är inte den enda reptil som husdjursägare i Stockholmstrakten dumpar i naturen när de vuxit sig för stora att ta hand om.

Andra reptilarter som regelbundet påträffas i naturen i Stockholm är olika typer av utsläppta ormar och ödlor som både pytonormar och boaormar – något som stadens invånare för det mesta är lyckligt ovetandes om.

Förra året upptäckte en flanerande hundägare en flera meter lång boaorm från Sydamerika i en buske i Humlegården. Hundägaren kallade dit polisen som i sin tur kallade dit Skansen-Jonas som tryckte in den stelfrusna ormen i sin bil och körde den till Skansen-akvariet och tinade upp den.

Jonas Wahlström har många liknande historier. Han berättar om två damer som snubblade över en lång pytonorm när de var ute och plockade bär i Huddinge. Och om skallerormarna i soptunnan utanför Solna polisstation: En tidig sommarmorgon upptäckte en polisman att papperskorgen utanför stationen var igentejpad på toppen. Bredvid fanns en lapp där det stod:

”Här är mina två skallerormar som jag inte längre vill ha.”

Förr om åren var det ännu vanligare att folk placerade ut sina exotiska reptiler i Stockholmsnaturen när de ville bli av med dem. Nu har det blivit bättre, säger Jonas Wahlström.

– Folk har i regel blivit bättre upplysta och börjat lära sig att man inte ska göra det här. Det

har kommit regler också från Jordbruksverket och djuraffärerna måste också dela ut informationsblad till sina kunder vid köpet.

Allra värst var det efter att importförbudet av reptiler hade hävts i och med att Sverige gick med i EU 1995. Då vällde reptiler in över landets gränser. Innan dess var det förbjudet att importera reptiler på grund av risken för salmonellaspridning.

– Efter EU-inträdet kom massor med reptiler in eftersom det var nånting okänt och spännande. I Sverige köpte man precis allt; kameleonter, sköldpaddor, ormar. Det fanns ett stort sug efter reptiler eftersom det hade varit importförbud, säger Wahlström.

Men hur gick det då för sköldpaddan Donatella?

När DN talar med brandmannen Tommy väntar han tålmodigt på att länsstyrelsen ska höra av sig så att han kan börja ringa runt till de alla de personer som hört av sig till honom efter att Donatella har uppmärksammats i medier.

Men i stället möts han av en sorglig nyhet: länsstyrelsen har beslutat att avliva sköldpaddan.

Tommy blir uppgiven när han får meddelandet uppläst för sig.

– Det är tråkigt att de har tagit det här beslutet. Jag har blivit kontaktad av flertalet reptilvänner som var intresserade av att ge den här sköldpaddan ett fortsatt fint liv, skriver han till DN.

Dagen efter att dödsbeskedet har nått Tommy får han ett samtal från en man som bor invid Drottningholms slott.

Hans sköldpadda rymde hemifrån för sex år sedan och var av exakt samma sällsynta art som den Tommy hittade.

– Mannen sa inte så mycket när han fick veta att den var avlivad. Sex år utan den är en lång tid. Men han sa att om det var den så tackar han oss för att vi tog hand om den på ett fint sätt.

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

Fakta. Straffbart att släppa ut djur i naturen

Enligt djurskyddslagens 2 kap. 8 § är det förbjudet att överge djur.

Den som släpper ut sina husdjur i naturen med uppsåt eller av oaktsamhet begår ett brott mot djurskyddslagen och kan dömas till böter eller till fängelse i högst två år.

Utdrag ur propositionen till Djurskyddslagen:

Regeringen anser att det är oacceptabelt att överge ett djur för att man har tröttnat på det eller för att man av något skäl inte längre har möjlighet att ta hand det. (...) Djurhållaren är ansvarig för sitt djur till dess att han eller hon har överlåtit ansvaret på någon annan eller har låtit avliva djuret.

Källa: Jordbruksverket

23 En kall och regnig vår – surt för många men toppen för älgarna

Vårvärmen har lyst med sin frånvaro i stora delar av landet, men det är inte alla som klagar. Svalt och blött väder visar sig vara bra för älgens reproduktion.

I en ny studie har forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) tittat på kopplingen mellan kalvproduktion och klimat. Älgarnas foder håller högre kvalitet under kalla och blöta år, och eftersom de första månaderna i en älgkalvs liv är kritiska, är tillgången på näringsrik föda viktig, även för älgkon som ska producera mjölk.

Under älgjakten görs observationer och älgkalvarnas slaktvikter rapporteras in. Nu har dessa kopplats till medeltemperaturer och nederbörd, men också till extremväder som perioder av värme och torka.

Resultatet visar en tydlig koppling mellan varma, torra vårar och observationer av färre och lättare kalvar.

– De senaste tjugo åren har kalvvikterna sjunkit, framför allt i södra Sverige. I hela Sverige ser vi också att korna har färre kalvar om hösten än tidigare. Antingen föds det färre kalvar, eller så överlever de inte sommaren, säger Sheila Holmes, forskare vid SLU:s institution för vilt, fisk och miljö. **TT**

23 Löfvens vädjan: Stryk förslaget om naturnära skogsbruk

”Vi vill att konceptet naturnära skogsbruk raderas.”

Så skrev statsminister Stefan Löfven (S) till EU-kommissionens ordförande för att stötta den svenska skogsindustrin.

När EU-kommissionens förslag till nytt regelverk för hållbara investeringar presenterades i april blev det i flera delar en seger för den svenska skogs- och bioenergibranschen. Delar av tidigare förslag om bland annat hårdare krav på skogsbruket och att biobränslen ska ses som en övergångslösning – var borta.

Det är en linje som har drivits hårt också Sveriges regering.

DN har tidigare berättat om hur regeringen lyssnat på företrädare från skogs- och bioenergibranschen och aktivt verkat för att föra fram deras synpunkter – som Sverige också fått gehör för hos kommissionen, slår regeringen fast på sin hemsida.

Nu kan DN berätta om en tidigare okänd kontakt mellan statsminister Stefan Löfven och EU-kommissionens ordförande Ursula von der

Leyen, mindre än en vecka innan kommissionen presenterade förslaget till nytt regelverk för hållbara investeringar.

Tillsammans med den finska premiärministern skickade Stefan Löfven krav till von der Leyen, bland annat om att ta bort alla referenser till så kallat ”naturnära skogsbruk”.

”Vi vill att konceptet raderas”, skriver regeringscheferna.

Löfvens pressekreterare svarar DN i ett mejl på varför: Regeringen anser att definitionen och kriterierna är oklara och först bör fastställas. Regeringen anser även att kriterierna går längre än befintlig lagstiftning inom EU, vilket man är emot.

När Kommissionen presenterade sitt förslag fanns bara en enstaka referens till ”naturnära skogsbruk”, utan krav på medlemsländerna att tillämpa metoden. Och den internationella kritiken lät inte vänta på sig, förslaget beskrevs som ”ovetenskapligt”:

Världsnaturfonden WWF, som tidigare deltagit i Kommissionens expertgrupp för taxonomin, hoppade av. WWF:s EU-ekonom Sébastien Godinot uppgav i ett uttalande att kommissionen ”påverkats starkt av obalanserad lobbyverksamhet från Finland och Sverige: det strider mot miljövetenskapen och skapar ett katastrofalt prejudikat”.

Om Löfvens brev säger Godinot:

– I det nya brevet framgår det tydligt att Sverige och Finland ytterligare ville försvaga kommissionens text i elfte timmen. Genom att sätta ett så stort tryck på Kommissionen verkar

de offentligt positionera sig som förhalare i frågor om klimat och biologisk mångfald inom EU. Det är hög tid att de reviderar sina ståndpunkter om skogsbruket, stoppar systematiska hinder och deltar på ett konstruktivt sätt i den europeiska diskussionen om skogsbruk.

Jens Peter Skovsgaard, professor i skogsskötsel vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, håller kurser i *Close to nature forestry*, som i praktiken innebär att bruka skogen anpassat efter lokala ekologiska förhållanden.

– Stefan Löfven tar hänsyn till ekonomiska intressen i skogen. Det är en betydande del av svensk ekonomi. Om jag vore han skulle jag inte bett dem stryka det, utan formulerat mig: ”Bra idé. Vi behöver bara arbeta på att utveckla definitionen och anpassa skogen och skogsbruket”.

Tomas Lundmark, professor i skogsskötsel vid SLU som förespråkat ökat skogsbruk för klimatets skull, ifrågasätter att politiker ska ha medel som mål och inte tvärtom. Han säger till DN att han har förståelse för Löfven:

– Det är många som inte är överens om vad begreppet innebär och det är ju bättre att man kommer överens om det innan man tar ett sådant beslut.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Alexandra Urisman Otto

alexandra.urisman@dn.se

Fakta. Föll i glömska efter andra världskriget

Close to nature forestry, naturnära skogsbruk, är ett koncept som innebär att man sköter om och avverkar träd ur en skog som naturligt växer på en plats eller som är anpassad till lokala växtförhållanden – i stället för att kal-avverka och plantera ett enda trädslag.

Det beskrevs först i en lärobok redan på 1700-talet och blev populärt i slutet av 1800-talet. Det plockades upp av naziregimens skogsminister Göring under 1930-talets Tyskland.

Efter andra världskriget ville få förknippas med metoden, som föll i glömska men gjorde comeback på 80-talet. Det fick tyngd i Brundtlandrapporten – den tunga miljörapport skriven på uppdrag av FN, av en kommission ledd av Norges dåvarande statsminister Gro Harlem Brundtland, som definierade begreppet hållbar utveckling.

Källa: SLU, professor Jens Peter Skovsgaard.

23 Renare luft ger höga hälsofarliga ozonhalter

Corona och rekordvärme gjorde Stockholmsluften renare förra året. För första gången klarades miljökvalitetsnormen för kväveoxid – samtidigt ökade det hälsofarliga ozonet till de högsta halterna sedan mätningarna startade 1982.

– Det är en dålig utveckling att ozonet ökar eftersom det är kraftigt lungskadande i höga halter, säger Tom Bellander, professor i miljömedicin vid Karolinska institutet.

Stockholmsluften fick ett rejält lyft förra året enligt stadens årliga luftrapport. För första gången klarades miljökvalitetsnormen för kväveoxid vid Stockholms alla mätstationer. Även partikelhalterna PM 10 och PM 2,5 höll sig under normvärdet.

Förklaringen tros vara både gynnsamt väder och coronapandemin. Medeltemperaturen i Stockholm var två grader varmare än normalt förra året och det var ganska blåsigt, vilket minskar föroreningar. Dessutom minskade fordonstrafiken innanför trängseltullarna med cirka 4 procent under 2020 och med omkring en femtedel under våren när föroreningarna vanligtvis är som värst.

Men i takt med att kväveoxiden minskade ökade också dagarna med hälsofarligt höga halter av marknära ozon. Inte sedan mätningarna startade 1982 har årsmedelvärdet för ozon varit högre i Stockholm. 2020 var också det första året när innerstadsluften var mer ozonfylld än landsbygdsluften som vanligtvis har högre ozonhalter.

– Tyvärr är det så att när allt annat blir bättre så blir ozonet sämre. När kväveoxiderna går ned blir föroreningsblandningen bättre för att skapa mer ozon. Ozontoppar kan komma mellan maj och augusti. Det beror på solinstrålning, hur det blåser och blandningen av föroreningar, säger Max Elmgren, miljöutredare vid SLB-analys på miljöförvaltningen.

Under nio dygn på våren och sommaren var ozonhalterna så höga vid mätaren på Torkel Knutssonsgatan på Södermalm att de överskred miljökvalitetsnormen till skydd för människors hälsa.

– Det högsta timmedelvärdet var den 17 augusti på 150 mikrogram per kubikmeter luft. Men vi är fortfarande en bit ifrån att nå gränsvärdet då man måste varna allmänheten, säger Max Elmgren.

Höga ozonhalter kan leda till akuta problem för astmatiker och personer med nedsatt lungfunktion. Därför kontrolleras halterna timme för timme av forskare på IVL på uppdrag av Naturvårdsverket. I Stockholm utför IVL mätningarna vid en mätstation i Djursholm. När ozonhalten överskrider 180 mikrogram per kubikmeter går man ut med information till allmänheten och vid 240 mikrogram med larm i lokalradion.

– Det är inte varje år vi varnar allmänheten, det är när det är högtrycksbetonat väder och vi får in förorenad luft från Europa. Då bör inte astmatiker ge sig ut och springa utan hålla sig hemma, för att inte få in ännu mer ozon i sina känsliga luftvägar, säger Gunilla Pihl Karlsson, forskare vid IVL.

Stockholms stad har inget uppdrag att larma om gränsvärdena överskrids vid stadens egna miljöstationer och planerar inga lokala åtgärder för att minska halterna.

– Ozonet går inte att göra något åt lokalt eftersom vi vill få bukt med de andra problemen som anses vara en större hälsofara, som kväveoxider och partiklar. Ozonet är svårt att göra något åt utan att man påverkar annat som man vill minska, säger Max Elmgren.

Naturvårdsverket följer utvecklingen av ozonhalten som väntas öka i stora delar av landet och menar att frågan måste lösas internationellt.

– Vi är medvetna om att ozonet kommer att bli ett större problem när klimatet ändras. Det är ett bekymmer när kväveoxiden minskar och ozonet hänger kvar. Kväveoxider är både en grundbult för hur ozonet bildas samtidigt som det dödar ozonet. Om vi inte får bot på alla luftföroreningar kommer vi att ha kvar problemet, säger Siiri Latvala, handläggare på Naturvårdsverkets miljögiftsenhet.

Vad är farligast för hälsan, kväveoxider eller ozon?

– Forskningen tyder på att ozonet är farligare på kort sikt då det ger kraftiga akuta besvär.

Ozon är väldigt reaktivt, den reagerar på nästan vad som helst. När den träffar något, som ögon, mun eller hals, som har slemhinnor, så oxiderar den och ger irriterande effekter och skador. På lång sikt är det svårt att jämföra då långtidseffekter är svårare att studera, säger Siiri Latvala.

Enligt Tom Bellander, professor i miljömedicin vid Karolinska institutet, är de långsiktiga hälsoeffekterna ännu inte belagda i studier.

– Ozon är väldigt kraftigt lungskadande i höga halter så det är en dålig utveckling att ozonhalterna ökar. All minskning av ozonhalten ger hälsovinster i ett kortsiktigt perspektiv. Men studier som gjorts av långsiktiga skadeverkningar, som hjärt- och kärlproblem och död, är fortfarande osäkra, säger Tom Bellander.

Förra året överskreds även miljökvalitetsnormen för ozon till skydd för växtlighet i Stockholms stad och problemet väntas öka i takt med klimatförändringar och minskade föroreningar.

– Det kommer troligen att öka några år till innan kväveoxidhalterna blir tillräckligt låga för att inte bilda ozon. Det handlar ändå om att fortsätta minska utsläppen av kolväten och kvävedioxider, då blir det i längden svårare att bilda marknära ozon i stadsmiljö, säger Max Elmgren.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Fakta. Så bildas marknära ozon

Marknära ozon bildas genom en fotokemisk reaktion mellan atmosfäriskt syre, flyktiga organiska ämnen och kväveoxider i närvaro av solljus.

En stor mängd av ozonet förs till Sverige med vindar från kontinenten. Särskilt höga halter kan uppstå på sommaren när högtrycksområden stannar länge över centrala Europa och luften hinner bli kraftigt förorenad. Då kan Sverige drabbas av ozonhalter som är två–tre gånger högre än normalt under några dagar.

Ozonet bryts ned av kväveoxid från bilavgaser och är därför oftast lägre i storstäder än på landsbygden. Ozon är hälsofarligt för både människor och växtlighet. Ozon finns även i ett lager i stratosfären som skyddar oss mot solens UV-strålar. Källa: Naturvårdsverket

24 Hård FN-kritik mot Bolidens avfall

Det svenska metall- och gruvbolaget Boliden får skarp kritik för verksamhet i Chile av rapportörer från FN:s råd för mänskliga rättigheter. Omkring 12 000 människor har tagit skada av giftigt avfall som fraktades till Chile, hävdar FN. Svenska regeringen tillbakavisar krav.

Bolaget Boliden fraktade stora mängder miljöfarligt avfall, troligen närmare 20 000 ton, till norra Chile och trakten vid staden Arica under 1980-talet. En lokal firma som skulle stå för sluthanteringen gick i konkurs.

FN:s råd för mänskliga rättigheter har granskat fallet, och kom med en rapport på söndagen som visar att tusentals personer anses ha fått svåra skador av avfallet såsom cancer, hosta och fertilitet, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

Frågan har tidigare granskats och även behandlats av rättsväsende i både Sverige och Chile. Frågan har också aktualiserats i den svenska dokumentärfilmen ”Blybarnen, en svensk giftskandal” från 2009.

FN-rapportören Marcos Orellana med specialitet på miljögifter och mänskliga rättigheter kommer till skarpa slutsatser i den 15-sidiga rapporten, formellt skrivet som ett brev som förväntas få ett svar.

En fråga som dryftas är rättsansvaret. Orellana och de övriga FN-rapportörerna som deltagit i utredningen anser att rättsfallen inte är preskriberade. Anledningen är att skadeverkningar och konsekvenser av miljögifter pågår under en lång tid. Rapportörerna hänvisar bland annat till utslag i Europadomstolen.

Rapportörerna ser det som nödvändigt att avfallet förs tillbaka till Sverige, alternativt tas om hand i Chile. De som drabbats bör också få hjälp.

Sveriges utrikesdepartement och dess presstjänst ger en första kommentar till rapporten: ”Regeringen har tillbakavisat krav på att Sverige ska vidta åtgärder som rör våtverksslammet. Det har gått lång tid sedan det inträffade och frågan har varit föremål för domstolsprövningar i både Sverige och Chile.”

I det svenska svaret till FN:s specialrapportörer framhåller regeringen att den samtidigt ser med oro på situationen i Arica såsom FN beskriver den.

Drabbade i Arico är dock något lättade över FN:s rapport.

– Vi är väldigt rörda här i dag, det är första gången som man officiellt slår fast att det här rör sig om ett brott mot de mänskliga rättigheterna, säger talespersonen Rodrigo Pino till Ekot.

Boliden ifrågasätter slutsatser i rapporten, som man besvarat.

– Vi välkomnar att man tittar på frågeställningen. Men vi kan inte dra en annan slutsats än att det här organet har fått felaktig information, säger Klas Nilsson, kommunikationschef på Boliden.

TT

25 ”Politikernas fatala misstag bakom vildsvinsexplosionen”

Svenska vildsvin förökar sig snabbt och okontrollerat. De sprids nu också vidare till Norge. Läget är akut och nu krävs kraftfulla åtgärder. Vi vill bland annat att kameraförsedda drönare får användas vid jakt för att hitta vildsvin i tät vegetation och att fordon generellt får användas vid jakt på vildsvin, skriver Palle Borgström, LRF.

DN. DEBATT 210525

I stora delar av Sverige är det vildsvinen som bestämmer. Bönder lägger ner, eller tvingas

välja grödor som svinen ratar. Trafikskador, sönderbökade gräsmattor, fotbollsplaner och golfanläggningar, vildsvinen är inte längre bara ett problem för landsbygden.

Nu konstaterar även våra grannar norrmännen att den svenska vildsvinsförvaltningen totalt har misslyckats. Vildsvinen är gränslösa och har börjat vandra in i Norge och gör lika stor skada där. Kan norrmännens raseri få riksdag, myndigheter och jägare att lyssna? Det borde kännas pinsamt när det svenska haveriet går på export.

Här hemma står den svenska livsmedelsförsörjningen på spel, via gränserna även hotet från den smittsamma virussjukdomen afrikansk svinpest. Sjukdomen sprids av vildsvin och riskerar hela tamgrisuppfödningen i de länder där den får fäste. Kina tvingades avliva över 200 miljoner grisar som ett resultat av afrikansk svinpest.

Den majoritet i riksdagen som 1987 beslutade att vidsvin ska vara en del av den svenska faunan gjorde ett fatalt misstag. Jordbruksministern Mats Hellström (S) fastslog i riksdagen:

”Jag konstaterar att Naturvårdsverkets undersökning inte ger stöd för uppfattningen att vildsvinen skulle utgöra en särskilt allvarlig och svårbemästrad skaderisk för jordbruket.”

I dag bygger förvaltningen av vildsvinen därför på en naiv politisk förhoppning om att markägare och jägare ska kunna lösa problemet. En omöjlighet eftersom det inte finns någon gemensam uppfattning. Vildsvinen är ett ökande samhällsproblem som politikerna inte

låtsas om. Den reglering av utfodringen som föreslås är ett steg i rätt riktning – men verkningslöst.

Svenska vildsvin förökar sig snabbt – och okontrollerat. Vildsvin är skygga, smarta och svårjagade eftersom de rör sig mest nattetid. Trots att avskjutningen har ökat till över 100 000 djur per år så växer stammen kraftigt och har nu med hjälp av olagliga utsättningar spridit sig ända upp till Jämtland. Siffror från 2015 beräknade att det då fanns 300 000 djur i Sverige. De årliga skadorna på lantbruket räknades då till 1,1 miljard kronor om året av SLU. Både vildsvinsstam och skador har ökat dramatiskt sedan dess.

Svenska bönderna får i dag stöd av oroliga kollegor i norska Bondelaget (Norges motsvarighet till LRF), vars vildsvinsexpert Finn Erlend Øvergård inte skräder orden i ett samtal med LRF:

”Vi är oerhört besvikna på hur Sverige skött problemen med sin stam. 2005 kom de första vildsvinen in till oss via den svenska gränsen. Trots att Norges regering klassar vildsvinen som en invasiv art så är det väldigt svårt för oss att stoppa dem. Vi är helt beroende av Sveriges agerande för att djuren inte ska strömma in över gränsen.”

Norrmännen är, precis som vi svenska bönder, livrädda för att den afrikanska svinpesten ska komma till Sverige. Pesten finns bland annat i Polen, Tyskland, Baltikum och Ryssland, är oerhört smittsam och dödlig. Eftersom vildsvin bökar omkring i lantbruksgrödorna så sprids den lätt till tamsvinsbesättningarna som riskerar att slås ut.

Vi håller med norrmännen i kravet på att Sveriges regering och myndigheter borde inse att det är ett gemensamt ansvar att hålla Skandinavien fritt från afrikansk svinpest. Sverige måste exempelvis sätta ett tak för hur många djur som får finnas, precis som i Norge.

Det är stor skillnad på hur regeringarna i Sverige och Norge agerar kring vildsvinsfaran:

Enligt norsk lag gäller både utfodringsförbud och skottpengar (2 000 norska kronor per sugga och 500 kronor per galt eller ungdjur). I Norge är jägarna helt överens med lantbruket om att djurstammen måste begränsas både till antal och område. Norge har satt ett numerärt tak för detta.

Alla dessa kraftfulla åtgärder saknas i Sverige. I stället har riksdagen klassat vildsvin som ett naturligt inslag. En del markägare och jägare har länge utfodrat djuren för att få ett nytt spännande vilt att jaga. Med resultatet att lantbrukare lägger ner eller anpassar sin odling. Lönsamma grödor byts mot mindre lönsamma, som svinen inte är lika förtjusta i.

Regeringens åtgärder är utsiktslösa, att begränsa utfodringen kommer inte att räcka. Den underlättade försäljning av vildsvinskött som landsbygdsministern tror ska lösa problemet, kommer inte att kunna realiseras förrän 2023. Myndigheterna jobbar alltför långsamt i frågan, och uppdragen som myndigheterna fick för att förbereda det förenklade försäljningssystemet ska slutrapporteras till regeringen först 2022.

Läget är akut, därför vill LRF:

Ändra i jaktförordningen så att kameraförsedda drönare får användas vid jakt för att hitta vildsvin i tät vegetation eller högväxt gröda.

Regeringen bör överväga om jaktförordningen ska ändras så att fordon generellt får användas vid jakt på vildsvin.

Subventionera trikin- och cesiumtester av vildsvinskött, som Livsmedelsverket föreslår.

Tillsätt en ny jaktlagsutredning. Den nuvarande jaktlagen, från 1987, är inte anpassad till dagens vildsvinstryck.

Naturvårdsverket måste tillåta fångst av vuxna vildsvin.

Nu hotar vildsvinen inte längre bara den svenska livsmedelproduktionen utan även allmänheten. Och inte bara i form av sönderbökade planteringar och gräsmattor. Antalet trafikolyckor med vildsvin är nu över 7 000 varje år – de är nu fler än älgolyckorna.

Det är ett sorgligt resultat av att den svenska vildsvinsförvaltningen totalt misslyckats. Det gäller hela vägen från riksdagen, via ansvariga myndigheter och ned till jägarnivå.

Palle Borgström, förbundsordförande LRF

27 Vildsvinsplågan kan läggas på grillar om jägarna ges mer tillåtande regler

Å r 2014 passerade vildsvinet älgen som det mest fällda högviltet i landet. Förra jaktåret fälldes fler vildsvin (hela 146 000 stycken) än småviltet rådjur, men det räcker inte.

Suggorna får två tre kullar per år, med fem–tio kultingar, beroende på mattillgång. Det fanns 8 000 vildsvin i Sverige för 25 år sedan, att jämföra med de 300 000 som var uppskattningen 2020.

10–15 procent av jordbrukets förädlingsvärde beräknas hamna i vildsvinens magar och många lantbrukare är upprörda över att situationen stadigt försämras. Naturvårdsverket har tagit fram en förvaltningsplan där skadorna begränsas till 500 miljoner kronor 2025.

2015 antogs en väsentligt mindre stam förorsaka skador värda 1,6 miljarder kronor för jordbrukarna. Sedan dess har antalet vildsvin alltså ökat kraftigt.

Jägarna har en nyckelroll i frågan, men vilka incitament har de att jaga om de ändå inte kan

göra något med köttet? Frågan handlar heller inte bara om att begränsa svinens skadeverkningar, utan också om att bättre ta tillvara den fina naturresurs som viltkött utgör.

Det finns en mycket liten risk för sjukdomen trikinos – cirka ett på 17 000 fällda djur har parasiten. Dagens regler tillåter därför inte att jägarna ger bort eller handlar med köttet – det måste testas och passera en godkänd hanteringsanläggning. Det har gjort de enskilda jägarna till slutstationer för detta viltkött.

Den statliga byråkratins köttkvarnar har varit sällsamt långsamma; det har gått bortåt tolv år sedan frågan väcktes första gången. Men i mars lade livsmedelsverket fram nya och mer tillåtande regler.

En jägare ska kunna få lämna hela 75 icke-flådda vildsvin till godkända anläggningar som säljer till slutkunder lokalt. Om jägarna genomgår en kurs får de själva sälja kött från tio vildsvin och ytterligare tio icke-flådda vildsvin helt utan mellanhänder.

Offentliga aktörer som serverar mat i vården, på skolor och i äldreomsorgen kan också göra mer. Norrköpings kommun är bäst i klassen med de fyra ton vildsvinskött som köptes in i höstas.

Vad jägarkåren och de som vill lägga en klimatsmart och ”viltodlad” fläskfilé på grillen i sommar väntar på, är att regeringen ska lägga fram ett förslag där inte avgiften till länsstyrelsen för registrering av handeln ska avskräcka jägarna. Trovärdiga källor uppger att staten överväger att begära 2 000 kronor i startavgift. Det är för mycket.

Jägare ska inte behöva betala så mycket när de håller tillbaka vildsvinsstammen, för detta är ett allmänintresse för Sverige. Och lösningen kan – som så ofta – vara att släppa loss marknadskrafterna.

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

27 Misstankar mot Sveaskog i två fall

Sveaskog misstänks för att ha förstört kulturminnen från 1600-talet och känslig natur med hotade arter.

Nu har två åklagare inlett två parallella förundersökningar mot skogsbolaget.

– Det här är något som inte går att reparera, säger Joacim Jacobsson på länsstyrelsen i Västerbotten – en av dem som polisanmält Sveaskog.

Enligt Sveaskogs nya inriktning ska det statliga skogsbolaget gå i spetsen för EU:s strategi om att bevara biologisk mångfald.

DN har tidigare bland annat beskrivit hur samer, miljörörelse och turismnäring protesterat mot Sveaskogs avverkningar av gammal skog i Norrbotten, och att bolaget avverkat skog med skyddad lavskrika, mot artskyddsförordningen.

Nu kan DN berätta att två parallella brottsutredningar pågår mot Sveaskog.

Den ena kommer efter en polisanmälan i februari från länsstyrelsen i Västerbotten, som upptäckt att bolaget avverkat skog där den sällsynta orkidén nornan växer, vid Kälberget i Sollefteå kommun – ett område med urskogslika granskogar och stora myrar. Den lila blomman, som röstats fram som en av Sveriges vackraste, är fridlyst enligt miljöbalken och det är förbjudet att plocka den.

Kälberget ingår i ett Natura 2000-område – ett nätverk av naturområden som bedömts vara särskilt skyddsvärda inom EU. Målet med nätverket är att Europas mest värdefulla och hotade arter och naturtyper ska överleva.

Konventionellt skogsbruk är ett stort hot mot nornan och inget skogsbruk får därför bedrivas där, enligt polisanmälan. Området är dessutom en ”frivillig avsättning” – där Sveaskog lovat att inte bedriva skogsbruk, för naturens skull.

Joacim Jacobsson, biträdande enhetschef vid miljöenheten vid länsstyrelsen i Västerbotten:

– Vi är skyldiga att åtalsanmäla om vi upptäcker att det har gjorts en åtgärd som påtagligt kan

försvåra bevarandet av skyddade arter i ett Natura 2000-område.

För att avverka inom ett sådant område krävs ett särskilt tillstånd från länsstyrelsen – något Sveaskog aldrig ansökte om.

– Jag har jobbat med det här i tio år och har aldrig varit med om att något sådant här hänt tidigare. Hur det gått till vet jag inte, säger Joacim Jacobsson.

– Det här är något som inte går att reparera. Om det är ett brott eller inte, är något som polis och åklagarmyndighet får avgöra. För vår del har vi släppt ärendet.

Miljöåklagare Christer Jarlås som utreder fallet beskriver att Sveaskog misstänks för brottet otillåten miljöverksamhet, och riskerar en företagsbot på några hundratusen kronor. Han har varit miljöåklagare i 25 år och upplever en trend.

– Det känns som att det går fortare i skogen i dag – som att man inte tar den tid som behövs för att analysera det man ska göra. Slarv som leder till fler misstag. Det är en känsla jag får. Det är väl större maskiner som kostar mer, det ska gå fort när de är ute och jobbar.

Sveaskogs pressavdelning skriver i ett mejl till DN att det hela skett på grund av ett misstag.

”Den mänskliga faktorn har felat. När detta upptäcktes avslutade vi avverkningen, men det hade redan avverkats inom Natura 2000-området, vilket är olyckligt.”

Parallellt pågår ytterligare en brottsutredning mot Sveaskog i Västmanland. Den startade i fjol, då länsstyrelsen upptäckt att bolaget

genomfört åtgärder vid en fornlämning vid Riddarhyttan i Skinnskatteberg, med rester och grunder av hyttor som ingick i ett kopparverk från 1600-talet.

Vice chefsåklagare Micael Dahlberg vid åklagarmyndigheten i Gävle utreder det misstänkta fornminnesbrottet och vittnesförhör har hållits.

– Man har vidtagit olika åtgärder i ett område med fornlämningar. En förundersökning är inledd.

Margareta Boije, kulturmiljöhandläggare på länsstyrelsen i Västmanland, gjorde polisanmälan. Hon är fåordig eftersom det råder förundersökningssekretess.

– Jag har varit ute och dokumenterat skadorna som var. Vi ska polisanmäla om vi misstänker ett fornminnesbrott. Man får ju inte göra åverkan på en fornlämning utan att först ha samrått med länsstyrelsen.

Babs Stuiver, hållbarhetsansvarig Syd för Sveaskog, skriver i ett mejl:

”Lämningen är inte, enligt vad vi uppfattat, förstörd eller skadad, men det har grusats på vägen som går genom fornlämningen. Det har alltså inte skett någon avverkning vid eller i anslutning till fornlämningen.”

Sveaskog är certifierat med den högst ansedda hållbarhetscertifieringen, FSC, som ska vara ett kvitto på att ingen skog med höga naturvärden huggs ned, och att kulturminnen bevaras. DN har tidigare berättat att Sveaskog upprepat har brutit mot de egna certifieringsreglerna.

Trots att förundersökningar om brott pågår har Sveaskog inte anmält dessa fall till FSC.

”Vi avvaktar utredningarna och samarbetar fullt ut med polisen och andra myndigheter. När dessa är klara, kan vi också utifrån resultatet utveckla våra rutiner och informera certifieringsorgan kring det som framkommit”, skriver pressavdelningen i ett mejl.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

27 ”Vi håller faktiskt på att ta död på oss själva”

I Stockholm sätts 140 000 laxyngel ut årligen. I Östersjön ska man snart påbörja utplantering av miljontals torskyngel i ett forskningsprojekt runt Gotland för att rädda sjölivet som är i total obalans. Jag skulle önska att man även kunde beställa några fågelungar att ha i min trädgård.

Jag har i alla år haft olika fåglar, flugsnappare, rödhake, pilfink och blåmes, för att nämna några, i mina nio holkar i trädgården. Men i fjol var bara tre av dem bebodda. I år var det lite

aktivitet för några veckor sedan, men bobyggandet dog snart ut och sedan har det varit i stort sett helt tyst.

Just nu står hela trädgården i blom. Det är så otroligt vackert överallt och varje dag finns nya blommor utslagna, men var är alla pollinerarna?

En enda humla jobbar för fullt i stora körsbärsträdet – där det normalt brukar vara minst femtio stycken samtidigt. En citronfjäril var i gullvivorna för en timme sedan och sög i sig lite nektar. Inga bin har synts till, och var är alla de andra insekterna?

Åker du en sväng med bilen på kvällen finns det bara några enstaka döda flygfän som mosats mot fronten eller lyktglasen, tidigare om åren var det hundratals. Det finns knappt några insekter kvar i vår fauna, våra sångfåglar svälter och bryr sig inte ens om att värpa några ägg längre.

I södra Sverige köper jordgubbsodlarna kartongvis med bin från Schweiz som lever i cirka två veckor för att de ska få några bär över huvud taget. Samtidigt vräks det ut kopiösa mängder med gift på åkrarna runt om i landet mot främst ogräs och olika sjukdomar. Det tar troligtvis död även på alla insekter och andra småkryp.

När såg du en nyckelpiga senast? Är det ingen som inser faran, att vi faktiskt håller på att ta död på oss själva?

Arne E Due, Fjärdhundra (mellan Enköping och Sala)

27 Saga Cavallin: Den människofientliga tonen hos djurrättsaktivisterna breder ut sig

Filmen om grisen Gunda har hyllats för att skildra djur ”ur djurets perspektiv”.

Men är den påstådda frånvaron av antropomorfism verkligen lovvärd? undrar Saga Cavallin.

Dokumentären ”Gunda” som gick upp på svensk bio häromveckan, har hyllats av kritiker. I den svartvita filmen, som saknar både musik och berättarröst, följer vi i lunkande tempo en gris som heter Gunda, hennes kultingar och ett gäng andra bondgårdsdjur. Till skillnad från tillrättalagda David Attenborough-produktioner menar kritikerna att ”Gunda” skildrar djuren ”ur djurens perspektiv”.

Som filmiskt verk är dokumentären, som många redan påpekat, makalös. Upphovsmannen, den inbitna veganen Victor Kossakovsky, försöker utan pekpinnar eller grafiska grymheter skapa indignation över människans maktförhållande till sina boskapsdjur. Men det finns skäl att ifrågasätta om filmens påstådda frånvaro av förmänskligande verkligen är helt lovvärd.

Victor Kossakovsky redovisar i flera intervjuer siffror över antal kor, grisar och fiskar som människan dödar varje år – att reducera antalet till noll är vad som motiverat ”Gundas”

tillblivelse. Kossakovsky drar ur dessa siffror slutsatsen att mänsklighetens främsta egenskap är att vi är ”killers”. ”Vi dödar, det är vad vi gör”, säger han till Business & Arts. Men det mest fasansfulla uttrycket för människans förmåga att distansera sig från andra levande varelser är väl att vi dödar varandra? Det behöver givetvis inte finnas någon motsättning mellan medlidande över och inom artgränserna, men av någon anledning verkar det hos många djurrättsivrare och stora delar av den moderna klimatrörelsen röra sig om en förkärlek för djur på bekostnad av detsamma för egna artfränder.

I de senaste årens allt mer intensifierade klimatdebatt har det blivit kutym att anamma en misantropisk ton som länge varit legio i djurrättskretsar. Så har exempelvis den utpräglade djurrättsaktivisten och före detta The Smiths-sångaren Morrissey flera gånger jämfört köttindustrin med Förintelsen. Delar av svensk djurrättsrörelse har under lång tid använt ordet ”våldtäkt” för att beskriva tidelag. Kombinationen människoförakt och vurmande för djur och natur befinner sig på en skala. I ena änden finns krönikörer som förfärat utbrister att ”vi är för många”. Exempelvis Göran Greider som i Aftonbladet (23/5) skrev att det tabubelagda ämnet överbefolkning behöver lyftas eftersom ”människan, i alla fall inbäddad i kapitalism, är en invasiv art”. På skalans andra och mörkaste ände finner vi en gryende ekofascism som vill bekämpa den invasiva arten medelst fruktansvärda terrordåd.

Det stämmer så klart att vårt beteende mot andra levande varelser ofta går över etiska gränser. Men dessa gränser är skapade av människan. När grisen Gunda tidigt i filmen osentimentalt trampar ihjäl sin svagaste kulting,

varken föregås eller efterföljs det av någon känslomässig vända från hennes sida. Däremot uppstår ett obehag hos den mänskliga publiken. Det är genom att förhålla oss till andra varelser utifrån vår specifika mänsklighet – alltså vår potential att dominera dem och vår artexklusiva möjlighet att avstå – som vi över huvud taget kan relatera till dem.

Vår klimatsmarta samtid ser inte längre tämjande av vildmarken som homo sapiens tunga börda, utan vi betraktar i stället oss själva som den huvudsakliga källan till all världens ondska. Vi är fortfarande skapelsens krona, med skillnaden att vi nu i stället ska göra avbön för vad som tidigare sågs som av gud givet. Men det är ju inte naturen, utan den mänskliga civilisationen, som faller offer för klimatförändringar. Moder jord rycker på axlarna. Att vi är transparenta med våra självviska motiv är kanske avgörande både i fråga om klimatet och om djurrätt.

Saga Cavallin

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Justitiedepartementet

ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap. Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

Områden

Områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet
- Krisberedskap
- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Om Justitiedepartementet

Relaterad navigering

- Justitiedepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- Internationellt rättsligt samarbete

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Morgan Johansson
Justitie- och migrationsminister

Mikael Damberg
Inrikesminister
Genvägar

Genvägar

- Justitiedepartementets propositioner
- 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet
- Ett tryggare Sverige
- Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism
- Information om viseringar (visum)
- Europeisk e-juridikportal
- Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige
- Till dig som är student

Aktuellt från Justitiedepartementet

Justitiedepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
  19 april 2017 från Justitiedepartementet

- **Polismyndigheten**
  11 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
  06 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Justitiekanslern (JK)**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Statens haverikommission (SHK)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Sveriges Domstolar**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättshjälpsmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Migrationsverket**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

-
- **Kriminalvården**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Domarnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Åklagarmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Kustbevakningen (KBV)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
  02 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhetspolisen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
  05 januari 2015 från JustitiedepartementetMorgan Johansson
-
- **Genteknikmnden**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Datainspektionen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

Morgan Johansson

- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Justitie- och migrationsminister
Justitiedepartementet
"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

SW 32 Statsvetenskap.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Morgan Johanssons områden

- Bekämpning av terrorism
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet

Mikael Damberg

Inrikesminister
Justitiedepartementet

Mikael Dambergs områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Försvar
- Krisberedskap
- Rättsväsendet

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter. (Civilt)

21 Fånga upp de trevande våldsoffren

Få saker är vidrigare än maktlösheten inför män som slår. Det är lätt hänt att omgivningen börjar famla efter enkla lösningar, vilka som helst. Hårdare straff, till exempel. Fastän hårdare straff ju bara kan användas efteråt, när en kvinna väl är skadad, eller ännu värre: död. Kontaktförbud har det också talats en del om, som en förebyggande åtgärd. Regeringen har nyligen lagt förslaget att det ska bli lättare att utfärda sådana för en gemensam bostad, att man ska kunna komplettera med fotboja vid behov och att straffet för överträdelser alltid ska vara fängelse. Och det vore ju en mycket bra idé, i teorin.

I praktiken är det för närvarande tyvärr få som ber om den här sortens skydd – och ytterst få som får det beviljat. I DN:s granskning av 58 domar från åren 2015–2020, där män har mördat kvinnor som de haft en romantisk relation med, hade bara fyra av kvinnorna begärt kontaktförbud. Samtliga ansökningar avslogs, med motiveringen att männen i fråga – i likhet med så många andra kvinnomördare – inte redan hade några fällande domar mot sig.

Det är svårt att utröna vad som är hönan eller ägget. Kanske struntar kvinnor i att be om kontaktförbud, för att de vet hur svårt det är att få hjälp när de väl ber om den – och farligt: I många av de granskade fallen begicks morden just i samband med att kvinnan försökt ta sig loss, lämna.

I slutänden är detta en komplex fråga, inte för att det finns något förmildrande över brotten i sig, utan för att relationerna ofta är mångfasetterade: Inte sällan älskar kvinnorna de här männen, ser i dem något annat än de brutala förövare de också är. In i det sista hoppas de. Det är av just det skälet som omgivningen såväl som samhället måste bli bättre på att sträcka ut handen, och även fånga de kvinnor som själva trevar efter stöd utifrån. För efteråt är allt för sent.

Lisa Magnusson lisa.magnusson@dn.se

21 Man dömd för barnvåldtäkter

En man från Värmland har dömts till fängelsestraff i sex år och sex månader för grova sexövergrepp på tre flickor, rapporterar SR P4.

Övergreppen pågick under flera års tid.

TT

21 20-åring åtalas för knivmord

En 20-årig man åtalas för att ha knivmördat en 25-årig man i Svalöv i oktober förra året. Enligt åtalet ska han även ha stulit pengar från den mördade, rapporterar SVT Nyheter.

TT

21Misstänkte gärningsmannen sökte först asyl i Norge – med annan ålder

I dag, fredag, börjar rättegången mot den man som åtalats för sju mordförsök i Vetlanda. Åklagaren kräver livstids utvisning. Nu kan DN avslöja nya uppgifter som visar att han enligt regelverket aldrig skulle kommit hit.

Mannen som greps för attackerna i Vetlanda är medborgare i Afghanistan. I nyhetsrapporteringen har det beskrivits att han är 22 år gammal, kom från Afghanistan till södra Sverige 2016 och sökte asyl.

Men DN kan nu publicera helt nya uppgifter. Av ett dokument som upprättats vid polisens Nationella operativa avdelning, men som inte finns med i polisutredningen, framgår att mannen först tog sig till Norge. Den 25 oktober 2015 ansökte han om asyl och uppvisade ett afghanskt pass där det stod att han var född 1988. I passet fanns även ett visum till Ryssland samt olika stämplar. I Norge nekades han asyl.

Året därpå tog han sig till Sverige och gjorde ett nytt försök att söka asyl, den 13 februari 2016. Då uppgav han att det pass han uppvisat i Norge inte stämde och att han i själva verket var elva år yngre, född 1999. Svenska Migrationsverket beviljade honom ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som sedan förlängts i omgångar. När han, enligt åtalet, gick till attack väntade han på ett nytt beslut om att få stanna i Sverige.

Dublinförordningen är en del av EU:s gemensamma asylsystem där principen är att man bara kan söka asyl i ett land, nämligen det första säkra landet man kommer till. Det betyder att man inte själv kan välja, utan det land som får ta emot asylansökan ska inleda med att utreda om det är något annat land som är ansvarigt och i så fall överlämna personen dit. Dublinförordningen omfattar även Norge, Island, Liechtenstein och Schweiz.

Men i det dokument som DN har tillgång till står det: ”Enligt beslut skulle XX (mannens namn) i enlighet med Dublinförordningen överföras till Norge men så skedde inte.”

Det finns några undantag från Dublinregeln om att söka asyl i det första säkra landet. Ett medlemsland kan frivilligt välja att åta sig asylprövningen i stället för att utvisa personen, Sverige har dock en restriktiv hållning som bara i sällsynta fall beviljar avsteg.

Det finns också en princip om familjegemenskap, om personen har en nära anhörig som redan beviljats uppehållstillstånd i det land där asylansökan lämnas in.

Ett annat undantag inträder om den asylsökande håller sig undan från en utvisning i sex månader, då går tidsfristen för utvisning ut.

Ytterligare ett undantag är ensamkommande barn under 18 år. Där är huvudregeln att de ska få söka asyl i det land de just då befinner sig i.

DN har ställt frågor till Migrationsverket om det gjordes någon Dublinprövning när det gäller den nu åtalade mannen i Vetlanda. I ett skriftligt svar skriver presstjänsten att det inte fattades något beslut om överföring enligt Dublinförordningen. När DN ställer följdfrågor hänvisar myndigheten till att sekretess gäller i enskilda fall.

DN har också pratat med norska Utlendingsdirektoratet om deras utredning av samme man, men myndigheten hänvisar till sekretess.

Adam Rullman, åklagare i målet med de sju mordförsöken i Vetlanda, bekräftar dock uppgifterna om den norska asylansökan.

– Ja, jag kan bekräfta det. Sedan ansvarar jag för brottmålet, själva asylprocessen ligger på Migrationsverkets bord.

Åsa Erlandsson

Bakgrund.

Den 3 mars gick den misstänkte mannen under nästan 20 minuter från kvarter till kvarter i Vetlanda och attackerade människor med kniv. Han stoppades när polis kom till platsen och sköt honom i benet.

Sju människor fick svåra skador av attackerna, fyra av dem livshotande.

Av utredningen framgår att mannen har diffusa minnen av händelserna och att attackerna var oprovocerade.

22 Socialsekreterare slog larm timmarna före knivdåden

I samma stund som mannen misstänks ha knivhuggit sju personer i Vetlanda framförde anställda vid kommunens socialtjänst oro för hans mentala tillstånd och att de ansåg att psykiatrin borde kontaktas.

Det framgår av nyligen offentliggjorda - polisförhör som DN tagit del av.

JÖNKÖPING. På fredagen inleddes rättegången mot den man som står åtalad för att

den 3 mars i år ha knivhuggit sju personer i Vetlanda. Samtliga offer överlevde men flera av dem fick livshotande skador.

I polisförhör som DN tagit del av framgår att det var känt hos socialtjänsten och den misstänkte mannens kontaktperson att han sex dagar före attackerna hade skurit sig i vänster handled.

I journalen från Höglandssjukhuset i Eksjö har sjukvården skrivit att mannen hade skurit sig ”i ångestlindrande syfte”, men han hänvisades inte vidare till psykiatrin utan skickades hem efter att ha blivit sydd.

En kommunanställd tjänsteman berättar i polisförhör att hen träffade den misstänkte mannen dagen före knivdåden. Personen skulle följa med mannen till ett samtal med social-tjänsten, eftersom han tidigare hade tagits omhand berusad av polis.

På väg till mötet ska tjänstemannen ha fått se stygnen efter skärskadan på handleden och säger i polisförhör att mannen var ledsen. Motvilligt följde mannen med till samtalet, men där fick han beskedet att den tjänsteman som han anförtrott sig åt inte fick sitta med som stöd. Via kollegor fick den kommunanställda personen senare veta att mannen redan efter ett par minuter hade rest sig, slagit ut med -armarna, sagt ”döda mig” och lämnat mötet.

På morgonen samma dag som knivdåden skedde frågade tjänstemannen chefspersonen om det var lämpligt att ringa upp den i dag misstänkte mannen för att prata med honom. I stället fick tjänstemannen, enligt polisens förundersökning, rådet att avstå eftersom de

ändå skulle ha ett möte samma eftermiddag. Några timmar senare fick personen ett sms från en granne om att ”det händer saker på stan”.

Tjänstemannen ”fick en magkänsla” att det handlade om just den mannen.

Tjänstemannen var heller inte ensam bland kommunens personal att oroas. Socialsekreteraren som hade lett det hastigt avbrutna samtalet dagen före dåden säger i polisförhör att hon morgonen därpå blev uppringd av enhetschefen som uttryckte oro för mannens psykiska hälsa. Enhetschefen ska också ha frågat om de från socialtjänstens håll inte kunde göra något, men fått till svar att det var psykiatrin de borde vända sig till om det handlade om mannens psykiska hälsa.

Socialsekreteraren säger att hon och en kollega till henne som träffat mannen inte gjort bedömning att han ”var i något behov av missbruksvård och var heller inte påverkad vid det samtalet de hade med honom.”

I förhör med polisen säger hon dock också att hon klockan 15.20 på nytt talade med enhetschefen och framförde att de borde kontakta psykiatrin.

Så dags var mannen de talade om redan gripen och ambulanser på väg med tjutande sirener.

DN har frågat socialchefen i Vetlanda Anders Saldner hur han ser på vad kommunens personal har sagt i förhören.

– Det finns alltid möjlighet att fundera i efterhand när man ser ett facit. Men vi ser inte att vi har gjort något fel eller haft brister i vår

hantering. Vi har gett det här stödet och engagemanget och agerat på ett relevant vis, utifrån vad vi visste, säger Anders Saldner.

Personal har reagerat på att mannen inte togs bättre om hand av sjukvården efter att han skurit sig. Finns anledning att vara kritisk mot sjukvården?

– Det är svårt att bedöma andra huvudmäns uppgifter. Jag har anledning att bedöma hur vår personal agerat. Vi har, tycker jag, ett bra skyddsnät i samhället mellan olika aktörer, men i ett nät finns alltid maskor. Därför är det viktigt att lära sig saker i efterhand. Men återigen, jag kan inte se att någon agerat felaktigt eller har brustit. Detta kunde ingen förutse.

Av polisförhören framgår att den misstänkte mannen vid upprepade tillfälle sagt sig vilja återvända till Afghanistan, trots att han var asylsökande. Det ges en bild av en ung man som tappat hoppet, kände sig utanför, att han inte heller klarade att läsa SFI och hade ont om pengar.

Mannen har svårt med språket. Han ville få er hjälp med att kontakta Migrationsverket för att återvända till Afghanistan. Kunde ni ha gjort mer där?

– Återigen, vi ansvarar för vårt. När det gäller migrationsfrågor har vi varit noga att hänvisa till Migrationsverket, säger Anders Saldner.

Han beskriver det som skett som ett trauma för alla i Vetlanda, även hans personal.

– Vetlanda utsattes för en fullständigt överraskande katastrof. Då är det viktigt att

noggrant analysera alla situationer och jag tycker att vi har haft en jättebra efterdiskussion.

DN har bett sjukvården kommentera att de skickade hem mannen efter att han skurit sig i handleden. I ett skriftligt svar skriver Elin Fröding, överläkare på Höglandssjukhuset i Eksjö, följande:

”Generellt: Vid handläggningen och omhändertagandet av personer som inkommer med självskador till somatiska akutmottagningen ingår frågor om varför personen skadade sig, om livsleda och tankar på att ta sitt liv. Om svaren inger oro för att patienten kommer att skada sig igen och vid självmordstankar -/avsikt/planer remitteras patienten till psykiatrin för en suicidrisk-bedömning. Vid osäkerhet/behov av stöd i den initiala bedömningen konsulteras psykiatribakjour.”

Den misstänkte mannens advokat Christian Berntö säger att han översiktligt tagit del av vad kommunens personal sagt.

Hans klient har genomgått en mindre rättspsykiatrisk utredning som visat att han eventuellt lider av en allvarlig psykisk störning.

– Han har uppgett själv att han mådde väldigt dåligt och att han försökt begå självmord, säger Christian Berntö.

Skulle du säga att han inte visste vad han höll på med när han gick runt med kniven?

– Det har jag svårt att bedöma.

Lars Näslund lars.naslund@dn.se

Fakta. Fyra av sju fick livshotande skador

De sju män som mannen har åtalats för att ha försökt mörda var alla okända för honom.

Enligt åklagarna fick fyra av de sju direkt livshotande skador, medan övriga tre utsattes för livsfarligt våld.

Flera av dem lider fortfarande av sviterna. ”Det är ganska uppenbart att det här påverkar hela ens liv. Min klient är inte återställd, han kommer att få permanenta men och skador", har advokat Sylvia Strid, målsägarbiträde för en av männen, tidigare sagt till DN.

21 Ny lag ska skydda visselblåsare

Regeringen föreslår en ny lag som ska stärka skyddet för visselblåsare.
– Arbetstagare ska inte behöva vara rädda för att hamna i frysboxen om man slår larm om missförhållanden, säger arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).
Propositionen bygger på ett EU-direktiv som beslutades 2019. Den nya lagen kommer att ersätta den nuvarande visselblåsarlagen i Sverige. Den nya lagen ska ge skydd för anställda i all privat och offentlig verksamhet och omfatta fler än i dagens lag. Utöver anställda ska bland andra även arbetssökande, egenföretagare, volontärer och personer som ingår i ledningsorgan omfattas.
TT

22
Ordningsvakter kan få mer befogenheter

Det ska bli enklare att ansöka om ordningsvakter och de ska få utökade befogenheter och bevakningsområden. Det föreslår en statlig utredning.

– De ska inte ersätta polisen, säger inrikesminister Mikael Damberg (S).

Enligt Mikael Damberg har samhällsutvecklingen för länge sedan sprungit ifrån den 40 år gamla lagstiftning som gäller för ordningsvakter.

– Regelverket är föråldrat och behöver moderniseras. Det mer flexibla sättet att använda ordningsvakter kan även frigöra polisiära resurser, säger Mikael Damberg.

Utredaren föreslår att dagens system med att polisen utfärdar förordnanden för ordningsvakter och sen dirigerar inom vilka områden de ska verka ersätts med en tillståndsprövning. Kommuner ska kunna ansöka om att få använda ordningsvakter på specificerade platser.

Utredarens förslag innebär att ordningsvakter ska kunna användas för fler ändamål, att de ska få fler befogenheter, till exempel att transportera en omhändertagen person till

sjukhus. De ska även få utökad rätt att kroppsvisitera personer för att fastställa personens identitet.

Polisens möjlighet till ledning och kontroll av ordningsvakterna ska förstärkas. Polisen ska också kunna meddela villkor för användningen av vakterna. Den nya lagen föreslås träda i kraft i juli 2023.

TT

22 ”Man sätter värde på mer saker i dag”

När han hade vaknat upp på sjukhuset efter operation berättade läkaren att han varit tre–fyra millimeter från att inte ha överlevt hugget vid levern. En för honom okänd man höll i kniven.

I går, fredag, mötte 63-årige Bo mannen igen – nu på andra sidan av rättssalen.

JÖNKÖPING. – Nej, jag har aldrig sett honom tidigare. Jag har bara en minnesbild av ögonen, de stirrade, svarade Bo på åklagaren Adam

Rullmans fråga under förhöret i rättssalen i Jönköping.

Han torkade ögonen med en näsduk.

– Jag tänkte bara att jag skulle klara mig. Smärtan i sidan var fruktansvärd. Jag tänkte först att det var en elpistol eller något, men sedan kände jag att det var en kniv som vreds om i sidan.

Den åtalade mannen har erkänt överfallet och på kniven som han bar när han greps 19 minuter senare fanns även spår av Bos blod.

Medan Bo vittnade i tingsrätten satt den åtalade mitt emot honom, till synes lugn och samlad, och följde Bo med blicken.

Vad rätten fick höra var en första självupplevd bild av vad som utspelade sig på den småländska stadens gator där närmast mirakulöst nog ingen avled.

– Att man var så nära att dö där... Man sätter värde på mer saker i dag, sa Bo under förhöret.

För DN berättar han att han hade fått möjlighet att gå i pension lite tidigare från sitt jobb med aluminiumprofiler på företaget Hydro Extrusions. Överfallet inträffade fem dagar efter sista arbetsdagen.

Bo, som är engagerad i kyrkan, brukade ibland cykla ner till resecentrum för att prata med killarna som håller till där. En del missbrukar och har levt ett tufft liv.

– Jag försöker prata lite socialt med dem, ett par av mina tidigare arbetskamrater hänger också där ibland.

Han var på väg ut genom dörrarna på resecentrum då han mötte mannen som kom att hugga honom. Han har vaga minnesbilder av vad som hände efter huggen.

– Jag hörde en ropa ”akta han har en kniv” och försökte springa men föll ihop på väg mot cykeln. Jag minns att jag skrek till några att ringa ambulans.

Bo har i efterhand förstått att den hjälp han fick av en framrusande, tidigare arbetskamrat, nog räddade hans liv.

– Han kom fram och lade tryck mot kroppen där jag blev huggen. Sen svartnade det för mig.

Vi frågar om hur han nu, efter att ha sett honom i rättssalen, ser på den misstänkte mannen, och Bo säger att han på ett sätt kan tycka synd om honom.

– Jag vet ju nu att han inte hade något otalt med mig.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

22 Frågor om mannens ålder kvarstår

När rättegången inleddes uppgav den åtalade för knivattackerna i Vetlanda att han inte vet när han är född. Men han sa samtidigt att han är 21 år gammal.

I rättens dokument är han dock 22 år.

JÖNKÖPING. I åklagarnas stämningsansökan anges att den afghanske medborgaren och asylsökande som åtalats för de sju knivöverfallen på för honom okända män i Vetlanda den 3 mars, är född den 12 februari 1999.

Men när rättegången i Eksjö tingsrätt, förlagd till säkerhetssalen i Jönköping, inleddes på fredagen uppstod ytterligare frågetecken kring hans ålder.

DN har tidigare avslöjat att mannen innan han sökte asyl i Sverige den 13 februari 2016 hade sökt asyl i Norge 25 oktober 2015. Där hade han uppvisat ett pass där födelseåret angavs till 1988. Till Migrationsverket hade han sagt att uppgifterna i passet inte stämde.

När förhandlingarna inleddes satt den åtalade framåtlutad, lugn och samlad klädd i häktets gröna t-shirt.

Rättens ordförande frågade honom, via tolk:

– När är du född?

Mannen svarade:

– Jag vet inte. Jag är 21 år gammal.

Därmed skiljer sig alltså åldersuppgifterna i de officiella svenska dokumenten med vad mannen själv i dag säger om sin ålder.

När åklagarna läste upp åtalspunkterna om mordförsök svarade hans advokat Christian Berntö på lika olika sätt när det gäller frågan om erkännande eller inte. Om åtalen för de två först knivhuggna sa Berntö:

– Min klient medger att han orsakat målsägaren skadorna.

När det gällde de övriga svarade han:

– Här kan min klient varken erkänna eller förneka, på grund av akut dåligt mående.

Lars Näslund lars.naslund@dn.se

22 Två begärs häktade för könsstympning

En man och en kvinna har begärts häktade för brott mot lagen om könsstympning av kvinnor.

Häktningsframställan görs vid Skaraborgs tingsrätt.

Båda är misstänkta för två fall av könsstympning, som enligt misstankarna har utförts i ett land i Mellanöstern under 2010-talet.

Mannen och kvinnan misstänks också ha förberett en könsstympning i år. En adress i Västsverige utpekas som brottsplats och de två misstänkta anhölls efter förhör på torsdagen.**TT**

22 Advokat åtalas för beställning av mord

En skånsk advokat åtalas för att ha planerat och beställt ett mord, skriver Kvällsposten. Detta ska enligt åtalet ha skett i två omgångar och planerna ska ha gällt en man som flyttat in i advokatens exfrus bostad.

TT

24 Det var ett lite udda ärende som vi faktiskt valde att inte gå vidare med.

Daniel Ågren, befäl vid polisens - regionledningscentral, om inbrottslarmet som tog en polispatrull till en villaträdgård i Gävle. Grannar hade sett ljus från ficklampor på tomten, men när patrullen kom fram visade det sig att det var en robotgräsklippare med strålkastare som bestämt sig för att jobba natt. TT

24 Saknad man misstänks ha mördats

En saknad man i Årjäng misstänks ha förts bort mot sin vilja och två personer sitter sedan tidigare häktade. Nu ändras brottsrubriceringen i ärendet till mord.

– Den här personen kan ha befunnit sig i en för honom hotfull situation vid tid- punkten då han försvann, säger polisens presstalesperson Christina Hallin.

Den försvunne mannen är i 40-årsåldern och sågs senast förra helgen. Därefter - hittades hans bil i Årjäng. TT

24 En till sjukhus efter explosion

En person fick föras till sjukhus med ambulans efter en explosion nära en livsmedelsbutik i Malmö. Enligt polisen är den skadade en anställd som befann sig i butiken.

– Vi arbetar utifrån tesen att det här inte rör sig om en olycka, säger polisens presstalesperson Rickard Lundqvist.

TT

24 Amazon bötfälls – bröt mot miljökrav

Invallningarna i Amazons serverhall i Västerås, som ska hindra farligt avfall från att läcka ut, saknade korrekt skydd. Nu krävs techjätten på böter om 100 000 kronor.

Sedan 2018 surrar servrarna på Amazon Web Services datacenter på Kvastbruket i Västerås. Lokalen är en av flera som molnlagringsverksamheten bedriver i Sverige.

Företaget har sedan augusti 2020 reservkraftsgeneratorer i gång i Kvastbruket. Men under en inspektion av fastigheten i december framkom ett varningstecken. Invallningarna som ska hindra kemikalier, bränsle och annat farligt innehåll från att läcka ut, var inte väderskyddade.

Nu slår Åklagarmyndighetens riksenhet för miljö- och arbetsmiljömål fast att företaget har gjort sig skyldigt till otillåten miljöverksamhet. För detta krävs de nu på en företagsbot på 100 000 kronor, enligt ett strafföreläggande. Det rapporterar Nyhetsbyrån Siren.

– Det är illa naturligtvis. Nu är det kanske inte en uppenbar olycksrisk då utrustningen är helt ny. Men de krav som ställs i villkoren är en förutsättning för att verksamheten ska få bedrivas, säger Mikael Wulff, miljöskyddshandläggare på länsstyrelsen i Västmanland.

Han ansvarar för tillsynen av Amazons verksamhet.

Amazon ställer inte upp på intervju men skriver i en kommentar att de sett över invallningarna direkt efter att felet uppmärksammats:

”Vi tar efterlevnad av lagar och bestämmelser inom miljöområdet på största allvar. Vi påbörjade omedelbart arbetet med att åtgärda problemet så fort vi fick reda på det.”

Det bekräftas även av Mikael Wulff som berättar att Amazon kommer att förse

invallningarna med korrekt väderskydd samt att länsstyrelsen inväntar en beskrivning för hur det ska utformas.

– Vi är nöjda med det i nuläget, säger Mikael Wulff.

Julia Caesar

julia.caesar@di.se

24 Ökade kontroller – men få upptäckta bidragsfuskare

Förra året fick 13 309 hushåll i Stockholm försörjningsstöd. I 713 fall misstänktes fusk. Det var en ökning med 91 fall jämfört med 2019 – och det högsta antalet misstankar på fem år. Endast 25 ärenden ledde till att staden gjorde polisanmälan.

– Vi lägger en miljard på försörjningsstöd per år. I 0,5 procent av fallen har någon försökt lura systemet. Jag tycker man kan se det som positivt, säger socialborgarråd Jan Jönsson (L).

Socialförvaltningen lägger på tisdag fram årets rapport över arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott i Stockholm under 2020.

Av innehållet kan man dra tre huvudsakliga slutsatser:

1. Växlar man upp arbetet med att hitta fel och fusk ger det resultat; ju mer man letar, desto mer hittar man. I dag har varje stadsdel en så kallade fut-utredare (felaktiga utbetalningar).

Av de 713 ärenden där man misstänkte fusk inleddes en utredning i 428 fall föra året.

Det är i princip en fördubbling av antal inledda utredningar jämfört med förra året – och de fyra senaste åren. Då ska man ha i minne att antalet hushåll som fått bidrag har minskat med 500 sedan 2019.

2. Drygt 40 procent av fallen handlar om felaktiga utbetalningar– och inte om fusk. Rutinerna kring administrationen bör enligt rapporten förbättras. Det ska vara lätt att göra rätt – både för handläggaren och för den som söker försörjningsstödet.

3. Under 2020 fattade stadsdelsnämnderna 195 stycken beslut om att återkräva bistånd till en total summa av ungefär 5,3 miljoner kronor. Endast 25 fall ledde dock till polisanmälan. Då staden betalar ut en miljard i försörjningsstöd per år innebär det att återkravsbeloppet motsvarar lite drygt 0,5 procent.

– De allra flesta som får försörjningsstöd har rätt till det stöd de får enligt lag. Det måste ses som positivt att fusket inte är mer utbrett. När felaktigheter upptäcks betalar de allra flesta tillbaka pengarna, - säger Jan Jönsson.

Icke desto mindre anser han att det är viktigt att fortsätta intensifiera arbetet med att utreda felaktiga utbetalningar och eventuella bidragsbrott:

– Försörjningsstödet handlar om samhällets yttersta skyddsnät. Det ska vi värna och då krävs att vi har en relevant bild av hur det ser ut för att förtroendet för systemet ska finnas där.

Den huvudsakliga orsaken till att utredning inleddes 2020 var att en som anses berättigad försörjningsstöd har inkomster som man undanhållit socialtjänsten.

På andra plats kommer att handläggaren helt enkelt gjort fel.

På tredje handlar det om att man inte bor där man säger att man bor, på delad fjärde plats hamnar att man har

oredovisade tillgångar i form av en bil eller kanske aktier – men också att man påstått att man är ensamstående när man i själva verket har en sammanborde partner.

Den femte vanligaste orsaken är att man presenterat falska handlingar, som till exempel manipulerade kontoutdrag.

Stockholm stad har i dag så kallade fut-utredare i varje stadsdel. Förutom att man upptäcker fler misstänkta fall så har deras arbete en förebyggande effekt: Bara genom att besluta att inleda en utredning ”sparade” staden förra året 2 miljoner kronor då den som varit föremål för utredningen helt enkelt slutat söka ekonomiskt bistånd.

En annan för staden positiv effekt är att fut-utredarna arbetar aktivt för att de som krävs på felaktigt utbetalda pengar ska betala tillbaka enligt en frivillig återbetalningsplan. I dag har man 393 registrerade återkravsbeslut – och av dem håller hälften på att försöka betala tillbaka.

Fut-utredarna gör också efterkontroller då man via Skatteverket undersöker den taxerade inkomsten hos dem som inte längre får ekonomiskt bistånd. 2020 visade det sig att 507 personer hade haft en taxerad inkomst – men bara 57 av de fall ledde till vidare utredning och endast tre har polisanmälts.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Fakta. Välfärdsfusk

Sedan år 2008 har Stockholms stad bedrivit ett aktivt arbete med att såväl utreda som förebygga felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd samt förebygga bidragsbrott.

Det finns totalt 14 medarbetare som arbetar som fut-utredare. Samtliga stadsdelsnämnder och socialnämndens enhet för hemlösa har för närvarande fut-utredare.

24 Erkänner sexualbrott: ”Var djupt deprimerad”

Rättegången mot den 31-årige småbarnsfar från Norrtälje kommun som åtalats för en rad sexualbrott, bland annat en grov våldtäkt i Täby i juni 2020, inleds i dag måndag.

– Min klient är oerhört angelägen om att be om ursäkt för det han gjort, säger hans advokat Hanna Lindblom.

Ångestdriven, djupt deprimerad och utan något primärt sexuellt motiv – så beskriver den 31-åring som sedan i slutet av januari sitter häktad, misstänkt för en rad sexualbrott, sig själv.

I maj åtalades han för grov våldtäkt i Täby i juni 2020, grovt sexuellt övergrepp i Uppsala i juli 2018 samt sex fall av sexuella ofredanden i Sollentuna och Solna i juli och augusti 2018, ett fall av misshandel i augusti 2018 i Täby och ett fall av sexuellt ofredande i Borlänge i juni 2019.

I det förstnämnda fallet filmade han övergreppet, men fick efteråt så dåligt samvete att han raderade filmen. I det sistnämnda bar han en peruk när han bakifrån attackerade en kvinna.

Stora delar av förhören med mannen är sekretessbelagda – och den sju dagar långa rättegången kommer att ske helt och hållet bakom stängda dörrar.

– Min klient är så djupt deprimerad att det måste betraktas som en allvarlig psykisk störning, säger Hanna Lindblom, 31-åringens advokat.

Det ansåg dock inte experterna som skrivit det rättspsykiatriska utlåtandet, RPU.

Mannen har erkänt alla handlingar, men anser inte att de två allvarligaste ska rubriceras som grova.

– Jag har absolut aldrig haft tanke på att skada någon eller förnedra någon över huvud taget. Det gäller alla de händelser jag erkänt, har han sagt i förhör.

Ulrika By ulrika.by@dn.se

24 Flera anhållna efter misstänkt människorov

Natten till lördag rövades en man bort av flera personer i Vårberg i södra Stockholm. Polisen påträffade sedan den bortrövade mannen ”i sökområdet”. Han ska ha blivit misshandlad under natten.

Senare under lördagen kunde polisen frihetsberöva flera män. Enligt polisens presstalesperson Per Fahlström har nu flera personer anhållits, misstänkta för människorov.

Den man som ska ha misshandlats vårdas inte på sjukhus i nuläget. **TT**

25 Misstänkt korruption bakom fuskrenoveringar

Svarta pengar, fuskrenoveringar och försvunna bygglovshandlingar. Det är några av inslagen i den stora fastighetshärva som avslöjats i Södertälje. Bland de drabbade finns flera bostadsrättsägare som tvingats lämna sina hem – efter att en kommunanställd tros ha godkänt ombyggnader som inte uppfyller brandkraven.

Huvudpersonerna i härvan är tre fastighetsmäklare inom Länsförsäkringar, en revisor och en affärsman i fastighetsbranschen.

Efter beslut av Södertälje tingsrätt sitter männen nu häktade, misstänkta för grovt näringspenningtvättsbrott om drygt 100 miljoner kronor.

Enligt DN:s källor ska männen ha satt i system att köpa upp mindre fastigheter, göra lågbudgetrenoveringar och stycka upp husen i bostadsrätter – som sålts med stor vinst via bulvaner.

– Det handlar om väldigt många fastighetsaffärer där vi misstänker att brott har begåtts och regler kringgåtts, säger en av de poliser som jobbar med fallet.

Till sin hjälp misstänks männen ha haft så kallade ”möjliggörare” på flera viktiga samhällsfunktioner. En av dessa är en kvinnlig anställd på SEB, som nu fått lämna sin anställning. En annan är en före detta bygglovshandläggare på Södertälje kommun, tidigare utredd för mutbrott.

– Att nätverket fått hjälp av olika insiders har varit en förutsättning för den brottsliga verksamheten, hävdar en annan person med insyn i fallet.

En av de fastigheter som står i centrum för Ekobrottsmyndighetens utredning är en K-märkt tegelvilla i Södertälje. Här har den misstänkta brottsligheten fått kännbara konsekvenser: tre av sju bostadsrättsinnehavare tvingades under förra veckan lämna sina bostäder på obestämd framtid.

– Vid en inspektion upptäcktes att lägenheterna inte uppfyller brandkraven och därför inte får nyttjas som bostäder, säger Andreas

Klingström, som är tillförordnad samhällsbyggnadsdirektör på Södertälje kommun.

Listan över konstaterade byggfel är lång:

Säkra utrymningsvägar saknas från vinds- och källarlägenheter.

I trapphuset finns ingen röklucka.

Dörrar och fönster är inte brandklassade.

Öppna schakt löper mellan våningarna.

Trots detta hade den tidigare fastighetsägaren 2015 fått klartecken av Södertälje kommun att genomföra bostadsrättsombildningen och sälja lägenheterna. Men när Andreas Klingströms personal nyligen gick igenom den aktuella akten blev de ordentligt överraskade: både bygglov och underlag var försvunna.

– Vi hade förstås förväntat oss att hitta kompletta bygglovshandlingar inklusive brandskyddsdokumentation, fortsätter Andreas Klingström.

Fastighetsägaren företräddes vid ombildningen av en av de nu häktade mäklarna. Den som i sin tur ska ha gett grönt ljus från kommunens sida var den ovan nämnde bygglovshandläggare som tidigare sagts upp på grund av mutmisstankar.

– Ja, det hela är en efterbörd av det ärendet. Det är bedrövligt och beklagligt att det här har kunnat ske, men tyvärr är det heller inte det enda fallet, säger Andreas Klingström och säger att en ny genomlysning ska göras.

De gamla mutmisstankarna lades för flera år sedan ner av Ekobrottsmyndigheten i brist på

bevis. Men en av de nya brottsutredarna utesluter inte att utredningen kan tas upp igen:

– Nej, allt talar för att gärningsmännen har fått hjälp inifrån kommunen och att det skett en otillåten påverkan.

Inom den berörda bostadsrättsföreningen är känslorna upprivna.

– Folk slängs ut på gatan och riskerar sina pengar för att kommunen är korrupt. Det minsta man kan begära är att de ordnar ersättningsbostäder, men hittills har vi inte ens fått en ursäkt, säger en av dem som DN talat med.

– Varför vill inte kommunen ta ansvar för sina fel?

Någon renoveringsplan är ännu inte upprättad. Ärendet kompliceras av att den som har tillgång till föreningens bankmedel också är den revisor som nu sitter häktad.

– Som första steg måste vi se till att komma åt vårt bankkonto, säger en annan medlem.

Sex av husets sju lägenheter har sålts av en av de nu häktade mäklarna. Men på Länsförsäkringar Fastighetsförmedlingar, där mannen varit verksam, kan man inte lova någon hjälp till de drabbade bostadsrättsägarna.

Att en kund inte är nöjd är alltid allvarligt. Om vi får signaler på att något inte står rätt till i en bostadsaffär så tittar vi givetvis på det. Alla fastighetsmäklare har exempelvis en ansvarsförsäkring som kan betala ut ersättning

när fel begåtts, säger Per Sangrud, pr- och hållbarhetschef.

Samtliga fem häktade nekar till brott.

– Vi kommer att överklaga häktningsbeslutet till Svea hovrätt i början av veckan, säger advokat Lars Olof Carlén, som företräder en av de häktade mäklarna.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Vill rensa i de egna leden

Södertälje kommun meddelade i slutet av 2020 att alla kommunens cirka 7 000 anställda regelbundet ska kontrolleras mot öppna register hos domstolarna och andra myndigheter. Syftet är att upptäcka narkotika-, vålds- och sexualbrott plus knytningar till organiserad brottslighet.

Anställa inom Södertälje kommun har återkommande figurerat i brottsutredningar rörande bland annat mutbrott, men någon person har hittills inte dömts. 2018 konstaterade en revisionsrapport att kommunen brast i sitt skydd mot oegentligheter.

25 Man ihjälskjuten vid Södertälje-gym

En man i 40-årsåldern sköts på måndagen till döds i Södertälje. Mannen sköts på parkeringen utanför ett gym i stadsdelen Geneta vid 11-tiden och enligt medieuppgifter träffade skott hans hals. Ambulans och ambulanshelikopter uppges ha kommit dit och försökt rädda hans liv på plats, men förgäves.

Enligt Aftonbladets uppgifter bar skytten skidmask.

TT

25 Rapparen Yasin hörs i rätten

I dag, tisdag, väntas rapartisten och gängmedlemmen Yasin Mahamoud bemöta det åtal som väckts mot honom. Tillsammans med ytterligare två rappare och elva medlemmar i nätverken ”Vårby”, ”Rissne” och ”Dalen” anklagas han för delaktighet i planläggningen av en brutal kidnappning. Offret, en nu 18-årig rapartist, har inte velat medverka vid rättegången.

23-årige Yasin Mahamoud från Rinkeby, som rönt stora framgångar under artistnamnet

”Yasin”, fördes under måndagen från sin häktescell till Stockholms tingsrätts säkerhetssal iförd handfängsel och Kriminalvårdens gröna kläder. Snart fem månader har gått sedan han greps, misstänkt för stämpling alternativt förberedelse till människorov av en i dag 18-årig konkurrent inom musikbranschen.

Rättegången inleddes med att åklagare Ida Arnell presenterade en detaljerad redogörelse av händelseförlopp och bevisning. En 32-årig ledare för den kriminella organisationen Vårbynätverket ska, enligt Arnell, under våren 2020 ha gett order till sina underlydande om att kidnappa 18-åringen. Syftet ska ha varit att komma över de tillgångar pojken tjänat på sin musik, däribland guldsmycken och en exklusiv Rolex-klocka. Det misstänkta motivet: 18-åringen skulle ha ”jiddrat” med ”Dalen”, en kriminell gruppering i Enskededalen som står på god fot med Vårbynätverket.

En 24-årig ”kapten” inom Vårbynätverket utsågs, enligt åtalet, till projektledare. För att lura 18-åringen i en fälla tog 24-åringen, enligt åklagaren, i sin tur hjälp av sin vän Yasin Mahamoud, som kände 18-åringen och beskrivs som en tidigare idol för denne.

Den 30 mars 2020 ska brottsplaneringen ha gått in i en intensiv fas, detta då Yasin Mahamoud fått veta att 18-åringen var på väg till en musikstudio i centrala Stockholm. Enligt åtalet utrustade Yasin Mahamoud sig med en pistolattrapp med tillhörande ljuddämpare. 24-åringen och andra ska samtidigt ha skaffat fram buntband, tejp och olika ”förnedringsattiraljer” som ett hundkoppel, en hundskål, stringtrosor och andra kvinnokläder.

– Yasin föreslår att de ska ta med målsäganden i en bil, säger Arnell.

Planeringen kom dock att avbrytas i ett sent skede. Anledningen var att polisen fattat misstankar om att något var på väg att ske.

– När Yasin upptäcker att det är mycket poliser ute avbryter de sin plan, fortsatte åklagaren.

Någon timme senare stoppades Yasin Mahamoud på Södermalm och pistolattrappen togs i beslag. Men polisen hade ingen närmare insyn i vad som skulle ha skett och den 23-årige artisten släpptes snart igen.

Några veckor senare återupptogs emellertid brottsplanen, enligt åklagaren. Detta fick polisen veta då 18-åringens mamma anmälde att hennes son blivit bortförd, rånad och förnedrad. En polisutredning inleddes men 18-åringen själv vägrade berätta vad som hänt – en linje han följt sedan dess.

– Målsäganden har inte velat medverka i förundersökningen, förklarade Ida Arnell och återkallade under måndagen sin begäran om att pojken skulle höras i rätten.

Tack vare fransk polis, som hackat den krypterade mobiltjänsten Encrochat, fick polisen så småningom ändå insyn i fallet. Vårbynätverkets 32-årige ledare hade, enligt åtalet, satt ihop ett nytt team som fört 18-åringen till en lägenhet där han misshandlats, pistolhotats och förnedrats – allt medan han fotograferades av gärningsmännen.

Brottsligheten ska dock inte ha stannat där. Efter övergreppet utsattes pojken och hans familj för utpressningsförsök, bland annat med

hot om att de förnedrande bilderna skulle publiceras på internet.

– Målsäganden ska ha krävts på två till tre miljoner, hävdade Ida Arnell.

Såväl Yasin Mahamoud som övriga åtalade förnekar brott. Förhören med männen inleds under tisdagsmorgonen.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Musikkarriär och kriminell livsstil

Yasin Mahamoud debuterade 2015 och är nu en av Sveriges mest etablerade rapartister. En av hans mest framgångsrika låtar är “Ge upp igen”, en duett med Miriam Bryant.

Yasin Mahamoud har även utvecklat en kriminell livsstil och finns, enligt polisen, i ledarskiktet för ”Shottaz” – som knyts till narkotikaförsäljning och brutala mord. 2018 dömdes han till fängelse i 2 år och 3 månader för grovt vapenbrott.

25 Fler häktade efter mord i Grums

Ytterligare två personer har häktats misstänkta för inblandning i ett mord i Grums, rapporterar Nya Wermlands-Tidningen. De båda 21-åringarna misstänks ha hjälpt de två 18-åriga män som sitter häktade som misstänkta för själva mordet. Brotten rubriceras som grovt skyddande av brottsling.

De två häktade 18-åringarna nekar till mord. Deras advokater har anfört att de agerade i nödvärn.

TT

Flicka och man 25 anhållna för sprängdåd

En 15-årig flicka och en 21-årig man har anhållits misstänkta för att ligga bakom detonationen i stadsdelen Lindängen i Malmö på söndagseftermiddagen, rapporterar Sydsvenskan.

TT

25 ”Lilla hjärtats” kropp var full av ämnen som är narkotikaklassade

”Lilla hjärtat” hade flera narkotikaklassade substanser i kroppen när hon hittades död i sitt hem i januari 2020. I går, måndag, inleddes hovrättsförhandlingar efter att både åklagare och den treåriga flickans mamma överklagat den tidigare domen. Mamman vill frikännas helt – medan åklagaren yrkar på ett hårdare straff.

Mamman sitter orörlig, klädd i svart, under hovrättsförhandlingarnas första dag i säkerhetssalen i Linköpings tingsrätt. På storbildsskärmar visas bilder på hennes dotter medan kammaråklagare Helene Gestrin berättar om flickans familjesituation; hur hon föds med abstinens, överges på BB och därefter omhändertas ett par veckor efter födseln till följd av föräldrarnas psykiska ohälsa, missbruk och pappans kriminalitet.

Åklagaren beskriver vidare hur de biologiska föräldrarna är sjukskrivna under merparten av dotterns korta liv och hur de träffar henne sporadiskt under åren som hon är placerad i familjehem. Pappan träffar sin dotter för första gången efter att kammarrätten våren 2019 beslutat att flickan ska flytta hem till sina biologiska föräldrar – ett beslut som gick tvärs

emot både socialnämndens tidigare råd och en dom i förvaltningsrätten.

Några få meter bakom flickans mamma, bakom den glasvägg som skiljer säkerhetssalen från åhörarsalen, sitter familjehemsmamman som fick ta emot flickan när hon var sex veckor gammal. Kvinnan håller händerna knäppta i knät när hon blickar upp mot storbildsskärmens bilder. De två fotona på flickan är tagna med runt ett halvårs mellanrum – det ena under tiden i familjehemmet, det andra några månader efter att hon flyttat hem till de biologiska föräldrarna.

– Hon är magrare på den andra bilden. Hennes hår är tunnare, särskilt vid tinningarna, säger kammaråklagare Helene Gestrin.

– Om jag har räknat rätt så gick hon det sista halvåret ned 23 procent av sin kroppsvikt.

I augusti i fjol dömdes flickans mamma till ett år och nio månaders fängelse för att ha vållat sin dotters död – en dom som kvinnan i 40-årsåldern senare överklagade. Kvinnan yrkar på ett icke frihetsberövande straff, alternativt ett kortare straff.

Åklagaren yrkar i stället på att mamman ska dömas till ett väsentligt hårdare fängelsestraff – i första hand för mord, i andra hand för grov misshandel och grovt vållande till annans död.

Under hovrättsförhandlingarnas första dag visas bilder på familjens lägenhet och de beslag som gjordes efter att flickan hittats död, däribland en större mängd narkotikaklassade tabletter. När polis fann flickan under en säng

var hon inlindad i flera lager tyg och plast som därefter förslutits med hjälp av ett nylonsnöre.

Rättsläkare har tidigare slagit fast att flickan dog av en huvudskada, i kombination med undernäring samt narkotiska preparat som ska ha påverkat hennes medvetandegrad och andning.

– Det är en mycket ovanlig kombination. Det är inget man ska se hos barn, sade rättsläkare Emma Wernvik om de narkotikaklassade ämnena i flickans kropp under rättegången i juni i fjol.

Enligt obduktionsprotokollet fanns det sår, hudavskrapningar och andra skador på stora delar av flickans kropp. Många av skadorna tydde på trubbigt våld, uppger åklagaren. Hon hade även utspända, flammiga lungor, syrebrist i hjärtat och visade tecken på generell syrebrist i hjärnan.

Pappan avled i häktet en kort tid efter gripandet. Mammans nya försvarare Emelie Righammar ska nu försöka bevisa att flickan inte farit illa under de tio månaderna hos de biologiska föräldrarna, att hennes död var en olyckshändelse och att mamman inte haft ett drogmissbruk.

Rättsläkare bedömer att flickan varit avliden i minst ett dygn när polis kallades till familjens lägenhet den 30 januari 2020. Åklagaren yrkar därför på att mamman även ska dömas för brott mot griftefriden.

TT

Torsdag 03 juni

avslutas hovrättsförhandlingarna vid Linköpings tingsrätt.

25 Lägenhetskontrakt misstänks ha sålts svart för miljonbelopp

Mor och dotter misstänks för att ha sålt och förmedlat minst ett 40-tal svarta lägenhetskontrakt i Stockholm under flera års tid. Prislappen ska i vissa fall ha legat över en miljon kronor.

På tisdagen åtalas 15 personer med kopplingar till härvan med svartkontrakt där de två kvinnorna står i centrum.

Drygt hundra personer har förhörts, ett par dussin har varit misstänkta för brott och en handfull personer – däribland en fastighetsägare och en registrerad mäklare – har avförts från utredningen i brist på bevis. Det är delar av bakgrunden till det åtal kring en omfattande handel av svarta lägenhetskontrakt som väntas väckas vid Stockholms tingsrätt på tisdagen.

I händelsernas centrum står en mor och en dotter, 53 och 31 år gamla. De har enligt kammaråklagare Henrik Söderman och Skatteverket styrt upp affärerna och tjänat minst sex miljoner kronor, pengar som Kronofogden säkrat genom kvarstad.

De två kvinnorna förnekar brott och menar att de endast varit konsulter och gett bostadssökande råd om hur man får

lägenhetsbyten att gå igenom. De pengar man fått i ersättning är det många olika mellanhänder som delat på, menar de.

Av de sms-konversationer och de förhör som hållits med kontraktsköparna har polis och åklagare fått en annan bild. De båda kvinnorna misstänks för att ha varit mycket aktiva – både med att hjälpa kontraktsköparna att få fram stora mängder kontanter och med att bistå med att skenskriva dem på renoveringskontrakt och vilseleda hyresvärdar.

Den mest spektakulära tvätten av pengar ska enligt åklagaren ha skett när den 53-åriga kvinnan skulle hjälpa en ung kille att köpa ett hyreskontrakt och hon bad honom sätta in 230 000 kronor på Kronofogdens konto – pengar han sedan fick ut i kontanter för att delbetala sitt hyreskontrakt.

Pengarna skulle gå till att lösa ut en skåpbil som tagits i beslag av Kronofogden efter att den påträffats med ett stort antal p-böter. Polisen misstänkte att skåpbilen använts av ett nätverk som ägnade sig åt omfattande narkotikasmuggling och väntade på att någon skulle komma och hämta ut den.

När det gjordes hittade polisen drygt 20 kilo amfetamin och sex vapen gömt i skåpbilen. De inblandade dömdes till mångåriga straff – den 53-åriga kvinnan fick villkorlig dom för grovt penningtvättsbrott.

Hur kvinnan kom i kontakt med det kriminella nätverket lyckades inte polisen gå till botten med – det är också det enda fallet där pengar tvättats på det sättet. I övriga fall har det handlat om banköverföringar direkt till 53-åringens konto där pengarna har kommit från

köparnas kompisar och föräldrar. 53-åringen har kallat delar av pengarna för lån hon tagit upp för att täcka en investering av en fastighet i Vemdalen. Stora delar av pengarna har dock levererats i plastkassar, ryggsäckar och kuvert.

Under den granskade perioden – från 2016 fram till mars 2019 – har 53-åringen också köpt en lägenhet i Marbella i Spanien för två miljoner kronor. Hennes kreditkort avslöjar, enligt Skatteverket, uttag på 825 000 kronor – pengar som använts i New York, Bahamas, Sydafrika, Turkiet, Grekland, Spanien och Argentina.

Samtliga affärer som granskats har skett innan den 1 oktober 2019. Det var först efter det datumet som det blev straffbart att köpa svarta kontrakt – så ingen av de nu åtalade är köpare.

De åtalade är, förutom mamman och dottern, personer som velat sälja sina hyreskontrakt eller på olika sätt varit med och förmedlat kontakter. Ingen av dem som åtalas är fastighetsägare, erfar DN.

Enligt Skatteverket handlar det om 39 avslutade affärer, men åtalat omfattar enligt Henrik Söderman bara ett tjugotal, då man inte mäktat med att utreda alla.

– Det kommer framgå av åtalet och förundersökningsprotokollet hur stor omfattning det är, säger han.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Fakta. Några exempel på hyreskontrakt som sålts

735 000 kronor för 171 kvadratmeter på Kommendörsgatan, Östermalm.

1,2 miljoner kronor för 185 kvadratmeter på Ynglingagatan, Vasastan.

500 000 kronor för 157 kvadratmeter på Wallingatan, Norrmalm.

150 000 kronor för 124 kvadratmeter på Åsögatan, Södermalm.

100 000 kronor för 63 kvadratmeter på Bokbindarvägen, Hägersten.

25 Elva års fängelse för narkotikasmuggling

En man i 50-årsåldern döms till elva år och sex månaders fängelse för bland annat synnerligen grov narkotikasmuggling. Mannen är en av huvudpersonerna bakom en omfattande smugglingsverksamhet.

Ärendet hänger ihop med det så kallade Sigmamålet där ett drygt dussin åtalade tidigare har dömts till fängelse.

Mannen döms för brottslighet som enligt tingsrätten har pågått under 2018 och 2019 och är del av en omfattande organiserad och

internationell handel med både heroin och kokain. Det handlar enligt Stockholms tingsrätt om synnerligen grov narkotikasmuggling och synnerligen grovt, respektive grovt, narkotikabrott.

Narkotikan har smugglats från Nederländerna till bland annat Skandinavien. Till Sverige har knarket i huvudsak smugglats in via Öresundsbron. Mannen överlämnades från Nederländerna till Sverige via en europeisk arresteringsorder i februari 2020.

Enligt åklagarna i ärendet är brotten kopplade till en stor organisation med ett nätverk i många olika nivåer som spänner över ett stort antal länder. Bland annat ska det finnas internationella distributörer med bas i Nederländerna, som har säljare, kurirer, nationella, regionala och till slut lokala distributörer som har fått ut narkotikan till sin slutdestination.

Straffet för mannen blir elva år och sex månaders fängelse i kombination med livstids utvisning från Sverige. Mannen, som är nigeriansk medborgare, har under utredningstiden varit frihetsberövad i både Nederländerna och Sverige i sammanlagt två år.

Mannen döms för att ha hanterat en ”mycket stor mängd narkotika av farlig art”, vilket tingsrätten omfattar totalt cirka 17 kilo kokain och 6,5 kilo heroin. Han har enligt tingsrätten ”varit delaktig i sin roll som logistiker över tid och uppenbart har haft full insikt om organisationens uppbyggnad, storlek, syfte och inriktning”.

Ärendet är nära kopplat till det så kallade Sigmamålet – ett ärende som Tullverket kallar ”det största som de någonsin har hanterat” – som sommaren 2020 resulterade i långa fängelsestraff för drygt ett dussin åtalade vid Göteborgs tingsrätt.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

25 Man nedslagen med hammare i city

En man blev på måndagskvällen attackerad och slagen medvetslös av en man med hammare på Drottninggatan i centrala Stockholm.

Vad som hade hänt innan mannen med hammaren gick till attack är oklart. Angreppet skedde ungefär hundra meter från Sergels torg, på vägen mot riksdagen. Våldsverkaren försökte fly men ett handlingskraftigt vittne följde efter och polisen kunde gripa honom några kvarter från brottsplatsen.

TT

26 Krögarmord kan bottna i maktkamp

Måndagens dödskjutning av en 39-årig krögare tros bottna i en maktkamp inom Södertäljes undre värld. En teori är att mördarna passat på när offrets falang ansetts försvagad. 39-åringen hade bland annat band till flera av de män som häktats i en 100-miljonershärva i fastighetsbranschen.

Mordet på 39-åringen skedde mitt på dagen utanför ett gym i stadsdelen Geneta i västra Södertälje. Vittnen har berättat om en ensam skytt iförd skidmask. Ännu under tisdagseftermiddagen hade polisen inte gripit någon misstänkt.

39-åringen var en etablerad företagare inom bland annat restaurangbranschen, med ägarintressen i krogar i centrala Stockholm. Samtidigt hade han, enligt äldre polisutredningar, knytning till personer inom den kriminella sfär som kallas Södertäljenätverket. Enligt DN:s källor är det också dessa relationer som nu står i centrum för mordutredarna.

– Det är förstås naturligt att börja i den änden, säger en av de personer som jobbar med fallet.

Dessutom finns färska kopplingar mellan 39-åringen och flera av de män som i fredags häktades för grovt näringspenningtvätt, detta som en del i den stora fastighetshärva som DN

berättade om i går. Enligt uppgift till Länstidningen i Södertälje granskar Ekobrottsmyndigheten just nu om 39-åringen varit bulvan för den misstänkte huvudmannen i härvan, en 40-årig affärsman.

– Vi fick indikationer på det och tittar på det, säger åklagare Fredrik Sandberg till tidningen.

Det faktum att mordet på 39-åringen skedde bara dagar efter att 40-åringen, tre mäklare och en revisor häktats är också en omständighet som intresserar utredarna.

– Det är klart att man funderar på ett möjligt samband, säger en av DN:s källor.

En hypotes är att 39-åringen kan ha fallit offer för den maktkamp som misstänks pågå i Södertäljes undre värld. Sedan i höstas har ett antal mord och mordförsök skett, varav de flesta ännu är ouppklarade. Flera kriminella ledargestalter sitter också häktade i de många Encrochat-relaterade utredningar som just nu pågår rörande narkotikahandel och andra brott.

– Det är ett fullt rimligt antagande att någon försöker kliva fram och ta över i det här läget, säger en person med god insyn i den organiserade brottsligheten på orten.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

26 Överklagar till HD efter mordförsök på advokat

Den 52-åriga kvinna som fällts för att vid två tillfällen ha försökt få en advokat i Stockholm mördad överklagar till Högsta domstolen. Det gör även tre andra medåtalade män som alla vill frikännas.

Kvinnan dömdes i april av Svea hovrätt till 15 års fängelse för förberedelse till mord samt anstiftan av försök till mord. Det rör dels en händelse i september 2019, då en advokat skadades allvarligt när han blev skjuten utanför sin bostad på Kungsholmen, dels händelser 2018 då kvinnan ska ha anlitat två 17-åriga pojkar för att döda mannen.

Kvinnans försvarare skriver i överklagan att 52-åringen varit i dålig kondition under utredning och rättegång, vilket påverkat hennes förutsättningar att svara på alla påståenden. Rättegången har därmed inte varit rättvis, upplever kvinnan det enligt överklagan. Hon förnekar helt brott.

TT

26 Tre åtalas för mord på 17-åring i Malmö

Tre män åtalas för inblandning i mordet på en 17-årig pojke i Malmö i början av november i fjol. En 25-årig man åtalas för mord, medan två andra åtalas misstänkta för medhjälp till mordet, skriver Åklagarmyndigheten i ett pressmeddelande. Offret hittades knivhuggen i magen utanför sin bostad och avled av sina skador.

TT

26 13 års fängelse för knivmordet i Rissne

En 20-årig man döms till 13 års fängelse för mordet på en 45-årig man vid en bankomat i Rissne i januari. 20-åringen var på rymmen från en rättspsykiatrisk klinik efter att ha blivit dömd för ett mord på en gymnasieskola. I förhör har han uppgett att hans avsikt att råna 45-åringen för att få pengar till mat.

20-åringen har tidigare dömts till rättspsykiatrisk vård för ett tidigare mord 2017

– men nu dömer Solna tingsrätt mannen till fängelse i 13 år för mordet vid en bankomat i Rissne i januari i år. Bedömningen baseras på ett utlåtande av Rättsliga rådet.

– Mot bakgrund av att det fanns en viss tveksamhet i den rättspsykiatriska undersökningen och då Rättsliga rådet var enigt i sin bedömning anser tingsrätten att den rätta påföljden i detta fall är fängelse, säger Patrik Skogh, rådman, i ett uttalande.

Mannen döms även för försök till grovt rån, rån och försök till rån för sammanlagt tre olika händelser i slutet av december förra året och början av januari i år.

Det var på kvällen den 2 januari som den 45-årige småbarnspappan och hans partner var ute på en krog i Rissne. När 45-åringen gick ut till bankomaten för att ta ut lite kontanter kom en maskerad man fram. I ena handen hade rånaren en stor kökskniv som han hotade 45-åringen med.

Men rånet gick inte som väntat: På övervakningsfilmer från platsen syns hur 45-åringen knivhuggs flera gånger. Enligt åklagaren höggs han i bröstet, huvudet och halsen. Enligt utredningen var dödsorsaken ett hugg som träffade hjärtat.

Flera personer blev ögonvittnen till händelsen, men rånaren sprang därifrån och höll sig sedan undan från polisen i ytterligare fyra dagar innan han greps på ett tunnelbanetåg.

20-åringen erkände gärningen nästan omedelbart, men ville inte acceptera brottsrubriceringen. Han har uppgett att

bakgrunden till rånet var att han inte hade några pengar kvar, att han hade sovit utomhus och att han behövde pengar för att kunna äta. Han hade också flera lager kläder på sig. Dels för att hålla värmen, men också för att snabbt kunnat ta av sig det yttersta lagret för att på så sätt göra det svårare för polisen.

Han är tidigare dömd för mordet på en 17-årig afghansk pojke på Enskede gårds gymnasium i december 2017. Även då användes en stor kökskniv.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

27
Ledare: Statens kärnuppdrag lämnades att förfalla för länge

När utredaren Klara Hradilova-Selin drog huvuddragen i rapporten ”Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder” vid en presskonferens på onsdagsförmiddagen bekräftade hon en utveckling som redan är väl känd.

De dödliga skjutningarna har ökat kraftigt de senaste 20 åren. I dag är antalet – räknat per miljon invånare – mer än dubbelt så högt som när de lägsta noteringarna nåddes i mitten av 00-talet. Andra former av dödligt våld har sjunkit, men sedan 2013 har skjutningarna drivit den sammantagna siffran uppåt.

Brottsförebyggande rådet (Brå) noterar också att till sitt innehåll har det dödliga skjutvapenvåldet kommit att koncentreras till kriminella miljöer, medan skottlossningar i familjevåld blivit mindre vanligt.

Det som hänt i Sverige med skjutningarna som leder till dödsfall sedan millennieskiftet avviker helt från de 22 andra nationerna Brå jämfört med. Bland dem har det stadigt sjunkit under samma period.

Brå hade egentligen inte i uppdrag att utreda orsakerna, men såväl Hradilova-Selin som Håkan Jarborg, chef för polisens Utvecklingscentrum syd, förde resonemang om problemets rötter och lösning.

En drogmarknad, förekomsten av kriminella gäng och en situation med bristande förtroende för polisen, vilket försvårar spaning, utredning och lagföring, är inget unikt för Sverige. Sådant karakteriserar också flera av de länder där skjutningarna har minskat eller legat stilla över tid. Men det har måhända inte tidigare betonats så tydligt att det inte är narkotikamarknaden i sig som driver beteendet.

Ytterligare forskning behövs om spiralen där våld föder våld, där vapen löser konflikter och där gruppdynamik, hämnd och frågor om

respekt och kriminell status ger detta kraftigt avvikande utfall för Sverige.

Det framstår också som önskvärt att Malmös konkreta arbete i projektet ”Sluta skjut”, med bland annat strukturerade möten med kriminella och så kallade gärningsmannameddelanden, snarast får nationell spridning. En fungerande exitplan för hur dessa män, där nästan alla är i åldrarna 20–29 år, ska kunna lämna den särpräglade gängkulturen måste erbjudas om skjutningarna ska bli färre.

Men det uppkomna läget är också en påminnelse om en period i svensk politik i vilket det statliga kärnuppdraget har stått för lågt i kurs. Nu är lag och ordning i topp bland väljarnas frågor. För den som läser Brås rapport är det enkelt att förstå varför.

Borgerliga och socialdemokratiskt ledda regeringar försummade polisen och andra delar av rättskedjan. Nu tävlar höger och vänster i politiken om att vara den kraft som föreslår störst förstärkningar.

Det är välkommet. Gängkriminalitetens utveckling i Sverige måste föranleda motsvarande uppdatering av polisens resurser och verktyg.

Men för att vända utvecklingen krävs betydligt mer än så. Inte minst måste trygghet och möjligheter skapas i utanförskapsområdena. Fler poliser ska finnas på plats, definitivt, och gärna i samarbete med andra lokala aktörer – kommun, näringsliv och civilsamhälls-organisationer. För att se till att de unga män – ofta bara pojkar – som snärjs av gängen inte fastnar i kriminalitet krävs också satsningar på

skola och på att skapa jobb, så att det är tydligt att det finns en annan framtid än den gängen erbjuder.

Brå har säkert rätt i att just ökningen av skjutningar inte är en automatisk konsekvens av droghandel, kriminella nätverk och utanförskap. Men det är också svårt att tänka sig skjutningarna utan dessa fenomen. För att på allvar få bukt med det dödliga våldet måste gängen besegras.

DN 27/5 2021

27 ”Myndigheternas köpta utvärderingar är opålitliga”

Myndigheter som verkar inom närings- och innovationspolitiken finansierar i hög grad sina egna utvärderingar. Dessa är mer positiva än utvärderingar av oberoende aktörer. Men i mer än 90 procent av fallen håller de egna utvärderingar inte vetenskaplig kvalitet. Nu måste genomgripande förändringar

göras, annars riskeras tilliten, skriver åtta forskare.

DN. DEBATT 210527

Ny forskning visar att myndigheter inom näringsdepartementet i hög grad finansierar sina egna utvärderingar och att dessa är mer positiva än utvärderingar som genomförs av oberoende aktörer. Detta är anmärkningsvärt eftersom utvärderingarna i mer än 90 procent av fallen inte håller vetenskaplig kvalitet. En genomgripande förändring av hela utvärderingssystemet är på sin plats.

Resultaten sammanfattas i artikeln ”Utvärderingar av näringspolitik – en intressekonflikt mellan myndigheter, företag, politik och skattebetalare?” som publiceras i Ekonomisk Debatt nummer fyra. Vår studie vidareutvecklar Riksrevisionens vinterrapport som visade att endast tre av 37 utvärderingar inom näringspolitiken höll en tillfredsställande vetenskaplig nivå.

Vi har studerat vem som genomför utvärderingar av närings- och innovationspolitiken i Sverige, samt hur valet av utförare påverkar slutsatserna. Vi finner att en majoritet av utvärderingarna görs av utvärderingskonsulter anlitade av de myndigheter som själva ska utvärderas. Knappt en tredjedel av utvärderingarna genomfördes av tillsynsmyndigheter såsom Tillväxtanalys och Riksrevisionen.

Vi ser ett tydligt mönster: privata konsultföretag ger betydligt oftare positiva omdömen i sina programutvärderingar, jämfört med andra utvärderare. Över 80 procent av

konsultutvärderingarna resulterade i positiva utlåtanden och resterande var neutrala. Utvärderingar gjorda av tillsynsmyndigheter var positiva i endast 36 procent av fallen.

Skillnaderna i omdömen kan ha flera förklaringar. En förklaring kan vara att myndigheterna efterfrågar utvärderingar som framställer verksamheten på ett positivt sätt. I så fall förvanskas den bild av insatserna som kommuniceras till valda makthavare. En annan förklaring kan vara politisk. Riksrevisionen påpekade att regeringen i flera fall återgett resultat till riksdagen med positiva formuleringar som inte stod i proportion till utvärderingen. Ansvariga politiker har naturliga intressen att framställa den bedrivna näringspolitiken i en god dager, vilket kan innebära en press på myndigheter att kommunicera positiva resultat om dessa tillåts självutvärdera sin verksamhet.

Privata konsulters övervikt vid utvärderingar av näringspolitik är i sig ett problem. När konsultföretag konkurrerar med varandra om utvärderingsuppdrag står stora summor på spel. Chansen att vinna en upphandling ökar sannolikt om konsultföretaget är känt för att göra utvärderingar som behagar uppdragsgivaren. Incitamenten styr i så fall utvärderarna till att bli positiva.

Våra resultat ska dock inte primärt ses som en kritik av företag som genomför utvärderingar. Vi bör inte heller vara förvånade över att myndigheter anlitar konsulter för att ge dem positiva omdömen eller att de utför partiska självutvärderingar. Så länge myndigheter har möjlighet att påverka sina utvärderingar

kommer de utvärderingar som görs inte gå att lita på.

Problemet med bristande oberoende i utvärderingar gäller inte bara den studerade sektorn.

Under många år har grundskolan haft problem med betygsinflation. Myndigheter har därför beaktat den internationella Pisaundersökningen som ett bättre sätt att mäta elevers kunskapsnivå, och låtit oberoende forskare vid högskolorna genomföra denna. Den senaste Pisaundersökningen genomfördes för första gången av Skolverket. De brister som uppdagats i genomförandet innebar att resultatet blev alltför positivt.

Universiteten har sedan några år tillbaka fått möjlighet att utvärdera sig själva, med risk för samma sorts förvanskning av verkligheten även inom den högre utbildningen.

Exemplen illustrerar ett systemfel där den underliggande kvaliteten är omöjlig att bedöma. Samhället får en mängd problem där rekommendationer till förändring blir svåra att diskutera och argumentera för eftersom mätdata inte går att lita på. I förlängningen försvårar detta möjligheterna att utkräva ansvar av de politiker som är valda att styra samhället. Det finns starka skäl att ifrågasätta den nuvarande ordningen där myndigheter själva utser och finansierar sina utvärderare, alternativt utvärderar sin egen verksamhet.

Vi ser ett behov av ett antal reformer för att råda bot på den uppkomna situationen.

1 Myndigheter ska inte tillåtas att utvärdera sig själva eller finansiera externa parters utvärderingar av sin verksamhet. Såväl konsulter som forskare är i dag försatta i en beroendeställning där det är omöjligt att vara objektiv.

2 Tillsynsfunktionen behöver stärkas. Den behöver bygga ytterligare forskningskompetens internt och få mer resurser för att matcha alla de utvärderingar som myndigheter i dagsläget själva bekostar.

3 Departementen behöver stärkas i förhållande till myndigheterna. Ett sätt att göra detta vore att förlägga tillsynsverksamheten verksamhet inne i ansvarigt departement. Detta skulle stärka departementet och politikerna gentemot de myndigheter som ofta talar i egen sak.

Dagens utvärderingssystem är ur funktion. Utvärderingar av myndigheternas verksamheter går inte att lita på och framstår alltför ofta som partsinlagor. Tilltron till myndigheter och politiker riskerar att försvagas om inte genomgripande förändringar görs. På lång sikt är det ingen som tjänar på bristfälliga beslutsunderlag och undermåliga utvärderingar.

Elias Collin, forskningsassistent Ratio

Sven-Olov Daunfeldt, professor i nationalekonomi, Handelns forskningsinstitut

Olof Ejermo, professor i innovationsekonomi, Lund Universitet

Magnus Henrekson, professor i national-ekonomi, IFN

Christian Sandström, biträdande professor, Internationella handelshögskolan i Jönköping och Ratio

Siri Terjesen, professor, Florida atlantic university och Norwegian school of economics

Patrik Tingvall, professor i nationalekonomi, Södertörns högskola

Karl Wennberg, professor i företagsekonomi, Linköpings universitet och Handelshögskolan i Stockholm

27 Amnesty om teknik för övervakning: ”En form av vapen”

Svenskutvecklad teknik används för censur och övervakning i diktaturer. Nu kräver Amnesty International skärpta regler mot export av sådan teknik.

– Övervakningsprodukter är en form av vapen, om de används på fel sätt, säger Ulrika Sandberg på Amnesty i Sverige.

Belarus, Egypten och Jordanien är några av de länder som har köpt teknik utvecklad i Sverige, som kan användas för internetcensur och digital övervakning. Tekniken har tagits fram av företaget Sandvine, tidigare känt som Procera Networks, med svenskt huvudkontor i Varberg.

I flera av länderna finns tekniska bevis för att dess utrustning har använts i censursyfte. I ett fall, Belarus, har företaget själv bekräftat att regimen har använt den på detta sätt.

Nu kräver Amnesty International hårdare reglering av hur sådan utrustning får exporteras.

Tidigare i år klubbade EU nya exportregler som omfattar bland annat vissa digitala produkter som kan användas för övervakning. Nytt är att man måste ta viss hänsyn till om landet som köper produkten kränker mänskliga rättigheter.

Amnesty välkomnar de nya reglerna, men säger att reglerna är för vaga och inte går tillräckligt långt. I våras beskrev organisationen det som ett missat tillfälle att skärpa kontrollen. Kritik riktades också mot att förhandlingarna hade tagit så långt tid, närmare tio år. Under tiden har EU-företag ”fortsatt att undergräva mänskliga rättigheter genom att sälja övervakningsutrustning världen över, även till de som är kända för människorättsövergrepp”, skrev Amnesty i ett uttalande tillsammans med bland annat Reportrar utan gränser.

– Vi vill se hårdare regler för den här typen av export. De nya EU-reglerna ser vi som en miniminivå. Det bör gå att neka en exportlicens om det finns risk att mänskliga rättigheter kan

komma till skada, säger Ulrika Sandberg, sakkunnig på Amnesty.

De nya EU-reglerna lär komma att påverka även svensk exportkontroll i framtiden. Men när Sandvine, som DN har rapporterat, fick sin teknik belagd med exportkontroll så gjordes det alltså med tidigare regler. Exakt vad i Sandvines teknik som bedömdes vara så känsligt att den behövde kontrolleras är okänt, eftersom delar av beslutet är belagt med sekretess.

Sverige har, tillsammans med Finland, tidigare pekats ut för att motarbeta en skärpning av exportreglerna.

Amnesty har bland annat skrivit en kritisk rapport om Axis, ett svenskt företag som tillverkar övervakningskameror. Men även Sandvine har hamnat på Amnestys radar, efter att det ifjol uppdagades hur dess teknik användes av regimen i Belarus.

– Det är allvarligt att vi med ena handen tillåter export av produkter som bidrar till kränkningar av mänskliga rättigheter, till exempel genom övervakning, och med den andra fördömer människorättskränkningar i samma land. Det går inte ihop. Här finns en parallell till vapenexporten. Övervakningsprodukter är en form av vapen, om de används på fel sätt, säger Ulrika Sandberg.

Den nya EU-regleringen rör produkter med så kallade dubbla användningsområden, sådant som kan ha både ett civilt och ett militärt syfte. Nu vill Amnesty också se att Sverige ska ta steg för att tolka EU-reglerna så att kontrollen fångar människorättsrisker så effektivt som möjligt.

– Vi vill att synen på vilka produkter som ska omfattas av kontrollen ska vara så bred som möjligt och att de ska vara väldigt strikta vad gäller kontroll av mänskliga rättigheter. Vill man som land värna om mänskliga rättigheter så måste tolkningen av EU-reglerna bli till fördel för mänskliga rättigheter.

DN har upprepade gånger sökt Sandvine för en kommentar, men företaget har inte ställt upp på någon intervju. I ett allmänt formulerat uttalande skriver Sandvines ägarbolag att dess teknik ska användas för att skydda användare och stoppa brottslighet och att ett ”affärsetiskt ramverk” finns för att styra vilka affärer som godkänns.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se

Sverige värst drabbat av skjutvapenvåld

Under 2010-talet har mord med skjutvapen i Sverige ökat till en europeisk rekordnivå. Det framgår av en ny rapport från Brottsförebyggande rådet.

Avlidna i dödligt våld med skjutvapen i Europa, (genomsnitt och standardavvikelse) 2003-2017. Antal per miljon invånare.

Grafik: DN. Källa: Brå, Eurostat/WHO, nordiska myndigheter.

Avlidna i dödligt våld med skjutvapen i de Nordiska länderna, 2000-2019. Antal per miljon invånare.

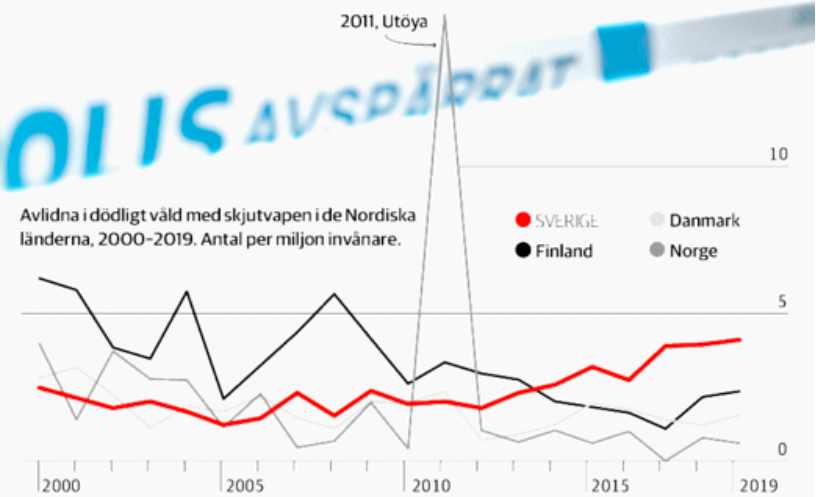

Avlidna i dödligt våld med skjutvapen. Sverige jämfört med olika delar av Europa. Antal per miljon invånare.

27 Lasse Wierup: Brå missar flera viktiga fakta i sin nya rapport

En extrem våldskultur, formad av grupptryck och machoattityder, har vuxit fram i svenska gäng.

Enligt Brå är detta en viktigare förklaring till Sveriges rekordhöga skjutsiffror än social utsatthet, förvärrad kriminalitet och ökad vapentillgång.

Men varför undvek utredarna att gå till botten med den låga risken att åka fast?

Kommentar Lasse Wierup, kriminalreporter

Det finns ett nytt ord för att ta en människas liv. Det kallas för ”jappning” och ingår i ordlistan för polisens utredare som jobbar med gängrelaterade brott.

Jappning har också vuxit till en ny kriminell bransch vid sidan av rån, utpressning och narkotikahandel. Nationella operativa avdelningen, Noa, har ringat in ett stort antal kriminella konstellationer som erbjuder ”helhetslösningar” som ska minimera risken för beställaren. Betalningen varierar från cirka 100 000 kronor till över en miljon.

I går, onsdag, bekräftade Brottsförebyggande rådets (Brå) generaldirektör Kristina Svartz och

enhetschef David Shannon vad många haft på känn: Jappningarna har skjutit i höjden så snabbt att Sverige, som traditionellt legat långt under snittet i Europa, blivit kontinentens extrema undantag. Fyra dödsskjutningar per en miljon invånare för 2020 är den högsta andelen i Europa och två och en halv gånger högre än genomsnittet.

”Inget annat land i studien uppvisar ökningar jämförbara med den i Sverige”, slår Brå fast och berättar att dödsskjutningarna faktiskt minskat nästan överallt i Europa. Inte minst i maffians hemland Italien och i krigsdrabbade stater på Balkan.

Därmed behöver regeringen, som beställt den internationella studien, inte tvivla längre. Sverige har hamnat i en situation där det börjar bli mer relevant att jämföra med vissa stater i USA och delar av Sydamerika än exempelvis ett land som Tyskland.

Så vad är förklaringen? Organiserad brottslighet och strukturella problem finns ju över hela EU. ”Varken social utsatthet i vissa områden, vapensmuggling eller droghandel är typiska för enbart Sverige, medan de ökande dödsskjutningarna är det”, resonerar Brå.

Den över 80 sidor tjocka rapporten ger få svar. Utredarna landar dock i att det kan ha uppstått en särskild ”gruppdynamik” med ”specifika sociala koder och värdesystem” inom de många kriminella nätverk som vuxit fram i svenska förortsområden under 2010-talet. Eller som det också uttrycks: ”Ett slags intersektion mellan maskulinitet och utanförskap”. Funderingarna avslutas med en ny fråga:

”Varför en sådan dynamik har uppstått just i Sverige är i dag till stor del oklart.”

Kanske skulle Brå ha vunnit på att avvakta i några månader. I de många polisutredningar om beställningsmord och andra skottdåd som just nu lämnas in till domstolar runtom i landet – tack vare Frankrikes hackning av den krypterade mobiltjänsten Encrochat – ges nämligen en mängd nycklar till vad som driver de mest våldsamma svenska gängmedlemmarna:

Mord som svar på en kränkning.

Mord som ingivningsrit.

Mord som bytesvara.

Och – inte minst – mord som ett sätt att stärka sammanhållningen och det kriminella ryktet.

För den som vill veta mer om detta rekommenderas i stället den färska rapporten ”Lärdomar av Encrochat”, som nyligen släpptes av Nationella operativa avdelningen. ”Att Polismyndigheten har kunnat ta del av material från Encrochat har inneburit en ökad inblick i de kriminella aktörernas motiv, tillvägagångssätt och strukturering”, skriver rapportförfattaren och underrättelsechefen Linda H Staaf.

Mycket talar också för att Brå kan ha missat en annan viktig potentiell förklaring till det skenande svenska vapenvåldet: uppklaringsprocenten.

Visserligen upplyser rapporten om att bara 23 procent av det dödliga gängvåldet i Sverige klaras upp. Men hur denna siffra förhåller sig till motsvarande andel i andra länder har

utredarna inte fått fram i sina kontakter med EU-organet Eurostat.

Att misstänkta gärningsmän går fria lyfts dock indirekt upp som en bidragande orsak genom hämndspiraler som inte får ett stopp. ”När en sådan negativ spiral utlöses, kan det med tiden leda till en tilltagande ’inflation’ i att ta till vapen”, lyder BRÅ:s slutsats.

Som det brukar heta i forskningssammanhang: ytterligare undersökningar välkomnas.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Ökar i Sverige men minskar generellt i Europa

Under 2010-talet har andelen mord per capita med skjutvapen i Sverige ökat till en europeisk rekordnivå. Det framgår av en rapport som Brottsförebyggande rådet nu tagit fram på beställning av regeringen. Under samma tid har skjutvapenvåldet minskat i de flesta andra europeiska länder. Män mellan 20 och 29 år är särskilt drabbade, enligt Brå:s siffror för Sverige.

27 Bron mellan Rinkeby och Ursvik – hatad och hyllad

Den svagt krökta bron över E 18 får känslorna att svalla. I ena änden Rinkeby, ett socioekonomiskt belastat område. I den andra Stora Ursvik, en helt ny stadsdel med många dyra bostadsrätter och nyinflyttade barnfamiljer.

– Jag längtar till den dag bron öppnar på riktigt, säger Mensura Mesanovic, som bott i Rinkeby i 30 år.

Bron mellan Rinkeby och Stora Ursvik – sedan länge planerad och uttryckligen uppskattad av många – hamnade för en tid sedan i skottgluggen sedan Axel Conradi (M), Sundbyberg, skrev på Facebook att bron ska kameraövervakas och att biltrafik ska omöjliggöras genom exempelvis bommar eller andra hinder.

Hans slutsats var: ”Gängkriminaliteten i Rinkeby ska inte påverka Ursviksborna. Boende i Ursvik ska kunna lita på att staden har en plan och att frågan inte ignoreras.”

– Av alla dumma saker man kan påstå, påstår han detta… Det bästa man kan göra är att tiga ihjäl den typen av retorik. Varför ska vi ägna tid åt det? En bro är inget problem, inte för någon här, säger Rinkebybon Karl-Gustav Köhler.

Han står vid brofästet på Ursvikssidan dit han promenerat från Rinkeby. Han tittar ut över det som ännu är en enorm byggarbetsplats. Flera huskroppar är under produktion och när allt är klart kommer Stora Ursvik att bli ett nav, med tvärbana, bussar och ett stadsliknande centrum.

Alex Conradi säger så här:

– Rinkeby har problem med tystnadskultur, rån och drogförsäljning. Bron blir en tydlig kopplingspunkt mellan stadsdelarna. Det här är en liten åtgärd som ökar tryggheten för alla invånare, både i Rinkeby och Ursvik. Övervakningen kommer inte påverka laglydiga människor utan bara det fåtal som ägnar sig åt kriminalitet.

Betongsuggor och galler vittnar om att bron ännu inte är öppen för bussar, men många gångtrafikanter och cyklister använder den redan.

– Det är de på Ursvikssidan som kommer att dra de största fördelarna av bron. De får snabbare tillgång till billiga tomater, en av de fördelar som underklassen kan bidra med, tillägger Karl-Gustav Köhler med syrlig spets.

På Ursviks allé är långt ifrån alla övertygade om det. Av de boende som DN talar med är de som inte alls gillar bron bara beredda att säga vad man tycker mot löfte om anonymitet.

– Alla pratar om det nu, att priserna på bostadsrätterna kommer att sjunka. Det bara är så, man är orolig. Vi vill inte ha klungor av folk som hänger runt i gatuhörnen här, som de gör i Rinkeby, säger en 30-årig småbarnsmamma.

Skräddaren i kvarteret, Mohammad Albazi, skakar på huvudet. Han bor själv i Kista, tycker att bron är ”fantastiskt bra”, den kan bidra med både ökat rörlighet, större kundunderlag och – är han säker på – ökad integration.

– Men jag hör ju hur mina kunder resonerar. De är rädda. De har kanske betalat en massa pengar för att komma hit och så får de för sig att en bro ska dra hit en massa problem. Det är sorgligt, säger han.

Samtidigt har han förståelse för oron. När hans barn växte upp i Kista för 30 år sedan fungerade skolorna bra, det fanns en blandning av etniska svenskar och människor med utländsk bakgrund.

– I dag fungerar inte skolorna så bra, och på förskolorna jobbar det inga som pratar ren svenska. Och det är det medelklassen vill ha – inte minst den del av den som själv har utländsk bakgrund, säger han.

När DN skrev om bron 2014 sade stadsbyggnadsforskaren Alexander Ståhle:

– Bron visar vägen framåt, den kommer att få stor betydelse.

Och den är redan prisad. 2019 fick bron Stockholms handelskammares Stadsmiljöpris.

– Den är ett sätt att knyta band mellan stadsdelar samtidigt som man skapar uppskattade byggnadsverk som underlättar människors liv i staden, sade Andreas Hatzigeorgiou, vd på Handelskammaren.

Det har redan tidigare funnits en gång- och cykelbro mot Spånga, så flera av dem DN pratar

med förstår inte riktigt hajpen kring den nya bron. Den blir dock de facto den första gatan i Rinkebys historia – Rinkeby Allé – som direkt knyter ihop stadsdelen med ett annat område. Sedan Rinkeby byggdes på 1960- och 1970-talen har den enda möjligheten att med bil komma till andra delar av Stockholm varit att köra ut på E18.

Bron är ett gemensamt projekt mellan Sundbyberg och Stockholms stad. Kommunalrådet Peter Schilling (S) i Sundbyberg och stadsbyggnadsborgarrådet Joakim Larsson (M) i Stockholm är helt överens om att det är en bra tanke att binda ihop kommunerna och stadsdelarna.

– Framför allt med tanke på kopplingarna i kollektivtrafiken är det en tanke som alla står bakom. Bron är en kommunikationsled mellan Sundbyberg och Stockholm. Bor du i Ursvik i Sundbyberg kan du via bron enkelt nå tunnelbanan i Rinkeby och Rinkebybor når tvärbanan i Ursvik, säger Peter Schilling.

– Det är viktigt att vi bygger bron och skapar möjlighet till kontakt över barriärer som motorvägar. De som bor i Ursvik får tillgång till t-bana och handel, och bara det att människor rör sig i ett område skapar trygghet, säger Joakim Larsson.

Peter Schilling kallar Axel Conradis utspel fånigt och felaktigt.

– Det finns god plats för gående, cyklister och kollektivtrafik på bron men det går inte att köra bil där, det finns spårviddshinder, så kallade bussgropar, som bilar inte kan passera, säger han.

Att ha övervakningskameror på bron, menar Peter Schilling, vore att kasta pengar i sjön och helt meningslöst, att det begås brott på så exponerade platser som en bro är inte vanligt enligt honom.

– Conradis utspel handlar om att misstänkliggöra människor och det är många som har tagit illa vid sig. Hela diskussionen om bron är märklig. Vi ska i stället bjuda in människor och se möjligheten att bygga ett samhälle.

Peter Schilling vill inte förringa oron hos dem som är rädda för att värdet på deras bostäder ska sjunka.

– Men det kan finnas många förklaringar till det. Jag råder den som är orolig att ta kontakt med en mäklare och prata igenom situationen, säger han.

En översikt visar, enligt Peter Schilling, att priset på de allra flesta lägenheterna i Ursvik har gått upp.

– Alla byggherrar jag har pratat med säger att kommunikationer är A och O för ett område.

När tvärbanan har nått Ursvik ska bron invigas officiellt. Sundbybergs kommun har legat på Region Stockholm för att få stationen vid torget på plats så snart som möjligt och Peter Schilling hoppas att trafiken kan vara i gång nästa år.

Hur tänkte stadsplanerarna i Stockholm när Rinkeby skapades som en isolerad ö, Joakim Larsson?

– Det var en annan tid när man ville att bostäder skulle vara separerade från centrum, trafik och arbetsplatser, för att skapa en lugn miljö. Det var också en tid då inte alla i hushållet arbetade och man tänkte sig att hemmafruar skulle gå och handla lokalt och hålla centrum vid liv.

– Vi har lärt oss extremt mycket sedan dess och gör vad vi kan för att reparera de skadorna, säger Joakim Larsson.

Bron, menar han, är en av flera pusselbitar i det arbetet.

– Rinkebystråket var tidigare en barriär, en trafikseparerad gata där vi hade problem med stenkastning från broarna. Nu finns det trottoarer, butiker och restauranger. I ena änden har vi däckat över motorvägen och byggt de första bostadsrätterna i Rinkeby på många år.

Men flera affärer och restauranger går knackigt och några har fått stänga. Kundunderlaget är för litet, alldeles för få går förbi där, det är inget naturligt stråk.

– Allt har inte satt sig ännu, det är tufft för handlarna men vi får inte ge upp. Kulturförvaltningen finns nu i Rinkeby och det nya polishuset med hundratals civilanställda, säger Joakim Larsson.

Kameraövervakning är inget han och Moderaterna är emot, Joakim Larsson tror att det kan vara trygghetsskapande.

– Men vi måste öka informationen om hur utvecklingen i Rinkeby ser ut – om människor inte känner att vi har kommit så långt som jag

anser att vi har. Om den oro som sprids av en föreställning om Rinkeby sätter sig så kan det påverka bostadspriser, därför är det viktigt att vi når ut med information. Jag rekommenderar alla att åka dit och se hur utvecklingen är, säger han.

Stockholms stads trygghetsmätningar visar att under perioden 2017–2020 har andelen på Järvafältet som är orolig för att utsättas för brott gått ned från 27 till 8 procent. 2017 var 25 procent i Rinkeby oroliga för att vistas på olika platser i området, 2020 var det 10 procent. Oron för att vara ute sent på kvällen har halverats.

– De som bor i området känner sig mycket tryggare än den bild som ges av dem i medierna och av beslutsfattare. Den samverkan som finns och de trygghetsvandringar som görs har gett resultat, säger Joakim Larsson.

Jonatan Lindh blickar ut över det som ännu är en stor byggarbetsplats från sin balkong i Ursvik. Han ser bron och säger att det är så sorgligt att det är så segregerat.

– Bron, kollektivtrafiken som kommer att knytas ihop här, det är väl bara bra, för alla? Ja, det vore förstås trist om priset på min lägenhet går ner, men hur troligt är det? Kriminalitet finns dessutom överallt, säger han.

”Jag tycker att bron är underbar, den borde öppna omedelbart”, säger Mensura Mesanovic som bott i Rinkeby i 30 år. Hon använder redan omdebatterade bron som binder samman Rinkeby och Stora Ursvik i princip varje dag.

”Jag hör snacket bland mina kunder. De vill inte ha någon bro. De är rädda för att gängen från Rinkeby ska komma hit, att de ska förlora pengar på sina lägenheter. det är tråkigt att den stämningen finns, jag tror att bron behövs, för alla”, säger skräddaren Mohammad Albazi som driver en kemtvätt i Stora Ursvik.

Dalia Kumsieh och Shadi Kassis, som bor i Stora Ursvik sedan några år, tror inte de kommer att använda bron själva. ”Men den är bra, inte minst för de barn i Rinkeby som går i skolan här. Att den skulle leda till ett prisfall på våra bostäder är överdrivet”, säger de.

”Att en bro hamnar i fokus på det här sättet säger mer om samhällsklimatet än någonting annat. En moderat politiker gör ett populistiskt uttalande och så gör media en grej av det känns som en skenmanöver – vi borde diskutera andra, viktigare saker”, säger Karl-Gustav Köhler, Rinkebybo som tycker bron är en bra sak.

Elin Åberg

elin.aberg@dn.se

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Infratruktur hanteras av infrastruktur-departementet. Med digitalisering och energi

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Infrastruktur-departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

Områden

Områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi
- Transporter och infrastruktur

Om Infrastrukturdepartementet

Relaterad navigering

- Infrastrukturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Tomas Eneroth
Infrastrukturminister

Anders Ygeman
Energi- och digitaliseringsminister

Genvägar

Genvägar

- Nationell infrastrukturplan 2018-2029
- Nationell godstransportstrategi
- Digitaliseringsstrategin
- Infrastrukturdepartementet på twitter
- Transportsektorn elektrifieras
-

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Myndigheter under Infrastrukturdepartementet
5 februari 2021

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet

  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet
- Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet

  Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet
  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet

  Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet
- Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet
- Trafikanalys
  Trafikanalys är regeringens utvärderings- och analysorgan för frågor inom hela transportområdet. Myndigheten ansvarar för att utvärdera åtgärder och redovisa olika åtgärders effekter inom transportområdet. Trafikanalys ansvarar också för resvane- och transportundersökningar samt för den officiella statistiken inom området transporter och kommunikation. Myndigheten har också till uppgift att sprida kunskap, erfarenheter och resultat från verksamheten till andra myndigheter och intressenter.
  från Infrastrukturdepartementet
- Trafikverket
  Trafikverket ansvarar bland annat för den samlade trafikslagsövergripande långsiktiga infrastrukturplaneringen för

väg, järnväg, sjö och luft samt för planering, byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna. Trafikverket ska med utgångspunkt i ett samhällsbyggnadsperspektiv skapa förutsättningar för ett samhällsekonomiskt effektivt, internationellt konkurrenskraftigt och långsiktigt hållbart transportsystem.
från Infrastrukturdepartementet

- Transportstyrelsen
  Transportstyrelsen ansvarar för merparten av regelgivning, tillsyn, tillståndsprövning och registerhållning inom transportområdet. Myndigheten har det samlade ansvaret för att ta fram regler och se till att de följs. Verksamheten omfattar alla trafikslag, dvs. väg, järnväg, luftfart och sjöfart. Dessutom administrerar Transportstyrelsen bland annat fordons- och trängselskatten och supermiljöbilspremien.
  från Infrastrukturdepartementet
- Myndigheten för digital förvaltning
  Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) har på övergripande plan i uppgift att:
  från Infrastrukturdepartementet

- Energimyndigheten
  Energimyndigheten verkar inom olika samhällssektorer för att skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning.
  från Infrastrukturdepartementet

- Oljekrisnämnden
  Oljekrisnämnden är en domstolsliknande myndighet. Bestämmelser om Oljekrisnämndens uppgifter finns i oljekrislagen (1975:197) och ransoneringslagen (1978:268). Oljekrisnämnden träder i funktion i en krissituation.
  från Infrastrukturdepartementet

Energimarknadsinspektionen
Energimarknadsinspektionen bedriver tillsyn över energimarknaderna för el, naturgas och fjärrvärme.
från Infrastrukturdepartementet

- Elsäkerhetsverket
  Elsäkerhetsverket arbetar för att förebygga att människor och egendom skadas av el. De arbetar också för att elektriska apparater och elinstallationer är konstruerade och utförda på ett sådant sätt att de inte stör utrustning för radio och telekommunikation och andra apparater.
  från Infrastrukturdepartementet

- Svenska kraftnät
  Svenska kraftnäts uppgift är att förvalta Sveriges stamnät för elkraft. Svenska kraftnät har också systemansvaret för den svenska elförsörjningen, ett ansvar som innebär att se till att elsystemet kortsiktigt är i balans och att dess anläggningar samverkar driftsäkert.
  från Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister
Infrastrukturdepartementet
"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- **Transporter och infrastruktur**

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
Infrastrukturdepartementet

Anders Ygemans områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

21 AP-fonderna har 16 miljarder i kol och olja

De statliga AP-fonderna äger aktier i kol- och oljebolag för totalt 16 miljarder kronor, skriver SVT Nyheter. Fonderna, som förvaltar pensionspengar, ska enligt lag ta hänsyn till klimat och hållbarhet.

Första och andra AP-fonden har beslutat att sälja av alla fossila investeringar och har kvar ett par hundra miljoner kronor i dessa bolag. Tredje och fjärde AP-fonden har drygt två miljarder kronor var i fossila bolag, medan sjunde AP-fonden, där fem miljoner svenskar har sin premiepension, har 11,3 miljarder kronor i fossila tillgångar.

TT

21"Vadå 'behöver dator' – jag har ju köpt Internetpaketet!"

I morgon, lördag, firar DN 25 år på nätet. På natten den 22 maj 1996 tändes det som då hette DNet upp och fick sina allra första läsare. Över huvud taget var 1996 året då den nya, stora märkligheten internet blev en angelägenhet för många. DN:s *Kristofer Ahlström* tecknar bilden av hur nätet började förändra Sverige för precis ett kvartssekel sedan.

Dagarna efter julhelgen 1996 ringer flera förvirrade människor till Måns Jonasson. De frågar hur de ska komma ut på internet – de har ju köpt den här lådan, men hur ska de göra nu? Och vadå "behöver dator", de har ju köpt ett internetpaket, räcker inte det?

– Vi hade bråda dagar, minns jag. Många som hade fått ett internetpaket i julklapp visste inte riktigt vad

internet var, men de var nyfikna. En del blev besvikna för att de inte fick ut vad de hoppats på; löftet om internet var så mycket större än vad det levererade för många, säger Jonasson.

Då jobbade han för internetleverantören Algonet och fick uppleva många svenskars första närkontakt med *world wide web*. 1996 hade internetpaketet – i vilket ingick ett modem, ett abonnemang, ett gäng mejladresser och en egen hemsidesadress – utsetts till årets julklapp och upptäckarlustan översteg kunskapen hos många personer (till exempel att man behöver en dator för att surfa på nätet).

På ett inslag i Aktuellt inför julhelgen det året varnar nyhetsreportern för att det kan vara tekniskt krångligt att komma ut på internet – och kundtjänsten stänger redan klockan två!

I dag har Måns Jonasson den respektingivande titeln internetexpert på Internetstiftelsen, en allmännyttig organisation som sköter den tekniska driften av .se och nu-domänerna.

Han berättar att 1996 är ett betydande år i svensk internethistoria, genomsyrat av en stark pionjäranda: det här året grundas till exempel annonssajten Blocket, och med Stajlplejs (senare mer känt som Lunarstorm) startas ett av världens första communities och blir en föregångare till Facebook. Dessutom satsar statliga Posten i en av de mest kostsamma svenska it-investeringarna någonsin 900 miljoner kronor på Torget, en portalsajt där man kan ha en hemsida, diskutera på forum och chatta med kändisar som skådespelaren Sif Ruud.

Samma månad, i maj 1996, lanseras också Dagens Nyheter på internet för första gången – inte som det dn.se man känner igen i dag, utan med namnet DNet. Den förberedande artikeln skrivs av Stefan Lisinski, som förkunnar: ”I morgon anländer tidningen inte med en duns i brevlådan, utan snarare med ett klick på musen.”

Det digitala innehållet är till en början sparsmakat: ”Utöver de snabba nyheterna har DNet också en

särskild kvinnosida, dagens bild och presentationer av några av DN:s fotografer.”

Men samtidigt lovar man att stora förändringar är att vänta: ”Det är som att få barn. Helt plötsligt kan den lilla bebisen krypa, gå och prata. Det händer saker hela tiden”, säger Sigge Anderberg, chef för DN:s multimedieredaktion i artikeln.

Anderbergs beskrivning är en passande skildring av hela det svenska digitala landskapet vid den här tiden. 1996 kan sägas vara året då internet får sitt stora genombrott i Sverige. Antalet användare av uppringd tillgång är vid årets början drygt 50 000 abonnenter, men kommer på tolv månader att sexdubblas.

Men som med alla stora tekniska innovationer bemöts nymodigheten inte bara med glädje och utopiska visioner om en gränslös värld. Det ryktas till exempel om att det finns oändliga mängder pornografi på nätet. Utbildningsradion producerar i samma veva ett folkbildande tv-projekt, ”Internet för skräckslagna”, där programledaren Lasse Hornborg i brun mockaväst över ljus skjorta sitter framför en stor oljemålning av sjöfåglar och pedagogiskt förklarar vad internet är. I bakgrunden hörs det lugnande ljudet av fiskmåsar för att trösta alla vettskrämda nätsurfare.

Lars Ilshammar är historiker, biträdande riksbibliotekarie vid Kungliga biblioteket och författare till tre böcker om internetkultur, bland annat ”net.wars” med Ola Larsmo (1997). Ilshammar säger att lika mycket som ett löfte framstod internet som ett hot för många, med ett oreglerat medieutbud där vem som helt kunde publicera vad som helst.

– Som historiker tycker jag det är intressant, det finns ett mönster att spåra till 1800-talet där alla nya kommunikationsformer omges av drömmar och visioner, men också en skräck för att det ska störta kulturen och samhället i fördärvet. Det var så med radion, som hotade förföra ungdomen med jazzmusik, tv:n kallades i sin tur för dumburk, man kan se hur ny teknik polariserar våra föreställningar.

Det ”svenska” internet är dock inte större 1996 än att Skolverket kan ge ut en cd-rom som innehåller hela det svenska internet. Detta så att elever som saknar uppkoppling ändå ska kunna surfa på alla svenska sidor utan att behöva vara online.

Måns Jonasson säger att den typen av initiativ var vanliga på 90-talet.

– Det fanns även papperskataloger med vanliga hemsidesadresser, som en telefonkatalog för internet: ”Här är det som finns på nätet.” Det är också typiskt att väldigt få hemsidor från den tiden är sparade. Det här var en experimentverkstad, man planerade inte att spara för eftervärlden. Tänk dig att alla papperstidningar hade slängts dagen efter utan att arkiveras – så resonerade man om nätet då.

Mycket riktigt saknas bilder av hur DNet såg ut vid starten, den tidigaste sparade DN-sidan i det digitala nätarkivet Way Back Machine visar en grafiksnål sida med en kulturartikel som avslöjar dåvarande presidenten Bill Clintons musiksmak (facit: ”snäll rock och smörlåtar”).

Medielandskapet vid den här tiden är i stor förändring, men inte enbart på grund av internet, säger Lars Ilshammar.

– Vi hade även den allmänna avregleringen av traditionellt styrda medier: vi fick fler tv-kanaler, det kom gratistidningar; den gamla efterkrigstidens stela medielandskap höll på att lösas upp redan innan – och webben bidrog till det genom att förändra publiceringsbegreppet: sändnings- och pressläggningstider övergick i en ständig uppdatering, säger han och fortsätter:

– Bara ett fåtal artiklar lades ut på nätet på den tiden, och det är en delvis levande diskussion än i dag: Hur mycket ska ligga ute fritt, hur mycket behöver man locka in läsarna med?

Eftersom ljud och rörlig bild – eller bilder över lag – kräver en kapacitet som onlinetekniken saknar på den

tiden är många mediekanaler underrepresenterade på nätet: SVT och Sveriges Radio har bara kontaktinformation på sina hemsidor och knappt något redaktionellt innehåll, säger Måns Jonasson. I stället handlar internet som sagt om en folklig revolution av publiceringskonceptet, menar han.

– Det blev självklart att man skulle publicera sig själv på nätet, personliga hemsidor var stort på den tiden. Det uttrycket ersattes så småningom av bloggen och sedan av sociala medier – men ett tag hade alla egna hemsidor där man visade upp sina porslinsdockor eller vad man nu var intresserad av.

Från politiskt håll är Sverige tidigt måna om att bli en framstående it-nation. Carl Bildt liknar internet vid en ny världskontinent och 1997 lanseras hemdatorreformen, där anställda via sin arbetsgivare får köpa hemdator till ett förmånligt pris. Att man behöver dator hemma förklarades just med att kunna använda internet.

– Regering och näringsliv gjorde gemensam sak: man tänkte hela tiden på hur internet skulle gynna Sverige, vi är en liten nation i utkanten av Europa, men om vi kan vara på nätet har vi en konkurrensfördel i stället för att vara så geografiskt avlägsna. De här satsningarna på subventionerat bredband och hemdatorer är en stor anledning att många framgångsrika företag på internet i dag är svenska, säger Jonasson.

Men det finns även andra sätt på vilka Sverige präglat den nutida internetkulturen. I dag är mem – ofta skämtsamma filmer och bilder som sprids på nätet – ett av de starkaste uttryckssätten användare emellan. Även om uppkopplingshastigheter och datorkraft är kraftigt begränsade 1996 och det tidiga internetspråket mest består av bruket av smileys, som vid den tiden ännu skrivs ut med näsor: :-), så kan man hävda att modern memkultur skapas 1996 – och den har en Sverigekoppling.

Då föds nämligen ”den dansande bebisen”, ett spädbarn som i en kort, loopad animationssekvens

dansar till tonerna av Björn Skifs och Blue Swedes hitcover ”Hooked on a feeling”. Bebisen blir ett sådant igenkännbart och ofta runtskickat nätfenomen att den får en egen roll i tv-komedin ”Ally McBeal”, där titelpersonen hallucinerar om dansande småbarn.

Från Vansbro till världen – det behövs knappast ett tydligare exempel på hur internet börjar lösa upp gränserna 1996.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

22 ”Ersätt Bromma med bana för grönt flyg på Arlanda”

Vi är beredda att ompröva vår ståndpunkt och menar nu att Bromma kan avvecklas. Vi föreslår att den rullbana som måste anläggas på nya Arlanda för att ersätta Bromma bör göras till en ”grön rullbana” och tillägnas hållbart flyg, såsom elektriska flygplan och framtida vätgasplan, skriver Urban Edenström och Andreas Hatzigeorgiou, Stockholms Handelskammare.

DN. DEBATT 210522

Vi är beredda att ompröva vår tidigare position om att både Arlanda och Bromma flygplats ska finnas kvar. Stockholms Handelskammare var drivande bakom etablerandet av Arlanda flygplats 1962 och Bromma flygplats 1936. Vår grundläggande övertygelse om

infrastrukturens centrala betydelse för investeringar, innovation och hållbar tillväxt har inte förändrats. Men mot bakgrund av den intensifierade digitaliseringen, urbaniseringen och elektrifieringen, tillsammans med ett allt större behov att skynda på den gröna omställningen, finns starka skäl att tänka nytt kring Sveriges infrastruktur.

Det är välkommet att frågan om framtidens resor och transporter nu står högt på den politiska dagordningen. En helt ny analys från Stockholms Handelskammare baserad på statistik från SCB påvisar att Sverige under 2020 förlorade närmare 100 miljarder kronor av sin tjänsteexport.

En viktig förklaring till dessa förlorade miljarder är de försämrade möjligheterna för människor och företag att mötas och göra affärer över längre avstånd samt över gränser. Av de förlorade 100 miljarderna försvann närmare 50 miljarder från resesektorn och 17 miljarder från flygtransporttjänster.

Möjligheterna till utbyte mellan människor, företag och länder måste återställas och stärkas. Det betyder inte att allt kommer att återgå till hur det var innan pandemin. Klimatkrisen hade redan före pandemin skapat ett betydande och nödvändigt förändringsbehov.

Regeringens besked är att utredningen om flygplatsinfrastrukturen ska vara färdig den 31 augusti. Nedan beskriver vi näringslivets fem krav på vad utredningen behöver beakta och vad som krävs av regeringen inför beslutet om framtidens svenska flyginfrastruktur.

1 Ett långsiktigt perspektiv och transparens. Precis som infrastrukturen för transporter på marken kräver ett helhetsperspektiv behöver infrastrukturen för flyget det också. Regeringens utredning kan inte bygga på en ögonblicksbild fångad under en historiskt exceptionell situation. Dessutom får inte utredningens analys och slutsatser undanhållas från allmänheten utan ska hanteras transparent och tåla en öppen diskussion. Hanteringen av regeringens tidigare utredning

genomförd av det så kallade Arlandarådet, då man valde att undanhålla underlag, får inte upprepas.

Förändrade beteenden kommer sannolikt påverka resmönster. Vi måste nu vara ödmjuka inför att vi i dagsläget inte vet exakt hur dessa kommer te sig eller hur långtgående förändringarna blir. Olika typer av kollektiva resor har minskat under pandemin. I länder som kommit långt med sin vaccinering finns emellertid tecken på en stark återhämtning av resandet, vilket innebär att beslut inte kan fattas utifrån nuvarande reseflöden, oavsett vilket transportslag det handlar om.

2 Skyndsamma beslut – som tas i rätt ordning. Arlanda är Sveriges största flygplats och Bromma är landets tredje största. Syftet med en strategisk omstrukturering av flygplatsinfrastrukturen ska inte vara att öka flygandet utan att öka de samlade nyttorna för näringsliv, samhälle och klimat. Vi anser att det går att uppnå detta genom att integrera två av Sveriges tre största flygplatser, Arlanda och Bromma. Men om det ska gå att konsolidera Bromma med Arlanda flygplats krävs först en kraftfull satsning på Arlanda.

Denna satsning skulle möjliggöra för etablerandet av ”nya” Arlanda i samband med att flygplatsen nästa år fyller 60. Det ger ett ypperligt tillfälle att döpa om det nya Arlanda till Alfred Nobel Airport för större internationell kännedom.

För att nya Alfred Nobel Airport överhuvudtaget ska kunna absorbera trafiken från landets tredje största flygplats behöver Brommas rullbana flyttas till Arlanda. Det handlar alltså inte om att bygga ytterligare en rullbana i Stockholm, utan om att ersätta en ny rullbana med en gammal på en mer lämplig plats. Även andra kapacitetsstärkande åtgärder behöver genomföras.

3 Omfamna teknikspränget. För drygt 100 år sedan var tåg ett smutsigt transportslag som drevs av kol och sedan med diesel. Elektrifieringen gjorde tåg till ett av de mest klimatsmarta transportslagen som nu finns. En satsning på ett nytt Arlanda främjar motsvarande transformation inom flyget. Med kreativa och modiga insatser kan det nya Arlanda bli världens mest hållbara flygplats. Handelskammaren anser därför att den

rullbana som måste anläggas på nya Arlanda genom integrationen med Bromma bör göras till en ”grön rullbana” och tillägnas hållbart flyg, såsom elektriska flygplan och framtida vätgasplan.

Eftersom de nya elflygplanen är mindre och har mer begränsat utrymme för passagerare skapar det ett ökat behov av rullbanekapacitet jämfört med konventionella plan. Det innebär att en ordnad avveckling av Bromma flygplats kan genomföras när det nya Arlanda med sin gröna rullbana börjar ta form. Annars föreligger en risk att Sverige inte har möjlighet att omhänderta de klimatsmarta elflygplanen när de inom några år kommer finnas i tillgängliga.

4 Gör Arlanda till ett nav för kollektivresor. Beslut som förändrar Sveriges flygplatsinfrastruktur kräver ett systemperspektiv. Ett omfattande investeringsprogram på och omkring nya Arlanda är nödvändigt för att förverkliga de högt ställda ambitionerna på ökad samhällsnytta, bättre tillgänglighet och grön omställning.

Resorna till och från nya Arlanda måste vara effektiva och klimatsmarta. I dag sker en alltför hög andel av resorna till och från Arlanda på ett ineffektivt och klimatbelastande sätt. Det ska vara smidigt, effektivt och hållbart att resa från dörr till flygplats och ända fram till slutdestinationen. Då behöver man exempelvis kunna ta sig till och från det nya Arlanda betydligt billigare och enklare med tåg än i dag. Regeringen behöver köpa loss Arlandabanan för att möjliggöra för ökat tågresande. Även tågförbindelserna mellan Arlanda och övriga Mälardalen samt med Ostkusten behöver förbättras.

5 Satsa på en ny Agenda 2030-stad. Stora nyttor föreligger med att bygga en ny och dynamisk blandstad på den mark som Bromma flygplats i dag upptar. Marken är attraktiv och bebyggelse skulle innebära samhällsekonomiska nyttor på över 40 miljarder kronor enligt beräkningar som Handelskammaren låtit det internationella konsultbolaget Ramboll göra.

Skiftet möjliggör för det mest betydelsefulla stadsbyggnadsprojektet sedan Vällingby byggdes ut,

vilket skulle bidra till att mildra den allvarliga bostadsbristen. Siktet bör vara inställt på att skapa en ny svensk föregångsstad i världen vad gäller innovation, attraktivitet och hållbarhet: en mönsterstad i Agenda 2030-anda.

Men för att dessa nyttor ska kunna realiseras måste vi redan nu planera för en expansion av nödvändig infrastruktur, såsom en utbyggnad av tunnelbanan och förstärkt vägkapacitet i och omkring området. Dessutom behöver vi säkra tillräcklig kraft i elnätet, vatten- och avloppssystemet samt framtidssäkra den digitala infrastrukturen. Den sociala dimensionen behöver genomsyra planeringen för att främja mångfald och inkludering.

De beslut som i närtid ska fattas gällande flyget rör centrala delar av Sveriges infrastruktur. De nödvändiga besluten måste tas i rätt ordning, genom ett helhetsgrepp samt utifrån ett strategiskt och långsiktigt perspektiv. Så möjliggör vi för fler jobb, hållbar tillväxt, utbyte mellan såväl olika landsändar av Sverige som med andra framstående kluster globalt – samtidigt som vi påskyndar flygets gröna omställning.

Urban Edenström , ordförande, Stockholms Handelskammare

Andreas Hatzigeorgiou, vd, Stockholms Handelskammare

22 Rätten slår fast – SAS måste betala

Attunda tingsrätt slår fast – SAS måste betala ersättning till passagerarna för de inställda flygningarna i samband med den sju dagar långa pilotstrejken våren 2019.

EU-domstolen hade tidigare slagit fast att strejken, enligt EU:s regler, inte utgjorde en extraordinär omständighet som befriar SAS från att betala begärd ersättning.

”Utgången i målet är en följd av att parterna redan i samband med tingsrättens begäran om förhandsavgörande var överens om att SAS är ersättningsskyldigt om pilotstrejken inte utgör en extraordinär omständighet”, skriver domaren i målet, rådmannen Johan Nordin, i ett pressmeddelande.

TT

22 Hondas mål är att vara helt elektrifierat 2040

Honda hör nu till de fordonstillverkare som lanserat en eldriven vision. Samtliga av företagets fordon ska vara helt eldrivna till 2040, även tvåhjulingar, enligt vd:n Toshihiro Mibe. Som delmål ser man en andel om 40 procent till 2030 och 80 procent år 2035. Motsvarande nästan 400 miljarder kronor har lagts åt sidan för forskning kring miljövänliga lösningar och återvinning för de närmsta sex åren. Honda siktar även på att bli helt koldioxidneutralt till 2050.

DN

22 27

procent. Så mycket har registreringarna av A-traktorer ökat i Sverige under mindre än ett år. Detta då det har blivit lagligt att begränsa toppfarten elektroniskt och även automatväxlade bilar kan konverteras. Cirka 7 800 A-traktorer har registrerats sedan regeländringen den 15:e juli 2020. Totalt finns det i dag mer än 36 000 A-traktorer i landet.

DN

22 Här är Europas billigaste elbil

Nu lanseras Dacia Spring i Danmark, men om den kommer till Sverige är ännu oklart. Vi har tar oss över bron för att provköra Europas billigaste elbil.

Drömmen om den riktigt billiga elbilen har kommit och gått. Ni kanske minns Think och trillingbilarna Citroën C-Zero, Mitsubishi I-Miev och Peugeot Ion som kom för tio år sedan? Billiga var de, men bara till utförandet. Nytt hopp kom med trion från Volkswagenkoncernen: Skoda Citigo-E IV, Seat Mii electric och Volkswagen e-up.

Andra biltillverkare och nya aktörer pratade med stora bokstäver om att de också skulle lansera billiga elbilar. Det ryktades om priskrig, men inte mycket hände. Istället ströks Skodan ur modellprogrammet och Folkan säljs inte heller längre. Seaten blev dock kvar i saluhallen och har idag ett svenskt pris på 204 900 kronor efter en klimatbonus på 70 000 kronor. Det gjorde den till landets billigaste elbil innan nya eldrivna Fiat 500 nyligen lanserades och knep titeln med ett pris på 191 900 kronor efter bonus.

Nu ger sig Renault in i kampen via sitt lågprismärke Dacia. Modellen Spring lanseras som Europas billigaste elbil. Just ordet billig är det som slår mig när jag tar plats i bilen. Allt jag tar i andas budget och utformningen är fjärran från det vi är vana vid från nya och väldesignade elbilar. Mätarna är förvisso digitala och väldigt

tydliga, och på mittkonsolen finns en pekskärm hämtad från förra generationen Renault Clio.

Under skärmen finns knappar för de elmanövrerade sidorutorna, centrallås samt en eco-knapp som sänker motoreffekten med tio hästkrafter. Ytterbackspeglarna kan på lyxigt manér justeras elektriskt och strålkastarna har faktiskt led-teknik. Det finns till och med en app till mobiltelefonen där man kan kontrollera batteriets laddning och bilens klimatanläggning.

Luftkonditionering finns, dock manuell. Växelväljaren saknar P-läge och handbromsen utgörs av en traditionell spak. Ratten har plats för några få knappar. Här kan du justera fartbegränsaren – farthållare har bedömts vara överflödig. Bilen har bara en vindrutetorkararm.

Att ställa ratten går inte, det är bara att justera stolen i bästa läge och vrida på nyckeln, ingen startknapp här inte, och ställa körlägespucken i driveläge.

Spring går osofistikerat hårt över små ojämnheter men klarar större farthinder riktigt fint. Trafikbruset tar sig obehindrat in i kupén när jag tar mig an den väldigt lätta och oprecisa styrningen, men det passar bra i denna miljö. Bilens längd på 3,7 meter, vikt på 970 kg och vändradien på 4,8 meter hjälper till och gör att jag enkelt kan göra en u-sväng när jag gjort bort mig i Köpenhamnstrafiken. Backvarnare och backkamera finns också vilket gör stadskörningen än smidigare.

Spring har lite av en suvkaraktär, inte bara till utseendet, man sitter ganska upprätt och högt för att vara i en småbil. Motorn ger bara 44

hästkrafter och att ta sig från 0 till 100 kilometer i timmen tar hela 19,1 sekunder. Jag har dock inga problem med att hänga med i det lugnare stadstempot.

Vi befinner oss ju i Köpenhamn och jag känner lite tivolikänsla i bilen. Är det en riktig bil, eller sitter jag i en radiobil och har förvirrat mig ut i trafiken? Jag finner en viss charm i allt detta sparsmakade, i bakhuvudet ligger nämligen alltid bilens trumfort: priset.

Vad det blir i svenska kronor är inte klart, det är inte ens säkert att Spring hittar hit. I Danmark kostar den provkörda och mer påkostade versionen Comfort Plus 139 990 danska kronor, det är 20 000 kronor mindre än vad de danska Seathandlarna begär för tidigare nämnda Seat Mii. Den billigare versionen Spring Comfort är 11 000 kronor billigare men saknar pekskärm, reservhjul och metalliclack. I Danmark har man ingen inköpsbonus för elbilar men kostar de under 450 000 kronor slipper man registreringsskatten.

Nu behöver vi inte fokusera på just privatköpet, Spring är även byggd för bildelningstjänster och det är en sådan version vi kör – med blå istället för orangefärgade detaljer och säten klädda i konstskinn för enkel rengöring. Baklamporna kommer även få en annan design.

Laddningskapaciteten är 7,4 kilowatt och att ladda batteriet fullt från noll tar cirka fem timmar, i bästa fall. För 5 000 extra kronor får man tillgång till likströmsladdning – alltså snabbladdning – på inte allt för imponerande 30 kW. Att ladda till 80 procent av batteriets kapacitet tar då strax under en timme.

Räckvidden enligt WLTP-körcykeln är 23 mil – och 30,5 mil i stadstrafik är Dacia noga med att påpeka. Som pendlarbil räknar de med att ägarna kommer att ladda batterierna en gång i veckan.

Det låga priset är möjligt inte bara för att man har fokuserat på det allra nödvändigaste, bilen som sådan är nämligen inte ny. Den lanserades i Kina som Renault City K-ZE för två år sedan. En bil som i sin tur i mångt och mycket är en Renault Kwid, med förbränningsmotor och lanserad i Indien 2015.

Säkerhet är kanske det som kommer på tal efter utförande, räckvidd och pris. Spring har autobroms och sex krockkuddar men Dacia räknar inte med att bilen får högre betyg än nyligen krocktestade Sandero. Den fick två stjärnor av fem hos Euro-NCAP, främst på grund av få assisterande system. Dacia ger sig inte in i stjärnjakten, menar de. Men i jakten på elbilsköpare som söker lågt pris, där är man nu.

Det verkar som om vi kanske får ett priskrig, trots allt. Om nu Dacia Spring kommer till Sverige vill säga.

Peter Klemensberger

peter.klemensberger@mag.bonnier.se

Fakta. Dacia Spring Comfort Plus

Miljö

Koldioxidutsläpp: 0 gram/km.

Elförbrukning vid blandad körning: 1,39 kWh/mil.

Räckvidd: 23 mil.

Ekonomi

Pris: 139 990 danska kronor.

Inköpsbonus: 70 000 kronor i Sverige.

Fordonsskatt: 360 kronor per år under de tre första åren, därefter 360 kronor per år.

Garantier: Nybil 2 år, vagnskada 3 år, rostskydd 30 år, batteri 8 år/ 16 000 mil.

Teknik

Motor: Elmotor 44 hk, 125 Nm.

Batterikapacitet: 27,4 kWh (netto). 7,4 kW max laddeffekt vid hemmaladdning, 30 kW vid snabbladdning.

Drivning: Framhjulsdrift.

Växellåda: 1-växlad.

Acceleration 0-100 km/tim: 19,1.

Toppfart: 125 km/tim.

Digitalt

Pekskärm: 7 tum.

App: My Dacia.

Apple CarPlay/Android Auto: Ja/Ja.

OTA (nätuppdatering): Nej.

Mått/vikt

Längd/bredd/höjd: 373/177/152 centimeter.

Bagagevolym: 290–620 liter liter med bakre ryggstöd uppe/fällda.

Tjänstevikt: 970 kg.

Maximal släpvagnsvikt: 0 kg.

Betyg del för del

Köregenskaper 2

Säkerhet 2

Komfort 2

Miljö 5

Ekonomi 5

Totalbetyg = 16 av 25

Plus

Lågt pris.

Smidig i stan.

Rymligt bagageutrymme sett till storleken.

Minus

Skral komfort.

Tafflig detaljkvaliet.

Dålig laddprestanda.

22 Katalysatorer stöldskyddsmärks

Märkning av katalysatorer ska effektivisera polisens arbete i Storbritannien.

De senaste åren har antalet stölder av katalysatorer ökat kraftigt. I Sverige noterades förra året en ökning på hela 4 000 procent, jämfört med antalet stölder 2019. Anledningen till att stöldligor har specialiserat sig på katalysatorer är de ädelmetaller som finns inuti dessa.

Nu satsas motsvarande drygt tolv miljoner kronor i Storbritannien för att hjälpa ägare av framför allt äldre Toyota-modeller. Biltillverkaren samarbetar med polisen och företaget SmartWater, målet är att stöldskyddsmärka fler än 100 000 katalysatorer. Det ska förhoppningsvis effektivisera polisens arbete mot stöldligorna och avskräcka ohederliga handlare av begagnade reservdelar från att köpa katalysatorerna. Toyota-ägarna ska erbjudas stöldskyddsmärkningen kostnadsfritt.

DN

22 Självkörande taxi i Peking

Det multinationella nätbolaget Googles systerbolag Waymo erbjuder taxitjänster i självkörande bilar utan säkerhetsförare i ett begränsat område i Arizona, USA. Nu meddelar den kinesiska sökmotorjätten Baidu att man kommer att göra det samma i Peking. Baidu introducerar sina självkörande bilar i Shougang Park. Området kommer att stå värd för vinter-OS i Peking 2022. Robottaxin kommer att skjutsa omkring idrottare, besökare och personal mellan arenor, restauranger och hotell.

DN

22 Bilbesiktning dyrare efter avreglering

Tio år efter avregleringen har Riksrevisionen granskat utvecklingen av svensk bilbesiktning. Slutsatsen är att tillgängligheten har ökat. Så har även priserna – och det kraftigt.

Den 1 juli 2010 var det slut på det 45-åriga statliga monopol där Bilprovningen – AB Svensk Bilprovning – hade ensamrätt på besiktning av fordon. För första gången skulle privata aktörer kunna erbjuda sina fordonsbesiktningstjänster i Sverige, något som spåddes leda till betydligt bättre tillgänglighet

men också högre priser. En regeringsledd utredning såg framför sig att priserna så småningom skulle vara de dubbla. Vid tidpunkten för avregleringen kostade en vanlig besiktning av personbil 300 kronor.

Nu har Riksrevisionen, en myndighet som lyder under riksdagen, granskat hur svenska fordons-besiktningsmarknaden utvecklats under tio år i privat regi. Deras slutsats är att avregleringen generellt har lett till större tillgänglighet och valfrihet, men att det inte gäller samtliga geografiska områden, framför allt i glesbefolkade regioner.

Konkurrensen på bilbesiktningsmarknaden har däremot inte lett till en för kund bättre prissättning. Riksrevisionen skriver att priserna ökade med 56 procent mellan 2010 och 2019, det vill säga från 2010 års nivå om 300 kronor till i snitt 468 kronor år 2019.

Under samma år ökade konsumentprisindex (KPI) endast med 10 procent.

KPI-ökningen mellan 2010 och 2021 är drygt 12 procent, de 300 kronor vi betalade för en personbilsbesiktning i juni 2010 motsvaras alltså av cirka 336 kronor i dag.

En översikt av besiktningspriser för personbilar på de olika bolagens nätbaserade bokningssidor ger oss en mängd olika siffror. Vanligaste prissättningen är strax under 500 kronor och uppemot 600 kronor, medan det i vissa fall kostar 699 kronor för en helt vanlig besiktning. Å andra sidan kan du hos vissa bolag komma under 400 kronor om du har tur med

bokningstider och andra faktorer som påverkar priset.

En annan aspekt som har blivit sämre sedan avregleringen är antalet klagomål från kunder till Swedac (Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll) och till Konsumentverket. Antalet har ökat, trots att en högre andel bilar blir godkända vid kontrollbesiktning än innan avregleringen.

Transportstyrelsen, som är den myndighet som ska övervaka besiktningsstationerna, får även kritik i granskningen. Enligt Riksrevisionen har myndigheten i princip helt avvecklat sin roll som tillsynsorgan. I dag består Transportstyrelsens särskilda besiktningsgrupp av endast en person – en analytiker.

– Vår bedömning är att Transportstyrelsen inte lever upp till sitt tillsynsansvar över besiktningsbranschen. Vi konstaterar samtidigt att regeringen har varit informerad om utvecklingen, men inte gjort något för att åtgärda den, säger riksrevisor Helena Lindberg.

Vidare anser de att ovan nämnda Swedac sköter sitt uppdrag på ett bra sätt, det vill säga att de ser till att aktörerna på besiktningsmarknaden är lämpade för uppdraget utifrån ett antal punkter, men tycker samtidigt att de borde få större befogenheter att kontrollera bolagsstyrelsernas medlemmar.

– Det är dessutom en brist att Swedac inte gör förnyade vandelsprövningar i samband med den återkommande tillsynen vart fjärde år, säger Gunilla Lundquist, projektledare för granskningen.

Sist men inte minst anser Riksrevisionen att avregleringen inte gav den effekt i form av ökat entreprenörsskap på området som man hade önskat. De skriver att besiktningsmarknaden domineras av tre stora aktörer som alla har sitt ursprung i statliga Svensk Bilprovning. Utöver dessa finns det totalt fem andra besiktningsföretag varav tre av dessa endast har en besiktningsstation vardera.

Senaste nyetableringen på besiktningsmarknaden ägde rum 2015.

Mattias Rabe

22 Jonas Fröberg: Bilbesiktningens reva genom Sverige

Bilbesiktningen delar in Sverige i lönsamma och olönsamma områden.

Där bilen oftast behövs mest i glesbygd har inga stationer tillkommit, köerna är längre och besiktningarna dyrare än i städerna – i alla fall där DN sökt.

Frågan är: Vad gör det med Sverige?

Du måste besiktiga din bil. Punkt. Det är en självklarhet eftersom det handlar om säkerhet.

När nu Riksrevisionen granskat avregleringen efter tio år kunde de bocka av förbättrade öppettider och 183 procents ökning av antalet stationer.

Medelpriserna ökade dock med 56 procent mot kpi:s 10 procent och exakt där kunde denna krönika ha slutat.

För ungefär där slutade nämligen Riksrevisionens analys.

Men det finns ett lager till.

I en tabell på sidan 71 i rapporten kan man själva räkna ihop att det ännu bara finns en enda station i 21 av de 67 regionerna.

Vi pratar bygder som Sollefteå, Kiruna, Bengtsfors Dals Ed, Åsele och många fler.

Där är ökningen av stationer noll (0). Det enda som ökat är priserna.

Jag söker en besiktningstid för min bruksbil i Sollefteå och Kiruna, där man bara kan välja Opus, och märker då ännu en ny aspekt: Det är dyrare – än i storstäderna.

Jag valde ett (när detta skrivs) datum tre veckor bort, den 7 juni. I Sollefteå och Kiruna kostar det 549 kronor för en normal kontrollbesiktning. I Stockholmsområdet (Stockholm/Akalla och Täby) var det en hundralapp billigare och i Malmö (Malmö Borrgatan) 150 kronor billigare i samma besiktningskedja. Priserna gällde hela veckan 7–11 juni.

I det vidsträckta Bengtsfors Dals Ed är man utlämnad åt bolaget besikta.se som tar 669

kronor för en besiktning den 7 juni. I Stockholm Tyresö är samma tjänst 200 kronor billigare och i Göteborg/Angered 170 kronor billigare samma dag – och då letade jag bara på ”besikta.se”. Eftersom antalet stationer ökat dramatiskt i Stockholm och Göteborg är utsikterna goda att hitta något billigare och, som det heter, ”mer tillgängligt”.

På hemsidan hos Arvidsjaurs enda station (Bilprovningen) står ”Det finns inga tider de närmaste sex veckorna. Bläddra i kalendern eller välj annan station.” Samma besked möter mig på stationerna i Sorsele och Åsele.

Men det ju finns bara en station att välja på – i orterna där marknaden tycks ha skapat ett monopol som sätter priser, bemanning och öppettider.

I Åsele är många beroende av sin bil. Kommunen har Sveriges tredje högsta kommunalskatt med 34,95 procent och när Handelsbanken stängde i april tappade de sitt sista bankkontor.

Vad tror du att detta gör – med Sverige?

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Gult ljus: Invigningen av Teslas fabrik i Grünheide utanför Berlin skjuts upp från den 1 juli till slutet av året – kommer fler förseningar?

23 Ledare: Sveriges inrikesflyg är inte hä hä och häpp häpp

Regeringen vill lägga ner Bromma flygplats ”så snart som möjligt”. När beslutet offentliggjordes den 21 april firade Miljöpartiet ordentligt. Ledande MP:are i Stockholm åt tårta utanför Stadshuset.

Men glädjeropen var förhastade, tårtan bakad för tidigt. Bara några dagar senare slog riksdagens trafikutskott fast att det saknas majoritet för en snabb nedläggning av flygplatsen. Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna, Centerpartiet och Sverigedemokraterna vill alla vänta och utreda frågan ordentligt.

Det var en nödvändig näsknäpp på Miljöpartiet. Visst kan och bör Bromma läggas ner, på sikt. Men det kan bara ske om vissa viktiga förutsättningar samtidigt uppfylls. Så snart som möjligt, ja visst, men inte förhastat och oförberett.

Framför allt måste vi acceptera att människor inte kommer att sluta flyga, inte ens inrikes.

Drömmen om höghastighetståg bör förbli en dröm, de skulle innebära samhällsekonomisk skada med milt sagt begränsad klimatnytta. Grönare flyg kommer med snabba steg. Om Sverige ska fortsätta att hänga ihop krävs bra förbindelser mellan norr, söder och huvudstad.

Med andra ord behövs ett välfungerande och klimatvänligt inrikesflyg. Arlanda är den bästa lösningen, förutsatt att flygplatsen byggs ut och förbindelserna med Stockholms city blir smidigare och billigare.

Stockholms handelskammare har länge varit en drivande aktör i sammanhanget. I lördagens artikel på DN Debatt beskriver kammaren fem viktiga punkter som måste beaktas i utredningen om Brommas framtid.

Man kan visserligen ifrågasätta idén om att döpa om Arlanda till ”Alfred Nobel Airport”. Hans pris till trots är Nobel nära förknippad med dynamiten, och explosioner är inget som flygresenärer gärna associerar till. Det finns andra bemärkta svenskar.

Desto viktigare förslag från handelskammaren gäller Arlandas nya bana och de bostäder som kan byggas på Bromma flygplats-området väster om stan.

”Den rullbana som måste anläggas på nya Arlanda genom integrationen med Bromma bör göras till en ’grön rullbana’ och tillägnas hållbart flyg, såsom elektriska flygplan och framtida vätgasplan”, skriver debattartikelns undertecknare.

Det är något som kan skapa incitament som driver på omställningen till ett klimatvänligt flyg.

Det är viktigt. ”Gröna” flygplan har en viktig roll att spela i framtidens Sverige. Att flyget måste finnas med syns om inte annat på det starka engagemanget från lokalpolitiker och näringsliv

runt om i Sverige, som reagerar skarpt varje gång de får skäl att frukta sämre flyglinjer.

Angående det nya bostadsområdet i Bromma konstaterar Stockholms handelskammare: ”Siktet bör vara inställt på att skapa en ny svensk föregångsstad i världen vad gäller innovation, attraktivitet och hållbarhet: en mönsterstad i Agenda 2030-anda.”

Med andra ord: Utveckling, inte avveckling. En grön modernisering. Det måste gå att göra en helhetssatsning på infrastrukturen som tar hänsyn både till människors behov av att resa och bo och till miljön och jobben.

Sveriges inrikesflyg är en viktig fråga. Det är inte ”hä, hä och häpp, häpp”, som statsminister Olof Palme en gång sa till M-ledaren Ulf Adelsohn. Det är inte tårta på Twitter.

För att dra till med ytterligare ett citat från äldre politiska år: Avveckla Bromma – men med förnuft.

DN 23/5 2021

23 Peter Wolodarski: Föreställ dig att du inte ens kan ringa 112

I den svenska självbilden ingår att vi är digitala och superuppkopplade. Men i delar av Sverige finns inte längre fungerande telefoni.

Det kom i veckan ett brev från banken, som meddelade att ”vi upphör med värdefack på kontoret”. Förmodligen ska jag vara nöjd med att över huvud taget ha kvar ett bankkontor, och därtill en personlig kontakt. På många platser runt om i Sverige finns inte längre någon lokal bank.

Rörelsen bort från det fysiska och analoga går fort nu. Och den har i högsta grad drivits på av pandemin.

Under det senaste året har en stor del av svenskarna tränats i att ha videomöten. Att jobba på distans, handla online. Att sköta myndighetskontakter med mobilt bank-id.

På 12 månader känns det som om samhället har tagit flera års kliv framåt.

Vi är uppkopplade som aldrig förr – i alla fall är det mångas självbild.

Men som DN:s Jonas Fröberg visade i sitt stora reportage tidigare i maj hänger inte hela Sverige

med. Glöm det där med högupplösta videomöten, 4G eller fiber. Glöm även traditionell telefoni. Alla invånare kan inte ens ringa nödnumret 112 från hemmet.

I år river Telia ned de fasta kopparledningarna i 221 svenska byar och orter. På papperet ska det ändå finnas täckning – men det stämmer inte. Det gamla tas bort, det nya uteblir.

Som DN:s reportage visade, hänger politiska visioner och praktisk vardag inte ihop.

För oss som bor i Stockholm driver marknaden på så att det nu går att koppla upp sin telefon mot blixtsnabbt 5G. Det är ett enormt lyft. Men i delar av landet finns inget internet över huvud taget. Verkligheten stämmer dåligt överens med kartan. Och då talar vi om platser där människor bor permanent och tidigare haft såväl el som telefon.

Ingen tycks känna ansvar. Telia saknar till skillnad från det gamla Televerket ett uttalat samhällsansvar. Och myndigheten Post- och telestyrelsen är tämligen anonym och tandlös.

Samma tendens syns med elbilsrevolutionen, som de närmaste åren kommer att stöpa om den svenska fordonsparken. Det fossila är äntligen på väg bort. Men var kan man ladda snabbt när batteriet tar slut?

Norr om Sundsvall är problemet akut, trots motorväg, om man inte äger en Tesla – bolaget förlitar sig på egen infrastruktur.

I glesbygden sänker elbilen kostnaderna kraftigt för att köra långt. Och just bilen är mycket viktigare än i storstaden, eftersom de kollektiva

färdmedlen är färre. Men ska man ta sig fram på el krävs tillgång till platser som erbjuder snabbladdning, särskilt med tanke på att rader av bilföretag meddelat att de ska sluta att tillverka diesel- och bensinfordon.

Snabbt internet och möjlighet att ladda. Grundläggande infrastruktur som behövs för att fungera i dagens samhälle. Borde inte alla ha rätt till det år 2021?

Jag minns en slogan från 1990-talet som Carl Bildt lanserade när han kommit hem från Bosnien. ”Ropen skalla, bredband åt alla”, sa Moderatledaren.

En del fnös åt det där, men både Bildt och it-entreprenören Jonas Birgersson var framsynta när de missionerade om behovet av snabbt internet för alla svenskar.

Carl Bildt drev på för avregleringar och underlättade för marknaden att snabbt bygga ut nya digitala tjänster. Men hans slogan handlade inte bara om lönsamma delar av Sverige. Den gällde alla.

Inom statsvetenskapen brukar man säga att typiska uppgifter för en stat är militär, polis och post.

Sverige har under 2000-talet slarvat med alla dessa funktioner, men på senare år har en omprövning skett. Och frågan i dag är vad som bör karaktärisera en modern stat.

Efter det gångna pandemiåret är det lätt att se hur avgörande den digitala infrastrukturen är.

DN.se fyllde i dagarna 25 år – papperstidningen är 156 år. Men på rekordkort tid har antalet digitala prenumeranter blivit många fler än dem

som prenumererar på pappret (jag lovar: vi planerar att fortsätta med papperstidning länge till!).

Digitaliseringen stöper om samhället på ett genomgripande sätt. Samtidigt bygger utvecklingen på full tillgång till den moderna tekniken.

Vi avkrävs godkännande i mobilt bank-id för att boka vaccination mot covid, men det fungerar inte där alla svenskar bor.

Posten avvecklar femdagarsutdelning i flera delar av Sverige, men gör det utan att garantera en digital brevlåda som kan användas för all myndighetskommunikation.

Risken här är att Sverige klyvs, och att misstron mot samhällets institutioner späs på från dem som lämnas efter. Det blir poänglöst att bejaka det nya när förutsättningarna saknas.

Här finns en historisk uppgift för staten.

Sverige skulle kunna skynda på förändringen, men samtidigt lägga betydande resurser på att få teknikskiftet att fungera utan friktion i hela landet.

Det är inte gratis, men i sammanhanget en låg kostnad för att hålla ihop samhället.

Vi klarar oss utan bankfack. Men vi måste ha tillgång till el och bredband.

Peter Wolodarski

peter.wolodarski@dn.se

23 Rekordmånga nekas inresa på Arlanda

Sedan Sverige införde nya inrese-restriktioner har fler än någonsin stoppats från att komma in i landet på Arlanda eftersom de inte kunnat uppvisa giltiga negativa covid-19-test. I värsta fall kan drabbade resenärer få vänta i en vecka i flygplatsens transithall.

– Vi hanterar väldigt många ärenden på Arlanda, rekordmånga under de senaste tre månaderna. Många har helt enkelt inte riktig koll på vad som gäller för resor till Sverige och såvitt jag förstår det har vi bland de skarpaste reglerna i Schengen, säger Jens Olsson, gränsbefäl på Arlandapolisen.

Det tillfälliga inreseförbudet i Sverige trädde i kraft den 6 februari och grundar sig i två förordningar, dels en för resor från tredje land, dels en för resor inom Schengenområdet. I det senare fallet gäller att alla utländska medborgare, om de inte uppfyller något undantag, måste kunna visa upp ett negativt covid-19-test som inte är äldre än 48 timmar.

– Reglerna talar också om hur testerna ska vara utformade och vilka av dem som är godkända. Det ska vara pcr-, lamp-, tma- eller antigen-tester. Man kanske lätt kan tro att antigen är det samma som antikroppar, men även antigen-

tester påvisar om man har en pågående infektion eller inte, säger Jens Olsson.

Under lågintensiva perioder före pandemin hade han och hans kollegor vid gränspolisen tre till fyra fall per dygn att hantera, men nu har ärendeskörden uppskattningsvis fyrdubblats. Extra hektiska dagar kan numera innebära uppemot 30 per dygn.

Han säger att han har full förståelse för att flyg- och markservicebolag har svårt att hålla rätt på alla regler som gäller för inresor till olika länder, för att alla har sina egna villkor. Som exempel nämner han att en svensk resenär till Amsterdam avkrävs ett max 72 timmar gammalt negativt pcr-test samt ett antigentest som visat negativt högst fyra timmar före boarding.

– Om du i stället reser till Amsterdam från Paris, då behövs bara det negativa pcr-testet. Det är en väldigt rörig tid för resenärer, men det är regler som vi måste följa. Blir man avvisad ska man tillbaka till embarkeringsorten, det vill säga dit du kom från, säger Jens Olsson.

Det är de enskilda resenärernas ansvar att uppfylla kraven för inresor och med biljettköpet har de ett civilrättsligt avtal med respektive flygbolag som i sin tur kan hjälpa till i viss mån. En svårighet under pandemin är att antalet flighter är så mycket färre än under normala förhållanden, en del går bara en gång i veckan från Arlanda.

– Ett exempel från nu i veckan var en person som kom från Aten via Belgrad i söndags och nästa flyg till Belgrad är i dag, fredag, medan nästa direktflyg till Aten går på söndag. Då

kunde vi hjälpa till att hitta en variant så att personen kunde åka via Istanbul, för att Turkiet tillåter transitering som är kortare än 24 timmar. Det blir ofta lite pusslande, säger Jens Olsson.

Passagerare som avvisas får vänta i transithallen till dess att flyget tillbaka avgår. Statsägda flygplatsoperatören Swedavia har valt att stänga av en gate på F-piren där man placerat ut fällsängar för de som drabbats av det tillfälliga inreseförbudet.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Fakta. Godkända tester vid inresa

Pcr-test: Används för att påvisa arvsmassa från sars-cov-2-virus som orsakar covid-19. Lamp- och tma-test används i vissa fall i stället för pcr för att påvisa arvsmassa från sars-cov-2-viruset.

Antigentest: Avser snabbtester för påvisning av antigen, det vill säga proteiner på sars-cov-2-virusets yta.

Det negativa covid-19-testet får inte vara äldre än 48 timmar.

Inreseförbudet omfattar inte svenska medborgare. Förbudet är tillfälligt och gäller utländska medborgare, som inte kan visa upp ett negativt covid-19-test vid ankomsten till Sverige.

Sverige omfattas av EU:s beslut att tillfälligt stoppa alla icke nödvändiga resor till EU från tredjeland. Undantag finns exempelvis för personer med svenskt uppehållstillstånd eller särskilda behov.

Källa: Regeringen och Folkhälsomyndigheten

23 Jämställdheten i it-branschen får hård kritik i rapport

Sverige digitaliseras i snabb takt, it-branschen skriker efter folk – men andelen kvinnor som jobbar i den ökar inte.

– Problemen är bland annat en kultur som inte inkluderar, otydliga karriärvägar och okvalificerade uppgifter, säger Ida Inga på fackförbundet Akavia.

Akavia, tidigare Jusek/Civilekonomerna, organiserar bland annat systemvetare, datavetare, programmerare och informatiker.

– De kan kallas det samhällsvetenskapliga benet av it-branschen. våra medlemmar finns på hela arbetsmarknaden, säger Ida Inga, professionsanalytiker på Akavia.

Hon ligger bakom en ny rapport som hävdar att it-branschen måste skärpa sig i jämställdhetsfrågor av rent egenintresse: Branschorganisationen Almega Telekomföretagen spår att antalet anställda kommer att öka med 70 000 fram till 2024. Sex av tio arbetsgivare uppger i SCB:s arbetskraftsbarometer att de kommer att lida

brist på systemvetare och programmerare de kommande åren.

Trots detta växer inte andelen kvinnor som är anställda inom området.

– It-branschen är helt central för den digitala omställning vi är inne i, och då behöver man ta vara på all kompetens. Homogena arbetsplatser riskerar att tappa innovationskraft och produktivitet. Men jämställdhet är också helt enkelt bra för affärerna, kvinnor är en viktig kundgrupp.

Ida Inga ger exempel på när den hänsynen inte tas:

– Det kan vara att man missar att lägga in menstruationscykeln i en hälsoapp, det är ju en känd kroppsfunktion att följa. Eller när man utvecklar mobiltelefoner som är för stora och inte kan hållas i en kvinnohand eller inte anpassar så kallade in ear-hörlurar för mindre öron.

Akavias genomgång citerar flera rapporter från Sverige och USA, bland annat från nätverket Tjejer kodar och Allbrightstiftelsen, som arbetar för jämställdhet och diversifiering i näringslivet.

En slutsats är att kvinnorna i branschen upplever en icke-inkluderande kultur, att man inte får tid till utveckling, att karriärvägarna är otydliga och att kvinnor i högre grad får okvalificerade arbetsuppgifter. Konsultföretaget Accenture har visat att hälften av kvinnorna i den amerikanska it-industrin har lämnat branschen innan de fyllt 35 år.

– Det verkar som det av någon slags tradition är kvinnorna som ska vara mötessekreterare eller ta ansvar för ”teamvårdande aktiviteter”

Vad ska man göra åt detta?

– Jämställdhet är affärskritiskt, därför måste frågan lyftas till ledningsnivå. Sedan krävs det ett aktivt arbete om normer och diskussioner om vem som får vilka uppdrag och hur man tillsätter tjänster, säger Ida Inga.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Fusion skapade Sacos näst största förbund

Akavia bildades 2020 av Jusek och Civilekonomerna och är nu det näst största förbundet inom akademikernas paraplyorganisation. Akavia samlar 130 000 ekonomer, jurister, samhällsvetare, it-akademiker, personalvetare och kommunikatörer.

Den aktuella rapporten heter ”Jämställdhet inom it-branschen minskar kompetensbristen”.

24 ”Miljardstöd till laddhybrider hindrar skiftet till elbilar”

Inom kort presenteras förslagen från utredningen om ett förbud mot försäljning av nya bensin- och dieseldrivna bilar. Förbudet är välkommet och årtalet behöver sättas i närtid. Dessvärre har regeringen gett utredaren i uppdrag att föreslå ett undantag för så kallade laddhybrider. Det kan bli ett historiskt misstag, skriver företrädare för miljöorganisationer.

DN. DEBATT 210524

I stället för ett undantag för laddhybrider behövs omedelbara åtgärder för att stoppa subventionen av dessa bilar. Förra året betalade staten ut minst en miljard kronor i stöd till bilar som släpper ut mer koldioxid än genomsnittet av nya bilar i EU. Lika brådskande är det att införa styrmedel som minskar transporterna och gör dem mer effektiva i enlighet med Klimatpolitiska rådets rekommendation.

För att minska utsläppen av koldioxid och förbättra luftkvaliteten i städer har ett tiotal länder i Europa beslutat att förbjuda eller på andra sätt helt fasa ut försäljningen av alla bilar med förbränningsmotor. Ett stort antal städer har också aviserat lokala åtgärder för att begränsa trafik med sådana bilar och Danmark har tagit initiativ till utfasning i hela EU.

Norge ligger ett par steg före. År 2010 såldes det fler elbilar i Sverige än i Norge, men den norska regeringen har systematiskt infört styrmedel som gynnar elbilar och byggt ut laddinfrastrukturen. Mellan 2016 och 2020 ökade elbilarnas andel av bilförsäljningen från 16 till 54 procent. Alla nya bilar som säljs efter 2025 ska ha nollutsläpp från avgasröret.

Biltillverkaren Volkswagen siktar på att 90 procent av försäljningen i Norge ska bestå av elbilar redan nästa år och 2023 ska de inte sälja några bilar med förbränningsmotorer alls i vårt grannland. Hela denna utveckling har skett tack vare politiska beslut.

Avståndet fågelvägen mellan Oslo och Stockholm är 42 mil, men ljusår när det gäller transportpolitik. I Sverige finns inget mål för elbilar och inget förbud mot bilar som drivs av bensin eller diesel. Man kan undra vad den stora skillnaden beror på.

Kanske har det med regeringens relation till den svenska fordonsindustrin att göra. Långsiktigt är det i så fall en destruktiv relation eftersom svensk innovationskraft skulle gynnas av att politiska styrmedel hjälper landets företag ur sitt fossilberoende så fort som möjligt.

Sverige är sena på bollen, men i januariavtalet enades till slut regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna om att det inte ska ”vara tillåtet att sälja nya bensin- och dieseldrivna bilar från 2030” och att en sådan lagstiftning ska antas senast år 2022. En utredning tillsattes för att bena ut hur ett förbud ska se ut.

En viktig fråga är naturligtvis vad ”bensin- och dieseldrivna bilar” betyder. En tydlig indikation

på regeringens uppfattning får vi av direktivet till utredaren. Enligt detta ska han föreslå hur laddhybrider ska kunna undantas från ett förbud.

Att införa ett sådant undantag kan bli ett historiskt misstag. Det riskerar att försena omställningen till bilar med nollutsläpp och i stället bygga fast Sverige i det fossilberoende som regeringen säger att den vill ta oss ur och göra Sverige till ”världens första fossilfria välfärdsland”.

På grund av brister i det rådande mätsystemet för bilars utsläpp, WLTP, får laddhybrider orealistiskt låga utsläppssiffror som gör dem politiskt attraktiva och berättigar dem till stora och oförtjänta klimatbonusar. Detta utnyttjas av biltillverkarna. I vad som verkar vara en medveten greenwash-strategi används de missvisande siffrorna för att sudda ut gränsen mellan fossildrivna bilar och elbilar. Vi ska tro att en fossilbil är en elbil.

Detta bromsar utvecklingen och försenar omställningen av transporterna. När laddhybrider miljömässigt jämställs med elbilar är det lätt för konsumenten att välja hybriden som är betydligt billigare och gör att köparen slipper så kallad räckviddsångest. Naturligtvis är den bästa medicinen mot eventuell räckviddsångest en väl utbyggd infrastruktur för elbilar – och det är just vad som bromsas av laddhybriderna.

I rapporten ”Bilar som steker planeten” presenteras färska undersökningar från de oberoende och välrenommerade instituten International Council on Clean Transportation (ICCT) och Transport & Environment (T&E).

Dessa undersökningar bekräftar tidigare rapporter, till exempel den från Greenpeace Tyskland från 2020, som tydligt visar att de populäraste laddhybriderna har nästan lika stora utsläpp av koldioxid som vanliga bensin- och dieselbilar.

En Volvo V60, Sveriges populäraste laddhybrid förra året, släpper i verkligheten ut 122 gram koldioxid per kilometer. Det är långt över genomsnittet för nya bilar i EU, 95 gram, och mer än en vanlig bensindriven Toyota Corolla utan laddteknik. Ändå betalade staten ut ungefär 200 miljoner kronor i stöd under förra året till 6 941 köpare av Volvo V60. De som köpte en Corolla fick däremot betala högre skatt.

Under 2020 betalade Transportstyrelsen ut över 1,1 miljard kronor i bonusar till de tio modeller som testades av ICCT. Om verkliga utsläppssiffror hade använts skulle de flesta i stället ge ägarna högre skatt.

Bonus-malus-systemet har blivit en av Sveriges största och onödigaste fossila subventioner. Stödet till laddhybrider ger begränsad klimatnytta och bidrar inte heller till ett teknikskifte. Tvärtom bevarar det en bilpark som skadar jordens klimat. Att ge ett undantag till dem skulle bygga fast Sverige i det fossilberoende som regeringen säger att den vill ta oss ur.

Bilindustrin menar att många som köper en laddhybrid väljer mellan en konventionell bil och laddhybrid, snarare än mellan laddhybrid och helelektrisk. Det saknas underlag för att avgöra om det stämmer, men oaktat vilket så är ekonomiskt stöd till att köpa laddhybrider ändå

felriktat eftersom bilarna har stora utsläpp och att de varken bidrar till omställning eller teknikutveckling.

Regeringens undfallenhet mot Volvo och den övriga fordonsindustrins önskemål håller på att göra Sverige sämst i klassen, ironiskt nog långt mycket sämre än våra oljeexporterande grannar i Norge, som utan bindningar till en inhemsk bilindustri verkar vara mer klartänkta i sin strategi för att ta sin bilpark ur fossilberoendet.

Regeringen och dess samarbetspartier måste genast reformera bonus-malus-systemet så att laddhybrider utesluts helt. För att påskynda utfasningen behövs även ett förbud mot reklam för fossilbilar och i synnerhet den aggressiva marknadsföringen av laddhybrider. När en bil väl har kommit ut i bilflottan har den en livslängd på 15–20 år. Omställning behöver därför göras här och nu.

Anna Jonsson, tankesmedjan New Weather Institute Sverige, tidigare ordförande för Fältbiologerna och Jordens Vänner

Gunnar Lind, New Weather Institute Sverige, tidigare aktiv i Greenpeace

Isadora Wronski, Sverigechef Greenpeace

Gustav Martner, talesperson reklam och marknadsrätt, Greenpeace

25 Resor avråds – med flera undantag

Utrikesdepartementet avråder även fortsättningsvis från ”icke-nödvändiga” resor utomlands, med anledning av pandemin. Den formella avrådan förlängs till och med den 1 juli. Men resor inom EU och till och från ett litet antal godkända länder bedöms vara säkra. Det görs undantag för sju länder vid sidan av länderna inom EU, EES och Schengenområdet samt Storbritannien: Australien, Israel, Nya Zeeland, Rwanda, Singapore, Sydkorea och Thailand.

TT

27 Ministern frågades ut om Telias täckning

Näringsminister Ibrahim Baylan (S) har efter DN:s granskning av nedläggningen av kopparnätet kallat Telia till näringsdepartementet.

– Jag tycker att vi hade väldigt bra diskussioner, säger ministern om mötet med Telia.

Näringsminister Ibrahim Baylan (S) har även själv frågats ut av riksdagens näringsutskott om Telias nedläggning av det fasta telenätet, som DN granskat i en rad artiklar.

DN:s granskning har visat att lagstadgad grundläggande telefoni och internet fallerar på landsbygden. Telia, som är ett börsnoterat bolag med avkastningskrav, monterar ner det fasta kopparnätet på platser där det inte är lönsamt utan att man hunnit bygga ut mobiltäckningen på samma plats.

Om detta ville näringsutskottet fråga ut Ibrahim Baylan, som är ansvarig för statens ägande i Telia.

– Vi kan inte ha en ordning där enskilda fastighetsägare måste stå på en stege för att ringa hemtjänsten. Det är dyrt men alla måste faktiskt med, har Per Schöldberg (C), ledamot i utskottet och en av initiativtagarna till utfrågningen, sagt till DN i en tidigare intervju.

Efter sammanträdet säger han sig vara ”hyggligt nöjd” med dialogen som inletts med näringsministern.

– Han uttryckte det så här: ”människor ska ha service, punkt”. Det vill säga att det verkar finnas en ambition hos statsrådet som är tydlig, säger Per Schöldberg.

– Jag gör tolkningen att de kommer arbeta vidare med detta.

Och enligt näringsministern själv är arbetet redan påbörjat. Som ägare har staten ständig dialog med Telia, men i förra veckan kallade Ibrahim Baylan bolaget till näringsdepartementet för att diskutera specifikt de här frågorna.

– Jag bjöd in dem för att få höra om deras planer men också för att understryka att vi

ställer höga krav på bolag med statligt ägande, de ska vara ett föredöme och även om de inte har ett samhällsuppdrag som före privatiseringen så har de ändå ett ansvar gentemot sina kunder, säger Ibrahim Baylan.

Känner du att bolaget är på rätt väg efter det samtalet?

– Jag tycker att vi hade väldigt bra diskussioner. Men det är också väldigt tydligt att det är PTS som ytterst har ansvaret att tillse att det i de delar av landet där det i dag inte finns kommersiella grunder ändå finns möjlighet till uppkoppling, säger näringsministern.

Det har sedan flera år tillbaka funnits en tydlig majoritet i riksdagen för att staten ska sälja sitt resterande innehav i Telia, vilket är knappt 40 procent av aktierna i bolaget.

Men i fjol landade en utredning i att det ändå kan vara klokt att behålla ägandet i bolaget, ett förslag som ingår i vårpropositionen som ska läggas fram för riksdagen. Baylan tycker sig se att den gamla säljmajoriteten är försvagad.

– Jag uppfattade att det nu är flera partier som vänt efter den utredning vi gjorde förra året.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- **Folkhälsa och sjukvård**
- **Funktionshinder**
- **Socialförsäkringar**
- **Socialtjänst inklusive äldreomsorg**

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- **Socialdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
- **Överenskommelser inom sjukvård och omsorg**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Lena Hallengren
Socialminister

Ardalan Shekarabi
Socialförsäkringsminister
Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19
- Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset
- Statens överenskommelser med SKR
- Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien
- Trygghet och livskvalitet för äldre
- Hållbara pensioner
- Vård i rörelse 2020
- Prenumerera på nyheter från regeringen

Aktuellt från Socialdepartementet

Socialdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
  21 mars 2018 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Läkemedelsverket (LV)**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Provinsialläkarstiftelsen**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Systembolaget Aktiebolag**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

  Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)
  19 december 2014 från Socialdepartementet

-
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Pensionsmyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för delaktighet**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Försäkringskassan**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Folkhälsomyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

E-hälsomyndigheten
19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Barnombudsmannen (BO)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Arvsfonden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Alkoholsortimentsnämnden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
  18 december 2014 från Socialdepartementet

Lena Hallengren

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Socialminister
Socialdepartementet
"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister
Socialdepartementet
”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- **Socialförsäkringar**
- **Spelpolitik**

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) umgänge o d
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

Från arbetsmaknadsdepartementet

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheter Bostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

krisinformation.se

Nya skärpta nationella råd

Från och med den 14 december gäller skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19. Alla i samhället, både individer och verksamhetsansvariga, har en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra smittspridning. Det gäller också vid firande av högtider.

DELA INNEHÅLLET PÅ DENNA SIDA:

Twitter Facebook E-post

Du har ett personligt ansvar för att skydda dig själv och andra mot spridningen av covid-19. Särskilt viktigt är att du skyddar personer i riskgrupper mot smitta. Från och med 14 december är du skyldig att:

Stanna hemma vid symtom

- Har du symtom på covid-19 ska du stanna hemma. Du rekommenderas även att testa dig för pågående infektion.

- Läs mer om hur du ska agera om du eller någon i hushållet har symtom eller blivit smittad av covid-19 här.
-

Begränsa nya nära kontakter

- Samlas aldrig fler än åtta personer samtidigt.
- Umgås bara med personer du normalt träffar, personer du bor med eller några få vänner och närstående utanför hushållet.
- Håll alltid avstånd till andra personer du träffar. Umgås helst utomhus.

Hålla avstånd till andra och undvika platser med trängsel

- Håll alltid avstånd till andra människor. Det gäller både inomhus och utomhus.
- Undvik platser som butiker, köpcentrum och kollektivtrafik om det är trångt.
- Handla ensam och vistas inte i butiker under längre tid än nödvändigt.
-

Resa på ett så smittsäkert sätt som möjligt

- Undvik kollektivtrafik och andra färdmedel där det inte går att köpa platsbiljett.

- Undvik att träffa nya kontakter under resan och på resmålet.
- Säkerställ att du kan isolera dig på ditt resmål eller kan ta dig hem utan att smitta andra om du får symtom på covid-19.
-

Arbeta hemifrån så ofta du kan

- Kom överens med din arbetsgivare om att arbeta hemifrån när detta är möjligt.
- Om du måste åka till arbetet bör du anpassa dina arbetstider så du kan undvika trängsel i kollektivtrafiken och på arbetsplatsen.
-

Hålla en god handhygien

- Tvätta händerna regelbundet och noggrant med tvål och vatten.
- Tvätta alltid händerna före måltid och efter toalettbesök samt när du befunnit dig i offentliga miljöer.
-

Vara försiktig när du besöker personer som är 70+ eller tillhör en riskgrupp

- Var extra noga med att följa alla råd och rekommendationer. Folkhälsomyndigheten har information om hur du kan umgås på ett säkert sätt.
- Besök på äldreboenden ska ske under säkra former. Följ boendets besöksrutiner.

- Om du haft covid-19 under våren är det inte säkert att du fortfarande har en mindre risk att smittas och att smitta andra.
-

Läs mer

- Om ditt personliga ansvar i "Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19".
- Om hur du kan umgås och resa smittsäkert under jul och nyår på Folkhälsomyndighetens webbplats.
- Om hur du kan skydda dig själv och andra på Folkhälsomyndighetens webbplats.

21 EU överens om vaccinpass

Medlemsländerna och EU-parlamentet har kommit överens om hur reglerna för resenärer ska se ut från slutet av juni när det gröna passet lanseras.

Under den senaste veckan har det rått en viss osämja mellan olika viljor i parlamentet respektive rådet. Parlamentet har velat att alla karantänsregler för EU-resenärer förbjuds i och med passets lansering.

– Sverige och andra medlemsländer har inte velat gå så långt som det hade behövts för att garantera karantänsfria resor i sommar, säger Centerpartiets parlamentariker Abir al-Sahlani.

Nu har man enats om att det fortsatt blir upp till varje enskilt land att bestämma om karantänsregler för inresande.

Den 26 juni ska det gröna passet, med syfte att öppna EU, lanseras i alla medlemsländer. Passet kommer att innehålla information om varje persons vaccinering, eventuella antikroppar och tidigare bekräftad covidinfektion.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

21 Smittspridningen minskar snabbare än väntat

Smittspridningen i Sverige minskar snabbare än vad Folkhälsomyndigheten tidigare beräknat.

– Nu verkar det gå ännu fortare än vad vi hade trott och hoppats på. Det får vi se som positivt, säger Anders Tegnell.

Smittspridningen fortsätter att avta, men nivån är fortfarande hög, enligt Folkhälsomyndigheten.

– Vi har fortsatt höga smittal även om vi har sett en nedgång sedan några veckor nu och även en minskad belastning på vården, säger Anders Tegnell, som säger att utvecklingen gått snabbare än väntat.

Samtidigt är Sverige det land i Europa som har flest nya fall per 100 000 invånare de senaste två veckorna, enligt Europeiska smittskyddsmyndigheten, ECDC.

– Många länder i Europa har varit uppe på betydligt högre nivåer än vi ligger på nu. Det handlar nog mer om att Sverige hade en ganska sen uppgång under den här tredje och förhoppningsvis sista vågen, säger Anders Tegnell.

Sedan förra veckan har antalet som vårdas på intensivvårdsavdelningar i landet minskat med 101 patienter. Det är 271 personer som vårdas på intensivvårdsavdelning.

– Många personer behöver fortsatt sjukhusvård för covid-19, men vi ser att antalet patienter sjunker, säger Thomas Lindén, avdelningschef, Socialstyrelsen.

I slutet av april publicerade Folkhälsomyndigheten en rapport som visade att vaccinationstäckningen bland utlandsfödda är lägre än i övriga befolkningen. Skillnaderna fick stor uppmärksamhet och storstadsregionerna kallades till ett möte med

socialminister Lena Hallengren (S) för att presentera vilka åtgärder som vidtas för att jämna ut skillnaden mellan olika grupper.

– Vi når de utrikesfödda sämre än vi når de som är födda i Sverige, säger Anders Tegnell.

– Även om det har blivit en klar förbättring sedan vi mätte sist är det fortfarande stora skillnader.

Över 3,3 miljoner svenskar har fått minst en första vaccindos. 41 procent av befolkningen har fått den första sprutan medan 13 procent är fullvaccinerade.

– Det ökar allt mer eftersom vi får allt större leveranser av vaccin, säger Anders Tegnell.

Eftersom vaccintillgången är god i landet bedömer Folkhälsomyndigheten fortfarande att det inte är aktuellt att använda doserna från Janssen. Precis som Astra Zeneca rekommenderas tillverkarens doser enbart till personer 65 år och äldre.

– Som det ser ut just nu ser vi inte någon roll för Janssenvaccinet i det svenska programmet. Men vi vill alltid hålla en öppning för att det kan ske förändringar. Det kan dyka upp saker som trots allt gör att vi skulle kunna ha användning av det, säger Anders Tegnell.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

21 Hemarbete ökar kraftigt

Andelen hemarbetare ökar kraftigt, visar siffror från Statistiska centralbyrån (SCB).

Under fjolårets fjärde kvartal jobbade tre av tio (29 procent) hemifrån. Under första kvartalet i år hade den siffran stigit till drygt fyra av tio (42 procent).

TT

21 Så blir marknaden för bostäder i sommar

På sommaren brukar bostadsmarknaden vanligtvis ta semester. Men så blir det inte i år. Mäklarna spår att antalet försäljningar lär hålla sig på en hög nivå även om bostadspriserna, som det senaste året slagit alla möjliga rekord, ser ut att plana ut.
– Vi börjar nå ett tak på vad folk kan betala, säger Fredrik Kullman, vd för Bjurfors i Stockholm.
Det blir en sommar där bostadspriserna planar ut på sin redan höga nivå men antalet affärer lär vara många till skillnad från en vanlig sommar, det tror experterna i alla fall.
– I Göteborg och Malmö kan priserna nog stiga lite till men inte alls lika kraftigt som tidigare. Annars lär priserna plana ut överlag i landet. Tittar man på Stockholm ser vi att vi börjar nå ett tak på vad folk kan

betala, säger Fredrik Kullman, vd för Bjurfors i Stockholm.
Ny statistik från Valueguard visar att villapriserna i Stockholmsområdet sjönk med 0,1 procent i april månad och priserna på bostadsrätter steg med 0,1 procent. Dessa relativt stillastående nivåer är en stor skillnad mot de senaste tolv månaderna där exempelvis priserna på villor stigit med 23,4 procent i huvudstaden.
– Det är ett hälsotecken. Det hade varit orimligt att priserna skulle fortsätta gå uppåt i samma takt som det senaste året. Den prisökningstakten gör det svårt för de som vill in på marknaden och är inte långsiktigt hållbar. En fortsatt ökning hade också inneburit en ökad risk för efterföljande prisfall, säger Marcus Svanberg, vd på Länsförsäkringar Fastighetsförmedling.
I landets två andra storstadsregionerna var prisökningarna i april mest märkbara på villor i Göteborg (2,5 procent) och på bostadsrätter i Malmö (2,1 procent). Att prisökningen på både villor och bostadsrätter stannade av i Stockholm under april beror på flera faktorer och kurvan kan inte fortsätta uppåt i all oändlighet. Johan Nordenfelt, informationschef på Erik Olsson fastighetsförmedling, tror att bankernas lånerestriktioner spelat en stor roll.
– Efterfrågan är fortfarande stark och folk är villiga att betala högre och högre priser, speciellt när räntan är så låg. Men bankerna låter dig bara låna ett visst belopp beroende på hushållets inkomst. Den toppnivån är man uppe och snuddar på i Stockholm nu men inte i Göteborg och Malmö riktigt ännu. Därför kan priserna fortsätta stiga men antagligen i en lägre takt.
I vanliga fall brukar bostadsmarknaden lugna ned sig under sommaren men 2020 blev ett undantag. Pandemin eldade på marknaden och folks behov av att flytta när mer fokus riktades mot hemmet. Mäklarna tror att årets sommar blir mer aktiv än en normal sommar men inte lika intensiv som fjolårets.
– Det kommer fortfarande att vara många som vill flytta till en bostad som passar de nya behoven och de nuvarande prioriteringarna bättre som inte har hunnit göra det ännu, säger Johan Nordenfelt.

Att priserna kan plana ut under en längre period än bara under sommaren är mäklarna överens om men om man tittar längre in i framtiden blir det sannolikt inte så.
– Ur ett historiskt perspektiv har bostadspriserna alltid fortsatt uppåt över tid, men jag hoppas att vi håller oss på den här nivån och inte ser ytterligare accelererande priser den närmaste tiden, säger Marcus Svanberg.
Markus Botsjö
markus.botsjo@dn.se

21 Prisökningen på villor i Stockholm mattas av

Efter ett exempellöst år med rekordpriser på villor syns nu det första tecknet på en avmattning. Villapriserna i Stockholm sjönk med 0,1 procent i april, enligt företaget Valueguards så kallade Hox-index.
Men avmattningen syns endast i Stockholm – i Malmö och Göteborg fortsatte prisuppgången.
Villapriserna har slagit rekord i stort sett varje månad sedan förra våren. Det har tolkats av mäklare och branschbedömare som en följd av pandemin när köparna vill ha större bostad då de förväntar sig mer av arbete hemifrån i framtiden. Dessutom är utbudet av villor lågt.
Prisuppgången har gjort att villapriserna på många håll i landet har nått rekordnivåer. Men under april

sjönk alltså villapriserna något i Stockholm, enligt Valueguards index.
Det är för tidigt att säga om det är en trend – för det behövs flera månader av en liknande utveckling. Det är dock ett första tecken på att prisnivån nu nått en topp. Att det sker just i Stockholmsregionen är inte så konstigt eftersom priserna där är de högsta i landet. I Göteborg och Malmö fortsatte villapriserna upp under april med 2,5 respektive 1,3 procent. I riket i snitt har villapriserna stigit med 1,1 procent under månaden.
Räknat på de senaste tolv månaderna är dock prisökningen exempellös. Det genomsnittliga priset på en villa i Sverige har stigit med 23 procent. I Stockholm har priset stigit med 23,4 procent, i Göteborg med 22,6 och i Malmö med 26,6 procent.
Förväntningarna på stigande priser hos potentiella köpare tycks dock ha avtagit enligt Erik Olsson Fastighetsbyrås index Eobi, som är en enkätundersökning bland visningsdeltagare. Indexet för stigande priser har sjunkit från 57 till 46 – vilket ändå är en hög siffra.
Förvånande nog tror bara varannan av besökarna att amorteringskravet återinförs den sista augusti, trots att Finansinspektionen varit mycket tydlig med att det kommer att ske.
Även bostadsrättspriserna har stigit. Snittökningen i landet under april var 0,5 procent. I Stockholm steg de med 0,1 procent, i Göteborg med 0,3 procent och i Malmö med 2,1 procent.
De har också varit stora prisökningar räknat på tolv månader, om än inte lika stora som för villor.
I snitt har bostadsrättspriset i Sverige stigit med 12,3 procent. I Stockholm steg snittpriset med 12,2 procent, i Göteborg med 9,1 procent och i Malmö med 18,7 procent.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

21 Högt tryck på campingarna

Campingarna klarade fjolårssommaren relativt bra och inför årets sommar är bokningsläget på flera håll starkare än 2019, enligt branschorganisationen Svensk camping.
TT

21 Så många har vårdats på sjukhus – stadsdel för stadsdel

Risken att dö eller bli allvarligt sjuk i covid-19 beror på var du bor. Geneta, Rinkeby och Fittja har störst andel invånare som fått sjukhusvård för covid-19 visar ny regionrapport.

– Det är nästan dubbelt så stor risk att dö i de mest utsatta områdena jämfört med genomsnittliga bostadsområden, säger Anton Lager, enhetschef på Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin.

Region Stockholm har i flera rapporter visat hur ojämlikt pandemin slår och att socioekonomiskt svaga personer drabbas hårdare. Risken att dö eller bli allvarligt sjuk i covid-19 ökar beroende på utbildning, inkomst, yrke, födelseland och bostadsområde.

För att se hur stor riskfaktor bostadsområdet är har man ett år in i pandemin analyserat alla personer som drabbats som inte bor i särskilt boende eller har omsorgsinsatser i hemtjänsten. Den nya analysen visar att dödligheten i covid-19 närapå fördubblas om man bor i ett socioekonomiskt utsatt område.

– Flera socioekonomiska faktorer ökar risken, men utöver det utgör bostadsområdet i sig ytterligare en risk. Det är nästan dubbelt så stor risk, 78 procent, att dö i de mest utsatta områdena jämfört med genomsnittliga bostadsområden, säger Anton Lager, enhetschef på Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin.

Dödsfallen i gruppen är omkring tusen personer och redovisas därför inte på bostadsområdesnivå, däremot andelen personer som behövt sjukhusvård, som korrelerar med andelen döda. Flest sjukhusvårdade har Geneta, Lina Hage och Hovsjö i Södertälje, Rinkeby och Skärholmen i Stockholm samt Fittja och Hallunda i Botkyrka kommun.

I Geneta och Rinkeby har över 200 per 10 000 invånare sjukhusvårdats jämfört med exempelvis i Hallstavik, Norra Vallentuna och Essingen på Kungsholmen, där färre än 30 per 10 000 behövt sjukhusvård för covid-19.

Risken att drabbas ökar i socioekonomiskt utsatta områden och risken minskar i bostadsområden som är glest befolkade, har en hög andel 70-plussare och låg andel barn.

– Bostadsområde, inkomst och födelseland är de tydligaste riskfaktorerna. Men den extrema överrisken för utlandsfödda förklaras av socioekonomisk situation, säger Anton Lager.

Enligt rapporten är risken att dö mer än fyra gånger så hög bland personer födda i Somalia, Syrien, Turkiet och mer än dubbelt så hög för personer födda i Irak, Grekland och Chile. Med hänsyn till gruppens storlek och unga ålder har personer födda i Somalia drabbats hårdast av pandemin.

Överdödligheten på grund av covid-19 är också troligen högre än man tidigare trott. Hela 91 procent av överdödligheten i Sverige under 2020 jämfört med 2019 kan förklaras av antalet som dött i covid-19, enligt rapportförfattarna.

– Om man tar hänsyn till att dödligheten minskar varje år så blir överdödligheten nästan identisk med dödligheten under pandemin. Det visar både att dödligheten i covid inte är överskattad och att de som har avlidit med covid-19 inte hade avlidit i förtid i vanliga fall.

Stockholm är det tredje hårdast drabbade länet i landet, efter Gävleborg och Västernorrland, när det gäller dödlighet i covid-19 med cirka 4 000 dödsfall från mars 2020 till och med mars i år. För att förhindra en fortsatt ojämlik sårbarhet om det kommer muterade varianter krävs enligt forskarna både generella och riktade insatser.

– Det viktigaste och effektivaste för att förebygga att socioekonomiskt utsatta drabbas av covid-19 är att hålla nere den allmänna smittspridningen. Men man måste även göra mer i de områden där behovet är störst. Det är ju enklare om man kan fokusera på bostadsområden snarare än individuella socio-ekonomiska faktorer.

Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin ska nu utforma ett bevakningssystem kring vaccinationerna för att snabbt kunna slå larm till regionen och stadsdelar om några områden eller grupper halkar efter.

– Vaccinationerna är en gamechanger. Nu har vi chansen att styra upp det så att det blir mindre ojämlikt. Vi kommer troligen att behöva åtminstone en tredje dos av vaccin om vi får muterade varianter. Då kommer den här kunskapen att vara fortsatt viktig, säger Anton Lager.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Andel slutenvårdade med covid-19

Antal vårdade per 10 000 invånare i åldrarna 25 år och äldre, uppdelat efter bostadsområde*. Individer inom äldreomsorgen är exkluderade.

Tidsperioden 1 mars 2020 – 31 mars 2021

*I rapporten har Stockholms län delats in i 164 bostadsområden med i snitt 14 000 invånare i varje.

Källa: Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin

Geneta, Södertälje 216

Rinkeby 205

Fittja, Botkyrka 189

Lina Hage, Södertälje 178

Hovsjö, Södertälje 176

Skärholmen, Stockholm 166

Hallunda, Botkyrka 165

Vårby, Huddinge 163

Tensta, Stockholm 160

Fisksätra, Nacka 156

Järva, Stockholm 155

Husby, Stockholm 148

Bredäng, Stockholm 135

Alby, Botkyrka 134

Rågsved, Stockholm 130

Skogås, Huddinge 121

Tallhöjden, Södertälje 121

Sätra, Stockholm 120

Lindalen, Tyresö 118

Tallbohov, Järfälla 116

Fornhöjden, Södertälje 116

Akalla, Stockholm 113

Flemingsberg, Huddinge 110

Luna, Södertälje 108

Storvreten, Botkyrka 107

Kista, Stockholm 106

Jordbro, Haninge 102

Hagsätra, Stockholm 101

Bagarmossen, Stockholm 100

Farsta, Stockholm 99

Valsta, Sigtuna 94

Norra Vällingby, Stockholm 94

Liseberg, Stockholm 93

Centrala Danderyd 91

Handen, Haninge 88

Hässelby Gård, Stockholm 86

Sköndal, Stockholm 85

Gustav Vasa, Stockholm 85

Jakobsberg, Järfälla 85

Rosenlund, Stockholm 84

Spånga, Stockholm 84

Salem 84

Tureberg, Sollentuna 84

Nordöstra Märsta, Sigtuna 83

Tullinge, Botkyrka 81

Tumba, Botkyrka 81

Segeltorp, Huddinge 81

Johannes, Stockholm 81

Bollmora, Tyresö 80

Täby Centrum 80

Väsby Centrum, Upplands Väsby 79

Hallonbergen, Sundbyberg 79

Brandbergen, Haninge 78

Stuvsta, Huddinge 78

Täby Centrum 77

Forum, Nacka 77

Skytteholm, Solna 77

Täby Södra 77

Trollbäcken, Tyresö 76

Hökarängen, Stockholm 76

Rissne, Sundbyberg 75

Älvsjö, Stockholm 74

Huddinge 74

Högdalen, Stockholm 74

Råcksta, Stockholm 72

Rosenborg, Södertälje 71

Söderberga, Stockholm 69

Tegnergatan, Stockholm 69

Älta, Nacka 68

Dalen, Stockholm 68

Barkarby, Järfälla 68

Maria/Gamla stan, Stockholm 67

Stureplan, Stockholm 67

Gubbängen, Stockholm 66

Kallhäll, Järfälla 66

Vendelsö, Haninge 66

Nynäshamn 65

Tungelsta, Haninge 65

Centrala Österåker 65

Nordvästra Märsta, Sigtuna 64

Södra Danderyd 63

Norrtälje Södra 62

Årsta, Stockholm 62

Ektorp, Nacka 62

Hagalund, Solna 61

Fruängen, Stockholm 60

Bro, Upplands-Bro 60

Rotebro, Sollentuna 60

Täby Norra 60

Sigtuna 59

Narvavägen, Stockholm 59

Riksby, Stockholm 58

Viksjö, Järfälla 58

Östra Vallentuna 58

Järna, Södertälje 58

Åsö, Södermalm 57

Östra Danderyd 57

Centrala Lidingö 56

Gärdet, Stockholm 56

Västerhaninge, Haninge 56

Tappström, Ekerö 56

Runby, Upplands Väsby 56

Traneberg, Stockholm 56

Väddö, Norrtälje 55

Boo, Nacka 55

Trångsund, Huddinge 54

Hornstull, Stockholm 54

Östra Kungsholmen, Stockholm 54

Axelsberg, Stockholm 54

Södra Nämndhuset, Sthlm 53

Surbrunnsgatan, Stockholm 53

Odenplan, Stockholm 53

Lill-Jan, Stockholm 53

Färingsö, Ekerö 53

Huvudsta, Solna 53

Stureby, Stockholm 53

Brommaplan, Stockholm 53

Sjöstaden, Stockholm 52

Sundbybergs Centrum 52

Ösmo, Nynäshamn 52

Sydvästra Lidingö 52

Gröndal, Stockholm 51

Ytterjärna, Södertälje 51

Djurö, Värmdö 51

Ulriksdal, Solna 50

Saltsjöbaden, Nacka 50

Ringen, Stockholm 50

Väsby Ö, Upplands Väsby 50

Gustavsberg, Värmdö 50

Täby Västra, Täby 49

Liljeholmen, Stockholm 48

Vaxholm, Vaxholm 47

Råsunda, Solna 47

Täby Centrum Norra 47

Sydöstra Lidingö 47

Nordöstra Österåker 46

Matteus, Stockholm 46

Västra Kungsholmen, Sthlm 46

Västra Danderyd, Danderyd 45

Nykvarn, 44

S:t Erik, Stockholm 44

Norrtälje Norra 44

Västra Vallentuna 44

Kungsängen, Upplands-Bro 44

Edsberg, Sollentuna 43

Nordöstra Lidingö 43

Sydöstra Österåker 42

Hjorthagen, Stockholm 41

Blackeberg-Södra Ängby, Sthlm 41

Norra Danderyd 39

Norrtälje Västra 39

Bergshamra/Blidö, Norrtälje 38

Helenelund, Sollentuna 37

Björkhagen, Stockholm 36

Nordvästra Lidingö 35

Björnstigen, Solna 35

Rimbo, Norrtälje 35

Centrala Vallentuna 35

Norrviken, Sollentuna 33

Dalarö, Haninge 32

Västra Sickla, Nacka 31

Essingen, Stockholm 29

Norra Vallentuna 28

Hallstavik, Norrtälje 23

21 Kvinnors underkastelse hör fortfarande ihop med berusningen i att vara åtrådd

Även om alla inte berövas sin barndom på samma brutala sätt som Lolita, kommer det en punkt i flickors liv när våra kroppar inte längre tillhör enbart oss själva. Huruvida etisk underkastelse är möjlig vet vi först den dag flickor tillåts närma sig kärleken på egna villkor, skriver Elsa Kugelberg.

När artisten och influeraren Madison Beer ifjol hyllade Vladimir Nabokovs ”Lolita” reagerade internet ursinnigt. Hur kunde hon romantisera den psykiskt sjuka läraren Humbert Humberts förälskelse i 12-åriga Dolores Haze? Tycker hon verkligen att det är lämpligt att medelålders män avverkar Amerikas alla motell med föräldralösa flickor?

Beers video skapade en Tiktok-våg inriktad på att upprätta Dolores Hazes ära. Som Jamie Loftus beskriver i nya ”Lolita podcast” gick den lika mycket ut på att upplysa om brottsligheten i de sexuella övergrepp boken skildrar – ”Sluta glamourisera pedofili!” – som på att utbilda varandra i sätt att läsa – ”Om du tar Humbert på orden (kom ihåg, den här boken är skriven som en memoar!), så ja, den glorifierar våldtäktsmän. Men om du förstår nyanser och kommer ihåg att den är skriven från monstrets perspektiv, ser du verkligheten skina igenom. Humbert erkänner att Dolores Haze är rädd för honom.”

En gammal dialektik har därmed migrerat till ett nytt medium. ”Lolitas” berättarjag beskriver barnet som ett inbjudande, sensuellt och destruktivt sexobjekt. Det var också så de tidiga kritikerna, i början av den sexuella revolutionen, läste Dolores Haze. En av Nabokovs kollegor påpekade att ingen respektabel amerikansk flicka så villigt skulle underkasta sig

Humbert. Litteraturkritikern Lionel Trilling såg i hans begär för det sexiga barnet ett sätt att konstruera en tragedi i en tid som hade övergett idén om dödlig passion för ett kärleksideal om värme och tolerans mellan förnuftiga och sexuellt hälsosamma makar. Simone de Beauvoir skildrar i sin essä om det så kallade Lolitasyndromet ett samband mellan ökad jämställdhet och populärkulturell erotisering av yngre kvinnor.

I den nya antologin" Lolita in the afterlife – on beauty, risk, and reckoning with the most indelible and shocking novel of the twentieth century" (2021) beskriver författaren Stacy Schiff hur Véra Nabokov aldrig kom över att samtidens intellektuella letade efter en djupare moralisk läxa i hennes makes mästerverk, men misslyckades se den ensamma flickans lidande: "Hon gråter varje natt, men kritikerna är döva inför hennes snyftningar."

De Beauvoirs text publicerades 1958, och för den moderna läsaren är det, snarare än Dolores Hazes, Lana Del Reys vuxna siluett som framträder, som en blandning av "omogen frukt och femme fatale". Den kull jag tillhör introducerades till "Lolita" via debutalbumet "Born to die", där citat såväl som scener ur romanen och filmatiseringarna förekommer. Genom den mångbottnade estetik och, i viss mån, etik som hämtats därifrån upphöjs den feminina underkastelsen i Lana Del Reys universum till något vackert och åtråvärt, och samtidigt olycksbådande.

Det är vad som uppfattas som Del Reys postfeministiska budskap som en yngre generation z, präglad av metoo, vänder sig emot. För de nya Nabokovfansen är det tydligt att hon ställer sig på Humberts, och därmed också på den manliga blickens och hela patriarkatets sida. I ett försök att ta tillbaka flickdomen vill de lyfta fram det barn Dolores Haze var innan hon träffade honom. Och förstå vad det skulle innebära att lyssna till flickans berättelse från flickans perspektiv.

Trots att inte alla berövas sin barndom på det brutala sätt "Lolita" skildrar, kommer det i många flickors liv en punkt när våra kroppar inte längre tillhör enbart oss

själva. I ”En flickas memoarer” (2021) beskriver Annie Ernaux tvetydigheten hos de egna minnena av tonåren på 1950-talet, av en underkastelse som samtidigt uppmuntrades och sågs ned på, som var både spännande och fruktansvärd. Precis som i Vanessa Springoras ”Samtycket” (2020) hinner flickan knappt uppleva sin kvinnokropp innan hon inser hur äldre män betraktar den.

I sin iver att göra kroppen värdig männens blickar utvecklar Ernaux flicka en ätstörning, och när hon börjar studera filosofi slås hon av hur strängt filosoferna ser på den typen av underkastelse. Immanuel Kants fördömande av den som använder mänskligheten i sig själv eller någon annan enbart som ett medel får henne att skämmas över sig själv, över att hon någonsin känt stolthet inför att vara åtrådd som ett objekt. Det är först hos de Beauvoir hon får se sina specifikt kvinnliga erfarenheter av underkastelse diskuteras i filosofisk text.

Ämnet är fortfarande eftersatt i den akademiska filosofin, och filosofiska studier av förtryck utgår alltför ofta från en manlig, skenbart objektiv norm. Men i nyutkomna ”We are not born submissive” (Princeton University Press), undersöker Harvardfilosofen Manon Garcia den kvinnliga underkastelsen utifrån de Beauvoirs tänkande.

Garcia visar effektivt att vi för att förstå flickors underkastelse – och för att kunna möta konservativa argument om en medfödd underlägsenhet – behöver ifrågasätta den manliga berättaren. Den klassiska filosofin presenterar människan som självständig och egoistisk, utan ömsesidiga beroenden. Utifrån en sådan analys blir alla tusentals timmar av obetalt hushållsarbete, Annie Ernaux flickas val att svälta sig, kvinnor som stannar i destruktiva förhållanden, obegripliga. De Beauvoir skrev ”Det andra könet” främst som ett förarbete inför sin egen självbiografi; för att få fatt i sig själv behövde hon undersöka inte bara hur samhället ser på flickan, utan hur samhället ter sig från flickans egen ståndpunkt. Att förstå vad en kvinna är, är att förstå vad det innebär att leva som ett

jag i en kropp som redan konstruerats som ett objekt. This is what makes us girls.

Från denna utsiktspunkt framstår underkastelsen som det rationella alternativet, resultatet av en klassisk cost-benefit-analys. Det är inte kvinnokroppen utan valarkitekturen, sättet alternativen presenteras på, som skapar ekonomiskt och socialt sårbara kvinnor. Till skillnad från vad Rousseau trodde föds vi inte först fria och är sedan överallt i bojor. Vi kastas in i en värld där det redan betyder något att vara kvinna, och där sociala normer redan stakat ut en väg för oss. Här finns det Joan W Scott kallat feminismens konstitutiva paradox: vi måste i jämlikhetens namn på samma gång förneka skillnader mellan könen, och kräva att det typiskt kvinnliga inte nedvärderas. Det befriande i Garcias analys är erkännandet av att underkastelsen också i vår tid har erotiska, rent av himmelska aspekter.

Med hjälp av Amartya Sens teori om anpassningsbara preferenser (enligt vilken vi vill ha det vi kan få, och förväntas vilja ha) visar hon att vi bör tänka på flickors val att leva i enlighet med feminina normer som mer än ett pragmatiskt samtycke. För kvinnor är underordningen ihopkopplad med kärleken och med berusningen i att vara åtrådd. Det gör den svårare att motstå, och motarbeta. Den älskande kvinnan abdikerar från jaget, och eftersom detta enligt Garcia ”presenteras för flickor och sen till kvinnor som storverket för deras existens, och som en kapitulation”, blir kärleksrelationen hela hennes identitet. Medan de så kallade ”kanskemännen” håller förbindelser odefinierade och väntar på någon ännu yngre.

Men vår förståelse för och upplevelse av kärleken är inte naturgiven, utan socialt betingad. Den uppstår precis som vår idé om kvinnan, och vårt möte med Dolores Haze, i en särskild historisk, politisk och ekonomisk kontext. Med andra ord, världen skulle kunna vara annorlunda.

Hos Garcia skymtar en vision för en feminism efter postfeminismen, som ser underkastelsens frestelse utan att glorifiera den och har hopp om passion utan ojämlikhet. För den feminismen är vår tids

samtyckesfokus en historisk milstolpe, men inget slutmål. Kommer sexuell och samhällelig underkastelse någonsin kunna vara etisk? Det vet vi först den dag vi tillåts lämna flickdomen och närma oss kärleken på våra egna villkor.

Elsa Kugelberg

elsa.kugelberg@dn.se

22 Jag har aldrig mått bättre. Nästa biverkning: Jag vill kramas

Mannen som först tar emot mig heter Aram, han har gul väst med texten ”volontär” och så frodigt skägg att han behöver två munskydd. Han visar mig vidare till kvinnan med formulären: ”Och så glömmer du inte att skriva personnumret på baksidan också”, säger hon för 4 753:e gången denna dag, men hon låter lika entusiastisk som om tanken precis slagit henne att någon skulle kunna glömma detta självklara. Jag rinner genom systemet – fållorna, handspriten, formulären, id-kortvisningen – som vaccin genom nål. ”Och så ger du blanketten till tjejen i röd väst”, och så vidare till en läkare som ställer några frågor. Så pekar hon på bås fyra: ”Dit går du!”

”Höger- eller vänsterhänt?” undrar sjuksköterskan i bås fyra, och en sekund efter sticket får jag den första biverkningen: en klump i halsen och ett lätt tryck från tårkanalerna. Aldrig har jag tyckt så mycket om Sverige. Aldrig har Sverige varit så mycket Sverige som där.

Efter sprutan sätts vi på stolar utplacerade på tryggt Tegnellavstånd. Lokalen har gratis wi-fi och en klocka som visar när vi suttit länge nog. En besökare har blivit knäsvag; han ligger omsvärmad på en brits i bås elva. ”Hur mår du?” frågar en annan volontär. Jag har aldrig mått bättre. Nästa biverkning: Jag vill kramas.

På torsdagen berättade TT att Sverige har bland de högsta vaccinationstäckningarna i hela Europa. Siffrorna är ännu osäkra – men snälla nån, låt oss glädjas. Låt oss efter ett år av sjukdom, rädsla, kritik – även mot vaccinationsprocessen – oklart ansvar, polarisering och helvetiskt tryck på vården vara uppriktigt glada.

Låt oss jubla över att mänskligheten tagit sig samman och ordnat vaccin snabbare än någon trodde var möjligt. Liksom över att den svenska vaccinationsviljan är hög, och över dessa bragdinsatser med sprutor som görs varje dag av administratörer, vårdpersonal och volontärer. Ett under, det är vad det är.

Inne på vaccinationslokalen är stämningen högtidligt fnissig som på en valdag, båsen gör sitt till. Det är mjuka röster och lågintensivt vibrerande kompetens. Att folk i denna miljö, vilket nyligen rapporterades, har ryat, hotat och krävt att få välja vaccin känns som om någon skulle bränna av ett helt nyårsfyrverkeri på en kennel för särskilt fina hundvalpar.

Det har länge berättats om farhågor för hur regionerna, i synnerhet Stockholm, kommer att klara att fördela dos två. På grundval av mina erfarenheter av ettan är jag övertygad om att detta klarar Aram och de andra galant. Optimism är kanske också en biverkning.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se

22 ”Vaccinpass från 1 juli”

Digitaliseringsminister Anders Ygeman (S) säger att regeringens mål är att ett vaccinationspass för resor till andra länder ska kunna användas från den 1 juli, rapporterar Ekot.

TT

22 Vaccinturism riskerar ställa till det för semesterregioner

Personer som vaccinerar sig i andra regioner än där de bor kan leda till obalans i fördelningen av vaccin, något som oroar regioner som brukar ha många sommarbesökare.

– Det rör till det med logistiken om man vaccinerar sig där man inte bor, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

I april översvämmades vaccinbokningen i Halland av personer hemmahörande i

närliggande regioner på jakt efter lediga vaccintider. De så kallade ”vaccinturisterna” i Halland blev under en kort tid så många att hälften av alla som vaccinerades i regionen egentligen bodde någon annanstans.

– Att vi får vaccin tilldelat oss utifrån vår egen population, men att vem som helst kan boka en tid, har satt systemet i gungning, sa regionstyrelsens ordförande Mikaela Waltersson (M) till DN då.

Tilltaget ledde till ilska bland hallänningarna och att regionens hälso- och sjukvårdsutskott tillfälligt beslutade att stänga den digitala vaccinbokningen för personer som inte var bosatta i Halland.

Nu vaccineras det i betydligt snabbare tempo än vad det gjorde i april, men samtidigt växer oron för överbelastning i regioner som väntar en stor tillströmning av sommarturister.

Totalt sett har nästan 80 000 personer vaccinerat sig i en region där man inte är folkbokförd, visar statistik från Folkhälsomyndigheten. Traditionella sommarorter sticker redan ut, även om skillnaderna inte är särskilt stora. Halland toppar listan över vaccinationer som genomförts på personer som inte varit folkbokförda i länet med 7,3 procent.

– Vi är angelägna om att vi kompenseras om snedfördelningen skulle bli stor. Hallänningarna ska inte behöva vänta för att andra väljer att vaccinera sig här, säger Pernilla Wallerstedt, vaccinsamordnare i Region Halland.

Sveriges kommuner och regioner, SKR följer utvecklingen men har ännu inte sett någon anledning till att göra förändringar i vaccinfördelningen.

– Skillnaderna ligger just nu inom acceptabla nivåer och än så länge sticker ingen region ut drastiskt, säger Emma Spak, chef för hälso- och sjukvårdssektionen på SKR.

Att stuva om i leveranserna är inte heller helt oproblematiskt. Regionernas vaccinplanering bygger på centrala leveransprognoser och att göra förändringar i fördelningssystemet skulle kunna försvåra tidsbokningen, säger Emma Spak.

I nuläget är det svårt att säga hur rörelsen kommer att se ut mellan regionerna i sommar och hur många som kommer att boka vaccinationstid på annan ort, enligt SKR.

– Därför går det i nuläget inte att säga om en omfördelning kommer att bli nödvändig, säger Emma Spak och fortsätter:

– Vi följer skillnaderna veckovis och larmar till Folkhälsomyndigheten ifall någon region plötsligt skulle få betydligt fler bokningar från personer hemmahörande i andra regioner.

Hon understryker dock vikten av att så många som möjligt vaccinerar sig i den region man bor i och att man tar båda doserna i samma region.

– Man har rätt att söka öppenvård överallt i landet, men fördelningen av vaccinet grundas på antalet invånare i regionerna, därför är det viktigt att så många som möjligt vaccinerar sig i sin hemregion. Att ta de två doserna i olika regioner kan också leda till problem då endast den region där man tog den första sprutan har

koll på när det är dags att ta dos två, säger Emma Spak.

Folkhälsomyndigheten bedömer att det hittills inte har varit några påtagliga problem med att för många vaccinerar sig i andra regioner, men att man kan ta ställning till om doser behöver omfördelas ifall skevheten skulle växa.

– Om reella behov uppstår så omdirigerar vi doser, men en omdirigering kräver en viss framförhållning. SKR och regionerna gör sitt yttersta för att den här situationen inte ska behöva uppkomma, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Under torsdagens pressträff med Folkhälsomyndigheten underströk Tegnell dock vikten av att så många som möjligt vaccinerar sig i hemregionen.

– Det är så distributionen av vaccin ser ut, det rör till det med logistiken om man vaccinerar sig där man inte bor.

Gotland återfinns som nummer två i listan över regionerna som vaccinerat högst andel personer hemmahörande i andra län, med 5,3 procent. På ön är man inte oroliga över att kapaciteten skulle vara otillräcklig, snarare kan det bli komplicerat om allt för många väljer att bara ta sin andra dos i regionen.

– Det är en logistisk utmaning att hantera de som bara vill ta sin andra dos hos oss. Distributionsplanen är nog komplex som den är, att då också kunna ge fristående dos två i önskat dosintervall är svårt och förenat med mycket merarbete, säger Christine Senter, regional vaccinsamordnare på Gotland.

Samtidigt uppmanar hon inte personer som befinner sig på Gotland under en längre tid att åka hem bara för att vaccinera sig.

– Vi vill inte att människor åker fram och tillbaks, det bästa är om man planerar in så att man får båda doser på i samma region, men självklart jobbar vi för att lösa bara en andra dos för de som vistas på Gotland under sommaren.

Hamilton Steiner

hamilton.steiner@dn.se

Fakta. Regioner som vaccinerat högst andel utomlänsboende

Halland: 7,3 procent (Nettoflöde: 6 631 fler personer boende utomläns har vaccinerat sig i Halland jämfört med hallänningar som vaccinerat sig i andra regioner.)

Gotland: 5,3 procent (1 339)

Sörmland: 4,3 procent (2 226)

Kalmar län: 3,4 procent (2 399)

Källa: Folkhälsomyndigheten

22 SKR vill låna iva-personal från grannländer

Sveriges kommuner och regioner (SKR) vill att Sverige ska skicka en formell förfrågan om att låna personal från de nordiska grannländerna till intensivvården under sommaren, det framgår i en skrivelse som på fredagen skickades till regeringen, rapporterar Ekot.

Trycket på svensk intensivvård har minskat de senaste veckorna, men läget är fortsatt ansträngt. Att låna in nordisk personal kan vara ett sätt att stärka upp iva-kapaciteten och samtidigt säkra att personalen får sin semester.**DN**

22 Så gick det efter kritikstormen mot bomässan

Ett rikemansreservat eller Malmös räddning? I dagarna är det exakt 20 år sedan den utskällda bomässan B001 i Västra hamnen stod klar.

– Man kunde inte säga att man jobbade med B001 om man var på fest, då hade man blivit utkastad, säger landskapsarkitekten Agneta Persson.

re simtag, sedan vänder han. Klockan är 06.50 när Ulf Gren är uppe på bryggan igen. I 30 år

jobbade han här, som grovarbetare på Kockums i det gamla industriområdet i Västra hamnen. Han brukade gå bort till vattnet på middagsrasten och titta på sjöfåglarna.

– Det jobbet jag hade går nästan inte att beskriva, det var grymt, säger han.

Men blästerverkstaden han pratar om är borta sedan länge. Här ligger i stället ett av Malmös mest välbärgade kvarter. Ulf Gren har varit pensionerad i många år och flyttade till Västra hamnen för en tid sedan. Nu är han alltid först på plats av morgonbadarna, och håller ett vakande öga på de andra om vädret skulle vara besvärligt.

– Vi kallar honom för chefen, säger en av badarna skämtsamt.

Mässarkitekt Klas Thams vision var tydlig: Den gamla industrimarken skulle förvandlas till bostadskvarter att bli överraskad i – det skulle vara lätt att ”hitta vilse”. En mur av högre hus mot havet skyddar mot kraftiga vindar och ger lä till gröna gårdar och vindlande gator med olika typer av stadsradhus. Byggherrarna fick poäng för grönska på mark och tak och kvarteren är täta och färgglada som i Bergen eller Nyhavn i Köpenhamn.

– ”Hitta vilse” var en underbar vision för att det hela tiden ska öppna sig nya, spännande rum. Det är raka motsatsen till den klassiska rutnätsstaden, säger landskapsarkitekt Agneta Persson.

Hon var en av de biträdande mässarkitekterna för B001 och återvänder gärna till kvarteren hon och många andra jobbade så hårt med.

– Det var mycket kritik mot att det skulle bli dyrt att bo här, och därför var det viktigt att se till att utemiljöerna skulle vara något för alla, säger hon.

Det var mycket som stod på spel. Kockumskranen var såld och Saabfabriken i området hade varit ett fiasko. Den gamla industri- och arbetarstaden stod och vägde.

– Vad skulle man göra med Malmö? Vad skulle det bli? säger Agneta Persson.

Bomässan blev en skandal. Efter sista utställningsdagen gick bolaget som drivit mässan i konkurs. Företag som levererat till utställningen fick inte betalt och fem personer i ledningen, inklusive kommunalrådet Ilmar Reepalu (S), åtalades för bokföringsbrott. En tidigare vd och bolagets ekonomichef dömdes så småningom, men Reepalu friades.

Redan under byggtiden var stämningen uppiskad. Den nya stadsdelen skulle bli ett reservat för de rika, menade många. Agneta Persson minns hur det var.

– Man kunde inte säga att man jobbade med B001 om man var på fest eller hos frisören, då hade man blivit utkastad. Vi fick så mycket pisk från morgontidningarna att man till slut inte orkade öppna dem, säger hon.

Kritiken var hård. ”Vi behöver inget Disneyland för de rika”, dundrade ordföranden för hyresgästernas riksförbund Barbro Engman i Aftonbladet, och menade att området var en ”förolämpning” mot vanligt folk.

– Men Ilmar Reepalu vågade stå för att Malmö var i stort behov av ökade skatteintäkter. Vi ville bland annat locka tillbaka dem som flyttat till Vellinge och Skanör. Tanken var att i

nästkommande etapper bygga mer för en bredare målgrupp, säger Agneta Persson.

I ett av radhusen i området gör Helena Parker sig redo att åka till jobbet. Hon och maken var några av de som besökte bomässan av ren nyfikenhet för tjugo år sedan och föll pladask.

– Vi köpte på ren kärlek och fick tillträde dagen efter att mässan stängde. Samma dag som konkursen lämnades in, berättar Helena Parker.

Det var en märklig känsla att flytta in. Mässområdet låg ensligt ute vid havet, inga förskolor eller skolor fanns i området och på cykeln fram och tillbaka till centrum passerade man varje dag flera kilometer industritomt.

– Det var som en blindtarm, omgivet av industrimark. Men det fanns en härlig nybyggarkänsla med så många som flyttade till ett nytt område samtidigt, säger hon.

Länge behandlades kvarteren fortsatt som en utställning. Malmöbor som inte velat betala för att se mässan strömmade till, och de som flyttat in fick vänja sig vid att bli beskådade.

– Det är ju en sak att folk går förbi och kikar in från gatan, en annan när de hänger in genom fönstret. Men man kan välja att se det som insyn eller utsikt, konstaterar Helena Parker och skrattar.

Hon och familjen har inte ångrat sitt impulsköp.

– För oss handlade det mycket om att bo hållbart och kunna cykla dit man ska. Vi köpte tidigt en cykelkärra, nu är det ju väldigt vanligt, konstaterar hon.

Hållbarhetstanken var central när området planerades. Fortfarande kommer forskare, arkitekter och stadsplanerare och tittar på kvarteren. Den så kallade ”grönytefaktorn”, som skulle motivera byggherrarna att skapa så många gröna miljöer som möjligt, har exporterats till en rad länder och städer. Senast i januari klubbades ett liknande system igenom i London, som en del av borgmästare Sadiq Khans ”London Plan”. Inspirationen är hämtad från just Västra hamnen, enligt tidningen The Guardian.

– B001 var tidigt ute och låg i framkant med de gröna taken, säger Tobias Emilsson, forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet, som specialiserat sig på just gröna tak.

Ett uttalat mål var att med hjälp av taken skapa fler rum för biologisk mångfald och att på ett bättre sätt kunna ta hand om dagvatten.

– Man hade jobbat en del med gröna tak i Tyskland, men i Sverige var B001 ett pionjärprojekt, att man gjorde det i den skalan och satsade så stort, säger Tobias Emilsson.

Vid piren intill den lilla småbåtshamnen står arkitekten Gert Wingårdh och blickar upp mot en av Västra hamnens mest kända byggnader, Kajplats 01. Han är nöjd med sitt verk.

– När jag fick möjlighet att rita det här huset för Mkb (Malmös kommunala bostadsbolag; reds. anm), var känslan att man var pang på havet. Jag ville inte ha några balkonger utan ett jättestort fönster ut mot Öresund.

Hållbarhetskraven var omfattande.

– Det var på många sätt ett nytänkande för mig med det här huset, att tänka i ett 1000-års perspektiv genom att bygga med en massiv vägg och traditionella, beprövade material, men att arrangera det på ett modernt sätt.

I utställningslägenheten introducerade Wingårdh och hans kollegor ett långt köksbord, som följt honom i de flesta projekt sedan dess.

– Jag tror det var första gången vi köpte in en persondator, för det var nytt då. Man kunde ha det stökigt med barnen och maten i ena änden av bordet och ha datorn, hemmakontoret och räkningarna vid den andra. Så som många av oss lever i dag, säger han.

Så hur blev den utskällda stadsdelen som nu fyller 20 år? Få som besökt Malmö har missat Västra hamnen. När vårsolen tittar fram fylls trädäcken mot havet av flanörer och soldyrkare, på sommarhalvåret kommer ungdomar från hela staden hit och badar.

– Det finns inget annat område som alla, minst 97 procent av alla Malmöbor, har varit i. Det är fint, säger Fredrik Luttropp, som själv bor i kvarteret.

Men inte alla Västra hamnen-bor är beredda att hålla med. I slutna Facebookgrupper dryftas problem med ungdomsgäng som spelar hög musik vid badplatserna och en ohållbar trafiksituation. Att unga killar vansinneskör i området med hyrda, snabba bilar för att visa upp sig, har skapat rubriker lokalt.

Flera av områdets karaktärsdrag har vuxit fram med tiden – det är inte alltid Malmöborna gör som stadsplanerarna tänkt. Från början fanns exempelvis inte en enda badbrygga i området.

Västra hamnen var aldrig tänkt att bli en badplats.

– Det var förbjudet att bada här på grund av de starka strömmarna, men det var ett önskemål från Malmöborna, säger den biträdande mässarkitekten Agneta Persson.

Bryggorna och andra samlingspunkter har varit avgörande för områdets popularitet, menar hon.

– Visst är vi många som inte har råd att bo här, det har inte jag. Men jag har råd att vara här, ta en promenad och njuta av bryggorna.

Vid Scaniabadet är den tidigare Kockumsarbetaren Ulf Gren inne på samma spår. Mycket har hänt med Malmö de senaste 20 åren, konstaterar han och häller upp kaffe från termosen. Öresundsbron har förändrat staden, Malmö universitet och Västra hamnen likaså.

– Man saknar ändå det här att det var en arbetarstad. Men jag gillar Malmö och tycker att mycket av utvecklingen har varit positiv.

Som grovjobbare på Kockums var han politiskt aktiv på vänsterkanten, och det var ingen självklarhet att flytta till Västra hamnen.

– Det var väl den känslan jag hade, att det mest var knoddar som bodde här nere. Men som väl var kom de fördomarna på skam. Här är ju rätt blandat nere nu.

Ändå är det något som förbryllar. De vindlande gatorna med blandad bebyggelse i Bo01-området är uppskattade av många. Trots det har resten av Västra hamnen till största del byggts med stora, raka gator. Gert Wingårdh är kritisk.

– Det är det misstaget man alltid gör vid stadsbyggande, att man tror att man ska spara pengar. Stadsbyggande kostar någonting visst, och det får man vara beredd på att betala, det är det dummaste man kan spara på.

I Malmö stavasframtiden ”förtätning”. Politikerna vill bland annat bygga in radhus på grönytorna i flera av stadens miljonprogramsområden. I flera av de gamla industriområdena har rutnätskvarteren brett ut sig, med höga, fyrkantiga hus där stora fönster dominerar. Landskapsarkitekten Agneta Persson är besviken. Inte bara på stadsbyggandet i Malmö, utan i Sverige generellt.

– Nu har det gått 20 år sedan B001 och vi lever på gamla lagrar. Vad har vi lärt oss i Sverige? Vad har vi att visa upp sedan dess? Jag tänker inte bara på Malmö utan nationellt. Vem tar nästa steg?

Gert Wingårdh skräder inte heller orden.

– Tyvärr gör vi i Sverige det kanske sämsta stadsbyggandet vi gjort under min yrkesverksamma tid.

Lärdomarna från bomässan i Malmö lyser med sin frånvaro, menar han.

– Nu gör vi alltför små lägenheter för människor att trivas i, det är tydligt i coronatider. Vi gör också allt för höga kvarter. Och vi bygger med för enkla material. Vi är på helt fel väg.

Hilda Ärlemyr

hilda.arlemyr@dn.se

Fakta. Turning Torso

En av de byggnader som är ett resultat av nytänkandet i Västra hamnen är Turning Torso.

I dag är huset en symbol för Malmö och kan anses fylla hålrummet efter den karaktäristiska Kockumskranen som försvann 2002.

Turning Torso var från början tänkt att presenteras som ett av nybyggena inom ramen för B001-mässan men bygget blev försenat och skyskrapan stod klar först 2005.

Än i dag är Turning Torso det högsta bostadshuset i Sverige.

22 Rusning efter sällskapsdjur leder till brist på tullhundar

Varje år behöver Tullverket upp till tio nya sökhundar. Men i år har myndigheten svårare än någonsin att fylla kvoten.

– Det kan få konsekvensen att vi inte kan hålla samma nivå på tullkontrollerna säger Jörgen Thynell, nationell hundsamordnare vid Tullverket.

I över femtio år har Tullverket använt sökhundar för att hitta narkotika. Myndigheten

har ett femtiotal sökhundar, där ungefär hälften finns i Skåne. Orsaken till att de flesta finns i söder är att Skåne är den stora porten in till Sverige vad gäller knark och skjutvapen. Smugglingen sker bland annat via postflödet, lastbilar och genom tågresenärer.

– Sökhunden är ett oerhört viktigt hjälpmedel för oss. Vi kan ha med dem i nästan alla områden som vi söker på. De hittar väldigt mycket och det är en enorm tidsbesparing. Och de arbetar förutsättningslöst, ibland känner de dofter någonstans där vi inte förväntar oss att något ska finnas, säger Jörgen Thynell, nationell hundsamordnare och tullinspektör vid Tullverket.

Varje år går mellan fem och tio hundar i pension och tullen söker ständigt efter nya tillskott som lever upp till kraven att hunden bland annat ska vara helt frisk, inte högre mankhöjd än 65 centimeter och ha felfria höfter och armbågar.

– I vanliga fall brukar vi hitta väldigt fina hundar i god tid, men nu saknar vi tre hundar inför hösten, säger Jörgen Thynell.

Orsaken är att efterfrågan på hundar har ökat bland privatpersoner i Sverige under pandemin, men också i länder varifrån tullen brukar köpa hundar.

– Det är ett sådant sug efter hundar att utbudet har krympt för oss och andra myndigheter att hitta tjänstehundar. Jag har varit i kontakt med våra leverantörer i England och Norge och de har exakt samma problem i sina länder på grund av coronasituationen, säger Jörgen Thynell.

Om Tullverket inte kan fylla hundkvoten kan det få konsekvensen att myndigheten inte kan hålla samma nivå på tullkontrollerna, enligt Thynell. För att lösa problemet annonserar tullen på sin hemsida och sociala medier. De kontaktar även tidigare leverantörer och personer som har tillgång till hundar, som jägare.

– Men de har också problem med att hitta hundar. Alla skriker efter valpar, säger han.

Den stora efterfrågan på hundar i Sverige har också lett till att smugglingen av just hundar har ökat. Under bara de tre första månaderna i år har tullen stoppat 130 hundar, vid bland annat Öresundsbron och i hamnarna i Skåne. Under hela förra året låg den siffran på 280 och året innan dess 200.

– Det har alltid pågått hundsmuggling, men inte i den här omfattningen, säger Jörgen Thynell och radar upp att det smugglas från länder som Polen, Rumänien, Bulgarien, Ungern och Tjeckien.

– Priserna har gått upp något otroligt på smuggelhundar. Vi har hört siffror på valppriser som ligger på mellan 20 000 och 45 000 kronor.

Hanna Rydén

hanna.ryden@dn.se

Fakta. Tullens hundar i 17 800 uppdrag förra året

Under förra året hade Tullverket totalt 49 sökhundar i tjänst och de genomförde cirka 17 800 sökuppdrag. De var delaktiga i 1 748 narkotikabeslag och tullen beräknar samhällsnyttan till cirka 1,2 miljarder.

Myndigheten brukar räkna på samhällsnyttan av att drogerna aldrig kommer in i samhället, och hur mycket pengar vi i så fall skulle ha fått lägga på till exempel sjukvård och sociala insatser.

22 Nadia Jebril: Vid vägs ände med mitt älskade snus

Jag har snusat sen jag var tonåring. Men nu får det vara nog. Mitt sneda leende på alla familjefotografierna skriker ut sitt tydliga budskap: Det här håller inte längre.

Jag stirrar rakt in i hans skrev. Eller, det kanske ser ut så men det jag tittar på är den runda ljusa ring som nötts in i hans högra jeansficka. Den han har sin snusdosa i. Vi är i en klädbutik och han står i kassan. Min blick är fixerad på snuset,

samtidigt som jag försöker komma på ett snyggt sätt att be om en prilla.

EN liten snus gör väl ingen skillnad? Rösten talar från den del av mig som helt saknar karaktär. Seriöst, jag håller ju på att sluta, börjar min mun mumla i protest.

Jag märker inte ens att kön börjar ta sig där bakom mig. Killen i kassan undrar vad jag håller på med. Ska jag handla eller vad? Just det, kommer jag på, och lägger fram kläderna jag ska ha.

– Förlåt, jag håller på att sluta snusa och jag ser bara snus överallt. Jag drömmer om snus. Jag hör det lilla klicket när man öppnar locket, jag känner doften och ser dosor i allas fickor och titta, du har ju en där och jag tänkte att jag skulle fråga om en prilla men nu bestämmer jag mig för att inte göra det, säger jag.

– Haha! Så dumt. VARFÖR ska man sluta snusa för?

Han viker kläderna samtidigt som han berättar om hur det gick senast han själv försökte sluta.

– Fy fan. Det var som att vakna till en värld som förlorat alla sina färger.

Ungefär 1,7 miljoner svenskar snusar. Snus har i alla år varit mitt personliga uppror, mitt egna bus. Att jag vill sluta beror på att det inte går ihop med min självbild att jag är beroende. Torsk på nikotin. Dyrt är det också. Jag hade hellre varit den som skänker de pengarna till välgörenhet i stället för att köpa tobak för dem.

Häromdagen när jag tittade på foton av mig tillsammans med barnen, upptäckte jag att jag alltid ser konstig ut. Inte alls så lycklig som jag känner mig på insidan. Munnen sned. För att

dölja prillan som ligger där. Jag blev förskräckt. Är det så de ska minnas mig när de blir stora och jag ligger död och begraven, tänkte jag. Nej, nu får det vara nog.

Det känns som att göra slut med en vän. Vad ska trösta mig nu? Snus är som en snuttefilt för vuxna. Det är lite lite äckligt, men samtidigt så himla himla mysigt.

Jag var 13 år när jag började jobba extra i kiosken som vår familj hade på Vildanden i Lund. Varje gång jag öppnade snuskylen kände jag den ljuvliga doften av den fuktiga tobaken. Stod kvar i öppningen en stund, njöt. Först visste jag inte vad det var i dosorna. Det var på den tiden när ingen behövde legitimation för att varken sälja eller köpa tobak och en dosa snus kostade 14 kronor. Klockan plingade, jag dök upp och hämtade det kunden ville ha.

Det var mest män som snusade då. Och en kvinna som jag minns. Hon hade en likadan frisyr som den lilla hunden som satt i cykelkorgen på styret. Hon var den första som lade märke till att jag dröjde kvar vid snuskylen.

– Visst luktar det dejligt, sa hon och lade in en färsk prilla, smackade med läpparna, blinkade med ena ögat och cyklade i väg.

En dag bestämde jag mig för att testa. Jag gjorde precis som jag sett henne göra. Men jag blev inte lika glad. Det brände och sved, jag mådde så illa att jag vek mig dubbel. Det var vidrigt. Ändå gjorde jag om det. Obehag byttes snabbt ut mot välbehag och här är jag nu – vid vägs ände med mitt älskade snus.

Killen i butiken tog fram dosan och sa:

– Sluta tramsa! Ta nu en prilla om du vill ha!

Men jag höll emot.

Nu har jag försökt sluta snusa 29 gånger. På den 30:e ska det ske! Önska mig lycka till. Jag behöver det.

Nadia Jebril

Nadia.jebril@dn.se

Kariesskador bland 3-åringar

Andel i procent av 3-åringar med kariesskadade tänder per kommun i länet och stadsdel i Stockholm 2020.

Källa: Region Stockholm

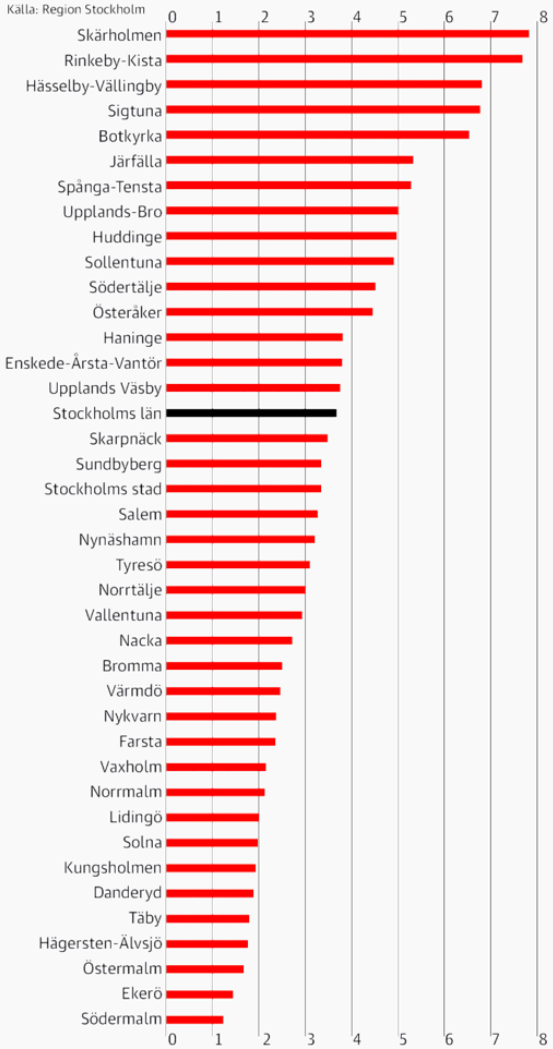

22 Stora skillnader i barns tandhälsa

Tandhälsan hos barn och unga i Stockholms län kan generellt betecknas som mycket god. Men skillnaderna mellan utsatta och mer välbärgade områden är stora.

– Det är viktigt att förstå att tandhälsa inte är isolerad från andra faktorer i samhället, men vi kämpar för att få bort skillnaderna, säger Karin Fälldin (C), ordförande i Region Stockholms tandvårdberedning.

Socioekonomiska villkor har stor betydelse för barns och ungas tandhälsa, vilket avspeglar sig i skillnaderna mellan olika geografiska områden. Det visar regionens rapport ”Tandhälsan hos barn och ungdomar i Stockholms län 2020”.

Kommunerna i länet och stadsdelarna i Stockholm är indelade i fyra grupper efter skillnader i tandhälsa. I vårdbehovsområde 3 och 4 har en större andel barn och ungdomar haft kariesskadade tänder samt ett högre genomsnittligt antal kariesskadade tänder jämfört med barn i vårdbehovsområde 1 och 2.

– Nu är också barnen som kom under den stora flyktinginvandringen med i statistiken och de är ofta bosatta i vårdbehovsområde 3 och 4. Vi arbetar med information, bland annat om hur viktiga mjölktänderna är. Som barn sätter man vanor och bakterieflora, att ta hand om

mjölktänderna lägger en bra grund för friska vuxna tänder, säger Karin Fälldin.

År 2020 hade 1,9 procent av 3-åringarna i vårdbehovsområde 1 kariesskadade tänder. Motsvarande siffra för vårdbehovsområde 4 var 9,9 procent. 17,8 procent av 7-åringarna i vårdbehovsområde 1 hade kariesskadade tänder. Motsvarande siffra för vårdbehovsområde 4 var 56,3 procent.

– Vi lägger mer resurser på utsatta områden. Alla barn som föds i vårdbehovsområde 3 och 4 blir inbjudna till bvc för att prata om tandhälsa, i de andra områdena gäller det bara det förstfödda barnet, säger Karin Fälldin.

Folktandvården i Stockholms län har i uppdrag att utföra riktade insatser i vårdbehovsområde 3 och 4. Det innebär:

Tandhälsoinformation vid bvc till föräldrar när barnet är omkring 12 månader gammalt, oavsett turordning i syskonskaran.

Kallelse av 2-åringar till tandvården för undersökning och information.

Fluorlackning av vissa tänder vid 7 och 13 års ålder.

Fluorsköljning och tandhälsoinformation i förskoleklass och klass 5.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen arbetar med ett förslag från Centerpartiet och den blågröna koalitionen om att tidigarelägga den första kliniska undersökningen till 1 år i vårdbehovsområde 3 och 4.

– Det är det mest spännande just nu, jag tror att vi kan börja med det i de mest utsatta områdena i början av 2022, säger Karin Fälldin.

Totalt sett är tandhälsan hos barn och ungdomar mycket god, enligt rapporten.

– Det är verkligen positivt – och jätteroligt – att se att vårt arbete ger resultat. Inte minst förbättringarna hos 7-åringar.

Andelen 3-åringar med karies är fortfarande liten och ligger på en oförändrad nivå jämfört med 2019.

Andelen 7-åringar som har haft kariesskadade tänder har minskat till 26,6 procent, en förbättring med 1 procentenhet jämfört med 2019. Det är första året sedan 2015 som tandhälsan hos 7-åringar har förbättrats.

Andelen 13-åringar med kariesskadade tänder är oförändrad jämfört med 2019 och en fortsatt förbättring av tandhälsan ses hos länets 19-åringar. Andelen 19-åringar med kariesskadade tänder har minskat med 1,5 procentenhet.

Resultaten i rapporten måste tolkas med viss försiktighet med hänsyn till den pågående covid-19-pandemin. Delar av tandvården inom Region Stockholm utförde under en period av 2020 endast akuttandvård. Vårdgivarna fick därför fyra månader in på 2021 på sig för att hinna kalla samtliga barn och ungdomar i obligatorisk ålder, men endast de uppgifter som registrerats under kalenderåret 2020 räknas.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

22 *Magnus Västerbro: Nej, pandemin kommer inte att förändra oss som människor*

Slutet på covid-19-pandemin börjar närma sig och det är dags för ett bokslut. Har världen förändrats för alltid av denna farsot eller handlar det snarare om krusningar på ytan?

Medan pesten härjade i Stockholm år 1710 svor många av stadens invånare på att de skulle sluta att synda om de bara inte smittades, om Gud lät dem leva. Från och med denna stund skulle de lämna sina gamla onda vanor bakom sig och bli bättre människor. Men så fort farsoten dragit förbi glömde de alla löften och ägnade sig snart åt sina synder precis som tidigare. Om detta skrev den prästutbildade läraren Andreas Rhyzelius, som upplevde de förfärliga månaderna då drygt fyrtio procent av stadens befolkning dog i svåra plågor. I själva verket hade stockholmarna inte ändrats det minsta av vad de hade varit med om, menade Rhyzelius: ”Det är allt lika. Den som stal, horade och svor, han stjäl, horar och svär ännu.”

Människor är som människor är, med andra ord. Och även om deras beteenden onekligen förändras över tid så krävs det i allmänhet mycket mer än en enstaka händelse, hur omtumlande den än kan tyckas vara, för att orsaka bestående och betydande skiften.

Den saken konstaterade också historikern John M Barry några månader in på 2020, då covid-19-pandemin ännu var i sin linda. Barry, som skrivit ett av standardverken om den spanska sjukan, ”The great influenza: The story of the deadliest pandemic in history”, uppmanades i en intervju att tala om hur covid-19 skulle förändra världen – så som den spanska sjukan antogs ha gjort. Men i själva verket hade Barry svårt att komma på en enda verkligt bestående följd av ”spanskan” när det gällde hur människor i vardagen levde sina liv, och den var ändå många gånger dödligare än den farsot vi nu har drabbats av.

Detta apropå vad som väntar när slutet på covid-19-pandemin sakta men säkert närmar sig. Ända sedan viruset började spridas har det ju talats om att denna farsot innebär en brytpunkt, i olika varianter på temat ”världen kommer aldrig mer vara sig lik”. Men en mer djupgående historisk jämförelse antyder snarare att mycket av det som nu tycks så omvälvande snart kommer att vara bortglömt. Vissa mindre förändringar lär säkert bli bestående, men då framför allt sådana som ändå var på väg att få genomslag och som fått ökad kraft av pandemin.

I själva verket stod det redan tidigt klart att covid-19 inte var den verkligt förödande viruspandemi som forskare så länge varnat för. Många skulle förvisso komma att dö och ett stort lidande skulle följa. Men dödligheten i denna sjukdom är trots allt låg, jämfört med historiens verkligt förödande farsoter. Ändå följde panikartade reaktioner, pådrivna av en intensivt upptrissad och ofta perspektivlös mediebevakning – både globalt och i Sverige. På många håll drev detta fram destruktiva

åtgärder, som stängda gränser och nedstängningar av hela samhällen, som hade liten effekt på smittspridningen och orsakade stora skador, särskilt för världens fattigaste och mest utsatta.

Men när nu ett drygt år har gått är också en annan sak tydlig. Det har nämligen visat sig att covid-19-pandemin faktiskt har en viktig sak gemensamt med sina föregångare – den har fungerat som en motor för vetenskaplig och medicinsk utveckling. Genom historien har kampen mot farsoter ofta fungerat på det sättet, ända från senmedeltiden då den moderna sjukvården började byggas upp som en reaktion på de återkommande pestepidemierna. Det var också ett pestutbrott under 1600-talets första år som fick filosofen Francis Bacon, vars idéer var så viktiga för den moderna vetenskapens utveckling, att börja skriva ett av sina betydande verk, ”The advancement of learning”.

På så vis har kampen mot farsoter gång på gång gett viktiga impulser till sjukvården och medicinen i stort. Det är det som gör att dessa förfärliga sjukdomars historia, mitt i allt elände, också är en djupt upplyftande och hoppfull berättelse.

Även det har vi sett under det senaste året. På kort tid har forskare, sporrade av just de starka reaktioner som var överdrivna eller i varje fall missriktade, lyckats med något som alldeles nyss tycktes omöjligt. Hypereffektiva vacciner mot en helt ny sjukdom har tagits fram och redan efter bara drygt ett år spridits till långt fler än en miljard människor. Den kraftsamlingen lovar gott inför framtiden, särskilt när man tänker på den verkligt

förödande superpandemi som kommer, förr eller senare.

Nej, människors sätt att leva och vara lär inte ha ändrats i grunden av denna farsot. Däremot har vi all anledning att tro att världen har blivit bättre förberedd på att hantera de ännu värre hot som väntar.

Magnus Västerbro

23 Allmänheten varnad för kraftig rök från storbrand

Det kraftiga röken från en eldhärjad butiksbyggnad i Borås fick räddningstjänsten att varna allmänheten.

Branden började strax före klockan 23 på fredagskvällen. I byggnaden finns butiker och så kallade höglager, lagerutrymmen ovanför butikerna.

– Det var på ett höglager vi började släcka och sedan gick det vidare upp i takkonstruktionen, säger Sandra Eidergren. **TT**

23 Gravid fick gå i trappor till väntande ambulans

Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg kritiseras av Inspektionen för vård och omsorg, IVO, för hur en förlossning skötts.

En gravid kvinna tvingades att gå nedför tre trappor från hemmet till ambulansen.

Barnet var då redan halvvägs ute, och vårdpersonalen höll i barnets kropp medan kvinnan gick ned till ambulansen. **TT**

23 Sverige bunkrar doser för nya massvaccineringar kommande år

Forskningsläget är oklart om det behövs ytterligare vaccinering mot covid-19 efter de två första doserna. Trots avsaknaden av besked bunkrar Sverige upp med tiotals miljoner vaccindoser för de kommande åren.

– En massvaccinering igen kan inte uteslutas i det här läget, säger Anders Tegnell på Folkhälsomyndigheten.

Flera kliniska studier är igång med långtidsuppföljning av vaccinerna mot covid-19.

Det man vill ha svar på är hur lågt antikroppsnivåerna kan sjunka innan man behöver vaccinera igen. I dag finns inget gränsvärde för när man inte längre är skyddad av vaccinet, en tredje spruta kan bli aktuell redan om några månader – eller först om flera år.

– För många andra vacciner ger man ofta två–tre doser och sedan en boosterdos efter 6 månader eller ett år. Efter sista dosen kan man ofta ha ett mycket långvarigt skydd. Men i dag har vi inte data som kan vägleda när och om man kommer att behöva ge ytterligare doser för covidvaccin, säger Charlotta Bergquist på Läkemedelsverket.

Läkemedelsverket godkänner hur ett vaccin kan användas, men det är Folkhälsomyndigheten som ger nationella rekommendationer.

Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att myndigheten följer utvecklingen i andra länder samt kunskapsutvecklingen och att det i nuläget inte finns några tecken på att någon som vaccinerats har tappat sitt skydd.

– När det gäller immunitet från vaccinen känner vi oss ganska trygga med att det inte kommer att behövas någon påfyllnadsdos under det här året. Men sen har vi ju jokern i leken och det är varianterna där det har talats om att de har mindre effekt av vaccinen.

– Nu har det ju aldrig påvisats. Men det är förstås teoretiskt möjligt att en sådan variant dyker upp och då blir det ett nytt vaccinationsarbete med ett förändrat vaccin. I dag kan vi inte förutse när eller om det kommer att ske, säger Tegnell.

Annat som påverkar är hur smittspridningen ser ut i samhället, om många exponeras för viruset efter vaccination kan det fungera som en extra vaccindos.

I Sveriges regioner pågår arbetet för fullt med att vaccinera alla svenskar över 18 år med två sprutor, totalt 16,4 miljoner doser om alla tar vaccinet. Planen är att alla ska ha fått en första spruta i början av september och en andra dos senast sex veckor senare. Om regionerna ska ha kvar beredskapen för en ny massvaccinering efter hösten är ännu oklart.

Enligt Emma Spak, chef för hälso- och sjukvårdssektionen på Sveriges kommuner och regioner, SKR, har man lyft frågan hos regeringen och Folkhälsomyndigheten: hur ska beredskapen hanteras, vilka ska vaccineras och vem ska stå för kostnaden kommande åren – ska covidvaccin ingå i det nationella vaccinationsprogrammet?

– Det är en omfattande procedur. Nu har vi mycket på plats och det är viktigt att veta om det ska hållas kvar, säger Emma Spak.

När behöver regionerna få besked?

– Det är svårt att säga något datum, men det är åtgärder som behöver ske under hösten om - vaccineringen ska göras nästa år.

Men Folkhälsomyndigheten kan inte ge något besked till SKR om de ska behålla beredskapen för att kunna trappa upp vaccineringen igen.

– Tyvärr är det ganska omöjligt att svara på den frågan. Men det går inte att utesluta att det blir aktuellt med en massvaccinering igen, säger Anders Tegnell.

Eftersom det finns tecken på att de allra första som fick vaccinet har kvar immuniteten efter 10–12 månaderna uppskattar Anders Tegnell att en påfyllnadsdos kan ligga ett år eller till och med flera år fram i tiden.

Kommer alla att behöva en påfyllning eller räcker det med riskgrupperna?

– Det vet vi inte heller. Det beror helt på hur epidemin utvecklar sig, säger han.

Trots att det saknas såväl kunskap som besked om behovet av en boosterdos har Sverige inom ramen för EU redan bunkrat med covidvaccin för de kommande åren. Nyligen slöt EU ett avtal med Pfizer om 1,8 miljarder doser, vilket för Sveriges del handlar om runt 10 miljoner doser för 2022 och lika många för 2023. Sedan finns avtal om ytterligare 10 miljoner doser per år – om det behövs. Totalt upp till 40 miljoner doser.

– Vi har en enorm kapacitet och även befintliga kontrakt för andra vaccin, men det stora är med Pfizer, säger Richard Bergström, Sveriges vaccinsamordnare.

Målsättningen är att EU ska kunna vaccinera alla unionens medborgare två gånger under både 2022 och 2023. Dessutom måste det - finnas kapacitet för att vaccinera alla igen om det kommer en mutation.

– Jag har flaggat för att det kan behöva ges en dos till redan i år. De som fått två doser före sommaren kan behöva en dos till innan årets slut. Om vi skulle få in till exempel den indiska varianten. Men det är ett worst-case scenario, säger Richard Bergström, och tillägger:

– Vi måste ligga ett steg före och planera för alla scenarion. Om Folkhälsomyndigheten säger att

det behövs en dos till om en månad så ska det finnas.

Det är heller inget vaccin som går till spillo om det inte skulle behövas – allt överskott kommer att doneras eller säljas till andra länder.

– Det har inte riktigt kommit fram, men det inget vi ska kasta bort utan vaccinet ska användas. Det är mitt andra stora uppdrag, hur vi ska donare vaccin just av skälet att det globalt finns en efterfrågan, säger Richard Bergström.

Samtidigt är han ganska övertygad om att det kommer att behövas regelbundna påfyllnadsdoser i framtiden för så väl svenskar som andra.

– Sannolikt kommer det finnas en efterfrågan framöver och det kan kopplas till vaccinpass vid resor.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Fakta. Godkända vaccin

Fyra vaccin mot covid-19 har hittills godkänts i Sverige:

21 december godkändes Comirnaty (Pfizer/BioNTech).

6 januari godkändes Covid-19 Vaccine Moderna.

29 januari godkändes Vaxzevria (tidigare Covid-19 Vaccine Astra Zeneca).

11 mars godkändes Covid-19 Vaccine Janssen.

Ytterligare fyra kandidater granskas av EMA i så kallad löpande granskning (från företagen Novavax, CureVac, Gamaleya och Sinovac).

Enligt WHO är över 200 vaccinkandidater under utveckling i världen. För cirka 60 av dessa pågår kliniska prövningar, det vill säga - tester på människor.

Bolagen som ännu inte har ett färdigt vaccin tar sikte på den så kallade ”boostermarknaden”, det vill säga att leverera vaccin till människor som redan har vaccinerats mot covid-19.

23 Var fjärde trängde sig i vaccinkön

En fjärdel av de som vaccinerades på Scandinavium i onsdags var under 50 år – trots att det enbart är 50-plussare som ska kunna boka tid i Västra Götaland.

– Det borde inte ha undgått någon att vi har vaccinbrist och att vi vaccinerar i åldersordning, säger regionens vaccinationssamordnare Kristine Rygge till DN.

GÖTEBORG. På grund av vaccinbrist fick massvaccineringen som inleddes på Scandinavium i veckan en seg start. Arenan har

förvandlats till en jättelik vaccinationscentral med kapacitet att ta emot 10 000 personer i veckan, men eftersom de fick 1 170 doser den här veckan kunde bara en dryg tiondel av arenans maxantal vaccineras.

Enligt Henrietta Arwin, primärvårdschef på Närhälsan, en av de ansvariga för vaccineringen på Scandinavium, fick deras vårdcentraler därför många samtal från arga och besvikna människor som inte lyckats få någon tid.

Av de som ändå lyckats boka in sig till onsdagens vaccinering visade det sig dessutom att en fjärdedel var under 50 år, trots att det är den åldergräns som gäller i Västra Götalandsregionen än så länge. Regionens vaccinationssamordnare Kristine Rygge är starkt kritisk till att så många gått före i kön.

– Det borde inte ha undgått någon att vi har en vaccinbrist och att vi vaccinerar i åldersordning. Dessutom tar det tid från vårdpersonal som behöver avboka personer, som borde förstå att de inte ska vara där. Jag förstår att alla vill ha vaccin, men det är inte läge för alla nu.

Av de 342 personer som vaccinerades på Scandinavium under onsdagen var 85 personer under 50 år, eftersom bokningssystemet saknade en spärr. Det skriver Maria Winther på regionens presstjänst i ett mejl till DN:

”Vidtagna åtgärder nu för Scandinavium är att det för tillfället ligger en spärr på bokningen så länge det enbart är 50-plussare som får boka in sig”.

1177.se fungerar som en samlingssida för vaccinationsbokning men sedan kan vårdgivare ha olika bokningssystem. Det tekniska fel som

drabbade Närhälsans bokningslänk innebär alltså inte att det blivit så på övriga bokningslänkar, förklarar Rygge.

Varje så kallad obehörig person som bokar in sig på en vaccinationstid måste tas bort manuellt av personalen. Det gjordes även inför onsdagens vaccinering på Scandinavium, men 85 personer slank igenom. Hur många under 50 år som faktiskt försökte boka en tid är oklart.

Anna Skoog

anna.skoog@dn.se

23 Flera personer åtalas för att ha gått till jobbet med covidsmitta

Minst fyra personer har hittills åtalats för att ha gått till jobbet med covidsmitta. Samtliga är kvinnor som arbetade inom omsorgen.

I Stockholm utsattes ett flertal boende på ett servicehus för coronasmitta när en anställd i november dök upp på jobbet med covid. Kvinnan hade varit förkyld och tagit ett

coronatest, men när hon kände sig bättre återgick hon i tjänst – innan provresultatet kommit. När det positiva svaret kom fortsatte kvinnan att jobba. Först efter tio dagar berättade hon för sin chef. I april åtalades hon för framkallande av fara för annan.

Covid-19 är klassad som en allmänfarlig och samhällsfarlig sjukdom, och anställda runt om i landet har i flera fall mist sitt jobb när det framkommit att de trotsat smittskyddsreglerna och gått till jobbet med covid.

Men ett fåtal riskerar alltså även rättsliga konsekvenser.

Tre av de åtalade kvinnorna arbetade med riskgrupper, antingen inom hemtjänsten eller äldreomsorgen. Den fjärde arbetade på en förskola. Enligt åtalen har deras agerande inneburit ”livsfara eller fara för allvarlig sjukdom” för ett stort antal personer – både kollegor och omsorgstagare.

Flera i kvinnornas närhet insjuknade också, och under den tid som undersköterskan i Stockholm arbetade avled en person på hennes avdelning. Det går dock inte att slå fast att det var de åtalade som spred smittan. Samtliga förnekar brott, och advokat Lars Hultgren som företräder undersköterskan i Stockholm är kritisk till åtalet. Han hävdar att testet kan ha visat fel och att undersköterskan aldrig haft covid.

– Beviskravet ligger på åklagaren och det ska vara ställt utom rimligt tvivel att hon framkallat fara för annan. Men allt vilar på testet och det är så gott som otillförlitligt, säger Lars Hultgren.

Myndigheterna bedömer dock pcr-tester med positivt resultat som mycket träffsäkra.

Advokaten framhåller också att kvinnan följde reglerna som då fanns på arbetsplatsen.

– På eftermiddagen samma dag som hon blev sparkad kom de nya riktlinjerna om att arbetstagare inte får återgå till arbetet innan testsvar kommit. TT

TT

Fakta. Framkallande av fara för annan

Den som av grov oaktsamhet utsätter annan för livsfara eller fara för allvarlig sjukdom kan dömas för framkallande av fara för annan.

Faran ska ha varit konkret, men det finns inte något krav på att någon ska ha lidit skada. Straffet går från böter till fängelse i max två år.

Tidigare fall

1995: En hivsmittad kvinna hade oskyddat vaginalt och oralt samlag med en man. Hon dömdes för framkallande av fara för annan till fängelse ett år, samt utvisning.

2004: En hivinfekterad man hade oskyddade samlag med tio olika personer. Dömdes för framkallande av fara för annan till fängelse i ett år mot nio målsägande, medan åtalet ogillades för den tionde.

2013: En hivinfekterad man hade haft oskyddade samlag med fyra olika kvinnor utan att informera dem om sin hivsmitta. Dömdes i tingsrätten för framkallande av fara för annan till fängelse i ett år, men friades av hovrätten.

Källa: lagen.nu

23 Tänk på skatten när du ska testamentera till välgörenhet

Om värdet av sommarstugan ska ärvas av ideella organisationer – vem ska sälja den?

Det här är en vanlig fråga som advokat Joakim Lyckman, som länge hjälpt människor att skriva testamenten, har mött under årens lopp. Han ger här några råd till den som vill lämna arv till välgörenhet.

För den som vill testamentera en del av arvet till olika organisationer finns en hel del att tänka på. En sak, till exempel, är hur stort arvet blir - det gå ju inte alltid att uppskatta när man skriver sitt testamente.

– Om man sätter en procentsats – att 10 procent ska gå till vardera Läkare utan gränser, Rädda Barnen och Cancerfonden – då måste man förstå att dessa organisationer blir delägare i dödsboet, säger Joakim Lyckman.

Det betyder i sin tur att även de blir intressenter som ska vara med och besluta om hur uppdelningen av dödsboet ska genomföras.

– Organisationerna är i allmänhet smidiga att ha att göra med. Men man ska vara medveten

om att det blir fler som är inblandade i dödsboet.

Ska en värdefull tavla säljas på auktion och i så fall var, eller ska man begära in offerter från flera mäklare för att sälja ett hus? Sådana frågor involverar även organisationerna när de blir delägare.

– Vill man i stället att det är bröstarvingarna som ska sköta dödsboet men att en försvarlig del ska gå till de här organisationerna, då brukar jag skriva in dem som legatarier. - Organisationerna får då en fastställd summa var, säger Joakim Lyckman.

Legatarie är den som tar emot arvet av ett legat – en specifik förmån eller egendom som ska delas ut innan resten fördelas mellan arvingarna. Den ska få legatet, varken mer eller mindre och är inte delägare i dödsboet.

– Men det betyder att den dagen den som testamenterar går bort så kan tillgångarna vara mindre värda än när testamentet skrevs. Risken är att arvingarna får mindre än vad som egentligen var tänkt, säger Joakim Lyckman.

Han uppmanar därför att den som vill testamentera ett legat ska först bestämma en summa som känns försvarlig, även om tillgångarna skulle sjunka något i värde.

Det går också att ändra ett testamente – det är det senast skrivna som gäller.

– Testamente är en färskvara. Det är bra att se över testamentet vartannat eller vart tredje år för att se om förutsättningarna har ändrats, säger Joakim Lyckman.

– För ett testamente går att ändra så länge man är vid sina sinnens fulla bruk.

En annan sak som han vill understryka är att tänka på skatteeffekten. Han tar som exempel att någon testamenterar sin sommarstuga till en eller flera organisationer.

– Det är ganska vanligt att det står att min sommarstuga ska säljas av dödsboet och sedan ska likviden delas ut till en eller flera organisationer. Så bör man inte skriva, säger han.

Skälet är att välgörenhetsorganisationer, till skillnad från dödsbon, är befriade från kapitalvinstskatt. Om dödsboet säljer stugan går 22 procent av vinsten i skatt. Om organisationerna i stället får stugan kan de sälja den och slippa skatten.

För den som har tillgångar utomlands gäller det att vara uppmärksam på vad som gäller i landet där tillgångarna finns. Joakim Lyckman berättar om ett fall där en svensk medborgare som bott länge i USA ville lämna pengar denne hade på ett svenskt konto till Läkare utan gränser i Sverige.

– Skriv in det i det amerikanska testamentet att just dessa pengar på just detta konto ska gå till Läkare utan gränser i Sverige, säger Joakim Lyckman.

– Jag har märkt ett ökat intresse att involvera organisationer i sina testamenten. Det brukar hänga ihop med att det har inträffat någon katastrof, pandemi eller liknande som är medial. Då får folk upp ögonen för dessa organisationer.

Vilka är det då – de som testamenterar till välgörande ändamål?

– I huvudsak är det personer som inte har naturliga arvingar i form av bröstarvingar som de har bra kontakt med, säger Joakim Lyckman.

– Har du en kärnfamilj med goda relationer och bröstarvingar i rakt nedstigande led då går det mesta till dem. Det är min erfarenhet. Sedan kan det vara en summa som går till organisationer.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta. Expertens bästa tips

1 Krångla inte till det. Om det endast är bröstarvingar som ska ärva skriv ”Arvet ska fördelas enligt lag till mina bröstarvingar”.

2 Enskild egendom. Du kan inte veta hur dina barn eller barnbarns framtida relationer kommer att se ut. Skriv in att arvet är deras enskilda egendom. Vid en eventuell framtida skilsmässa kommer arvet då inte ingå i det som ska delas.

3 Utländska tillgångar. Skriv ett testamente som gäller i det land där tillgångarna finns och där det står klart vad du vill ska ske med dem. Rekommendationen är att konsultera en advokat i det landet.

4 Tänk på skatteeffekten. Om du vill att välgörenhetsorganisationer ska få egendom som de kan sälja utan att betala skatt – se till att det inte är dödsboet som säljer egendomen.

Källa: Joakim Lyckman

23 Pandemin har ökat intresset för gåvor

Antalet besök på Cancerfondens informationssida om hur man testamenterar var nästan tre gånger så många som under fjolåret som under 2019.

Även andra ideella organisationer vittnar om hur pandemin har fått människor att fundera mer på testamenten – och hur de ska lämna en del av arvet till välgörenhet.

En rundringning till några av de större ideella organisationerna visar samma entydiga trend – allt fler vill ta reda på hur de ska göra för att testamentera till organisationerna.

Marita Färnstedt, ansvarig för gåvor och testamenten på Läkare utan gränser säger att det inte går att se att det blivit fler testamenten där delar av arvet går till dem under 2020. Däremot har intresset för att få besked om hur man ska gå till väga för att testamentera ökat.

– Jag skulle säga att det har skett en tredubbling under pandemiåret, säger Marita Färnstedt.

En liknande ökning har Cancerfonden noterat. Fonden får en stor del av sin finansiering genom just testamenten. Antalet besök på sidan för testamenten har ökat från 1 447 under 2019 till 4 085 under 2020.

Marita Färnstedt tror inte att det är så att människor plötsligt har börjat tänka på testamente, utan att det är något som har grott under en tid.

– Det är inte så att de vaknar plötsligt en morgon och tänker att de nu ska ordna med testamente, utan det är något de tänkt på länge och nu gör de slag i saken, säger hon.

Däremot tror hon att det är just pandemin som har fått människor att i högre grad vända sig till Läkare utan gränser för att veta hur de ska gå till väga.

– Jag tror definitivt att det beror på pandemin. De känner att de inte har all tid i världen att ordna med testamente.

– Jag pratar ju också med många jurister och de vittnar om en ökning av personer som vill ha hjälp med testamenten, tillägger hon.

Även hos Rädda Barnen har ett ökat intresse märkts av, enligt marknadschef Eva Danofsky.

– Vi kan se att antalet testamenten ökade 2020 jämfört med 2019 men det är inte mer än vad som normalt fluktuerat mellan åren. Färre testamenten kan ju ge högre summa, säger hon.

– Det vi dock kan se med säkerhet är ett ökat intresse av att ladda ner testamentsmallar från Rädda Barnen. Detta är troligen en kombination av att vi har lagt mer pengar på marknadsföring och ett större intresse bland allmänheten kring testamente.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

24 Ledare: Äldreomsorgen måste bli Sveriges bästa arbetsgivare

De närmaste 25 åren kommer antalet personer som är över 80 år sannolikt att fördubblas: från 500 000 till 1 miljon. Samtidigt väntas tillgången på vård- och omsorgsutbildade minska med cirka 10 procent fram till 2035, enligt SCB:s senaste prognos.

Den kombinationen – minskad tillgång och ökad efterfrågan – riskerar att leda till kraftig brist på vård- och omsorgspersonal. Men utgången är inte given.

I teorin går det självklart att kraftigt skala upp antalet utbildningsplatser. Inte minst på komvux.

I praktiken kräver det dock att betydligt fler än i dag både vill och kan sätta sig i just den skolbänken, vilket visar varför äldreomsorgen måste bli en bättre arbetsgivare. Kanske inte främst för personalens skull, utan för de äldres och de anhörigas.

Behovet framgår inte minst i rapporten ”Äldreomsorgens ständiga förändringar – om organisation, arbetsmiljö och ledarskap”, från Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, som publicerades i slutet av förra veckan. Där står uttryckligen att det finns ett samband mellan vårdkvalitet och arbetsmiljö, och att förbättrad

arbetsmiljö är en förutsättning för att komma till rätta med problemen i svensk äldreomsorg, vilket inte kan förvåna någon.

Visserligen understryks att äldreomsorgen, som utgör nästan en femtedel av kommunernas budget, fungerar bra på många håll. Samtidigt finns en generell obalans mellan höga fysiska och psykiska krav å ena sidan, och resurser å andra sidan, som troligtvis bidrar till den höga personalomsättningen och att äldreomsorgens anställda har den högsta sjukfrånvaron i kommunerna. Vidare upplevs belöningarna och utvecklingsmöjligheterna som små, precis som det konkreta stödet från chefer som ofta har (för) många personer att leda.

Därmed inte sagt att allt är nattsvart. Exempelvis ser personalen sitt arbete som viktigt och meningsfullt – och det bör arbetsgivarna verkligen värna och spinna vidare på. Däremot känner flera att yrket i andras ögon kan uppfattas ha låg status, vilket även coronakommissionens första delbetänkande tog upp.

Den menar att personalen inom äldreomsorgen värderas för lågt, att arbetsförhållandena måste förbättras och outbildade vidareutbildas, på samma gång som antalet anställda ökar, vilket inte kommer att vara gratis. Tvärtom behöver resurserna växa med 50 procent på tio år, bara för att bibehålla dagens otillräckliga kvalitet, på grund av det ökade antalet äldre.

Lägger man till coronakommissionens förslag för att stärka äldreomsorgen menar Sveriges Kommuner och Regioner att man landar på ett tillskott på uppemot 100 miljarder kronor, vilket betyder att den årliga kostnaden skulle

stiga från dagens 140 miljarder till 240 på relativt kort tid.

Varken den summan eller fler utbildade personer är omöjligt att skaka fram. Men om en verklig förändring ska bli av räcker det alltså inte att avsätta en miljard under ena året och sedan slå sig för brösten för att det kommer en dubblering under nästa.

I stället måste det finnas en långsiktig plan, både för personalförsörjningen och för hur den generella kvaliteten ska höjas. Det förutsätter att äldreomsorgen prioriteras i budgetförhandlingarna under större delen av 2020-talet, vilket politikerna hittills inte har varit beredda att göra – trots att problemen som synliggjorts under coronapandemin inte är några nyheter.

DN 24/5 2021

24 Förslag: Hyror ska få höjas i mer populära områden

Nästa år tar Sverige ett första kliv mot marknadshyror – om regeringen och riksdagen följer förslagen i en kontroversiell utredning som snart presenteras.

Enligt vad DN erfar kommer hyresvärdar inte bara bestämma vad hyran ska vara –

utan även kunna höja den ju mer eftertraktat området blir.

Utredningen Fri hyressättning i nyproduktion är en kontroversiell del i januariavtalet mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna. Tanken är att förslagen ska presenteras senast den 31 maj, men DN kan redan nu avslöja en del av dem.

Utredningen har följt direktiven noga, med mindre avvikelser. I grunden handlar det om att för nybyggda lägenheter kan hyresvärden och en enskild hyresgäst fritt komma överens om vad hyran ska vara. I praktiken blir det den hyra som värden presenterar.

– Det kommer att fungera precis som ett telefonabonnemang – du betalar för abonnemanget, säger en källa med insyn.

Det är det här som är kontroversiellt. För Hyresgästföreningen, liksom Vänsterpartiet, är detta lika med marknadshyra – att hyresgästen bara har att acceptera den hyra som värden sätter.

Och det stämmer – till en viss punkt. Hyresvärden måste dock kunna visa att hyran är rimlig i förhållande till liknande lägenheter i området. I annat fall kan hyresgästen begära en omprövning av hyran i hyresnämnden.

Hyresvärden måste också i förväg visa den tilltänkta hyresgästen vad hyresnivåerna är i området.

– En hyresvärd ska inte kunna luras, säger en annan källa.

Varje år kan sedan hyran förändras. Tanken från början, och även i direktiven, var att

utredningen skulle föreslå en särskild tariff för hyreshöjningen. Enligt vad DN erfar har dock utredaren gett upp den idén och kommer i stället föreslå att hyran höjs med konsumentprisindex (KPI), eller med andra ord den allmänna inflationen.

Det liknar det system som råder i Norge. Det här systemet anses i utredningen ge mer transparens – båda parter vet i förväg hur hyran kommer att förändras.

Men om ett område skulle över tid blir mer attraktivt, till exempel att det byggs en tunnelbanestation där, kan hyresvärden yrka på att hyran ska höjas med mer än med KPI. Det kan även räcka med att det sker en allmän ökning av efterfrågan, att området blir mer populärt för att hyran ska få höjas mer. Bevisbördan ligger då hos hyresvärden.

Enligt DN:s källor måste dock det vara en ”väsentlig” skillnad på områdets attraktivitet. Exakt vad som menas med det är ännu oklart och kommer förmodligen att slås fast först när tvister avgörs i hyresnämnden. Denna ”extra” hyreshöjning ska dessutom fasas in efter hand.

En hyresgäst skulle också kunna kräva att hyran inte höjs med KPI, eller alls, med hänvisning till att det kan finnas ett stort antal tomma lägenheter i området, det vill säga det har blivit mindre attraktivt. Ett annat skäl kan vara att förvaltningen av huset har blivit sämre. Då ligger bevisbördan på hyresgästen.

Systemet kommer inte att beröra befintliga lägenheter. Där ska hyran att sättas i vanlig ordning genom kollektiva förhandlingar via hyresgästföreningarna. Det nya systemet kommer enbart att gälla för bostäder som byggs

klart efter det att lagen trätt i kraft, vilket är tänkt att ske vid årsskiftet eller halvårsskiftet nästa år.

Det tillkommer ungefär 1 procent nya hyresrätter årligen. Det kommer med andra ord att ta många år innan systemet har blivit det dominerande på hyresmarknaden.

Hur omfattande det nya systemet kommer att bli går inte att säga i dag då systemet är frivilligt. Hyresvärden kan välja mellan fri hyressättning, eller nuvarande bruksvärdesystem med en kollektiv förhandling.

De allmännyttiga bolagen äger nästan hälften av landets hyresrätter och dessa bolag styrs politiskt. Det kan alltså komma ett tryck mot flera av dessa bolag att de ska behålla det gamla systemet när de bygger nya hyreshus.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta. Gäller nya bostäder

Frågan om fri hyressättning vid nyproduktion är en del av januariavtalet som är en sakpolitisk överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Utredaren ska presentera sina förslag senast den 31 maj 2021. En proposition om fri hyressättning i nyproduktion ska därför kunna antas av riksdagen i början av 2022 och kunna träda i kraft under året.

Källa: Regeringen

24 Högre hyror men större utbud i Finland

I början av 1990-talet slopade man prisregleringen av hyresbostäder i Finland. Det ledde till två saker: hyrorna gick upp, men samtidigt fördubblades utbudet.

Att hitta en hyreslägenhet i Helsingfors i dag är inte svårt – om man har råd att betala. Speciellt under coronaåret har utbudet ökat, eftersom det är färre studerande och säsongsarbetare som flyttar in. Den senaste tiden har det till och med talats om ”hyresgästens marknad”.

Men det är dyrt. En etta på 20 kvadratmeter i centrum kan kosta mellan 700 och 900 euro (cirka 7 500–9 700 kronor).

Det är ett resultat av en avreglerad hyresmarknad, berättar Jussi Mannerberg, vd för Finlands Fastighetsmäklarförbund.

– På 90-talet var det inte särskilt lockande att vara hyresvärd i Finland. Det var krångligt att säga upp människor och hyrorna reglerades av staten. När reformen gjordes ledde det dels till att hyrorna gick upp, men också till att antalet bostäder på marknaden fördubblades på 20 år, säger han.

Mannerberg understryker att han främst talar om Helsingforsregionen där inflyttningen är som störst. I vissa avfolkningskommuner kan det se väldigt annorlunda ut.

– I allmänhet brukar man säga att det lönar sig att äga sin bostad i Finland, speciellt nu när räntorna är låga. Men det finns alltid människor som hellre hyr. Utbudet i Helsingfors är ovanligt stort just nu, eftersom staden dessutom bygger mycket nytt. Men hyresvärdarna kan också ställa ganska höga krav. För att hyra på den öppna marknaden i Helsingfors måste man ha sin ekonomi i skick, säger han.

Helsingfors stad har en regel som kräver att cirka 30 procent av alla nybyggen måste vara hyreslägenheter. Mest eftertraktade är stadens egna bostäder som ofta är billigare. Vissa av dem är öronmärkta för människor med lägre inkomster, som i den nya stadsdelen Busholmen, där man gått inför att blanda sociala grupper. Just dessa lägenheter har i teorin ”reglerade” hyror.

– Men Finland har aldrig haft en hyresrättsförening på samma sätt som i Sverige. Vi har visserligen en förening för hyresgäster, men den sysslar mer med konsumentråd, säger Mannerberg.

Att jämföra Finlands och Sveriges bostadsmarknad är lite som att jämföra äpplen och päron, säger Berit Segercrantz, som har lång mäklarerfarenhet i Helsingfors.

Eftersom det finns ett större bestånd av hyreslägenheter i Finland finns det ingen andra- eller tredjehandsmarknad, påpekar hon. Det är inte heller så att en bostadsägare själv måste bo i sin bostad.

– Många köper en lägenhet som en investering. De hyr ut den.

Det leder i sin tur till att kvaliteten på hyresbostäderna är ganska god, enligt Berit Segercrantz.

– Eftersom man kan göra pengar som hyresvärd finns det också ett större incitament att hålla lägenheterna i gott skick.

Finländare köper dock gärna sin egen bostad. Endast en fjärdedel bor i hyresrätt. Jussi Mannerberg för fram ytterligare en aspekt.

– I Finland betalas det årligen ut upp till 2 miljarder euro om året i bostadsbidrag. Trots att hyrorna är höga, är det många av dem som hyr som samtidigt får bostadsbidrag.

Philip Teir

philip.teir@gmail.com

24 Brist på behandling för sexköpare

I takt med att polisen trappat upp insatserna mot prostitution är det allt fler män som söker hjälp för att sluta köpa sex.

Nästan hundra misstänkta sexköpare greps under en insats mot sexhandeln i Stockholm i maj. En majoritet av dessa ville efteråt ha hjälp i form av samtalsstöd, men den typen av - specialiserad behandling för sexköpare saknas i stora delar av landet.

– Det behövs ju, det är ett stort problem och prostitution finns ju inte bara i storstäder, det finns ju runt om i landet, säger Marie Johansson, som arbetar med samtalsstöd vid Kast-mottagningen i Stockholm, till Ekot. **TT**

24 512

barn föddes av mammor i tonåren förra året, vilket är en rekordlåg siffra, rapporterar SVT. 1973 var antalet över 6 000.

TT

24 Så varierar regionernas - system för vaccinbokning

Systemen för att boka in personer till den andra vaccindosen varierar mellan regionerna, visar DN:s enkät. I bland annat Region Östergötland, Norrbotten och Jönköping bokas den andra dosen in när den första dosen ges.
I Region Uppsala kallades invånare som är 50 år och äldre till vaccination med två förbokade tider. När vaccineringen nu

går ned i åldrarna lämnas ansvaret för bokningen till medborgaren.

Vaccineringen mot covid-19 ute i regionerna fortgår och många har börjat beta av fas 4, den sista vaccinfasen som omfattar personer mellan 18 och 59 år.

Antal vaccinerade med minst en dos i Sverige var på fredagen drygt 3,4 miljoner (drygt 1,1 miljoner har fått två doser) och för allt fler börjar det bli aktuellt att boka in tid för att få den andra vaccindosen, som krävs för att få fullt skydd mot viruset.

Olika regioner har hunnit olika långt i vaccinering av befolkningen. Med 19 procent av befolkningen färdigvaccinerad är Gotland den region som ligger allra längst fram, följt av Kalmar och Jämtland.

”Vi gör vad vi kan för att förtydliga vikten av att prioritera sin dos 2, eftersom det är först efter dos 2 som vi får fullgott skydd. Våra vaccinatörer påminner om vikten av att ta dos 2 och vi planerar en kommunikationsinsats om just detta. Därtill bokar vi in alla som har fått dos 1 för en dos 2. Det är alltså inte upp till individen att själv boka”, skriver Region Gotland i ett mejl.

I en enkät som DN har skickat ut framgår att regionernas system för bokning av andra vaccindosen varierar. Precis som i Region Gotland så bokas dos två in i samband med att den första dosen ges också i bland annat Region Norrbotten, Östergötland och Jönköping. Metoden har varit mycket effektiv, uppger Region Jönköping för DN. ”Här har runt 99 procent av de som tagit dos 1 och fått tid för dos 2 valt att ta den hittills”, skriver pressavdelningen.

I Norrbotten förs bara statistik över hur många som vaccinerats, inte hur många som av olika anledningar inte tagit dos två. Men man tycker ändå att bokningssystemet för den andra dosen fungerar väl.
”Redan vid dos 1 vet du när du ska ta din andra dos. Vi hoppas att det sättet att boka tider underlättar och minskar risken för att dos 2 glöms bort” skriver Region Norrbottens pressavdelning.
I Region Uppsala kallades invånare som är 50 år och uppåt till vaccination med två förbokade tider.
– Sedan har det funnits möjligheter för individerna att boka om genom att ringa ett callcenter och vi har också uppmanat de som inte vill vaccineras att boka av tiden, säger regionens vaccinsamordnare Margareta Öhrvall.
När vaccineringen nu går ned i åldrarna – på tur står gruppen 45–49 – ändrar regionen systemet. Ansvaret för att boka in vaccinering lämnas över till individen, på antagandet att den digitala färdigheten är högre i lägre åldrar.
– Vi har vänt och vridit på det här och jag menar att allt har för- och nackdelar. En nackdel med det system vi hade innan är att det är ganska trögt. Först ska vi boka in en tid, sedan skicka ut ett brev med posten och sedan ska man få brevet ungefär en vecka innan man vaccineras, så det finns en seghet i det här, säger Margareta Öhrvall och fortsätter:
– Antagandet är att folk är rörligare, man vill bestämma egna tider, och hade det inte varit sommar hade vi kanske tänkt annorlunda. Många studenter och personer över 18 är rörligare när det är sommar och beslutet är

fattat på rimligt goda grunder, fast bevis har vi inte.
I Stockholm, där det på fredagen blev möjligt för personer födda 1976 att boka vaccinering, är det medborgaren själv som bokar tider via regionens app ”Alltid öppet”. Den som bokar måste själv hålla reda på vilket datum den första dosen gavs och vilket vaccin man fick.
För de som ska ta andra dosen skickar regionen ut sms-påminnelser. Tjänsten är anpassad till de olika vaccinernas rekommenderade dosintervall och sms:et skickas ungefär en till två veckor innan den andra vaccindosen ska bokas.
”Sms:et är ju en form av kallelse att det är dags att boka in den andra dosen. Alternativen skulle ju vara via brev eller telefon, och bedömningen då har varit att sms är det mest effektiva sättet för både individen och regionen. Dessutom har nästan alla som vaccinerats vid en vaccinationsmottagning bokat via appen ’Alltid öppet’, så den färdigheten har troligen de allra flesta. Har man av olika anledningar inte möjlighet att boka den andra dosen via ’Alltid öppet’, så finns telefontjänsten”, skriver regionen i ett mejl.
”Alltid öppet” har drabbats av en rad driftsstörningar orsakade av en överbelastning när tusentals medborgare loggat in samtidigt.
Knappt 10 procent av Stockholms befolkning 18 år eller äldre är färdigvaccinerad, lägst av alla regioner.
Margareta Öhrvall, vaccinsamordnare i Region - Uppsala, om att ansvaret för att boka - vaccinering lagts på individen.
Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Fakta.

13 av 21 regioner har svarat på DN:s fråga om hur bokningen av dos två genomförs i respektive region. De regioner som svarat är Kalmar, Norrbotten, Jönköping, Stockholm, Blekinge, Gotland, Västernorrland, Västerbotten, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Östergötland och Gävleborg.

24 Förlamad efter vårdmiss

En patient blev förlamad efter att sjukhuset missat en ryggmärgsskada. Händelsen är nu anmäld enligt Lex Maria, skriver Norran. Patienten kom in till sjukhuset med domningar i ben och armar efter en trafikolycka. Men röntgen visade inga frakturer, så patienten lades bara in på en vårdavdelning.

TT

24 ”Lockpriser kan skada mäklarbranschens rykte”

Det väller in anmälningar om lockpriser från den glödheta svenska bostadsmarknaden.

Tillsynschefen på Fastighetsmäklarinspektionen (FMI) varnar för att det kan skada förtroendet för hela branschen.

Under årets första fyra månader fick FMI in 449 anmälningar om lockpriser i marknadsföringen av bostäder – där alltså misstanke uppstått om att utropspriset satts för lågt i förhållande till priserna på jämförbara bostadsobjekt eller slutpriset i budgivningen.

Trendmässigt är det nästan en fördubbling jämfört med förra året, då antalet anmälningar om lockpriser under hela året var 692 stycken. Och redan fjolårets antal anmälningar var rekordmånga, mer än dubbelt så många som 2019.

– Det hände något förra året och trenden håller i sig under de första månaderna i år. Det är fortfarande ett extremt inflöde, säger David Johansson, tillsynschef på FMI.

– Att det är ett så stort ökat inflöde av anmälningar visar på en frustration hos konsumenter och ett problem med mäklartjänsten, tillägger han.

Antalet fällda mäklare – som kan få en varning, erinran eller i grova fall förlora sin registrering – har dock inte ökat i samma utsträckning, enligt Johansson.

Han tror ökningen av antalet anmälningar kan förklaras av flera orsaker, bland annat att bostadsköpare blivit bättre pålästa om hur regelverket för lockpriser ser ut och att man kan anmäla misstänkta felsteg i marknadsföringen av bostäder till FMI.

– Sedan ser vi en koppling till pandemin och den heta bostadsmarknaden och att det har blivit många intensiva budgivningar med kraftiga prisökningar. Det leder till ett ökat antal anmälningar till myndigheten, säger Johansson.

Lockpriser står i strid med svensk praxis, som den har formulerats i domstolar och av FMI.

– Det är vilseledande marknadsföring, i strid med god fastighetsmäklarsed, säger Johansson.

Lockpriser används för att i slutändan trissa upp priset, genom en intensiv budgivning med fler spekulanter. Det kan också leda till att potentiella bostadsköpare luras att åka på visningar och spekulera i bostadsköp som de egentligen inte har råd att genomföra.

– På sikt kan det här skada ryktet och förtroendet för mäklarkåren.

Beslut om eventuella påföljder för mäklare som brutit mot regelverket fattas av en disciplinnämnd. De grövsta överträdelserna leder till återkallelse av mäklarregistreringen. Det kan också delas ut en varning eller en erinran.

TT

25 Även nere på samhällets botten finns en gnista livsglädje

Hur blir man hemlös? För påfallande många av de intervjuade männen i P1 Dokumentärs reportage ”Hemlös i Stockholm city” verkar det ha börjat med en separation, en skilsmässa som de inte visste hur de skulle hantera.

Men när de berättar känns det ofta som att det fattas stora pusselbitar. Så din fru lämnade dig, för att du hade varit otrogen, men sedan? Steget därifrån och ut på gatan är ju ändå långt. Eller?

”Det krävs inte så jävla mycket för att du ska börja halka efter”, förklarar en man. ”Det finns inget samhälle som står där och tar dig under armarna när du faller.” Han säger att familj och vänner utgör det enda egentliga skyddsnätet. Det gäller att inte ha försummat bådadera.

Det handlar ju även om den bisarra bostadsmarknaden. Allt fler är formellt hemlösa, inte bara i storstäderna. Enligt Socialstyrelsens statistik rör det sig om bortåt 33 000 personer. De tursamma sover på någons soffa en period, och lyckas sedan fixa något eget. I den rena, råa hemlösheten ute på gatan hamnar de otursamma, de som saknar pengar och kontakter.

Och så förstås de sjuka som inte får plats inom den märkligt tudelade vården: för att få hjälp med psykisk ohälsa måste man vara drogfri, men för att få hjälp att bli drogfri får man inte ha psykisk ohälsa. Så sitter dessa dubbelt sjuka därför på T-centralen, många av dem unga, med fasa i blick, utlämnade till sig själva och sin psykos, mitt i allt liv och rörelse.

”Det här är Sveriges mest ensamma plats”, säger en man.

Det är så svårt att förstå varför myndigheterna inte tar något helhetsgrepp. Resurserna finns ju där. Och psykiska problem och drogproblem går ofta hand i hand vid hemlöshet, det är väl belagt. Likväl betraktas detta som en sorts misskötsamhet som är upp till varje individ att själv ta itu med, för att få stöd med allt annat.

Svårt är också att förstå varför det är bestämt att de hemlösa ska köras ut från T-centralen i 45 minuter varje natt, även när det är minusgrader, och att de sedan måste sitta upp när de sover.

Många av dem får problem med kroppen av den obarmhärtiga sovställningen: på en bänk, med fötterna i stengolvet, nätterna i ända.

Hur står de ut? Det är också svårt att fatta. Men mitt i allt elände bor ändå en förunderlig gnista.

Någon snackar om jobb, han har hopp om att kunna ta sig tillbaka. En annan börjar gråta av orgelmusiken i en kyrka, det är så vackert där. En tredje säger att trots allt så känner han ändå livsglädje: ”Jag tycker om att leva. Det gör jag faktiskt.”

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

25 Nytt test visar risken för alzheimer

En kombination av relativt enkla tester kan användas för tidig och säker diagnostik av alzheimer. Det har en forskargrupp vid Lunds universitet kommit fram till.

Studien, som presenteras i Nature Medicine, undersökte 340 personer med lättare minnessvårigheter och resultaten bekräftades i en nordamerikansk studie med 543 personer. De snabba testerna kunde med över 90 procents säkerhet förutsäga vem som skulle utveckla alzheimerdemens inom de närmsta åren.

– Blodprovet kommer att bli tillgängligt för svensk sjukvård till hösten och de kognitiva testerna är redan tillgängliga på många ställen, säger Oskar Hansson till Svenska Dagbladet.

TT

25 140

miljoner kronor ytterligare vill regeringen avsätta för att stödja bland annat våldsutsatta kvinnor, barn och hbtqi-personer under pandemin. Pengarna finns med i en extra ändringsbudget för 2021 och ska gå till ideella organisationer, till exempel tjej- och kvinnojourer, men även till organisationer som arbetar mot hedersförtryck.

TT

25 Hundar ska hitta viruset

Hundhjälpen i Fullerö utanför Uppsala tränar hundar i att hitta coronavirus. Åtta hundar deltar i projektet som genomförs i samarbete med Region Uppsala.

25 Antibiotikamärkning av kött utreds

Regeringen tillsätter en utredning som ska undersöka om kött ska kunna märkas med hur mycket antibiotika som har använts i produktionen, enligt Sveriges Radio Ekot.

I Sverige är det förbjudet att ge friska djur antibiotika och svenska bönder använder mindre antibiotika än i många andra länder, men det är svårt för konsumenterna att veta hur stora skillnaderna är. Kött märks i dag endast med ursprungsland.

TT

25 Ica återkallar bearnaisesås

Ica återkallar sin egen bearnaisesås från butikerna, då den kan innehålla mjölk, utan att det står med i innehållsförteckningen. Det gäller förpackningar med 400 gram av Ica Bearnaisesås med bäst före-datum den 2 augusti i år.

TT

25 Priset på kolonistugor ökar kraftigt

Köerna växer, priserna stiger och visningarna är fulla av spekulanter. - Lagom till sommaren är intresset för kolonistugor i landet större än någonsin.

– Det är en unik situation, säger - mäklaren Lennart Andén som de senaste åren har nischat sig på kolonistugor i Skåne.

I slutet av april läggs en kolonistuga i Malmöstadsdelen Kirseberg ut på bostadssajten Hemnet. Med en stor, lummig, trädgård är intresset högt trots utgångspriset på nästan 800 000 kronor.

Åtta dagar senare är kolonistugan såld för 1,3 miljoner kronor – en prisökning på över 60 procent. Även om den ansvariga mäklaren Lisa Ivarsson märkt av ett högt tryck på kolonistugor i Malmö den senaste tiden förvånades hon av det stora intresset.

– Vi tyckte först att vi hade gått högt i pris men det hade vi uppenbarligen inte. Jag blev helt nedringd och jättemånga kom på visningen, säger Ivarsson.

– Men det var en fantastiskt fin stuga med en speciell trädgård som hade persikoträd, bär, frukter och allt möjligt. Det tror jag gjorde jätte-mycket.

Även Lennart Andén, mäklare och vd på Kolonimäklarna i Malmö, har sett att fler köpare än vanligt sneglar på kolonistugor i Skåne.

– Det har alltid funnits ett intresse av att komma ut från stan. Men precis vid pandemins början märkte man av det mer än vanligt. Förra säsongen var det jättemycket att göra och jag gjorde min sista försäljning den 22 december. Normalt sett mattas försäljningarna i slutet av oktober när sommarvattnet stängs av, säger Lennart Andén.

Han tror att det delvis har att göra med att pandemin fått fler att värdera sina levnadsvanor annorlunda.

– När man inte kan resa skapas det kanske lite mer intresse för att kunna umgås i det fria, att odla och att vara ute i naturen, säger han.

Under pandemin har priserna på villor såväl som fritidshus ökat kraftigt. Men det har även priserna för kolonistugor, visar statistik från bostadssajten Hemnet.

Sommaren 2020 låg medianutgångspriset för en kolonistuga på knappt 540 000 kronor. Det är 100 000 högre än året innan och nästan 200 000 kronor mer än sommaren 2015.

– När det gäller fritidshusmarknaden generellt ser vi väldigt tydligt vad som sannolikt är en pandemieffekt som påverkats av sämre möjligheter att resa utomlands och att många andra aktiviteter i samhället är belagda med restriktioner. Det här gäller även kolonistugor, säger Erik Holmberg, analytiker på Hemnet, som poängterar att trenden började redan före coronautbrottet, men att den accelererat under pandemin.

Det ökade intresset är något som också Christer von Hauswolff på Helins Mäklarbyrå stämmer in i. Han är verksam i Göteborg och berättar att områden en bit utanför stan ofta är populära.

– Många av kolonistugorna i dag är så välutrustade att man använder dem som fritidshus. Och fritidshusen görs ofta om till permanentbostäder som norr om Göteborg köps upp av norrmän, säger han.

I Stockholm tillämpas hembud, vilket innebär att stugorna säljs via en intresselista snarare än till marknadspris. Där har kölistan blivit allt längre och i vissa fall så långa att de stängs helt.

– Det skriks ju efter fler. En del stadsplanerare tänker kanske att kolonilotter är en gammal företeelse men så är det ju inte. Nu vill fler och fler odla, säger Ulrica Otterling.

Hon är generalsekreterare på Koloni-trädgårdsförbundet och menar att kommunerna behöver bygga fler områden med odlingslotter och stuglotter.

– I dag pratar man ofta om gröna städer och koloniområden är verkligen viktiga ur klimat- och miljösynvinkel. Vi jobbar för att fler ska få upp ögonen för det, säger hon.

Sverige, likt många andra länder, närmar sig vad som ser ut att vara någon form av slut på pandemin. Över tre miljoner svenskar har fått sin första vaccindos och flygplanen börjar så sakteliga lyfta mot soliga destinationer. Kommer intresset för kolonistugor då att minska och priserna mattas av? Det är en fråga säljare och köpare ofta ställer, menar Lennart Andén i Malmö.

– Det är svårt att säga hur det kommer bli. Men pandenim har förändrat folks vanor och sätt att leva och det är ingenting som jag tror kommer ändras över en natt eller vecka. Har man gjort sin efterforskning på vilka priser i området som är rimligt tror jag inte att man behöver vara orolig, säger han.

Robin Salomonsson

robin.salomonsson@dn.se

Fakta. Det var stugpriset 2020

Median för utgångspriset för en kolonistuga 2020.

Skåne 475 000 kronor

Västra Götaland 995 000 kronor

Stockholms län 672 500 kronor

Källa: Hemnet

25 ”Jag har en stor våning med terrass – men det är inte samma sak”

Malmöbon Max Söderberg är en av många som har köpt en kolonistuga det senaste året.

– Jag har en jättefin våning inne i stan med en stor terrass, men det är inte riktigt samma sak. Jag ville gärna ha en trädgård för att odla, säger han.

Klockan är två på eftermiddagen och Max Söderberg, 57, har dukat upp kaffe och fika. Han väntar besök från en av sina grannar. Han har ägnat mycket tid åt att få styr på trädgården som han beskriver som ”tämligen överväxt” när han köpte sin röda lilla stuga.

– Jag har inte hunnit plantera så mycket mer än lite växter. Men det ska planteras lök, sallad och lite blommor som jag kan ha som snittblommor.

Till vardags arbetar Max Söderberg på en herrekipering i centrala Malmö. Det märks när han till DN:s fotograf rekommenderar ett par byxor med pressveck för 5 000 kronor (”De kommer höja hela outfiten”).

Under flera år letade han efter en lämplig kolonistuga – och när Max Söderberg i höstas till slut hittade en i Kölnans fritidsby en bit utanför centrala Malmö slog han till.

Likt de flesta flyttar Max Söderberg ut till koloniområdet i april när vattnet slås på. Här tillbringar han större delen av våren, sommaren och den tidiga hösten.

– Jag kommer in till stan någon gång i veckan men annars är jag här ute hela tiden. Här finns allt man behöver. Jag har dusch, toalett, mobilt bredband så det blir som hemma.

Kolonilotterna hämtades ursprungligen till Sverige från Tyskland via Danmark i slutet av 1800-talet, enligt Koloniträdgårdsförbundet. Tanken var att arbetarfamiljer skulle komma i kontakt med naturen. Citadellet i Landskrona och Söderbrunn i Stockholm är två av landets äldsta koloniområden som fortfarande finns kvar – båda etablerades runt 1905. Under första

och andra världskriget fick koloniområden en viktig roll i städernas livsmedelsförsörjning.

– Efter krigen minskar antalet lotter. Samtidigt såg man en tydlig topp under gröna vågen på 70-talet. Men den riktiga boomen ser man någonstans runt 2005 då fler vill odla ätbart och då finns det plötsligt för få koloniområden, säger Ulrica Otterling, generalsekreterare för Koloniträdgårdsförbundet.

I dag finns uppskattningsvis 50 000 kolonilotter i Sverige, i den siffran ryms både lotter med stugor på och vanliga odlingslotter utan stugor. De senaste åren har intresset varit högt. Enligt statistik från bostadssajten Hemnet har priserna stigit drastiskt sedan 2015 och under pandemin har utvecklingen fått extra skjuts. Samtidigt växer de kommunala köerna.

Vanligtvis förknippas koloniområden kanske främst med äldre personer som har gröna fingrar. Men enligt Ulrica Otterling är det en bild som inte riktigt stämmer längre.

– Det håller på att föryngras. Framför allt på odlingslottsfronten och nu är det inte bara trädgårdsmänniskor som vill odla. Det är en mötesplats över alla åldrar, säger hon.

Max Söderberg stämmer in i den bilden med ett skratt.

– Jag är ju 57 och inte så ung längre. Men jag skulle säga att de flesta som köper koloni i dag är rätt unga. Det såg man väldigt mycket på visningarna.

Vad var det som lockade dig?

– Enkelheten och att det är roligt med trädgården. Man umgås också lite annorlunda i

ett koloniområde. Det fins många grannar och det blir en annan gemenskap än i ett villaområde. Vi grillar och fikar hos varandra på kvällar och helger, säger Max Söderberg.

Robin Salomonsson

robin.salomonsson@dn.se

25 ”Underskattning av långtidscovid riskerar att fördröja vården”

Nyligen rapporterade Ekot att cirka 16 000 personer kan ha fått diagnosen långtidscovid. Men mörkertalet är förmodligen stort. Nu måste Socialstyrelsen visa större saklighet när myndigheten kommenterar data om sjukdomens omfattning.

Socialstyrelsens anser att siffran 16 000 är svår att värdera eftersom det bland dem som

diagnostiserats även finns personer som tillfrisknar fort av sig själva. Samtidigt väljer myndigheten att inte nämna faktorer som talar för att siffran i själva verket kan vara en underskattning.

Socialstyrelsen har genomgående valt att tona ner siffrorna och ska förvisso inte ägna sig åt alarmism. Däremot ska myndigheten vara saklig, och i det ingår att lyfta båda sidorna av myntet.

Internationella studier tillsammans med den stora smittspridningen i Sverige talar för att antalet långtidssjuka i covid-19 är betydligt större än 16 000. Så sent som för några veckor sedan rapporterades det att Sverige passerat 1 miljon bekräftade fall av covid-19. Hur många obekräftade fall som finns är det ingen som vet, men vi kan konstatera att någon allmän testning över huvud taget inte skedde under första smittvågen för ett år sedan.

Att ta reda på hur många som utvecklar långtidscovid är inte lätt. I vetenskapliga studier varierar andelen kraftigt beroende på metod, urval och frågeställningar. I Socialstyrelsens kunskapsstöd beskrivs studier från andra länder som visar att 3–10 procent har symtom i tolv veckor eller mer. Enligt en studie från

of Washington hade cirka 30 procent kvarvarande symtom efter nio månader, och 8 procent hade fortfarande påverkan på aktiviteter i dagliga livet.

Räknar vi på den lägsta siffran på 3 procent, och då utan att ta hänsyn till att majoriteten av de som insjuknade under första vågen inte finns med bland de 1 miljon bekräftade fallen, skulle antalet långtidssjuka i Sverige hamna på 30 000. Räknar vi i stället på den siffra som har anammats av både världshälsoorganisationen WHO och Storbritannien – 10 procent – hamnar vi på 100 000. Det motsvarar 1 procent av alla svenskar.

Svenska covidföreningen har tidigare redogjort för varför vårddata är en illa anpassad metod för att mäta hur många som är drabbade av långtidscovid. Det gäller särskilt vid en ny sjukdom där kunskapsläget i vården är lågt. När diagnoskriterier inte utvecklats, erfarenhetsbaserat lärande går långsamt och alla drabbade inte finns inom vårdapparaten kommer diagnoskoden (som infördes först i oktober 2020) aldrig att visa hela verkligheten.

Om WHO har rätt när de anger att 10 procent drabbas skulle det innebära att svensk sjukvård inte lyckats identifiera ens en femtedel av fallen. Denna skillnad i förhållande till internationella data, liksom bristerna i metodvalet, bör också nämnas om Socialstyrelsen ska uppfylla kriterierna för saklighet.

Att genomgående tona ner covid-19:s effekt på folkhälsan riskerar att fördröja vidtagandet av brådskande åtgärder i forskning och vård. För i en sak har Socialstyrelsen rätt: Vi kommer få

leva med konsekvenserna av covid-19 under en lång tid framöver.

Åsa Kristoferson Hedlund och Mathilda Sundvall, ordförande respektive vice ordförande i Svenska covidföreningen

25 Johan Croneman: Vi borde känna skräck inför de usla pensionerna och göra det till en stor valfråga

Vi har mer än två miljoner pensionärer i Sverige och många har redan problem att

försörja sig. Värre lär det bli, och inte blev man mycket klokare av debatten i söndagens ”Agenda”. Det måste bli en - viktig valfråga 2022.

Vad sägs om ett enfrågeval 2022? Pensionärerna och pensionen. Ska vi gå till val på det? Tack, det tar vi.

Vi har mer än två miljoner pensionärer i Sverige, obehagligt många har redan, och kommer snart att få, problem med att försörja sig. Fyrtio år av knegande och så dyker den där jäkla orangea skiten upp och panikslår säkert minst hälften av mottagarna. Övriga blir bekymrade – några som alltid har haft sitt på detta torra märker inte ens någon skillnad.

Jag förstår innerligt att unga som nyss sprungit ut som vilda vuxna varken har tid eller lust att lägga energi på något som i bästa och alternativt värsta fall ligger minst 45 år framåt i tiden. Vi är rätt många som nu samtidigt står med skägget i brevlådan: ”Jojo, detta skulle du tänkt på för lääääänge sedan.”

Unga ska inte ens behöva tänka på det, vi ska tänka åt dem i stället.

Vårt kollektiva svar när vi sprättat kuvertet: ”Ursäkta mig, åt vilket håll ligger ättestupan?”

Pensionen och pensionärerna har varit en het politisk fråga länge nu, att den redan nu börjar diskuteras i medierna kan vi nog tyvärr se som ett tecken på att den ska städas av före valåret 2022. Man ska inte väcka pensionärerna i onödan, gör nu som ni alltid gjort. Gå troget och rösta, rösta som ni alltid gjort, resten ordnar vi.. Gå troget och rösta, rösta som ni alltid gjort, resten ordnar vi.

Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) mötte Maria Malmer Stenergard (M) i ”Agenda” i söndagskväll och om de på allra minsta vis satte nivån på pensionsdebatten den närmaste tiden finns det anledning för alla pensionärer att frukta det värsta. Det var en erbarmlig diskussion, knappt värd namnet.

Det kommer sannolikt att bli precis som vanligt: politisk budgivning, politiska auktionsutrop. ”Vi höjer nu pensionen med 600 kronor per månad och sedan blir det en tusenlapp till”, sammanfattade Shekarabi utan att övertyga, moderaten Malmer Stenergard pratade om vad som skulle bli över, i sämsta fall 75 kronor i månaden, i bästa fall 150.

Vem ska man tro på? Jag tycker väl att ”Agendas” redaktion också skulle ha räknat lite, för de kunde nog samtidigt ha gett sig fan på att det skulle bli just budgivning.

”För helvete, skärp er”, stod jag upp och skrek framför tv:n – diskussionen är livsavgörande för många, här står två som kommer få så mycket pengar i pension att de redan vid sextio kan köpa sig ett hus utanför Nice och lapa sangria på stranden till sin död. Vi pratar 300 000 fattigpensionärer, det är ungefär 16 procent av våra 2 miljoner pensionärer, därutöver en stor grupp med risiga pensioner, ett gäng fyrtiotalister som har det hyggligt bra – och en pensionsöverklass som aldrig ens skulle nedlåta sig till att öppna det orangea kuvert.

Det är mycket som är bra med att betala skatt till det gemensamma. Vägar, skolor, sjukhus. Att de som slitit i 40–50 år ska kunna klara sig

på pensionen (utan en massa bidrag!) säger ju nästan alla ja till.

Men se då till att få det gjort!

I februari var enligt Novus de viktigaste politiska frågorna, enligt väljarna: 1) sjukvården 2) invandring & integration 3) lag & ordning. Intresset för 2 och 3 hade gått tillbaka, intresset för sjukvården hade däremot ökat, liksom intresset för frågan om äldreomsorgen (femte plats) och frågan om pensionerna (nionde plats).

Vem vågar prata pensionärer och pensioner ända in i kaklet, när de flesta av våra riksdagspartier kommer att elda upp sig och väljarna på lag & ordning och invandring – där man vinner lätta poäng på vår gemensamma rädsla. Vad vi verkligen borde känna skräck inför är pensionerna, och var fjärde röstberättigad är pensionär.

Dags för en väljarrevolt?

Johan Croneman

johancroneman@gmail.com

26 ”Så ska fler barn få rätt till personlig assistans”

Förändrad praxis har lett till att många – framför allt barn – inte längre får personlig assistans. I vår utredning, som är en del av januariavtalet, föreslår vi reformer för barn och vuxna med stora och varaktiga funktionsnedsättningar för totalt 2,7 miljarder kronor varav förbättringarna för barn är 1,3 miljarder kronor, skriver Fredrik Malmberg med flera.

DN. DEBATT 210526

Förändringar i praxis har lett till att många med omfattande behov, varav en hög andel är barn, har ramlat ur den personliga assistansen. Rättssäkerheten för barn som behöver personlig assistans är urholkad. Personer som behöver sjukvård i sin vardag är tvungna att acceptera att få den under otrygga former för att inte nekas assistans.

För att åtgärda de här problemen tillsattes vår utredning som en del av januariavtalet mellan regeringen och samarbetspartierna. I dag lämnar vi vårt betänkande ”Stärkt rätt till personlig assistans” till statsrådet Lena Hallengren. Vi föreslår reformer för barn och vuxna med stora och varaktiga funktionsnedsättningar för totalt 2,7 miljarder kronor varav

förbättringarna för barn står för 1,3 miljarder kronor.

Personlig assistans är en av tio rättigheter som regleras i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, lss. Genom personlig assistans kan den enskilde ges möjligheter till självbestämmande och inflytande över sin egen livssituation. För att vara berättigad till personlig assistans ska man dels ha stora och varaktiga funktionsnedsättningar dels behöva hjälp med sina så kallade grundläggande behov.

Under ett antal år har det blivit allt svårare att få rätt till personlig assistans. Antalet personer med personlig assistans har minskat sedan år 2014 med anledning av bland annat förändringar i rättspraxis. Minskningen utgörs nästan till hälften av barn. Den största minskningen har skett i åldersgruppen 0–6 år, där minskningen har varit över 70 procent.

Vi har i vår utredning sett att personer nekas assistans trots att de har behov av stöd under mer eller mindre all vaken tid för att förebygga att de fysiskt skadar sig själva eller någon annan, till exempel till följd av ett utagerande eller annars riskfyllt beteende. Vi har också sett att personer hamnar utanför assistansen trots att de har behov av stöd i princip dygnet runt för att inte komma till allvarlig skada på grund av medicinsk problematik, till exempel till följd av svåra krampanfall.

Det finns i dag också en risk att personer inte beviljas assistans trots att de till följd av sina funktionsnedsättningar är ur stånd att på egen hand klara sina mest basala behov, så som att få i sig den mat de behöver, sköta sin personliga

hygien eller klä på sig. För alla dessa personer kan personlig assistans vara av avgörande betydelse för möjligheten att bo kvar i det egna hemmet och att även i övrigt leva sitt liv som andra.

Vår utredning visar också att det finns betydande problem med rättssäkerheten när bedömningar görs av barns rätt till personlig assistans. Det saknas förutsägbarhet, enhetlighet och transparens i bedömningarna när det gäller hur stort avdrag som ska göras med hänvisning till föräldrars ansvar.

Vi har i vår utredning också sett att det förekommer att den sammantagna effekten av avdraget för föräldraansvar blir mycket stor. Det händer att avdraget leder till att barn med omfattande funktionsnedsättningar hamnar utanför assistansen trots att de har så omfattande svårigheter att de i praktiken behöver aktivt stöd dygnet runt.

Vi har träffat flera familjer där avsaknad av tillräckligt stöd gör att föräldrarna får ta ett oerhört stort ansvar – ett ansvar som pågår dag och natt, som sträcker sig över många års tid och som påverkar såväl föräldrarnas egen hälsa som deras möjligheter att förvärvsarbeta och att ägna tid åt att vara föräldrar till, snarare än vårdare av, familjens barn.

Därutöver visar vår utredning att det finns problem med det sätt som sjukvårdande insatser ges till personer med assistans och att de ofta får en mindre patientsäker vård än andra. Det kan till exempel handla om hantering av andningsapparatur, dosering av läkemedel eller hjälp vid måltider via sond.

Mot denna bakgrund föreslår vi en rad förbättringar:

1 Åtgärder som läker konsekvenserna av praxisförändring. Vi föreslår utökade möjligheter att beviljas personlig assistans så att personer med behov som beskrivs ovan kan beviljas insatsen. Våra förslag innebär förbättringar för en grupp i samhället där stöd i det dagliga livet är av avgörande betydelse.

Våra förslag beräknas leda till att 2 000 personer med omfattande stödbehov (varav 800 barn) kan bli berättigade till personlig assistans. Förslagen innebär att personer som till följd av stora och varaktiga funktionsnedsättningar har omfattande behov av stöd i sin vardag får stöd på ett sätt som väsentligt ökar deras möjligheter att bo kvar i det egna hemmet, delta i samhällslivet och även i övrigt leva sitt liv på samma villkor som andra.

2 Ökad rättssäkerhet för barn. Vad gäller rätt till personlig assistans för barn så föreslår vi att omfattande medicinska behov ska undantas avdrag för föräldraansvar. Vi föreslår också en reglering av nivån på föräldraansvaret i syfte att bedömningarna ska bli lika och rimliga.

Våra förslag avseende stärkt assistans för barn beräknas leda till att ytterligare 460 barn med omfattande stödbehov blir berättigade till personlig assistans (totalt omfattas alltså 1 260 barn av förslagen). Barn som redan i dag har personlig assistans kommer att kunna beviljas fler timmar.

Förslagen ökar barns möjligheter att leva sitt liv på samma villkor som andra barn. Barnen ges också möjlighet till att ha föräldrar som utövar

föräldraskap i stället för föräldrar som behöver ägna all sin tid åt assistansliknande insatser. Det kan också leda till att färre barn behöver bo utanför föräldrahemmet. Vårt förslag leder till minskad belastning, ökad jämställdhet, lägre sjukskrivningstal och ökat arbetsutbud för barnets föräldrar, vilket leder till utjämnade socioekonomiska villkor för barnet och dess syskon.

3 Tryggare sjukvårdande insatser. Vi föreslår ett ramverk för hälso- och sjukvården så att det blir mer tydligt vilket ansvar de har vid vård av personer med omfattande funktionsnedsättningar.

Med våra förslag får personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar och som i sin vardag har behov av sjukvårdande insatser möjlighet till ett sammanhållet stöd utan att förlora sin personliga assistans. Förslagen leder till ökad patientsäkerhet, ökad patientmedverkan och större trygghet för dessa personer.

Våra förslag stärker sammantaget rätten till assistans för personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar som har hamnat, eller riskerar att hamna, utanför den personliga assistansen trots omfattande behov av stöd. Om våra förslag genomförs skulle detta innebära ett stort kliv i riktning mot att uppfylla de åtaganden som Sverige har åtagit sig genom internationella konventioner.

Fredrik Malmberg, särskild utredare

Tomas Agdalen, utredningssekreterare

Nina Karnehed, utredningssekreterare

Katarina Leffler, utredningssekreterare

26 Med halva Inez ute fick mamma Maria ta trapporna

Göteborg. Inez fick en allvarlig hjärnskada i samband med sin dramatiska födsel. Mamma Maria ombads gå ner tre trappor från lägenheten samtidigt som ambulanspersonalen höll i hennes barn som fastnat med huvudet under utdrivningsskedet.

Nu riktar Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) kritik mot hur vården behandlade familjen.

– Vi hoppas att man kommer att lyssna mer på de föräldrar som är oroliga inför förlossningen, säger Maria Boklund, Inez mamma.

Tvååriga Inez sitter i mammas knä och försöker fästa blicken på ett gosedjur.

– Hon gör små, små framsteg hela tiden. Det är en riktig kämpe, säger pappa Tim Holmberg.

Det är rörigt hemma i familjens trerummare i Partille utanför Göteborg. Det medger de som bor här. Hjälpmedlen och engångsartiklarna som trängs på golv, bord och stolar är där för att göra Inez liv enklare.

– Vi skulle behöva en större lägenhet, eller hur, säger Tim och vänder sig mot sonen Alvin.

Hela familjens tillvaro vändes upp och ner för två år sedan när Inez kom till världen under minst sagt dramatiska förhållanden. I samband med födseln drabbades hon av en allvarlig hjärnskada, som gör att hon kräver assistans 24 timmar om dygnet och att hon förmodligen kommer att behöva hjälp resten av livet. Maria, som är undersköterska, arbetar nu som assistent till sin dotter.

Maria och Tim menar att förlossningsskadan sannolikt hade kunnat undvikas om vården varit mer lyhörd för deras oro.

I sitt beslut riktar Ivo kritik både mot den barnmorska som hade hand om Maria inför förlossningen och mot ambulanspersonal som valde att låta Maria ta trapporna ner från tredje våningen med Inez halvvägs utanför kroppen.

Maria berättar om den där aprilnatten 2019 när hon vaknade runt klockan fyra med kraftiga smärtor. Tim ringde till förlossningskoordinatorn och det kallades på ambulans.

När ambulanspersonalen kom till det hisslösa huset hade Inez redan börjat födas. Hon kom med stjärten först. Huvudet och ena armen hade fastnat. Allt gick mycket fort. Båren var kvar i ambulansen. Personalen undrade om Maria själv kunde gå ner tre våningar. Så blev det. Medan två ambulansmän stöttade henne höll en tredje i barnet.

Maria säger att hon inte kände att hon hade något val. Hon hade våldsamma smärtor. I det akuta läget fanns inte tid för att diskutera.

– Jag tänkte att om det är lösningen så får jag göra det. Jag kände att jag var tvungen att rädda Inez liv, säger Maria.

Men Ivo konstaterar i sitt beslut:

”Att låta patienten gå nedför trappor i ett skede där barnets huvud hade fastnat men övriga kroppen hade fötts fram var inte en säker vård.”

När de efter en kort resa kom fram till Östra sjukhuset hade Inez varken andning eller puls. Efter två försök lyckades en barnmorska få ut hela kroppen.

– Hon räddade livet på Inez och för det är vi väldigt tacksamma, säger Maria.

Hennes dotter kräver assistans dygnet runt och familjen har hjälp från kommunen varje natt. Inez matas med PEG-knapp på magen och eftersom hon inte kan svälja måste slem hela tiden sugas bort ur hennes munhåla. Hon har diagnostiserats med epilepsi och är mycket känslig för infektioner.

Innan vi kliver in i lägenheten ombeds vi ta på oss munskydd.

– Pandemin har ju gjort det här extra jobbigt. Ärligt talat har vi blivit helt isolerade, säger Maria och berättar att det blivit många resor fram och tillbaka till sjukhuset.

Paret tycker att de sett båda sidor av den svenska vården. Samtidigt som de prisar den hjälp som de och Inez fått under de senaste två åren är de kritiska mot att deras oro inför förlossningen inte togs på allvar.

Enligt Maria och Tim påtalade de för mödravårdscentralen att deras son Alvin hade varit liten vid födseln och undrade om man inte

borde sätta in särskilda åtgärder den här gången, men den tjänstgörande barnmorskan menade att det inte behövdes.

Västra Götalandsregionen tycker inte att kritiken mot barnmorskan är rättvis eftersom dokumentationen från familjens första barns födelse var dubbeltydig och svår att förstå. Därför har regionen nu satt i gång ett arbete som ska förbättra rapporteringen mellan olika delar av vårdkedjan.

Ivo tycker ändå att barnmorskan borde ha rådgjort med läkare, enbart utifrån vad föräldrarna själva berättade för henne.

Ambulanssjukvårdens chefer anser att deras personal agerat i enlighet med rutiner och riktlinjer. De tog till exempel omedelbart kontakt med förlossningskoordinatorn när de inte lyckades få ut barnets huvud och att modern fick gå själv nerför trapporna till ambulansen var en lösning för att spara tid.

Chefsläkare Per-Olof Hansson på Sahlgrenska säger till DN att de tar till sig av kritiken och tar med den i det systematiska patientsäkerhetsarbetet framöver, till exempel i utbildningen av ambulansanställda.

Hade det inte varit bättre att bära ner mamman och barnet på en bår?

– Prioriteringen var att det här skulle gå snabbt och just då fanns ingen bår tillgänglig, säger Per-Olof Hansson.

Finns inte alltid det i ambulansen?

– Jo, men inte alltid med in till patienten.

Kommer utbildningsinsatsen leda till att ni rekommenderar att man inte gör så nästa gång?

– Det kan jag inte svara på nu. Det här är en väldigt tragisk händelse och hemförlossningar är ytterst ovanliga, men kanske måste vår ambulanspersonal få mer kunskap om olika tillstånd som kan inträffa vid en förlossning.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

26 FHM: Gravida kan vaccineras i fas 4

Det finns ingen ökad risk för biverkningar för gravida att covid-19-vaccineras, enligt Folkhälsomyndigheten. Bedömningen är att gravida kan erbjudas vaccin i fas 4.

Beslutet har fattats efter dialog med bland annat Svenska barnmorskeförbundet och Läkemedelsverket. Myndigheten har även tittat på uppföljningar i USA, där det inte framkom några negativa effekter vare sig för kvinnan eller fostret. **TT**

26 Nya covidfall i Stockholm sjönk med 40 procent

Antalet bekräftade covidfall sjönk med nära 40 procent i Stockholm den senaste veckan, skriver regionen i sin lägesrapport.

Under hela vecka 20 konstaterades 3 393 nya fall av covid-19, vilket är 2 209 fall färre än veckan innan. Under vecka 19 konstaterades 5 602 nya fall.

”Jag hoppas att det också kommer att avspegla sig i sjukvårdsbehovet för patienter med covid-19. Nu behöver sjukhusen utföra uppskjuten vård som inte kan vänta till efter. Det är viktigt att vi alla fortsätter att följa råd och rekommendationer tills tillräckligt många i samhället är vaccinerade”, säger tillförordnad hälso- och sjukvårdsdirektör Johan Bratt i ett uttalande.

TT

26 Semestern kan innebära flera merkostnader för resenärer

Den 1 juli lanseras det svenska vaccinpasset och UD öppnar för semesterresor till allt fler länder. Men det flesta pandemirelaterade kostnaderna ingår inte i reseskyddet och stort ansvar ligger på resenären att ha koll på tester, spridning och restriktioner.

EU:s ”vaccinpass” ska öppna för semestrande mellan unionens länder. Passet, vars formella namn är det gröna beviset, ska fungera som en slags digital plånbok där intyg på vaccination, negativt covidtest och liknande ska finnas.

Svenskarna ska kunna få sitt gröna pass den 1 juli, tror digitaliseringsminister Anders Ygeman (S).

Men internationella sommarsemestrar kommer för många att innebära oundvikliga merkostnader och om något oförutsätt sker är det långt ifrån säkert att reseskyddet täcker.

Själva vaccinationsbeviset kommer att vara gratis. Men för den som inte är vaccinerad har de flesta länder krav på negativt covidtest vid inresa, något som resenärerna troligen kommer att få bekosta själva.

PCR-testerna kostar från 1 000 till 3 000 kronor hos privata aktörer. Antigentest, också kallat snabbtest, och friskintyg kostar mellan 500 och 1 000 kronor. Många europeiska länder, däribland Spanien, Frankrike, Italien och Grekland, kräver PCR-test.

Vanligtvis får inte provsvaret vara äldre än ett eller två dygn. Om flyget blir försenat, eller om svaret av annan anledning är för gammalt, täcks inte kostnaden för ett nytt test av reseskyddet i hemförsäkringen.

– Det viktigaste reseskyddet har du i din hemförsäkring och det gäller som vanligt så länge UD inte har en avrådan mot att resa till landet. Men för kostnader som rör att provsvar eller gröna pass inte är i sin ordning är det ungefär som när man missat att ansöka om visum, det täcker inte reseskyddet, säger Anna-Karin Baltzari Danfors, chef vid Konsumenternas Försäkringsbyrå.

Om provsvaret är positivt så bör man inte resa och avbokningsskyddet ska gälla.

– Reseskyddet ska täcka ombokning och avbokning vid akut sjukdom eller olycka. Så i dessa fall ska du få ersättning, säger Anna-Karin Baltzari Danfors.

Om smittspridningen ökar i landet du tänkt åka till eller nya restriktioner införs så kan du inte räkna med att din hemförsäkring ersätter avbokad resa.

Samma sak gäller om situationen förvärras när du är på plats: det finns ingen garanti för ersättning om du vill åka hem tidigare än eller om du inte kan komma med planerad hemresa på grund av smittspridning eller restriktioner.

– Jag vill inte avråda från att resa utomlands, men jag vill skicka med en varning: man måste ta stort ansvar själv, säger Anna-Karin Baltzari Danfors.

Blir du så pass sjuk under resan att du behöver vård så täcks det av reseskyddet, förutsatt att du inte varit sjuk innan avresa. Anna-Karin Baltzari Danfors rekommenderar att man tar kontakt med sitt försäkringsbolag innan avresa.

– Då kan man få en medicinsk förhandsbedömning och vara säker att reseskyddet gäller. Grundregeln brukar vara att man ska ha varit symtomfri och inte ha besökt läkare tre månader innan resan, det gäller alla sjukdomar.

Reseskyddet gäller sällan om UD avråder från resor till landet. Under pandemin införde UD en avrådan mot icke nödvändiga resor till samtliga länder, men allt fler länder har undantagits från den avrådan. Från UD:s sida är det fritt fram att resa till ett 30-tal länder, däribland alla EU-länder, Storbritannien och Norge.

Anna-Karin Baltzari Danfors betonar att en resenär inte kan vara säker på att få vård även fast det ingår i försäkringen, om smittspridningen är hög i landet och det är ett högt tyck på sjukvården.

– Det kan vara överbelastat på sjukhusen och man kanske inte får den bästa vården. Försäkringsbolaget försöker hjälpa till men du bör själv ha koll på läget i landet och kan inte ta för givet att du kan få all vård du egentligen har rätt till.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Fakta. Så kommer det gröna beviset fungera

Det finns inga allmänna regler inom EU om vad som krävs för inresa. Det är upp till varje nation att bestämma om krav på vaccinationsbevis, karantän och negativt provsvar.

Det gröna beviset ska fungera som en slags digital plånbok där vaccinationsbevis ska finnas. Senare är även tanken att negativt provsvar och intyg på genomgången covidinfektion ska kunna hanteras i tjänsten.

Du kommer kunna beställa intyg på vaccination i det gröna bevisets e-tjänst. För det krävs en svensk e-legitimation. Intyget kommer att finnas i e-tjänsten i form av en QR-kod och det kommer även skickas till din digitala brevlåda.

Källa: Europeiska kommissionen, e-hälsomyndigheten

26 Hon ska få svenskarna att gilla omstridda barnappen

Videoappen Tiktok har blivit många barns bästa vän, så pass att appens effektiva algoritmer beskyllts för att vara lika beroendeframkallande som knark. Samtidigt anklagas det kinesiska företaget för att spionera på sina användare.

Nu har Tiktok kommit till Sverige för att vinna både annonsörernas och användarnas förtroende.

en ledande plattformen för korta mobilfilmer, Tiktok, har nu öppnat sitt nordiska kontor i Stockholm.”

Så löd pressmeddelandet som den kinesiska sociala mediejätten skickade ut i mars i år. Två månader senare lyser det fysiska kontoret fortfarande med sin frånvaro. I stället sker mötet med Liv Sandberg, bolagets nya Nordenchef, i Tiktoks svenska pr-byrås lokaler i centrala Stockholm.

Att företaget ens tar emot en intervjuförfrågan gör att det sticker ut jämfört med sina amerikanska konkurrenter. Det är allt annat än slumpartat. Tiktok har fört en hård kamp för att bli, eller åtminstone framstå som, motsatsen till de slutna amerikanska techgiganterna. Det har stormat kraftigt kring bolaget sedan det anklagats för att utgöra en säkerhetsrisk, som i värsta fall kan användas som ett spionverktyg åt den kinesiska regeringen. Därför släpper Tiktok löpande rapporter som ska ge inblick i hur innehållet modereras och bolaget vill upprätta ett europeiskt center för transparens, dit myndigheter och journalister ska kunna vända sig för att få statistik och information om hur de arbetar.

Trots det måste intervjuförfrågan till Liv Sandberg göras via moderbolaget Bytedance, som slussar den vidare till pr-byrån innan den landar i hennes kalender. Hon hymlar inte med att det finns saker hon inte får säga. Ett oskyldigt exempel är hur många användare Tiktok har i Sverige.

– Det är ett policybeslut som vi har inom bolaget generellt, säger hon.

Den enda siffra hon kan dela med sig av är antalet användare i Europa: 100 miljoner. Och användarantalet tickar stadigt uppåt.

Succén tog fart med appen Musical.ly, som snabbt blev populär bland unga genom korta dansvideor. 2018 slogs den ihop med Tiktok efter ett uppköp av det kinesiska bolaget Bytedance, som därigenom samlade användare över hela världen.

Sedan dess har Tiktok växt i rekordfart.

I Sverige är användningen fortfarande låg jämfört med andra sociala medieplattformar. Bara 5 procent av män och 7 procent kvinnor använder Tiktok dagligen, enligt undersökningen ”Svenskarna och internet”, 2020, som årligen görs av Internetstiftelsen. Det kan till exempel jämföras med att nästan hälften dagligen använder Facebook.

Men så är Tiktok också bara ett par år gammal, till skillnad från Facebook, som firar 17 år i år. Och bland unga internetanvändare är mönstret ett helt annat. När Internetstiftelsen för ett år sedan tillfrågade 12–15-åringar svarade nära hälften att de använder Tiktok varje dag.

Formellt är åldersgränsen för att använda appen 13 år. Företaget vidtar löpande åtgärder för att förbättra kontrollen och säkerställa att det stämmer, berättar Liv Sandberg.

– Vi skannar av allt innehåll löpande och upptäcker vi bilder och videor där någon potentiellt är yngre så blockas de. Det är jätteviktigt för oss att vi säkerställer tryggheten för de unga.

– Men här ligger det så klart också ett stort föräldraansvar. Att man pratar med sina barn

om det och att man är väldigt aktiv som förälder.

Många föräldrar har sett sina barn bli som besatta av de korta videoklippen, som lockar med medryckande musik och fascinerande algoritmer som tycks veta precis vad användarna vill ha. Appen läser av vad de gillar, hur länge de tittar på något och blandar det som intresserar med en lagom dos oväntat innehåll. Algoritmerna lyckas så väl med uppdraget att fånga sin publik att Tiktok kallats för digitalt kokain.

Liv Sandberg skrattar till när hon får frågan om hon tycker att det är sunt att användarna inte kan slita sig från appen.

– Nja. Men jag tycker att det är väldigt fint att vi uppmuntrar till kreativitet. Det handlar inte bara om att konsumera andras innehåll, utan appen uppmuntrar också till att skapa själv. Naturligtvis är det inte sunt att använda mobilen för mycket, men det är mer av ett samhällsproblem som vi borde prata om runt middagsbordet.

Hon påpekar också att Tiktok har utvecklat en funktion där oroliga vårdnadshavare kan styra hur länge deras barn får använda appen.

– Att man ska bli beroende är inget som vi förordar. Det är jätteviktigt att man har en sund relation till appen, säger hon.

Tycker du att ni har ett ansvar att inte göra den för beroendeframkallande?

– Jag har lite svårt att säga hur vi skulle kunna göra det. Vårt mål är att göra innehållet så spännande som möjligt.

Upplevelsen på Tiktok ska vara positiv. Därför finns tydliga riktlinjer för vilka som får annonsera och vilken typ av innehåll som tillåts, uppger Liv Sandberg. För att säkerställa att innehållet inte bryter mot appens regelverk använder Tiktok både artificiell intelligens och fysiska personer.

– På alla marknader där vi har en lokal närvaro har vi personer som övervakar innehållet på lokala språk.

Det har möjligen bidragit till anklagelserna om att vara ett spionverktyg, som lett till flera motgångar.

I somras förbjöds videoappen i Indien och kort därpå hotade dåvarande presidenten Donald Trump att förbjuda den i USA. Europeiska dataskyddsstyrelsen, EDPB, har också meddelat att de ska tillsätta en arbetsgrupp för att ”samordna potentiella åtgärder” och utreda hur Tiktok hanterar data inom EU.

Gång på gång har Liv Sandberg påpekat att de aldrig har delat och aldrig kommer att dela information med Kina, trots att lagstiftningen i landet tvingar organisationer att göra det om regeringen kräver det. I en tidigare intervju med Dagens Industri sade Liv Sandberg att det ”finns löften om” att de inte kommer att behöva göra det, men nu backar hon från det påståendet.

– Jag vet inte om jag sa att det var ett löfte, utan det var mer ett konstaterande att vi aldrig har gjort det och aldrig kommer att göra det. Användarsäkerheten och datasäkerheten är a och o, säger hon och intygar att det inte behöver finnas någon som helst oro att ”någon data över

huvud taget delas med någon regering någonstans”.

Kan du förstå den oron ändå?

– Egentligen inte. Vi är ett globalt techbolag som inte har några kopplingar till den kinesiska regeringen på något sätt. Och jag är väldigt trygg med de regler vi har kring de här frågorna.

Liv Sandberg rättar till sig i stolen i pr-byråns konferensrum. Då och då stannar hon upp och letar efter ord, ibland frågar hon konsulten som sitter med under intervjun. Hon ursäktar sin svengelska, som hon lagt sig till med efter många år i internationella företag. Innan Liv Sandberg rekryterades till Tiktok var hon högt uppsatt chef på Facebook i Sverige.

– Mina barn har nog aldrig varit så stolta som när jag berättade att jag skulle börja på Tiktok.

Sedan årsskiftet jobbar hon på vad hon kallar för andra generationens techbolag. De problem med fejkkonton, gränsdragningar och säkerhetsrisker som Facebook, Twitter och Youtube ställdes inför för flera år sedan kan Tiktok dra lärdom av, menar hon.

– Jämför man med andra aktörer som funnits i 15 år så förstår vi vilka typer av problem som vi behöver investera mycket i.

Samtidigt finns problem som den första generationens sociala medieföretag fortfarande inte har löst. Hur de ska hantera polarisering, spridningen av falska nyheter och inte underblåsa upplopp är fortfarande oklart. På frågan om vilka regler Tiktok har om spridningen av så kallade ”fake news” svarar Liv Sandberg först:

– Vi har inget politiskt innehåll alls på plattformen.

Samma dag trendar hashtaggen #stoppavåldet på Tiktok. ”Ingen ska behöva känna sig osäker! Var med och sprid kunskap under ’Stoppa våldet!’”, uppmanar appen. Black lives matter-rörelsen fick också stor spridning på Tiktok. Inte minst sedan appens största stjärna, dansaren Charli d’Amelio, uttalade sig om fallet George Floyd.

Oskyldigt och självklart enligt vissa, provocerande enligt andra. Frågan är vad som ska anses vara politiskt.

Oavsett preferenser är det svårt att tillstå att Tiktok helt saknar politiskt innehåll. Hashtaggen #vänsterpartiet2022 har drygt 58 miljoner visningar och #sd2022 49 miljoner, när detta skrivs. Lokala partiorganisationer har egna konton, och i flödet dyker en riksdagsledamot upp och berättar vad partiet står för. Främlingsfientliga Alternativ för Sverige har också ett Tiktokkonto.

Liv Sandberg tittar på pr-konsulten och frågar vad de ska svara. Två dagar senare hörs vi igen.

– Det jag menade var att politisk annonsering inte är tillåten på plattformen. Att däremot uttrycka sina åsikter på ett respektfullt sätt och att driva en debatt är tillåtet, så länge det är inom ramen för våra riktlinjer. Men vi är ödmjuka för att det här är svåra frågeställningar.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Liv Sandberg

Född: 1972.

Utbildning: Magisterexamen i företagsekonomi med inriktning marknadsföring från Luleå tekniska universitet.

Karriär: Nordenchef för Tiktok, dit hon blev rekryterad från rollen som chef på Facebook Sverige. Innan dess jobbade hon sammanlagt 17 år på mediebyrån Starcom, där hon började som junior projektledare och slutade som Sverige-vd.

Liv Sandberg om…

Fejkkonton och uppblåsta siffror

Vi har team som kollar igenom det hela tiden, så det är ingenting som jag skulle säga att vi har problem med.”

Groomning på plattformen

Vi har både AI-verktyg, maskininlärning och människor som skannar av innehållet. Så fort vi upptäcker någonting sådant så tar vi bort användaren. Vi jobbar hela tiden med att förstå vilka användarmönster som finns och vilken problematik som kan uppstå. Men det är ett pågående arbete som vi aldrig kommer nå helt i mål med.”

Algoritmerna

Jag kan inte gå in på exakt teknik, men när du startar ett konto kryssar du i vilka intressen du har. Ju mer du använder appen desto mer lär den sig om vad du tycker om, utifrån vad du lajkar, tittar längre på och så vidare. Det gör att innehållet är väldigt relevant.”

Tiktok

Tiktok är en social medieplattform med ett flöde av korta videoklipp som blivit särskilt populär bland unga. Appen släpptes först av det kinesiska bolaget Bytedance 2016, och slogs ihop med den populära appen Musical.ly 2018.

I dag uppger Tiktok att de har 100 miljoner användare bara i Europa. 2020 värderades Bytedance till 140 miljarder dollar, enligt analysföretaget CB insights.

I år startar Tiktok ett kontor i Norden med uppgift att locka över annonsörer från tv, utomhusreklam och andra sociala medier. Hur många Tiktokanvändare som finns i Sverige vill bolaget ännu inte uppge.

26 Vaccinationsbuss i Botkyrka väckte blandade känslor

När regionens vaccinationsbuss började sitt arbete i Botkyrka i går var flera besökare kritiska till den avsides plats som valts.

– De borde ha ställt bussen vid ett torg. Många kvinnor går ingenstans ensamma, eller på eget initiativ. Om de hade ställt den vid ett torg skulle kvinnorna kunna ta sprutan när de handlar mat och

familjen behöver inget veta, säger Ebtesam Zino som vaccinerade sig.

Ebtesam Zino, 50, menar att det kan råda olika åsikter om vaccin i en familj, och att vaccinationen därför kan vara en källa till konflikt inom familjer. Själv är hon mån om att ta sprutan och vill få fler att göra det.

Hon var en av dem som var på tidigt på plats när Region Stockholms vaccinationsbuss i går tisdag öppnade utanför kulturcentret Subtopia i Alby.

Insatsen är ett led i regionens arbete för att jämna ut den skillnad i vaccinationsgrad som finns mellan olika delar av Stockholms län och där utsatta områden hamnat efter. I Botkyrka har 76,5 procent av invånarna över 65 år har fått en första spruta mot covid-19 jämfört med över 91 procent i Norrtälje.

Den upphandlade aktören Milkrun Care från Strängnäs, som annars ägnar sig åt fästingvaccination, började göra i ordning sin buss och tält vid klockan 10.30 på tisdagen. När vaccinationen öppnade för allmänheten klockan 11 hade det redan bildats en kö.

Gorge Yousif Shabo, 74 år, hade kommit för att titta. Han har tagit sin första spruta redan och väntar på att ta sin andra.

– Många här i Norsborg vill inte vaccinera sig för de tror att det är fel. De säger att Gud ska skydda dem. Jag tror också på Gud men jag tror på vaccin också. Men många här vill inte.

I kön fanns dock många som ville ha sprutan. En man som heter Suran berättar att han redan varit sjuk i covid- 19 men att han vill skydda sig och kunna resa.

Han har sjukdomen kol och cancer och tillhör en riskgrupp.

– Jag hade corona men det var inte värre för mig än en vanlig influensa. Nu vill jag vaccinera mig, säger han.

Ebtesam Zino, som är syrian och mån om att alla syrianer i området börjar vaccinera sig, är mycket kritisk till platsen som regionen valt.

– Det här är långt från centrum. En stor del av kvinnorna från mitt folk åker inte långt hemifrån ensamma, om de inte kan få sällskap eller skjuts. Det blir svårt för dem att komma hit, säger hon.

Hon är aktiv i syrianska kyrkan i Hallunda och berättar att många i hennes omgivning är negativa till att ta vaccinet. Hon är här för att vara en förebild, säger hon. Hon lägger stolt upp bilder på Facebook där hon skriver: ”Covid 19 drabbar alla. Nu hjälps vi åt.”

– Det sprids information i utländska kanaler om att vaccinet är farligt och att vi kommer att få in ett chip i vårt blod om vi tar det, som gör det möjligt för myndigheterna och läkemedelsföretagen som gjort vaccinet att kontrollera oss. Vissa tror på det för de har inte tillgång till annan information än de kanalerna, säger hon.

Det är därför hon hela tiden lägger upp allt hon gör på sociala medier.

– Om de ser att jag tar vaccinet så kanske de ändrar sig. De tänker ”hon är inte dum, hon är en av oss och hon gör det”. Det är min tanke och mitt mål, säger Ebtesam Zino.

Någon timme senare berättar Ebtesam att hennes Facebookinlägg gett resultat.

– Flera skriver till mig nu att de vill vaccinera sig och ber att få veta plats och adress!

Regionens företrädare säger att de valt den avlägsna platsen för att det inte ska komma så mycket folk.

– Vi vill undvika att personer från andra platser kommer hit och vill ta vaccin från bussen. Det här är en lokal aktivitet, säger Torbjörn Runvik, projektledare och kommunikatör på Region Stockholm.

Kommunalrådet Dag Ahlse (C) från Botkyrka som är på plats under förmiddagen instämmer.

– Det är inte bra med mycket uppmärksamhet. Tänk om de som fått sin första spruta som bor på andra ställen plötsligt får nys om det här och kommer hit för att ta sin andra spruta, trots att de inte bor här, säger han.

Det var också därför som regionen inte gick ut med information om var bussen skulle stå förrän på tisdagsmorgonen.

Sandeep Jain, 48 år, som tidigt står i kön är upprörd över hur dåligt det har informerats. Han tog sig till Fittja torg redan i lördags för att söka upp regionens utsända informatörer för att fråga var bussen skulle vara placerad. Men de visste inte.

Först i går kväll fick han information om platsen, efter att ha ”legat på som en igel”.

– Jag tycker det är mycket dåligt. Vill de att folk ska vaccinera sig borde de ha informerat mycket tidigare om var bussen ska stå.

Andra stadsdelar och kommuner i länet som kämpar med en låg vaccinationsgrad är Södertälje, Skärholmen, Spånga-Tensta, Rinkeby-Kista. Nästa mobila buss för vaccinering mot covid-19 kommer att köras ut till Södertälje skriver regionen i ett mejl till DN.

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

Fakta. Här kommer bussen att stå i Botkyrka

Måndagar och tisdagar: Alby, Rotemannavägen 10, kl: 11-17.

Onsdagar och torsdagar: Fittja, Värdshusvägen 5, kl: 11-17.

Fredagar: Hallunda, Folkets Hus, kl: 11-17.

Lördagar: Fittja, Värdshusvägen 5, kl: 11-15.

Söndagar: Alby, Rotemannavägen 10, kl: 11-15.

Företaget Milkrun Care tilldelas på uppdrag av Region Stockholm 1 000 vaccindoser per vecka. Vaccineringen i bussen är öppen för Botkyrkabor i alla åldrar och kommer att finnas i kommunen under hela sommaren.

Källa: Region Stockholm

26 Hon blir den nya radiopsykologen

RADIO. Nu är det klart vem som tar över programmet ”Radiopsykologen” i Sveriges Radio P1. Den nya programledaren är Ullakarin Nyberg, 61, som till vardags är överläkare och arbetar vid Norra Stockholms psykiatri med att förebygga självmord. Hon började sin bana som cancerläkare innan hon upptäckte att hon var mer intresserad av människors inre liv.

”Människor drabbar mig. Att genom samtal hjälpa dem att hitta sina egna resurser, det är min drivkraft. Och det rimmar väl med min roll i ’Radiopsykologen’”, säger hon i ett pressmeddelande.

Nybergs debutprogram sänds den 10 september. Hon tar över efter Lasse Övling, vars sista program sänds den 17 juni.

TT

26 Influerare erbjöds pengar för att sprida desinformation om vaccin

En okänd pr-byrå ska ha kontaktat flera franska influerare med ett erbjudande om samarbete. Enligt tidningen Le Monde handlade erbjudandet om att sprida osanningar om Pfizer/Biontechs coronavaccin i utbyte mot pengar.

Under måndagen twittrade den franska influeraren Léo Grasset, känd för sin Youtubekanal Dirtybiology med drygt en miljon prenumeranter, att han blivit kontaktad av en kommunikationsbyrå med ett märkligt erbjudande. Erbjudandet bestod i att tala illa om Pfizers coronavaccin i en video som personen skulle spela in själv. ”Budgeten var kolossal”, fick Grasset förklarat för sig i erbjudandet, men kunden ”ville förbli anonym” och sponsorskapet fick inte nämnas i videon.

I videon skulle influeraren bland annat framföra den osanna uppgiften om att dödstalen bland de som fått Pfizer/Biontechs vaccinspruta är tre gånger så hög som hos dem som mottagit vaccin från AstraZeneca. Influeraren instruerades också att informera sina följare om att ”mainstream medier” ignorerar dessa fakta.

”Varför köper vissa regeringar in Pfizers vaccin, trots att det är skadligt för invånarnas hälsa?”,

var ett exempel på frågor som influeraren ombads ställa i videon.

I sina instruktioner betonade pr-byrån också att det var viktigt att videon inte kategoriserades som ett sponsrat inlägg utan att innehållet skulle framstå som självständigt och att influeraren skulle agera som om hen ”hade passion och intresse i ämnet”.

Förutom Léo Grasset uppgav två andra franska influerare på Twitter att de mottagit ett liknande erbjudande om samarbete.

Tidningen Le Monde har tagit del av förslaget som skickades till Léo Grasset i sin helhet. Enligt tidningen ska influeraren ha uppmanats att anklaga Pfizer/Biontechs vaccin för att ha orsakat mer än tusen dödsfall i världen. Pr-byrån hänvisar till flera olika källor och kräver att influeraren använder sig av dessa i sin video.

Kommunikationsbyrån kallar sig Fazze och uppger själva att de är baserade i Storbritannien. Enligt Le Monde finns det dock inget sådant företag registrerat i brittiska företagsregister och adressen till byråns kontor i London existerar inte heller. I stället ska byrån vara baserad i Moskva i Ryssland enligt Le Monde, som har sökt företaget utan framgång.

Bara timmar efter att tidningen rapporterat om kampanjen gjordes flera av Fazzes anställdas konton på Linkedin privata eller togs bort. Flera artiklar och inlägg, på sajter som Medium och Reddit, som företaget ska ha refererat till som källor, raderades också under måndagen.

Enligt mediebolaget Bfm-tv ska Frankrikes hälsoministerium ha informerats och följer ärendet ”mycket noggrant”. Man fördömer också alla försök till desinformation.

På Twitter skriver Léo Grasset att han misstänker att betydligt fler än franska influerare ska ha nåtts av kampanjen.

Under tisdagen var DN i kontakt med ett antal svenska Youtubeprofiler och influerare, men ingen av dessa ska ha mottagit några liknande erbjudanden om samarbeten.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

26 Barns anknytning – här är de största missuppfattningarna

Myterna om anknytning är många – och missförstånd kan leda till att beslut om barns vårdnad fattas på felaktig grund, menar forskare.

Men vad är anknytning? Kan flaskmatning och förskola störa den? Och vad behöver man veta som förälder?

Ett barn kan inte överleva på egen hand. Det behöver bli omhändertaget, skyddat och tröstat. När det får den omsorg det behöver växer det fram ett känslomässigt band inom barnet, till den som tar hand om det. Det är det bandet som

är anknytning, förklarar Pia Risholm Mothander, psykolog, docent i utvecklingspsykologi vid Stockholms universitet och en av författarna till boken ”Anknytningsteori” (Natur & Kultur).

Anknytningen är viktig. Den påverkar bland annat hur vi förstår och möter världen, hur vi hanterar våra känslor och våra relationer.

– Och anknytningen i våra första relationer är de viktigaste, säger Pia Risholm Mothander.

Vad behöver man som förälder veta om anknytning?

– Att man är viktig. Att man är livsviktig för sitt barn. Barnet sätter hela sin tillit till den som regelbundet och långsiktigt tar hand om det.

Det börjar så snart barnet är fött. Bebisen skriker eller gnyr när den är hungrig, fryser eller känner sig otrygg. Det är effektivt, för vi som hör kommer till barnet då. Vi försöker förstå vad som är fel, vi försöker hjälpa – och snart har barnet fått massor av erfarenheter av att ha blivit upplyft, tröstat, fått mat eller torr blöja. Erfarenheterna blir till förväntningar: ”Det finns någon som hjälper mig när jag behöver det.”

Ungefär så tror man att anknytningen börjar formas.

Att som förälder eller annan vuxen vara närvarande, lyhörd och försöka förstå barnet stöder utvecklingen av en trygg anknytning.

I början av livet kan bebisar knyta an till några få, kanske mellan tre och fem personer. Omvårdnadspersonernas kön spelar ingen roll. Det går lika bra med mamma som pappa – eller

med mormor som farfar. Det viktiga är att man är fysiskt och psykiskt närvarande i barnets liv.

Så småningom lär sig barnet att allt mer använda sina anknytningserfarenheter i möten med nya personer, till exempel pedagoger i förskolan.

Den vuxnes förhållningssätt har stor betydelse. Hur ett barn bemöts av sina föräldrar och andra omvårdnadspersoner utgör kärnan i anknytningsteorin.

– För det lilla barnet kan det handla om att man säger: ”Nämen nu ser jag att du är jättearg för att du inte får glass, men vet du, vi ska snart äta så det passar inte så bra med glass just nu” – att alltså bekräfta för barnet att jag ser och förstår, även om barnet inte kan få som det vill, säger Pia Risholm Mothander.

Det ger barnet en början till förståelse för sina egna känslor, och en början till visshet om att alla känslor är tillåtna även om de inte alltid kan styra tillvaron.

– Tryggt anknutna barn vet att de kan bli både ledsna och arga, och att de kan få tröst och hjälp när de behöver det. De vet också att de har stöd i att ta sig ut i världen för att upptäcka alla möjligheter där.

Ibland blir det fel. Som förälder förmår man inte alltid, eller orkar inte alltid, se och svara på barnets signaler – och det är okej.

– Man kan inte alltid vara helt närvarande, men när man har tappat bort sin närvaro behöver man finna den igen. För som förälder gör man fel hela tiden. Den perfekta föräldern finns inte och ska inte finnas, med en perfekt förälder skulle barnet inte lära sig att hantera livets olika

variationer. Men de misstag vi gör kan repareras, och det är det som är det viktiga.

Ett sätt att reparera är att på olika sätt förmedla till barnet att ”Nu blev det fel, nu börjar vi om”. Ett annat kan vara att, i både ord och handling, säga ”förlåt”, ”du har rätt”, ”det var jag som var dum, jag hörde inte” eller ”jag förstod inte”.

– Och om det lilla barnet springer ut i gatan och man som förälder blir rasande, rycker i barnet och samtidigt skrämmer det, då behöver man förklara: ”Jag blev så där arg för att jag egentligen blev så himla rädd.”

Begreppet ”anknytning” används ibland som argument för olika påståenden om föräldraskap. Det har bland annat påstått att flaskmatning kan störa barnets anknytning, medan amning är bra för anknytningen.

Stämmer det?

– Nej, amning har ingen betydelse för anknytningen i sig. Amning ger bra tillfällen till nära kontakt och det är bra. Men nära kontakt kan man ha även med flaskmatning – och amning är ingen garanti för en känslomässigt nära relation, säger Pia Risholm Mothander.

Kan förskola störa anknytningen?

– Det stämmer inte heller. Förskola är bra om det är en bra förskola och dåligt om det är en dålig förskola.

Är barnvakt dåligt för anknytningen?

– Nej. Ibland används anknytningsteorin för att avskräcka föräldrar från att lämna sina barn till någon annan över huvud taget, men det är faktiskt inte vad teorin säger. Det här är en myt på samma tema som man trodde på förr, att

mamman är den enda som har betydelse. För barnet är det tvärtom viktigt att få flera anknytningspersoner.

Enligt anknytningsteorin ökar barnets överlevnadskraft av att ha mer än en anknytningsrelation.

– Då måste vi också träna barnet på att vara med andra, och då måste jag som förälder våga lita på att även andra personer kan vara bra och utvecklande att samspela med, säger Pia Risholm Mothander.

Att flaskmatning, förskola och barnvakt skulle missgynna anknytningen är myter, eller missförstånd.

Missförstånd om anknytningsteorin kan också leda till att det fattas beslut på felaktiga grunder i utredningar om omhändertagande och vårdnad, enligt en ny konsensusrapport från ett 70-tal internationella forskare och experter.

– Det innebär att det kan fattas beslut som inte är bra för barnet, till exempel beslut som orsakar en förlust av viktiga omsorgspersoner, säger Tommie Forslund, psykolog vid Stockholms universitet och en av forskarna bakom rapporten, som är publicerad i tidskriften ”Attachment & Human Development”.

Ett stort problem är hur anknytningsobservationer tolkas.

– På gruppnivå kan anknytningsobservationer användas för att undersöka anknytningskvalitet hos barn. På gruppnivå visar de också att ett lyhört föräldraskap ökar sannolikheten för en trygg anknytning, och att en trygg anknytning är kopplad till en mer gynnsam utveckling hos

barn. Men det är lätt hänt att de som ska fatta beslut, eller ge underlag till beslut, missförstår det här, att de tänker alltför deterministiskt.

När ett barns beteende tolkas som tecken på en otrygg anknytning kan det ibland förstås som att barnets förälder har betett sig på ett visst sätt, eller som att barnet kommer att utvecklas på ett visst sätt, säger Tommie Forslund.

– Men så är det inte. Så kan man inte tänka.

Anknytningsobservationer är i första hand ett forskningsinstrument, betonar han.

– De är inte gjorda för att fånga ett enskilt barns anknytning i relation till föräldern. Dessutom kan barns dagsform påverka hur ett barn beter sig i en anknytningsobservation. Barnet kan till exempel vara krassligt, eller något kanske händer runt familjen just då.

– Det finns också tecken på att barn med neurologiska sårbarheter kan stressas i anknytningsobservationer. De kan kodas som otryggt eller desorganiserat anknutna, fast det inte handlar om barn–föräldrarelationen utan om barnets biologi.

Många tror att man för alltid får dras med det anknytningsmönster som formades inom en när man var barn, säger Pia Risholm Mothander. Att det inte går att ändra på det, att det är kört för resten av livet.

– Men det går faktiskt att ändra på sitt anknytningsmönster. Om man tänker långsiktigt handlar det om att få hjälp att reflektera över sin barndom och skriva om sin relationskarta. Ibland behöver man gå i psykoterapi eller träffa en psykolog, men inte alltid. Man kan också prata med vänner,

kärlekspartner, en lärare eller en präst, och man kan faktiskt läsa sig till läkning också. Det som var då behöver inte påverka mig på samma sätt i dag, jag tror att det är viktigt att känna till.

Maria Zamore

Anknytningsteorin.

Anknytningsteorin handlar om betydelsen av nära, känslomässiga relationer. Den presenterades i mitten av 1900-talet av den brittiska barnpsykiatern John Bowlby, i samarbete med den amerikanska utvecklingspsykologen Mary Ainsworth. Senare bidrog fler, bland andra den amerikanska psykologen Mary Main, till teorins utveckling.

Anknytningsteorin anses i dag vara väl etablerad och fortsätter att intressera forskare.

Om du är orolig.

Ibland kan kriser eller andra omständigheter leda till problem i kontakten med barnet. Om du inte själv kan finnas där på det sätt som barnet behöver, behöver du söka stöd. Det kan vara via vänner och släktingar, men ibland behövs hjälp av vården.

1177 vårdguiden uppmanar att söka stöd och hjälp om en eller flera av dessa saker stämmer:

Du är orolig för din kontakt med barnet.

Du är orolig för att barnet inte känner sig tryggt och mår bra.

Du har svårt för att förstå barnet.

Du har svårt att ta hand om ditt barns behov.

Du har svårt att få kontroll över dig själv när du blir arg eller ledsen.

Du har ett missbruk.

Du kan få hjälp via bvc eller vårdcentralen. Socialtjänst eller bup kan också hjälpa till med stöd, ofta i form av samtal som kan ske tillsammans med en sjuksköterska, barnmorska eller psykolog.

Källa: 1177

27 Vårdcentralen i Angered är ett föredöme i att nå ut till alla

Här följer en solskenshistoria, som vi faktiskt alla kan lära oss något av: Det har ju påpekats förr att Sveriges hela strategi i mångt och mycket utgått från en resursstark medelklass som följer Folkhälsomyndighetens presskonferenser, jobbar hemifrån villan, har en ny mobil att boka in virustester ifrån, och en bil

att resa till de avsides belägna provtagningsställena med.

Fattigare områden, och i synnerhet då de redan utsatta områdena runt storstäderna, har det varit värre bevänt med. Smittan har varit mer spridd där, och grundhälsan är dessutom sämre. Folk bor därtill trängre och har ofta jobb som inte går att sköta hemifrån utan kräver nära kontakter med en strid ström människor. Information har inte riktigt nått ut. Och nu när vaccinerandet äntligen kommit i gång på allvar så går det betydligt trögare i de utsatta områdena än på andra håll.

Men det finns undantag. Närhälsans vårdcentral i göteborgska Angered, exempelvis, ringer upp alla sina listade patienter, i fallande prioritetsordning, berättar om vaccinerna och bokar in tider. De skickar också vykort, delar ut informationsblad och samarbetar vid behov även med kommunens så kallade kulturtolkar. Det här uppsökande arbetet har gett utdelning: Nu har de en vaccinationstäckning på 80 procent bland patienterna, vilket ju är en helt fantastisk siffra.

Man kan tycka att detta tillvägagångssätt borde vara självklart, men det är det dessvärre inte. I stället tycks Sverige så lätt handlingsförlamas av de små kriserna i de stora kriser som drabbar oss. Det är inte bara det att vi är så dåligt förberedda att det inte ens finns beredskapslager, ty dem har arroganta politiker avvecklat. Det är också det att kommuner och regioner och statliga myndigheter sinsemellan har haft svårt att säga vem som ska göra vad, mycket hamnar mellan stolarna.

27 Katt liftade 20 mil – till mattes stuga

Katten Findus i Sturkö i Blekinge gillade inte att matte skulle åka till sommarstugan utan honom. Så han liftade. 20 mil till Byxelkrok på Öland på ett öppet släp.

– Han såg eländig ut… herregud, han kunde blåst av släpet bara han tittat upp, säger ägaren Carina Larsson till Sydöstran.

Utan att ägarna märkt det hade Findus smitit upp på släpet och gömt sig. Nästan fyra timmar senare i blåst och regn och över en vindpinad Ölandsbro hittades den blöta och olyckliga katten välbehållen. **TT**

27 ”Det viktigaste är att detta i framtiden inte drabbar mina barn”

Göteborg. Västra Götalandsregionen fälls för diskriminering.

En 32-årig man som drabbats av hjärnblödning fick enligt tingsrätten i Göteborg sämre vård på grund av att han var muslim och mörkhyad.

– Det viktigaste är att detta i framtiden inte drabbar mina barn. Vår kontakt in i vården ska inte vara en fördomsfull ambulansförare, säger änkan efter domen.

När domen inte ens är en timme gammal talar DN med änkan som stått i centrum för diskrimineringsmålet.

– Det är en så otroligt viktig dom. Jag är mållös. En stor sten har släppt. Jag hoppas innerligt att Sahlgrenska förstår allvaret i detta och inte längre håller sådan här personal om ryggen, säger hon.

Hennes man var 32 år och själv läkare när han ramlade ihop på vardagsrumsgolvet hemma och svarade sluddrigt på tilltal. Senare skulle det visa sig att han drabbats av en svår hjärnblödning, men ambulanssjuksköterskan skrev i journalen att patienten ”spelade medvetslös” och kanske led av ”kulturell svimning”. Både mannen och hans fru var mörkhyade och traditionellt muslimskt klädda vid tillfället.

Tingsrätten i Göteborg anser att paret i och med detta utsattes för diskriminering och regionen döms att betala 80 000 kronor till mannens dödsbo och 30 000 kronor till hans änka.

DO:s Martin Mörk ser avgörandet som principiellt och vägledande.

– Alla vårdgivare bör ta till sig att även professionell vårdpersonal kan diskriminera.

Tror du att det är vanligt?

– Det är svårt att svara på. Vården är en stor arbetsplats med många kontakter, och då finns

det också en större risk för diskriminering. Som domen visar är vården inte förskonad.

Västra Götalandsregionen hävdade under processen att orden i ambulansjournalen inte hade någon inverkan på vilken vård mannen fick.

– Nu har tingsrätten kommit fram till att etnicitet påverkade bedömningen av honom och då måste vi noggrant läsa deras resonemang. Jag beklagar djupt att den olämpliga anteckningen förekommit, säger regionens chefsjurist Lina Kolsmyr.

Om regionen avser att överklaga är enligt henne för tidigt att säga.

32-åringen överlevde den akuta hjärnblödningen men återhämtade sig aldrig helt. Sommaren 2019 avled han i sviterna av en lunginflammation.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

27 Nadia Jebril: Mina föräldrar är fast framför tv:n och hoppas på en förändring

Situationen fortsätter att pågå, till hela världens förtret. Mina föräldrar blir som klistrade framför tv:n och får återuppleva sina livs trauman. Jag önskar innerligt att det hade varit annorlunda för dem.

Jag åker hem till mina föräldrar i Lund. Tv:n står på. Liverapportering från Gaza när det är som allra värst. Jag önskar att det hade varit ”Den stora älgvandringen” i stället. Tänk om det hade varit annorlunda för mina föräldrar. Vilka hade de varit om de hade varit två helt vanliga svenska pensionärer? Två som hade haft ro att njuta av att se en älg vandra runt i svenska skogar i stället för att sitta och räkna bomber som faller. Kanske hade de varit två som just varit ute och svingat klubban på golfbanan eller två som mest sitter och klurar på korsord – inte två palestinier som känt sig tvingade att hålla koll på nyhetsflashar om vem mer som har dött. Människor som har dött som flugor. De skulle få slippa den enorma besvikelsen. Att något de hoppas på allra mest, inte kommer att hinnas med under deras livstid.

Varje dag sitter mina föräldrar framför sin tv och tittar på nyheterna från landet som de föddes i. De följer varenda händelse från staden som de var barn i. Jerusalem. Snart fyller mina föräldrar 80 år. De har bott i Sverige i nästan 60 av dem.

Jag har spelat in när min mor berättar om fördrivningen, hur de i dagar fick gå från den lilla hembyn Beit Iksa till den större staden Ramallah. Hur de fick övernatta under träd längs med vägen. Tätt ihopkrupna. Min far minns hur vetet slog mot hans ögon när han gick över fälten. Hans mor bar familjens främsta inkomstkälla på ryggen. En Singer symaskin.

På tv:n i mina föräldrars vardagsrum pratas det siffror. X antal palestinier har dödats. X antal israeler har dödats, hörs det. Blandat med ljudet av mina föräldrars djupa suckar. Soundtracket av mitt liv. Siffror som historien kommer att döma oss hårt för. Hur kunde vi låta detta ske? Hur kunde vi låta människoliv tas på detta vis, hur kunde vi låta hela liv reduceras till siffror?

Så kommer frågorna att lyda och inga svar kommer att duga.

Nu kom vapenvilan. Men de stora problem som finns kvar, även när det inte smäller, är långt ifrån lösta. I mina olika flöden i sociala medier märker jag en enorm frustration och ilska. Jag känner mest sorg och uppgivenhet. Vad spelar det för roll, tänker jag. Att man skriker ut sin frustration på Instagram? Att det twittras hånfullt om den ena eller andra sidan? Det hjälper inte barnen som letar efter sina leksaker i ruinerna av sina demolerade hem.

Sorgen tar upp så mycket plats i mig, att det inte finns utrymme kvar åt så mycket annat. Men jag

har vikt ett litet hörn åt min längtan. Längtan som kretsar kring mina barn. Att jag en dag vill kunna visa dem hur det ser ut där mina föräldrar föddes, att jag vill att de ska lära känna hela sin historia och platserna som härbärgerar den. Jag vill sitta där tillsammans med mina barn under pergolan som dignar av druvor vid min morfars hus, dricka sött te och säga: Flickor, också här har ni ett hem.

Den längtan håller jag hårt i, pratar om och skriver ut ibland, för orden göder drömmarna om en ljusare framtid. En framtid jag måste tro på, för nutiden verkar jag inte kunna göra så mycket åt. Hur kan vi förresten vara så begränsade när vi vet så mycket? Det är som en märkligt uppdaterad version av Teodicéproblemet: Om Gud är god – varför tillåter han ondska?

Allt utspelar sig mitt framför ögonen på oss i realtid, men vi som tittar på känner oss maktlösa. Jag förstår inte hur mina föräldrar orkar sitta framför sin tv. Det är som att de gång på gång tvingas återuppleva sina livs trauman. Varje krig eller konflikt kräver ett slut för att man ska kunna gå vidare. Stänga av. Börja leva.

Men min mamma och pappa kan inte göra annat än att sitta kvar.

Nadia Jebril

Nadia.jebril@dn.se

27 Riksbanken oroas av fastighetsmarknaden

Stora skulder hos hushållen och bankernas exponering mot fastigheter oroar Riksbanken.

”En kris på fastighetsmarknaden skulle kunna hota stabiliteten i det svenska finansiella systemet”, skriver Riksbanken i årets första stabilitetsrapport.

Enligt Riksbanken är det viktigt att den samlade ekonomiska politiken – från regering, riksdag och Riksbanken – fortsätter stödja den ekonomiska återhämtningen, men att man samtidigt måste ta hänsyn till sårbarheter på längre sikt. **TT**

27 Presskonferenserna som samlade och delade Sverige

Team Tegnell, munskyddsivrare eller -pandemiförnekare – oavsett övertygelse har svenskarna samlats kring den lägerelds-tv i över 160 avsnitt som myndigheternas presskonferens blivit.

DN har frågat några av deltagarna om deras starkaste minnen: Det misslyckade leendet, Den orange fleecetröjan, Munskyddet på trekvart…

Journalister och myndighetspersoner som närvarade vid presskonferenserna berättar om vilka händelser de kommer bära med sig.

Den 4 mars 2020 hölls en gemensam presskonferens där Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap informerade samhället om smittoläget för coronaviruset och covid-19. Dagen därpå utfärdades ett uppdrag från regeringen att pressträffarna skulle hållas dagligen, vilket gjordes varje vardag i tre månader, fram till mitten av juni samma år.

Men få personer hade nog kunnat föreställa sig vilken samlande aktivitet det skulle bli för många svenskar, vad man i underhållningsbranschen kallar ”lägerelds-tv” – alltså en händelse många tittar på, diskuterar och har en relation till, jämförbart med stora idrottsevenemang, Allsång på Skansen eller ”Kalle Anka och hans vänner önskar god jul”.

– I stället för Rapport 19.30 så är det presskonferensen vid 14, sammanfattade Bengt Johansson, professor och ledare för forskningsgruppen Kris- och riskkommunikation på Göteborgs universitet, det i en intervju med DN:s Amanda Dahl i mars i år.

Morgan Olofsson, kommunikationsdirektör på MSB, säger att man inte talade så mycket om själva formen på hur presskonferenserna skulle se ut, utan bara vikten av att informationen nådde ut.

– Men vi såg väl inte framför oss att direkt-kontakten med tittarna skulle vara så stark. Och

i det ögonblicket tänkte vi inte alls att det skulle pågå så lång tid, säger han.

Men det blev den, och det gjorde det. I skrivande stund har 163 myndighetsgemensamma presskonferenser hållits. Och genomslaget var stort redan från början: plötsligt trädde myndighetspersoner och byråkrater fram som mediala superstjärnor med egna fanskaror på nätet, och Anders Tegnells ansikte blev till tröjtryck och tatueringar.

En person som reagerade på uppståndelsen var författaren och journalisten Lars Berge. I en satirartikel i TCO:s tidning Arbetsvärlden jämförde han presskonferenserna med en spänningsserie likt de på Netflix: ”Så blir nya säsongen av Folkhälsomyndighetens pressträff om Covid-19”.

– Det var ett antal arketypiska karaktärer som skulle utkämpa en strid mot ett osynligt och dödligt monster. En narrativ som funkade i ”Hajen”, och som funkade även i form av en direktsänd presskonferens om coronavirusets härjningar, säger han.

– Det kändes som att Sverige hade fått en helt ny typ av actionstjärnor. Om man med ”action” menar grafer över smittspridning och antal döda.

Att personerna själva inte valt att stå i rampljuset tror han bidrog till att de blev så populära.

– Att de agerade utan synbar tanke på egen vinning, utan uppsåt att sälja någon produkt eller generera klick och likes gissar jag för många upplevdes som något oerhört exotiskt,

åtminstone för människor födda efter, säg, 1989.

Men efter toppen i april förra året, då enbart SVT:s linjära sändning lockade fler än 400 000 tittare, har intresset börjat svalna. I april i år hade SVT:s sändning drygt 100 000 tittare. Och den 17 maj meddelades att presskonferenserna framöver endast ska hållas på torsdagar.

Johanna Sandwall, krisberedskapschef på -Socialstyrelsen, säger att hon märker av en minskad efterfrågan.

– Det finns säkert en upparbetad kompetens också, om vad som händer och vad som görs. Jag tycker man märkt att den ökat successivt under hela året. Vi har väl också kommit i kapp med bättre information i andra kanaler, och vet mer vad vi måste informera om tydligt.

Samtidigt tror hon att de tv-sända pressträffarna över lag har varit givande.

– De är först och främst för pressen, som kunnat ställa frågor, men det har också gett oss möjlighet att informera allmänheten direkt. Sedan blev det ett väldigt starkt verktyg, och det hade jag inte förutsett. Det är ändå 2020 och 2021, vi kanske trodde mer på sociala medier och andra kanaler.

Även Morgan Olofsson tycker att presskonferenserna varit givande, och säger att det varit jätteviktigt att visa upp Myndighetssverige ”i den största kris som drabbat landet sedan andra världskriget.”

– Att visa helheten, att vi inte är ett stuprör utan jobbar gemensamt, det är den största behållningen. Innehållet är jätteviktigt, men

bara det faktum att vi stått där ihop tycker jag har varit fantastiskt.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

27 Vi är varken passiva eller fria i förhållande till begreppet kvinna

Ordet ”kvinna” har varit avgörande för den feministiska rörelsen. Därför är det helt begripligt att många vill hålla fast vid det. Men språk är också en fråga om hemhörighet och mitt hjärta slår hårt för dem som aldrig fått erfara en sådan, skriver filosofen Jonna Bornemark.

”Medicinsk forskning är gjord på män, vi måste fortsätta synliggöra kvinnor som grupp!”

”Jag är född kvinna i en mans kropp.”

Kampen rasar het, vad betyder egentligen ordet ”kvinna”?

Eftersom jag just nu skriver på en bok om graviditet har också jag ägnat många timmar åt denna fråga. Är graviditeten en erfarenhet som binder ihop alla ”riktiga kvinnor”? Eller är ordet ”kvinna” irrelevant i relation till barnafödande, borde jag helt ignorera det? Det finns något djupt obehagligt i båda positionerna. Ordet stretar och drar, klibbar och geggar, men det bär också på styrka och makt. Begreppet är fyllt av underströmmar och intimt förknippat med en hel kulturhistoria.

Själva ordet är urgammalt och går tillbaka på sanskritordet ”jani”. Det verkar bära både på betydelsen ”vuxen människa av honkön” och ”hustru”. Kanske härstammar det från den forntida erfarenheten att vissa människor blir gravida och föder medan andra inte gör det, och att denna skillnad är förbunden med två sorters kroppar. Men det dröjde inte länge förrän betydelsen av ”kvinna” kom att kopplas till hur relationen mellan olika kroppar ska ordnas i ett socialt och samhälleligt liv. En betydelse som sträcker sig långt bortom graviditetserfarenheten.

Så förflöt årtusendena. Det Simone de Beauvoir kallade genus odlades genom generationer. Ordet ”kvinna” blev del av en maktordning som organiserar vår samvaro. Lager på lager av betydelser, erfarenheter och maktspel som vi än i dag lever våra liv inom och försöker förstå oss

själva genom. När jag läser och lyssnar på den pågående debatten som blossat upp efter Kajsa Ekis Ekmans bok ”Om könets existens” undrar jag ibland om vi inte är marionetter där historien själv drar i trådarna när olika betydelser som finns lagrade i begreppet åkallas.

Mest av allt undrar jag om vi inte skulle behöva fler ord för det ”kvinna” bär på. Behöver vi inte ett rikare språk? Ordet rymmer alltför mycket vilket gör samtalet grumligt. I den här konflikten behövs minst tre begrepp: ett som betecknar en biologisk könsskillnad, ett som betecknar könsidentitet och ett som betecknar genus. Men vi behöver också ord som visar att dessa betydelser inte är dikotoma, alltså två ömsesidigt uteslutande delar av en helhet. Varken könsskillnad eller könsidentitet måste vara knutna till ett antingen-eller. Vi saknar ord för det flytande: barn föds med oklar könstillhörighet och borde få leva där. Och könsidentitet kan innebära olika saker vid olika tillfällen, och se olika ut i olika perioder av livet.

Biologisk könsskillnad, genus, könsidentitet. Se där, det fanns ju redan ett rikare språk. Men det hjälper oss inte i maktkonflikten. Det är ordet ”kvinna” som har tyngd. Ordet ligger djupt i vår kultur och kulturförändringar syns i användningen av det. Frågan kvarstår: bör det framför allt knytas till en dikotom biologisk könsskillnad förbunden med barnafödande (och till ett historiskt format genus) eller till en könsidentitet som relaterar till båda dessa?

Vi slår varandra i huvudet med argument som knölpåkar.

Men debatten är inte enbart av en rationell sort där olika argument och motargument läggs

fram, den handlar också om vilka erfarenheter som synliggörs och vilka som döljs. Och det är också därför som begreppet ”kvinna” är så mycket mer laddat än begreppet ”man”. Kvinnobegreppet har använts för att samla erfarenheter som en patriarkal världsordning länge osynliggjort: kvinnorörelse, kvinnokamp, kvinnlig rösträtt. I den västerländska historien har människor kategoriserats som antingen män eller kvinnor, och det ena biologiska könet har haft makt över det andra. Med hjälp av ordet ”kvinna” kunde den feministiska rörelsen kräva en annan ordning. Att många vill hålla fast vid ett sådant begrepp och att det finns en rädsla för att något man kämpat för att synliggöra åter ska bli osynligt är därför helt begripligt.

I andra änden har erfarenheten av att kategoriseras in i ett visst kön som man inte är hemma i varit ordlös i många tusen år. Människor har känt sig fel, som missfoster eller monster, när deras erfarenhet inte haft tillgång till vårt gemensamma språk. Det är en erfarenhet som utgör ett hack i den matris som språket är. Kraften är stark när vi befinner oss i en språklig situation där en erfarenhet kan börja ta sig upp till ytan och kräva plats.

Språk är trygghet. Att veta vad ord betyder, att på ett självklart sätt kunna röra sig i sitt modersmål, eller efter hårt arbete, i ett senare tillägnat språk, ger tillförsikt. Det skapar en känsla av hemhörighet när orden reflekterar de egna erfarenheterna och är användbara i den egna vardagen. Språket samlar ett ”vi”. Jag förstår den känsla av förlust som språkkonservativa upplever, men känner ännu starkare för dem som aldrig erfarit den tryggheten.

Alla människor måste på ett personligt plan förhålla sig till begreppsparet ”kvinna”–”man” och jag tror vi gör det på ett sammansatt vis. En del av begreppet ”kvinna” relaterar till det vi passivt tar emot, en annan del till hur vi aktivt formar oss själva. Det är dessa olika delar som kommer i konflikt i dag. Passivt tar vi emot hormoner, kroppsdelar och DNA, men också kulturella genusmönster. Aktivt skapar vi könsidentitet och kan ändra våra kroppar. Konflikten visar att vi tänker att det centrala begreppet ”kvinna” måste handla om antingen det ena eller det andra. Men tänk om begreppet istället är paktivt (alltså en sammansättning av passiv och aktiv)? Det kanske handlar om hur vi aktivt tar emot den fakticitet vi är födda med? Det kanske handlar om ”hur vi vill leva med kroppen i världen”, som Maria Ramnehill i en artikel i GP (2/12–2020) definierar könsidentitet. Åtminstone om vi med kroppen menar något som är oss givet men formbart.

Begreppet ”kvinna” bär inte bara på ett biologiskt kön, vi är inte enbart passiva i relation till det. Men vi är inte heller helt fria. Men paktivt kan vi forma oss själva och vår kultur. Vi tar emot den kraft som livet är, fortsätter dess rörelse och skapar en värld.

Professor i filosofi och lärare vid Centrum för praktisk kunskap på Södertörns högskola. Hennes senaste bok utkom 2020 och heter ”Horisonten finns alltid kvar: om det bortglömda omdömet”.

Jonna Bornemark

27 Energidryck – en ifrågasatt kick vi dricker alltmer av

En kopp kaffe med en näve sockerbitar i lockar nog bara ett fåtal. Om fler ämnen tillsätts och drycken serveras i en burk blir den däremot en storsäljare.

Varför dricker så många energidrycker? Och vilka konsekvenser har den ökande konsumtionen? Det reder DN ut med hjälp av olika experter.

– Många dricker nog energidrycker för att verka coola, säger Iris Regnö, som går i sexan på Eriksdalsskolan på Södermalm i Stockholm.

Själv har hon aldrig provat drycken, men hon vet att en hel del jämnåriga är nyfikna på att testa. Wille Liljebäck, som går i en parallellklass, håller med.

I höst börjar de i högstadiet och i de korridorerna har de sett att det är mycket vanligt att konsumera olika energidrycker.

– Jag undrar hur det smakar och sedan så vill jag testa om det ger mig ”vingar”, men mina föräldrar har sagt att jag måste säga nej om någon vill att jag ska prova nu. Jag vet att man måste vara 15 år, säger Wille Liljebäck.

Energidrycken gjorde entré i Sverige 1996. Sedan dess har den uppmärksammats i

samhällsdebatten otaliga gånger. Det är främst koffeininnehållet som har varit i fokus. Samtidigt har försäljningen fortsatt uppåt.

Under 2019 köpte svenskarna 78 100 000 liter energidryck. Fjolårets siffror är inte sammanräknade, men det mesta pekar på att grafen över försäljningen fortfarande pekar uppåt.

Den som vill äta livet med stor sked, är aktiv och kreativ samt är i åldern 18–34 är målgruppen för Red Bull, en av de vanligaste energidryckerna. Beskrivningen kommer från Jesper Antell, som är media network manager för Red Bull Sweden.

Han förklarar den ständigt ökande försäljningen med att Sverige är ett av världens mest kaffedrickande länder:

– Energidrycker erbjuder ett praktiskt alternativ i situationer där kaffe inte passar eller om man inte gillar smaken. Det är en produkt som många upplever fungerar när man snabbt vill fylla på lite extra energi.

Svensk dagligvaruhandels medlemmar har en branschöverenskommelse om att energidrycker inte ska säljas till personer under 15 år. Vissa butiker har valt att ha egen, högre, åldersgräns. Lagen kräver att burkarna har en varningstext om hög koffeinhalt.

De här åtgärderna, som ska förhindra att unga konsumerar energidrycker, kan eventuellt få en motsatt effekt hos en del tonåringar. Den misstanken har Emma Halldin Ankarberg, toxikolog på Livsmedelsverket:

– Jag tycker att både branschens åldersgräns och märkning är bra, men de bidrar kanske till

myten bland ungdomar om att det är lite häftigt att dricka energidrycker. Dessutom marknadsförs ofta energidrycker som lite spännande. För egen del undrar jag varför många sorter exempelvis innehåller taurin.

Taurin är en aminosyra som kroppen själv producerar. Det upptäcktes först i oxgalla och därför fick den här proteinbyggstenen sitt namn från latinet taurus för tjur.

– Att sammankoppla energidryck med tjurar och deras kraft gör kanske att det kan verka lite coolt att dricka de här burkarna. Som ämne är det ingenting vi har behov av. Kroppen producerar det taurin som vi behöver så det finns ingen anledning att tillsätta det i kosten, säger Emma Halldin Ankarberg.

En påverkan som energidrycker och läsk har på hälsan sker i munnen. Kunskaperna kring detta problem är fortfarande begränsade och det finns risk för att omfattningen av olika skador kommer att öka under de närmaste åren. Det tror Peter Lingström, professor och forskare vid Sahlgrenska akademin i Göteborg:

– Vi ser allt oftare att tonåringar har frätskador på tänderna. Att det drabbar individer i unga åldrar är oroväckande eftersom det är skador som kan följa patienten livet ut.

Energidrycker och läsk har ofta ett lågt ph-värde, likaså juicer. Det är deras syror som mjukar upp emaljen och orsakar en erosionsskada.

– Det finns en spridd missuppfattning om att light-produkter är ett bra val, då de inte innehåller socker som kan orsaka karies, men risken för frätskador kan fortfarande vara lika hög. Man ska absolut inte smutta på sådana här

drycker, men det tror jag att många dessvärre gör.

Enligt Peter Lingström är det svårt att upptäcka tidiga tecken på frätskador, slitaget på tänderna kan därför ha blivit relativt omfattande innan en tandläkare slår larm.

För några år sedan utredde Livsmedelsverket, på uppdrag av regeringen, behovet av förslag på åtgärder för att begränsa tillgången av energidrycker för barn och unga.

Ett förslag som diskuterades var åldersgräns, men Livsmedelsverkets slutsats var att det inte är en optimal lösning. Motiveringen var att ungas överskridande av ett säkert koffeinintag oftare var kopplade till kaffe, te eller coladryck. Däremot kunde en maxhalt av koffeinet vara aktuell för att göra energidryckerna säkra för konsumenterna.

Någon maxhalt har inte införts. På marknaden finns mängder av olika energidrycker, med varierande koffeinhalter. En vanlig halt är 320 gram koffein per liter. En sådan burk, som innehåller 250 ml, ger ungefär lika mycket koffein som en kopp bryggkaffe.

Enligt Efsa, den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, är gränsen för ett säkert koffeinintag 149 mg per dag för en 14-åring som väger 49,5 kilo. En burk av ett vanligt märke med högre koffeinhalt innehåller 180 mg. Känsligheten för koffein är dock mycket individuell. Efsas gräns är satt med hänsyn till känsliga personer och har dessutom en säkerhetsmarginal.

Den som har fått i sig mycket koffein kan få hjärtklappning, yrsel, huvudvärk och sömnproblem. Det är i regel inte farligt, men

obehagligt och ingenting som en läkare skulle rekommendera. Tvärtom har läkare larmat om att de har fått ta emot unga patienter som har mått mycket dåligt efter att ha druckit energidrycker.

Men det är inte bara koffeinet som är ett problem, enligt Livsmedelsverkets nutritionist Åsa Brugård Konde. Energidrycker är jämförbara med läsk när det gäller sockerinnehållet, det finns dock sorter som inte innehåller socker.

– Det här är väldigt söta drycker och det är inte hälsosamt att dricka mycket av dem. Sockret ökar risken för övervikt, vilken i sin tur ökar risken för typ 2-diabetes, vissa cancerformer och hjärt- och kärlsjukdomar, säger Åsa Brugård Konde.

Dryckerna ger en stor mängd tomma kalorier som tar utrymme från mat.

– Är man en storkonsument av sådana här drycker får inte kroppen i sig det som den behöver och i värsta fall leder det till näringsbrist. Kroppen vänjer sig vid koffeinet och den som dricker energidryck kan ofta, precis som kaffedrickare, bli ”beroende”, och känna sig trött om den inte får i sig mer koffein, fortsätter Åsa Brugård Konde.

Hon tycker inte att energidrycker ska användas som törstsläckare, det är bättre med vatten.

Som toxikolog på Livsmedelsverket är Emma Halldin Ankarberg bekymrad över att så många unga konsumerar stora mängder energidrycker.

– Föräldrar har tyvärr inte så kraftfulla argument att lägga fram. Det går inte att påstå

att energidrycker, generellt sett, är farliga. Däremot kan man fundera över marknadsföringen, som går hem hos unga. Fråga era barn om de verkligen vill påverkas av reklam till att köpa något som de inte behöver och som de inte mår bra av.

På Nocco, ett av företagen som säljer energidrycker, poängterar kommunikationschefen Lennart Schultz att det är vuxna som utgör målgruppen:

– Vi vill inte att barn och unga ska dricka energidryck, därför stödjer vi Svensk Dagligvaruhandels förslag om att införa ett lagkrav vid försäljning av energidryck till personer under 15 år. Vi vill inte ha ungdomar under 15 år som konsumenter och har därför ingen avsikt att vända oss till dem, vilket vi försöker vara noggranna med.

Annika Carlsson

annika.carlsson@dn.se

Energidryck.

Under 00-talet fick energidryckerna stor uppmärksamhet efter att flera unga svenskar som hade konsumerat drycken, tillsammans med alkohol, avled.

Energidryck ska inte drickas tillsammans med alkohol eftersom förmågan att känna av berusningen minskar, vilket ökar risken för att man dricker mer alkohol än kroppen tolererar.

Energidryck bör undvikas vid hård träning, eller som vätskeersättning, eftersom risken finns att man på grund av törst dricker betydligt mer och därmed får i sig mer koffein under kort tid som kan påverka kroppen.

2009 införde den svenska dagligvaruhandelns medlemmar en 15-årsgräns för energidrycker.

2014 blev Litauen först i EU med lagstadgad 18-årsgräns för energidrycker. Ett par länder i EU har infört en maxhalt för koffeinet i energidrycker.

Källa: Livsmedelsverket, 1177

Så räddar du dina tänder.

Drick inte sura drycker ofta, gäller även juice. När du dricker, smutta inte eftersom det gör att tänderna utsätts för syran under en längre stund.

Skölj helst munnen med vatten ordentligt direkt efter att du har druckit, eller ätit, något surt. Vänta med att borsta tänderna i 30-60 minuter. Syran har mjukat upp emaljen och borstar du innan ph-nivån i munnen har neutraliserats kan skadan på tänderna förvärras.

Stärk tänderna med fluorider, som fluorsköljning, fluorgel och fluorlackning.

Se till att din tandläkare undersöker om det finns tecken på frätskador när du är på besök där.

Ett första tecken på frätskador, erosion, är att tandytan blir mer matt.

Källa: Peter Lingström, professor och forskare vid Sahlgrenska akademin i Göteborg

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Övergripande delar av kulturministerns demokrati och kultur läggs i området för riksdag m m

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Utbildnings-departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

Områden

Områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Högskola och forskning
- Studiefinansiering
- Vuxenutbildning

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- Utbildningsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Anna Ekström
Utbildningsminister

Matilda Ernkrans
Minister för högre utbildning och forskning

Genvägar

Genvägar

- Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
  24 januari 2019 från Utbildningsdepartementet
- **Karlstads universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Skövde**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Halmstad**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Borås**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan Dalarna**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Göteborgs universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Försvarshögskolan**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för högskolan**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Örebro universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Vetenskapsrådet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Uppsala universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Södertörns högskola**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Stockholms universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Statens skolverk**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Statens skolinspektion**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Skolforskningsinstitutet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Sameskolstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Rymdstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Polarforskningssekretariatet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Mälardalens högskola (MDH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Mittuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Malmö universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Lunds universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Luleå tekniska universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Linnéuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Linköpings universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Konsthögskolan**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. biblioteket (KB)**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Konstfack**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Karolinska institutet (KI)**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Institutet för rymdfysik**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan Väst**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Umeå universitet**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

- **Skolväsendets överklagandenämnd**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

Utbildningsminister
Utbildningsdepartementet
"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Vuxenutbildning

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning
Utbildningsdepartementet
”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- Högskola och forskning
- Studiefinansiering

SW . 7957 Undervisning o d. Forskning

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

Områden

Områden

- Civila samhället och idrott
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

Om Kulturdepartementet

Relaterad navigering

- Kulturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Organisation
- Kontakt

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

Genvägar

Genvägar

- Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter
- Regeringens strategi för romsk inkludering
- Demokratin 100 år
- Kulturrådsbloggen

Aktuellt från Kulturdepartementet

Kulturdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Delegationen mot segregation**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
  01 juli 2017 från Kulturdepartementet
- **Sveriges Fängelsemuseum**
  02 januari 2017 från Kulturdepartementet
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
  21 november 2016 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för press, radio och tv**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens musikverk**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens konstråd**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens försvarshistoriska museer**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
-
- **Riksantikvarieämbetet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Naturhistoriska riksmuseet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för kulturanalys**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Moderna museet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Konstnärsnämnden**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Institutet för språk och folkminnen**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Forum för levande historia**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Radio**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nordicom**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksteatern**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Valmyndigheten**
  05 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Zornsamlingarna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Thielska galleriet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Tekniska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Skansen**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Nordiska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Arbetets museum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksförbundet Sveriges museer**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nobelmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Judiska museet i Stockholm**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Voksenåsen AS**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Föreningen Svensk Form**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Utbildningsradion**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Television**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges författarfond**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansens Hus**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens museer för världskultur**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens medieråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens maritima museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens kulturråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens historiska museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens centrum för arkitektur och design**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sametinget**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Röhsska museet i Göteborg**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Riksarkivet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Nämnden mot diskriminering**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Författarförbund**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildmuseet i Umeå**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna
Kulturdepartementet
”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”
Amanda Linds områden

- **Civila samhället och idrott**
  - **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Kultur**
- **Medier**
- **Ungdomspolitik**

SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)
SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW 32 Statsvetenskap.

21 Omhändertagna barn ska få bättre skolgång

Av de drygt 2 000 barn som omhändertas av socialtjänsten varje år har bara runt en tredjedel avslutat gymnasiet när de fyllt 20. Nu ska samarbetet mellan socialtjänst och skola stärkas kring de här barnen. Att få hjälp att lyckas i skolan ska vara lika viktigt som sociala insatser.

– Satsningen sparar pengar då vi slipper sätta in – ofta sämre – stödåtgärder senare i barnens liv, säger socialborgarråd Jan Jönsson (L).

Redan för tio år sedan slog Barnombudsmannens larm om att många lvu-placerade och omhändertagna barn inte får den skolgång de har rätt till. Att en välfungerande skolgång är ett viktigt skydd för alla barn och unga har forskarna länge vetat.

Men barn som omhändertagits och placerats på olika institutioner – som stödboenden, hvb-hem, skyddade boenden eller Sis-hem – har betydligt sämre resultat än barn generellt. Bara runt en tredjedel (fler flickor än pojkar) av de omhändertagna barnen har klarat av gymnasieskolan när de fyllt 20 – att jämföra med 81 procent av de jämnåriga flickorna och 70 procent av pojkarna som inte var placerade, vilket Socialstyrelsens senaste öppna jämförelser visar.

Hälften av flickorna och knappt var tredje pojke hade också flera än fem olika placeringar. Varje ny placering ökar risken för skolavbrott. Även barnens tillit till socialtjänsten och vuxenvärlden i stort försämras när placeringarna avlöser varandra, vilket en rapport från Barnombudsmannen visade 2019.

Nu ska Stockholm satsa på att utveckla socialtjänstens arbete kring de drygt 2 000 omhändertagna barnens skolgång.

– Det pågår redan ett förbättringsarbete, men skolresultaten för de här barnen är fortfarande väldigt dåliga. Staden har formellt tagit över vårdnadshavarskapet för de här barnen, alltså måste vi göra allt som står i vår makt för att de ska klara av skolan, säger socialborgarrådet Jan Jönsson (L).

Arbetet ska baseras på Skolfam, en modell för tvärprofessionella team som funnits länge när det gäller barn placerade i familjehem. Det nya är att samma modell nu ska användas för de barn som bor på institution. Kortfattat går den ut på att socialtjänsten och skolan samarbetar bättre, både under placeringen – men också efter att barnens placering avslutas.

Metoden ska införas i alla 13 stadsdelar i Stockholms stad. Pengar finns i den satsning på 250 miljoner kronor som kommunfullmäktige redan i början av maj avsatte för sociala investeringar.

– De här barnen är utsatta, men de har ofta samma inlärningskapacitet som andra. Ett identifierat problem är att förväntningarna på dem är för lågt ställda både från familjen och från skolpersonalens håll, säger Jan Jönsson, som har en bakgrund som både lärare och rektor.

Från skolvärlden har han erfarenhet av att det plötsligt kan dyka upp barn i skolan som varit placerade – men det finns ingen planering eller uppföljning från socialtjänstens sida.

– Det ska finnas planer och strukturerad dokumentation för vilka insatser som behövs för att barnet ska få en stabil skolgång även efter återvändandet till sin familj, säger Jan Jönsson som menar att vårdperspektivet tar överhanden på bekostnad av skolgången.

Kravet på att skolresultaten ska följas upp ska också tas in i stadens upphandlingar av hvb-hem.

Beslut om att utreda förutsättningarna för att få medel från den sociala investeringsfonden för att pröva arbetsmetoden fattas av socialnämnden på tisdag nästa vecka.

– Äntligen tar vi ett kliv framåt i den här avgörande frågan, säger Jan Jönsson.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Fakta. Antal placerade barn i Stockholms stad

Siffrorna avser antal barn placerade i heldygnsvård någon gång under året.

2020 2 044 barn

2019 2 453 barn

2018 2 492 barn

21 Eva-Karin Gyllenberg: Historien om hur ett ”e” räddade Globen från att bli bespottad

Prins Bertil Arena – så skulle den heta. Det var i alla fall arbetsnamnet på arenan som gav Stockholm en ny silhuett under andra halvan av 1980-talet och som i veckan bytte namn till Avicii arena.

Första spadtaget gjordes med en specialtillverkad spade med sex handtag och togs i september 1986. Det beskrevs som ”Spadtaget för Nya Hovet”. Det var så arenan kallades och det var nog inte många som trodde att den skulle kallas något annat heller.

Trots detta var nyfikenheten stor när dåvarande fritidsborgarrådet Ingemar Josefson (S) senare den

hösten skulle avslöja namnet på den nya arenan. Täckelset föll och där stod ”Stockholm Glob arena”.

Josefsson sa att han trodde och hoppades att arenan skulle komma att kallas Globen i folkmun, precis som folkmunnen raskt gjorde Johanneshovs isstadion till Hovet kort och gott när den arenan stod klar 1955.

Namnpresentationen hade föregåtts av en tävling dit alla som ville var inbjudna. Den som kom med det vinnande förslaget skulle belönas med 10 000 kronor. Förslagen strömmade in. Det kom in sammanlagt 4 756 förslag och fantasin flödade.

Vem av förslagsställarna som vann?

Ingen.

Bland förslagen fanns Q-pol, Atlas, Tre Kronor, Dramaticum, Galaxen, Prins Bertil arena och Olof Palme arena.

Ingemar Josefsson hade själv föreslagit Nobel Arena, men det föll av samma skäl som prinsens och den mördade statsministerns eftersom den särskilda namngruppen ansåg att arenanamnet – förutom att det skulle vara evenemangsneutralt, inte heller skulle vara personanknutet.

Därför blev det till slut Stockholm Glob arena. Det skulle ju dessutom fungera internationellt, sades det.

Tack vare världens största sfäriska byggnad (600 000 kubikmeter) skulle Stockholm hamna på kartan hette det, trots att Stockholm vid det laget hade funnits på såväl platta världskartor som (jord)globar i över 700 år.

MEN: Glob på svenska är en sak, på engelska är det något helt annat, något som man kan likna vid en spottloska och det var ju inte mycket att skryta med.

Goda råd var dyra eftersom namnet redan var registrerat och skyddat, men så kom någon på att man kunde göra arenans namn internationellt och lägga till ett e efter Glob. Därmed var stadens ansikte räddat.

När det sedan var dags att döpa alla utrymmen invändigt – från förråd till loger och omklädningsrum – utlystes ingen tävling. De namnen fick arkitekterna på Berg arkitektkontor bestämma och idrottslagens omklädningsrum fick namn efter planeter som Mars, Pluto, Merkurius och Saturnus medan artistlogerna namngavs efter det grekiska alfabetet: alfa, beta, gamma, delta och zeta.

Pressutrymmena fick namn efter typsnitt som baskerville, century och avant garde. Skyltarna textades lagom till invigningen med just dessa typsnitt.

Det fejades in i det sista inför premiärkvällen, en premiär som bjöd på det bästa av det bästa när det gäller svensk underhållning (både idrott och kultur) och stjärnglans. Och vid det laget hade stockholmarna inte enbart tagit arenan utan även namnet till sina hjärtan.

Vem som fick äran att klippa det blågula bandet när Globen invigdes den 19 februari 1989?

Prins Bertil ...

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

22 Handels rektor vill odla konsten i siffrornas värld

Handelshögskolan i Stockholm byter välstruken skjorta mot kulturkofta. I alla fall om rektorn Lars Strannegård, aktuell med boken ”Kunskap som känns”, får bestämma.

I en intervju med DN riktar han kritik mot det sifferbesatta samhället, den svenska demokratins svaga skydd – och den egna elitinstitutionens kultur.

Bakom Handelshögskolans tio meter höga ekport på Sveavägen 65 har det aldrig funnits mycket konst på väggarna. Men nu är Lars Strannegård, rektor och professor i företagsekonomi, ivrig att visa sina utställningar.

I byggnadens mörka korridorer: videoinstallationer, abstrakta skulpturer och fotokonst av Clay Ketter. I ena änden av den stora ljusgården står en hög skulptur av Maria Miesenberger. I den andra en installation av Meta Isaeus-Berlin. Nästan lika stor som en fraktcontainer.

– Det är fullproppat med konst som ska vara mer stimulerande. Ett intellektuellt klipulver, säger Lars Strannegård.

I sin nya bok ”Kunskap som känns” drömmer han sig tillbaka till sin tid på Stanford. Och till de klassiska akademiska idealen, som han säger behöver uppvärderas i Sverige.

– De riktiga tunga ingenjörsskolorna som Stanford och MIT är väldigt inriktade på bildningstanken. Stanford har som devis ”Die Luft der Freiheit weht”, här blåser frihetens luft. Det är det fria tänkandet och det fria varandet. Också på MIT exponeras studenterna för massor av intryck.

2014 tillträdde Lars Strannegård som rektor för ”maktelitens skola”, som den kallas i titeln till Mikael Holmqvists kritiska bok. Sedan dess har rektorns mål varit en öppnare handelshögskola med större mångfald och en starkare intellektuell miljö.

Konstsatsningarna är en del av det, liksom litteraturprojekten. Förutom en incident när studenter drog ut sladden till en provokativ videoinstallation har det varit lyckat, säger han. Bokcirklarna är övertecknade.

Han kallar det att ”framtidssäkra” utbildningen. Artificiell intelligens och en ökad digitalisering ställer nya krav på den moderna yrkesmänniskan.

– Vi har sagt att en riktigt bra utbildning gör en ”fri levande i relation till det okända”, en formulering från filosofen Ingemar Hedenius. Det betyder att vi inte kan lära våra studenter allt, de kan inte bli fullärda. Det vi kan göra är att lära studenterna ett förhållningssätt, och att vara ödmjuka, och kunna möta världen.

Vad är det för fel på hårda kunskaper?

– Jag är en väldigt stark förespråkare av hårda fakta. På Handels måste man veta vad som händer när utbuds- och efterfrågekurvor möts och vad en balansräkning är. Det är basen, men det måste kompletteras med en annan typ av analytiskt tänkande. Det finns en stor lust att mäta och sätta siffror på allt i vår tid. Men vissa saker är svåra att mäta.

I ”Kunskap som känns” skriver Lars Strannegård beundrande om Frankrikes finansminister Bruno Le Maire, som är författare på prestigeförlaget Gallimard och vars självbiografiska bok om vänskap fick stor uppmärksamhet för några år sedan. Ett sidoprojekt som skulle ha setts som pretentiöst i Sverige.

Stämmer det att ingen i Paris finansvärld vill luncha med svenska affärsmän för att de är så trista och okultiverade?

– Det stämmer och stämmer inte. Det finns många i svenskt näringsliv som är kunniga om konst och litteratur. Att alla bara kan prata om golf och platt-tv är en total överdrift. Men det är väldigt ovanligt att man träffar på människor i näringslivet som har läst antropologi eller specialiserat sig på rysk litteratur, vilket är mycket vanligare i andra länder.

Ointresset för kultur, säger Handelsrektorn, är inte isolerat till näringslivet utan beror på det praktiska svenska sinnelaget.

– Vi har ett utbildningssystem som är väldigt funktionellt inriktat och vår kultur premierar en viss typ av bana. Man kan läsa ekonomiskt program redan på gymnasiet. Då läser man tre år ekonomi på gymnasiet, tre år kandidatprogram och två år master. Det blir åtta år av ekonomi. Det är väldigt mycket när man jämför med andra utbildningstraditioner som handlar om breddning.

Men är det franska näringslivet mer framtidssäkert än det svenska?

– Vi är ju ett ingenjörsland på många sätt och har ett väldigt framgångsrikt näringsliv. Det ska vi inte släppa, men vi skulle bli mer framgångsrika som land om vi fick in de här andra perspektiven.

Parallellt med satsningarna har Handelshögskolan infört ett nytt antagningssystem. Numera finns fyra spår, med

två vägar in som går genom individuella ansökningar.

Lars Strannegård är kritisk till den svenska skolan och särskilt betygssystemet, som enligt honom slår ut barn med studieovan bakgrund.

– Det finns en socioekonomisk stratifiering i skolan. Betygssystemet kräver att man har A från första terminen i gymnasiet. De som inte har föräldrar som stöttar en hela vägen faller bort. Därför har vi tänkt att det måste finnas fler vägar in.

Handelshögskolan är ett litet universitet som lockar en viss typ av studenter, kommer det inte alltid att vara en monokultur?

– Allt detta handlar om att gå från en monokultur och öppna upp. Vi människor har skygglappar. Utbildningens roll är att öppna upp dem.

Handelsrektorn riktar också kritik mot svensk kultur- och högskolepolitik. Naiv och farlig, anser han. Beroendet av politiken är för stort och det finns inga skyddsmekanismer mot en regering som vill utmana demokratins värden.

Att hitta säkrare och mer oberoende former är bråttom.

– Högskola, kultur, medierna, det är världsbildsformerande verksamheter. Och de är styrda av staten i väldigt hög utsträckning i Sverige. De förändringar som en regering kan driva igenom då är helt monumentala. Man kan ändra ett samhälle otroligt snabbt.

Han påpekar att Handelshögskolan i Stockholm är privatägd och bara får 17 procent av sin finansiering från fasta statliga medel.

– I Sverige är universiteten myndigheter och rektorerna är generaldirektörer. Dessutom får de regleringsbrev som kan vara väldigt specificerade och får det mesta av medlen direkt från staten. Det går snabbt att skriva om och ändra! Det har vi sett i många länder i Europa att det lätt kan skruvas till. Så är det även i kulturen, och jag tror att det är väldigt skadligt att det är på det sättet.

Handelshögskolans egen modell med privata donationer är inte heller alldeles problemfri. Vilket visades nyligen, när en ny professur med inriktning på skolan inrättades med medel från Engelska skolans grundare Barbara och Hans Bergström.

”Ett tillfälle för IES att använda akademin som ett verktyg för att tjäna sina egna intressen”, skrev Socialdemokratiska ekonomklubben på Handelshögskolan i Svenska Dagbladet.

– Vi har en uppsjö av donationsprofessurer där donatorerna självklart inte lägger sig i. De gör det aldrig och det finns ingen påverkansmöjlighet. Vi har i över hundra år tränat på att hålla den här rågången, säger Lars Strannegård.

Vad händer om den nya professorn publicerar forskning som inte stämmer med donatorernas övertygelser?

– De får tycka vad de vill. Det här är en fri forskningsinstitution. Vår professor är anställd av oss och ingen annan, och hans arbets-

beskrivning är att publicera i de bästa vetenskapliga tidskrifterna. End of story.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Handelshögskolan

Öppnades 1909 på initiativ från bröderna Marcus och K.A. Wallenberg. Det är Sveriges enda stora utbildningsinstitution som huvudsakligen är privatfinansierat. I dag med ungefär 2 000 studenter på kandidat- och masternivå.

På Handelsstudernas läslista läsåret 2020–2021

”En stund är vi vackra på jorden”, Ocean Vuong

”Flicka”, Edna O’Brien

”Ålevangeliet”, Patrik Svensson

”Frankissstein”, Jeanette Winterson

”Flyktingar”, Viet Thanh Nguyen

”Vända hem”, Yaa Gyasi

”Den andra kvinnan”, Therese Bohman

22 Så blir konsthögskolornas examensutställningar

Examensutställningarna är en viktig höjdpunkt för konst- och designhögskolornas studenter. Det är en utmaning under pandemin för skolorna att visa elevernas verk smittsäkert.

Försommaren betyder examen för alla studenter – och för dem som studerar konst är examensutställningen en viktig avslutning på studietiden. Hur gör konsthögskolorna i pandemitider? DN har talat med tre rektorer som berättar om sina skolors strategier för vårens visningar.

Konstfacks vårutställning kommer i år att genomföras på två ställen i Stockholm. Studenternas verk visas dels upp i Konstfacks egen lokal vid Telefonplan, dels i Konstnärshuset på Smålandsgatan.

– Det brukar vara väldigt trångt både för utställare och besökare på Konstfack. Det finns en charm i det, naturligtvis, för det blir omedelbara krockar och möten mellan olika uttryck. Men det kändes inte helt lämpligt i år, säger Maria Lantz, rektor på Konstfack.

För att göra utställningen så smittsäker som möjligt måste samtliga besökare boka tid i förväg. Lantz påpekar att det finns en fördel med tidsbokningen: Det blir lugnare än vanligt i lokalerna och besökarna behöver inte trängas.

– Jag tror att vi kan se att det blir kvalitativa vinster, trots att det är tråkigt att inte kunna samlas kring ”artist talks” och andra arrangemang. Det är ett minus, säger hon.

Vilka fördelar finns det med att få uppleva konsten på plats?

– Jag tror att vi alla känner ett jättebehov av att träffas i fysiska möten. Då menar jag även i möten med konsten, vi är ju så trötta på skärmar, säger Lantz.

Tidigare har skolan filmat och fotograferat verken, men hon påpekar att man missar någonting när man inte kan ”förflytta sig själv och sin egen kropp i sin egen takt” i utställningslokalerna.

– Det kan handla både om att man inte vill titta för länge på konsten som att man vill titta ännu längre på någonting, undersöka någonting djupare eller sätta sig ned och återvända till konstverken. Den typen av möte går inte att ersätta med film och bilder.

På Beckmans designhögskola visas examensutställningen ”Time well spent” både fysiskt och digitalt.

– Vi har resonerat så att vi faktiskt kan försöka visa utställningarna så bra som möjligt, så att folk kan ta del av de fysiska arbetena på plats. Förra året var det både digitalt och fysiskt och så blir det i år också, berättar Karina Ericsson Wärn, rektor på designhögskolan.

Endast åtta personer åt gången får besöka utställningslokalerna, genom att boka biljett och välja tid för besöket.

Varför är det så viktigt att få uppleva en utställning på plats?

– Det är viktigt för studenterna efter att så lång tid haft möten och handledning i väldigt stor utsträckning på skärm. När man jobbar med form och design, men även med visuell kommunikation, så finns det också ett taktilt perspektiv i det hela, svarar hon.

– Till exempel för våra modestudenter: man vill kunna vrida och vända och se hur de har gjort sina arbeten.

Det är också viktigt att studenterna får möta den bransch som de ska ge sig in i, tillägger Ericsson Wärn.

– Sedan är det också jätteviktigt att våra studenter får möta den bransch som vi utbildar dem till. Det finns en poäng för både besökare och branschfolk att få träffa studenterna på plats.

Kungliga Konsthögskolan har två examensutställningar: masterstudenterna presenterar sina verk i Konstakademien, medan kandidatstudenterna ställer ut i Marabouparkens konsthall i Sundbyberg.

– De här utställningarna är väldigt viktiga för våra studenter. Möjligheten att göra en utställning i ett fysiskt rum och komma i kontakt med publiken på plats skulle jag säga är helt avgörande för att deras arbeten verkligen ska göras rättvisa, säger Sara Arrhenius, rektor på Konsthögskolan.

– Och att uppleva verken på plats är något helt annorlunda, där finns en närvaro som inte finns digitalt.

Många av studenterna jobbar också med uttryck, tekniker och material som är väldigt svåra att göra rättvisa i en digital kontext, påpekar hon.

Kungliga Konsthögskolan ställde även ut på plats förra året, men sköt då upp utställningen från våren till augusti.

Hur resonerar ni kring smittsäkerheten?

– Vi har ett samarbete med två konstinstitutioner: Konstakademien och Marabouparken. De följer de föreskrifter som gäller för smittskydd enligt Folkhälsomyndigheten, svarar Arrhenius.

Utställningarna på Kungliga Konsthögskolan pågår mellan den 21 maj och den 12 juni i Konstakademien och Marabouparken. Utställningen på Beckmans designhögskola är öppen för förbokade besök den 20–25 maj. Den visas även digitalt.

Saga Malm

saga.malm@dn.se

UTSTÄLNINGARNA.

Utställningarna på Kungliga Konsthögskolan pågår mellan den 21 maj och den 12 juni i Konstakademien och Marabouparken.

Utställningen på Beckmans designhögskola är öppen för förbokade besök den 20–25 maj. Den visas även digitalt.

Besökare kan boka tider till utställningarna på Konstfack alla dagar mellan 11.30 och 19.00.

22 Många mådde sämre när skolorna stängde

Barnkonventionen är lag i Sverige sedan förra året. Men det har inte märkts tillräckligt under pandemin, säger Elisabeth Dahlin, chef för Barnombudsmannen.

– Barn som har haft det tufft innan har ofta fått det ännu sämre. Det kan vara de som behöver extra stöd i skolan eller som har det svårt hemma med sina föräldrar.

Den största förändringen för barn har varit att skolorna periodvis har haft undervisning på distans. Det har mest gällt i gymnasiet, men även på många högstadier har eleverna behövt vara hemma med digital undervisning under långa perioder. Hur ofta och hur mycket vet man inte ännu.

– Pandemin pågår ju fortfarande, säger Elisabeth Dahlin. Men jag är säker på att när den är över så kommer det utvärderas och följas upp vad som har hänt i skolorna, och hur det påverkat barn. Om man har haft distans-undervisning beror ju mycket på hur smittan har spridits just i det området.

När skolan är stängd är eleven ofta beroende av att kunna få hjälp av föräldrarna hemma.

– En del barn vittnar om att de nästan bara varit i skolan för att ha prov. Och att de blir stressade av alla inlämningsuppgifter. Det blir orättvist när vissa kan få mycket hjälp hemma, andra inte.

De barn som haft det svårast kanske bor trångt eller har föräldrar som lider av psykisk ohälsa.

– Om föräldrarna inte mår bra är det ännu viktigare att få träffa trygga vuxna, i skolan eller kanske i en idrottsförening.

Drygt hundra barn har blivit intervjuade i Barnombudsmannens rapport. Flera berättar att de tidigare har haft extra-lektioner eller läxhjälp i skolan som har tagits bort under pandemin. I samma kommun har skolor ibland gjort helt olika. Många barn saknar förklaringar till varför skolan agerat som den gjort.

– Skolorna har inte pratat med barnen och lyssnat på deras åsikter. Barnen säger att de vill hjälpa till, men att de vill förstå varför man gör på ett visst sätt. Och enligt Barnkonventionen har barn rätt till delaktighet.

Katarina Schück

katarina.schuck@dn.se

Detta är Barnkonventionen

Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag. I konventionen står bland annat att barn har rätt till skydd mot våld, rätt till utbildning och rätt till trygghet. Barn ska få uttrycka sin mening och bli lyssnade på. Vid alla beslut från myndigheter som rör ett barn ska man ta hänsyn till vad som är bäst för

barnet. När Barnkonventionen blev lag i Sverige blev det ännu tydligare att domstolar och myndigheter måste följa den.

Rapport. Man har inte lyssnat tillräckligt på barnen i Sverige under corona-pandemin. Det säger myndigheten Barnombudsmannen i en rapport.

23 Hur kunde de göra så mot barn?

Det är lätt att bli arg när man ser dokumentärserien ”De utvalda barnen” (SVT Play), så där arg att det är svårt att tänka klart. För det är inte bara det att Solvikskolan i Järna varit en enda experimentverkstad, där antroposofiska andliga ledare sjabblat bort skolgången för en massa barn med sina flummiga, halvbakade idéer – somliga gick ut utan att varken kunna läsa eller räkna. Dessutom indelades barnen i en själslig hierarki.

De som rörde sig vackert, sjöng fint och vågade svinga sig i rep från tio meters höjd var mest värda. Andra bara ”var fel utan att kunna göra något åt det”, som en före detta elev beskriver det. De behandlades på ett sätt som bara kan beskrivas som mobbning, av både andra elever och av lärarna. Det ansågs utvecklande för dem att brytas ned, ibland med fysiskt våld. Många är så traumatiserade att de lider men än i dag.

Hur kunde vuxna göra så här mot barn? Jag tänker på Solvikskolans lärare, som tycks så uppfyllda av sig själva och sin förmodat välutvecklade andlighet att de inte ens när de konfronteras nu i efterhand ids bry sig. ”Oj då, så synd! Att du blev skadad i själen!”, säger grundaren sarkastiskt (fast han tycks lite mer ångerfull sedan, mot sina egna barn).

Men jag tänker också på myndighetsinspektören som säger att hon fattade att skolan stramade upp sig med läroböcker och riktiga lektioner bara när hon var där. I själva verket var barnen försökskaniner. ”Det sorgligaste med försöken är att vi har ett sådant dyrbart försöksmaterial”, skrev hon i sin slutrapport. Men försöksmaterialet var inte dyrbart. Det var ovärderligt.

Och det gäller alla elever i skolor som brister i grunden, men som får månad efter månad – ja, år – på sig att åtgärda problemen. Det får inte ta sådan tid. Dysfunktionella skolor måste stängas, genast. Allt annat är ett svek mot barnen, och mot deras framtid.

Lisa Magnusson lisa.magnusson@dn.se

23 ”Läroplanen måste ge lärarna makten över pedagogiken”

I stället för att sätta kunskapsuppdraget i centrum är läroplanen fylld till brädden med andra mål som skolan och lärarkåren förväntas uppnå. Vi vill att en ny borgerlig regering ska renodla läroplanen, så att den fokusera på vad eleverna ska lära sig i skolämnena, inte hur lärarna ska arbeta, skriver Nyamko Sabuni (L).

DN. DEBATT 210523

Klassresan börjar i klassrummet. Det är därför Liberalerna alltid sätter kunskap och bildning i första rummet. En skola där alla elever får chansen att lyckas är grunden för ett Sverige där livschanser och möjligheter är något för alla och inte bara för några.

Därför kan vi inte acceptera att det i dag finns skolor i vårt land där mindre än hälften av eleverna når kunskapsmålen. Vi accepterar inte heller att vi har en regering som saknar reformvilja att stärka kunskapsresultaten. Det räcker inte med socialdemokrater som motvilligt genomför de kunskapsreformer Liberalerna förhandlade in i januariavtalet –

Sverige behöver efter valet 2022 en ny borgerlig regering som sätter ökade kunskapsresultat, stärkt likvärdighet och ett återupprättande av läraryrkets attraktivitet i fokus.

Liberalerna är motorn för en sådan regerings reformpolitik på skolområdet. En offensiv bildningspolitik måste vara ett fundament för en framtida liberal och borgerlig regering.

Därför presenterar vi i dag sju punkter som vi ser som centrala för sådan reformagenda: En ny start för skolan är grunden i en ny start för Sverige.

1. Svenska språket och kunskap öppnar dörrar. Med reformer som stärker det svenska språkets ställning i skolan kan fler elever – särskilt de med utländsk bakgrund – få bättre möjlighet att lyckas med studier och i arbetslivet. Det arbetet måste börja i tid, och därför bör det svenska språket prioriteras högre med start redan i förskolan.

Även lågstadiet behöver stärkas genom mer undervisningstid, mer lovskola och metoder som fångar upp även de yngsta eleverna som riskerar att inte lära sig läsa, skriva och räkna. Skolor som behöver ska särskilt kunna prioritera svenskämnet genom anpassningar i timplanen.

2. Låt alla elever växa från sina nivåer. Varje år misslyckas 15 000 elever med att nå tillräckliga kunskaper i grundskolan. De allra flesta av dessa hade kunnat hjälpas om det funnits tillgång till rätt stöd och resurser. Dessvärre har sådana särskilda insatser setts som stigmatiserande samtidigt som inkluderingsnormen har pressat in elever med

särskilda behov i vanliga klasser. Vi vill se en borgerlig regering som inte är obekväm med att hävda att alla elever inte kan stöpas i samma mall; elever med särskilda behov måste få särskilt stöd och elever som kan och vill ska få gå före.

Därför vill vi se fler särskilda undervisningsgrupper för elever som annars riskerar att halka efter – men också för de elever som annars riskerar att hållas tillbaka. Arbetet med fler spetsklasser i olika ämnen ska fortsätta och nationella ämnestävlingar, likt dagens matte-SM, ska införas där de främsta eleverna belönas med exempelvis stipendier för vidare studier.

3. Lärare måste bli ett framtidsyrke för akademiker. Att det råder en brist på lärare i den svenska skolan är ett allvarligt problem, men också förståeligt med tanke på hur lärarkåren har behandlats i den kommunaliserade skolan. Lärare måste värderas mer för deras ämneskunskap och undervisningsskicklighet.

Därför bör en ny borgerlig regering intensifiera insatserna för att öka andelen behöriga lärare, men även blicka framåt och ta steget för att utveckla både legitimationsreformen och karriärtjänsterna för lärare vidare. En del är att endast ämnesbehöriga lärare borde ha rätt att utfärda betyg i sina respektive ämnen, en annan att akademiska meriter och ämneskunskap alltid värderas högt vid tillsättning av karriärtjänster.

4. Låt skolan fokusera på kunskapsuppdraget. I stället för att sätta kunskapsuppdraget i centrum är läroplanen fylld till brädden med

andra mål som skolan och lärarkåren förväntas uppnå. Vi vill att en ny borgerlig regering ska fokusera på att renodla skolans uppdrag så att lärarna kan fokusera på det viktigaste: Kunskapsförmedling. Att läroplanen detaljstyr skolor med bestämmelser om hur både skolverksamheten och undervisningen ska bedrivas är ingen naturlag.

En borgerlig regering måste renodla läroplanen, så att den fokuserar på vad eleverna ska lära sig i skolämnena, inte hur lärarna ska arbeta. En reviderad läroplan måste ha ett tydligt fokus på kunskap och lämna de pedagogiska avvägningarna åt professionen.

5. Återupprätta ordning och reda i den svenska skolan. Skolan är i stort behov av ett genomgripande ordningslyft. Lärarnas auktoritet måste stärkas, så att de känner sig trygga med att ingripa mot elever som stör ordningen, förstör lektioner eller ger sig på sina klasskamrater. Det förutsätter dock att Skolinspektionen stöttar lärare, inte avskräcker dem från att ingripa i ordningssituationer.

Kravet på ordningsregler för varje skola som Liberalerna införde 2011 ska vidareutvecklas och få ett tillägg om krav på konsekvenstrappor för elever som bryter mot dem. Gemensamma, transparenta och fastställda konsekvenser för elever som bryter mot ordningsregler gynnar både skolpersonal samt elever och deras föräldrar. Vi vill även att alla skolor ska införa förväntansdokument som både elever och föräldrar ska skriva under vid skolstart.

6. Förstatligandet av skolan ska fortsätta. Våren 2022 presenterar en statlig utredning ett förslag på hur vi efter 30 år av en misslyckad

kommunalisering kan återförstatliga den svenska skolan.

Att ta det arbetet vidare och i mål ser Liberalerna som en central uppgift för en ny borgerlig regering. Ett statligt huvudmannaskap för skolan stärker både kvaliteten och ökar likvärdigheten. Ingen skola i Sverige ska vara en dålig skola.

7. Valfrihet, likvärdighet och höga krav på alla skolor. Det fria skolvalet och friskolorna har gett barnfamiljer en frihet som ska försvaras och utvecklas. Skolpengens utformning ska reformeras och ersättas av en nationell finansieringsmodell i en kommande statlig skola. Ett gemensamt skolval, där alla kommunala och fristående skolor deltar, ska införas.

Familjers valfrihet ska värnas – men kortsiktiga riskkapitalister ska inte kunna äga svenska skolor. En ledningsprövning ska införas så att skolor inte leds av rektorer och skolchefer som inte står upp för skolans värdegrund – extremister och islamister ska inte kunna vara rektorer. Likvärdigheten stärks och betygsinflationen motas genom nationella prov som rättas centralt.

Den förra borgerliga regeringen inledde arbetet med att återupprätta kunskapsskolan: Läroplanen reformerades, en ny skollag infördes, lärarutbildningarna gjordes om i grunden och stora statliga satsningar på fortbildning för lärare startades. Nu måste en ny borgerlig regering ta vid. Sverige förtjänar ett styre som sätter skolan först.

Nyamko Sabuni (L), partiledare

23 Hans dotter blev påhoppad i skolan: ”Hur kunde jag tro att vi kan bo i Malmö?”

En tolvårig judisk Malmöflicka har under våren trakasserats av skolkamrater. I måndags skrev någon ”Fuck Israel!” vid hennes plats.

Samma kväll protesterade palestinier och judar på Möllevångstorget tillsammans mot kriget – och mot antisemitism.

– Fint – men vi kan nog ändå inte bo kvar här, säger flickans pappa, som själv fick höra ”jävla jude” under sin uppväxt i Malmö.

Allt började i mars, berättar Rebecka, efter att hon och hennes klass hade läst om religioner på SO:n.

– Jag hade tagit med mig judiska symboler till skolan för att visa. En chanukkia, bland annat, ljusstaken vi har när vi firar chanukka. Efter det så… folk blev liksom påminda om att jag är judinna.

Rebecka går i femte klass på en Malmöskola. En vanlig Malmötjej i jeans och gympaskor, som trivts bra i skolan och som har fina kompisar.

Rebecka har haft judiska symboler i skolan förr. Lärarna har uppmuntrat henne och hon har själv velat det, känt sig trygg i sin identitet.

Den här gången blev det annorlunda. Kort efteråt satt Rebeckas kompis i korridoren, när en jämnårig elev ville prata om Rebecka. ”Jag hatar henne och hela hennes äckliga folk”, sa eleven på arabiska.

– Min kompis kan också arabiska, så hon förstod.

Rebecka hoppades att det skulle vara en engångsföreteelse.

– Men en vecka senare skulle jag ta min jacka från kapprummet efter lunch, och då hade någon spottat på den. En stor spottloska enbart på min jacka, inte på någon annans.

Under veckorna som följde började några tjejer och killar att säga ”Free Palestine” när de kom nära Rebecka i korridoren.

– De säger det liksom mot mig. Det är tre eller fyra som säger saker. Men flera andra hänger med och stöttar dem, i samma grupp. Det har inte hänt varje dag, men flera gånger i veckan.

En eftermiddag i slutet av april när Rebecka skulle låsa upp cykeln och åka hem, ansattes hon åter av ett gäng som ropade ”Free Palestine” åt henne. En vän hörde.

– ”Säger ni så till henne bara för att hon är judinna?” frågade min kompis. Då flinade de bara och gick därifrån.

Det kändes jättejobbigt, berättar Rebecka.

– Det var som att de ville visa att de är ovanför mig, att de kan bestämma och göra vad de vill.

Rebecka sa inget hemma. Hon hoppades fortfarande att påhoppen skulle sluta. Men i maj, i takt med att konflikten om bostadsområdet Sheikh Jarrah i östra Jerusalem eskalerat till krigshandlingar, så har det i stället blivit värre.

I tisdags i förra veckan hade någon klottrat ”Fuck Israel” och ”Free Palestine” med stora bokstäver vid hennes krok i kapprummet.

– Alla såg. Det gick inte att missa.

När Rebecka kom till skolan i måndags, efter helgen, var klottret fortfarande kvar, trots att skolpersonal ofta gått förbi. Nu måste du säga till en lärare, sa en kompis.

Klottret togs bort, en lärare pratade med klassen om allvaret i det som hänt.

– Men klottret kom direkt tillbaka, med samma handstil. Och den här gången såg folk vem som skrev.

DN träffar Rebecka i Judiska församlingens hus i Malmö, tillsammans med hennes föräldrar Yarin och Ester. De är medlemmar i församlingen som krympt från över 2 000 medlemmar på 1970-talet till dagens 470.

Yarin och Ester har andra namn egentligen, Rebecka också. De vill berätta vad som hänt – men är samtidigt oroliga att förföljelsen ska eskalera ännu mer. Därför skriver inte DN familjens riktiga namn i tidningen, eller namnet på skolan.

Föräldrarna är omskakade. Först i måndags förstod de hur deras dotter har haft det under våren. För Yarin och Ester blev det en chock – fast ändå inte.

– Vi är också judar uppvuxna i Malmö. Vi vet hur det kan vara. När jag gick på gymnasiet här och hade en Davidsstjärna runt halsen sa folk hemska saker till mig, och det händer fortfarande. Men det är en annan sak när det händer ens barn, säger Ester.

Yarin, som föddes i Israel och kom hit som tvååring, kände sig under uppväxten ofta tvungen att dölja sin judiska och israeliska identitet. Han blev kallad ”judejävel” och berättar om hotfulla situationer. Nu klandrar han sig själv för det som händer dottern.

– Jag känner mig så dum. Hur kunde jag tro att vi kan bo i Malmö?

Judiska församlingens medlemmar har tvingats vänja sig vid att svallvågor från stridigheterna mellan Israel och Palestina når Malmös gator, med hat mot judar som en ingrediens.

– Hotet mot oss är kopplat till Mellanöstern. Det är bara så. Det är så sjukt tråkigt att man tillåter en konflikt som finns därnere att komma hit, säger Yarin.

Han minns Stortorget under Israels bombningar av Gaza 2009, när en manifestation med israeliska flaggor och parollen ”Medlidande med alla civila offer” bombarderades med flaskor, ägg och raketer. Under rop som ”jävla judar!” drevs deltagarna på flykten.

2017, när Donald Trump aviserade att USA tänkte erkänna Jerusalem som Israels huvudstad, skanderade pro-palestinska demonstranter på Möllevångstorget att de hade ”utlyst intifada från Malmö” och att de skulle ”skjuta judarna”.

Förra onsdagen skanderades den antisemitiska Khaybar-ramsan, som handlar om en massaker på judar, av pro-palestinska demonstranter på Möllevångstorget. Vi ska återkomma till den incidenten.

I samråd med Judiska församlingen har Yarin, Ester och Rebecka beslutat att polisanmäla trakasserierna i skolan. Församlingens säkerhetschef ser det som ett hatbrott.

Rebeckas skola har skrivit en incidentrapport om trakasserierna, som kommer att skickas vidare till skolchefen och politiker. En skolledare berättar att skolan ringt till föräldrarna till flickan som klottrat vid Rebeckas plats.

– Barnet är ångerfullt och föräldrarna accepterar inte vad deras barn har gjort. De har ställt sig på Rebeckas sida, säger skolledaren.

Yarin och Ester, Rebeckas föräldrar, tycker att skolan borde ringa fler föräldrar. Andra barn har deltagit i trakasserierna, påpekar de. Kontakten med skolan har lämnat Ester med en kluven känsla.

– Skolan bryr sig om Rebecka, det är bra. Samtidigt får jag känslan att de anser att det är bäst att ligga lite lågt, säger Ester.

Skolledaren förnekar att han rekommenderat Rebeckas föräldrar att ligga lågt. Det har de i så fall hört från någon annan, säger han.

– Det här har inte kommit till vår kännedom förrän i måndags. Vi håller på att utreda vad som hänt, och hur vi ska gå vidare. Det bästa hade varit att ordna ett föräldramöte. Men det är svårt nu med pandemin. Sånt här fungerar inte särskilt bra över Zoom.

I helgen, innan Ester och Yarin hört om vårens trakasserier mot dottern, pratade föräldrarna med Rebecka och hennes syster om de allt mer intensiva striderna i Israel.

– Vi sa: Ni har förstått att det blir alltmer oroligt därnere. Så var försiktiga. Gå inte in i diskussion med någon i skolan eller så, berättar Ester.

Föräldrarnas samtal gjorde att Rebecka vågade berätta om vad hon upplevt.

– Det kändes som en öppning. Som att det var dags att säga det.

I måndags spred sig ryktet i Malmö om att en judisk skolflicka angripits. På kvällen samlas en grupp Malmöbor på Möllevångstorget under parollen ”För solidaritet – Mot antisemitism och islamofobi”.

Vid en busskur har de hängt en röd banderoll med texten ”STOP BOMBING PEOPLE YOU IDIOTS”.

– Vi har stått här varje kväll hela veckan, för att protestera mot det som drabbar Palestinas folk. När vi hörde om flickan styrde vi om budskapet lite. Barn i Malmö ska inte behöva vara rädda för att gå till skolan, säger en av

manifestationens initiativtagare, Showan Shattak.

I solidaritet med Malmös judiska minoritet bär han kippa – på samma skalle som fortfarande har djupa ärr sedan Showan Shattak misshandlades svårt av knivbeväpnade nazister, den 8 mars 2014, och nästan dog av sina skador.

Den antirasistiske aktivisten och Malmö FF-supporterprofilen Showan Shattak är numera V-politiker och ersättare i kommunfullmäktige.

– Men den här manifestationen är inte Vänsterpartiets. Vi som samlats här är bara en grupp Malmöbor.

Bronsskulpturen ”Arbetets Ära” på Möllevångstorget har klätts med banderoller med budskap på svenska, arabiska och jiddisch. ”Kärlek och solidaritet” står det på jiddisch. En ung kvinna i svart träningsoverall med davidsstjärna om halsen berättar att det är hon som skrivit jiddischtexten.

Flera palestinska Malmöbor ansluter. Osama Shomar växte upp i flyktinglägret Jabalia i Gaza. Han berättar att han har en fyraårig kusin som häromdagen dödades i flyganfall.

– Jag står här i protest mot Israels bombningar – och mot alla som försöker få den här konflikten till att handla om judendom mot islam. Det är så fel. Palestina är en fråga om mänskliga rättigheter. Vi är under ockupation. Det är det allt borde handla om!

Osama Shomar deltar i många pro-palestinska manifestationer, men känner sig inte alltid bekväm.

– Folk kan bli lite antisemitiska, om jag ska vara ärlig. Därför kom jag hit i kväll. Vi måste få folk att sluta med den där skiten, ursäkta språket, säger Osama Shomar.

Hur känns det att stå på en demonstration och höra antisemitiska inslag?

– Extremt obekvämt. Jag som kommer från Palestina vet: Antisemitism är ett gift. Förutom att det är hatiskt mot judar, så är det exakt sådant som får folk att stödja Israel mer.

Osama Shomar har bott i Malmö i nio år. Han oroas av islamisters och antisemiters inflytande i staden. Att höra om Rebecka gjorde honom ledsen – men inte förvånad.

– Varje gång Israel ger sig in i ett destruktivt krig mot Palestina, så beslutar sig någon idiot i Malmö för att ta hit kriget.

Osama Shomar är inte den enda palestiniern i Malmö som tröttnat på antisemitism. I onsdags i förra veckan stod, enligt en polisrapport, en 20-årig man just här, uppe på skulpturens sockel, och började skrika på arabiska:

”Khaybar, Khaybar, o judar, Muhammeds armé ska återvända!”

Ramsans hot om våld mot judar refererar till berättelsen om hur profeten Muhammeds styrkor besegrade judarna i Khaybar på den arabiska halvön på 600-talet. Enligt polis på plats stod ett 40-tal pro-palestinska demonstranter på torget nedanför, när 20-åringen inledde den antisemitiska ramsan. Några anslöt sig – andra sa ifrån.

En demonstrant klev upp på sockeln och avbröt 20-åringen. En annan översatte texten från

arabiska åt en polisman, som genast upprättade en anmälan. 20-åringen är nu misstänkt för hets mot folkgrupp, efter att polisen hållit ett kort förhör med honom intill skulpturen ”Arbetets ära”.

Vid samma skulptur på Möllevångstorget samlas alltså människor den här måndagskvällen, i protest mot antisemitism och antimuslimskt hat.

En av de Malmöbor som kommit hit heter Mirjam Katzin. Hon är Malmö stads samordnare mot antisemitism, och har under vintern skrivit en omfattande rapport om antisemitism och situationen för judar i Malmös skolor. Judiska elever vittnar om hur de ställs till svars för Israels politik.

”Det är ju sjukt egentligen, att vi som svenska judar ska vara ansvariga för att reda ut den frågan”, säger en intervjuad elev.

Mirjam Katzin påminner om att många Malmöbor har egna familjeerfarenheter av konflikten – oftast på den palestinska sidan.

– Det rör upp mycket känslor. Och om man inte har verktygen att sortera mellan de känslorna och mellan fördomar mot judar, så ser vi att känslorna kan spilla över i antisemitism.

Ett av Mirjam Katzins viktigaste budskap är att skolorna inte får ducka – särskilt i frågan om Israel och Palestina. Samtidigt är många lärare osäkra på vilka ord de ska använda om konflikten, och vad de ska göra när hat och konspirationsteorier visar sig i klassrummet.

Som vägledning har Malmö stad den här veckan skickat ut en guide för att hjälpa pedagogerna.

– Men det här är ett djupare och mer långsiktigt problem. Kunskapen om antisemitism är för låg.

Mirjam Katzin sitter även i kulturnämnden för Vänsterpartiet. Hon vet att antisemitismen i Malmö och det faktum att många muslimer lever här gör att staden ofta används som ett slagträ i antimuslimsk propaganda. I torsdags kväll kom den danske koranbrännaren Rasmus Paludan till Malmö. Under massivt polisbeskydd höll han tal och ritade en bild av islams profet Muhammed i en grovt sexuell situation med ett djur.

Kampen måste stå både mot antisemitism och mot islamofobi, betonar Mirjam Katzin.

– Man kan inte motarbeta rasism av ett slag, samtidigt som man håller på med negativa generaliseringar om andra grupper.

En ljuspunkt i berättelsen om antisemitismen i Malmö och misstron mellan grupper är den vänskap som växt fram mellan judiska församlingens rabbin Moshe-David HaCohen och Islamakademins imam Salahuddin Barakat. De skäggiga religiösa ledarna och deras muslimsk-judiska samarbetsprojekt Amanah har blivit en hoppfull symbol i Malmö.

Samarbetet hade aldrig kommit till stånd utan Michael Melchior, legendarisk dansk-israelisk ortodox rabbin och brobyggare i både Malmö och Israel. Han rekryterade rabbinen Moshe-David HaCohen i Israel, och skickade honom till Malmö med uppdraget att skapa en djupare relation till de muslimska församlingarna.

– Det har även varit viktigt för den svenska regeringen, säger Michael Melchior, som mötte utbildningsminister Anna Ekström (S) när hon besökte Jerusalem hösten 2019.

Den 67-årige rabbinen har länge varit en viktig aktör i israeliskt samhällsliv, med djupa kontakter hos både muslimska och judiska grupper. Melchior var själv överrabbin i Norge innan han 1986 utvandrade till Israel. Han gav sig in i politiken och blev vice utrikesminister i Ehud Baraks regering.

I dag anklagar han israelisk polis för grov okänslighet mot troende muslimer. Värst var, enligt Melchior, när polisen stoppade en viktig bönestund i Al-Aqsa-moskén. Sådant agerande riskerar att förvandla konflikten till en religiös strid som inte går att vinna, varnar han.

När Michael Melchior får höra om situationen för Rebecka på hennes Malmöskola, suckar han bekymrat i luren.

– Den flickan måste få hjälp att komma ur en situation som hon aldrig borde ha behövt hamna i.

I Israel och Palestina ser Michael Melchior hur extrema krafter håller vanliga människor gisslan. De sociala medierna stärker extremismen, anser han.

– När du ser filmklipp efter filmklipp på vidriga övergrepp från den ena sidan, så blir du mer och mer rasande. När vi talar med unga muslimer måste vi gå in i deras smärta, ta in den och förstå den. Vad har de sett, vad har de upplevt?

Den destruktiva dynamiken finns även i Skandinavien och i Sverige, menar rabbinen.

Rasmus Paludans och hans anhängares koranbränningar, som ledde till upplopp med antisemitiska inslag i Malmö i höstas efter att filmklipp på eldandet lades ut på nätet, är ett exempel.

– Att bränna Koranen strider mot all mänsklighet. Det är att bränna vår civilisation. Personligen förstår jag inte hur det kan vara tillåtet.

Motkrafter finns. Att palestinska Malmöbor som Osama Shomar ger sig ut på Möllevångstorget för att stå upp för en judisk flicka i samma stad ger Michael Melchior hopp.

– Att se sig själv i andra. Jag vet att många Malmöbor vill göra det.

Inne i Judiska församlingens hus lyser Rebeckas föräldrar Yarin och Ester upp, när de hör om manifestationen till stöd för deras dotter och andra barn som drabbas av antisemitism och hat mot muslimer.

Men deras ansikten slocknar snart igen. För vad hjälper manifestationer och kommunala antisemitismrapporter, när de och deras barn fortsätter att möta hat?

– Om ett år tror jag inte att vi bor kvar i Malmö. Tyvärr, säger Yarin.

Yarin och Ester är i 40-årsåldern. På malmöitisk skånska pratar de länge och kärleksfullt om sin hemstad.

– Jag älskar Möllevången, det är skitfett. Jag älskar stranden vid Ribersborg och att promenera på Gustav Adolfs Torg. Detta är min stad, liksom. Men jag känner mig ändå inte riktigt välkommen, säger Yarin.

Terrordådet utanför synagogan i Köpenhamn 2015, då församlingsmedlemmen Dan Uzan sköts ihjäl av en IS-terrorist, påverkade Yarin och Ester. Hotet kröp närmare.

Ester gör en gest mot Malmös synagoga, som byggdes 1903. Många judar som på den tiden fyllde gudstjänstlokalen hade flytt dåtidens pogromer i Östeuropa och funnit en fristad i Malmö. Församlingen fick sedan tillskott av överlevande efter Förintelsen 1945. I slutet på 1960-talet kom nya judar från Polen, flyktingar från den antisemitiska vågen under kommunistregimen där.

I dag blir det allt glesare i bänkraderna.

– Inne i synagogan tänker jag på vad jag ska göra om det kommer in någon och börjar skjuta. Jag tänker ”var är barnen?” och ”vart ska jag springa ut?”. Det är sådana tankar man har, mitt i sina böner, säger Ester.

Yarin har pratat med sin pappa, som flyttat från Malmö till Israel, om det som hänt Rebecka.

– Han bor i Ashkelon, där raketerna från Gaza regnar ner.

Om familjen flyttar från Malmö, så blir det förmodligen till Israel. Yarin och Ester vet att somliga ser det som konstigt att flytta just dit för att känna sig tryggare.

– Ja… Där skjuter de raketer på oss, här spottar de på oss. Så jag vet inte om tryggare är rätt ord. Det handlar kanske mer om gemenskap. Där sitter vi i alla fall i samma båt, även grannen, säger Yarin.

Rebecka försöker vänja sig vid tanken på ett liv i Israel. Hon kommer att sakna Malmö och kompisarna, om familjen flyttar. Samtidigt finns det få judiska barn i Malmös skolor, påpekar hon. Det är lätt att känna sig udda.

– Kanske känner man sig mindre ensam där.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

23Vårsalong kreativt smittad av pandemin

Vårsalongen på Liljevalchs har öppnat till slut, försenad av pandemin. Coronavirusets effekter är också det som starkast återspeglas i årets upplaga, där Birgitta Rubin trots allt ser hopp i skaparkraften.

Vårsalongen 2021

Liljevalchs, Stockholm. Visas t o m 22/8, förbokad eller dropin-biljett.

De senaste åren har Vårsalongen på Liljevalchs öppnat i smällkalla januari men nu precis när

våren exploderat, styrt av smittskyddsreglementet. Inne i konsthallen speglas begränsningarna i all handsprit och glesare publik än vanligt – men framför allt i mängden coronarelaterade motiv. Antalet antagna konstnärer, 158 stycken, är också högre än normalt, gissningsvis för att fler haft mer tid över.

Stefan Bennedahls installation ”Håll avstånd”, utställningens första blickfång, måste just ha krävt mycket tid. 49 gubbar i stengodslera, sittande på ett stort podium med behörigt avstånd från varandra, iförda gasmask. De är uniformt klädda i mörka byxor, ljus skjorta och slips. Vid närmare påsyn märks dock små skillnader; en handfull har blå i stället för beige skjorta, slipsarna har olika färg och mönstring, medan huvud- och handpositioner växlar en aning.

Gubbarna är så sorgligt isolerade i sin egen bubbla, samtidigt som deras kroppsspråk trots allt uttrycker lite olika attityder till eländet. Strax intill hänger Rebecca Beyenes expressiva stopmotionvideo ”Wash your hands” – med instruktioner på en lång rad språk. Och runt hörnet håller smittskyddsexperterna presskonferens i Mira Mirstams sakliga figurparad ”Klockan 14:00”. Mer krut är det i Annika Rehns sologympande tanter i stengodsserien ”We can do it”, ursprungligen ett upprop i amerikansk krigspropaganda avsett att stärka kvinnors arbetsmoral.

Ja så här fortsätter det som en röd tråd genom hela den konstfullt hängda utställningen, med några coronasmittade verk i varje sal – allt ifrån munskydd i brons och ett schackspel med utsträckt spelplan, till en hängande träregel

kallad ”2-metersregeln” och en änglalik sköterska draperad i skyddsutrustning.

Klokt att sprida ut coronaverken, tänker jag, en ansamling hade blivit för tungt. Men här finns också tidsbilder med galghumor, som i Liselott Toresdotter Lindbergs naivt charmiga djurmålningar, där apan inspirerad av ”Hem ljuva karantän” festar loss i sin ensamhet. Barbro Ohlson Smith har gjort en snyggt minimalistisk skulptur av olikfärgade och -formade tvålar på rad, ”2 m 30 sek”. Och självlärda Ulla Andersson, som varit med på Vårsalongen förut, bidrar med ett egensinnigt broderi med skojiga och salta coronakommentarer.

I övrigt syns få politiska kommentarer, en tendens som märkts på senare års salonger. I Linda Lassons ”Striden om marken” hettar det dock till i finstilt broderade och tuschmålade inpass om hur urfolk trängs bort när naturen exploateras. Ett vasst debattinlägg är även parafrasen på Peter Tillbergs kända klassrumsmålning ”Blir du lönsam, lille vän?”, uppdaterad av Mikael Törnqvist som målat in ett fyrtiotal ungdomar med olika bakgrund i salen och satt den ironiska titeln ”Klasstorleken spelar ingen roll, lilla vän”. Och Berit Sepps mäktiga installation ”Bibliotek” ger en känsla av svanesång, uppbyggd av utrangerade bokkort, där man kan närstudera antalet utlån.

Landskapsbilder återkommer här och där, en slags melankoliska och på en gång jordnära Sverigebilder i Lars Lerins anda, med timmerbilar på snöiga vägar, kalhyggen och vindpinade fält med vindkraftverk i bakgrunden.

Det som jag annars brukar fastna för på Vårsalongen är alla påhittiga materialexperiment och uppfriskade gamla tekniker, som tändstickstavlor, intarsia och pyrografi. Denna gång är jag särskilt svag för Vilma Jenssens fint tecknade fjällandskap med glödpenna, där trästyckets naturliga knastar formar solar. Att låta materialet tala är ofta effektfullt, som i Anders Granbergs lager på lager av tejp i olika färger, här förvandlat till ett abstrakt landskap. Och Sofie Carlsons lilla objekt ”Mamma”, med konstnärens hår lindat på en trådrulle, ger mig både äckel- och ömhetskänslor, med tanke på trådarna mellan generationer.

Materialmässigt syns annars en faiblesse för stengods- och porslinslera, maxat i Embla Niklassons armé av petrifierade mördarsniglar och Charlotte Hellstadius ”Hatt och skoaffär” – ett mastodontprojekt med hundratals miniatyrdelar som jag gissar att många kommer att fastna framför på vägen ut ur utställningen.

Allt som allt ändå en hoppingivande Vårsalong, med tanke på alla som använt det senaste årets oönskade ställtid till kreativitet.

Birgitta Rubin

birgitta.rubin@dn.se

25 Ledare: Sprid goda idéer för att stoppa utbildningstappet

Ett drygt år med coronaviruset har inte gått någon obemärkt förbi. Det gäller inte minst skolan.

Enligt en ny undersökning från Skolverket har risken för ett så kallat utbildningstapp, alltså att elever inte når de kunskaper som de annars hade fått, ökat under våren i både högstadiet och gymnasiet (Skolvärlden 21/5). Som tidningen Läraren skriver är det ”myndighetsspråk för att det riskerar att skapas en corona-kull, med sämre förutsättningar på arbetsmarknaden och i livet än sina föregångare och efterföljare” (21/5).

Det handlar om att undervisningen återkommande anses ha hållit en lägre kvalitet.

På gymnasiet eftersom den till stor del har skett på distans, vilket många tycker har gjort det svårare att nå ut och se till att alla hänger med. I grundskolan eftersom både lärarnas och elevernas frånvaro har varit ovanligt hög, även om det saknas nationell frånvarostatistik. Det första har lett till inställda lektioner och fler vikarier. Det senare till missad undervisning, som inte fullt ut kan kompenseras av hemuppgifter, och elever med hög frånvaro har ofta varit beroende av hjälp från föräldrar.

En del huvudmän anger att färre elever kommer att nå gymnasiebehörighet jämfört med tidigare år, och extra drabbade av den speciella situationen är de som hade det tufft redan före pandemin, exempelvis på grund av social utsatthet eller särskilda behov. Därmed är det sannolikt att likvärdigheten har försämrats sedan pandemin bröt ut, vilket Pisachefen Andreas Schleicher var inne på när han i januari påpekade att studiemotiverade barn från stabila familjer troligtvis har klarat distans-undervisningen ganska väl, medan det varit värre för dem som behöver mer stöd och/eller har trassliga hemförhållanden.

Dessutom har många elever blivit mindre studiemotiverade under det senaste året och den psykiska ohälsan har ökat.

Även om tappet givetvis är värst för varje enskild individ som inte klarar skolan, eller som inte tar sig in på den utbildning som han eller hon vill, riskerar coronaförlusten att märkas under lång tid även för samhället i stort. Enligt Ifau-rapporten ”Barn och unga under coronapandemin”, som publicerades i början av året, kommer frånvaron bara under 2020 att medföra ett framtida produktionsbortfall på tio miljarder kronor, och då är varken vårterminen 2021 eller gymnasiets distansundervisning medräknade.

Det visar att det inte är enbart för elevernas skull som det behövs riktade utbildningssatsningar. Dels till grund- och gymnasieskolor, så att de kan stärka elevhälsan, utöka lovskolan, förlänga skoldagarna och erbjuda extra läxhjälp, beroende på hur de lokala behoven ser ut. Dels till komvux, så att

elever som inte har nått målen får en gymnasieexamen, men även så att fler kan läsa upp betygen och ta sig in på universitetet eller högskolan.

Vidare efterfrågar många huvudmän information om hur andra har hanterat utmaningarna under pandemin, så att de kan lära av varandra, vilket vore välkommet. Om utbildningstappet ska hindras måste goda idéer spridas.

DN 25/5 2021

25 DN:s Anna-Lena Laurén utsedd till Årets stilist

En folkbildare med berättarglädje och stil. Så beskriver branschtidningen Journalisten DN:s Rysslandskorrespondent Anna-Lena Laurén, som har utsetts till Årets stilist.

– Jag är så otroligt glad, för att språket är för mig något otroligt viktigt, säger hon.

Tidningen Journalistens utmärkelse delas årligen ut till en journalist som utmärker sig genom språket.

– Jag tycker det är otroligt viktigt, särskilt i dagens medielandskap där saker ändras väldigt snabbt och människor läser texter väldigt snabbt. Samtidigt ser vi ju att läsare vill ha långa, genomarbetade texter, säger Anna-Lena Laurén.

Hon mottog priset på distans från Sankt Petersburg. Nominerade var även frilansjournalisten och författaren Anna Charlotta Gunnarsson samt Göteborgs-Postens journalist Kristian Wedel. ”Som en sann folkbildare översätter hon ryskt liv för oss, med berättarglädje och stil”, står det bland annat i motiveringen.

– Ryssland är ju ofta ganska komplicerat. Jag vill att läsaren ska känna att hon eller han har förstått något. När man skriver om komplicerade händelser kan man lätt råka gräva ner sig. Jag försöker att inte gräva ner mig, säger hon.

– Jag försöker få fram att Ryssland inte är något jättemysterium, det finns ofta förklaringar till varför det blir som det blir.

Språkpoliser är inget som Anna-Lena Laurén störs av – tvärtom.

– Språket ska inte bara vara begripligt och tillgängligt, det ska också vara korrekt. Mig får man rätta om jag gör fel. Jag tycker att det finns lite av en inställning att man inte ska rätta för mycket, men det är ju det enda sättet att skriva bättre. Vi gör ju alla fel och det är därför man

rättar. Jag vill bli en bättre skribent själv och då vill jag bli rättad.

Diana Savina

diana.savina@dn.se

25 64

procent rasade biobesöken med 2020, meddelar Filminstitutet. Drygt 240 långfilmer hade premiär under året, på bio och via nätet mot nästan 300 året före. Digitala tjänster stod för 67 procent av tittandet, jämfört med 47 procent 2019.

25 Maciej Zaremba: Låt oss vara rädda om skeptikerna, de är ju så sällsynta

Det finns människor som blir provocerade var gång de anar en flockartad konsensus. Ibland, som i Lena Anderssons klimatkrönika, blir det fel. Men när det slår rätt är det helt ovärderligt, skriver Maciej Zaremba.

Jag har en granne (välutbildad, progressiv), som vill ersätta demokratin med en global ekodiktatur. Han är nämligen säker på att det är människan som står bakom klimatförändringen. Våra dagar är räknade om vi inte genast ändrar vår livsstil. Men det kommer vi aldrig att göra utan tvång.

Hade jag varit lika säker som han skulle jag också tala för en diktatur. Demokratin kan inte vara värd priset av mänsklighetens undergång. Men jag är inte lika säker. Jag är rent av säker på att man inte kan vara säker på sambanden i ett system så rikt på variabler som klimatet. Därom upplyser kaosforskningen.

Det är alltså bara sannolikt att det är människan som orsakat klimatförändringen. Men det räcker för mig för att dra ned på råbiffen och bejaka klimatmålen. Men om jag lutat åt att det

nog är klimatet självt som råkat ändra på sig, skulle det ändå finnas skäl att minimera utsläppen – för att kompensera för naturens nycker.

Jag misstänker att de flesta resonerar likadant. Alltså finns det inget självklart samband mellan skepsis inför undergångsscenarion och förnekandet av behovet av globala åtgärder. Men det finns ett historiskt samband mellan eko-panik och politiska katastrofer.

Jag vill tro att det var det som var Lena Anderssons egentliga ärende i hennes krönika i Svenska Dagbladet (15/5). Det är inte svårt att dela hennes oro för vad intoleransen mot skeptikerna (också på andra områden) ska göra med vår demokrati.

Däremot har hon tyvärr fel i att ”journalistiken har svikit sitt skeptiska uppdrag”. Detta uppdrag har axlats av skrivande individer, men knappast av journalistiken som sådan.

I själva verket var det genom pressen som osäkra vetenskapliga fynd kunde bli till tidens sanning eller rent av ett härskande paradigm. Ordet ”sannolikt” gör sig som bekant inte i rubriker. Det gör inte heller komplicerade invändningar mot enkla och alarmerande budskap. Så gick det exempelvis till när rashygienens läror i förra seklets början blev till en vedertagen sanning: genom mängder av populärtidskrifter som varnade för vad som skulle hända ifall ”de undermåliga” fick fortplantas utan hinder. Det mest skrämmande i den historien är ändå inte att Sveriges riksdag stiftade despotiska lagar (om tvångssterilisering) med grund i denna

pseudovetenskap. Det är att besluten var enhälliga. (Fyra decennier senare fördömde de folkvalda samma lagar – även då enhälligt.)

I dag är förstås läget ett helt annat. Uppvärmningen är ett faktum och klimatforskningen en seriös vetenskap. Det går mycket trögt att ena världen kring klimatåtgärder. I värsta fall kan det vara för sent att hindra trenden. Man kan förstå om folk tycker att de som i detta läge vill vädra sina tvivel gör mänskligheten en otjänst och borde veta bättre. Men när de nu ändå gör det, ska de inte per automatik tillskrivas en dold agenda eller orena motiv.

Det finns nämligen en särskild sorts skeptiker som blir provocerade var gång de anar en flockartad konsensus. Det är inte nödvändigtvis själva sakfrågan som triggar deras misstro, utan just enigheten, som de misstänker för tanklös. Det kan slå ganska fel ibland, och skeptikern kan låta som om hon avfärdade själva sakfrågan. Men när det slår rätt är det helt ovärderligt. Så låt oss vara rädda om dem. De är ju så sällsynta.

Maciej Zaremba

25 Så pratar du med den som tror på konspirationsteorier

Hur ska man hantera en vän eller anhörig som dragits in i konspirationsteorier? Var inte aggressiv och förlöjligande, bryt inte kontakten, utan arbeta för att behålla relationen. Men gå inte i svaromål.

Det säger två psykoterapeuter som DN talat med.

När konspirationerna tar över

Varför har konspirationsteorier börjat spridas i grupper av människor som intresserar sig för hälsa, yoga och andlighet? Vilka ligger bakom, och hur ser forskare och myndigheter på fenomenet? DN undersöker en alternativrörelse i splittring. Tidigare artiklar publicerades den 13, 17, 18 och 24 maj.

Under det senaste året är det många som hört av sig till Jakob Carlander för att de har anhöriga som dragits in i konspirationsteorier. De behöver råd om vad de ska ta sig till.

Han är legitimerad psykoterapeut och har också fått ta emot allt fler par som söker upp honom för att den ena parten har dragits in i konspirationsteorier. I alla fall är det vad den andra parten menar. Nu har det lett till så stora

problem i deras relation att de behöver hjälp av parterapi.

Jakob Carlander berättar att den ena parten brukar vara helt uppslukad av dessa nya tankar om hur världen ser ut, och ofta väldigt kritisk mot sin partner.

Den andra parten är ofta förtvivlad över situationen och kan berätta att de börjat bli isolerade som par, att människor slutat att bjuda hem dem till sig.

– Jag kan ibland uppleva en förbluffande känslolöshet och kyla hos den som dragits in i en konspirationsteori. Om partnern börjar gråta kan kommentaren vara: ”Så här gör hen alltid”. Partnern upplever den andres förtvivlan som en form av svek av typen ”den som inte är med mig är emot mig”, säger Jakob Carlander.

Som DN berättat breder konspirationsteorierna ut sig inom den alternativa rörelsen i Sverige. I en tidigare artikel berättade en kvinna hur hon tvingats bryta med sex vänner på grund av deras ställningstaganden baserade på konspirationsteorier.

Flera läsare har hört av sig till DN och vittnat om hur nära anhöriga hängett sig åt konspirationsteorier. De tycker att det är mycket svårt att upprätthålla relationen och vet inte hur de ska hantera de hårda motsättningar som uppstår.

Helena Löfgren är legitimerad psykoterapeut och specialiserad på sekter. Hon har också blivit kontaktad av anhöriga till personer som hamnat i konspirationsteorier. Hon säger att man inte ska vara för hård mot den som dragits in i en -

konspirationsteori och inte heller bryta kontakten.

– Som vän eller anhörig gäller det att ha väldigt mycket empati och tänka att det här kan hända vanliga människor. Man är inte korkad för att man tror på en konspirationsteori, säger Helena Löfgren.

För att komma så långt att man kan mötas i ett samtal så ska man till exempel inte kalla personen för en foliehatt, menar hon.

– Man bör undvika klassiska fällor som att bli arg och förlöjliga personen. Det skapar bara en ännu djupare spricka som gör det svårare prata senare, säger hon.

I stället tycker hon att man man ska ställa frågor: ”Berätta mer! Var hittade du det?” Om man visar intresse är det lättare att få fram information om hur processen gått till. Precis som när någon anhörig gått med i en sekt så är det lättare att hitta vägen ut om man man förstår vägen in, menar hon. Samtidigt känner sig personen hörd och respekterad.

– Om man därefter på ett ganska mjukt sätt säger – vänta lite, den här biten förstår jag inte, eller jag får inte ihop det du sa nu med det du sa förut, så tvingas de själva tänka lite kritiskt. I bästa fall kan de komma ifrån att bara citera källor och nå en punkt där de själva kan ifrågasätta.

Jakob Carlander säger att det kan finnas ett väldigt agiterande drag hos personer som upplever sig ha hittat sanningen i en konspirationsteori. För att få sin egen världsbild bekräftad kräver de omgivningens medhåll.

Detta upplevs som avgörande för relationens betydelse, menar han.

– Här hamnar man som anhörig i ett dilemma. Man ser att sitt barn, sin partner, eller sin förälder föröder sitt liv. Det är smärtsamt och det vill man ju verkligen förhindra. Mitt råd är alltid att att uttrycka själva relationens betydelse och samtidigt tydligt markera att man inte delar personen uppfattning, men inte att ge sig in i en diskussion, säger han.

– Kanske kan man utnyttja själva relationen i detta. Ställa frågan: ”Hur blir det för dig när jag inte delar din uppfattning?” Det är ett bättre sätt att föra samtal om detta än att komma dragande med logiken, den är ändå slagen ur spel här.

Om det är en anhörig kan du gärna ha anspråk på den andra personen, krav och förväntningar på livet i övrigt, menar Jakob Carlander. Att hen sköter sina studier, skaffar sig ett jobb, vårdar sociala relationer. Det är också viktigt att göra andra saker tillsammans, understryker Jakob Carlander.

Men samtidigt medger han att det inte är enkelt:

– Det här blir ju ofta kufar för omgivningen. Därmed kan jag uppleva att min närstående blir starkt ifrågasatt av andra. Även då måste man kunna se andra värden i relationen: att det här är mitt barn eller min partner, men samtidigt inte ge sig in i deras teorier.

– För att bevara relationen kan vissa personer köpa en bit av deras resonemang. Det tror jag

inte är en bra väg. Det stärker bara den andras världsuppfattning och gör det svårare att hitta en väg ut, säger Jakob Carlander.

Både Jakob Carlander och Helena Löfgren betonar att det är viktigt att ta de här samtalen tidigt i processen. Ju längre in i en konspirationsteori en människa hamnar, desto svårare blir det att få hen att komma på andra tankar.

Helena Löfgren betonar att även om man undviker misstaget att gå i polemik, man är respektfull och tålmodig och stillsamt nyfiken med kloka frågor som ska underlätta för personen att tänka själv, kan situationen vara oerhört påfrestande för anhöriga och vänner.

Om personen försöker övertyga dig med mängder av information och länkar som du ska läsa är det lätt att bli överväldigad och kanske också förvirrad, säger hon. Man kan då respektfullt säga som det är, att denna mängd gör dig överväldigad. Och föreslå att prata om en liten del i taget.

– Sannolikt har personen själv dragits med i en tsunami av känslomässigt laddad information som försvårat för dem att tänka kritiskt. Att sakta ned tempot och undersöka en sak i taget kan hjälpa dem att se saker i ett nytt ljus. Det blir då ett gemensamt utforskande i stället för en debatt.

Som anhörig kan det vara lätt att tappa hoppet, menar hon. Kanske har man fått till ett tillitsfullt samtal, känt att du nått fram men en klok fråga som lett till att personen verkar tänka själv och att det går att ana en ambivalens.

– Och så tar personen åter sats med andra argument. Kom då ihåg att ”vittnande” ofta har dubbla psykologiska funktioner: att övertyga den andre och sig själv. Ett frenetiskt vittnande kan ibland dölja inre tvivel. En person kan hamna i ambivalens många gånger i en process för att så småningom landa, säger Helena Löfgren.

Både Helena Löfgren och Jakob Carlander menar att det kan vara svårt att vända tillbaka någon som låtit sig föras djup in i en konspirationsteori.

Jakob Carlander säger att det finns en hänsynslöshet hos dessa personer i sina krav på att bli trodda och en stark misstänksamhet mot den som vill hjälpa. Han har skrivit en bok om rättshaveristiskt beteende och ser vissa likheter hos dem som drivs av konspirationsteorier.

– Både rättshaverister och de som sprider konspirationsteorier är övertygade om att problemet ligger utanför dem själva. Och liksom rättshaveristen utvecklar konspirationsteoretikern ganska snart en bitterhet och en övertygelse om samhällets ruttenhet – att man har världen emot sig och låser sig fast i det.

Helena Löfgren säger att det krävs mycket mod av den som är indragen i en konspirationsteori för att våga ifrågasätta sin världsbild.

– Det är jobbigt att backa. Man kan känna sig väldigt utelämnad om man tappar sitt nätverk – vad blir det kvar då? De kan ju också känna en skam efteråt och tänka ”hur kunde jag hamna i det där?”

– Bästa gåvan är att inte släppa taget om personen. Om man inte orkar prata mer om

deras idéer, be om att ni inte gör det under en period och umgås kring det ni har gemensamt. Då har personen något att falla tillbaka på, om och när den lämnar konspirationsteorierna.

Helena Löfgren har själv en personlig erfarenhet som medlem i sekten Moonrörelsen i USA i sin ungdom. Hon ser flera skillnader, men också likheter, mellan en sekt och en konspirationsteori.

– Största skillnaden är nog att traditionella sekter oftast har en tydlig ledare. Konspirationsteorier är mer lösa nätverk utan ledare. Qanon är ett slags hybrid, en sekteristisk konspirationsrörelse med denne anonyme Q i bakgrunden, vem eller vilka det nu är, säger hon.

Den viktigaste likheten tror hon är att vägen in är via starka känslor och att det kritiska tänkandet påverkas mycket negativt. Man hamnar i svartvitt tänkande, letar efter det som stöder teorin och bortser från det som talar emot.

– Ett magiskt tänkande där inget sker av en slump, man ser mönster på ett mycket långsökt sätt och det finns en bristande logik. I fallet - Qanon överser man också med upprepade fel-aktiga förutsägelser.

Anhängarna ser sig både som en elit som upptäckt sanningen och som en förföljd minoritet. Bildas det en stark social gemenskap kring en teori kan det bli farligt när samhället ingriper, menar Helena Löfgren.

– Om gruppen ser dem som inte tror som en del av konspirationen eller som oupplysta utan existensberättigande kan det leda till våld. Det har vi tyvärr sett flera exempel på när det gäller sekter.

Psykoterapeuten Jakob Carlander har mött flera par där en part hängett sig åt konspirationsteorier.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Fakta. Några tips för att nå fram till konspirations-teoretikern

Många konspirationsteoretiker tror verkligen på sina teorier. Deras liv och världsuppfattning bygger på dem.

När du pratar med någon som verkligen tror på konspirationsteorier så tänk på det här:

Alla argument som ifrågasätter teorin tas som intäkt för att du är en del av konspirationen och stärker hans eller hennes uppfattning.

De tror antagligen på mer än en konspirationsteori.

De kommer högst sannolikt att argumentera mot dig för att försvara sin uppfattning.

Vad kan du då göra?

Uppmuntra en öppen debatt och frågor.

Ställ detaljerade frågor om teorin för att få i gång självreflektion.

Tag hjälp av pålitliga före detta konspirationsteoretiker som en gång trodde samma sak själva.

Gå varsamt fram och använd många olika källor om ämnet.

Gör inte narr av någon. Försök förstå varför personen har den uppfattning som de har.

Visa medkänsla. Ofta kan en person vara genuint rädd eller orolig.

Ta ett steg i taget. Fokusera på enkla fakta och logik i stället för att ta upp varenda detalj.

Gå inte för fort fram för då kan personen sparka bakut. Ge personen tid att tänka och försök igen senare.

Källa: Så upptäcker du konspirationsteorier, EU-kommissionen

26 Riksrevisionen granskar idrottens pandemistöd

Svensk idrott har tilldelats 3,5 miljarder kronor extra av staten under pandemin.

Nu ska Riksrevisionen granska coronastödet.

– När man på kort tid behöver ta fram ett stöd finns risk för brister, säger

myndighetens projektledare Gunnar Myrberg.

Även vanliga år får svensk idrott miljarder kronor i statligt stöd.

Men bara en gång, 2004, har Riksrevisionen – myndigheten med uppdrag att granska redovisning och den statliga verksamhetens effektivitet – granskat stödet till idrottsrörelsen.

Nu är det dags igen.

Riksrevisionen har fattat beslut om att granska statens omfattande pandemistöd till både idrotten och kulturen. Hela kedjan av det senaste årets beslut ska sättas under lupp. Därför pågår just nu en insamling av material från såväl Regeringskansliet som från ”utbetalande organisationer”, i idrottens fall Riksidrottsförbundet (RF).

Beslut om granskning fattades i april. Arbetet väntas bli klart våren 2022.

– Just nu är vi i en orienteringsfas, säger Gunnar Myrberg, projektledare vid Riksrevisionen.

– Sedan går vi igång med den revisionella granskningen under hösten.

Under pandemiåret har kritik mot fördelningen av coronapengar kommit i omgångar, inte minst inom idrotten.

Riksrevisionen har följt med i debatten, säger Gunnar Myrberg. Men det är risken för brister i systemet – snarare än indikationer på rena felaktigheter – som utgör skäl för granskning.

”Utformningen av stöden har skett på kort tid vilket gör att det finns risk för brister både när

det gäller stödens utformning och utbetalning”, skriver myndigheten i sitt granskningsbeslut.

Gunnar Myrberg förklarar:

– När vi inleder en granskning har vi ofta en problemindikation av något slag, men så är det inte i det här fallet. Utan vi kan också inleda en granskning om det har skett en stor förändring inom en verksamhet.

– Det som gör att vi tycker att det här är intressant är att pandemins restriktioner verkligen träffade kärnan i både idrotten och kulturen. Det infördes stora stöd, och det väcker ett antal frågor: Hur har man utformat stöden? Hur har regeringen kommunicerat med de utbetalande organisationerna? Vilka krav ställdes på de som sökte pengar, vilken typ av underlag begärdes in – och ändrades det efter den första stödomgången? Hur har kontrollen av ansökningarna sett ut?

I rena summor tilldelades idrotten 1,5 miljarder kronor extra 2020. 2021 uppgår krisstödet till idrottsrörelsen till hittills nästan två miljarder.

Hur har beskedet om en granskning tagits emot?

– Väldigt positivt, säger Gunnar Myrberg.

– Det här har varit svårt för alla inblandade.

Riksidrottsförbundets ordförande Björn Eriksson kan bara hålla med.

– Jag tycker att det är utmärkt. Jag tycker att man ska granska sådant här, säger han.

– Med så mycket pengar som det rör sig om är jag övertygad om att det inte har blivit perfekt på alla håll och kanter.

– Jag skulle bli väldigt förvånad om det finns något medvetet manipulativt felbeteende, men i den hets som har varit har man kanske tvingats köra lite fortare än vanligt och kan ha missat en och annan sak – och då har man ju något att lära.

Att Riksrevisionen tittar brett, och inte bara granskar RF, är också något som välkomnas av Björn Eriksson.

– Granskningen gäller ju inte bara oss som hänger längst ut på kroken utan hela kedjan, så även politiken bedöms och hur regeringen har skött pandemin och idrotten. Vi ska granskas – och statsmakten ska granskas, säger Eriksson.

– Kanske kan man borra lite i problematiken kring varför det inte fanns någon pandemilagstifning på plats och varför kultur och idrott fick bära en så stor del av bördan.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

Fakta. Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen har påbörjat en granskning av statens pandemistöd till idrotten och kulturen. Just nu samlas uppgifter om utformning och utbetalning av stöd in från:

Regeringskansliet (Kulturdepartementet)

Riksidrottsförbundet

Statens kulturråd

Konstnärsnämnden

Sametinget

Stiftelsen Svenska Filminstitutet

Författarfonden

26
Varningsklockorna ringer när man som lärare hotas av politiker

Han höll en lektion om stormningen av Kapitolium och hotades av en SD-politiker. Han har även kallats vänster-bliven och svagbegåvad.

”Kritiken av min undervisning är en del i Sverigedemokraternas försök att förändra landet i auktoritär riktning”, skriver läraren Fredrik Clausson.

Det finns en roman som inleds med en historielärare som efter en lektion uppsöks av en förälder som förklarar att läraren inte har följt läroplanen och som hotar med att anmäla till högre instans. Efter det förändras stämningen i klassen, eleverna blir alltmer kallhamrade och cyniska. Läraren tappar sin glädje till yrket och ifrågasätter hela sin existens. Lärarens självklara auktoritet har betvivlats, elever och vårdnadshavare blir en pöbel i klassrummet.

Delar av romanens inledning stämmer överens med mina upplevelser den senaste terminen. Efter en lektion i januari hotades jag av en förälder, tillika Sverigedemokratisk kommunpolitiker. Det var givetvis inget hot om våld, men det var ett hot om att min yrkesgärning skulle dokumenteras och att dokumentationen eventuellt skulle få följder. Hotet har fullföljts sedan dess. Skolinspektionen fick in en anmälan mot mig. Föräldern svartmålade mig i olika medier med starka SD-kopplingar. Jag fick fientliga frågor från SD-anstrukna reportrar. Mitt liv online kartlades av SD-sympatisörer. Jag har kallats vänsterbliven, kulturmarxist och svagbegåvad.

Andra delar stämmer inte så väl. Min yrkesutövning i klassrummet ifrågasattes visserligen, men inte av eleverna eller övriga vårdnadshavare. Stämningen var lite tryckt under några veckor, men klassen blev inte cynisk och otrevlig. Min glädje till yrket fick sig en rejäl törn, särskilt eftersom jag samtidigt hade enorma högar att rätta, undervisning att planera och betyg att sätta. Jag hade dock starkt stöd från andra vårdnadshavare och elever, från vänner och följare på sociala medier, från utbildningsministern och från kollegor och

skolledare. Den tryggheten finner inte huvudkaraktären i romanen, tvärtom.

I boken lever historieläraren i en totalitär stat, där en tyrannisk ledare styr statsapparaten och kontrollerar medier. Läraren ser maktlös på när hans elever förvandlas till iskalla angivare och våldsamma förövare. Medmänniskor och vänner förvandlas till lydiga undersåtar eller tysta medlöpare för regimen. Politiker och tjänstemän böjer sig för den fascistiska ideologin och demokratin demonteras. Uppgivenheten breder ut sig.

Romanen heter ”Ungdom utan Gud” och skrevs 1937 av en österrikisk-ungersk dramatiker vid namn Ödön von Horváth. Bosatt i Tyskland skrev han under 1920- och 30-talen pjäser och romaner som riktade skarp kritik mot den växande fascismen i landet. Efter Adolf Hitlers maktövertagande flydde Horváth till Wien, där han bodde medan nazisterna brände hans tidigare verk på bokbål. När Nazityskland annekterade Österrike flydde han igen, den här gången till Paris.

I juni 1938, under en regnig och stormig promenad längs Champs-Élysées, träffades Ödön von Horváth av en fallande trädgren och dog. Han slapp se Europa störta in i ännu ett världskrig. Han behövde inte fly igen när den franska huvudstaden intogs av Hitlers styrkor. Han dog omedveten om Förintelsens förverkligande av nazisternas idévärld. I ”Ungdom utan Gud” såg Horváth fascismens frön planteras, men han tvingades inte skörda de bittra frukterna.

Hur gärna vi än vill det, så kan historielärare inte förutse framtiden. Vi kan däremot dra

paralleller till historiska auktoritära och totalitära regimer, deras ideologier, hur de kom till makten och hur de behöll den. Vi kan titta på nutida händelseförlopp och se tecken på framväxande totalitarism. Vi kan undersöka motståndet till de auktoritära och totalitära ideologierna och skaffa en viss handlingsberedskap inför framtiden.

Det är alltså inte konstigt att varningsklockorna ringer när man som historielärare blir anklagad för att vilseleda elever av en politiker i ett parti som trots flerårigа löften fortfarande inte har gjort upp med sitt nazistiska förflutna. Kritiken av min lektion verkar dessutom vara en liten del av ett brett försök av Sverigedemokraterna att förändra den svenska demokratin i en mer auktoritär riktning. Det räcker inte med att begränsa invandringen, som sedan starten varit deras huvudsakliga fråga. Opolitiska tjänstemän ska vallas in i SD:s ideologiska fålla. Fria och oberoende medier ifrågasätts och obekväma journalister och lärare ska tystas. Akademins frihet utmanas och historieskrivningen förfalskas. Olika slags medborgare ska ha olika rättigheter, medan en del som bott här i generationer inte längre får kalla sig svenskar. Vi ser fröna sås, vill vi verkligen skörda frukterna?

Historieläraren i ”Ungdom utan Gud” finner ett visst hopp i de avslutande kapitlen. Bland några av klassens elever finns grodden till ett motstånd och hos historieläraren kan man skönja både civilkurage, yrkesglädje och något av framtidstro. Kanske kände Ödön von Horváth samma tillförsikt när han gick på sin regniga promenad genom Paris sommaren 1938.

Till skillnad från läraren i romanen hittar de som arbetar inom den svenska skolan hoppet i läroplanen: ”Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.” Lärare får helt enkelt inte vinkla sin undervisning när de ”ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.” Undervisningen ska vara saklig och ”vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet,” inte på faktaresistens och konspirationsteorier. Den ska också vara allsidig, men vissa frågor har bara en sida. Lögner och osanningar är inte sakliga argument mot fakta och sanningar.

Demokratin är som en promenad på Champs-Élysées under en annalkande storm. Vad gör vi innan grenen faller?

Fredrik Clausson

Lärare i engelska och historia på Polhemskolan i Lund

DETTA HAR HÄNT.

Efter att ha hållit en digital lektion om stormningen av USA:s kongressbyggnad Kapitolium fick läraren Fredrik Clausson mejl från en SD-politiker som sa sig vara beklämd över hans ”omaskerade vänsterslagsida”. Det visade sig att politikern, som även är förälder till en av eleverna, oanmält och utan att ge sig till känna hade tagit del av videolektionen. SD-politikern skrev vidare att han hade planer på

att dokumentera Claussons undervisning och ta dokumentationen vidare.

Det förtäckta hotet har fått bland andra utbildningsminister Anna Ekström (S) att reagera. I en intervju i DN (19/4) sa hon att lärare som undervisar enligt läroplanen inte ska ”behöva anpassa sin undervisning utifrån partipolitiska åsikter eller vara rädda för att makthavare lägger sig i.” Ekström har fått mothugg av SD:s riksdagsledamot Markus Wiechel som efterfrågar åtgärder som stärker föräldrars möjlighet att engagera sig i sina barns skolgång.

26 Sara Kristoffersson: Skamvrån väntar för den som debatterar Konstfack offentligt

Efter debatten om namnet på utställningslokalen Vita havet anlitade Konstfack en advokatfirma och sa till professorn Sara Kristoffersson att hon

ska vara glad att skolan inte anmält henne.

”Vem vill fullgöra samverkansuppgiften och delta i kulturdebatter om priset är sådana tillrättavisningar?” undrar hon.

Visselblåsare brukar det gå illa för. Historien om Vita havet är inget undantag. Konstfack har informerat mig om att jag ska vara glad att skolan inte anmält mig. För vad? Uppenbarligen för att ha vädrat en obekväm fråga utåt.

I februari invände jag mot några före detta studenters förslag att byta namn på utställningslokalen Vita havet på Konstfack. Trots att namnet helt och hållet saknar beröringsytor med rasism tolkades det som förtryckande och rasistiskt. Under flera år hade namnbytet diskuterats i nämnder och råd där jag var öppen med att jag avsåg att skriva en artikel eftersom frågan hade principiell räckvidd långt utanför skolan: var går ”gränsen” för vad som kan tolkas rasistiskt?

Ingen invände men min artikel i DN ledde omedelbart till en namninsamling där 44 lärare protesterade mot att jag aktualiserat frågan på offentlighetens arena. Samtidigt skickade kollegorna massmejl till stora studentgrupper där jag anklagades för grava felsteg. Studenterna ansågs inte själva vara kapabla att ta ställning utan lärarna talade om hur de skulle tycka och tänka.

Aktionerna väcker associationer till George Orwells ”1984” där tankepoliser pejlar och sätter stopp för ifrågasättande och intellektuell självständighet. I Oceanien är följsamhet normen och okunnighet en styrka. Liksom i

Orwells dystopi kolliderar lärarnas aktivistiska pekpinnar med kärnan i högskoleverksamheten: att uppmuntra till reflektion och kritiskt tänkande.

Var det mobbning? För att bringa ordning i kaoset gjorde Konstfack en egen utredning som ett par affärsjurister fick utvärdera. Trots att dramat ägde rum på arbetsplatsen, att namninsamlingen genomfördes med hjälp av skolans resurser som mejlsystem, att administrativ personal involverades och att lärarna skrev under med sina statliga tjänstetitlar blev slutsatsen att medarbetarna agerat privat. Ett imponerande förvandlingsnummer. Men med det slapp Konstfack ställa enskilda individer till svars för kränkande särbehandling. Lärarna hade ju agerat privat.

Frågan är om massmejl till studenter också är en privat angelägenhet. Vem vet. Breven kommenteras inte i utredningen. Advokatbyrån Bonde Barzey – vars slogan lustigt nog är ”Strong together” – ägnar i stället sida upp och sida ner åt så kallad bisyssla: vad får man göra som högskoleanställd? Namninsamlingar avråds och ett samtal med uppropets initiativtagare om statlig värdegrund rekommenderas – men också med mig. Även jag ställs i skamvrån. Vi bedöms som lika goda kålsupare.

Att forskare vid högskolor och universitet har en lagstadgad skyldighet ”att samverka med det omgivande samhället och att informera om sin verksamhet” har juristerna tydligen ingen susning om. Det tycks heller inte ingå i Konstfacks världsbild med konsekvensen att akademiska värden hamnar på undantag. Vid

rektorsbeslut accepterades utredningens konklusioner.

Summa summarum: professorer på Konstfack bör passa sig för att skriva upplysande debattartiklar om verksamheten. En offentlig myndighet finansierad med offentliga medel där rätten till fri åsiktsbildning verkar vara förhandlingsbar. Den uppenbara faran är att många väljer att gå i inre exil. För vem vill följa lagen och fullgöra samverkansuppgiften, exempelvis genom deltagande i kulturdebatter, om man samtidigt riskerar att få tillrättavisningar?

Läs fler artiklar i debatten på *dn.se/kultur*.

Sara Kristoffersson

26 Verket som ställer den svenska litteraturhistorien på ända

Var det klassiska ”Beowulfkvädet” egentligen skrivet i Sverige på 500-talet? Arkeologen Bo Gräslunds detektivarbete må vara spekulativt, men rymmer också betydelsefulla historiska insikter, skriver Johan Lundberg.

Den svenska litteraturens äldre historia anses inte vara mycket att skryta med. Fanns det så

mycket annat än runinskrifter före 1200- och 1300-talets medeltida ballad-diktning? När trubadurlyriken blomstrade vid provensalska hov författades Sverige landskapslagar med formuleringar till synes huggna med yxa i trä.

Så har det kunnat låta.

För ett par år sedan publicerades dock ett verk som tycktes ställa den gängse historieskrivningen på ända: ”Beowulfkvädet. Den nordiska bakgrunden” (2018). Där argumenterar den pensionerade arkeologiprofessorn Bo Gräslund på ett övertygande sätt för att ett av medeltidens mest kända verk, ”Beowulfkvädet”, tillkom där (och ungefär när) det utspelar sig. Med tanke på att kvädets handling är förlagd till Sverige samt till delar av Själland som gränsar till Sverige innebär Gräslunds rön att den svenska litteraturen kan spåras till 500-talet.

Den traditionella uppfattningen om ”Beowulfkvädet”, vilken förstärktes genom den kände fantasyförfattaren (och mindre kände filologen) J R R Tolkiens föreläsning på 1930-talet inför British Academy, var att texten, som i sin nuvarande form nedtecknades på fornengelska runt år 1000, var författad av en konstnärligt driven diktare i 700-talets England. Mot bakgrund av verkets fantasifulla handling – uppbyggd kring hjälten Beowulfs kamp mot tre monster: odjuret Grendel, Grendels mor och slutligen en jättelik orm – har det ansetts rimligt att skriva även den geografiska inramningen på en fabulerande författares konto. Möjligen kunde man sträcka sig till att denne utgått från fragment ur en muntlig tradition.

Att några av verkets centrala gestalter sannolikt går att återföra på verkliga historiska personer har inte uppfattats som konstigare än att så även är fallet i andra muntligt traderade medeltida berättelser, som Nibelungensången (vars skelett för övrigt återberättas i en utvikning i ”Beowulfkvädet”). Om man då utgår från när exempelvis den gautiske kungen Hygelak antas ha levat, eller när svearnas kung Angantyr dödades, hamnar man i första halvan av 500-talet. Det är också där, under 500-talets första hälft, som Gräslunds arkeologiska detektivarbete tar sin början.

Det han visar är hur föremål och sedvänjor i ”Beowulfkvädet” överensstämmer med arkeologiska fynd i Norden och inte minst Sverige under 500-talets första hälft. Det myckna talet i kvädet om gåvor bestående av arm- och halsringar av massivt guld bekräftas av arkeologiska fynd i Norden, där romerska guldföremål vid denna tid förvärvats en masse. I England lyser vid samma tid dylikt guld med sin frånvaro. På grund av att guld i slutet av folkvandringstiden i Norden deponerades i jorden kom däremot perioden efter 550 att bli fattig på guld.

På motsvarande sätt kan man fråga sig varför de ringbrynjor som så ofta omtalas i kvädet skulle ha nämnts av en engelsk författare, när de inte existerade i den brittiska världen vare sig när eposet utspelade sig eller nedtecknades. Och hur kunde en engelskspråkig författare på 700-talet detaljerat beskriva likbränningar, när jordbegravningar ökade markant i England från mitten av 500-talet och runt år 600 helt ersatt kremeringar? Likaså sammanföll i Norden under sen folkvandringstid den enastående guldrikedomen med bruket av kungliga

gästabudshallar. Arkeologiska fynd har gett indikationer om omfattande gulddekorationer i dessa byggnader. De danska skyldungarnas hall Heorot beskrivs i kvädet som en ”guldgåvors hall”, ”smyckad med guld”, glimmande i ”gullsmidd prakt”.

Allt detta binder kvädets skapande till 500-talets Skandinavien.

Men vad är det då för värld som beskrivs? Kvädets huvudsakliga aktörer är knutna till tre folkgrupper: svear, gauter och skyldungar. Det släktband av sveakungar (Angantyr, dennes söner Onela och Ottar, den senares son och Onelas baneman Adils och så vidare) som nämns i kvädet överensstämmer till stor del med den genealogi som tecknas av Snorre Sturlasson i ”Ynglingasagan” från 1200-talet där släkten, med fäste i Uppsala, förs tillbaka till Yngve Frej (därav namnet ynglingar). Den andra viktiga släkten är de danska skyldungarna, också de omskrivna i den isländska litteraturen. Det är till dem som Beowulf reser i början av kvädet, i syfte att bekämpa det odjur som hemsöker dem: Grendel. Beowulf tillhör dock gauterna – och ska sedermera efterträda deras kung Hygelak, när denne dödats under ett krigståg till Friesland.

Bo Gräslund ansluter sig till Gad Rausings teorier om att gauterna var hemmahörande inte i Götaland utan på Gotland. Det får stöd i de omfattande sjöresor som Beowulf företar till och från skyldungarna, men också i benämningen av gauterna som *wederas*, vilket kan översättas med vädurer, en redan på 1000-talet central symbol på Gotland (liksom *gauter* givetvis kan översättas med *guter*). Hos skyldungarna dödar

alltså Beowulf Grendel och dennes mor, varefter han återvänder hem och regerar sedermera under femtio år, då fred råder som följd inte minst av den respekt som han genom sina stordåd åtnjöt. På ålderns höst är det så dags att bekämpa ytterligare ett monster, men nu på hemmaplan. Där dödar han en drakliknande orm som hemsöker hans folk, men dör själv i striden.

Gräslund har en fantasifull hypotes om att även de tre monstren har förebilder i verkligheten. Grendel och dennes mor menar han kan läsas som allegoriska framställningar av de hemsökelser i form av missväxt och svält som drabbade Europa när kvädet utspelar sig. Den eldsprutande ormen tolkar han som syftande på krigiska sveafurstar (som Ottar och Onela) vilka kan ha orsakat den omfattande förödelse som Gotland bevisligen drabbades av under tidigt 500-tal.

Men även om Gräslund kan uppfattas som spekulativ i överkant, är det svårt att avhålla sig från att fundera över hur man på 500-talet uppfattade den tidens omfattande klimatkatastrofer. År 536, 540 och 547 skedde jättelika, samverkande vulkanutbrott, det första i Nordamerika; det andra i tropikerna; det tredje okänt var. Under ett och ett halvt år 536–537 ska solen inte ha visat sig i Medelhavsområdet. Ända fram till år 550 tycks de nordiska somrarna har varit extremt kalla med förödande konsekvenser för jordbruket.

I klimatkatastrofens spår följde omfattande böldpestepidemier. Det är långtifrån osannolikt att den nordiska mytologins *fimbulvinter* syftat på de extremt kalla vintrarna under

decennierna före 550. I likhet med det betydligt mindre vulkanutbrottet på Island i juni 1783 kan spektakulära himlafenomen orsakade av vulkanutbrotten ha förstärkt föreställningar om att landets hemsökelser orsakades av en eldsprutande jätteorm.

Utifrån ett svenskt perspektiv är det hur som helst fascinerande att, mot bakgrund av Gräslunds hypotes om ”Beowulfkvädets” geografiska ursprung, läsa texten som en beskrivning av en på många sätt högt utvecklad kulturmiljö och dess hot. Den dåtida aristokratin i triangeln Uppland–Gotland–Sydöstra Själland levde att döma av ”Beowulf-kvädet” på ett sätt som erinrar om livet vid de grekiska hoven, sådant det framträder hos Homeros – eller för all del bland skotska klaner i Walter Scotts historiska romaner. Det inte minst anslående är de sköna konsternas framträdande roll. Det elaborerade konstsmidet i guld är ett återkommande inslag i kvädet. Men där talas också om hur vid skyldungarnas gästabudshall Heorot ”väggarna glänste/av guldvävda bonaders/bilder – ett under/för alla stridsmän som sågo på dem”.

På samma sätt som i de homeriska berättelserna och i Vergilius romerska nationalepos finns en rad metalitterära inslag. Den sorts åminnelse av den tappre Beowulfs bragder som kvädet i sig självt utgör gestaltas också inom ramen för handlingen – på samma sätt som när Odysseus i kung Alkinoos sal lyssnar till en bard som berättar om hans öden, eller när Aeneas i Junos tempel i Karthago betraktar väggmålningar med scener från det trojanska krig han flytt från.

På motsvarande sätt framförs i ”Beowulfkvädet” dikter till harpackompanjemang ”om ätters

upphov i urtidsdagar”, liksom om de närvarande hjältarnas bragder. När Beowulf återvänt hem efter att ha dödat Grendel exekverar han en lång dikt till kungens, Hygelaks, ära, och när han avlider framförs ett ”sorgkväde” av ”en kvinna av gautaätt”.

Fram tonar en bild av ett hovliv där den estetiska konstfärdigheten har sin motsvarighet i ett dygdeideal som också det leder tankarna till den sorts hovkulturer som i kulturhistorien framstått som exceptionellt konstnärligt produktiva. De egenskaper som i kvädet regelmässigt framhålls är ödmjukhet, lojalitet, gästfrihet, mod och generositet, medan skryt, egocentricitet, högmod och feghet fördöms.

På ett sätt som är typiskt för den äldre litteraturen ställs mot det kultiverade och estetiskt raffinerade det primitivt mörkt arkaiska och djuriska. För att besegra Grendelmodern måste Beowulf ner i den mörka tjärnen med dess ”vimmel av kräldjur”, ”ormar och odjur” – en beskrivning som förebådar Coleridges märkliga ”Rime of the ancient mariner”.

Var kanske förmågan att navigera i det mest ondskefulla mörker en förutsättning för Beowulfs framgångar? I det avseendet kan han för en nutida läsare framstå som i viss mån modern, något som också kan sägas om hans märkliga ensamhet. Som härstammande från svearna på fädernet, och från gaeternas kungahus endast på mödernet, är han en lite udda fågel som härskare. I slutändan sviks han också av alla de elva krigare han tagit med sig på sitt sista uppdrag, utom av en – betecknande nog av sveabörd. Och han varken gifter sig eller får några barn.

Även i den svenska litteraturhistorien skulle Beowulf dessvärre visa sig renons på arvtagare.

Johan Lundberg

Författare och docent i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet

37 Läsandet är nyckeln till allt

Jag andades böckernas luft”, skriver Olof Lagercrantz i ”Konsten att läsa och skriva” från 1985. ”De lät mig se sådant jag själv inte kunde se och träffa människor som levde intensivare och mer dramatiskt än jag gjorde.”

Jag tänker på hans klassiker när det kommer ännu en illavarslande rapport om läsning i skolan. Det är tidningen Läraren som redovisar en studie byggd på 15-åringar i den omdebatterade undersökningen Pisa 2018. Två av slutsatserna: Ju mer eleverna använder digitala hjälpmedel, desto sämre läser de. Och inte ens hälften av 15-åringarna klarar att skilja fakta från åsikter.

Det senare konstaterandet är förstås oroväckande i tider av informationskrig, ”post-sanning” och filterbubblor.

Studien visar att ju mer skönlitteratur och långa texter eleverna läser i skolan, desto bättre läser de. Samtidigt finns ett negativt samband mellan skärmtid och läsning; mer dator och telefon, mindre läsning.

Att läsningen nedvärderas i svensk skola och blir sämre hos eleverna är en olycka på flera sätt. Det verkar som att ju mer vi omvävs av information, desto sämre ska vi bli på att tolka den. Men läsningen är inte bara, eller ens i första hand, ett praktiskt redskap som ska hjälpa oss att manövrera i vardagen och sålla fakta från propaganda.

Med en alltför instrumentell syn riskerar vi att sätta hundra skolpedagoger att klura ut exakt vilken nytta läsningen ska ha och hur stor andel av den som ska ske digitalt – men glömmer det allra viktigaste.

För glädjen i läsningen, läsarens medskapande, de nya insikterna om världen och oss själva – de förmedlas bäst av en engagerad och klok lärare som själv älskar böcker.

”Det måste vara ett behov verkande inifrån som leder till läsning”, skriver Lagercrantz. Och det är sant. Men behovets eld måste tändas av en gnista. Tändstålet är ofta läraren – bara han eller hon får chansen.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

27 Stor förlust för Astrid Lindgrens värld

Astrid Lindgrens värld i Vimmerby höll stängt i fjol på grund av smittskyddsrestriktionerna. När resultatet för pandemiåret summeras landar det på en förlust på 73,6 miljoner kronor, rapporterar SVT. Temaparken gick före pandemin med vinst, den uppgick 2019 till 56,2 miljoner kronor.

– Många av förlustmiljonerna beror på polisens beslut. Det känns som att vi drabbades onödigt hårt, säger styrelseordföranden Nils Nyman, som själv är barnbarn till Astrid Lindgren. **TT**

27 *Eva-Karin Gyllenberg: Blir det fest när Stadshuset fyller 100 år?*

För en tid sedan hade jag besök av vänner boendes i Bryssel, som var i Stockholm för att gifta sig i Stadshuset. Vid vår lunch berättade jag det lilla jag lärde mig om denna magnifika byggnad och dess historia under min tid i lokalpolitiken, bland annat att invigningen skedde midsommardagen 1923, 400 år efter Gustav Vasas intåg i Stockholm. Mina vänner sken upp och utbrast: Vilken fest det blir när ni

ska fira 500-årsjubileet, och Stadshuset samtidigt fyller 100! De påminde om att den nyvalde kungens intåg också markerade att huvudstaden var befriad från den danska överhögheten, så nära syttende mai vi kommer i Sverige. Det hade jag inte tänkt på, än mindre hört talas om några planerade festligheter. Vet du om något är på gång?

Håkan Tenelius

Svar: Vid ett antal tillfällen som Stockholmsreporter har jag skrivit om Stadshusets olika jubileum. Första gången var när huset fyllde 70 år även om det inte firades särskilt stort, men det är ju snart 30 år sedan … Nu närmar sig det största jubileet med stormsteg och eftersom jag vet att 100-årsjubileum kräver förberedelser misstänkte jag att arbetet är i full gång.

Mycket riktigt och av Svante Hådell, som är protokollchef i Stockholms stadshus, fick jag reda på att de första stegen togs redan för ett par år sedan.

Då handlade det om ett mer långsiktigt arbete med fastighetens skötsel. Nu handlar det om hur 100-åringen ska firas och Svante berättade att många förvaltningar och kommunala bolag redan har fått stadsledningskontorets uppdrag att undersöka hur man kan bidra till ett 100-årsjubileum.

– Vi inledde den stadsövergripande processen i och med att kommunfullmäktige fastställde i budgeten att Stadshusets jubileum är en prioritet, säger Svante Hådell.

Först i nästa års budget ska man kunna ha en tydligare form då de berörda förvaltningarna

och bolagen ska ha kommit med kreativa idéer enligt protokollchefen.

Det finns redan flera idéer till ett program, men inget är helt spikat än. Det är trots allt nästan två år till 100-årsdagen och som av en händelse infaller midsommarafton den 23 juni, precis som 1923.

Fastighetskontoret, som förvaltar Stadshuset, ska se till att huset är i gott skick.

– Det ska inte vara inpackat i byggnadsställningar och plast 2023, säger Svante.

Nej, hur skulle det se ut, kan man fundera.

Förutom stadsledningskontoret och fastighetskontoret ingår kulturförvaltningen med Stadsmuseet och Stockholm konst, utbildningsförvaltningen, idrottsförvaltningen, trafikkontoret, Kulturhuset Stadsteatern, Stockholm business region och Stockholms hamnar i styrgruppen. Hur stort själva jubileet blir är för tidigt att säga. Det går inte att jämföra med Stockholms 750-årsjubileum 2002 eftersom det då handlade om hela stadens födelsedag.

– Så mycket kan jag säga som att det kommer att firas runt 23 juni på flera sätt och fullmäktige har sagt att det ska vara ett så inkluderande firande som möjligt för att nå många olika människor, säger Svante Hådell som säger att Stadshusets 100-årsjubileum kommer att märkas genom olika aktiviteter under året.

Än så länge är man från stadens sida inne i en så kallad kartläggningsfas. Den kommer i slutet

av året att övergå till en förberedelsefas för att förbereda jubileumsåret 2023. Stadshusjubileet sammanfaller med året det moderna Sverige fyller 500 år, året då kungen har suttit 50 år på tronen och drottningen fyller 80 år.

Vi lär återkomma – till både det ena och det andra.

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

27 Johan Hilton: Teater kan vara underbart när fyra personer ger allt för oss åtta i publiken

För en dryg vecka sedan fick jag äntligen gå på teater igen, efter en lång och tröstlös pandemivinter. Jag tror aldrig att jag upplevt kontakten mellan scen och

salong med en sådan påtaglighet. Vidden av professionaliteten tedde sig bitvis - svindlande.

En av mina käraste teaterupplevelser från det senaste året utspelade sig i en lobby i New York förra vårvintern, strax före pandemin och efter en föreställning. En äldre man gick fram till en kvinna, pekade på henne och sade: ”You’re a wretch.” (Du är en usling.) Och gick sedan vidare, ut i den mörka Manhattankvällen.

Det var naturligtvis ett drastiskt ordval, men sammanfattade förmodligen vad många av oss just då kände. Under en och en halv timmes tid hade kvinnan suttit med mobilen påslagen under den föreställning vi haft oturen att bevista samtidigt i en liten och intim salong. Varit inne på sociala medier, tittat på Youtubeklipp, messat med vänner, bläddrat igenom utbudet på Ebay. Hela pjäsen, en monolog och rätt intrikat ”Frankenstein”-tolkning som krokade fast i slaveriet och amerikansk rasism, dränktes i ljudet och ljuset från kvinnans mobil.

”But it was boring!” ropade kvinnan efter mannen som konfronterat henne efter föreställningen. Och ungefär där svor jag i ett par ilskna sekunder att aldrig gå på teater igen, eftersom folket på den här sidan smartphone eskalerat i sin utveckling till narcissistiska bäbisar som inte fattar att deras beteende i ett rum påverkar andra.

Ilskan rann visserligen av mig, men minnet av värdelösa och ofta mobilrelaterade publikupplevelser sköljde under ett ögonblick likväl över mig: mannen som satt längst fram på ”Macbeth” lät mobilen ringa i säkert någon

minut innan han svarade och sade: ”Hallå?... Jag är på teater... Nej, skittråkig.” Den uråldrige, och möjligen rektalt inkontinente, mannen som pruttade sig igenom hela ”Lysistrate” och gjorde att allt av Aristofanes för mig nu omgärdas av elaka luktminnen.

Eller, för all del, jag själv som, innan jag riktigt fattade hur en Iphone funkade, satt och spände ögonen i min bänkgranne som inte stängt av ljudet på sin mobil och lät sms efter sms störa föreställningen, innan jag insåg att det var min egen telefon som lät.

För en dryg vecka sedan fick jag äntligen gå på teater, efter en lång och tröstlös pandemivinter. Jag såg ”Gasljus” på Kulturhuset Stadsteatern och kan ärligt talat inte ge ett objektivt omdöme om själva föreställningen, det var så underbart att se levande människor på en scen igen.

Sammanhanget var så exklusivt och intimt att det nästan antog *peepshow*-proportioner: publiken bestod av endast åtta personer.

Strax innan vi intog salongen uppmanades vi av publikvärden att vara extra tydliga i vårt uppdrag som åskådare: ”Om ni tycker att något är roligt eller spännande, var inte rädda för att reagera högt, så att skådespelarna känner att det faktiskt sitter någon därute i bänkraderna.”

Jag tror aldrig att jag upplevt kontakten mellan scen och salong med en sådan påtaglighet. Det var som om varje sekund tillryggalades av ensemblen med själva livet som insats. Vidden av professionaliteten tedde sig bitvis svindlande: fyra människor som bokstavligt talat gav allt för en nästan tom salong. Det fanns något både kusligt och uppfordrande i det, som om vi deltog i en underjordisk verksamhet i en

mörk och farlig tid, som vore vi tolv sammansvurna i syftet att hålla scenkonsten vid liv.

Jag kommer alltid att bära det minnet av mig och plocka fram det när jag tvivlar på teaterns kraft. Ändå vill jag inte vara med om det ytterligare en gång. För visserligen har Sartre helt rätt i sitt sönderciterade uttalande om att helvetet är de andra. Men de kan också utgöra motsatsen. I synnerhet framför en ensemble som spelar för fulla muggar för att ge dem en scenkonstupplevelse för livet. Receptiva, lyhörda, medskapande. En folksamling blir inte vackrare än så.

Johan Hilton johan.hilton@dn.se

27 Snyggt, svettigt och sorgmättat av Mejans studenter

I år genomförs Kungliga Konsthögskolans avgångsutställningar på Konstakademien och konsthallen Marabouparken, för en begränsad publik. Proffsiga multimediainstallationer dominerar, skriver Birgitta Rubin.

”Transmission”

Kungliga Konsthögskolan MFA, Konstakademien Stockholm. Visas tom 12/6

”Must remain open at all times”

Kungliga Konsthögskolan, BFA. Marabouparken, Sundbyberg. Visas t om 6/6

Denna säsong sammanfaller Vårsalongen på Liljevalchs och konsthögskolornas examensutställningar, traditionsenliga höjdpunkter för trendspaningar med ett spretigt och skojigt myller av verk. Dock har den stökiga charmen på dessa omfattande grupputställningar tonats ner på senare år, till förmån för allt mer välcuraterade och välstädade uppvisningar.

En svag doft av klor möter nu publiken på Konstakademien, som intagits av Kungliga Konsthögskolans avgångsklass (MFA-studenter). Den pampiga Nikehallen är spelplats för Cristian Quinteros Sotos installation ”Sauna session”, där även diskreta undervattensljud bubblar i bakgrunden och en rulle med kulörta simlinor placerats vid seger-gudinnans fötter. I entréhallen ligger också vikta handdukar på en bänk, fyra urnor är smyckade med björkris och en trappa upp till höger finns ett ”basturum”, med värmeaggregat och ett videoverk som visar interiörer från saunor och omklädningsrum.

Jag minns fortfarande hur Peter Johansson slog ett slag för saunakulturen när han 1997 förvandlade Lunds konsthall till en offentlig gemensamhetsbastu. I Johanssons ”The skandinejvian sauna prodjekt” kläddes publiken

av in på bara skinnet, medan vi nu sitter fullt påklädda i värmen. Quinteros Sotos utforskning är mer filosofisk, med textrader om nakenhet och kroppsnormer – men hettan sprider sig ut i salarna och min svettmustasch hänger kvar ett bra tag.

Det jag kommer att minnas särskilt från denna examensutställning är mängden av proffsiga projekt och multimediala installationer – flertalet förstås med anknytning till pandemin, som ju i grunden påverkat såväl undervisningen som allas vår vardag.

Georg Nordmark undersöker vårt förhållande till tama djur i en serie fyndiga skulpturer, som på en gång blinkar åt en abstrakt konsttradition och är bearbetningar av faktiska objekt för aktivering och stimulering av husdjur eller tamboskap. Lyckopiller har det annars blivit populärt att laborera med när depression tros ha drabbat sällskapsdjuren, som ju dessutom ökat markant i antal under pandemins hemisolering.

Men det projekt som rör mig mest är Emelie Markgrens hommage till farfadern, som gått bort i covid-19. I en serie målningar från en avfolkningsbygd möter vi ett dödsbo som vibrerar av vardaglig omsorg, där en fisk på en skärbräda och en bakad äppelkaka finns redo för besök.

En annan, mindre trend är inomkonstnärliga uppgörelser med den platta dukens begränsningar, som här både hamnat nedåtvänd på golvet och hissats upp mot taket. Vinicius Jayme Vallorani har byggt olika slags anordningar för att koreografera sina dukar i

rumsrymden och på golvet står en klotformad anordning där en instoppad duk kan rullas runt.

Och Nadia Ali har brottats med 350 kilo lera i sin installation, där en filmad performance visar hur hon bygger upp en drygt två meter hög lerfigur med en klase armar fastklamrade runt kroppen. Skulpturen har därefter bränts, slagits sönder och sedan hjälpligt sammanfogats. Genom hålen syns nu insidans inristade arabiska tecken och siffror, ett stöd i återuppbyggnaden – djupt symboliskt särskilt som konstnären är född i Syrien.

Utställningen är i stort påtagligt snyggt och rytmiskt hängd men med en minussida för de konstnärer som har sina verk spridda på flera ställen – vilket försvårar en helhetsbild. Bäst sammanhållna är installationerna i Galleri Väst och Öst, där stämningen förstärkts med ljud och punktbelysning i mörkret. Karin Lindstén har byggt en suggestiv installation med skulpturer och videoskärmar som adresserar den alarmerande artdöden, i synnerhet för insekter – och på golvet framför syns en antropomorf skulpturgrupp av Madeleine Jacobsson, som lägger till en surrealistisk ton.

Där jag stannar längst är annars i Ida Lindgrens installation på temat omsorg och disciplinering i barnuppfostran, i ett skolsammanhang men också i den privata relationen mamma–barn. I en finstämd video har Lindgren filmat sina två barn och sig själv växa fram som konturer på en vägg – färdiga att fyllas i, vilket det äldsta barnet gör med ögon och en glad mun.

Marabouparken har lånat sina lokaler till studenterna som tagit sin bachelor of fine arts (BFA). De flesta är samlade i konsthallens stora

sal, där Mattias Anderssons ”bed” har snackiskvaliteter. Under utställningens öppettider ligger konstnären själv i sängen, upphissad högt upp mot taket men övervaktad ovanifrån av en kamera, som livesänder bildströmmen på golvet under.

Konstnärer som sover på utställningar är ju inget nytt men här handlar det specifikt om Anderssons relation till bädden under - coronaisoleringen, om skön vila men också smärta och ensamhet – vilket han med jämna mellanrum sjunger om uppifrån sin svävande säng. Ytterligare en bädd är skådeplatsen för ett drama, Joakim Havaas ”Safe in my burrow”, en ”trygg” håla med en uppenbart ambivalent men humoristisk hållning till mat, kön och sex.

Även denna utställning är snyggt hängd fast lite vildare och ojämnare, med tekniker och teman processade under kortare tid. Django Giambancos stående jätterelief ”Mjukt beskriver hårt”, i polyester, ull och minnesskum, har en hemlighetsfull utstrålning som jag gärna ser utvecklad.

Och Olga Krüssenbergs halvtimmeslånga film om en nyligen avslöjad familjehemlighet bär på ett sprängstoff som säkert har än vidare implikationer. I filmen och ett textverk borrar hon i historien om farmoderns utomäktenskapliga barn som blev bortadopterat i Österbotten, om psykisk ohälsa som följd och minnena som hennes barn i Sverige bar med sig.

Det är ett både känsligt och konkret dokument om sorg och släktband. I ett angränsande rum fastnar jag i Linnéa Ndangoya Palmcrantz - videoinstallation ”Home VHS-tapes”.

Den bygger också på en familjehistoria, därtill om människans relation till djur, utifrån föräldrarnas inspelade filmer i samband med biståndsarbete i Afrika. Där hade familjen en apunge kallad Herr Nilsson, som i repeterade sekvenser klamrar sig fast vid storasysterns smala ben. Hur de än försöker bända loss ungens grepp så lyckas den hålla sig fast. Jag ska sent glömma den lilla apans skräckslagna blick.

Birgitta Rubin

birgitta.rubin@dn.se

27 Stark skulptur. En formsäker konstspaning på Kulturhuset

”Future watch. Tio - konstnärer i tiden”

Kulturhuset/Stadsteatern, Stockholm. Visas t o m 9/8

Stockholmarnas vardagsrum är nyrenoverat, men ännu så länge ödsligt. Programverksamheten har så sakta börjat

smygas i gång, och när utställningen med filmregissören Roy Anderssons scenografier öppnar till helgen kan man nog räkna med att trycket ökar.

Men redan nu kan vi i lugn och ro ta del av en utställning där unga konstnärer visar verk med starka rumsliga och filmiska kvaliteter. Inom ramen för ”Future watch” visas tio konstnärer, samtliga födda på sent 80- och tidigt 90-tal.

Curatorerna Ashik Zaman och Koshik Zaman från konstplattformen C-print har valt att fokusera på relativt okända konstnärskap som har en ”visionär prägel” och speglar det mångkulturella samhället.

Samtidigt har de flesta utbildningar vid prestigeskolor som Städelschule i Frankfurt och Gerrit Rietveld Academie i Amsterdam bakom sig, vilket borgar för ett tätt sammanhållet, formsäkert uttryck.

Besökaren välkomnas av en retfullt slickande tunga som sticker ut från väggen, en blinkning till popkonstens lekfullt erotiska skulpturer. Konstnären Tobias Bradford har även skapat en rörlig skulptur av armar som håller i cigaretter, i ett tydligt släktskap med skulptörer som Jean Tinguely och PO Ultvedt.

Här finns ytterst få platta verk på väggen, de flesta konstnärerna arbetar i stället med skulpturer och installationer. Ljubomir Popovic har exempelvis skapat en hängande skulptur av den sortens gula pvc-plast som används vid rörläggningar, medan Samaneh Roghani använt taktila material som rep och keramik i en personligt färgad berättelse om kvinnans ställning i förtryckets Iran.

Birt Berglund har skapat ett ljud- och bildverk där undertexter för hörselskadade tagits från sitt filmiska sammanhang och visas mot enfärgade bakgrunder. I ett annat hörn av lokalen läser en monoton röst upp texterna, i stil med ”woman yelps”, ”dog barks”, ”rain pouring” och ”crowd applauding”. Det ger rummet en märkligt rofylld stämning, med poetiskt absurdistiska undertoner.

Utställningens starkaste verk är Victoria Verseaus rumsinstallation om en vän som tar sitt liv efter en könskorrigerande operation i Thailand. Det är ett stramt gestaltat sorgearbete, med spöklika, vita skulpturer och en moodboard som skissar upp en planerad film om den bortgångna vännen.

Sammantaget är det en stillsam och intim utställning, samtidigt som den visar skulpturens styrka som konstnärligt uttrycksmedel.

Bo Madestrand

kultur@dn.se

27 Martin Nyström: Hos Olle Adolphson finns en beredskap för att allt kan gå förlorat

Gitarristen Mats Bergström hade länge varit på jakt efter ny musik i Olle Adolphsons gömmor. Och så hittade han elva gitarrstycken, nästan av en slump, i Göteborg. Martin Nyström gläds över de typiska växlingarna mellan ljus och mörker, bestämdhet och tvekan.

Hösten 2003 läste jag att Olle Adolphson hade slutat fäkta. Han hade kvar utrustningen men sade sig inte riktigt lita på sig själv längre. Den resignerade tonen gjorde mig bedrövad och samtidigt på stridshumör. Jag skrev en krönika i DN med rubriken ”Vi vill se Olle fäkta!” Att han var allvarligt sjuk visste jag inte, men anade.

Året innan hade Håkan Hellström förgäves belägrat Adolphsons port för att få honom att medverka under en konsertturné. Han ville ära och hylla den svenska vistraditionen och hans främsta förebild som liveartist var Olles klassiker ”En stol på Tegnér”, inspelad 1962.

Från minneskonserten över Olle Adolphson i Storkyrkan i maj 2004 gick jag rakryggad och eggad av en särskild slags sorglöshet. Kvällen hade löst upp allt det som var alltför hårt knutet. Samtidigt påmindes jag om Olles längtan till men också varning för sommaren: *Sol och blåst och snabba moln/Ljus som jämt förvandlas/Någon ropar långt ifrån/ Sommarens dagar samlas/Ropet kvävs i vindens brus/I vinden bor det vrede/Oro vankar kring mitt hus/I vreden bor det glädje*.

Allt detta kom till mig i veckan då Mats Bergström, i en direktsändning i radions P2, uruppförde elva nyupptäckta gitarrstycken av Adolphson. En betydande händelse inte minst med tanke på det nya stora intresse som Jan Malmborgs biografi ”Trubbel. Berättelsen om Olle Adolphson” orsakade när den gavs ut för ett år sedan.

Bergström hade länge varit på jakt efter ny musik i Olles gömmor och hittade en kopia på dennes manuskript till dessa gitarrstycken nästan av en slump i Göteborg, hos Bo Ejeby som var Olles förläggare.

Styckena för gitarr är från 1983, ett rikt år för Adolphson, då han också turnerade med Göteborgs kammarkör och komponerade sin ”Mässa på det svenska språket”.

I förordet till dem har han skrivit: ”Inte stor och märklig musik utan till spelarens förnöjelse.” Men anslaget i det första stycket ”Skeppsholmskyrkans klockor” är ändå mäktigt. Och omisskännligt, då Bergström mycket fint får fram de typiska växlingarna mellan ljus och mörker, bestämdhet och tvekan. Och den lyster som den raffinerade harmoniken skänker musiken även då den är som mest mollstämd.

De nyanserat mångtydiga klangliga effekter som Adolphson lärde sig genom att lyssna till fransmannen Ravel.

Överallt i dessa stycken hör jag också influenser av folkton, medeltida melodier och ibland av fransk chanson då tonen blir mer passionerad. Och den säregna osäkerheten över vart stycket är på väg.

Handlar det om något som precis har börjat, eller håller på att sluta? Hos Olle Adolphson finns en ständig beredskap för att allt kan gå förlorat. Något som Malmborg mycket fint förklarar med att: ”Tidigt i livet fick han lära sig att efter varje lekfull sommar kommer en höst – då allt kan tas ifrån en.”

Martin Nyström

martin.nystrom@dn.se

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads-departementet och näringsdepartementet

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Arbetsmarknads-departementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

Områden

Områden

- **Arbete mot segregation**
- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Barnets rättigheter**
- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Jämställdhet**
- **Nyanländas etablering**

Om Arbetsmarknadsdepartementet

Relaterad navigering

- **Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Eva Nordmark
Arbetsmarknadsminister

Märta Stenevi
Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Genvägar

- Reformering av Arbetsförmedlingen
- Ordning och reda på arbetsmarknaden
- En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020
- Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter
- Samlat grepp mot rasism och hatbrott
- Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter
- Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
  16 augusti 2018 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Arbetsmiljöverket**
  07 mars 2016 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
  15 oktober 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Arbetsdomstolen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Svenska ILO-kommittén**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Arbetsförmedlingen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet

- **Medlingsinstitutet**
  03 december 2014 från Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister
Arbetsmarknadsdepartementet
"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Nyanländas etablering**

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheter Bostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Med mera

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.

Områden

Områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Näringspolitik
- Regional utveckling

Om Näringsdepartementet

Relaterad navigering

- Näringsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ibrahim Baylan
Näringsminister

Jennie Nilsson
Landsbygdsminister

Genvägar

Genvägar

- Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation
- Regeringens strategiska samverkansprogram
- En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet
- Ett nationellt skogsprogram för Sverige

Aktuellt från Näringsdepartementet

Näringsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
  22 november 2017 från Näringsdepartementet
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Skogsstyrelsen**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Livsmedelsverket (SLV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Lernia AB (Lernia)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Orio AB (Orio)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vasallen AB (Vasallen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Transportstyrelsen**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikanalys**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Tillväxtverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedavia AB (Swedavia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sjöfartsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SJ AB (SJ)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SAS AB (SAS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **PostNord AB (PostNord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patentombudsnämnden**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Metria AB (Metria)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luftfartsverket (LFV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Konkurrensverket (KKV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Infranord AB (Infranord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
  04 februari 2015 från

- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Bolagsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteket AB (Apoteket)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Styrelsen för samefonden**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Lantmäteriet**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Boverket**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan

Näringsminister
Näringsdepartementet

Ibrahim Baylans områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Näringspolitik

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Jennie Nilsson

Landsbygdsminister
Näringsdepartementet

Jennie Nilssons områden

- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Regional tillväxtSW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

21 M-ledaren: Invandring måste gagna Sverige

Kampen mot brottsligheten står överst på agendan om Moderaterna kommer till makten efter nästa val. Partiledaren Ulf Kristersson - samtalar återkommande med SD-ledaren Jimmie Åkesson om vilken politik en borgerlig regering ska föra.

– Där vi tycker tillräckligt lika är jag helt beredd att samtala fördomsfritt och respektfullt, säger Ulf Kristersson.

Med drygt ett år kvar till valet har Moderaterna samlat ett möjligt regeringsunderlag som kan bära ända fram till Rosenbad.

Diskussionen om samarbete med Sverigedemokraterna är lagd åt sidan efter att M steg för steg gjort klart att SD är en naturlig del av underlaget för en borgerlig regering. Manegen för ett maktövertagande blir allt mer välkrattad sedan även Liberalerna efter uppslitande interna strider anslutit sig till de konservativa partikollegorna.

Så här långt ser det ut som att Moderaterna har tjänat på att lämna det gamla allianssamarbetet bakom sig och skapa en ny konstellation med i första hand KD och SD. M har sakta men säkert växt i opinionen det senaste året och är nu otvetydigt landets näst största parti.

– Vi ägnar väldigt mycket tid åt att ta fram konkreta förslag. Jag tror att det finns en respekt för politikens grundläggande hantverk och att vi är det parti som är bäst rustade att samla andra partier för att få något gjort, säger Ulf Kristersson när DN träffar honom på hans tjänsterum i riksdagen.

Enligt M-ledaren är det hans parti och Kristdemokraterna som utgör fundamentet i nästa borgerliga regering. Vilken roll L och SD ska spela i regeringssamarbetet tycker han är för tidigt att säga.

– Vi får se när vi kommer närmare valet vilka som kan och vill vara med i en borgerlig regering, säger Kristersson

Sverigedemokraterna sade nyligen att de vill se en detaljerad plan över vilken politik en borgerlig regering ska driva och att inflytandet över regeringsarbetet ska fördelas utifrån partiernas storlek.

Är du beredd att förhandla fram en sådan plan?

– Jag pratar med Jimmie Åkesson då och då, och SD vill självklart ha genomslag för viktiga åsikter som de har. Mitt svar är att där vi tycker tillräckligt lika är jag helt beredd att fördomsfritt och respektfullt samtala.

– Men jag ser en ganska liten poäng med att förhandla exakt vad man ska göra i regeringsställning. Det är en av svagheterna med januariavtalet att man skapat ett statiskt avtal som oavsett vad som händer låser vad man ska göra. Vi kommer att gå till val på en tydlig färdriktning i de stora frågor där jag är övertygad om att vi kan samla en majoritet i riksdagen bakom oss.

Ulf Kristersson känner sig säker på att både SD och L kommer att skriva under på mycket av den politik som M väljer att gå till val på. Han bedömer att enigheten kommer att vara tillräcklig för att partierna kommer att ställa sig bakom honom som statsminister.

– Men att prata om detaljerade program, den frågan är för tidigt väckt. Det beror också på vad vi kommer att ställas mot. Om S går till val som bara S så är det alldeles uppenbart att det inte finns något regeringsalternativ på andra sidan. Då går vi naturligtvis till val som Moderaterna.

Ulf Kristersson understryker att M i dag i första hand förhandlar med KD om den framtida regeringspolitiken. Men samtidigt pågår det överläggningar i en rad enskilda frågor med både SD och L.

– Färdriktningen är min och vår, men jag är väldigt pragmatisk om hur vi sen utformar detaljerna. Det har jag sagt till både L och SD. Det finns en tydlig insikt om att det finns tillräckligt breda frågeområden som vi skulle kunna enas om.

Vad är det viktigaste för en M-ledd regering att förändra direkt efter ett maktskifte?

– Kriminalpolitiken kommer att stå i absolut fokus. Den är avgörande för all annan trovärdighet för politiken. Om vi fortsätter så här så kommer politiken tappa auktoritet för att lösa problem över huvud taget. Vår tids stora reformområde är att återta kontrollen över rättsstaten.

– En annan sak är att tillsätta statsråd som är riktigt respekterade människor. I dag har vi ett stort antal ministrar som brister i det avseendet, som inte är människor som inger riktig auktoritet hos andra människor.

Kan du ge exempel?

– Nej, jag tycker att de är så pass många. Det är för mycket människor som bara har på sig snäva partipolitiska glasögon och inget annat. Vi behöver människor som kan sina saker, som har en tydlig resning och färdriktning i sin politik, som är beredda att prata med andra människor, som pragmatiskt kan sy ihop lösningar i riksdagen.

Migration och integration har blivit en av väljarnas viktigaste frågor – hur kommer det att märkas med en M-ledd regering?

– Vi måste minska invandringen och fokusera på dem som har kommit till Sverige, att de lär sig svenska, kommer in i arbete och börjar fungera. Det vägvalet står mot ett vägval där man fortsätter med Miljöpartiets ständiga undantag som alltid landar i att lite fler ska få komma till Sverige. Jag tror att vi kan samla en mycket bred majoritet för en ny invandringspolitik.

Kan Sverige leva upp till internationella konventioner om vi har ett volymmål för asylinvandring?

– Ja, att ha ett volymmål är samma styråra som vi har i klimatpolitiken och i finanspolitiken. Man bestämmer sig för en målsättning. Givet Sveriges läge vill vi ta emot ungefär lika många som övriga nordiska länder.

Det sätter inte stopp för enskilda asylsökande, men kommer det tio gånger så många måste man göra något så att färre söker asyl just i Sverige. Det är fullt kompatibelt med asylrätten.

Anser du att de internationella konventionerna spelat ut sin roll jämfört med när de skapades?

– Det är ingen tvekan om den saken. Asylrätten är tillkommen vid en helt annan tidpunkt. Jag tror att det vore bra med ett större internationellt omtag om hur asylrätten ska se ut i en modern värld.

I ert idéprogram står att invandringen ska vara ändamålsenlig – vad innebär det?

– Invandringen ska sammantaget vara bra för Sverige. Det betyder inte att varje enskild invandrare ska vara lönsam i ekonomisk bemärkelse, men sammantaget måste invandringen gagna Sverige. Ju fler som kommer desto mer måste integrationspolitiken fungera. Ju sämre den fungerar, desto färre måste komma till Sverige.

– Vi har tagit emot för många invandrare jämfört med vad vi kan integrera. Det märker vi på brottsligheten, i Pisaresultaten och i arbetslösheten. Låt oss lösa de problemen medan de fortfarande går att lösa.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fyra snabba till Ulf Kristersson:

1 Är det rätt att börja lätta på coronarestriktionerna den 1 juni?

”Det är omöjligt att veta just nu. Men att ha en tydlig exitstrategi har jag efterlyst i många månader. Vi borde för längesedan ha haft en plan för hur vaccinationsläget ska se ut för att vi systematiskt ska kunna börja öppna upp.”

2 Liberalerna anser att budgetförhandlingar kan skötas i finansutskottet – hur ser du på det?

”Det går jättebra att göra upp i finansutskottet men det är klart att en regering också måste göra mycket

bredare överenskommelser så att man vet att när man kommer till riksdagen så har man färdriktningen klar för sig.”

3 Kan utbildningsminister Anna Ekström (S) sitta kvar efter turerna kring Pisa-undersökningen?

”Det kommer att avgöras när Konstitutionsutskottet gör sin fördjupade granskning. Oklarheterna är fortfarande uppenbara. Vad visste hon och vad visste Skolverket? Jag är rätt säker på att KU kommer att reda ut det i detalj.”

4 Skattesänkningar brukar stå högt på varje M-ledares önskelista – vilka skatter vill du i första hand sänka om du blir statsminister?

”Den stora frågan handlar om att stoppa dramatiska skattehöjningar. Att stoppa skattehöjningar som blir nödvändiga om det här vänstergänget ska bilda regering med Centerpartiet efter nästa val. På skattesänkningssidan handlar det om en stor bidragsreform som gör det mer lönsamt att jobba och - mindre lönsamt att leva på bidrag.”

FAKTA.

Ulf Kristersson

Född: 1963 i Lund. Uppväxt i Torshälla utanför Eskilstuna.

Bor: Strängnäs.

Utbildning: Civilekonom.

Karriär i urval: Moderaternas partiledare sedan den 1 oktober 2017. Var socialförsäkringsminister i regeringen Reinfeldt 2010–2014. Riksdagsledamot 1991–2000 och 2014–2022.

Volymmålet

Moderaterna föreslår ett volymmål för asylmottagande som innebär att Sveriges mottagande inte ska överstiga nivåerna i grannländerna Norge, Finland och Danmark.

I dagens läge skulle det innebära ett svenskt volymmål om drygt 5 000 asylsökande per år. Det motsvarar mottagandet i Norge, Finland och Danmark för år 2019 med hänsyn tagen till folkmängd.

Som jämförelse tog Sverige samma år emot nästan 22 000 asylsökande. Volymmålet skulle alltså innebära att mottagandet minskade med cirka 80 procent.

Källa: M:s Integrationskommission

22 Utspel om lata 45-åringar motbevisas av forskning

45-åriga Britt-Marie är Centerpartiets ungdomsförbunds fiktiva exempel på en person som hindrar unga från att få en fast tjänst – samtidigt som hon själv fastnat i fikarummet. Men bilden av äldre medarbetare som lata stämmer inte med verkligheten, enligt en rapport från Ifau.

– Personer i 40-årsåldern har den högsta produktiviteten, säger Olof Åslund,

gästprofessor vid nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet.

Enligt Centerpartiets ungdomsförbund, Cuf, bör lagen om anställningsskydd, las, avskaffas för att minska ungdomsarbetslösheten. Den fiktiva personen Britt-Marie, 45 år, har suttit i fikarummet alldeles för länge och hindrar unga från att ta sig in på arbetsmarknaden. Det är budskapet i en video med Centerpartiets ungdomsförbunds ordförande Réka Tolnai, som både provocerar och hyllas på sociala medier.

Men tesen om 45-åringen som en bromskloss som latar sig i fikarummet är långt ifrån representativ. Faktum är att det finns anledning att tro att det i verkligheten snarare är tvärtom.

När Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Ifau, undersökte arbetsgivares attityder till medarbetares produktivitet i olika åldrar kom de fram till att just denna åldersgrupp är särskilt värdefull.

– Svaren från arbetsgivarna visar att de uppfattar att personer i 40-årsåldern har den högsta produktiviteten. Sen börjar det sjunka, framför allt mellan 50- och 60-årsåldern. Denna åldersgrupp anses dock fortfarande ha högre produktivitet än en 30-åring. Men tittar du på värdet och jämför en 30-åring med en 60-åring så är ändå 30-åringarna något mer attraktiva, eftersom de kostar mindre, säger Olof Åslund, gästprofessor på nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet.

Han arbetade som generaldirektör vid Ifau då rapporten publicerades 2019. Slutsatserna bygger på svar från 1 400 större arbetsgivare.

Noterbart är att det är den unga åldersgruppen, de som är i 20-årsåldern, som anses vara allra minst produktiva.

Men slutsatserna bör tas med en nypa salt, då forskningen generellt inte har ett entydigt svar på hur sambandet mellan produktivitet och ålder ser ut.

– Det är inte uppenbart att 45-åringar är gamla, trötta och inte gör något på jobbet, säger Olof Åslund.

Julia Caesar

julia.caesar@di.se

Fakta. Om rapporten

”Attityder till produktivitet och anställningskostnad över livscykeln” publicerades 2019 av det statliga forskningsinstitutet Ifau.

År 2016 genomförde Ifau en enkät med cirka 1 400 större arbetsgivare. De som arbetade med rekrytering fick svara på hur de uppfattade potentiella arbetstagares produktivitet och anställningskostnader.

Urvalet består av arbetsplatser med 50 anställda eller fler. Det finns en viss systematik i bortfallet vilket gör att resultaten inte är direkt generaliserbara till svenska arbetsgivare i allmänhet. Källa: Ifau

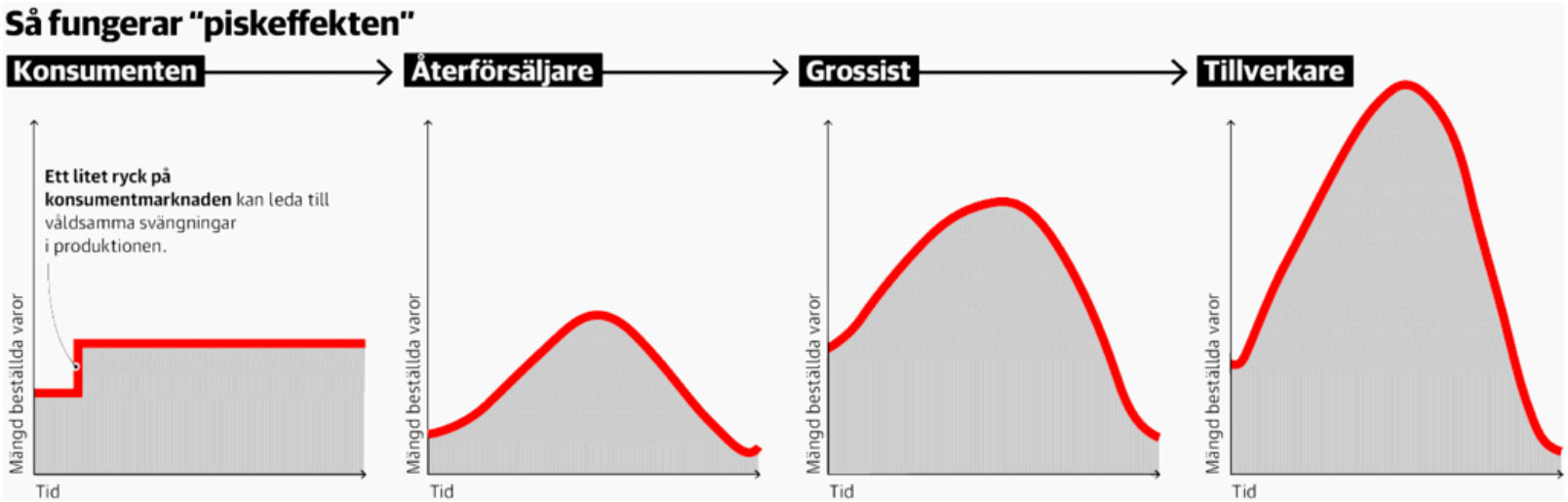
Så fungerar "piskeffekten"
Konsumenten
Återförsäljare
Grossist
Tillverkare
Ett litet ryck på konsumentmarknaden kan leda till våldsamma svängningar i produktionen.
Mängd beställda varor
Tid

24 Professorn varnar för pisksnärt i ekonomin

Vad har toapapper och munskydd gemensamt med mikrochip? Allt har drabbats av ovanliga bristsituationer under pandemin. Stanfordprofessorn Hau Lee, en av världs främsta experter på distributionskedjor, förklarar vad som händer – och drar en parallell till när Volvo fick överskott på grönlackerade bilar.

Distributionskedjor. Ordet väcker ingen het entusiasm eller knappt någon närmare tanke ens när vi gör oss själva till den sista avgörande länken som konsumenter. Till den dagen då det plötsligt slutar fungera.

Som under pandemin, när man har sett stora störningar i de världsomspännande nätverken för varuförsörjning. Först rådde det akut brist på munskydd, narkosmedel, kanyler – och på vissa håll toapapper.

I viruskrisens senare skeden har bristekonomin drabbat helt andra marknader. Företagen har huggsexa om mikrochip, och priset på många råvaror har slagit nya rekord. Det har varit svårt att få tag i vanligt trallvirke. Väntetiden på oceanfrakt från Kina till Europa har ökat explosionsartat.

– Företag har börjat lära sig att helt tomma lager inte är bra. Ren och skär ”just in time” fungerar inte, man måste ha marginaler.

Det säger Hau Lee, professor i vid Stanforduniversitetet och en av världens främsta experter på distributionskedjor. Han skakar på huvudet när DN:s reporter berättar om bristsituationen på svenska sjukhus under våren 2020.

Inte ens Toyota, som uppfann planeringsfilosofin ”just in time”, tillämpar den slaviskt. De tänker långsiktigt, förklarar professorn, och tack vare det har Toyota också klarat årets stora brist på mikrochip bättre än många andra fordonstillverkare.

– Vi ser en rörelse bort från ren effektivitet till mer av motståndskraft. Den stora frågan har blivit hur man ska bygga den motståndskraften, för det finns flera vägar att gå, säger han.

Hau Lee brukar använda piska när han undervisar sina studenter. En gammal piska med en enkel rem i flätad läder. Han använder den för att illustrera ett fenomen som ibland framträder i distributionskedjorna.

– Vi har ju haft krig, naturkatastrofer och andra mänskligt orsakade kriser. Alla sådana händelser leder till piskliknande effekter.

Piskeffekten, *bullwhip effect* på engelska, kallas det när ett litet ryck på konsumentmarknaden fortplantas och förstoras till en mycket större rörelse längre ut på piskans rem – bland återförsäljare, grossister och tillverkare.

Det klassiska exemplet är blöjmarknaden. Den är i grunden stabil. Inga starka

säsongsväxlingar, bara långsamma förändringar mellan år. Men under en lång period svängde det våldsamt, just för att små variationer i butiksförsäljningen övertolkades. Och övertolkningarna förstorades sedan upp, som i en visklek mellan företagen.

Stanfordprofessorn ser paralleller till bristsituationen på vissa marknader i dag.

– Det vi ser nu är att företag försöker skaffa sig marginaler, lite lager. Och vad som händer då kan utlösa en spiral. Företag lägger större beställningar och deras leverantörer får då längre leveranstider, vilket leder till att företagen lägger ännu större beställningar, och väntetiderna blir längre. Det blir värre och värre och värre, vilket vi ser i vissa branscher, säger han.

Flaskhalsar på en marknad kan dessutom sprida sig till flera.

– Fordonsbolagens inköpare lägger nu extra beställningar på mikrochip, och tänker kanske att de lika gärna kan beställa extra stål också. De blev ju brända av mikrochipbristen. Och så blir det ett race där också. Ståltillverkarna tolkar sin orderingång som att de behöver beställa mer järnmalm och så sprider sig problemet, fast det aldrig var någon bristsituation.

Hau Lee berättar en annan historia som handlar om Volvo. På 1990-talet hade bilföretaget tillverkat för många grönlackerade bilar, som försäljningsavdelningen bestämde sig för att bli av med. De lanserade en kampanj och lyckades sälja ut överskottet.

Tillverkningsavdelningen var dock inte informerad om kampanjen. Där såg man bara att försäljningen av grönlackerade bilar steg som en raket. Fler grönlackerade bilar! Och så stod man snart med ett nytt överskott.

– Volvohistorien visar vad som kan hända när man litar blint på data och fattar beslut utifrån rena siffror, utan att förstå det underliggande beteendet. Det händer även nu, säger Hau Lee.

Bättre information är ett sätt att undvika överreaktioner och onödiga rusningar efter varor.

– Ett botemedel är större transparens. Om vi vet vad som händer behöver vi inte få panik.

Stanfordprofessorn varnar för att dra fel slutsatser av pandemin. Större lager, säger Hau Lee, är ingen tillräcklig lösning.

– En lärdom från pandemin är vikten av att snabbt kunna bygga kapacitet för att lösa problem. Kapacitetsbyggande kompetens, kallar jag det. Taiwan är ett exempel. Där fanns inte kapaciteten att tillverka medicinsk skyddsutrustning före pandemin. Men de har en hög industriell kompetens och kunskap om industriella maskinverktyg. Det gjorde att de blixtsnabbt kunde börja tillverka utrustning som de behövde. Sådant behöver både företag, sjukhus och länder fundera över. Det är nyckeln till motståndskraft.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Har varit rådgivare till bland anant Ericsson

Hau Lee är professor vid Stanforduniversitetet och forskar om distributionskedjor, globala värdekedjor och entreprenörskap.

Han har varit rådgivare till flera svenska företag, bland annat Ericsson.

25 Arbetsgivaravgiften för unga sänks

Regeringen sänker arbetsgivaravgiften för unga i ytterligare ett steg. Förslaget finns med i den sjunde extra ändringsbudget som presenteras på tisdag.

Arbetsgivaravgiften för unga har tidigare sänkts tillfälligt under pandemin. I höstbudgeten sänktes den från ordinarie 32,42 procent till 19,73 för unga upp till 23 år.

Nu har regeringen och samarbetspartierna kommit överens om att sänka den ytterligare, till 10,21 procent under juni, juli och augusti.

Kostnaden är 1,48 miljarder kronor. Sänkningen gäller i två år och innebär att arbetsgivarna bara betalar ålders-pensionsavgiften.

– Vi måste göra allt för att de unga inte ska vara de som betalar priset för coronapandemin långsiktigt och för att så många jobb skapas för unga som möjligt. Vi vet hur viktigt det första jobbet är, säger Centerpartiets ekonomisk-politiske talesperson Emil Källström.

Finanspolitiska rådet kritiserade nyligen att sänkningarna av arbetsgivaravgifterna träffar alla arbetsgivare, vilket man anser är onödigt dyrt.

– Vi använder de verktyg vi kan på kort sikt, det gör det billigare att anställa unga vilket gör att något fler får chansen att komma in på arbetsmarknaden, det tror jag även Finanspolitiska rådet köper. De unga kan inte vänta på att vi snickrar på den enligt Finanspolitiska rådet ultimativa arbetsmarknadspolitiken, utan det behövs politik som fungerar här och nu, säger Källström.

TT

27 Regeringen vill se fler servicekontor

Regeringen avser att öppna 28 nya servicekontor i landet de kommande två åren. Det finns i dag 116 servicekontor i landet och fyra nya är sedan tidigare på väg att öppnas.

Servicekontoren samlar service från flera olika myndigheter, såsom Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Flera kontor erbjuder också guidning i Arbetsförmedlingens kundtorgstjänster.

TT

27Många från utlandet får jobb på krogar trots kris i branschen

Trots massiva varsel och permitteringar fick 1 600 utländska restaurangarbetare förra året tillstånd av Migrationsverket att jobba i Sverige. Det får facket att höja på ögonbrynen.

– De räknar med att få personal som inte kostar något, säger Per Persson på Hotell- och restaurangfacket.

Besöksnäringen har drabbats hårt det senaste året. Omkring 50 000 personer har sagts upp sedan pandemins början och över 36 000 är korttidspermitterade, enligt Hotell- och restaurangfacket.

Att utländsk arbetskraft är vanligt förekommande inom särskilt restaurangbranschen vet fackförbundet sedan tidigare.

– Men vi trodde att ansökningarna om arbetstillstånd skulle minska när man permitterat nästan alla anställda som finns i branschen och det inte heller finns några gäster, säger Per Persson, avtalssekreterare på Hotell- och restaurangfacket.

Innan Migrationsverket tar ställning till en ansökan har fackförbundet möjlighet att yttra sig om anställningsvillkoren i de aktuella fallen. Förra året tog förbundet emot omkring 7 500 sådana ärenden, vilket enligt dem själva inte är någon dramatisk minskning jämfört med tidigare år.

Däremot har antalet beviljade arbetstillstånd för yrken inom restaurangnäringen minskat. I fjol beviljades drygt 1 600, vilket är nästan 700 färre än året innan.

Torbjörn Granevärn, chef för arbetsrätt på arbetsgivarorganisationen Visita, påpekar att många av tillstånden som beviljades 2020 dessutom kom till innan krisen tog fart i mitten av mars.

– Om jag tittar på 2021 fram till den 1 maj hos Migrationsverket så ser jag att det ligger på 344

stycken, så det har sjunkit. Det är tydligt färre i år än i början av förra året, säger han.

Trots det tycker Per Persson att den strida ström av yttrandeärenden som fortsätter komma in till fackförbundet tyder på att någonting är fel.

– Det innebär ju att det fanns 7 500 jobb som står lediga för anställning när man samtidigt gör sig av med folk i branschen. Även om man har beviljat färre så är det alarmerande, säger han.

Varje vecka tar fackförbundet emot tips om anställda som får betydligt lägre lön än utlovat eller ibland ingen alls, och som arbetar under extremt pressade arbetsförhållanden.

– Många skrupelfria arbetsgivare vill ha billig arbetskraft som de behandlar som slavar, säger Per Persson, som inte delar Visitas bild av att siffran om arbetstillstånd för 2020 påverkas av de många ansökningarna som kom innan krisen bröt ut.

– De kommer in i strid ström. Varje vecka sitter vi och administrerar detta, säger han.

Torbjörn Granevärn på Visita påpekar att man bland organisationens medlemmar inte upptäckt några fall av människoexploatering de senaste åren.

Han menar att den utländska arbetskraften som trots pandemin tas in i restaurangbranschen till stor del utgörs av spetskompetens som inte finns i Sverige.

– Det är viktigt att personer med kompetens som behövs för framgångsrika företag, till exempel sushikockar eller andra nischade kök,

kan komma och arbeta i Sverige. Faktumet att de kommer skapar i sin tur förutsättningar för en hel restaurang och därmed andra jobb.

Är fackets oro obefogad?

– Jag jobbar primärt med våra medlemsföretag och när vi har suttit ner och granskat tillsammans med de fackliga motparterna så har vi inga fall av människoexploatering de senaste åren. Sedan kan det finnas företag som inte är medlemmar och som inte har kollektivavtal som missbrukar detta.

Enligt Arbetsmiljöverket, som regelbundet är ute på kontroller i restaurangbranschen, går det inte att se om arbetskraftsexploateringen varit mer eller mindre utbredd än vanligt under pandemin.

– Vi ser detta i våra kontroller oavsett om det är pandemitider eller inte och det är oroväckande att det över huvud taget sker på svensk arbetsmarknad år 2021. Det är inte meningen att folk ska gå omkring och ha det dåligt på jobbet, säger Arne Alfredsson, chef för avdelningen som samordnar kontrollerna ihop med andra myndigheter.

Arbetstillstånden i sig är enligt honom inte en varningsflagga för arbetskraftsexploatering. Men en stor andel utländsk arbetskraft brukar vara förknippat med ökad risk för dåliga arbetsförhållanden.

– Vi tycker oss se en trend i att det är vanligare där det förekommer utländsk arbetskraft, säger Alfredsson och tillägger:

– Vi hör också historier om att man i sitt hemland blivit lovad en viss typ av arbete eller en viss typ av ersättning och det man möter när man kommer hit är en helt annan verklighet.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Arbetslösa inom hotell och restaurang

Varslade om uppsägning: 21 309 personer

Korttidspermitterade: 36 790 personer

Uppsagda sedan mars 2020: ca 50 000 personer

Andra halvåret 2020 tog drygt 21 000 personer emot arbetslöshetsersättning från Hotell- och restauranganställdas a-kassa.

Källa: Hotell- och restaurangfacket, IAF

Beviljade arbetstillstånd för restaurangbranschen

2020: 1 619

2019: 2 297

Källa: Migrationsverket

27 Riksbanken oroas av fastighetsmarknaden

Stora skulder hos hushållen och bankernas exponering mot fastigheter oroar Riksbanken.

”En kris på fastighetsmarknaden skulle kunna hota stabiliteten i det svenska finansiella systemet”, skriver Riksbanken i årets första stabilitetsrapport.

Enligt Riksbanken är det viktigt att den samlade ekonomiska politiken – från regering, riksdag och Riksbanken – fortsätter stödja den ekonomiska återhämtningen, men att man samtidigt måste ta hänsyn till sårbarheter på längre sikt. **TT**

27 24 000

sommarjobb finns i nuläget att söka hos Arbetsförmedlingen, framför allt inom vård och omsorg. Lättade restriktioner kan också göra att det bli fler inom jobb hotell- och restaurangbranschen.

DN

27 9,4

procent var arbetslösheten i Sverige i april, enligt SCB. Det betyder att 521 000 personer var utan jobb.

TT

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

Områden

Områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Ekonomisk politik
- Finansmarknad
- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Skatt och tull
- Spelpolitik
- Statlig förvaltning

Om Finansdepartementet

Relaterad navigering

- Finansdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Magdalena Andersson
Finansminister
Lena Micko
Civilminister
Åsa Lindhagen
Finansmarknadsminister, biträdande finansminister

Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- Prognoser för den ekonomiska utvecklingen
- Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet
- För företagare med anledning av covid-19

Aktuellt från Finansdepartementet

Finansdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet

- **Upphandlingsmyndigheten**
  25 november 2015 från Finansdepartementet

- **Trygghetsstiftelsen**
  25 juni 2015 från Finansdepartementet

- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
  19 maj 2015 från Finansdepartementet

- **Statistiska centralbyrån**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Statens skadereglerings nämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Statens Personadressregisternämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Resegarantinämnden**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Kammarkollegiet**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Fastighetsmäklarinspektionen**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Första AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Tredje AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Tullverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sparbankernas säkerhetskassa**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Skatteverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Skatterättsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjätte AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjunde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Riksgälden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Länsstyrelserna**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Lotteriinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Krigsförsäkringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Konsumentverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Kronofogdemyndigheten**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Konjunkturinstitutet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Forskarskattenämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Fjärde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

-

- **Finanspolitiska rådet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Finansinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Ekonomistyrningsverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Bokföringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Arbetsgivarverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Andra AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Statskontoret**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens överklagandenämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens servicecenter**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens fastighetsverk (SFV)**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens ansvarsnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Fortifikationsverket**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

Magdalena Andersson

Finansminister
Finansdepartementet
"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- Ekonomisk politik
- Skatt och tull

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d. (Tull)
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Lena Micko

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Civilminister
Finansdepartementet
”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

Åsa Lindhagen

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Finansdepartementet
”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Åsa Lindhagen områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Finansmarknad

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
Länsstyrelser hör till regeringen

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

366 **Inrikes DN-artiklar 21 - 27 maj 2021**

367 Riksdagen och politiska partier

397 Statsrådsberedningen och statsministern

405 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

455 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

536 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

588 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

761 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

869 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

904 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

912 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. -932

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

Länsstyrelsernas webbplats

- **Facebook** **Twitter**
- **LinkedIn** **E-post**

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- **Finansdepartementet**
- **Statlig förvaltnin**
-

De 21 Regionerna

De 290 Kommunerna

Regeringens ministrar styr inte kommuner och regioner men har något inflytande genom länsstyrelserna. Det inflytandet är oklart. Regeringen har inflytande över kommuner och regioner genom statliga myndigheter men myndigheterna är självständiga och regeringen styr dem bara genom allmänna instruktioner.

Därför behövs ett område för länsstyrelsers, kommuners och regioners verksamheter.

Frånhttp://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.
Länsstyrelsernas webbplats

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Läsa mer om oss Besöka ett naturreservat Våra remisser Ring rätt telefonnummer vid kriser

Dalarnas län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Kontakta oss Sök i Länsstyrelsens diarium Hitta publikationer Hitta ett naturreservat Läs om landshövding och länsledning

Gotlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Få utflyktstips Kontakta oss Anmäla bristande djurhållning Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet Jobba hos oss

Gävleborgs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Söka solcellsstöd Titta i vårt diarium Veta mer om motortrafik i naturen Veta mer om hotade arter (ÅGP) Läsa våra nyheter

Hallands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Söka jobb Söka stöd till solceller Läsa våra kungörelser Kontakta oss Ansöka om strandskyddsdispens Anmäl för miljöprövning av vattenkraft

Jämtlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Jönköpings län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Kalmar län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Anmäla att djur far illa Söka karta eller geotjänster Läsa fiskeregler Ansöka om medborgarskap Publikationer

Kronobergs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla vattenkraft till miljöprövning Ta del av kungörelser Anmälan om vattenverksamhet Söka stöd till solceller Kolla lediga jobb

Norrbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Veta mer om årets älgjakt Söka i diariet Läsa våra senaste nyheter Veta mer om landshövdingen

Skåne län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Söka solcellsstöd Överklaga kommuns beslut Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Söka stiftelser och stipendier Ansöka om medborgarskap

Stockholms län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Registrera stiftelse Anmäla att djur far illa Kontakta Länsstyrelsen Jobba hos oss

Södermanlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Jobba hos oss Veta mer om Länsstyrelsen Anmäla vattenverksamhet Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Ansöka om förprövning av djurstallar

Uppsala län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Söka jobb Läsa kungörelser Skaffa en digital brevlåda Söka stöd för naturvård Överklaga kommunens beslut Hyra boende i naturreservat

Värmlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Se om vi har lediga tjänster Läsa om nya regler för vattenkraft 2019 Hitta ett naturreservat Läsa nyheter Söka energistöd Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019

Västerbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning Söka i Länsstyrelsens diarium Läsa våra nyheter Ladda ner en publikation Jobba hos oss

Västernorrlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Besöka ett naturreservat Läsa våra publikationer Hitta en författning Söka i vårt diarium

Västra Götalands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata

Örebro län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö

Östergötlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigselförrättare Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725
SFS nr: 2017:725
Departement/myndighet: Finansdepartementet K
Utfärdad: 2017-06-22
Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)
Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · Visa fulltext

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Sveriges regioner.**

10 **Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp**.
Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016:
För varje län har lagts till:
* Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB.
* Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB.
* Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016.
* Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB.
* Svenskt Näringslivs hemsidor för länen.
* Arbetsförmedlingarna i länen.
* Handelsbanken

11 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

29 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

55 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

74 4) Gotlands och Stockholms län.

84 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106 6) Blekinge och Skåne län.

119 **Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)**

121 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

144 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

177 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

200 4) Gotlands och Stockholms län.

212 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

246 6) Blekinge och Skåne län.

267 **Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.**

277 **Några kommentarer den 14 maj 2016.**

280 **Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.**

293 **Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.**

294 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

297 Utvecklingens krafter

298 Systemet för mänskliga verksamheter

301 Den fundamentala påverkanskedjan

303 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

305 Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.

307 Näringslivet.

308 Svenskt Näringaliv

317 Arbetsförmedlingen

324 Handelsbanken

Från SKR.se 28 dec 2019

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- Lediga jobb Remisser Styrelsehandlingar och beslut Styrelse och beredningar Kansliorganisation Om SKR

Mer från SKR

- Kurser och konferenser Rapporter och skrifter Cirkulär Webbsändningar Nyhetsbrev Press Lärande exempel Bloggar

Kommuner, regioner

- Kort om kommuner och regioner Kommuner, lista Fakta kommuner och regioner Regioner, lista

Hjälp

English pages
Lättlästa sidor
Webbkarta
A-Ö index

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.
Sök i webbhandboken
Om webbhandboken

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlems-organisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.
SKR:s medlemmar

Sveriges största arbetsgivarorganisation
SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.
Arbetsgivarfrågor

Det går att göra skillnad
SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.
Internationellt
Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner
Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna
Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.
Så styrs regionerna

Så styrs kommunerna
Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.
Så styrs kommunerna

Kommungruppsindelning
Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.
Kommungruppsindelning
Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.
Länsregister
Kommunkoder
Kommunindelning, karta från SCB (PDF, nytt fönster)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner
Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.
Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter

Antal anställda i kommuner och regioner
Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exaka och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.
Personalstatistik

Rena fakta om kommuner och regioner
Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.
Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfällig fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.
Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.
Välfärden i siffror

Läs vidare
Därför är självstyrelse bra
Styra Sverige, så fungerar det
Lista på kommuner som återtagit benämningen stad
Stads- och kommunhistoriska institutet
Kartor, SCB:s webbplats

Informationsansvarig
- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och RegionerSKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroende-valda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR
Adress och övrig kontaktinformation
08-452 70 00
info@skr.se

- Facebook
- Twitter
- YouTube
- RSS
- Prenumerera på webbinnehåll
- SKR:s webbhandbok
- Om webbplatsen
- Kakor
- Personuppgifter - GDPR
- Förbättra webbplatsen

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning
Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnärings-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna
För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner
A1. Storstäder - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. Pendlingskommun nära storstad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad
B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.
B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.
B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner
C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.
C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

Översiktstabell och lista på indelning 2017 (Excel, nytt fönster)
Classification of Swedish municipalities 2017 (engelsk översättning) (PDF, nytt fönster)

Publikationer
Kommungruppsindelning 2017 (PDF, nytt fönster)

https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

I systemet för mänskliga verksamheter ligger verksamheterna för demokrati i område 3 :

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

Områdena 31-34 innehåller politiska vetenskaper som inte för politik utan bara studerar politiker och politik.

Området 35 innehåller verksamheter som förtroendevalda i allmänna val ägnar sig åt: folkvalda församlingar på olika nivåer. FN EU, riksdagar, kommuner och folkvalda regioner
.
Områdena 36-39 innehåller verksamheter som försöker påverka de förtroendevalda, i första hand politiska partier, politiska organisationer och personer.

Den svenska regeringen och kommunerna och regionerna ska ägna sig åt att undersöka vad som har gjorts, görs, kan göras och bör göras och vilka beslut som bör fattas. Riksdagen beslutar om vad de tre kategorierna ska ägna sig åt.

Kommunerna har lag för sina verksamheter och ska sörja för kommuninånarnas välfärd. Regionerna har vissa av delar av välfärden under sitt beskydd, huvudsakligen sjukvård och kommunikationer. De kan komma i konflikt med kommunerna när gränserna är suddiga.

För regeringen gäller att den ska se till välfärden i hela landet och kommer i konflikt med kommuner och regioner, bland annat ifråga om problem med coronasjukan, men mycket ifråga om socialtjänst för barn, gamla och personer med problem. Hushållen ska ha goda förhållanden och ha god service ifråga om gemnesamma saker, som utredningar, försvar, vägar, tillgång till bostäder, skolor, socialtjänst. handel och kulturella verksamheter o s v..

FN och dess organisationer, EU m m har krav på svenska förhållanden som den svenska regeringen måste beakta. Regeringen har mycket att bestyra och ska anpassa sig till både problem under och över regeringens nivå.

Regeringen består av departement och ministrar enligt följande :

Systemet för mänskliga verksamheter utom område 3

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter. 30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer. 21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I omåde 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergipande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydele för demokratin.

I Sven Wimnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy6.pdf
gjordes en genomgåg av regionerna med följande slutsats

Slusats
Det kan vara lämpligt att ha
290 kommuner,
6 stora självständiga regioner,
21 länsstyrelser samt
6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.